วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE PANYAPAT

ISSN 3027-6748 (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2567

Vol.6 No.2 April - June 2024

JSSP

Journal of Social Science Panyapat

TCI

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

Thai-Journal Citation Index Centre

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ (2567) ปีที่ 6 ฉบับที่ 2

JSSP

ISSN: 3027-6748 (Online)

Journal of Social Science Panyapat (2024) Vol.6 No.2

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, 081-601-5934 อีเมล: prasrisirorat@gmail.com

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2567

ISSN: 3027-6748 (Online)

เจ้าของ: ปัญญาพัฒน์ 3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อริยา คูหา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ศรีโสมพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานะ ลักษมีอรุโณทัย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิกนิษฐา นาเลาห์	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้จัดการวารสาร:

นางสาวศิโรรัตน์ ประศรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

เกี่ยวกับวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ (Journal of Social Science Panyapat) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในสาขาที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ 1) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 2) สาขาพัฒนาสังคม 3) สาขาศึกษาศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ เผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย ด้านสังคมศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

บทบรรณาธิการแถลง

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ ฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2567) วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ ได้มุ่งเน้นการเผยแพร่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือทางด้านสังคมศาสตร์ จากหลากหลายหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่าน ที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่านจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์อย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน โดยเน้นความเข้มข้นทั้งเนื้อหา และรูปแบบ นอกจากนี้ยังได้ปรึกษากับกองบรรณาธิการถึงแนวทางในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เสนอบทความที่ต้องการปรับปรุง แก้ไข ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาตรฐานและตรงกับหลักการเขียนบทความวิจัย และวิชาการ ความถูกต้องของเนื้อหา รูปแบบและตรงต่อเวลาคือนโยบายของวารสาร และพร้อมอำนวยความสะดวกแก่ทุกท่านที่ประสงค์ตีพิมพ์งานวิชาการครับ จึงกล่าวได้ว่า บทความที่ทางวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ

กระผมในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้จัดการวารสาร และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่งรองรับผลงานดีๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการแก่นักวิชาการ และวิญญูชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป ด้วยจิตคารวะและขอบคุณทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

สารบัญ

บทความวิจัย

หนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ 1-10
ภัทราวดี พรไทย, ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ, มานะ ลักษมีอรุโณทัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานบุคลากรกองยุทธศาสตร์และแผนงาน 11-24
กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ณภัทร สุวรรณพฤกษ์, ธีรพล กาญจนากาศ, ธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์, ณฐนนท ทวีสิน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน 25-36
ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล, กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะเทศบาลเมืองบางคูวัด 37-48
อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
อารยา สมสวย, ธีรพล กาญจนากาศ, ณฐนนท ทวีสิน, ธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์

ภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนา กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนหนองกุลา 49-60
อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
อเนก สุขดี, รสสุคนธ์ ประดิษฐ์, ยุวดี พ่วงรอด, กฤษณะชัย คลอดเพ็ง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน 61-74
พระคมสัน เจริญวงค์, ภัทรพล ใจเย็น, พระครูปิยธรรมบัณฑิต

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ 75-86
ของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่ง ประเทศจีน
XU XU, อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย 87-100
อุบลวรรณา ภวกานันท์, ศรัณย์ กอสนาน

23.5 องศาที่โลกเอียง: ความเป็นหญิงความเป็นชาย 101-112
และความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิง
อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ, พชรกฤต ศรีบุญเรือง, ปัณณธรณัฐ อาปะโม

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง 113-124
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ศุภราช แก้วมีศรี, จิรศักดิ์ แซ่โค้ว, ญาณิศา บุญจิตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ 125-138
เอนก ใยอินทร์, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, พระคมสัน เจริญวงค์,
เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, ภาราดร แก้วบุตรดี, ณัฏยาณี บุญทองคำ

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

อิทธิพลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ 139-152
ในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
กรกริช กุสุมามาลย์, เพ็ญพิมล เสรีวัฒน์

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการลงทุนทางการเงินของการเลี้ยงจิ้งหรีดในจังหวัดขอนแก่น 153-164
อรุณี การะเกตุ, จักรกฤษณ์ พจนศิลป์, ศานิต เก้าเอี้ยน

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง 165-178
โดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA)
ตุลาการ ไชยาคำ, ศศิภา พจน์วาที

ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร : 179-190
กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
กวินธิดา หมื่นนรินทร์, ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร

Which is More Important? : 191-208
Mediating Role of Distributive Justice Versus Interpersonal Justice
Idsaratt Rinthaisong, Suwimon Buathong

การศึกษาหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ 209-220
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
นริตา เรืองเดช, ณฐนนท ทวีสิน, สุนิตดา เทศนิยม

หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรอันส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี 221-232
จังหวัดปทุมธานี
รุ่งนภา เดชะดี, ธีรพล กาญจนากาศ, ณฐนนท ทวีสิน

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 233-244
บัญชา พจชมานะวงศ์, สุนิตดา เทศนิยม, ณฐนนท ทวีสิน, ธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์

ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล 245-256
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข
นันทวัน มุขสาร, ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร

การศึกษาระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ 257-264
กรณีศึกษา บริษัทผลิตเครื่องจักรในอุตสาหกรรมก่อสร้างในจังหวัดระยอง
ธีระยุทย์ แต้มศรี, สมบูรณ์ สาระพัด

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร 265-278
กมลวรรณ ภู่ชิงชัย, นนทร์ วรพาณิชช์, ฐิติมา พุฒิทานันท์

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ โดยใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ 279-288
ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
เบญจวรรณ ทองเสน, มัทนียา พงศ์สุวรรณ, จิรศักดิ์ แซ่โค้ว

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน 289-296
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
ปนัฏฐา สุนทรมัจฉะ, กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์

การศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ 297-308
สุประภาดา สายะพันธ์, สุมาลี พุ่มภิญโญ

การพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา 309-324
สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
ภัทรภูมิ บุญเพียง, จิรศักดิ์ แซ่โค้ว, นันทพงศ์ หมิแหละหมัน

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน 325-340
สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
ณัฐกฤตา สุทิน, นันทพงศ์ หมิแหละหมัน, จิรศักดิ์ แซ่โค้ว

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 341-350
สุดารัตน์ พราวทัศน์, อรุณี ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์

แนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา 351-362
ในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
กิตติมา สุขศิริ, สามิตร อ่อนคง, มะลิวัลย์ โยธารักษ์

ผลการสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 363-372
ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ชัณธ์ชัย อธิเกียรติ, ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา 373-384
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
มะลิ อักษร, กฤตภู กิตติฐานัส

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT 385-394
เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
เปรมฤดี ศรีสอาด, ชนะชัย อวนวัง, ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ

แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู 395-404
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
เพ็ญสุดา หิรัญเกิด, สำราญ มีแจ้ง, สถิรพร เชาวน์ชัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 405-420
วรธร ศิริวรรณ, ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร

แนวกันชนห้วยขาแข้ง: พลวัตของคนกับป่า 421-432
ปริญญา นิกรกุล, เสมอชัย พลูสุวรรณ

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา 433-446
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
นิรมล แก้วศรี, กฤตฎ์ กิตติฐานัส

การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร 447-458
นภานันท์ ศรีชัยชนะ, ณคุณ ธรณีนิติญาณ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง 459-468
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
รัตติกาล เพียรเสมอ, ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา 469-480
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
ธนพล วรรณโสภา, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ 481-488
เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ดวงพระศุกร์ ศรคุณแก้ว, ชนะชัย อวนวัง, ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 489-498
มนธิรา จันทร์เชื้อ, สำราญ มีแจ้ง, สถิรพร เชาวน์ชัย

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษา 499-508
ในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
ณัฐพล ระวิวงศ์, พระครูเขมธรรมโฆษิต, บุญเลิศ วีระพรกานต์

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม 509-516
สมหญิง จันทรุไทย, ประพจน์ แย้มทิม

สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 517-528
ประนิดา รัตนแสนศรี, กฤตฎ์ กิตติฐานัส

การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 529-540
พิชา วรรณคง, สามิตร อ่อนคง, บุญเลิศ วีระพรกานต์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 541-552
จิตรลินี มากทอง, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล

ภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง 553-562
จุฑารัตน์ นิรันดร, พรหมพิริยะ พนาสนธิ์, ประพจน์ แย้มทิม

กระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชนเพื่อการต่อรองอำนาจรัฐและทุน กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย 563-576
ฐิติ สิทธิศักดิ์, กัลยา แซ่อั้ง

การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน โครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) 577-590
ปุริมปรัชญ์ จรรยา, กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย

แนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ 591-602
สิริกร เหมทานนท์, บุญเลิศ วีระพรกานต์, ปรีชา สามัคคี

คำแนะนำผู้นิพนธ์บทความ

แบบขอส่งบทความตีพิมพ์

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Household Debt and Economic Variables of Each Stages of the Business Cycle in Thailand

Pattarawadee Pornthai[1*] Thanarak Laosuthi[2] and Mana Luksamee-Arunothai[2]

[1] *Master Student, Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*
[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: pattarawadee.po@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to examine the relationship of household debt and economic variables at each stage of the business cycle. By gathering Economic Data from Bank of Thailand, Ministry of Commerce, Office of the National Economic and Social Development Council, National Statistical Office, Public Debt Management Office, and Stock Exchange of Thailand, to finding turning points in the structural break, by Chow Test method, which can divide the business cycle into periods of economic contraction and expansion. The data in each period used to test the long-term equilibrium relationship (Cointegration) by Engle – Granger Two-Step method, including analysis of cause and effect relationships of variables according to the concept of Granger (Granger Causality). Overall, the results of this study during period (Q1/2003 - Q2/2023) found that household debt is related to Gross Domestic Product (GDP), investment, house price index and stock market index. Furthermore, in the first period (Q1/2003 - Q3/2008) which was a period when the economy contracted, the result show that household debt is related to GDP, also in the second period (Q4/2008 - Q1/2020), which was a period when the economy expanded, the result show that household debt is related to GDP, policy rate, deposit and the government budget deficit. In addition the third period (Q2/2020 – Q2/2023) which was a period of when the economy contracted, found that household debt is related to GDP, investment, unemployment rate and the house price index.

Keywords: Household Debt, Business Cycle, Gross Domestic Product (GDP)

Received: 10 November 2023;
Revised: 13 February 2024;
Accepted: 3 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

หนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ

ภัทราวดี พรไทย[1*] ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ[2] และ มานะ ลักษมีอรุโณทัย[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: pattarawadee.po@ku.th*

บทคัดย่อ

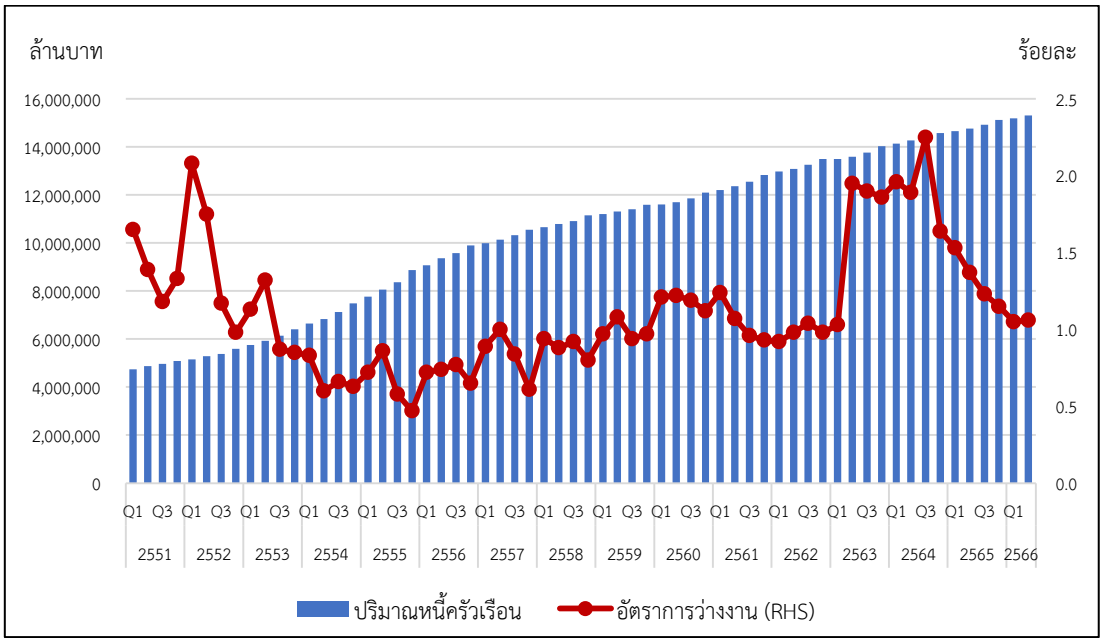
บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ โดยรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจจากธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และทำการหาจุดเปลี่ยนในโครงสร้างของวัฏจักรธุรกิจด้วยวิธีการทดสอบ Chow Test ซึ่งสามารถแบ่งช่วงของวัฏจักรธุรกิจออกเป็นช่วงที่เศรษฐกิจหดตัวและขยายตัว และนำข้อมูลในแต่ละช่วงไปทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration) ด้วยวิธีการแบบสองขั้น Eagle and Granger (Engle – Granger Two-Step) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรตามแนวคิดของ Granger (Granger Causality) ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การลงทุนรวม ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย และดัชนีตลาดหุ้น โดยในช่วงที่ 1 (ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 – ไตรมาสที่ 3 ปี 2551) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจหดตัว พบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และในช่วงที่ 2 (ไตรมาสที่ 4 ปี 2551 - ไตรมาสที่ 1 ปี 2563) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว พบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย ปริมาณเงินฝาก และการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล สำหรับช่วงที่ 3 (ไตรมาสที่ 2 ปี 2563 - ไตรมาสที่ 2 ปี 2566) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจหดตัว พบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การลงทุนรวม อัตราการว่างงาน และดัชนีราคาที่อยู่อาศัย

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือน, วัฏจักรธุรกิจ, ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

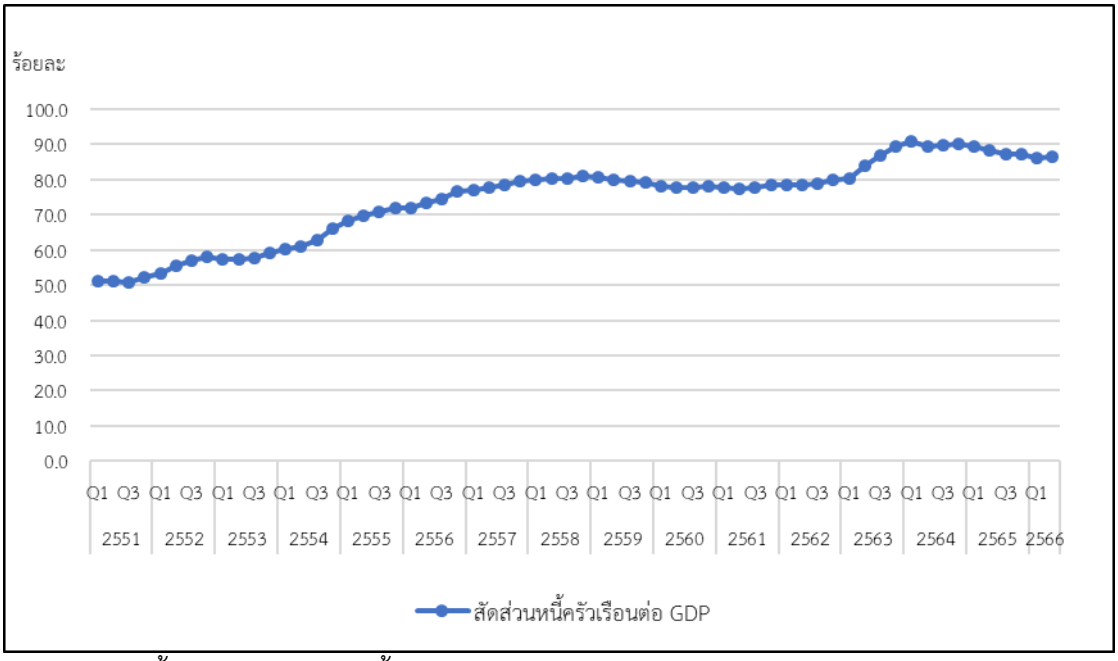
© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

หนี้ครัวเรือนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนหนี้ครัวเรือน จะเห็นว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนหนี้ครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม นั่นคือหากเศรษฐกิจมีการเติบโตสูง สัดส่วนหนี้ครัวเรือนจะมีแนวโน้มลดลง และในทางกลับกันหากเศรษฐกิจมีการเติบโตต่ำ สัดส่วนหนี้ครัวเรือนจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณหนี้ครัวเรือนกับอัตราการว่างงาน ตามภาพที่ 1 จะเห็นว่าอัตราการว่างงานมีความสัมพันธ์กับปริมาณหนี้ครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน นั่นคือหากอัตราการว่างงานสูง ปริมาณหนี้ครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และหากอัตราการว่างงานต่ำ ปริมาณหนี้ครัวเรือนจะมีแนวโน้มลดลงตามไปด้วย ดังนั้น จะสังเกตเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือวัฏจักรธุรกิจดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือน

ภาพที่ 1 แสดงปริมาณของหนี้ครัวเรือนและอัตราการว่างงาน
ที่มา: จากการรวบรวมโดยผู้วิจัย

ภาพที่ 2 แสดงสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ตั้งแต่ปี 2551 - 2566
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากรายงานผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ประเด็นหนี้ครัวเรือนที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างอยู่แล้วมีความเปราะบางมากขึ้น โดยเฉพาะในมิติของสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ข้อมูลจากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 79.9 ในไตรมาสที่ 4 ของปี 2562 มาที่ระดับร้อยละ 90.8 ในไตรมาสที่ 1 ของปี 2564 สูงสุดเป็นประวัติการณ์ ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนว่าภาคครัวเรือนกำลังรับมือกับปัญหาการหดตัวของรายได้ซึ่งมีการชะลอตัวเร็วกว่าการชะลอตัวของการกู้ยืม และมีแนวโน้มปรับสูงขึ้นต่อเนื่องในปี 2565 จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมใน

ประเทศ (GDP) และอัตราการว่างงาน เป็นต้น ตามการเปลี่ยนแปลงการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือวัฏจักรธุรกิจ ดังนั้น จะเห็นว่าสามารถใช้ตัวแปรหนี้ครัวเรือนสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจได้ ทั้งนี้ จากการที่หนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจนไม่สอดคล้องกับระดับรายได้ จนส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน อาจทำให้เกิดเป็นปัญหาหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องให้เศรษฐกิจชบเซา และนำไปสู่ปัญหาด้านเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ และสามารถนำตัวแปรหนี้ครัวเรือนมาศึกษาเพิ่มเติมในมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่นำใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้นำข้อมูลทางเศรษฐกิจมหภาค ได้แก่ ปริมาณหนี้สินของครัวเรือน ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย การลงทุนรวม ปริมาณเงินฝาก อัตราการว่างงาน การขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย และดัชนีตลาดหุ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) รายไตรมาส ซึ่งทำการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี 2566 โดยเป็นข้อมูลที่รวบรวมจากธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการศึกษานี้ได้แบ่งช่วงของวัฏจักรธุรกิจด้วยวิธีการทดสอบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเชาว์ (Chow Test) เป็น 3 ช่วง ดังนี้

1.1 ช่วงที่ 1 คือไตรมาสที่ 1 ปี 2546 - ไตรมาสที่ 3 ปี 2551 ซึ่งเป็นช่วงที่วัฏจักรธุรกิจหดตัว (Contraction) โดยมีสาเหตุมาจากวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (Subprime Crisis) ของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเกิดปัญหาการบริหารจัดการสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ (Sub-Prime Mortgage) ผิดพลาด และผลของการกำกับดูแลกลุ่มวาณิชธนกิจ (Investment Banking) ไม่รัดกุม จนทำให้เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องและคุกคามความมั่นคงของสถาบันการเงิน ทำให้บริษัทใหญ่หลายบริษัทในสหรัฐอเมริกาต้องล้มละลายปิดกิจการ และเกิดวิกฤตเศรษฐกิจลุกลามกระทบไปทั่วโลก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว เนื่องจากวิกฤตดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจประเทศคู่ค้าของไทยชะลอตัว ซึ่งมีผลทำให้การส่งออกของไทยชะลอลงด้วย อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นจากการที่สหรัฐอเมริกาลดอัตราดอกเบี้ย ทำให้เงินทุนจากต่างประเทศไหลเข้ามายังไทย ซึ่งจะทำให้ค่าเงินบาทแข็งค่ามากขึ้น และดัชนีราคาหุ้นตกต่ำ เนื่องจากตลาดหุ้นทั่วโลกตกต่ำลงค่อนข้างมาก ทำให้การลงทุนของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็ว

1.2 ช่วงที่ 2 คือไตรมาสที่ 4 ปี 2551 - ไตรมาสที่ 1 ปี 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่วัฏจักรธุรกิจขยายตัว (Expansion) เป็นภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังจากเศรษฐกิจตกต่ำถึงขีดสุด ในระยะนี้เศรษฐกิจโดยทั่วไปเริ่มจะดีขึ้นจากการกระตุ้นการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และรักษาระดับราคาสินค้าจำเป็น เพื่อให้อัตราเงินเฟ้อปรับตัวลดลง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะประสบปัญหาภาวะน้ำท่วมใหญ่ในปี 2554 จนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการใช้จ่ายภาคครัวเรือน ทำให้รัฐบาลต้องดำเนินการฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินนโยบายทางการเงินโดยการปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบาย การดำเนินมาตรการสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือประชาชนผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ รวมถึงการดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น มาตรการบ้านหลังแรก มาตรการรถคันแรก เป็น

ต้น ซึ่งการดำเนินนโยบายข้างต้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ฟื้นฟูกำลังซื้อของประชาชน จนทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาดังกล่าว

1.3 ช่วงที่ 3 คือไตรมาสที่ 2 ปี 2563 - ไตรมาสที่ 2 ปี 2566 ซึ่งเป็นช่วงที่วัฏจักรธุรกิจหดตัว (Contraction) โดยมีสาเหตุมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ธุรกิจการท่องเที่ยวซบเซาจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของต่างประเทศ ทำให้สายการบินสั่งยุติการเดินทางชั่วคราว จึงส่งผลให้รายได้การท่องเที่ยวของไทยลดลงอย่างมาก ภาคอุตสาหกรรมประสบปัญหาการผลิตหยุดชะงัก ทำให้กระทบกับยอดการผลิตและส่งออกของประเทศไทย พนักงานตกงานจำนวนมาก เนื่องจากบริษัทต่าง ๆ ในประเทศไทยสั่งปลดพนักงานหรือสั่งพักงานชั่วคราวเพื่อประคองให้ธุรกิจยังคงอยู่ได้ ซึ่งกระทบความเป็นอยู่ของประชาชน ส่งผลให้การใช้จ่ายภาคครัวเรือนลดลง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การกำหนดวัฏจักรธุรกิจ โดยการหาจุดเปลี่ยนในโครงสร้างของวัฏจักรธุรกิจ (Structural Break) เพื่อทำการทดสอบหาจุดเปลี่ยนของวัฏจักรธุรกิจว่าเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใด ด้วยวิธีการทดสอบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเชาว์ (Chow Test) การทดสอบดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ โดยการแบ่งข้อมูลออกเป็นสองกลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มก่อนการเปลี่ยนแปลงและกลุ่มหลังการเปลี่ยนแปลง หลังจากนั้นทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มตัวอย่างและนำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบกัน ถ้าผลที่ได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามค่าสถิติแสดงว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของวัฏจักรธุรกิจ

2.2 การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร มีดังนี้

2.2.1 การทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) จะต้องมีการทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล หรือการทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationary)

2.2.2 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration) ซึ่งเป็นการทดสอบความนิ่งของค่าเบี่ยงเบนที่ได้จากการประมาณค่าความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวของตัวแปรอนุกรมเวลาที่ไม่คงที่ ดังนั้น หากตัวแปรมี Cointegration แสดงว่า ตัวแปรในแบบจำลองมีความสัมพันธ์ร่วมกันในระยะยาว

2.2.3 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรตามแนวคิดของ Granger (Granger Causality) ซึ่งเป็นการทดสอบว่าอนุกรมเวลาหนึ่งเป็นสาเหตุที่จะส่งผลกระทบต่ออนุกรมเวลาอื่น ๆ หรือไม่ ระหว่างตัวแปรคู่ใดคู่หนึ่ง เช่น หากข้อมูลในอดีตของตัวแปร X สามารถช่วยทำการพยากรณ์ค่าตัวแปร Y ได้ดีขึ้นแล้ว ผลที่ได้รับคือ ตัวแปร X จะมีผลต่อตัวแปร Y เป็นต้น

3. สมมติฐานการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานและการกำหนดตัวแปรของแบบจำลอง มีดังนี้

3.1 การกำหนดวัฏจักรธุรกิจ โดยการหาจุดเปลี่ยนในโครงสร้างของวัฏจักรธุรกิจ (Structural Break) มีสมมติฐานการหาจุดเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของวัฏจักรธุรกิจจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ดังนี้

H_o : ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หรือลักษณะของข้อมูลไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้น

H_a : เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หรือลักษณะของข้อมูลไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้น

3.2 การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

3.2.1 การทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล (Stationary or Non-Stationary) กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H_o : ข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง

H_a : ข้อมูลมีลักษณะนิ่ง

3.2.2 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointergration) กำหนดสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวของตัวแปรอิสระกับหนี้ครัวเรือน ดังนี้

H_o : ตัวแปรอิสระกับหนี้ครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว

H_a : ตัวแปรอิสระกับหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว

3.2.3 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรตามแนวคิดของ Granger (Granger Causality) กำหนดสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรอิสระกับหนี้ครัวเรือน ดังนี้

H_o : ตัวแปรอิสระไม่เป็นเหตุของหนี้ครัวเรือน

H_a : ตัวแปรอิสระเป็นเหตุของหนี้ครัวเรือน

และ

H_o : หนี้ครัวเรือนไม่เป็นเหตุของตัวแปรอิสระ

H_a : หนี้ครัวเรือนเป็นเหตุของตัวแปรอิสระ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) รายไตรมาส ซึ่งทำการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี 2566 ดังนี้

4.1 ปริมาณหนี้สินของครัวเรือน (Household Debt) รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง (Real GDP) รวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.3 อัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate) รวบรวมข้อมูลจากกองดัชนีเศรษฐกิจการค้า สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์

4.4 อัตราดอกเบี้ยนโยบาย (Policy Rate) รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.5 การลงทุนรวม (Investment) รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.6 ปริมาณเงินฝาก (Deposits) รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.7 อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate) รวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

4.8 การขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล (Government Budget Deficit) รวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ

4.9 ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย (House Price Index) รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.10 ดัชนีตลาดหุ้น (Stock market index) รวบรวมข้อมูลจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติมาทำการทดสอบ ดังนี้

5.1 การหาจุดเปลี่ยนในโครงสร้างของวัฏจักรธุรกิจ (Structural Break) เพื่อทำการทดสอบหาจุดเปลี่ยนของวัฏจักรธุรกิจว่าเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใด ด้วยวิธีการทดสอบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเชาว์ (Chow Test)

5.2 การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร มีดังนี้

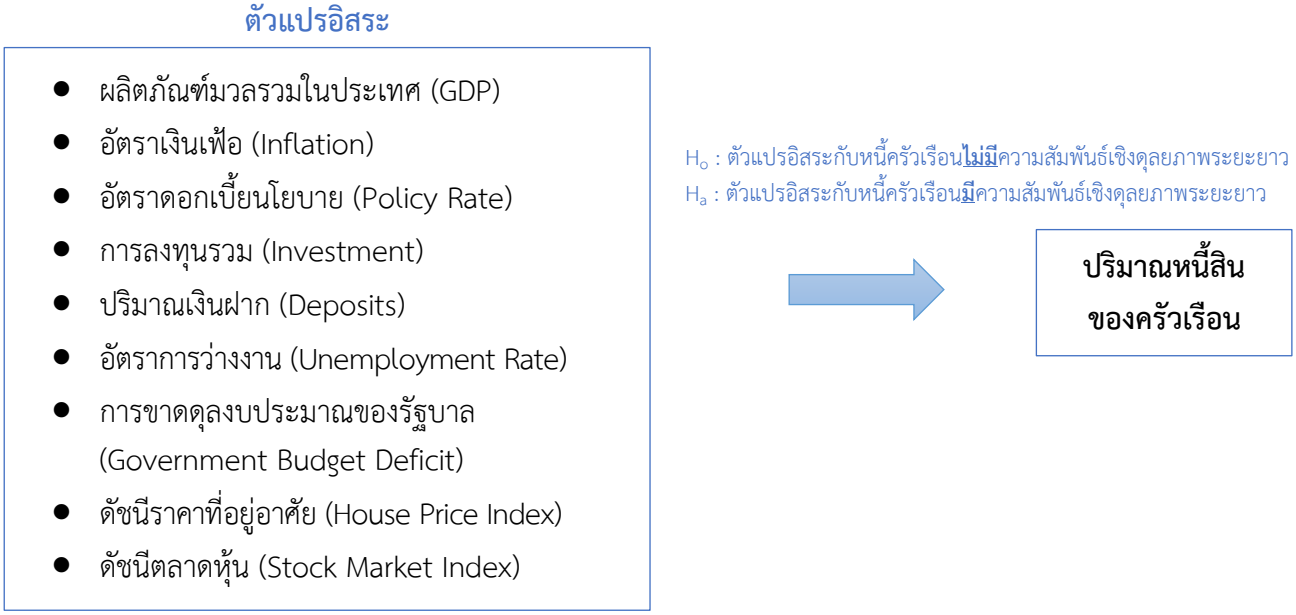
5.2.1 การการทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationary) ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF)

5.2.2 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration) ด้วยวิธีการแบบสองขั้น Engle and Granger (Engle - Granger Two-Step)

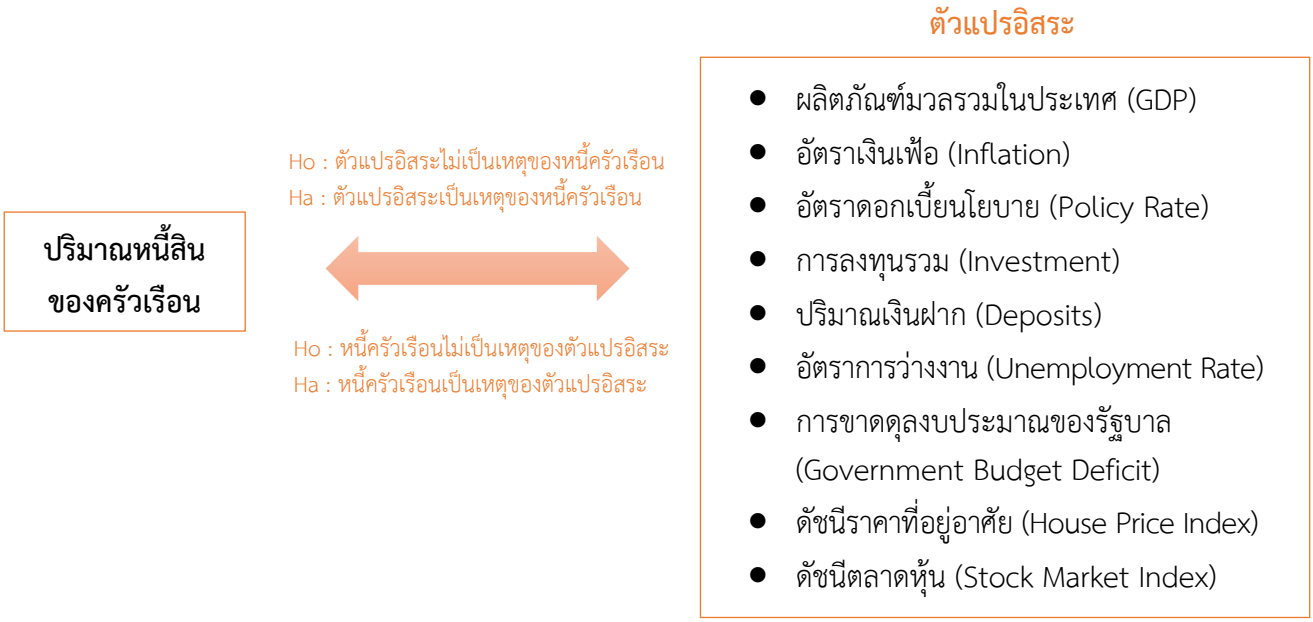
5.2.3 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรตามแนวคิดของ Granger (Granger Causality)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration)

2. การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรตามแนวคิดของ Granger

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: จากการรวบรวมโดยผู้วิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ มีดังนี้

1.1 ผลการศึกษาในภาพรวมของทุกไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 - ไตรมาสที่ 2 ปี 2566 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 คือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและการลงทุนรวม และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 คือดัชนีราคาที่อยู่อาศัยและดัชนีตลาดหุ้น

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศพบว่า หนี้ครัวเรือนเป็นเหตุของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนและดัชนีตลาดหุ้นพบว่า หนี้ครัวเรือนเป็นเหตุของดัชนีตลาดหุ้น ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า หากต้องการให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและดัชนีตลาดหุ้นเพิ่มขึ้น จะต้องทำให้ปริมาณหนี้ครัวเรือนลดลง

1.2 ผลการศึกษาของช่วงที่ 1 ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 - ไตรมาสที่ 3 ปี 2551 ซึ่งมีรูปแบบของวัฏจักรธุรกิจเป็นช่วงหดตัว (Contraction) โดยพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 คือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศพบว่า หนี้ครัวเรือนเป็นเหตุของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า หากต้องการให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นจะต้องทำให้ปริมาณหนี้ครัวเรือนลดลง

1.3 ผลการศึกษาของช่วงที่ 2 ตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 ปี 2551 - ไตรมาสที่ 1 ปี 2563 มีรูปแบบของวัฏจักรธุรกิจเป็นช่วงขยายตัว (Expansion) โดยพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 คือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 คืออัตราดอกเบี้ยนโยบาย นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 คือปริมาณเงินฝากและการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ พบว่า หนี้ครัวเรือนเป็นเหตุของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า หากต้องการให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้น จะต้องทำให้ปริมาณหนี้ครัวเรือนลดลง

1.4 ผลการศึกษาของช่วงที่ 3 ตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ปี 2563 - ไตรมาสที่ 2 ปี 2566 ซึ่งมีรูปแบบของวัฏจักรธุรกิจเป็นช่วงหดตัว (Contraction) โดยพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 คือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 คือการลงทุนรวม นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับหนี้ครัวเรือนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 คืออัตราการว่างงานและดัชนีราคาที่อยู่อาศัย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับการลงทุนรวม และดัชนีราคาที่อยู่อาศัย พบว่าหนี้ครัวเรือนเป็นเหตุของการลงทุนรวมและดัชนีราคาที่อยู่อาศัย ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า หากปริมาณหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้การลงทุนรวมและดัชนีราคาที่อยู่อาศัยลดลง

อภิปรายผล

จากทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวรในวงจรชีวิต พบว่าบุคคลยังไม่จำเป็นต้องกำหนดระดับการบริโภคให้สอดคล้องกับรายได้ที่ตนได้รับและทรัพย์สมบัติที่ตนเองมีในปัจจุบันเท่านั้น แต่บุคคลสามารถคาดการณ์ได้ว่าตนเองจะมีรายได้ในอนาคตเป็นอย่างไร ก็สามารถจะนำรายได้ในอนาคตที่ตนเองคาดการณ์ไว้นั้นมาประกอบการตัดสินใจกำหนดระดับการบริโภคได้ ดังนั้น จึงเกิดกลไกทางการเงินที่เรียกว่าการกู้ยืมเงิน ซึ่งนำไปสู่การก่อให้เกิดหนี้ครัวเรือน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากแนวคิดเรื่องวัฏจักรธุรกิจ พบว่าในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวนั้น ประชาชนจะเริ่มมีรายได้ดีขึ้น ภาวะเศรษฐกิจจะเริ่มฟื้นตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ธนาคารรวมทั้งสถาบันการเงินอื่น ๆ จะเริ่มปล่อยสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำลง เพื่อกระตุ้นให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการลงทุนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีการกู้ยืมเงินเพิ่มมากขึ้นและนำไปสู่การก่อให้เกิดหนี้ครัวเรือน และในช่วงเศรษฐกิจหดตัวนั้น สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปเริ่มมีแนวโน้มที่แย่ลง ธุรกิจบางแห่งอาจต้องเลิกผลิต

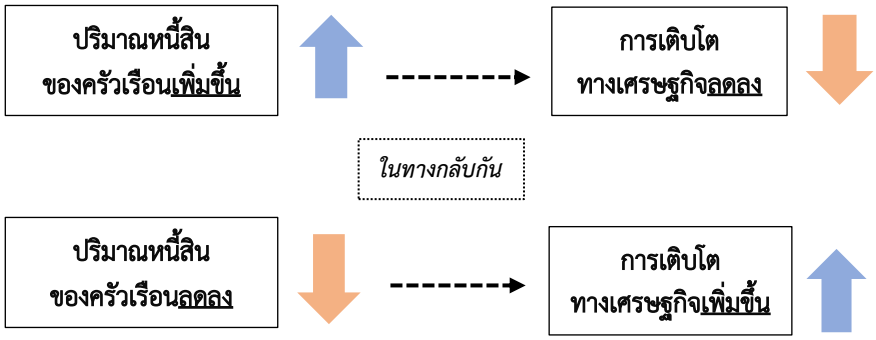
เนื่องจากประสบกับปัญหาการขาดทุน ดังนั้น การผลิตและการจ้างงานลดลง ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ลดลงในขณะที่รายจ่ายยังคงเดิม จึงส่งผลให้เกิดการกู้ยืมเงินและนำไปสู่การก่อให้เกิดหนี้ครัวเรือนเช่นกัน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของช่วงเวลาที่นำมาศึกษา (ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 - ไตรมาสที่ 2 ปี 2566) พบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางเศรษฐกิจคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การลงทุนรวม ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย และดัชนีตลาดหุ้น และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาในช่วงที่ 1 (ไตรมาสที่ 1 ปี 2546- ไตรมาสที่ 3 ปี 2551) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจหดตัวพบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางเศรษฐกิจคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และสำหรับผลการศึกษาในช่วงที่ 2 (ไตรมาสที่ 4 ปี 2551 - ไตรมาสที่ 1 ปี 2563) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวพบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางเศรษฐกิจคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย ปริมาณเงินฝาก และการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล และสำหรับผลการศึกษาในสุดท้ายของการศึกษานี้คือช่วงที่ 3 (ไตรมาสที่ 2 ปี 2563 - ไตรมาสที่ 2 ปี 2566) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจหดตัวพบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางเศรษฐกิจคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การลงทุนรวม อัตราการว่างงาน และดัชนีราคาที่อยู่อาศัย

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การลงทุนรวม อัตราการว่างงาน ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย ดัชนีตลาดหุ้น อัตราดอกเบี้ยนโยบาย ปริมาณเงินฝาก และการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Meng, et al. (2013) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดหนี้ครัวเรือนของออสเตรเลีย โดยผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราการว่างงาน อัตราดอกเบี้ย และอัตราเงินเฟ้อ มีความสัมพันธ์กับหนี้ครัวเรือนเช่นเดียวกัน และยังสอดคล้องกับ Moroke (2014) ที่ทำการศึกษาหนี้ครัวเรือนและความสัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคในสหรัฐอเมริกา โดยผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราการลงทุน อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราการว่างงาน มีความสัมพันธ์กับหนี้ครัวเรือนเช่นเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจจะเห็นได้ว่า หนี้ครัวเรือนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการขยายตัวและหดตัวของเศรษฐกิจ (พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ) โดยหากต้องการลดปัญหาที่เกิดจากการก่อหนี้ครัวเรือนของประชาชน รัฐบาลจะต้องดำเนินมาตรการผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย เพื่อให้ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการบริโภคและการออมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีความสามารถในการชำระหนี้ดีขึ้น

ภาพที่ 4 องค์ความรู้จากผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งทำการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี 2566 โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) รายไตรมาส และเป็นข้อมูลที่รวบรวมจากธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และแบ่งช่วงวัฏจักรธุรกิจออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 (ไตรมาสที่ 1 ปี 2546 – ไตรมาสที่ 3 ปี 2551) ซึ่งเป็นช่วงที่

เศรษฐกิจหดตัว ช่วงที่ 2 (ไตรมาสที่ 4 ปี 2551 - ไตรมาสที่ 1 ปี 2563) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว และช่วงที่ 3 (ไตรมาสที่ 2 ปี 2563 - ไตรมาสที่ 2 ปี 2566) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจหดตัว โดยผลการศึกษาสรุปได้ว่า หนี้ครัวเรือนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อระบบการขยายตัวและหดตัวของเศรษฐกิจ (พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ) นอกจากนี้ผลการศึกษานี้ยังพบว่าหนี้ครัวเรือนยังมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนรวม อัตราการว่างงาน อัตราดอกเบี้ยนโยบาย ปริมาณเงินฝาก การขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย และดัชนีตลาดหุ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษานี้จะเห็นได้ว่า หนี้ครัวเรือนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อระบบการขยายตัวและหดตัวของเศรษฐกิจ (พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ) โดยหากต้องการให้เศรษฐกิจขยายตัวหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้น จะต้องทำให้หนี้ครัวเรือนลดลง ดังนั้น รัฐบาลจะต้องดำเนินมาตรการลดหนี้ครัวเรือน ดังนี้

1.1 มาตรการทางการเงิน เช่น การควบคุมการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน การควบคุมอัตราดอกเบี้ยนโยบาย เป็นต้น

1.2 มาตรการทางพฤติกรรม เช่น การส่งเสริมวินัยทางการเงินและการให้ความรู้ทางการเงิน การส่งเสริมการออมและการลงทุนที่เหมาะสม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรทางพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนที่อาจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในแต่ละช่วงของวัฏจักรธุรกิจ เช่น ปริมาณการซื้อของผ่านระบบออนไลน์ จำนวนบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดต่อคน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). *ทำความรู้จักหนี้ครัวเรือน.* สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2564. จาก https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/BankersTalk/Vol3Issue1.pdf.

เบญจมาศ สุขสันติรัตน์. (2559). *ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคต่อหนี้สาธารณะของประเทศไทย.* (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์. (2554). *วิธีการทางเศรษฐมิติและตัวแบบเศรษฐศาสตร์สำหรับข้อมูลอนุกรมเวลา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูมิฐาน รังคกูลนุวัฒน์. (2556). *การวิเคราะห์อนุกรมเวลาสำหรับเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ Time Series Analysis for Economics and Business.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สาวิณี สุริยันรัตกร. (2560). บทบาทของหนี้ครัวเรือนต่อการบริโภคในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 11*(1), 161-172.

Abel, A. B., & Bernanke, B. S. (2001). *Macroeconomic.* (4th ed.). Boston: Addison Wesley Longman.

Meng, X., Hoang, N. T., & Siriwardana, M. (2013). The determinants of Australian household debt: A macro level study. *Journal of Asian Economics, 29*, 80-90.

Moroke, N. D. (2014). Household debts-and macroeconomic factors nexus in the United States: A cointegration and vector error correction approach. *Journal of Economics and Behavioral Studies, 6*(6), 452-465.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Transformational Leadership in Personnel Management Strategy and Planning Division Department of Children and Youth Ministry of Social Development and Human Security

Napat Suwannapuk[1*] Theerapol Karnchanakas[2] Thutsapong Wongsawad[2] and Natthanon Thavisin[2]

[1] *Master of Public Administration Program, Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: n.suwannapuk@gmail.com*

ABSTRACT

The purposes of this research article are to (1) study the transformational leadership of the Strategy and Planning Division executives, (2) study the personnel management of the Strategy and Planning Division, and (3) study the relationship between the transformational leadership of the executives that affects administration, personnel in the strategy and planning division department of children and youth affairs ministry of social development and human security. This research is survey research. The tool used to collect data was questionnaire. The population used in the research consisted of personnel working in the strategy and planning division. Simple sampling by lottery method, there were 56 people. Statistics used in data analysis include mean, standard deviation, correlation coefficient analysis hypothesis testing and multiple regression analysis. The results of the study found that transformational leadership in management, overall and each aspect is at high level in every aspect and the aspect with the highest average is being leading role model. Personnel management, overall and each aspect is at high level in every aspect and the aspect with the highest average is personnel recruitment. Transformational leadership relationship of executives that affects personnel management, overall, there is very low level of positive correlation. The variable tested with the highest predictive power was morale building, can predict that It is change leadership variable in administration with coefficient of regression equation or predictive power (R^2) equal to .904. It has statistically significant effect on personnel management of the strategy and planning division 90.40%.

Keywords: Transformational Leadership, Personnel Management, Strategy and Planning Division, Department of Children and Youth, Ministry of Social Development and Human Security

Received: 19 February 2024;
Revised: 27 April 2024;
Accepted: 13 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานบุคลากรกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ณภัทร สุวรรณพฤกษ์[1*] ธีรพล กาญจนากาศ[2] ธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์[2] และ ณฐนนท ทวีสิน[2]

[1] *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

[2] *คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: n.suwannapuk@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกองยุทธศาสตร์และแผนงาน (2) ศึกษาการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในส่วนของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยวิธีจับสลาก จำนวน 56 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง การบริหารงานบุคลากร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากร ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำมาก โดยตัวแปรที่ทดสอบมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด ได้แก่ ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .904 มีผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ร้อยละ 90.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การบริหารงานบุคลากร, กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดขององค์การ และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย การที่องค์การใดจะสามารถประสบความสำเร็จได้ก็เนื่องมาจากประสิทธิภาพของบุคลากรเป็นสำคัญ จึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีทักษะความรู้อุทิศตนปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์การ แต่หากบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถ ขาดแรงจูงใจในการทำงาน ไม่มีความรักความผูกพันต่อองค์การ ไม่มีความมานะอุตสาหะต่อการทำงานตามเป้าหมายที่องค์การได้คาดหวังไว้ ก็จะเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานและไม่เกิด ประโยชน์ต่อองค์การ การบริหารทรัพยากรบุคคลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ มิใช่เพียงการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถเท่านั้น แต่ต้องกระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงาน สร้างแรงจูงใจที่ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการที่บุคลากรจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยแรงจูงใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมสนับสนุนจากองค์การด้วยเช่นกันที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมต่างๆ

ของบุคคล แรงจูงใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมการแสดงออกและการตอบสนองต่อความต้องการปฏิบัติงานของบุคคล (สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา, 2564)

ประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลากหลายประการที่เป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของประชากร แต่ยังส่งผลให้เกิดเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มนอกจากนี้ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ยังเป็นช่วงเวลาที่มีแนวโน้มของการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลกตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ดังนั้นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้าน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้าเศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้างนโยบายและกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพซึ่งหนึ่งในเป้าหมายหลักคือการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมและเร่งรัดการเตรียมพร้อมกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมที่สามารถส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยทั่วไปการบริหารงานบุคคลในกรมกิจการเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของกรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลเกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎระเบียบข้าราชการและบุคลากรในองค์กรได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งได้รับการยกย่องและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารราชการในสังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน ผู้บริหารกรมกิจการเด็กและเยาวชนจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะผลักดันขับเคลื่อนการกระจายอำนาจ อีกทั้งยังต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อบริหารการจัดการองค์การในรูปแบบใหม่ที่ใช้แนวคิดหลักการบริหารโดยใช้องค์กรเป็นฐาน ในการกำหนดนโยบายและแผนการตัดสินใจ และการร่วมคิดร่วมทำ ผู้บริหารต้องเน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้การบริหารและการจัดการของหน่วยงานบรรลุประสิทธิผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารงานบุคคลต้องปรับเปลี่ยน กระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติให้สอดคล้องและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงนโยบาย (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2566)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สังกัดกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน จึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารบุคลากรข้าราชการกรมกิจการเด็กและเยาวชน กรณีศึกษากองยุทธศาสตร์และแผนงาน เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพในด้านของการปฏิบัติงานควบคู่ไปกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในกรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างผลลัพธ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและเด็กและเยาวชนในประเทศไทยตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และส่งผลให้องค์กรมีการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในส่วนของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 65 คน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 56 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) ทุกข้อได้ 1.0

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นบุคลากรกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

2.5 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - Coeficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .903

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ด้วยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในส่วนของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และนำข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลทางสถิติ โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ พร้อมตอบข้อซักถามบางประการที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว เพื่อนำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทาง

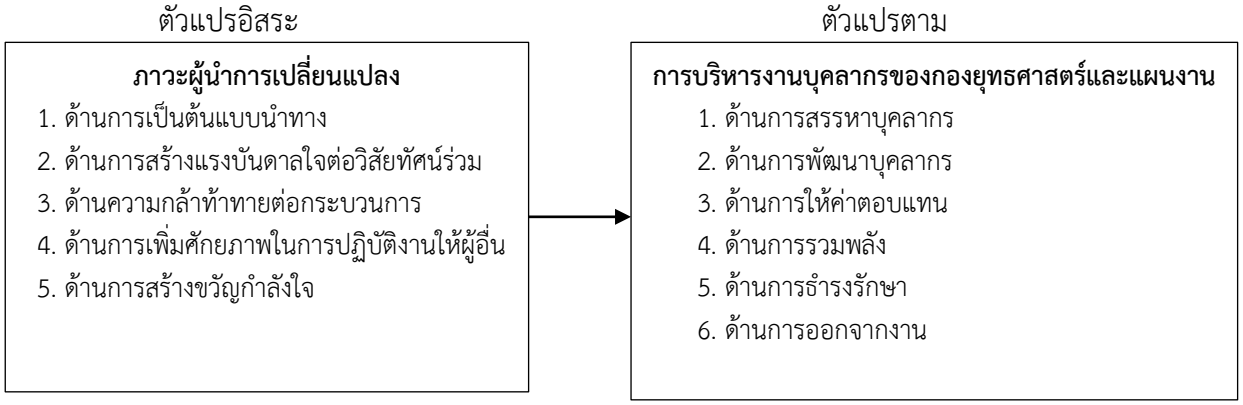
อินเตอร์เน็ต แนวคิดและทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารบุคลากรกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลของกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่กำลังปฏิบัติงานในปัจจุบัน ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น และด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ปัจจัยด้านการเป็นต้นแบบนำทาง	4.28	.244	มาก	1
2. ปัจจัยด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม	4.03	.285	มาก	2
3. ปัจจัยด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ	3.59	.300	มาก	5
4. ปัจจัยด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น	3.73	.289	มาก	4
5. ปัจจัยด้านการสร้างขวัญกำลังใจ	3.95	.344	มาก	3
รวม	**3.92**	**.149**	**มาก**	

2. การบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากร และด้านการธำรงรักษา ส่วนข้อที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการออกจากงาน ด้านการให้ค่าตอบแทน ด้านการพัฒนาบุคลากร และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการรวมพลังของบุคลากร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

การบริหารงานบุคลากร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการสรรหาบุคลากร	4.63	.201	มากที่สุด	1
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.03	.308	มาก	5
3. ด้านการให้ค่าตอบแทน	4.17	.258	มาก	4
4. ด้านการรวมพลังของบุคลากร	3.87	.362	มาก	6
5. ด้านการธำรงรักษา	4.53	.233	มากที่สุด	2
6. ด้านการออกจากงาน	4.38	.254	มาก	3
รวม	**4.27**	**.105**	**มาก**	

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับต่ำมาก (r_{xy}=.051) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ด้านการเป็นต้นแบบนำทางกับด้านการรวมพลังของบุคลากร ($X_1 : Y_4$ = .328) และด้านการสร้างขวัญกำลังใจกับด้านการพัฒนาบุคลากร ($X_5 : Y_2$ = .289) รองลงมาคือ ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่นกับด้านการพัฒนาบุคลากร ($X_4 : Y_2$ = .259) มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน

	X1	X2	X3	X4	X5	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	XTotal	YTotal
X1	1												
X2	.129	1											
X3	.046	.074	1										
X4	-.085	.284*	-.0.45	1									
X5	.053	.196	-.0.43	.116	1								
Y1	-.144	-.158	-.125	-.062	-.227	1							
Y2	.065	-.002	.067	.259	.289*	.126	1						
Y3	.170	.183	.050	.087	.128	-.050	.167	1					
Y4	-.328*	.141	.216	.107	-.017	-.120	.0.93	-.147	1				
Y5	-.054	-.109	.205	-.232	-.200	-.015	-.236	-.243	.107	1			
Y6	-.023	-.072	-.013	-.066	-.244	-.103	-.096	.002	.085	-.082	1		
XTotal	.386**	.653**	.408**	.502**	.581**	-.286*	.280*	.238	.067	-.159	-.179	1	
YTotal	-.162	.034	.208	.092	-.061	.243	.525**	.301**	.594**	.178	.341*	.051**	1

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน จากจำนวน 5 ด้าน โดยมีตัวแปรที่ทดสอบแล้วพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 5 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น ด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการเป็นต้นแบบนำทาง สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .904 มีผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ร้อยละ 90.40

ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .783 มีผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ร้อยละ 78.30

ด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .693 มีผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ร้อยละ 69.30

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .575 มีผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ร้อยละ 57.70

ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .353 มีผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ร้อยละ 35.30 ซึ่งสามารถแสดงผลพยากรณ์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน เมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adj R^2	SEE	Sig.
1. ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ (X_5)	.951	.904	.894	.034	.000**
2. ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น (X_4)	.885	.783	.766	.050	.000**
3. ด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ (X_3)	.832	.693	.675	.060	.000**
4. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม (X_2)	.758	.575	.559	.069	.000**
5. ด้านด้านการเป็นต้นแบบนำทาง (X_1)	.594	.353	.341	.085	.000**

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน แสดงว่า ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม ด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ และด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น โดยรวมมีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 54.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบของคะแนนดิบ (b) เท่ากับ . 173, .162, .144, .126 และ .118 ตามลำดับ

โดยค่าสหสัมพันธ์พหุคูณการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน มีค่าเท่ากับ .651 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 54.40 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์ เท่ากับ .150 สามารถสร้างสมการณ์พยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .548 + .173_{X1} + .162_{X2} + .144_{X3} + .126_{X5} + .118_{X4}$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\dot{Z} = .594Z_{X1} + .473Z_{X2} + .346Z_{X3}\ .309Z_{X5} + .152Z_{X4}$

จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
1. ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง (X_1)	.173	.032	.594	5.426	.000	1.000	1.000
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม (X_2)	.162	.031	.473	5.264	.000	.991	1.009
3. ด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ (X_3)	.144	.032	.346	4.465	.000	.982	1.018
4. ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ (X_5)	.126	.027	.309	4.595	.000	.944	1.059
5. ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น (X_4)	.118	.051	.152	2.323	.000	.170	5.876
R = .651, R^2=.544, Adj R^2=.502, SEE=.150, a=.548, F=11.143, Sig.=000, Durbin-Weston = 1.198							

ผลการทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน โดยมีหลักภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงาน ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม ด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น และด้านการสร้างขวัญกำลังใจ พบว่าทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารตระหนักในการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาผู้บริหารต้องคิดริเริ่มทำก่อนหรือปฏิบัติก่อน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะทำตัวเป็นแบบอย่าง และแสดงความมุ่งมั่นผ่านการปฏิบัติงาน ให้เห็นถึงความคืบหน้าและการไม่หยุดอยู่กับที่ผู้นำจะสร้างมาตรฐานที่ยอดเยี่ยม และตั้งมาตรฐานนั้นให้แบบอย่างสำหรับคนอื่น เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามมีการกำหนดมาตรฐานที่สูง มีการกำหนดหลักการเกี่ยวกับทางที่บุคคลควรได้รับการดูแล และเป้าหมายควรจะดำเนินการที่ทำให้องค์กรมีความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา ขันธุแสง (2562) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา

การบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสรรหาบุคลากร ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการในการแสวงหาและจูงใจผู้สมัครงานที่มี ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์การ ความสามารถมีคุณสมบัติเหมาะสม ซึ่งองค์กรมีการกำหนดลักษณะงาน การวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร มีการประกาศรับสมัคร เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ ความสามารถตามต้องการเข้ามาทำงานเพื่อช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภัสภรณ์ มูลสิน (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 1 ด้าน คือ การวางแผนอัตรากำลัง ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ และการออกจากราชการ

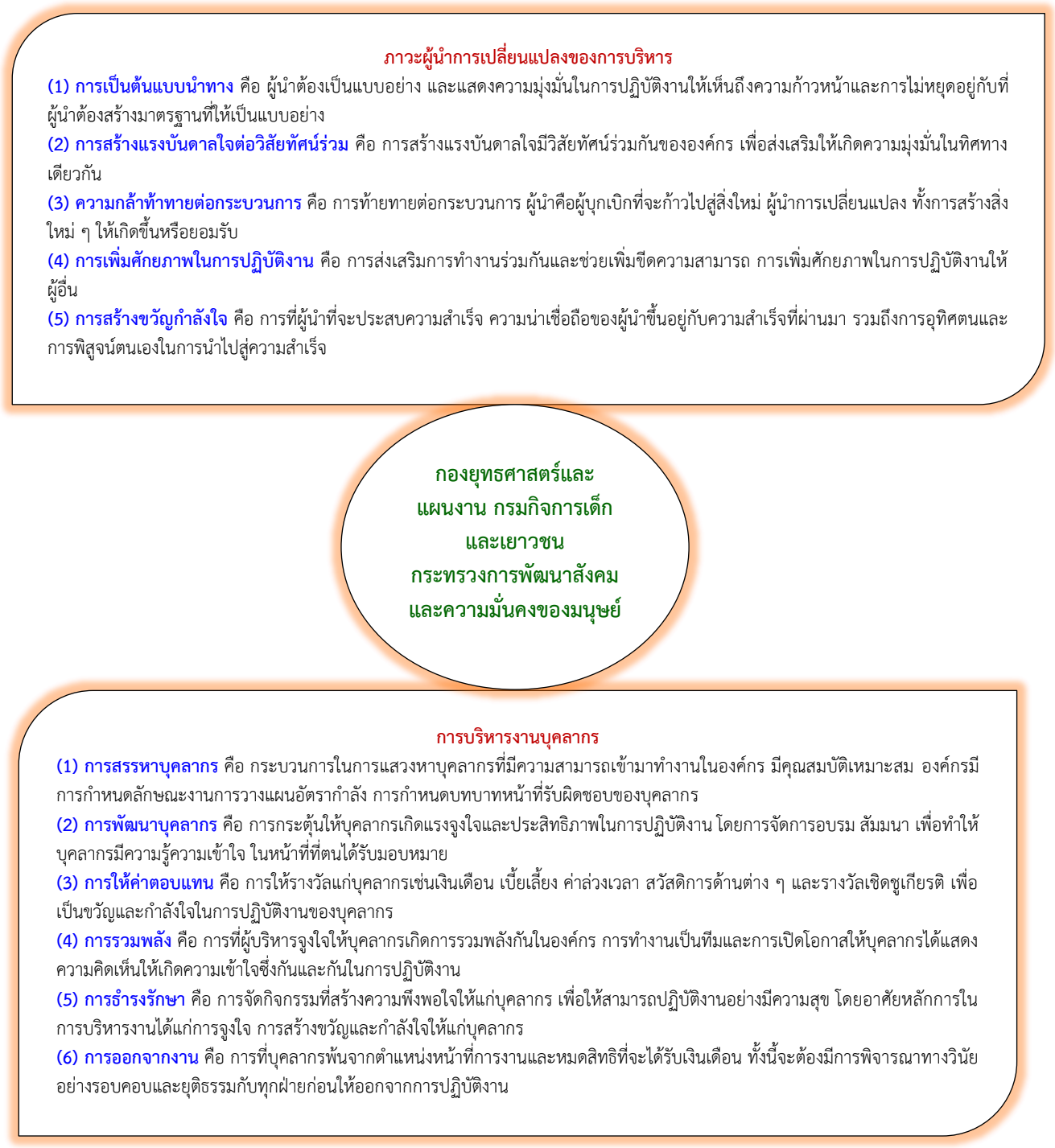
ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ด้านการเป็นต้นแบบนำทางกับด้านการรวมพลังของบุคลากร และด้านการสร้างขวัญกำลังใจกับด้านการพัฒนาบุคลากร รองลงมาคือ ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่นกับด้านการพัฒนาบุคลากร มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพา สีหาคุณ (2565) ภาวะผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy} = 0.642) ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน มี 6 ด้าน คือ ด้านการเปลี่ยนแปลงอย่างมีอิทธิพล ด้านคิดวิเคราะห์ปัญหาเพื่อพัฒนา ด้านกระตุ้นการใช้ปัญญา ด้านวิสัยทัศน์ทันเหตุการณ์ด้านการพัฒนาทีมและองค์การ และด้านแรงจูงใจเพื่อเป้าหมาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน พบว่า ตัวแปรที่ทดสอบมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด คือ ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ สามารถพยากรณ์การบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ให้ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .904 มีผลต่อคุการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน ร้อยละ 90.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารตระหนักในการสร้างแรงกำลังใจ การได้รับกำลังใจและแรงจูงใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจเมื่อประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งมีการให้รางวัลในการเป็นขวัญกำลังใจแก่บุคลากร วิธีการหนึ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จสิ่งที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงานขององค์กร โดยบุคลากรมีขวัญและกำลังใจทำให้ทำงานได้ดีขึ้นเป็นอัตลักษณ์ที่ดีของหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง (2564) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สมรรถนะของผู้บริหารกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ได้แก่ ด้านความมีวิสัยทัศน์ และด้านการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .925 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 85.50 (R^2=.855)

จากผลการทดสอบสมมติฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน โดยมีหลักภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงาน ด้านการเป็นต้นแบบนำทาง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม ด้านความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ ด้านการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น และด้านการสร้างขวัญกำลังใจ พบว่าทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อการบริหารงานบุคลากรของกองยุทธศาสตร์และแผนงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 อาจเป็นเพราะ การสร้างแรงบันดาลใจมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป็นสิ่งสำคัญในการคัดสรรบุคคลเข้ามาทำงานขององค์กรต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความมุ่งมั่นในทิศทางเดียวกันและร่วมการสร้างสรรค์ในอนาคต สามารถสร้างความแตกต่างได้ สร้างไอเดียและเอกลักษณ์ให้กับสถานศึกษา สร้างแรงบันดาลใจกับวิสัยทัศน์ในกลุ่มผู้ตามให้มีแนวคิดเชิงบวก และมีความหวังสร้างความกระตือรือร้นและความตื่นเต้นให้กับวิสัยทัศน์ผ่านความจริงใจ ด้วยความชำนาญในการอุปมา อุปมัย สัญลักษณ์ ภาษาที่สุภาพ และความสามารถเฉพาะตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริณดา วโรภาสรุ่งเรือง, ธีระพงษ์ ภูริปาณิก และอนุรัตน์ อนันทนาธร (2564) พบว่า ความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในส่วนแนวทางในการพัฒนาลักษณะภาวะผู้นำของหัวหน้าส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้บริหารทุกระดับขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ควรพัฒนาผู้บริหารองค์กรให้เป็นผู้นำในแบบเล่นเป็นทีม สร้างความสมดุลระหว่างผู้ปฏิบัติงานและการทำงาน ส่งเสริมภาวะผู้นำที่มุ่งเน้น มีการเข้าถึงจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของการบริหารกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน เป็นการแสดงถึงพฤติกรรมของผู้บริหาร เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานสามารถคิดและตัดสินใจ เพื่อให้ผู้ร่วมงานยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นรูปแบบพฤติกรรมผู้นำที่มีความสามารถใช้คุณลักษณะที่สำคัญของตนเองในการบริหารงานเพื่อพัฒนาองค์กรให้มุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) การเป็นต้นแบบนำทาง 2) การสร้างแรงบันดาลใจต่อวิสัยทัศน์ร่วม 3) ความกล้าท้าทายต่อกระบวนการ 4) การเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น และ 5) การสร้างขวัญและกำลังใจ และการบริหารงานบุคลากรในกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรภายในองค์การเริ่มตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมีการสร้างแรงจูงใจด้านต่างๆ เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาจพิจารณาขอบเขตของงานด้านบริหารงานบุคคล ได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการให้ค่าตอบแทน ด้านการรวมพลัง ด้านการธำรงรักษา และด้านการออกจากงาน ผู้วิจัยจึงสามารถเขียนเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

กรมกิจการเด็กและเยาวชน มีหน้าที่สำคัญในการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสภาเด็กและเยาวชน ซึ่งความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสภาเด็กและเยาวชนในพื้นที่รับผิดชอบของตน โดยจะต้องจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ และจากการที่กรมกิจการเด็กและเยาวชนมีพันธกิจหลักในการดูแลส่งเสริมปกป้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายก็มีอยู่และเกิดขึ้นตลอดเวลา สภาเด็กและเยาวชนที่มีความเข้มแข็งมีกลไกการขับเคลื่อนการทำงานที่ดีมีระบบการสร้างเครือข่ายและการทำงานเชิงบูรณาการกับทุกภาคส่วนจึงน่าจะเป็นโครงการการป้องกันแก้ไขปัญหาพัฒนาศักยภาพ ส่งเสริมสวัสดิการเด็กและเยาวชนได้อย่างเป็นระบบด้วยแผนงานโครงการกิจกรรมที่ดี

อันจะนำมาซึ่งระบบการบริหารจัดการความเป็นองค์กรสภาเด็กและเยาวชนที่มีรูปแบบมีมาตรฐาน แบบแผนการดำเนินงานที่ดี ที่ทุกส่วนเห็นคุณค่าเห็นความสำคัญพร้อมให้การเกื้อกูลช่วยเหลือและเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจในการส่งเสริมปกป้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยใช้สภาเด็กและเยาวชนที่มีความเข้มแข็งเป็นกลไกการขับเคลื่อนการทำงานนั้น ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านเด็กและเยาวชนโดยเริ่มตั้งแต่ระดับพื้นที่ให้สามารถดูแลกันเองได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การบริหารงานบุคลากรกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน ผู้บริหารควรมีการกำหนดการเป็นต้นแบบนำทาง เนื่องจากบุคลากรถือเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนการศึกษา ซึ่งการดำเนินงานจะมีคุณภาพหรือไม่นั้นส่วนหนึ่งย่อมมาจากตัวของบุคลากร โดยการพัฒนาบุคลากรนั้นมีหลากหลายวิธีด้วยกัน เช่น การอบรม การสัมมนา การประชุม การเข้าชมนิทรรศการวิชาการ และการร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีต่างๆ นั้นจะทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านนั้นๆ อันจะส่งผลดีแก่องค์กรในด้านต่างๆ และสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ในที่สุด

1.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานบุคลากรกองยุทธศาสตร์และแผนงานกรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น กองยุทธศาสตร์และแผนงานควรมีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการบริหารจัดการโดยยึดหลักการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชานั้นจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานจะมีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกันดี สมาชิกมีความขัดแย้งกันน้อยและกลุ่มสามารถแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ มีการยอมรับความคิดเห็นร่วมกัน และมีเป้าหมายในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กรร่วมกัน นอกจากนี้การสร้างขวัญกำลังใจโดยผู้บริหารเช่น การให้รางวัล การให้คำชมเชย การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการพิจารณาความดีความชอบ เป็นต้น ยังสามารถโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานซึ่งก็คือบุคลากรทางการศึกษามีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตามนโยบายของกรมกิจการเด็กและเยาวชน มีการออกแบบการจัดการกระบวนงานที่มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาคุณภาพการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงลึกระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานทั่วไปของกองยุทธศาสตร์และแผนงานกรมกิจการเด็กและเยาวชน

2.2 ควรมีศึกษาถึงบทบาทของสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงมาตรการการป้องกันความรุนแรงในเด็ก เยาวชน และครอบครัวไม่ให้เกิดขึ้น

2.3 ควรศึกษาถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างกันขององค์กรภาครัฐ เอกชนในการที่จะแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2566). *รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี 2565 กลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน*. สืบค้น 15 กันยายน 2566. จาก http://dcy.go.th/.

นภัสภรณ์ มูลสิน. (2562). การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, 10*(1), 243-250.

นิตยา ขันธุแสง. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนเมืองสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. *วารสารมงกุฎทักษิณ, 15*(1), 22-68.

ปริณดา วโรภาสรุ่งเรือง, ธีระพงษ์ ภูริปาณิก และ อนุรัตน์ อนันทนาธร. (2564). การศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย, 14*(2), 76-98.

พรทิพา สีหาคุณ. (2565). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 7*(4), 415-432.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา. (2564). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษาแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 25-36.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting Over-Indebtedness Behavior Based on the Life-Cycle Stages of Households

Pattaranan Sanguanwattanarak [1*] Teerasak Sapwarobol[2] and Kanokwan Chancharoenchai[2]

[1] *Master Student, Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Pattaranan.san@ku.th*

ABSTRACT

This study aimed to examine factors affecting over-indebtedness behavior based on the life-cycle stages of households. This research is quantitative research. Data on household debt is collected from the survey conducted by the National Statistical Office in 2021. The logistics model is utilized to examine the relationship between the life-cycle stages of households and over-indebtedness behavior. The empirical results show that the almost all the life-cycle stages of households, including newly married, full nest I, full nest II, childless middle-aged couple, empty nest, and single parents increase the chance of over-indebtedness of households compared to young single. Moreover, higher level of education, being self-employed person, being government/state enterprise employee, ownership of housing, gambling, and car occupancy also increase the chance of over-indebtedness of households. On the other hand, higher-income individuals are less likely to become over-indebted. Therefore, Ministry of Social Development and Human Security and the government should support and promote education. by reducing the cost burden on parents. Moreover, government should take care of households with children together with appropriate measures in debt installments to allow sustainable debt repayment of households and prevent the recurrence of over-indebtedness.

Keywords: Over-Indebtedness, Life-Cycle Stages of Households, Household Debt

Received: 19 November 2023;
Revised: 13 March 2024;
Accepted: 3 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์[1*] ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล[2] และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: pattaranan.san@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยอาศัยข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2564 เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวผ่านแบบจำลองโลจีสติก (Logistic Model) ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนได้แก่ ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง ช่วงที่ลูกโต ช่วงมีลูก ช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงแต่งงานมีครอบครัวมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวมากกว่าช่วงหนุ่มสาวโสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้าง ทำธุรกิจส่วนตัว พนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การเล่นการพนัน การครอบครองรถยนต์ มีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน แต่ในทางตรงกันข้ามตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่สูงขึ้นกลับช่วยลดโอกาสที่ครัวเรือนจะก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และรัฐบาลควรสนับสนุนและส่งเสริมเรื่องการศึกษา เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครอง รวมถึงควรมีมาตรการดูแลครัวเรือนที่มีบุตรอย่างเข้มงวดควบคู่ไปกับมาตรการผ่อนชำระหนี้ให้เหมาะสม เพื่อให้ครัวเรือนสามารถชำระหนี้ได้ และไม่ย้อนกลับมาเป็นหนี้เกินตัวในระบบเศรษฐกิจอีก

คำสำคัญ: พฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว, วัฏจักรชีวิตของครัวเรือน, หนี้ครัวเรือน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย เนื่องจากหนี้ครัวเรือนมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสาเหตุหลัก ๆ อาจมาจากสภาวะการแข่งขันการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งจากงานวิจัยของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยและสัญญาณสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาหนี้เกินตัวเริ่มบั่นทอนและเพิ่มความเสี่ยงแก่ฐานะทางการเงินของภาคครัวเรือน ได้แก่ การเป็นหนี้เร็วขึ้น มากขึ้น และนานขึ้น ซึ่งปัญหาหนี้เกินตัวเหล่านี้เกิดขึ้นทั้งภาคครัวเรือนและสถาบันการเงิน โดยเริ่มต้นจากภาคครัวเรือนที่มีความต้องการหรือความจำเป็นในการซื้อสินค้าและบริการ ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดทักษะความรู้ทางการเงินที่ไม่ได้วางแผนทางการเงินเพื่อรองรับความไม่แน่นอนในอนาคต จนอาจนำไปสู่ปัญหาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนตามมา หากครัวเรือนไม่สามารถรักษาระดับการบริโภคตลอดช่วงชีวิตของครัวเรือนให้คงที่หรือจัดสรรรายได้ให้เพียงพอต่อการบริโภคผ่านทางการกู้ยืมรายได้ในอนาคตมาใช้ในช่วงที่รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายได้ จากแนวคิดของ Baek and Hong (2004) ที่กล่าวถึงวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนหรือการกู้ยืมจากการออมของคนอื่นในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อการบริโภคของอีกคนในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนสถาบันการเงินได้มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือความจำเป็น รวมถึงการผ่อนปรนมาตรฐานการปล่อยสินเชื่อ ทำให้ภาคครัวเรือนมีส่วนได้รับสินเชื่อเกินความจำเป็น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของครัวเรือนในประเทศไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562)

ธนาคารแห่งประเทศไทยและสถาบันการเงินเล็งเห็นถึงปัญหาจึงได้มีการกำหนดสัดส่วนรายจ่ายในการชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยต่อรายได้เฉลี่ยต่อเดือนหรือ Debt to Service Ratio (DSR) เป็นตัวชี้วัดปัญหาการก่อหนี้เกินตัว (Over-Indebtedness) และได้มีการระบุว่าครัวเรือนควรมีภาระในการผ่อนชำระหนี้ต่อเดือนไม่เกินร้อยละ 40 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ถึงแม้ปัญหาการชำระหนี้ของครัวเรือนจะเป็นปัญหาระดับครัวเรือน แต่ในที่สุดก็จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของลูกหนี้ รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจสังคมของประเทศ กล่าวคือ หากครัวเรือนมีปัญหาเป็นหนี้เกินตัว จะทำให้ความสามารถในการจับจ่ายใช้สอยเพื่อดำรงชีวิตก็จะลดลง ส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพต่ำลง อีกทั้งเกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน ผลที่ตามมาทั้งปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาครอบครัว อาชญากรรม การฆ่าตัวตายและผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ โดยภาครัฐควรให้ความสำคัญกับปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างมาก และควรเน้นการแก้ปัญหากับกลุ่มครัวเรือนที่มีปัญหาและมีความเปราะบางต่อปัจจัยเสี่ยงต่างๆ จากการตรวจสอบเอกสารพบว่ามีงานวิจัยในอดีตที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของครัวเรือน โดยใช้แบบจำลองโลจีสติก แต่ยังไม่มีงานวิจัยในปัจจุบันที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนและพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562)

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน โดยนำวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนมาใช้ในการศึกษาแทนการใช้ปัจจัยอายุเพียงอย่างเดียว เนื่องจากปัจจัยด้านอายุ อาจเป็นตัวแปรที่สะท้อนถึงบุคคลเพียงคนเดียว ไม่ได้สะท้อนถึงวัฏจักรชีวิตของบุคคล การนำวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนมาใช้ศึกษาแทนการใช้ตัวแปรด้านอายุอาจทำให้เกิดความเข้าใจถึงพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของครัวเรือนและปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้เกินตัวของครัวเรือนได้ดียิ่งขึ้น ผลที่ได้จากการศึกษาจึงอาจสามารถนำไปใช้ในการกำกับ ดูแล หนี้ภาคครัวเรือนไม่ให้สูงเกินไปได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา (Population) คือ ครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศไทยจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยการนำข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2564 มาคัดเลือกโดยทำการจำแนกตามวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนที่แบ่งออกเป็น 8 ช่วงชีวิต ซึ่งจะคัดเลือกโดยการแบ่งตามช่วงอายุเป็นลำดับแรก จากนั้นจะแบ่งตามสถานภาพการสมรส และการมีบุตรจะคัดเลือกเป็นลำดับสุดท้าย ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งจากการแบ่งเป็นข้อมูลในปี พ.ศ. 2564 ข้างต้นพบว่ามีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 39,697 ครัวเรือน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวนั้นยังพบว่ามีหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นหนี้เกินตัวในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวน ทั้งหมด 3,104 ครัวเรือน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนด้วยแบบจำลองโลจีสติก (Logistic Model) โดยกำหนดสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ต่อรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (Debt to Service Ratio: DSR) เกินหรือเท่ากับร้อยละ 40.00 เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว (ขนิษฐา วนะสุข และคณะ, 2557)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รายปีจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2564 จำนวน 39,697 ครัวเรือน จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งชุดข้อมูลสถิติดังกล่าวเป็นการจัดเก็บข้อมูลเฉพาะเจาะจงกับหัวหน้าครัวเรือนแบบสุ่มตัวอย่างจากครัวเรือนทั่วประเทศ

ตารางที่ 1 วัฏจักรชีวิตของครัวเรือนตามแนวคิดของ Baek and Hong (2004)

วัฏจักรชีวิต	อายุ	สถานภาพการสมรส	บุตร[1]
ช่วงหนุ่มสาวโสด (Young Single)	17 - 39	โสด	ไม่มี
ช่วงแต่งงานมีครอบครัว (Newly Married)	17 - 39	แต่งงาน	ไม่มี
ช่วงมีลูก (Full Nest I)	17 - 39	แต่งงาน	มี
ช่วงที่ลูกโต (Full Nest II)	40 - 99	แต่งงาน	มี
ช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก (Childless Middle-Aged Couple)	40 - 49	แต่งงาน	ไม่มี
ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (Empty Nest)	50 - 99	แต่งงาน	ไม่มี
ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง (Single Parent)	17 - 49	หย่าร้าง ไม่เคยแต่งงาน เป็นหม้าย และแยกกันอยู่	มี
ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว (Solitary Household)	50 - 99	หย่าร้าง ไม่เคยแต่งงาน เป็นหม้าย และแยกกันอยู่	ไม่มี

หมายเหตุ: [1]เนื่องจากไม่มีข้อมูลการมีบุตร/จำนวนบุตร ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ข้อมูลค่าเล่าเรียน/ ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา ค่าเครื่องแบบ และค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่นๆ เป็นภาพสะท้อนแทนว่าเป็นครัวเรือนที่มีบุตร

ที่มา: Baek and Hong (2004)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Data) ปี พ.ศ.2564 จากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาทำการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ซึ่งตัวแปรตามมีค่าได้เพียง 2 ค่า (Dichotomous Variable) คือ 0 และ 1 แทนทางเลือกทั้งสองทาง คือ ครัวเรือนที่เป็นหนี้เกินตัว หมายถึง ครัวเรือนที่เป็นหนี้มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40.00 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งกำหนดให้ DSR40 = 1 ในขณะที่ครัวเรือนที่ไม่เป็นหนี้เกินตัว หมายถึง ครัวเรือนที่เป็นหนี้น้อยกว่าร้อยละ 40.00 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งกำหนดให้ DSR40 = 0 โดยกำหนดให้ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวเป็นตัวแปรอิสระ (X) ซึ่งการที่ Y จะมีค่าเป็น 0 หรือ 1 ขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระและความคลาดเคลื่อน โดยที่ X และ Y ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกัน ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ได้ทำการวิเคราะห์หาค่าอัตราส่วนของโอกาสที่ครัวเรือนเป็นหนี้เกินตัวหรือไม่เป็นหนี้เกินตัว โดยอาศัยการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิต (Logit Model) ประเภท Binary Logistic และการวิเคราะห์ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิต โดยสามารถเขียนได้ดังสมการต่อไปนี้

$$\mathrm{DSR40} = \beta_0 + \beta_{1x}\mathrm{FLC_x} + \beta_2\mathrm{EDU} + \beta_3\mathrm{WORK} + \beta_4\ln\mathrm{INCOME} + \beta_5\mathrm{TENURE}$$
$$\beta_6\mathrm{GAMBLING} + \beta_7\mathrm{CAR} + \varepsilon$$

โดยกำหนดความหมายของตัวแปรอิสระ และค่าของตัวแปรอิสระตามเงื่อนไขในแบบจำลองโลจิต ดังนี้

1. DSR40 คือ หนี้เกินตัว โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   DSR40 = 1 เมื่อครัวเรือนที่เป็นหนี้มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40.00 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
   DSR40 = 0 เมื่อครัวเรือนที่เป็นหนี้น้อยกว่าร้อยละ 40.00 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
2. FLC1 คือ ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   FLC1 = 1 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงแต่งงานมีครอบครัว
   FLC1 = 0 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงหนุ่มสาวโสด
3. FLC2 คือ ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   FLC2 = 1 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงมีลูก
   FLC2 = 0 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงหนุ่มสาวโสด
4. FLC3 คือ ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   FLC3 = 1 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงมีลูกโต
   FLC3 = 0 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงหนุ่มสาวโสด
5. FLC4 คือ ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   FLC4 = 1 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก
   FLC4 = 0 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงหนุ่มสาวโสด
6. FLC5 คือ ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   FLC5 = 1 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่
   FLC5 = 0 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงหนุ่มสาวโสด
7. FLC6 คือ ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   FLC6 = 1 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง
   FLC6 = 0 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงหนุ่มสาวโสด
8. FLC7 คือ ตัวแปรด้านวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   FLC7 =1 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว
   FLC7 = 0 เมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัฏจักรชีวิตช่วงหนุ่มสาวโสด
9. EDU คือ ตัวแปรด้านระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
   EDU = 1 เมื่อระดับการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา
   EDU = 0 เมื่อระดับการศึกษาอยู่ที่ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
10. WORK1 คือ ตัวแปรด้านสถานภาพการทำงาน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
    WORK1 = 1 เมื่อครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้าง
    WORK1 = 0 เมื่อครัวเรือนไม่ได้ประกอบอาชีพ
11. WORK2 คือ ตัวแปรด้านสถานภาพการทำงาน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
    WORK2 = 1 เมื่อครัวเรือนประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว
    WORK2 = 0 เมื่อครัวเรือนไม่ได้ประกอบอาชีพ
12. WORK3 คือ ตัวแปรด้านสถานภาพการทำงาน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
    WORK3 = 1 เมื่อครัวเรือนประกอบอาชีพพนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ
    WORK3 = 0 เมื่อครัวเรือนไม่ได้ประกอบอาชีพ
13. WORK4 คือ ตัวแปรด้านสถานภาพการทำงาน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
    WORK4 = 1 เมื่อครัวเรือนประกอบอาชีพบริษัทเอกชน
    WORK4 = 0 เมื่อครัวเรือนไม่ได้ประกอบอาชีพ

14. lnINCOME คือ ปัจจัยด้านรายได้ที่ได้รับต่อเดือน (หน่วย: บาท)
15. TENURE คือ ตัวแปรความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
    TENURE = 1 เมื่อครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
    TENURE = 0 เมื่อครัวเรือนไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
16. GAMBLING คือ ตัวแปรการเล่นการพนัน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
    GAMBLING = 1 เมื่อครัวเรือนเล่นการพนัน
    GAMBLING = 0 เมื่อครัวเรือนไม่เล่นการพนัน
17. CAR คือ ตัวแปรการครอบครองรถยนต์ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้
    CAR = 1 เมื่อครัวเรือนมีรถยนต์ครอบครอง
    CAR = 0 เมื่อครัวเรือนไม่มีรถยนต์ครอบครอง

โดยทั่วไปแล้วแบบจำลองโลจิต แปลผลจากค่า Odds Ratio และค่า Marginal Effect แต่ในเชิงเศรษฐศาสตร์พบว่าการแปลผลจากค่า Marginal Effect จะแสดงถึงประโยชน์ในการสรุปพฤติกรรมและข้อเสนอแนะได้มากกว่า Odds Ratio โดยค่า Marginal Effect สามารถนำมาใช้อธิบายขนาดและทิศทางของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยทางด้านวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านประชากรที่มีต่อโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ของตัวแปร (Y) นั่นคือ โอกาสที่ครัวเรือนมีหนี้เกินหรือเท่ากับร้อยละ 40 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทั้งนี้ หากค่าที่ได้มีค่าเป็นบวก หมายความว่า ตัวแปรอิสระนั้นมีอิทธิพลทำให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามหากค่าที่ได้มีค่าเป็นลบ หมายความว่า ตัวแปรอิสระนั้นมีอิทธิพลทำให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจลดลง ซึ่งมีสมการดังนี้

$$\text{Marginal Effect} = \frac{\partial \Pr(y=1)}{\partial X_k}$$

โดยที่ X_k คือ ตัวแปรคุณลักษณะลำดับที่ k ที่ส่งผลต่อ Z

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ในปี ค.ศ. 1963 ได้อธิบายไว้ว่า การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้จริง (Disposable Income) กล่าวคือ เมื่อรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้จริงเพิ่มขึ้น ครัวเรือนจะมีการบริโภคเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันหากครัวเรือนมีรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้จริงลดลง ครัวเรือนจะมีการบริโภคลดลงด้วย

2. ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis)

ดูเซนเบอร์รี (James S. Duesenberry) ในปี ค.ศ. 1949 เสนอว่าการบริโภคไม่ได้มีความสัมพันธ์เฉพาะกับระดับรายได้สัมบูรณ์เท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income) ซึ่งการเปรียบเทียบรายได้มีสมมติฐาน 2 ประการที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค คือ

2.1 พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคแต่ละคนจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมากกว่าการบริโภคของตนเองเพียงคนเดียว โดยผู้บริโภคแต่ละคนจะทำการเปรียบเทียบรายได้ของตนเองกับคนอื่นๆ ในสังคมหรือเปรียบเทียบกับรายได้ในอดีตของตนเอง

2.2 ผู้บริโภคจะพยายามรักษามาตรฐานการบริโภคของตนเองกับระดับรายได้สูงสุดที่เคยได้รับ เมื่อใดก็ตามที่รายได้ของตนเองลดลงต่ำกว่ารายได้ของคนอื่นในสังคมหรือรายได้สูงสุดที่ตนเองเคยได้รับ ผู้บริโภคจะไม่ค่อยลดระดับการบริโภคของตนเองลงมากนักเพราะมีความเคยชินกับมาตรฐานการบริโภคแบบเดิม

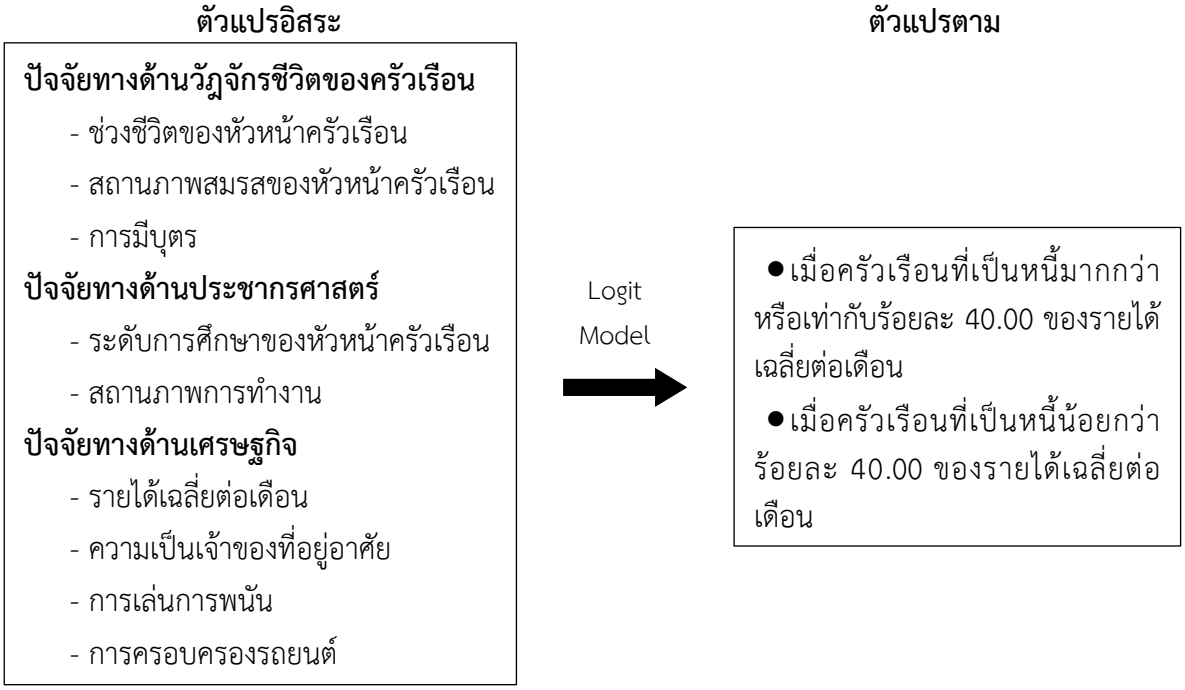
3. ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) ในปี ค.ศ. 1957 เสนอว่า ผู้บริโภคจะทำการวางแผนการบริโภคให้สัมพันธ์กับรายได้ที่ตนเองได้รับและคาดว่าจะได้รับในอนาคต หมายความว่าการบริโภคไม่จำเป็นจะต้องขึ้นอยู่กับรายได้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาปัจจุบันหรือรายได้เปรียบเทียบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย ซึ่งในบางช่วงเวลาที่ผู้บริโภคมีการบริโภคเกินกว่ารายได้ที่ตนเองได้รับ ผู้บริโภคอาจทำการกู้ยืมเงินมาเพื่อการบริโภคในช่วงเวลาปัจจุบันก่อนแล้วค่อยนำรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตไปชำระคืน

โดยทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวรจะกำหนดให้รายได้ประกอบด้วย รายได้ถาวร (Permanent Income) และรายได้ชั่วคราว (Transitory Income) ในส่วนที่เป็นรายได้ถาวรจะเป็นรายได้ระยะยาวที่ได้รับเป็นประจำ เช่น เงินเดือน ค่าเช่า เป็นต้น ซึ่งรายได้ส่วนนี้เป็นรายได้ที่ผู้บริโภคนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ส่วนรายได้ชั่วคราวเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดหมายหรือเกิดขึ้นเพียงครั้งคราว

ในขณะเดียวกันทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้ถาวรจะกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคแบบถาวร (Permanent Consumption) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคแบบชั่วคราว (Transitory Consumption) ในส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคแบบถาวรเป็นการบริโภคในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคแบบชั่วคราวเป็นการบริโภคที่ไม่แน่นอนและเกิดขึ้นเพียงครั้งคราว ซึ่งค่าใช้จ่ายการบริโภคแบบถาวรจะไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวร

ดังนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมทฤษฎี จึงสามารถกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน

จากการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Model) เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต

ตัวแปรอิสระ	Coefficient	Z-test	Marginal Effect
ช่วงแต่งงานมีครอบครัว	0.539***	3.86	0.040
ช่วงมีลูก	0.673***	4.98	0.053
ช่วงที่ลูกโต	0.750***	6.54	0.054
ช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก	0.642***	5.01	0.050
ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่	0.661***	5.84	0.045
ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง	0.686***	4.22	0.055
ช่วงสิ้นสุดชีวิตครอบครัว	0.172	1.41	0.011
ระดับการศึกษา	0.407***	8.81	0.026
นายจ้าง	1.203***	12.26	0.119
ธุรกิจส่วนตัว	1.050***	19.01	0.072
พนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1.145***	15.69	0.106
บริษัทเอกชน	-0.087	-1.12	-0.005
lnรายได้ต่อเดือน	-0.140***	-4.20	-0.008
ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	0.088*	1.66	0.005
การเล่นการพนัน	0.250***	6.30	0.015
การครอบครองรถยนต์	0.405***	7.94	0.027
Constant	-2.816***	-8.65	-
Observations	38,858	-	-
Log Likelihood	10,274.67	-	-
Wald Chi2 (16)	1,192.65	-	-
Prob>Chi - Square	0.0000	-	-
Pseudo R2	0.06	-	-

หมายเหตุ: ***, **, * หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05, 0.10 ตามลำดับ

ผลการศึกษาด้วยแบบจำลองโลจิตพบว่าวัฏจักรชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก หมายความว่าวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ เมื่อแยกพิจารณาค่า Marginal Effect ในแต่ละช่วงของวัฏจักรชีวิตพบว่าช่วงแต่งงานมีครอบครัว (FLC1) มีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.040 หมายความว่าช่วงแต่งงานมีครอบครัวของหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าช่วงหนุ่มสาวโสดที่ร้อยละ 4.0, ช่วงที่มีลูก (FLC2) มีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.053 หมายความว่าช่วงที่มีลูกมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าช่วงหนุ่มสาวโสดที่ร้อยละ 5.3, ช่วงที่ลูกโต (FLC3) มีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.054 หมายความว่าช่วงที่มีลูกโตมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าช่วงหนุ่มสาวโสดที่ร้อยละ 5.4, ส่วนช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก (FLC4) มีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.050 หมายความว่าช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูกมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าช่วงหนุ่มสาวโสดที่ร้อยละ 5.0 และช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ (FLC5) มีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.045 หมายความว่าช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่มีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าช่วงหนุ่มสาวโสดที่ร้อยละ 4.5, ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง (FLC6) มีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.055 หมายความว่าช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพังมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าช่วงหนุ่มสาวโสดที่ร้อยละ 5.5

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก หมายความว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยค่า Marginal Effect มีค่าเท่ากับ 0.026 หมายความว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่สูงกว่าระดับประถมศึกษาจะมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ร้อยละ 2.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้าง (WORK1) ธุรกิจส่วนตัว (WORK2) และพนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ (WORK3) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก หมายความว่าหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้าง ธุรกิจส่วนตัว และพนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่า Marginal Effect ที่เท่ากับ 0.119 หมายความว่าครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้าง จะมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนไม่ประกอบอาชีพที่ร้อยละ 11.9 ขณะที่ครัวเรือนประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว เมื่อพิจารณาจากค่า Marginal Effect ที่เท่ากับ 0.072 หมายความว่าครัวเรือนประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จะมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนไม่ประกอบอาชีพที่ร้อยละ 7.2 ส่วนครัวเรือนประกอบอาชีพพนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ เมื่อพิจารณาจากค่า Marginal Effect ที่เท่ากับ 0.106 จะมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนไม่ประกอบอาชีพที่ร้อยละ 10.6

รายได้ (lnINCOME) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ หมายความว่าถ้าหัวหน้าครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น ความน่าจะเป็นในการก่อหนี้เกินตัวก็จะลดลง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่า Marginal Effect พบว่ามีค่าเท่ากับ -0.008 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าถ้าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลดลงร้อยละ 0.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (TENURE) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก หมายความว่าครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่า Marginal Effect ที่เท่ากับ 0.005 หมายความว่าครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีโอกาสที่จะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยของตนเองอยู่ที่ร้อยละ 0.5

ครัวเรือนมีการเล่นการพนัน (GAMBLING) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก หมายความว่าครัวเรือนมีการเล่นการพนันมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากค่า Marginal Effect ที่เท่ากับ 0.015 หมายความว่าครัวเรือนมีการเล่นการพนันมีโอกาสจะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนไม่เล่นการพนันอยู่ที่ร้อยละ 1.5

การครอบครองรถยนต์ (CAR) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก หมายความว่าครัวเรือนมีรถยนต์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว โดยค่า Marginal Effect มีค่าเท่ากับ 0.027 หมายความว่าครัวเรือนครอบครองรถยนต์จะมีโอกาสเป็นหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนไม่มีรถยนต์ที่ร้อยละ 2.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนพบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความน่าจะเป็นที่จะเป็นหนี้เกินตัวสูงที่สุด ได้แก่ ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนมีภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค เช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อยู่ในระดับสูง หากครัวเรือนมีรายได้น้อยลงย่อมส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมเพิ่มสูงขึ้น รองลงมาคือ ช่วงที่ลูกโต ช่วงมีลูกช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงแต่งงานมีครอบครัว ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Baek and Hong (2004) ที่พบว่าช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง ที่มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนี้เงินผ่อนเมื่อเทียบกับช่วงหนุ่มสาวโสด

หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษามีความน่าจะเป็นที่จะเป็นหนี้เกินตัวมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีโอกาส

ได้รับรายได้ในอนาคตที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ครัวเรือนมีความต้องการเพิ่มระดับการบริโภคตามรายได้ในอนาคต อีกทั้งครัวเรือนยังสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้มากขึ้น เห็นได้จากหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้าง ซึ่งจากผลงานวิจัยของกรวิการ์ สายเครือคำ (2561) ได้ให้ข้อสรุปว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจะมีมูลค่าหนี้สูงที่สุด แม้ว่าจะมีโอกาสในการทำงานหารายได้ที่ได้ผลตอบแทนสูง

ครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้างพบว่าเป็นอาชีพที่มีความน่าจะเป็นที่จะเป็นหนี้เกินตัวสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้างมีรายได้สูงจึงมีความต้องการเพิ่มขึ้นตามฐานะของตนเองและมีความต้องการทางด้านสังคมสูง จึงส่งผลให้มีโอกาสในการก่อหนี้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Baek and Hong (2014) ที่พบว่าหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ ทั้งหนี้เงินผ่อนและหนี้บัตรเครดิต

ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย มีโอกาสที่จะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะการแข่งขันการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ประกอบกับภาครัฐและสถาบันการเงินได้ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ทำให้ภาครัฐได้ออกมาตรการเพื่อกระตุ้นภาคอสังหาริมทรัพย์ ยกตัวอย่างเช่น การปรับลดอัตราค่าธรรมเนียมการโอนกรรมสิทธิ์และค่าจดจำนอง อสังหาริมทรัพย์ การลดภาษีบ้านหลังแรก และการให้อัตราดอกเบี้ยพิเศษ (เฉพาะธนาคารของรัฐ) รวมกับการเติบโตของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฉวีวรรณ กาบขาว (2561) ที่พบว่าความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีโอกาสจะก่อหนี้มากขึ้น และงานวิจัยของเบญจภัทร เย็นเพชร (2564) ที่กล่าวว่าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มชำระหนี้ต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 70 ของรายได้

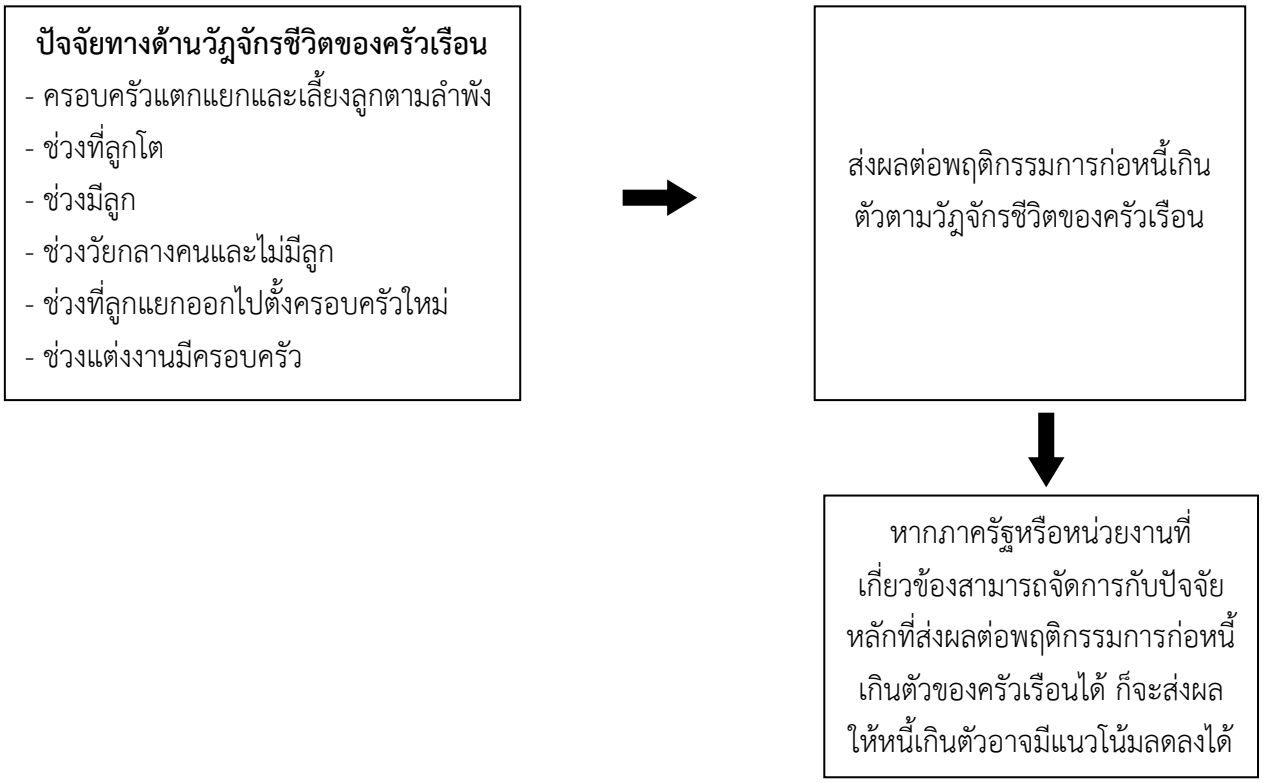
ครัวเรือนมีการเล่นการพนัน มีโอกาสจะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนไม่เล่นการพนัน ทั้งนี้อาจเป็นสาเหตุให้ครัวเรือนต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายเพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่าย ยกตัวอย่างเช่น ภาษี ดอกเบี้ย ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล การพนันออนไลน์ เป็นต้น จึงส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของครัวเรือน ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจัยดังกล่าว

การครอบครองรถยนต์ จะมีโอกาสทำให้ครัวเรือนก่อหนี้เกินตัวของครัวเรือนได้มากที่สุด อาจเนื่องมาจากแคมเปญทางค่ายรถยนต์ โดยเฉพาะโครงการขับก่อนผ่อน ฟรีเงินดาวน์ การผ่อนไม่มีดอกเบี้ย เพิ่มระยะรับประกันคุณภาพ และปัจจัยต้นทุนดอกเบี้ยที่ต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลลิดา บุดดา (2559) และฉวีวรรณ กาบขาว (2561) ที่ได้ให้ข้อสรุปว่าส่วนหนึ่งเกิดจากมาตรการคืนภาษีสำหรับรถยนต์คันแรกที่เป็นสาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้อาจจะมาจากปัจจัยอื่นร่วมด้วนเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ปัจจัยการผ่อนชำระ ปัจจัยดอกเบี้ยต่ำ ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การตัดสินใจซื้อรถยนต์เร็วขึ้น

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของครัวเรือนในทางลบมีเพียงหนึ่งปัจจัยได้แก่ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กล่าวคือรายได้ของหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น โอกาสที่ครัวเรือนจะก่อหนี้เกินตัวก็จะลดลงตามไปด้วยทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้มากเพียงพอแล้ว มีความต้องการกู้น้อยลง หรือได้มีการสะสมทรัพย์สินไว้แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้ในการบริโภค โดยผลการศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลงานวิ จัยของ เบญจภัทร เย็นเพชร (2564) ที่พบว่าหากรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้โอกาสที่จะก่อหนี้เกินตัวมากขึ้น รวมถึงงานวิจัยของฉวีวรรณ กาบขาว และงานวิจัยของกรวิการ์ สายเครือคำ (2561) ที่กล่าวว่าครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น จะมีโอกาสในการก่อหนี้เพิ่มขึ้นด้วยในทิศทางเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน พบว่านอกจากช่วงชีวิตของครัวเรือนที่แตกต่างกันแล้ว สถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน รวมถึงสถานะการมีบุตรในอุปการะยังส่งผลต่อโอกาสที่ครัวเรือนจะก่อหนี้เกินตัวด้วยเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าวัฏจักรชีวิตของครัวเรือนมีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของครัวเรือน ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง เป็นช่วงวัฏจักรชีวิตที่มีความน่าจะเป็นที่จะเป็นหนี้เกินตัวสูงที่สุด รองลงมาคือ ช่วงที่ลูกโต ช่วงมีลูก ช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงแต่งงานมีครอบครัว มีความสัมพันธ์กับโอกาสที่ครัวเรือนจะก่อหนี้เกินตัวในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ช่วงที่ครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกลำพัง ช่วงที่ลูกโต ช่วงมีลูก ช่วงวัยกลางคนและไม่มีลูก ช่วงที่ลูกแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ และช่วงแต่งงานมีครอบครัวเพิ่มขึ้น โอกาสที่ครัวเรือนจะก่อหนี้เกินตัวเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกันเมื่อเทียบกับช่วงหนุ่มสาวโสด

ในขณะที่ปัจจัยทางด้านระดับการศึกษา ครัวเรือนประกอบอาชีพนายจ้าง ทำธุรกิจส่วนตัว พนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การเล่นการพนัน และการครอบครองรถยนต์ มีความสัมพันธ์กับโอกาสที่ครัวเรือนจะก่อหนี้เกินตัวในทิศทางเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยเช่นกัน ส่วนปัจจัยระดับรายได้ มีความสัมพันธ์กับโอกาสที่ครัวเรือนจะก่อหนี้เกินตัวในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และรัฐบาลควรส่งเสริม สนับสนุน มาตรการดูแลครัวเรือนที่มีบุตรอย่างเข้มงวดควบคู่ไปกับมาตรการผ่อนชำระหนี้ให้เหมาะสม อาทิเช่น การรวมหนี้จากทุกแหล่งมาไว้ที่สถาบันการเงินเดียวกัน เพื่อให้ครัวเรือนสามารถชำระหนี้ได้ และไม่ย้อนกลับมาเป็นหนี้เกินตัวในระบบเศรษฐกิจอีก ซึ่งจากตัวแปร

ที่ได้ศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในช่วงครอบครัวแตกแยกและเลี้ยงลูกตามลำพัง มีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในช่วงหนุ่มสาวโสด หากครัวเรือนในช่วงนี้มีอาชีพ ความรู้ ความเข้าใจและรู้จักวางแผนการใช้ชีวิตได้มากขึ้น การก่อหนี้เกินตัวในอนาคตก็จะลดลง ดังนั้นรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีมาตรการเข้ามาช่วยเพื่อป้องกันและลดการก่อหนี้เกินตัว

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยยังไม่ได้ทำการแยกประเภทหนี้สินของครัวเรือนในแต่ละประเภท อาทิเช่น หนี้เพื่อการใช้จ่ายในบริโภค หนี้เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร หนี้เพื่อใช้ทำธุรกิจการเกษตร หนี้เพื่อใช้ในการศึกษา และหนี้เพื่อการซื้อ/เช่าบ้าน และ/หรือที่ดิน หากในอนาคตมีการศึกษาข้อมูลหนี้ของครัวเรือนเหล่านี้จะทำให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจน และทราบถึงว่าครัวเรือนในละช่วงวัฏจักรชีวิตเป็นหนี้สินของครัวเรือนประเภทใดได้ละเอียดมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรวิการ์ สายเครือคำ. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในประเทศไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ฉวีวรรณ กาบขาว. (2561). *ปัจจัยกำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ภาคครัวเรือน*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). *แนวนโยบายการให้สินเชื่อรายย่อยอย่างเหมาะสมเพื่อดูแลปัญหาหนี้เกินตัวของภาคครัวเรือน*. สืบค้น 30 มีนาคม 2565. จาก https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Publications/DobLib_Loan/ConsultationPaperRL_Directive.pdf.

เบญจภัทร เย็นเพชร. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการครู*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ลลิดา บุดดา. (2559). *หนี้ภาคครัวเรือนกับวัฏจักรธุรกิจไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ลักษณ์นารา พิสิฐพิพัฒนา. (2561). *การควบคุมตนเองและพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของกลุ่มคน Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

สุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า. (2550). *พฤติกรรมการก่อหนี้ภาคครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Baek, E., & Hong, G. S. (2004). Effects of family life-cycle stages on consumer debts. *Journal of Family and Economic Issues, 25*(3), 359-385.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 37-48.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Public Participation in the Preparation of Public Services in Bangkhuwat Town Municipality Mueang Pathumthani District Pathumthani Province

Araya Somsuay[1*] Theerapol Karnchanakas[2] Natthanon Thavisin[2] and Thutsapong Wongsawad[2]

[1] *Master of Public Administration Program, Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: a.araya1235@gmail.com*

ABSTRACT

The purposes of this research article are to (1) study participation of citizens in the preparation of public services of Bangkhukat Municipality, (2) study factors of public services in the provision of public services of Bangkhuwat Municipality Mueang Pathumthani District Pathumthani Province, and (3) relationship between service factors that affect public participation in the preparation of public services of Bangkhuwat Municipality Mueang Pathumthani District Pathumthani Province. This research is survey research. The tool used to collect data was questionnaire with random sample of 379 people, using random number table, statistics used in data analysis included mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, hypothesis testing and multiple regression analysis. The results of the study found that service factor, overall and each aspect is at high level in every aspect and the aspect with the highest average is the aspect of providing adequate services. Citizen participation in the provision of public services overall and each aspect is at high level in every aspect and the aspect with the highest average is decision-making. The relationship between service factors affects public participation in public services. Overall, there is moderate positive relationship, statistically significant and variables predicting service delivery factors affecting public participation in public service provision. The variable tested with the highest predictive power was the aspect of providing adequate services. The regression coefficient or predictive power is equal to .978, affecting the participation of citizens in the preparation of public services 97.80%, which is statistically significant.

Keywords: Participation, Citizens, Public Service Provision

Received: 20 February 2024;
Revised: 27 April 2024;
Accepted: 13 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

อารยา สมสวย[1*] ธีรพล กาญจนากาศ[2] ณฐนนท ทวีสิน[2] และ ธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์[2]

[1] *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

[2] *คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: a.araya1235@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ (2) ศึกษาปัจจัยการให้บริการประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยการให้บริการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีใช้ตารางเลขสุ่ม จำนวน 379 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการให้บริการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ความสัมพันธ์ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะ โดยตัวแปรที่ทดสอบมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .978 มีผลต่อมีการส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ ได้ร้อยละ 97.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ประชาชน, การจัดบริการสาธารณะ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สภาพสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน มีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วมีการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสังคม ชุมชน ท้องถิ่น จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าด้วยหลักการสนับสนุนการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสจัดทำบริการสาธารณะให้ประชาชนได้อย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการของประชาชน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำบริการสาธารณะเพื่อให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น การให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การหาแนวทางแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นที่จัดขึ้นในชุมชน โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและทำให้ทราบถึงวิธีที่จัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนั้นยังช่วยให้ประชาชนเกิดการคิดเป็นทำเป็นและมีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยที่รัฐมุ่งเน้นและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น (อัครกฤษ นุ่นจันทร์, 2560)

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ถือว่าเป็นหัวใจและเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นองค์กรที่กระจายอำนาจการปกครองให้กับประชาชนอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง การบริหาร การตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงานท้องถิ่นของตนตามวิถีทางประชาธิปไตยให้เป็นไปในทิศทางที่ตนปรารถนา อันเป็นสิทธิโดยชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังเป็นการยอมรับในคุณค่าศักดิ์ศรีและความสำคัญของประชาชนในท้องถิ่นให้รู้สึกว่าตนมีความเกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารที่ตนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การควบคุม การตรวจสอบ และการถอดถอน เป็นต้น ให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความหวงแหนและปกป้องผลประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยและเป็นกลไกในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาจากกฎหมายจัดตั้งและกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ใช่ลักษณะของการปกครองประชาชน จะเห็นได้ว่าภารกิจหน้าที่ส่วนใหญ่ ล้วนแต่เป็นการให้บริการหรือการจัดทำบริการสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกหรือตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งครอบคลุมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมจนกระทั่งตาย การปกครองท้องถิ่นจึงเป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจในการปกครองตนเองตามสภาพของแต่ละแห่ง ซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพของความเจริญหรือขนาดพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่นและประชากร (โกวิทย์ พวงงาม, 2552)

เทศบาลเมืองบางคูวัด ตำบลบางคูวัด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งเทศบาลเมืองบางคูวัด เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2554 มีจำนวนหมู่บ้านเขตการปกครองทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ทั้งตำบลครอบคลุมพื้นที่ 18.46 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,538 ไร่ เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองไหลผ่านพื้นที่หลายหมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 29,877 คน แบ่งเป็นชาย 13,941 คน หญิง 15,936 คน เทศบาลเมืองบางคูวัดให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องกลที่พร้อมจะให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง และให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาทางด้านการศึกษาควบคู่กับการพัฒนาทางด้านสังคม ส่งเสริมศาสนา ประเพณี และการกีฬา มุ่งพัฒนาเป็นเมืองบ้านพักอาศัย เมืองอุตสาหกรรมสะอาด และเมืองเกษตรกรรมดั้งเดิม ยึดคนเป็นศูนย์กลาง อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานรากในการพัฒนา มีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการที่ดี วิถีชีวิตที่ดีมีความสุข โดยเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นเมืองบางคูวัด เมืองแห่งคุณภาพ และในยุคปัจจุบันเผชิญความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศปรับเปลี่ยนตามกระแสโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นแรงผลักดันและส่งผลกระทบต่อการจัดบริการสาธารณะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อาจกล่าวได้ว่า เทศบาลเมืองบางคูวัดเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐทำหน้าที่ร่วมกับรัฐบาล ในลักษณะที่เสริมแรงกันไม่ใช่การแข่งขัน หน้าที่ของรัฐบาลระดับชาติ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระดับมหภาค สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ผลิตบริการสาธารณะท้องถิ่น กล่าวคือ เทศบาลเมืองบางคูวัดสามารถจัดทำบริการสาธารณะและบริการที่มีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ การทำงานใกล้ชิดกับประชาชนรับรู้ข้อมูลและความต้องการ รวมทั้งสามารถตอบสนองต่อปัญหาท้องถิ่นรวดเร็ว อีกทั้งระบบการผลิตบริการของท้องถิ่นจะมีลักษณะที่หลากหลายตามสภาพแต่ละชุมชน รวมถึงมีหน้าที่ในการจัดทำบำรุงรักษาและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยยึดหลักการว่าประชาชนต้องได้รับการบริการสาธารณะที่ดีขึ้นไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐานการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมดำเนินการและติดตามตรวจสอบเพื่อให้ได้มาตรฐานที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ประชาชน รวมทั้งเป็นหลักประกันว่าประชาชนไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของประเทศจะได้รับบริการสาธารณะในมาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (เทศบาลเมืองบางคูวัด, 2566)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและตรวจสอบการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด เนื่องจากการดำเนินงานด้านการบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด ที่ผ่านมายังประสบกับปัญหาต่างๆมากมาย ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างตรงต่อเวลา การให้บริการอย่างพอเพียง และการให้บริการอย่างต่อเนื่องที่ทำให้เทศบาลเมืองบางคูวัดไม่สามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักการของการจัดบริการสาธารณะ ซึ่งจากผลการวิจัยนี้จะเป็นทิศทางและแนวทางการปฏิบัติงานได้ขับเคลื่อนกระบวนการทางสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังจะส่งผลให้การบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการให้บริการประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยการให้บริการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ทั้งหมด 12 หมู่บ้าน มีประชากรจำนวน 29,877 คน (กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ, เทศบาลเมืองบางคูวัด, 2566) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 379 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้สูตรคำนวณความกว้างของเกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) ทุกข้อได้ 1.0

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองบางกะดี อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

2.5 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cornbrash, 1990) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .976

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ด้วยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี และนำข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลทางสถิติ โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ พร้อมตอบข้อซักถามบางประการที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว เพื่อนำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

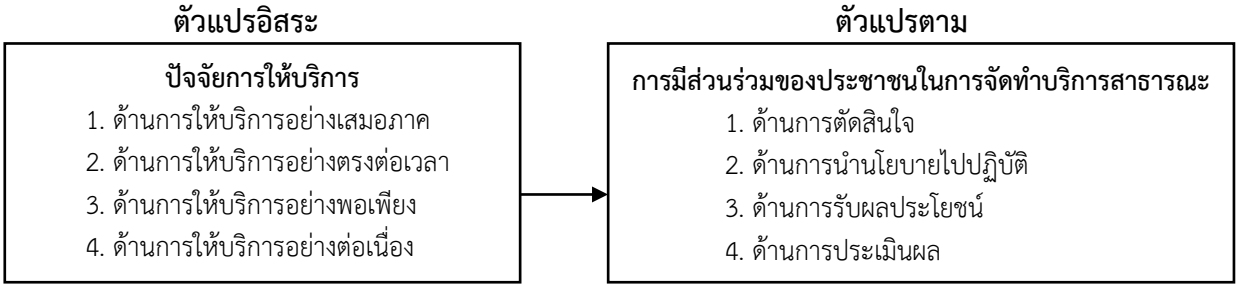
4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต แนวคิดและทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ปัจจัยการให้บริการของเทศบาลเมืองบางคูวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยการให้บริการของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ปัจจัยการให้บริการของเทศบาลเมืองบางคูวัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	3.82	.509	มาก	3
2. ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา	3.90	.539	มาก	2
3. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง	3.92	.573	มาก	1
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.81	.497	มาก	4
รวม	**3.86**	**.429**	**มาก**	

2. ปัจจัยการให้บริการประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ และด้านการประเมินผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการตัดสินใจ	3.86	.533	มาก	1
2. ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ	3.69	.548	มาก	3
3. ด้านการรับผลประโยชน์	3.83	.540	มาก	2
4. ด้านการประเมินผล	3.50	.532	ปานกลาง	4
รวม	**3.72**	**.426**	**มาก**	

3. ความสัมพันธ์ปัจจัยการให้บริการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ความสัมพันธ์ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rxy=.595) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยการให้บริการด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการรับผลประโยชน์ (x2 : Y3 = .52) มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด รองลงมา คือ ปัจจัยการให้บริการด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการรับผลประโยชน์ (X1 : Y3 = .511) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

	X1	X2	X3	X4	Y1	Y2	Y3	Y4	XTotal	YTotal
X1	1									
X2	.541**	1								
X3	.532**	.516**	1							
X4	.623**	.554**	.522**	1						
Y1	.363**	.371**	.400**	.362**	1					

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี (ต่อ)

	X1	X2	X3	X4	Y1	Y2	Y3	Y4	XTotal	YTotal
Y2	.341**	.352**	.374**	.449**	.484**	1				
Y3	.511**	.526**	.445**	.479**	.423**	.588**	1			
Y4	.307**	.236**	.324**	.292**	.455**	.602**	.472**	1		
XTotal	.823**	.804**	.803**	.821**	.461**	.465**	.603**	.357**	1	
YTotal	.480**	.469**	.487**	.500**	.743**	.846**	.784**	.796**	.595**	1

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จากจำนวน 4 ด้าน โดยมีตัวแปรที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 4 ด้าน จัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .978 มีผลต่อมีการส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 97.80

ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .929 มีผลต่อมีการส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 92.90

ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .954 มีผลต่อมีการส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 95.40

ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .823 มีผลต่อมีการส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 82.30 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการให้บริการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี เมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adj R^2	SEE	Sig
1. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง (X_3)	.978	.956	.956	.09020	0.00
2. ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา (X_2)	.929	.863	.862	.15925	0.00
3. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (X_4)	.954	.855	.774	.22100	0.00
4. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (X_1)	.823	.677	.676	.24438	0.00

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี แสดงว่า ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง สามารถร่วมกันพยากรณ์การส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด ได้ร้อยละ 35.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบของคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .466, .207, .382 และ .345 ตามลำดับ

ดังนั้น ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณปัจจัยการให้บริการ (R) เท่ากับ .595 ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี มีอำนาจการพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 35.50 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .343 สามารถสร้างสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .160 + .466_{X1} + .382_{X3} + .345_{X4} + .207_{X2}$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = .296Z_{X1} + .334Z_{X3} + .289Z_{X4} + .312_{X2}$

จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (X_1)	.466	.019	.296	24.487	.000	.525	1.905
2. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง (X_3)	.382	.017	.334	22.622	.000	.617	1.622
3. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (X_4)	.345	.012	.289	29.815	.000	.523	1.914
4. ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา (X_2)	.207	.041	.312	5.084	.000	.592	1.690
R =.595, R^2=.355, Adj R^2=.353, SEE=.34306, a=.160, F=207.140, Sig.=000, Durbin-Weston = .954							

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยมีปัจจัยการให้บริการด้านความเสมอภาค ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการบริการอย่างพอเพียง และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พบว่าทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

อภิปรายผล

ปัจจัยการให้บริการของเทศบาลเมืองบางคูวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง ทั้งนี้เนื่องจากการให้บริการสาธารณะ มีลักษณะมีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม ความเสมอภาค การตรงต่อเวลา และสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับบริการ อีกทั้งเทศบาลเมืองบางคูวัด มีการติดต่อประชาสัมพันธ์กับประชาชนที่ขอรับบริการโดยตรงเพื่อให้ประชาชนผู้

ขอรับบริการได้รับความสะดวก รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ สุทธิรักษ์ (2566) พบว่า 1) ระดับกระบวนการบริหารระบบประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาตอก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการควบคุมคุณภาพระบบประปา ด้านการวางแผนและด้านการปรับปรุงคุณภาพ 2) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะของระบบประปาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า และด้านการให้บริการตรงต่อเวลา 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะของระบบประปา ได้แก่ การจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาระบบผลิตน้ำประปาให้ทันสมัย นำระบบออนไลน์เข้ามาช่วยในการให้บริการทางด้านการเงินและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานและการบริการ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตัดสินใจ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการของประชาชนได้รับการบรรจุในบริการสาธารณะหรือโครงการของเทศบาล โดยที่เทศบาลเมืองบางคูวัดเคยสอบถามความต้องการจากประชาชนเพื่อนำไปประกอบการจัดทำบริการสาธารณะ เทศบาลได้เชิญประชาชนในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม เพื่อเสนอปัญหา/ความต้องการ/ความคิดเห็นในการกำหนดการจัดทำบริการ สาธารณะเขตเทศบาลเมืองบางคูวัด และเทศบาลได้ให้ประชาชนร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อเป็นการระดมความคิดร่วมกันเป็นทีม หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจเพื่อคิดหาทางเลือกที่หลากหลายและแตกต่างจากนั้นก็จำลองสถานการณ์ว่าทางเลือกแต่ละทางจะมีผลลัพธ์หรือปัญหาอย่างไรบ้าง แล้วร่วมพิจารณาและตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลวุฒิ สะกิด (2561) พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองลำเตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการตัดสินใจ รองลงมาคือ ด้านการรับประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลงาน และ 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า มีความแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

ความสัมพันธ์ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยการให้บริการด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการรับผลประโยชน์ (x2 : Y3 = .526) อาจเป็นเพราะ การบริการสาธารณะเป็นการบริการหรือกิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของสาธารณะหรือเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและส่วนรวม อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนและสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับท้องถิ่น ซึ่งอาจจะให้บริการยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา นามวงศา (2565) พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสะโน อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสะโน อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน และปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.932 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 86.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

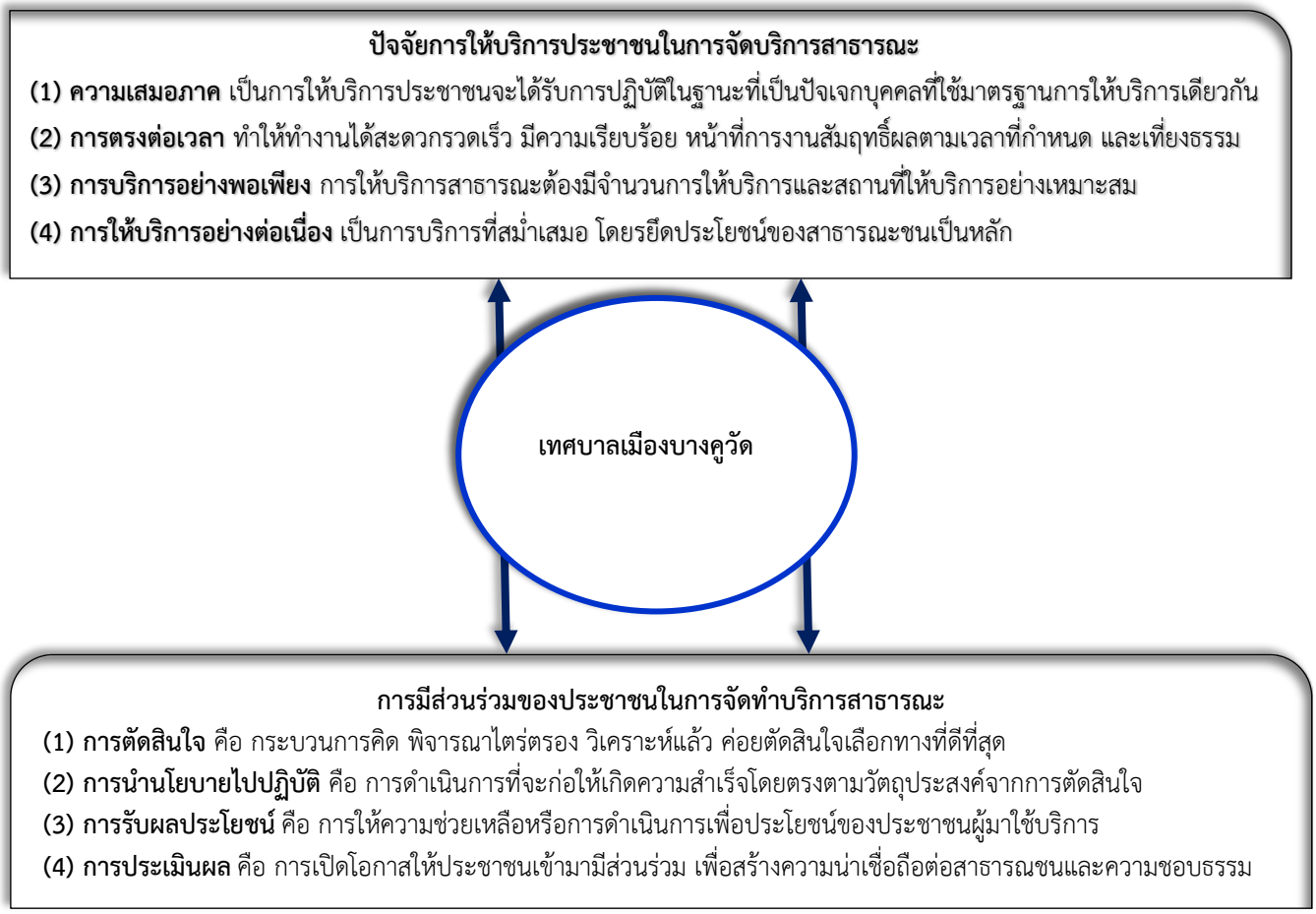
ผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จากจำนวน 4 ด้าน โดยมีตัวแปรที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 4 ด้าน โดยตัวแปรที่มีค่าอำนาจพยากรณ์สูงสุด คือ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์

เท่ากับ .978 มีผลต่อมีการส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 97.80 อาจเป็นเพราะว่าประชาชนผู้รับบริการจะเกิดความรู้สึกได้จากการที่ผู้ให้บริการสนใจที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยท่าทีที่เป็นมิตรและดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวธิดา สุริจักหงส์ และรัชดา ภักดียิ่ง (2565) พบว่า คุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ความพึงพอใจในการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ประกอบด้วย ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านช่องทางการให้บริการ คุณภาพการให้บริการมีผลต่อความความพึงใจในการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า คุณภาพการให้บริการส่งผลต่อความความพึงใจในการให้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 คุณภาพการให้บริการทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความพึงพอใจการให้บริการ ได้ร้อยละ 85.30 (R2 =0.853) ซึ่งทำให้เห็นว่าการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง มีกระบวนการให้บริการที่สอดคล้องกันกับความต้องการให้บริการของประชาชนในเขตพื้นที่ให้บริการ

จากผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการให้บริการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยมีปัจจัยการให้บริการด้านความเสมอภาค ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการบริการอย่างพอเพียง และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พบว่าทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 อาจเป็นเพราะ การให้บริการประชาชนที่ดีควรเป็นการให้บริการแบบครบถ้วนสมบูรณ์เป็นการพัฒนาระบบการให้บริการและทัศนคติวิธีคิด วิธีทำงานที่มีเป้าหมายที่จะให้ประชาชนได้รับบริการที่ควรจะได้รับอย่างครบถ้วนสมบูรณ์มีความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการมุ่งที่จะให้บริการในเชิงส่งเสริม และสร้างทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนินท์ นนทโคตร และ วีระศักดิ์ สมยานะ (2565) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะกับระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะด้านการบริการบริหารจัดการองค์กร (ร้อยละ 99.12) และด้านการทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (94.44) ส่งผลให้ อปท. ที่มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้สูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการให้บริการตามระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. ในระดับ เข้าข่าย ระดับเข้าใจ และระดับเข้าถึง พบว่า อปท. ที่มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับเข้าใจ และระดับเข้าถึง มีประสิทธิภาพในการให้บริการด้านบริหารจัดการองค์กร ด้านการทำแผนพัฒนา ชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรมและการเรียนรู้ และด้านการเกษตร(อินทรีย์) ผลการศึกษา ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะของแต่ละ อปท. มีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทราบความสามารถของตนเอง และเป็นหนึ่งในแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญที่ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของเทศบาลเมืองบางคูวัด โดยผ่านกระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การเสนอความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมทางสาธารณะ และกระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องมีความต่อเนื่องกัน ประชาชนสามารถคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาและร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหา ตลอดจนการลงมือปฏิบัติการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมกันติดตามประเมินผล เพื่อที่ประชาชนจะได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถพัฒนาสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ได้แก่ การตัดสินใจ การนำนโยบายไปปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมประเมินผล โดยมีปัจจัยการให้บริการประชาชนในการจัดบริการสาธารณะเป็นส่วนประกอบด้วย ได้แก่ ความเสมอภาค การตรงต่อเวลา การบริการอย่างพอเพียง และการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสามารถเขียนเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับเทศบาลเมืองบางคูวัด คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ ควรให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ และที่เพิ่มเติมนอกเหนือจากการศึกษาครั้งนี้ คือ การเสริมอำนาจแก่ประชาชน ด้วยการให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลเมืองบางคูวัด ควรให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้างจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาล เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในการร่วมทำร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งการติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ รวมไปถึงเกิดการประสานงานซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนในการร่วมมือและเรียนรู้จักการบริหารจัดการอย่างทั่วถึง อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางสู่ความยั่งยืน

1.2 เทศบาลเมืองบางคูวัด ควรจัดทำคู่มือการบริหารจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่และดำเนินการจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการให้บริการสาธารณะแนวใหม่ให้ข้าราชการเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้

ให้บริการเพื่อทำให้เกิดความพึงพอใจในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและความเชื่อมั่นของประชาชนในการติดต่อราชการและเกิดประสิทธิภาพส่งผลต่อประสิทธิผลต่อองค์กร

1.3 การให้บริการประชาชนต้องยึดความถูกต้องตามกฎหมายกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของทางราชการผู้ให้บริการทุกคนต้องคำนึงถึงกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่งของทางราชการ เพราะนอกจากการบริการสาธารณะที่ดีต้องมีความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย สิ่งที่สำคัญคือการยึดกฎหมาย กฎระเบียบแบบแผนที่ทางเทศบาลฯ ได้กำหนดไว้เป็นสิ่งสำคัญโดยตรงที่ถือปฏิบัติเทศบาลฯ ต้องร่วมสร้างเจตนารมณ์จิตสำนึกร่วมกันในการดำเนินงานให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมและตรวจสอบได้เพื่อเป็นหน่วยงานในการต้านการทุจริตคอรัปชั่นโปร่งใส เสมอภาคกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องพร้อมรับการตรวจสอบจากทุกภาคส่วน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีในบริบทอื่นๆ เช่น ด้านนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาลกับหน่วยงานอื่นๆ ในรูปแบบที่ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่นั้นๆ และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

2.3 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจนเพื่อที่จะได้นำปัญหาที่ได้รับมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

เทศบาลเมืองบางคูวัด. (2566). *รายงานเทศบาลเมืองบางคูวัด พ.ศ 2566*. สืบค้น 9 สิงหาคม 2566. จาก https://bangkadi.go.th/frontpage.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องตน.* (พิมพครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.

เบญจมาศ สุทธิรักษ์. (2566). *ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะของระบบประปาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาตอกอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

พนิน นนทโคตร และ วีรศักดิ์ สมยานะ. (2565). ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะกับระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเหนือ. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 9*(1), 66-80.

พลวุฒิ สะกิจ. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

เยาวธิดา สุริจักหงส์ และ รัชดา ภักดียิ่ง. (2565). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 7*(11), 1-16.

สุพัตรา นามวงศา. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสะโน อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

อัครกฤษ นุ่นจันทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดลพบุรี. *วารสารรัชต์ภาคย์, 23*(ฉบับพิเศษ), 13-22.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Wisdom of Planting and Processing of Haew-Na, A Case Study of Nong Kula community Area, Bang Rakam District, Phitsanulok Province

Anek Sookdee[1] Rotsukhon Pradit[1*] Yuvadee Phongrod[1] and Krissanachai Klodpeng[2]

[1] *Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand*
[2] *Faculty of Food and Agricultural Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: Rotsukhon.p@psru.ac.th*

ABSTRACT

This article aimed (1) to study wisdom of planting and processing of Haew-Na, and (2) to study utilizing rice Haew-Na flour to create additional economic value with local wisdom Nong Kula Community Area, Bang Rakam District, Phitsanulok Province. This research was based on documents and from community leaders, Local philosopher and farmer's housewives group of Ban Nong Kula, totaling 15 people by selecting a specific sample. The research instruments were interviewed and focus group and use descriptive analysis. The result of the study found that The Planting Haew-Na in the Nong Kula community uses a simple planting method according to traditional local wisdom. The important steps are preparing the soil and planting seedlings, Maintenance and digging of Haew-Na. For the making of Haew-Na flour in the Nong Kula community, it is produced at the household level using local wisdom passed down from ancestors. The important steps are washing, extracting the flour, and drying in the sun. And Field Haew-Na flour can be used to create additional economic value for the Nong Kula community in many ways, namely by selling Haew-Na flour. Processing Haew-Na flour into noodles Making Haew-Na jelly dessert. The research team and the group of farmer's housewives at Ban Nong Kula came together to think. Together they experimented with processing field Haew-Na flour into pumpkin field Haew-Na crackers that were crisp, fragrant, and delicious and designed the said product mark.

Keywords: Wisdom, Haew-Na, Community Economy

Received: 25 December 2023;
Revised: 24 February 2024;
Accepted: 24 April 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนา กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

อเนก สุขดี[1] รสสุคนธ์ ประดิษฐ์[1*] ยุวดี พ่วงรอด[1] และ กฤษณะชัย คลอดเพ็ง[2]

[1] *คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประเทศไทย*

[2] *คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประเทศไทย*

[*] *Corresponding author. E-mail: Rotsukhon.p@psru.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนา และ (2) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลเอกสารและจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองกุลารวมทั้งสิ้น 15 คน โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การปลูกแห้วนาในชุมชนหนองกุลาใช้วิธีการปลูกแบบง่ายๆตามภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การเตรียมดิน การปักดำต้นกล้า การบำรุงรักษาและการขุดแห้วนา สำหรับการทำแป้งแห้วนาของชุมชนหนองกุลาเป็นการผลิตในระดับครัวเรือนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การล้าง การสกัดแป้ง และการตากแดด ส่วนแป้งแห้วนาสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนหนองกุลาได้หลายประการ คือ การจำหน่ายแป้งแห้วนา การแปรรูปแป้งแห้วนาเป็นเส้นก๋วยเตี๋ยว การทำขนมวุ้นแห้วนาจำหน่าย คณะผู้วิจัยและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองกุลาได้ร่วมกันคิดร่วมกันทดลองแปรรูปแป้งแห้วนาเป็นข้าวเกรียบแห้วนาฟักทองที่กรอบ หอม อร่อยพร้อมได้ออกแบบเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, แห้วนา, เศรษฐกิจชุมชน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึงกระบวนทัศน์หรือองค์ความรู้ของคนหรือกลุ่มคนในถิ่นใดถิ่นหนึ่งอันเกิดจากการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหรือจากประสบการณ์หรือจากประสบการณ์ที่ผ่านการกลั่นกรอง สั่งสม คิดวิเคราะห์และนำมาใช้จนบังเกิดผล โดยอาศัยการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เป็นรากฐานของความรู้ชาวบ้านที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและรูปธรรม (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอด ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆแล้วพัฒนา เลือกสรร ปรับปรุงองค์ความรู้เดิมเหล่านั้นให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นจนเกิดทักษะความชำนาญ สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตอย่างสอดประสานและอย่างเหมาะสมกับยุคสมัยตลอดจนเกิดภูมิปัญญาองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด (Sridharmma, 2011) รวมทั้งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของมนุษย์โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการใช้พืช ผัก สมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นรวมทั้งวัชพืชให้เกิดประโยชน์ เช่น เป็นยาและอาหารถือเป็นหนึ่งภูมิปัญญาที่ได้รับการสั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนานโดยผ่านการบอกเล่า เรียนรู้ และเลียนแบบจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีการผลิตเพื่อบริโภคและขายกันเองภายในท้องถิ่นด้วย (ชุติมา เลิศลักษมี และอรพิน เสละคร, 2556)

ชุมชนหนองกุลาก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2450 เป็นชุมชนที่สามารถปลูกแห้วนาได้ผลดีเนื่องจากมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม โดยชาวบ้านจะปลูกแห้วนาแบบอินทรีย์ ไร้สารเคมี เพราะถ้าหากใช้สารเคมี แห้วนาจะไม่เจริญเติบโต ทั้งนี้ ชุมชนหนองกุลามีการสืบทอดการใช้ประโยชน์จากแห้วนามาจากบรรพบุรุษ กล่าวคือ เมื่อหมดฤดูทำนา ชาวบ้านจะ

ออกหาและขุดหัวแห้วนาตามพื้นที่ต่างๆเพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน โดยการนำมารับประทานสดหรือนำมาต้มก่อนก็ได้ สำหรับลักษณะทางพฤษศาสตร์ของแห้วนาคือ เป็นวัชพืชประเภทกก เป็นพืชล้มลุก ลำต้นใต้ดินเป็นเหง้าหรือเป็นหัวที่สะสมอาหารและมีไหลเล็กๆแตกออกไปสร้างหน่อใหม่ สามารถขึ้นได้เองตามธรรมชาติ โดยแห้วนาที่ชาวบ้านขุดได้จะนำมาแปรรูปเป็นแป้งแห้วนาโดยวิธีการสกัดแป้งแห้วนาของชุมชนหนองกุลานั้นจะใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและเป็นการผลิตในระดับครัวเรือน (ชุติมา เลิศลักษมี และอรพิน เสละคร, 2556) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าแม้จะมีการปลูกแห้วนากันมากขึ้นแต่ขั้นตอนการขุดแห้วนาของชาวบ้านยังคงใช้เสียมในการขุดเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถใช้เครื่องจักรได้ นอกจากนี้ ชาวบ้านที่ขุดแห้วนาในปัจจุบันมีจำนวนน้อยลงและส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุรวมทั้งกระบวนการแปรรูปแห้วนาเป็นแป้งแห้วนายังขาดคนคนรุ่นใหม่มาสืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าว

แห้วนาชุมชนหนองกุลาเป็นพืชที่มีประโยชน์ต่อการบริโภคของมนุษย์เป็นอย่างมาก สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำขนมและอาหารได้หลากหลายชนิด นอกจากนี้ แห้วนายังมีคุณสมบัติให้ฤทธิ์เย็นช่วยในการปรับสมดุลของร่างกายและบำรุงผิวพรรณอีกด้วย สำหรับความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจของแห้วนา กล่าวได้ว่าแห้วนาเป็นพืชที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวในช่วงที่ไม่สามารถทำนาปลูกข้าวได้เฉลี่ยปีละ 80,000 – 100,000 บาท ซึ่งถือเป็นอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ดีกว่าการทำนา ทั้งนี้ แห้วนาเป็นพืชที่ปลูกง่ายโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ต้องให้น้ำตลอดเวลาเพียงแต่ต้องระวังวัชพืชไม่ให้ขึ้นเท่านั้น สำหรับการปลูกแห้วนาในพื้นที่ 1 ไร่จะใช้ต้นทุนค่อนข้างต่ำ คือ ประมาณ 1,000 บาทก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ประมาณ 200 กิโลกรัมและเมื่อนำมาแปรรูปเป็นแป้งแห้วนาก็สามารถจำหน่ายได้ในราคาสูง คือ กิโลกรัมละ 800 บาท ด้วยเหตุนี้ แห้วนาชุมชนหนองกุลาจึงเป็นพืชที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ต่อยอด พัฒนาและยกระดับนวัตกรรมอาหารภายในชุมชนได้ นอกจากนี้ แห้วนาชุมชนหนองกุลายังมีความสำคัญในเชิงภูมิศาสตร์อีกด้วย โดยขณะนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญากำลังจะพิจารณาผลักดันแป้งแห้วนาชุมชนหนองกุลาให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้าที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าที่ขึ้นทะเบียนแล้วต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาในข้างต้นจึงเป็นที่มาของการศึกษาภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนา รวมถึงการใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นหลักเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเป็นการยกระดับนวัตกรรมอาหารพื้นบ้านจากแห้วนาที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนา กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนา รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 5 คน และ 3) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองกุลาจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการสนทนากลุ่ม สำหรับคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ครบตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น

2.2 สร้างคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 นำคำถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

2.4 ปรับคำถามให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 นำคำถามที่ปรับแก้แล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายแล้วนำผลที่ได้จากการทดสอบมาปรับแก้อีกครั้งให้สมบูรณ์

2.6 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คำถามประเด็นหลักที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำแป้งแห้วนาและศึกษาการใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 คำถามสำหรับสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

ตอนที่ 2 คำถามสำหรับสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน

ตอนที่ 3 คำถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้าน

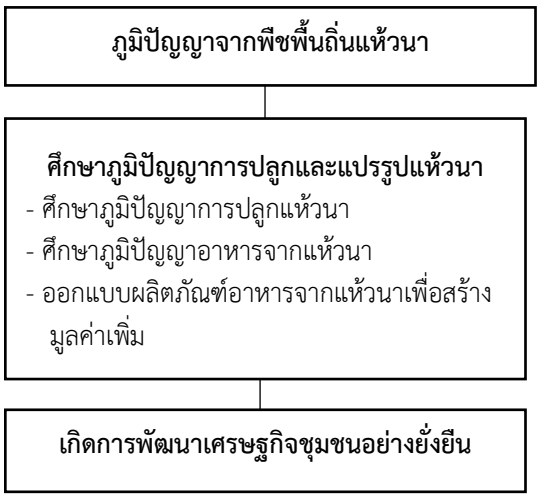
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์และโทรศัพท์นัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทำการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีบันทึกเสียง จดบันทึกและสรุปผล ในส่วนที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้รวบรวมโดยศึกษาจากเอกสารและสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนา กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

1.1 ภูมิปัญญาการปลูกแห้วนา การปลูกแห้วนาในชุมชนหนองกุลาใช้วิธีการปลูกแบบง่ายๆ ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1.1.1 ขั้นตอนการเตรียมดิน ลักษณะดินในพื้นที่ชุมชนหนองกุลาเป็นดินทรายปนเหนียว สำหรับการเตรียมดินสำหรับปลูกแห้วนามีขั้นตอนเหมือนกับการทำนาดำโดยการไถพลิกหน้าดินครั้งแรกเพื่อกำจัดวัชพืชและตากดินให้แห้ง จากนั้นขังน้ำไว้ระยะหนึ่งเพื่อให้สภาพดินเหมาะสมในการคราดเพื่อกำจัดวัชพืช ตลอดจนการทำให้ดินแตกตัวพร้อมที่จะปักดำได้

1.1.2 การปักดำต้นกล้า ขั้นตอนการปักดำ เริ่มแรกจะใช้ต้นกล้าแห้วนาจากนั้นจะทำการถอนต้นกล้า ขั้นตอนการถอนต้นกล้าจะต้องอาศัยความชำนาญและทำอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เหง้าของต้นกล้าแห้วนาขาด เพราะในส่วนของเหง้าจะมีตาที่จะขยายพันธุ์แตกออกไปเป็นหน่อใหม่ ทั้งนี้ จะใช้ต้นกล้าที่มีความสูงประมาณ 8–10 เซนติเมตร มีใบงอกประมาณ 3–4 ใบ เมื่อได้ต้นกล้าแห้วนามาแล้วจะนำไปปักดำในแปลงนาที่ได้มีการเตรียมดินไว้โดยใช้วิธีปักดำเหมือนกับข้าวโดยให้มีความลึกประมาณ 3–5 เซนติเมตร ระยะห่างประมาณ 20 เซนติเมตร ปักดำหลุมละ 1–2 ต้น ทั้งนี้ การดำจะต้องมีน้ำ ถ้าไม่มีน้ำ วัชพืชจะขึ้น ฤดูกาลที่มีการปลูกแห้วนาจะทำในช่วงต้นฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน เพราะเป็นช่วงที่แห้วนาจะงอกเป็นต้นกล้าที่เหมาะสมสำหรับการขยายพันธุ์และการนำไปปักดำ

1.1.3 การบำรุงรักษา สำหรับขั้นตอนการบำรุงรักษาแห้วนาหลังจากปักดำไปแล้วนั้น แห้วนาไม่ต้องการการดูแลเหมือนกับพืชชนิดอื่นๆ เกษตรกรสามารถปล่อยให้แห้วนาเจริญเติบโตได้เองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องใช้ปุ๋ย สารเคมีและยาฆ่าแมลง ระยะนี้จะใช้เวลาประมาณ 8 เดือน เพื่อรอเวลาให้แห้วนาลงหัวและหัวแก่เต็มที่พร้อมจะนำมารับประทานหรือแปรรูป

1.1.4 การขุดแห้วนา แห้วนาเมื่อมีอายุประมาณ 7–8 เดือน ลำต้นจะแห้งและยุบตัวกลายเป็นสีน้ำตาล จากนั้นเกษตรกรจะเริ่มทำการขุด ช่วงระยะเวลาที่มีการขุดแห้วนาจะมีระยะเวลาทั้งสิ้น 4 เดือน เริ่มต้นตั้งแต่เดือนมกราคม - เมษายน เพราะเป็นช่วงที่หัวแห้วนาจะให้แป้งดีที่สุดและมีคุณภาพมากที่สุด ทั้งนี้ การขุดแห้วนายังคงใช้แรงงานคน อุปกรณ์ที่ใช้ในการขุดคือ เสียมขุด ซึ่งจะต้องอาศัยความชำนาญในการขุดเพราะต้องระมัดระวังไม่ให้ขุดไปโดนหัวแห้วนาเสียหาย หัวแห้วนาที่ขุดได้จะอยู่ที่ความลึกหลายระดับขึ้นอยู่กับการหยั่งลงดิน ทั้งนี้ ถ้าพื้นดินอุดมสมบูรณ์ ในพื้นที่ 1 ไร่จะได้แห้วนาสดประมาณ 200 กิโลกรัม

1.2 ภูมิปัญญาการแปรรูปแห้วนา พื้นที่ชุมชนหนองกุลามีการนำหัวแห้วนามารับประทานและแปรรูปเป็นแป้งกันมาอย่างยาวนานสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษโดยจุดเริ่มต้นมีมาตั้งแต่เมื่อใดไม่มีใครทราบได้เพราะเกิดมาก็เห็นรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายนำมารับประทานกันมานานแล้ว การนำแห้วนามารับประทานจึงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญเพราะจะช่วยกำจัดวัชพืชซึ่งเป็นศัตรูพืชในนาข้าวของชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ภูมิปัญญานี้สามารถนำมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่ช่วยสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 การล้าง เมื่อขุดแห้วนาได้ตามปริมาณที่ต้องการแล้วจะต้องนำแห้วนามาแช่และล้างน้ำทำความสะอาดเพื่อล้างเอาส่วนที่เป็นขี้ดินให้หลุดออกไปให้หมดเพื่อเตรียมเข้าสู่กระบวนการแปรรูปภายใน 2 วัน โดยห้ามปอกเปลือก รวมถึงห้ามดึงรากทิ้งเพราะรากแห้วนาจะให้สีสันสวยงามและให้กลิ่นหอม ทั้งนี้ หากเก็บไว้นานกว่านั้น แห้วนาจะแข็งตัวซึ่งจะทำให้กระบวนการบดเป็นแป้งยากขึ้นกว่าเดิม

ภาพที่ 2 แสดงหัวแห้วนาสด

1.2.2 การสกัดแป้ง เมื่อล้างแห้วนาด้วยน้ำสะอาดเรียบร้อยแล้ว ให้นำเอาทุกส่วนของแห้วนารวมทั้งรากและเปลือกนำมาตำให้แตกละเอียดด้วยครกเพื่อให้แห้วป่นมากขึ้น จากนั้นนำมาปั่นในเครื่องปั่นเพื่อบดแห้วนาให้ละเอียดเป็นผงอีกครั้ง นำแห้วนาที่ถูกตำละเอียดมาผสมกับน้ำเพื่อคั้นและกรองด้วยผ้าขาวบางให้ได้ส่วนของน้ำแป้ง จากนั้นนำน้ำแป้งใส่ในหม้ออลูมิเนียมตั้งทิ้งไว้ข้ามคืนรอให้แป้งตกตะกอน (น้ำแป้งนอนก้น) เมื่อตกตะกอนแล้ว จะพบว่าน้ำด้านบนจะใสให้เทน้ำส่วนบนทิ้ง ส่วนแป้งด้านล่างจะเหนียวและเกาะตัวเป็นก้อน

ภาพที่ 3 แสดงการสกัดแป้งแห้วนา

1.2.3 การตากแดด หลังจากนั้นให้นำน้ำแป้งที่ตกตะกอนไปตากแดดประมาณ 2 แดดหรือจนกว่าจะแห้งสนิทจนกลายเป็นผงแป้งสีขาวซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยไม่สามารถใช้เครื่องอบเพื่อย่นระยะเวลาได้ สามารถเก็บแป้งแห้วนาได้ในอุณหภูมิปกติ โดยสามารถเก็บรักษาได้นานถึง 10 ปีโดยจะต้องป้องกันความชื้นไม่ให้เกิดกับแป้งแห้วนา ทั้งนี้แห้วนาสดประมาณ 3–4 กิโลกรัม สามารถนำมาแปรรูปเป็นแป้งแห้วนาได้ประมาณ 1 กิโลกรัม โดยลักษณะเด่นของแป้งแห้วนา เมื่อนำมาผสมกับน้ำและผ่านการให้ความร้อนแล้ว น้ำแป้งจะเปลี่ยนจากสีขาวกลายเป็นเจลที่มีสีม่วงดำ มีความยืดหยุ่น และมีกลิ่นหอมคล้ายกลิ่นใบเตย

ภาพที่ 4 แสดงแป้งแห้วนา

2. การใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า แห้วนาสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ ดังนี้

2.1 การจัดจำหน่ายแป้งแห้วนา โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองกุลาจะรับซื้อจากเกษตรกร กำหนดราคาจำหน่ายแป้งแห้วนากิโลกรัมละ 800 บาท

ภาพที่ 5 แสดงแป้งแห้วนาที่พร้อมจำหน่าย

2.2 แป้งแห้วนาสามารถนำมาแปรรูปทำเป็นอาหารคาว-หวานได้หลากหลายชนิด ดังนี้

2.2.1 ข้าวเกรียบแห้วนาฟักทอง โดยคณะผู้วิจัยและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองกุลาได้ร่วมกันคิดร่วมกันทดลองแปรรูปผลิตภัณฑ์จากแป้งแห้วนาโดยนำมาแปรรูปเป็นข้าวเกรียบแห้วนาฟักทองพร้อมได้ออกแบบเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบแห้วนาฟักทองที่กรอบ หอม อร่อย และจำหน่ายในราคาถุงละ 39 บาท

ภาพที่ 6 แสดงผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบแห้วนาที่ออกแบบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของนักวิจัยและชุมชน

2.2.2 ผัดไทยเส้นแห้วนา หากจะให้ผัดไทยเส้นแห้วนาอร่อย รสชาติดี ให้เลือกใช้วัตถุดิบที่ปลูกเองหรือเพาะเอง เช่น ถั่วงอกเพาะเอง เต้าเจี้ยวทำเอง เป็นต้น จะได้รสชาติที่ดี โดยใช้เตาฟืนและเตรียมเครื่องปรุงให้พร้อมจะได้ผัดไทยเส้นแห้วนาที่เหนียวนุ่ม

ภาพที่ 7 แสดงการแปรรูปแป้งแห้วนาเป็นเส้นผัดไทย

2.2.3 ขนมวุ้นแห้วนา วิธีการสำคัญคือ นำแป้งแห้วนามากรองด้วยผ้าขาวบางลงในหม้อแล้วเคี่ยวให้หนืดด้วยไฟร้อนๆสักพักให้สังเกตดูที่สีของแป้งแห้วนาในหม้อจะเปลี่ยนสีจากสีขาวเป็นสีน้ำตาลซึ่งเป็นสีของแห้วนาธรรมชาติจริงๆ มีสีสันน่ารับประทาน

ภาพที่ 8 แสดงการแปรรูปวุ้นแห้วนา

อภิปรายผล

ภูมิปัญญาการปลูกและแปรรูปแห้วนานั้นกล่าวได้ว่าแห้วนาเป็นพืชท้องถิ่นของชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในสมัยก่อนขึ้นได้เองตามธรรมชาติ ปัจจุบันหายากขึ้นจึงเกิดภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ไว้โดยนำกล้าไปปักดำในนาทั่วไป โดยชาวบ้านจะปลูกเองแบบอินทรีย์ ไม่ใช้สารเคมี เนื่องจากแห้วนาเป็นพืชที่อ่อนไหวต่อสารเคมีเป็นอย่างมาก หากต้นแห้วนาโดนสารเคมีจะทำให้ต้นตายลง แห้วนาเป็นพืชที่ชอบสภาพอากาศแล้ง ใน 1 ปี สามารถทำนาแห้วได้เพียง 1 ครั้ง คือ ช่วงปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาว นับเป็นพืชที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวในช่วงที่ไม่สามารถทำนาปลูกข้าวได้ ทั้งนี้ ในปัจจุบัน แห้วนาสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนโดยใช้ต้นทุนต่ำ ในพื้นที่ 1 ไร่ ใช้เงินทุนไม่ถึง 1,000 บาท ภายในระยะเวลา 240 วันหรือ 8 เดือน หัวแห้วนาที่อยู่ใต้ดินจะแก่เต็มที่ โดยช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเก็บเกี่ยวแห้วนามาทำแป้งจะเป็นช่วงที่มีสภาพอากาศร้อนจัด ดินแห้ง นั่นคือ ประมาณเดือนตุลาคม-เมษายนของทุกปี สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตแห้วนาสดได้ประมาณ 200 กิโลกรัม นำไปขายกิโลกรัมละ 200 บาท นอกจากชุมชนหนองกุลาจะเกิดภูมิปัญญาในการปลูกแห้วนายังมีภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาช้านานนั่นคือการแปรรูปแป้งแห้วนา เพื่อนำไปจัดจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนสร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจชุมชนเนื่องจากแป้งแห้วนามีมูลค่าถึงกิโลกรัมละ 800 บาท สอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องศุภมร ชมพูมิ่ง และภานุวัฒน์ ภักดีวงศ์ (2565) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การแปรความรู้จากภูมิปัญญาสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยลื้อ พบว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทลื้อมาตรการ 1) การปลูกพืชสำหรับการทอผ้า 2) การย้อมสีจากพืช และ 3) การออกแบบลายผ้าทอจากวิถีวัฒนธรรมไทลื้อจากการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทลื้อดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน หากมีการออกแบบที่เหมาะสมจะสร้างรายได้กับชุมชนเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายออกแบบลายผ้าทันสมัย การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติก็เป็นที่นิยมของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับณวิญ เสริฐผล (2563) ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดพะเยา พบว่าภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ความสามารถและเทคนิคที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งเพราะผ่านการคัดกรองจากชุมชนอย่างเป็นระบบโดยการลองผิดลองถูกและถ่ายทอดสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ดังนั้น การนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจึงต้องเลือกภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับยุคสมัย จึงสามารถรักษาและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ดำรงอยู่ เข้มแข็งพึ่งตนเองและมั่นคง

การใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่าแห้วนาสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนได้เนื่องจากแห้วนาสามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ชุมชนหนองกุลา หากนำแห้วนาไปปลูกในพื้นที่อื่น แห้วนาอาจไม่สามารถเจริญเติบโตได้ดีเท่ากับในพื้นที่ชุมชนหนองกุลา เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ทางสภาพภูมิศาสตร์ ในปัจจุบัน ชาวบ้านในชุมชนหนองกุลาเริ่มมีการปลูกแห้วนาในเชิงเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น นำมาสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนโดยไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นและเมื่อถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวก็จะมีการว่าจ้างคนในพื้นที่มาขุดหัวแห้วนาเพื่อนำไปแปรรูปเป็นแป้งแห้วนาและต่อยอด พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป ซึ่งผลผลิตแห้วนาที่ผลิตได้ในแต่ละปียังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เนื่องจากกรรมวิธีหรือกระบวนการนับตั้งขั้นตอนการปลูกจนถึงขั้นตอนการแปรรูปมาเป็นแป้งแห้วนานั้นมีความยากลำบาก ต้องใช้แรงงานคน ไม่สามารถใช้เครื่องจักรได้ จึงทำให้ราคาของแป้งแห้วนามีราคาค่อนข้างสูงและหากนำแป้งแห้วนามาแปรรูปเป็นขนมและอาหารด้วยแล้ว ยิ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแห้วนามากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าแห้วนาสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งจะช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ที่ทำให้เกิดความหลากหลาย และช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากกว่าการขายแป้งแห้วเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับฉัตรธิดา หยูคงและศักรินทร์ ชนประชา (2565) พบว่า การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์รูปแบบใหม่ดำเนินการพัฒนาภายใต้ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนนำเสนอถึงภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านสัญลักษณ์บนฉลากผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย ชื่อผลิตภัณฑ์“ณ หอมฟุ้งเจ้า”สะท้อนถึงความผูกพันต่อเจ้าอาวาสและวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนสัญลักษณ์ศรีวิชัยสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ภาคใต้ตลอดจนวัฒนธรรมพื้นถิ่น สมุนไพรเสม็ดขาวสะท้อนถึงพืชอัตลักษณ์ชุมชนซึ่งถือเป็นต้นทุนทางทรัพยากรของชุมชนการปรับสูตรผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่น “เสม็ดขาว”พืชอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลบางกล่ำเข้ามาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยการนำจุดเด่นของอัตลักษณ์พื้นถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตและจำหน่ายสินค้า เพื่อพัฒนาและต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับระพีพรรณ จันทรสา ศึกษาเรื่องการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกโดยใช้นวัตกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่าชุมชนมีภูมิปัญญาประเภทหัตถกรรม (การทอเสื่อ) ทุกหมู่บ้านมีการทอเสื่อแบบดั้งเดิม การออกแบบการพัฒนาต่อยอดการทอเสื่อกกโดยใช้นวัตกรรมทำให้เกิดการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการจัดจำหน่าย/ตลาดออนไลน์/ออกร้าน/จัดนิทรรสการโดยจัดแสดงนิทรรศการแสดงสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหัตถกรรม (ทอเสื่อ) เพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจคุณภาพชีวิตและเผยแพร่สินค้าชุมชนให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้สืบทอดภูมิปัญญาเพื่อความวัฒนาถาวร

องค์ความรู้ใหม่

ภูมิปัญญาท้องถิ่นการปลูกแห้วนาเกิดจากการที่พืชแห้วนาซึ่งเป็นพืชประจำถิ่นของตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเดิมเคยขึ้นเองตามธรรมชาติค่อยๆ ลดจำนวนลงเรื่อยๆ ชาวบ้านจึงเกิดภูมิปัญญาในการเรียนรู้พัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรในการทดลองปลูกพืชแห้วนาทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์พืชพื้นถิ่น และเพื่อให้พืชแห้วนาเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วยการขายหัวสดเพื่อนำไปทำแป้งแห้วนา การแปรรูปเป็นแป้งแห้วนา และการแปรรูปจากแป้งแห้วนาเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าต่างๆ เช่น ข้าวเกรียบแป้งแห้วนา วุ้นแห้วนา ผัดไทยแป้งแห้วนา เป็นต้น จากการประยุกต์และแปรรูปดังกล่าวทำให้สินค้าจากแห้วนามีความหลากหลายและน่าสนใจ ทำให้กลุ่มทั้งผู้ปลูกแห้วนา กลุ่มแปรรูปแป้งแห้วนา และกลุ่มผู้แปรรูปแป้งแห้วนาเป็นสินค้าอื่นๆ เกิดรายได้ เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาการปลูกแห้วนา เกิดจากการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการเกษตรมาประยุกต์และทดลองกับการปลูกแห้วนาโดยเริ่มจากขั้นตอนการเตรียมดิน การปักดำต้นกล้า การบำรุงรักษา และขั้นการเก็บเกี่ยว สำหรับการใช้ประโยชน์จากแห้วนานั้นเป็นภูมิปัญญามีการสืบทอดการใช้ประโยชน์จากแห้วนามาจากบรรพบุรุษ โดยมีการนำหัวแห้วนามารับประทานและแปรรูปเป็นแป้งกันมาอย่างยาวนาน การนำแห้วนามาใช้ประโยชน์จึงถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญเพราะจะช่วยให้กำจัดวัชพืชซึ่งเป็นศัตรูพืชในนาข้าวของชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันภูมิปัญญานี้สามารถนำมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์แป้งแห้วนาชุมชนหนองกุลาที่ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน จนกระทั่งเกิดแนวคิดเปลี่ยนจากวัชพืชในนาสู่ภูมิปัญญาการปลูกแห้วนาเพื่อให้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจต่อไป

การใช้ประโยชน์จากแป้งแห้วนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น แห้วนาสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ ดังนี้ การจัดจำหน่ายแป้งแห้วนา โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองกุลาจะรับซื้อจากเกษตรกรกำหนดราคาจำหน่ายแป้งแห้วนากิโลกรัมละ 800 บาท แป้งแห้วนาสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งจะช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ที่ทำให้เกิดความหลากหลาย และช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากกว่าการขายแป้งแห้วเพียงอย่างเดียว การแปรรูปข้าวเกรียบแห้วนาฟักทองจากแป้งแห้วนาโดยนำมาแปรรูปเป็นข้าวเกรียบแห้วนาฟักทองพร้อมได้ออกแบบเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบแห้วนาฟักทองที่กรอบ หอม อร่อย จำหน่ายในราคาถุงละ 39 บาท ขนมวุ้นแห้วนา วิธีการสำคัญคือนำแป้งแห้วนามากรองด้วยผ้าขาวบางลงในหม้อแล้วเคี่ยวให้หนืดด้วยไฟร้อนๆสักพักให้สังเกตดูที่สีของแป้งแห้วนาในหม้อจะเปลี่ยนสีจากสีขาวเป็นสีน้ำตาลซึ่งเป็นสีของแห้วนาธรรมชาติจริงๆ มีสีสันน่ารับประทาน แป้งแห้วนาสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งจะช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ที่ทำให้เกิดความหลากหลาย และช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากกว่าการขายแป้งแห้วเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ช่องทางการตลาดและการจัดจำหน่ายแป้งแห้วนาและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากแป้งแห้วนาเพื่อต่อยอดการผลิตเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมช่องการจัดจำหน่ายแป้งแห้วนาและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากแป้งแห้วนาแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกุลาผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น

1.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตหัวแห้วนาและการขยายพันธุ์พืชแห้วนาในพื้นที่เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ภาครัฐกับเกษตรกรที่ปลูกแห้วนาควรร่วมกันศึกษาหาวิธีการเพิ่มผลผลิตแห้วนาและการขยายพันธุ์แห้วนาเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดที่มีมากขึ้น

1.3 ควรมีการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการขุดแห้วนาจากรุ่นผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ด้วยการส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ของตนเองเป็นอาชีพหลักและมีหลักประกันด้านรายได้เป็นสิ่งจูงใจ ภาครัฐควรส่งเสริมให้เกษตรกรที่ปลูกแห้วนาในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการขุดแห้วนาจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ด้วยการส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ของตนเองให้เป็นอาชีพหลักและมีหลักประกันด้านรายได้เป็นสิ่งจูงใจ

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการเกษตรควรร่วมกันพิจารณาทบทวนพืชแห้วนาใหม่จากวัชพืชสู่การเป็นพืชเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ของชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

1.5 ควรมีการศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ชุมชนหนองกุลาที่เชื่อมโยงกับแห้วนา อาหารพื้นถิ่น อัตลักษณ์ชุมชนหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ภาครัฐกับชุมชนหนองกุลาควรร่วมกันศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ชุมชนหนองกุลาที่เชื่อมโยงกับแห้วนา อาหารพื้นถิ่น อัตลักษณ์ชุมชนหนองกุลา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ให้กับผลิตภัณฑ์อาหารแห้วนา พื้นที่ตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ฉัตรธิดา หยูคง และ ศักรินทร์ ชนประชา. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรบนฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและพืชอัตลักษณ์ท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรคุณธรรม วัดคูเต่า ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, *6*(3), 201-214.

ชุติมา เลิศลักษมี และ อรพิน เสละคร. (2556). *การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำแป้งแห้วนา ชุมชนหนองกุลา จังหวัดพิษณุโลก.* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ณวิญ เสริฐผล. (2563). ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, *20*(3), 145-160.

ผู้จัดการออนไลน์. (2566). *การค้า-อุตสาหกรรม-คมนาคม.* สืบค้น 6 กรกฎาคม 2566. จาก https://mgronline.com/business/detail/9660000058997.

ศุภมร ชมพูมิ่ง และ ภานุวัฒน์ ภักดีวงศ์. (2565). กลยุทธ์การแปรความรู้จากภูมิปัญญาสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยลื้อ. *วารสารสันติศึกษา ปริทรรศน์ มจร*, *10*(7), 2893-2906.

Sridharmma, K. (2011). *Wisdom of Local Isan. Textbook and research project in honor of His Majesty the King's 84th Birthday Anniversary Northeastern Rajabhat University, 2011*. Maha Sarakham: Maha Sarakham Rajabhat University.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 61-74.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Community Product Development in Buddhist Style to Create Added-Value of Waste Materials in The Community

Phra Komsan Jalearnwong[1*] Phatraphol Jaiyen[1] and Phrakhru Piyathambandit[2]

[1] *Department of Economics, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand*

[2] *Department of Teaching social studies, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: sanpkk@hotmail.com*

ABSTRACT

This research article has the objective for grouping the Buddhist creative products development from the wastes, equipment design for solving the leftover materials with friendly environment, produce the wastes and to make the leftover materials to creative products for creating the income for the community. It is the participatory research, to have the activity and depth -interview with the 17 villagers of Nongbua Municipality in Nakonsawan province through Brainstorming by using the techniques of AIC, SWOT, ARR and Mind map, participatory observance, depth -interview, equipment design, creative products development from the wastes for creating the income. The findings of the research found that: to have the grouping for the participation in the community into 3 aspects as follows (1) Volunteer group for community waste management, (2) to design the activity by using the technique of Mind map , process structure, guideline , goal for working, mind map for thinking the community waste management consists of problems, community people's behaviour, ability, guidelines for development, responsible persons, activity and expanding the results, (3) to move on the activity under "Village, Temple and School Power or Bor Worn Power" such as 1) villagers know the benefit for waste classification, dangers from waste problem, 2) temple as the spiritual center, monks as the leaders for making merit from wastes, 3) to create the network cooperation with government sectors for managing the waste at the community level, to set up the policy, guidelines for the practice and issue the rule for waste management at the local level. Equipment designing focuses on natural wastes and wastes from family, to get equipment for reducing the wastes by burning without impact on air pollution to disturb the villagers like "Biochar Waste Oven" by testing and designing the equipment from experts and local scholars for productive products from burning such as Biochar coal and Wood vinegar. Create the income form the leftover materials and wastes within the community has 2 types (1) Income from waste recycle by selling the waste from making merit of wastes such as plastic bottle , glass bottle, (2) income form natural waste from the products such as boiling coal, Biochar coal for absorbing the damp, Biochar compost, Wood vinegar.

Keywords: Creative Products, Leftover Materials, Buddhist Wastes Management

Received: 1 May 2024;
Revised: 27 May 2024;
Accepted: 2 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน

พระคมสัน เจริญวงค์[1*] ภัทรพล ใจเย็น[1] และ พระครูปิยธรรมบัณฑิต[2]

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

[2] ภาควิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sanpkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธจากวัสดุเหลือใช้ ออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำกิจกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึกชาวบ้านในเทศบาลตำบลหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 17 ท่าน โดยระดมความคิด ใช้เทคนิค AIC, SWOT, ARR และ Mind map สังเกตการณ์มีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก ออกแบบอุปกรณ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะเพื่อสร้างรายได้ ผลการวิจัยพบว่า มีการรวมกลุ่มสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน 3 ลักษณะ คือ (1) เป็นกลุ่มทำงานด้วยจิตอาสาเพื่อจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (2) ออกแบบกิจกรรม ใช้เทคนิคการวาดแผนที่ความคิด โครงสร้างกระบวนการ แนวทาง เป้าหมายการทำงาน การวาดแผนที่ความคิดการทำงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ประกอบด้วย ปัญหา พฤติกรรมของคนในชุมชน ขีดความสามารถ แนวทางการพัฒนา ผู้รับผิดชอบ กิจกรรม และการขยายผล (3) ขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้ “พลัง บวร” คือ 1) ชาวบ้านรู้ประโยชน์การคัดแยกขยะ ภัยร้ายจากปัญหาขยะ 2) วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ พระสงฆ์เป็นผู้นำการทำบุญด้วยขยะ 3) สร้างความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อจัดการระดับชุมชน กำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติและการออกกฎระเบียบการจัดการขยะระดับท้องถิ่น การออกแบบอุปกรณ์เน้นกำจัดขยะธรรมชาติและขยะเปียกจากครัวเรือน ได้อุปกรณ์ลดปริมาณขยะด้วยการเผา ไม่ส่งผลกระทบต่อมลพิษทางอากาศรบกวนชาวบ้าน คือ “เตาเผาขยะไบโอชาร์” โดยทำการทดลองและออกแบบอุปกรณ์จากผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ชาวบ้าน ผลิตผลจากการเผา ได้แก่ ถ่านไบโอชาร์ และน้ำส้มควันไม้ การสร้างรายได้จากวัสดุเหลือใช้และขยะภายในชุมชน มี 2 ประเภท คือ (1) รายได้จากขยะรีไซเคิล โดยขายขยะจากผ้าป่าขยะ เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว (2) รายได้จากขยะธรรมชาติ จากผลิตภัณฑ์ คือ ถ่านหุงต้ม ถ่านไบโอชาร์ดูดซับความอับชื้น ปุ๋ยหมักไบโอชาร์ น้ำส้มควันไม้

.

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์, วัสดุเหลือใช้, การจัดการขยะวิถีพุทธ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่รัฐจำเป็นต้องเร่งมือแก้ไขเป็นอันดับต้น ๆ ของปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันนี้สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของไทยได้เสื่อมโทรมอย่างหนักและมีท่าทีจะเสื่อมโทรมหนักไปอีก จากการไม่ได้ตระหนักใส่ใจดูแลสิ่งแวดล้อม ไม่ได้มีการให้ความรู้และการรณรงค์ที่ต่อเนื่อง ขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการขยะ ทำให้ผู้คนทั่วไปที่ใช้ชีวิตปกติโดยไม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เช่น เทน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลอง ทิ้งขยะตามสถานที่ต่าง ๆ เผาวัชพืชทางการเกษตร เผาขยะพลาสติก ปล่อยมลพิษทางรถยนต์ และปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุให้เกิดมลพิษทางอากาศทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย มีสภาพสังคมไม่น่าอยู่ พื้นที่สกปรก เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์มีพิษต่าง ๆ และผู้คนภายในประเทศต้องป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจและโรคอื่น ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ ปี 2564 (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ประเทศไทยมีขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้น 24.98 ล้านตัน ขยะมูลฝอยมีการคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 7.89 ล้านตัน ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับกำจัดอย่างถูกต้อง จำนวน 9.28 ล้านตัน โดยการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล การฝังกลบแบบกึ่งใช้อากาศ

เตาเผาผลิตพลังงาน เตาเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษอากาศ การหมักทำปุ๋ย และการผลิตเชื้อเพลิงจากขยะมูลฝอย การที่คนไทยไม่ได้ตระหนักรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและปล่อยปะละเลยความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ยิ่งนานวันยิ่งทำให้คนไทยทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเองโดยไม่รู้ตัว และกว่าจะรู้ตัวอีกครั้งก็ช้าเกินไป ซึ่งหลายพื้นที่ในประเทศไทยเคยประสบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวหรือจะเรียกว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนก็ได้ เช่น ในอดีตพื้นที่ป่าภาคเหนือเคยมีการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้พื้นที่ป่าทั้งหมดเสียหาย เป็นพื้นที่ภูเขาหัวโล้น ผลกระทบตามมาก็คือการขาดแคลนแหล่งต้นน้ำไม่มีน้ำกินน้ำใช้ ขาดแคลนอาหาร ซึ่งเดิมทีพื้นที่ป่าเคยเป็นแหล่งอาหารสำหรับชุมชน บางพื้นที่ก็สามารถสร้างแรงจูงใจสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนกลับมารณรงค์และพัฒนาฟื้นฟู รักษาพื้นที่ป่าให้มีความสมบูรณ์เหมือนเดิม แต่บางพื้นที่ก็กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวโพดและพืชเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของพ่อค้าคนกลาง และกลุ่มนายทุนใหญ่ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร แต่สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็ไม่ได้ดีขึ้นกว่าเดิม สภาพสิ่งแวดล้อมก็แย่ลงทุกวัน พื้นดินสำหรับเพาะปลูกก็ขาดแคลนธาตุอาหารจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวติดต่อกันนานหลายปีจนเกินไป ซึ่งเป็นผลมาจากการทำเป็นกิจวัตรประจำโดยที่ไม่รู้ตัวว่ากำลังทำลายสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับข้อมูล เดโช ไชยทัพ (2557) ได้อธิบายถึงการเกิดภาวะหมอกควันในประเทศ มีแหล่งกำเนิดสำคัญ 4 แหล่ง คือ (1) ไฟป่า เกิดจากการจุดไฟของมนุษย์ที่ตั้งใจและพลั้งเผลอจากการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ การเกษตรโดยการเผาเพื่อป้องกันไฟป่าไหม้ลามเข้าสวนของตัวเอง (2) การใช้ไฟในพื้นที่การเกษตร เกิดจากการบุกรุกพื้นที่ป่าโดยใช้ไฟเผาเพื่อเป็นพื้นที่การเกษตรเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น มะเขือเทศหอมแดง (3) ฝุ่นละอองจากพื้นที่เมืองและอุตสาหกรรม เกิดจากการระเบิดหินของโรงโม่หิน การจราจรขนส่ง การก่อสร้าง การเผาขยะมูลฝอยชุมชน เผาที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่รอการพัฒนา (4) หมอกควันข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้าน เกิดจากการเผาพื้นที่ทำการเกษตรของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น พม่า ลาว และทางตอนใต้ของจีน

รายงานจากคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายใต้การทำงานขององค์การสหประชาชาติ หรือ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) ได้บอกอย่างชัดเจนว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วโลก 3 อันดับสำคัญที่สุด คือ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ปัญหาจากไนโตรเจน และวิกฤติภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change, 2022) เป็นปัญหาที่คนทั้งโลกควรตระหนักและช่วยกันแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเร่งด่วน ซึ่งประเทศไทยของเราก็เจอปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เหมือนกัน ในหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้เจอปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพันธุ์ทางการเกษตรและพืชพันธุ์ในธรรมชาติเกิดการกลายพันธุ์ พืชบางชนิดไม่สามารถเก็บสายพันธุ์ไว้สืบพันธุ์ต่อไปได้ พื้นที่ทำการเกษตรเจอปัญหาจากไนโตรเจน จากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวติดต่อกันนานเกินไป ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียน หรือการปล่อยพื้นที่ให้ว่างเพื่อให้ดินได้พักและปรับสภาพเพื่อสร้างสารอาหารสำหรับพืชในปีถัดไป ซึ่งพื้นที่การเกษตรของไทยส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นดินขาดแคลนธาตุสารอาหารสำหรับพืชจึงทำให้ผลผลิตต่ำ วิกฤติภูมิอากาศ PM 2.5 เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นประจำโดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง (กุมภาพันธ์-เมษายน) ของทุก ๆ ปี และรัฐบาลก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้และเป็นปัญหาเรื้อรังต่อไปสำหรับวิกฤติภูมิอากาศในประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย เพราะสิ่งแวดล้อมชุมชนเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับคนในชุมชนได้รับปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต เป็นที่อยู่ที่อาศัย เป็นแหล่งอาหาร เป็นพื้นที่สำหรับผลิตวัสดุดิบสำหรับการทำเสื้อผ้าอาภรณ์ และเป็นแหล่งรักษาโรคภัยไข้เจ็บทางเลือกจากยาสมุนไพร ดังนั้น เมื่อประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นก็จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมชุมชนเสื่อมโทรม เกิดมลพิษในชุมชนทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาสังคม ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิต เป็นต้น ชุมชนวัดหนองม่วง ตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรม เช่น มันสำปะหลัง ข้าว อ้อย เป็นต้น (เทศบาลตำบลหนองบัว, 2565) การทำเกษตรยังเป็นการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพราะสามารถขายผลผลิตได้ง่าย เพราะมีโรงงานและพ่อค้าคนกลางเป็นผู้มารับซื้อและให้ราคาตามความต้องการของตลาดในขณะนั้น ตอบสนองความสะดวกสบายของเกษตรกร พื้นที่ทำการเกษตรเกิดความเสื่อมโทรม สภาพดินแย่ดินแห้งกระด้างไม่มีสารอาหาร เกษตรกรต้องเพิ่มสารอาหารให้ดินโดยเพิ่มปุ๋ยเคมีและขี้ไก่อัดเม็ดเพื่อให้ดินฟื้นฟูและมีธาตุอาหารในดิน ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้มีรายได้และผลกำไรจากการทำเกษตรเพียงเล็กน้อย ส่งผลให้ต้องเป็นหนี้ในและนอกระบบ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร ชาวบ้านจะว่างจากการทำเกษตรและจะเริ่มทำอาชีพเสริม เช่น สินค้า

หัตถกรรมจักรสาน ขายของเบ็ดเตล็ด ปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น ซึ่งภายในชุมชนแห่งนี้ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ไผ่หัตถกรรมจักรสาน โดยมีเจ้าอาวาสวัดหนองม่วงเป็นแกนนำชักชวนให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความสามารถด้านการจักรสานรวมตัวกันผลิตสินค้าหัตถกรรมจักรสาน ซึ่งสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน เมื่อทำการจักรสานเสร็จเรียบร้อยก็ต้องมีวัสดุเหลือใช้จากไม้ไผ่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จำนวนมาก ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนจะใช้วิธีเผาเป็นขยะมูลฝอย ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์หรือประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ใหม่ ๆ ให้กับคนในชุมชน เกิดเป็นปัญหาขยะจากการผลิตสินค้าชุมชน หากทำการเผาจำนวนมากก็จะเกิดควันรบกวนชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้ ๆ เป็นปัญหาที่ชุมชนต้องการวิธีการหาทางออกร่วมกัน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการนำวัสดุเหลือใช้ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากวิสาหกิจชุมชนไม้ไผ่หัตถกรรมจักรสานมาใช้ประโยชน์ โดยการรวมกลุ่มชาวบ้านจัดการขยะชุมชนเชิงสร้างสรรค์วิถีพุทธ ออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน แปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน
2. เพื่อออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน
3. เพื่อแปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน 8 ระยะการดำเนินงาน โดยการผสมผสานแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผนวกเข้าด้วยกัน (Community Based Solid Waste Management and Creative Economy) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน

ระยะที่ 1 ก่อนทำการวิจัย (Pre-research Phase) คัดเลือกชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ระยะที่ 2 การทำวิจัย (Research Phase) ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับชุมชน วิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน ใช้เทคนิค AIC เพื่อให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวทางการแก้ไขปัญหาในอนาคต ใช้เทคนิค SWOT เพื่อให้มองเห็นถึงจุดเด่นของชุมชน และมองเห็นจุดอ่อนของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนให้ดียิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 ขับเคลื่อนกิจกรรมขยะสร้างบุญ ภายใต้สโลแกนที่ว่า “ทำบุญด้วยขยะ บุญก็ได้ ท้องก็อิ่ม” โดยลงพื้นที่ประสานงานกับผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส แกนนำกลุ่ม ทำหนังสือขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนภายในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขับเคลื่อนกิจกรรมการทำบุญด้วยขยะ และถอดองค์ความรู้การขับเคลื่อนกิจกรรมการทำบุญด้วยขยะ โดยใช้เทคนิค SWOT เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรค

ระยะที่ 4 ขับเคลื่อนการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะสร้างสรรค์และดำเนินกิจกรรมการคัดแยกขยะ แบ่งการคัดแยกขยะออกเป็น 5 ชนิด ได้แก่ พลาสติก กระดาษ ขวดแก้ว เหล็กและโลหะ และเศษวัสดุเหลือใช้ในชุมชนที่เรียกว่า “ขยะธรรมชาติ” เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ ท่อนไม้ เศษไม้ไผ่จากกลุ่มหัตกรรมจักรสาน โดยใช้วิธีการลดขยะด้วยเทคนิค 3R

ขั้นตอนที่ 2 การจัดตั้งธนาคารขยะวิถีพุทธ และการดำเนินกิจกรรมขับเคลื่อนการจัดการขยะผ่านธนาคารขยะวิถีพุทธ

ระยะที่ 5 ออกแบบอุปกรณ์สำหรับกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนโดยการรวมกลุ่มสมาชิกภายในชุมชนที่มีความสนใจและมุ่งมั่นรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อความสะอาดสวยงามของชุมชน โดยประชุมระดมความคิดเห็น ออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะร่วมกัน ทดลองการใช้งาน แก้ไขปรับปรุง และสรุปผลที่ได้จากการทดสอบเชิงปฏิบัติการ โดยการจดบันทึกการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ เปรียบเทียบก่อนและหลังทดลอง นำมาสรุปและแสดงความคิดเห็นประเด็นต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การแปรรูปผลิตผลที่เกิดจากการกำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้กับชุมชน

ระยะที่ 6 การแปรรูปขยะให้เป็นผลิตภัณฑ์นำขยะที่ได้จากการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนและการคัดแยกจากกิจกรรมมาแปรรูปเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ โดยการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านออกแบบสินค้าเป็นผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์

ระยะที่ 7 การส่งเสริมช่องทางการตลาดเป็นการนำผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตได้ไปส่งเสริมการขายเพื่อสร้างรายได้ โดยใช้วิธีการตลาด 2 ช่องทาง ได้แก่ ตลาดออฟไลน์ และตลาดออนไลน์

ระยะที่ 8 สรุปผลการดำเนินงาน ประเมินความคุ้มค่าของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยใช้เทคนิค AAR ซึ่งเป็นการทบทวนผลหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ได้แก่ ความคาดหวัง เป้าหมาย ปัญหา อุปสรรคหรือจุดที่ควรแก้ไข

1. พื้นที่การวิจัย ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 พื้นที่การวิจัย คือ เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งเกี่ยวกับการจัดการชุมชน มีผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ทำงานด้วยหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน (หน่วยงานราชการ)

1.2 ประชากร คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีครัวเรือน 4,679 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 11,997 คน (เทศบาลตำบลหนองบัว, 2565) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและจัดการขยะชุมชน จำนวน 17 รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน บุคลากรหน่วยงานราชการ ชาวบ้านและผู้มีส่วนร่วม

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบไปด้วย กิจกรรมขับเคลื่อนขยะสร้างบุญ การมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participant) การสังเกตการณ์โดยตรง (Direct Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) ถอดบทเรียนและองค์ความรู้ การออกแบบอุปกรณ์สำหรับจัดการขยะ การค้นหาบันทึกจากเอกสารอื่น ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะชุมชน แผนที่ความคิด (Mind Map) เทคนิค AIC เทคนิค SWOT และเทคนิค ARR

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการและกระบวนการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมและค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ข้อมูลพื้นฐานชุมชน การออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะ การรวมกลุ่มขับเคลื่อนรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์โดยตรงจากการลงพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยสังเกตจากพฤติกรรมการแสดงออก กิริยาท่าทาง การมีปฏิสัมพันธ์ การทำงานร่วมกับคนอื่น

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) ด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึก นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนาพูดคุยจากเครื่องบันทึกเสียงมาถอดเป็นข้อความอักษร ใช้การโค้ดคำพูด (Code Words) ที่สำคัญ ๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์

3.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการมีส่วนร่วมโดยตรง โดยใช้กิจกรรมขยะสร้างบุญ ทำบุญและทอดผ้าป่าขยะ

3.5 เก็บรวบรวมข้อมูลจากสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความรู้ในขณะทำกิจกรรมจัดการขยะภายในชุมชนร่วมกัน สนทนาแบบตัวต่อตัว ซักถามข้อมูลขณะทำกิจกรรมและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3.6 เก็บข้อมูลจากการออกแบบและทดสอบอุปกรณ์กำจัดขยะมูลฝอยโดยระดมความคิดเห็นปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้าน ใช้วิธีการจดบันทึกสถิติและเปรียบเทียบข้อมูลเก่าและข้อมูลใหม่ประกอบกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการขับเคลื่อนกิจกรรมขยะสร้างบุญ การมีส่วนร่วมโดยตรง การสังเกตการณ์โดยตรง การสัมภาษณ์ การถอดบทเรียนหรือองค์ความรู้ การออกแบบอุปกรณ์สำหรับจัดการขยะ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากขยะชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน โดยการผลักดันสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายและชาวบ้านสร้างการมีส่วนร่วมและการรับรู้การจัดการขยะภายในชุมชนร่วมกัน ซึ่งพอจะสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

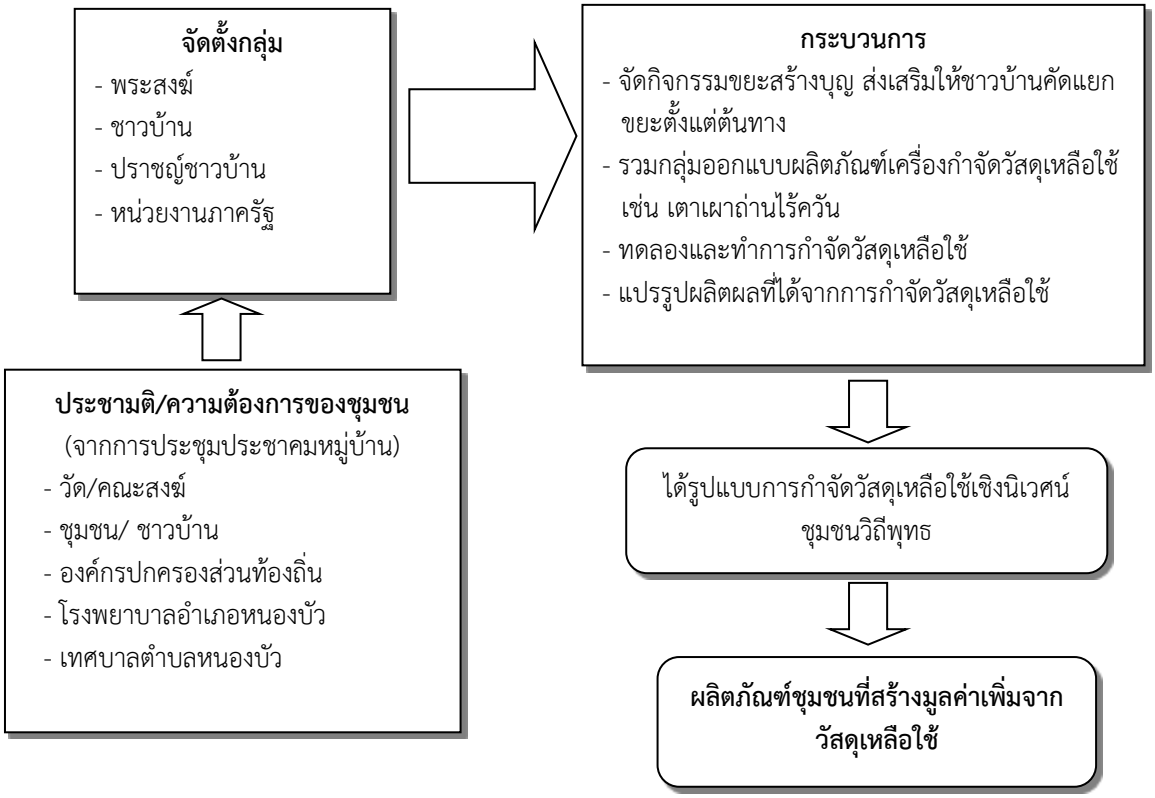
2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์จำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์

3) ถอดบทเรียนหรือชุดองค์ความรู้จากการขับเคลื่อนกิจกรรมขยะสร้างบุญ และการออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ การออกแบบผลิตภัณฑ์จากขยะเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการใช้เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของการจัดการขยะด้วยรูปแบบขยะสร้างบุญ และต่อยอดการออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากขยะเชิงสร้างสรรค์

4) ถอดบทเรียนการขับเคลื่อนกิจกรรมขยะสร้างบุญ ทอดผ้าป่าขยะ ทำบุญด้วยขยะ โดยการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนร่วม/ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Content)

5) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. รวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน

ผลการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสรุปออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์บริบทและปัญหาของชุมชน ด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis พบว่า จุดแข็ง (Strengths) มีความเข้มแข็งด้านความสามัคคีในระดับชุมชน เจ้าอาวาสเป็นพระนักพัฒนา เป็นศูนย์รวมพัฒนาทางจิตใจและพัฒนาการสร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน จุดอ่อน (Weaknesses) ขาดความต่อเนื่องของกิจกรรม ไม่มีโครงการระยะยาวที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน โครงการส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐ จัดเป็นงานอีเวนท์ ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม โอกาส (Opportunities)

ชาวบ้านมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เชื่อเรื่องบุญ-บาป เชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ ชอบทำบุญเพื่อเป็นเสบียงบุญเก็บไว้ไปใช้โลกหน้า ทำให้เกิดโอกาสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำบุญด้วยปัจจัยที่เป็นตัวเงิน เปลี่ยนเป็นการทำบุญด้วยขยะ การทอดผ้าป่าขยะ กิจกรรมขยะสร้างบุญ อุปสรรค (Threats) 2 อย่าง คือ (1) ผลประโยชน์ กิจกรรมใดมีผลประโยชน์หรือเงินเข้ามามีส่วนร่วมจะเกิดความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท (2) คำติฉินนินทา ทำให้ผู้มีจิตอาสาเกิดความท้อแท้ เกิดแรงกดดัน คนภายในครอบครัวไม่เห็นด้วย กลัวตกเป็นขี้ปากชาวบ้าน โดนใส่ร้ายป้ายสี ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน

1.2 การรวมกลุ่มเพื่อออกแบบกิจกรรมและการขับเคลื่อนโครงการ สำหรับการขับเคลื่อนในครั้งนี้ มี 3 ลักษณะ คือ

1.2.1 การรวมกลุ่ม เป็นการรวมกลุ่มไม่เป็นทางการ ลักษณะการรวมกลุ่ม คือ ผู้ที่เป็นสมาชิกต้องเป็นคนในชุมชน มีความสมัครใจ ไม่มีคำสั่งแต่งตั้งเป็นทางการ ไม่มีค่าตอบแทน ทำงานด้วยจิตอาสา สามารถเข้าออกกลุ่มได้ตลอด ไม่มีสถานที่ตั้งกลุ่ม และใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1.2.2 การออกแบบกิจกรรม ใช้เทคนิคการวาดแผนที่ความคิด (Mind Map) วาดรูปโครงสร้างกระบวนการแนวทาง และเป้าหมายการทำงาน โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมในการวิจัยของพื้นที่วัดหนองม่วง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการวาดแผนที่ความคิดการทำงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ประกอบด้วย ปัญหา พฤติกรรมของคนในชุมชน ขีดความสามารถ แนวทางการพัฒนา ผู้รับผิดชอบ กิจกรรม และการขยายผล

1.2.3 การขับเคลื่อนกิจกรรมภายใต้ “พลัง บวร” มีหน่วยงานภาคีเครือข่ายความร่วมมือได้ขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกัน กล่าวคือ (1) บ้าน (บ) ชาวบ้านตระหนักตื่นรู้ประโยชน์การคัดแยกขยะ รู้โทษและภัยร้ายจากปัญหาขยะระดับชุมชน ทำบุญผ้าป่าขยะทุกวันพระ 15 ค่ำ พัฒนาอุปกรณ์เตาเผาถ่านไบโอชาร์เพื่อกำจัดขยะจากธรรมชาติ ได้ผลผลิต คือ ถ่านหุงต้ม ถ่านไบโอชาร์ และน้ำส้มควันไม้ นำมาพัฒนาเป็นปุ๋ยหมักผสมถ่านไบโอชาร์เพื่อการเพาะปลูก (2) วัด (ว) เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ มีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม การจัดทำกิจกรรมขยะสร้างบุญ ประกาศและโฆษณาผ่านหอกระจายเสียงให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาขยะ การผลักดันเกี่ยวกับจัดการขยะระดับชุมชนให้ชาวบ้านได้ทราบข้อมูลข่าวสารและปัญหาต่าง ๆ เปิดพื้นที่ภายในวัดเป็นศูนย์การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ขยะเชิงสร้างสรรค์ สร้างโรงเก็บขยะรับบริจาคขยะเพื่อรองรับขยะที่ญาติโยมนำมาบริจาคทำบุญ (3) ร (โรงเรียน/หน่วยงานราชการ) สร้างความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานราชการเพื่อจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล เกษตรอำเภอ เทศบาล และข้าราชการท้องถิ่นตำบลหนองบัว โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยเชิงพื้นที่ กำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติและการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะระดับตำบล/ระดับท้องถิ่น

ภาพที่ 2 การขับเคลื่อนกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชนด้วยพลังบวร

2. ผลการออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน

ผลการออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน ผลการวิจัยพบว่า มีการออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะธรรมชาติและขยะเปียกจากครัวเรือน คือ “เตาเผาขยะไบโอชาร์ มีกระบวนการ ดังนี้

2.1 การสะท้อนปัญหา/บริบทชุมชน มีทั้งหมด 4 ประเด็น คือ (1) ขยะเปียกหรือเศษอาหารที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือน ชาวบ้านใช้วิธีการจัดการขยะด้วยตนเอง เช่น เทราดต้นไม้ ทำปุ๋ยหมัก คลุกข้าวให้สัตว์เลี้ยง (2) เศษไม้ไผ่ ท่อนไม้ไผ่ กำจัดด้วยการก่อกองเผาไฟ ทำเป็นฟืนก่อไฟ (3) เศษใบไม้ กิ่งไม้ขนาดเล็ก จัดการด้วยวิธีการก่อกองเผาไฟ เททับถมเป็นกองเพื่อให้ย่อยสลายตามธรรมชาติ (4) ขยะงานบุญ เป็นขยะที่เทผสมรวมกันไม่มีการคัดแยก เป็นขยะที่เป็นปัญหาระดับชุมชนมากที่สุด การจัดการคือต้องเทใส่ถุงดำมัดปากถุงให้แน่น และให้เทศบาลจัดเก็บและกำจัดตามกระบวนการที่เหมาะสม

2.2 การอบรมและออกแบบอุปกรณ์ ใช้วิธีการอบรมให้ความรู้จากวิทยากร มีทั้งหมด 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 อบรมความรู้พื้นฐาน การจัดการขยะเปียก การกำจัดขยะแบบดั้งเดิมและแบบปัจจุบัน ผลกระทบจากขยะที่มีต่อชุมชน ระยะที่ 2 อบรมความรู้การออกแบบอุปกรณ์ เน้นการมีส่วนร่วมและการใช้ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะร่วมกัน ผสมผสานแนวคิดแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่เข้าด้วยกันเพื่อออกแบบอุปกรณ์ ระยะที่ 3 ทดลองประสิทธิภาพและความเหมาะสมของอุปกรณ์ ได้เตาเผาขยะไบโอชาร์ที่มีการเผาที่อุณหภูมิ 400 องศาเซลเซียล

2.3 การทดลองอุปกรณ์/การนำอุปกรณ์มาใช้งานจริง เป็นการพัฒนาและออกแบบอุปกรณ์เตาเผาขยะไบโอชาร์ต้นแบบ (Prototype) เผาขยะเปียก เผาขยะจากธรรมชาติ เผาเศษใบไม้และเศษกิ่งไม้ขนาดเล็ก โดยมีการนำไปใช้งานจริงด้วยการเผาขยะที่อุณหภูมิ 400 องศาเซลเซียส ตามกระบวนการวิธีการเผาขยะแบบไบโอชาร์ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง จะได้ถ่านไบโอชาร์ที่มีความแกร่งและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ถ่านหุงต้ม ถ่านดูดซับกลิ่นอับ เป็นต้น

ภาพที่ 3 การเผาเศษไม้ไผ่จากหัตถกรรมจักสานด้วยเตาเผาขยะไบโอชาร์

3. ผลการแปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชุมชน

ผลการแปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากขยะที่มีภายในชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 การสร้างรายได้จากขยะแห้งหรือขยะรีไซเคิล ปรับเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการทำบุญด้วยเงินเป็นการทำบุญด้วยขยะ เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กล่องกระดาษ ฯลฯ ทำบุญทอดผ้าป่าขยะทุกวันพระ 15 ค่ำ สร้างการมีส่วนร่วมด้วยพลังบวร ส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดการตระหนักรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ เมื่อได้ขยะจากการบริจาคจำนวนมาก ทางวัดจะติดต่อประสานให้พ่อค้ารับซื้อของเก่ามารับซื้อ วัดก็จะได้รับเงินจากการขายขยะ สามารถนำเงินไปสมทบทุนเป็นส่วนหนึ่งของการนำไปบูรณซ่อมแซมศาสนสถาน จ่ายค่าน้ำ จ่ายค่าไฟ และนำไปทำประโยชน์อื่น ๆ ภายในวัดและพัฒนาชุมชน

3.2 การสร้างรายได้จากขยะเปียกหรือขยะจากธรรมชาติ ได้พัฒนาอุปกรณ์เตาเผาขยะไบโอชาร์ เพื่อจัดการขยะเปียกและขยะจากธรรมชาติ โดยนำเศษใบไม้ เศษไม้ไผ่ กิ่งไม้ขนาดเล็ก ไปเผาด้วยกระบวนการเผาไหม้ตามกระบวนการของเตาเผาขยะไบโอชาร์ จะได้ผลิตภัณฑ์ถ่านหุงต้ม ถ่านไบโอชาร์เพื่อดูดซับกลิ่นอับชื้น น้ำส้มควันไม้ และนำถ่านขนาดเล็ก ๆ ไปผสมกับขยะเปียกหมักเป็นปุ๋ยหมักผสมถ่านไบโอชาร์เพื่อการเพาะปลูก ซึ่งทำให้ได้ผลิตภัณฑ์จากการจัดการขยะด้วยความคิดสร้างสรรค์ 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ถ่านหุงต้ม ถ่านไบโอชาร์ดูดซับความอับชื้น ปุ๋ยหมักไบโอชาร์ น้ำส้มควันไม้ ซึ่งผลิตภัณฑ์ทั้งหมดนี้จะจัดทำและผลิตตามยอดสั่งจอง (Order) ของลูกค้าและผู้คนในท้องถิ่น และจะขยายการผลิตภัณฑ์เพื่อให้ตอบโจทย์ของลูกค้าทั่วไป โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product) ให้มีความทันสมัย จัดทำบรรจุภัณฑ์หีบห่อ (Packaging) ให้มีรูปลักษณ์ที่สวยงามพึงพอใจต่อกลุ่มลูกค้าและผู้บริโภค

ภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์จากการกำจัดขยะมูลฝอยภายในชุมชนและการขยายผลการปลูกฝังการจัดการขยะสู่เยาวชนรุ่นใหม่

อภิปรายผล

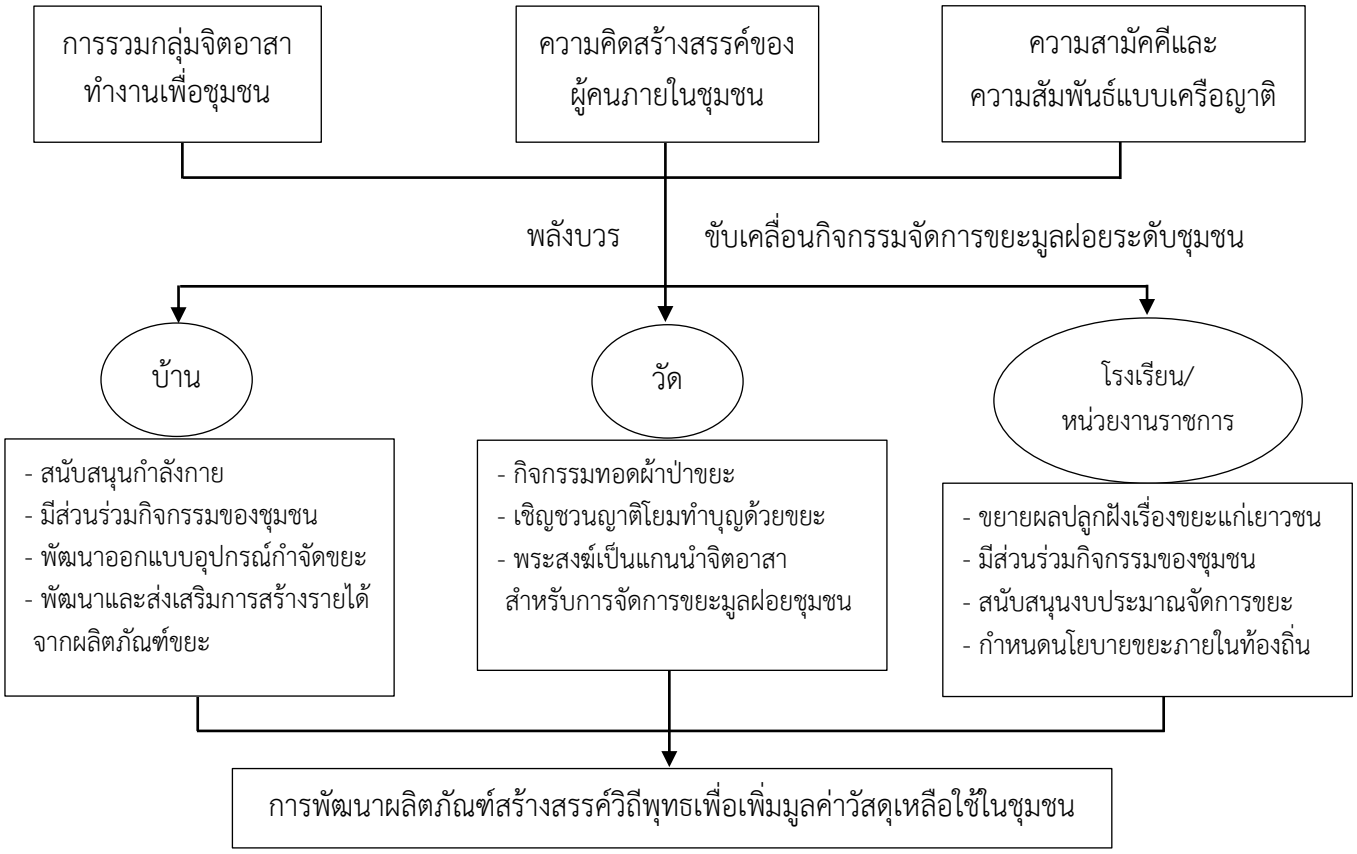
ผลการขับเคลื่อนเพื่อรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธจากวัสดุเหลือใช้ในชุมชน พบว่า มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือ วิเคราะห์บริบทและปัญหาชุมชน โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ออกแบบการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมและขับเคลื่อนโครงการด้วยการเขียนแผนที่ความคิด เพื่อให้เห็นปัญหาพฤติกรรมของคนในชุมชน ขีดความสามารถ แนวทางการพัฒนา ผู้รับผิดชอบ กิจกรรม และการขยายผล ภายใต้การนำหลักพลังบวรขับเคลื่อนกิจกรรม กล่าวคือ บ้าน วัด โรงเรียน/หน่วยงานราชการ มีการร่วมมือกันผลักดันให้เกิดการจัดการขยะเพื่อลดปริมาณขยะภายในชุมชน “บ้าน” สร้างความตระหนักรู้ประโยชน์และโทษของขยะ รับผิดชอบและจัดการขยะภายในบริเวณบ้านของตนเอง “วัด” เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ชักชวนชาวบ้านเปลี่ยนวิธีการทำบุญด้วยการทำบุญขยะ ทอดผ้าป่าขยะ “โรงเรียน” ปลูกฝังการรักษาความสะอาดและสร้างสำนึกแก่นักเรียนให้รู้จักวินัยความสะอาดและหน้าที่ของตัวเอง “หน่วยงานราชการ” กำหนดนโยบายแนวทางการปฏิบัติและออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะระดับตำบล/ท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ จรียา ยิ้มรัตนบวร และ อภิชน วัชเรนทร์วงศ์ (2561) ได้ทำการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขนาดเล็ก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน : ทางเลือกและโอกาส พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยควรอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานราชการ ควรใช้เทคโนโลยีฝังกลบเพราะสามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้ทั้งหมดและมีค่าใช้จ่ายไม่แพง สร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยและจัดตั้ง

ศูนย์กลางการจัดการขยะมูลฝอย ภาคประชาชนมีการจัดการขยะมูลฝอยที่บ้าน เนื่องจากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นต่อครัวเรือนมีปริมาณน้อย และสอดคล้องกับการศึกษาของ วชิราภรณ์ ขุนจันทร์ และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาโครงการกลยุทธ์การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในเทศบาลเมืองเขารูปช้าง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจการจัดการขยะ การใช้กติกาท้องถิ่นด้านการจัดการขยะ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกันในชุมชนทำให้เกิดเป็นระเบียบร้อยบร้อยในการแก้ปัญหาขยะได้มากขึ้น เทศบาลและหน่วยงานสำคัญในพื้นที่ร่วมกันกำหนดนโยบาย จัดทำบันทึกข้อตกลงด้านการจัดการปัญหาขยะร่วมกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ ประชุมระดมสมองและหาแนวทางการในการจัดการปัญหาขยะอย่างเป็นระบบร่วมกัน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พงศ์เทพ สุวรรณวารี และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาการจัดการขยะและน้ำเสียโดยชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า ชุมชนให้ความร่วมมือกับทางโครงการ คนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกัน มีการสร้างเครือข่ายเยาวชนสิ่งแวดล้อม การสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนเป็นผู้ดำเนินโครงการตามแผนกิจกรรมตลอดโครงการ

ผลการออกแบบอุปกรณ์กำจัดวัสดุเหลือใช้ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน พบว่า มีการสะท้อนปัญหา/บริบทชุมชน อบรมและออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะมูลฝอย 3 ระยะ คือ อบรมความรู้พื้นฐาน อบรมการออกแบบอุปกรณ์ และทดสอบประสิทธิภาพความเหมาะสมของอุปกรณ์ นำอุปกรณ์ไปใช้ทำงานเพื่อจัดการขยะ ซึ่งอุปกรณ์กำจัดขยะที่พัฒนาและออกแบบร่วมกัน คือ เตาเผาขยะไบโอชาร์ เหมาะสำหรับเผากำจัดขยะที่อุณหภูมิไม่เกิน 400 องศาเซลเซียส สอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติศักดิ์ วิธินันทกิตต์ (2559) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาเตาเผาขยะสำหรับชุมชน พบว่า การเผาขยะแห้งและขยะเปียกต้องใช้อุณหภูมิในการเผาไหม้สูงสุดที่สัดส่วนอากาศเข้าใต้ตะแกรงต่ออากาศเข้ากึ่งกลางเตาเผา 50:50 การเผาลำต้นและเหง้ามันสำปะหลังใช้อุณหภูมิเผาไหม้บริเวณกึ่งกลางเตาเผา ดังที่ ณัจฉรียา คำยัง (2555) ได้อธิบายไว้ว่า การเผาในเตาเผาขยะที่มีประสิทธิภาพสูง ปกติขยะจะถูกเผาโดยสมบูรณ์ ควรมีความร้อนที่ประมาณ 600-1,100 องศาเซลเซียส ขยะที่นำมาเผาจะต้องมีการคัดแยกและทำให้ขยะแห้งมากที่สุด ดังที่ จรียา ยิ้มรัตนบวร และ อภิชน วัชเรนทร์วงศ์ (2561) ได้อธิบายไว้ว่า การกำจัดขยะมูลฝอยต้องใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยี มีโรงงานคัดแยกขยะมูลฝอยซึ่งสามารถนำพลังงานความร้อนจากการเผาขยะมูลฝอยมาผลิตกระแสไฟฟ้า น้ำมัน และปุ๋ยจากขยะมูลฝอย

ผลการแปรรูปขยะและวัสดุเหลือใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์สร้างรายได้ให้กับชุมชน พบว่า การสร้างรายได้จากขยะแห้งหรือขยะรีไซเคิลได้จากการขายขยะให้พ่อค้ารับซื้อของเก่า การสร้างรายได้จากขยะเปียกและขยะจากธรรมชาติได้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากการกำจัดขยะทำการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงามและทันสมัย มีทั้งหมด 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ถ่านหุงต้ม ถ่านไบโอชาร์ดูดซับความอับชื้น ปุ๋ยหมักไบโอชาร์ และน้ำส้มควันไม้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐวัฒน์ โสมดี (2561) ได้ทำการศึกษาการจัดการปัญหาน้ำเสียโดยใช้ศิลปะสร้างสรรค์ขยะแปลงเป็นทุนในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการริเริ่มกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แปลงขยะเป็นทุน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาขยะ ของเสีย ซึ่งเป็นต้นทุนของปัญหาสภาพแวดล้อมและปัญหาน้ำเน่าเสีย ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมเผยแพร่ข้อมูล บอกต่อคนในครอบครัวเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย ดังที่ อารี รังสินันท์ (2540) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต ค้นคว้า ทดลอง สนุกกับการแก้ปัญหา เช่นเดียวกับการศึกษาของ กานดา พุทธรักษา (2540) ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่มีประโยชน์ มีคุณค่าและสามารถดัดแปลงให้เกิดความคิดและวิธีการแปลกใหม่ สามารถนำไปใช้การแก้ไขปัญหาและประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 5 แสดงองค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 5 อธิบายได้ว่า การจัดการขยะสร้างสรรค์วิถีพุทธที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การรวมกลุ่มจิตอาสาทำงานเพื่อชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ของคนภายในชุมชน ความสามัคคีและความสัมพันธ์แบบเครือญาติ โดยมีการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชนด้วยพลังบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน/หน่วยงานราชการ ผลลัพธ์ที่ได้จากการขับเคลื่อนกิจกรรมปรากฏ ดังนี้ (1) บ้าน (บ) ชาวบ้านมีการสนับสนุนด้านกำลังกาย ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน พัฒนาการออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะ พัฒนาและส่งเสริมการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ขยะ (2) วัด (ว) ทางวัดโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำด้านจิตอาสาสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยระดับชุมชน มีการเชิญชวนญาติโยมทำบุญด้วยขยะ มีกิจกรรมการทอดผ้าป่าขยะ (3) โรงเรียน/หน่วยงานราชการ ได้มีการขยายผลการจัดการขยะไปสู่กลุ่มเยาวชน นักเรียน โดยคณะครูและผู้ปกครอง มีการปลูกฝังการรักษาความสะอาด การคัดแยกขยะให้ถูกประเภท และส่งเสริมการรักษ์ความสะอาดในโรงเรียน ส่วนหน่วยงานราชการได้มีการสนับสนุนงบประมาณและผลักดันนโยบายการจัดการขยะในระดับท้องถิ่น ซึ่งการทำงานขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนด้วยพลังบวรทำให้เกิดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ สามารถจัดการขยะระดับชุมชนได้เป็นที่น่าพอใจ ได้ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์และสามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้จากขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สรุปผลการวิจัย

การขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน โดยการทำงานร่วมกันด้วยหลักพลังบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน/หน่วยงานราชการ ทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี ความสัมพันธ์แบบเครือญาติพี่น้องที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนที่มีความแน่นแฟ้น มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน เป็นสถานที่ที่เปิดพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมพบปะสังสรรค์ และได้รวมญาติพบปะเจอหน้าทำบุญและกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน ทั้งชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และ

ข้าราชการที่อยู่ในในชุมชนแห่งนี้ การทำงานร่วมกันด้วยหลักพลังบวรเพื่อจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้พบว่า ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำงานด้านจิตอาสา ไม่หวังผลค่าตอบแทน เน้นการทำให้ชุมชนสะอาด สวยงาม น่าอยู่ น่าอาศัย พระสงฆ์เป็นแกนนำจิตอาสาการจัดการขยะของชาวบ้าน มีการชักชวนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ครู นักเรียน และข้าราชการในท้องถิ่น ร่วมกิจกรรมทำบุญด้วยขยะ เช่น ขวดพลาสติก กล่องกระดาษ ฯลฯ เพื่อลดปริมาณขยะภายในชุมชนและแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายการจัดเก็บขยะของเทศบาล ออกแบบอุปกรณ์กำจัดขยะเปียกและขยะจากธรรมชาติ เช่น ท่อนไม้ไผ่ ใบไม้ กิ่งไม้ ฯลฯ ซึ่งทำให้ได้ผลผลิตจากการเผา คือ ถ่านไบโอชาร์ น้ำส้มควันไม้ ถ่านหุงต้ม และปุ๋ยหมักผสมถ่านไบโอชาร์สำหรับการเพาะปลูก ทำให้ชุมชนสามารถนำผลผลิตเหล่านี้สร้างรายได้ โดยการขายเป็นผลิตภัณฑ์ของดีชุมชน และนำไปใช้ภายในครัวเรือนเพื่อลดต้นทุนและลดค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากขยะมีลักษณะการรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ เป็นการรวมกลุ่มหรือก่อตั้งกลุ่มเฉพาะกิจพัฒนาผลิตภัณฑ์ขยะแบบระยะสั้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นทางการ มีการตั้งประธาน คณะกรรมการการทำงาน และมีคำสั่งแต่งตั้งเป็นทางการเพื่อประกาศให้ชาวบ้านได้รับทราบทั่วทั้งชุมชน

1.2 การจัดการเพื่อกำจัดขยะเปียก เศษอาหารในครัวเรือน ชาวบ้านใช้วิธีแบบดั้งเดิม คือการเทราดต้นไม้ในสวน ทำเป็นปุ๋ยหมักใส่ต้นไม้ ไม่นิยมเทลงถังฝังกลบของเทศบาลที่ได้มีการจัดทำให้และมีการรณรงค์จัดการขยะเปียกให้ถูกวิธีตามสุขลักษณะที่ต้องปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรมีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะ ภายในครัวเรือนแบบต่อเนื่อง โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือมีกิจกรรมการจัดเก็บขยะในครัวเรือนและในชุมชนทุกวันศุกร์สุดท้ายของเดือน เพื่อกระตุ้นให้มีการตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.3 การพัฒนาออกแบบเตาเผาขยะไบโอชาร์เป็นการนำวัสดุที่มีในชุมชน เป็นวัสดุต้นทุนต่ำซึ่งทำให้ไม่สามารถเผาขยะด้วยอุณหภูมิที่สูงมาก มีความคงทนค่อนข้างน้อย และเป็นอุปกรณ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นไม่สมบูรณ์ต้องมีการพัฒนาต่อยอดให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนงบจัดทำอุปกรณ์เตาเผาขยะให้มีความทนทานต่อการเผาไหม้และสามารถใช้งานได้นานกว่าเดิม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจร เริ่มตั้งแต่การคัดแยกขยะจนถึงกระบวนการทำลายขยะด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ขยะอันตราย ขยะติดเชื้อ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาเทคนิคการลดขยะมูลฝอยในชุมชนด้วยกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อลดต้นทุนการจัดเก็บขยะของเทศบาลหรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างขยะมูลฝอยชุมชน โดยทำการศึกษาพฤติกรรมการสร้างขยะจากการสังเกตการณ์โดยตรงและการมีส่วนร่วม ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างขยะด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างการมีส่วนร่วมและใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2564). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2564.* กรุงเทพฯ: บริษัท เอพี คอนเน็กซ์ จำกัด.

กานดา พุทธรักษา. (2540). *ผลการใช้แบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพนัสศึกษาลัย อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี* (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 12.

กิตติศักดิ์ วิธินันทกิตต์. (2559). *การพัฒนาเตาเผาขยะสำหรับชุมชน* (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.

จรียา ยิ้มรัตนบวร และ อภิชน วัชเรนทร์วงศ์. (2561). *การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนขนาดเล็ก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: ทางเลือกและโอกาส* (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ณัจฉรียา คำยัง. (2555). *การจัดการขยะมูลฝอยอินทรีย์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น* (รายงานการวิจัย). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ณัฐวัฒน์ โสมดี. (2561). *การจัดการปัญหาน้ำเสียโดยใช้ศิลปะสร้างสรรค์ขยะแปลงเป็นทุนในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

เดโช ไชยทัพ. (2557). *บันทึกสาระถอดบทเรียน การขับเคลื่อนองค์กรชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือจังหวัดเชียงใหม่ กรณี : การจัดการปัญหาหมอกควันที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

เทศบาลตำบลหนองบัว. (2565). *ข้อมูลพื้นฐาน.* สืบค้น 4 สิงหาคม 2566. จาก https://www.nongbuamuni.go.th/content/information/.

พงศ์เทพ สุวรรณวารี, วาสนา ภานุรักษ์, ราชัน ธีระพิทยาตระกูล, คชากฤษณ์ สุขเจริญ, เนตรนภา พงเพ็ช และ มนัสวี พานิชนอก. (2555). *การจัดการขยะและน้ำเสียโดยชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา* (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

วชิราภรณ์ ขุนจันทร์, สุมล รักแดง และ บุญเลิศ แก้วเอียด. (2557). *โครงการกลยุทธ์การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในเทศบาลเมืองเขารูปช้าง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability.* Retrieved 6 September 2023. from https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Social Media Marketing and Technology Adoption Influencing Chinese Tourists' Decisions to Travel Beijing, China

XU XU[1] and Anurak AthitKawin[2*]

[1] *Master's degree students, Master of Management Program, Lampang Rajabhat University, Thailand*
[2] *Lecturer of the Master of Management Program, Lampang Rajabhat University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: jiangyiyibeyond@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the importance of social media marketing, technology acceptance, and Chinese tourists' decision making in Beijing, China tourism, (2) to study social media marketing, and (3) to study technology adoption influencing Chinese tourists' decision to travel in Beijing, China. The quantitative research, sample consisted of 400 Chinese tourists entering Beijing, China. The tool was an online questionnaire, statistical analysis using frequency distribution, percentage value, mean and standard deviation and multiple regression analysis. The study found that the overall level of opinion about social media marketing factors 1) perception of media type and diversity, 2) perception of online media convenience, 3) perception of online media usage, 4) perception of attraction, 5) perception of arrival mode, 6) perception of facilities and management, 7) perception of travel preparation information 8) perception of characteristics of online media travel information was at the highest level. Social media marketing influenced Chinese tourists' decision to travel Beijing, China. And the acceptance of technology influences Chinese tourists' decision to travel to Beijing, China.

Keywords: Social Media Marketing, Technology Adoption, Chinese Tourists

Received: 10 October 2023;
Revised: 4 June 2024;
Accepted: 12 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่ง ประเทศจีน

XU XU[1] และ อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน[2*]

[1] *นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประเทศไทย*

[2] *อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: jiangyiyibeyond@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน (2) เพื่อศึกษาการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ (3) เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้าสู่กรุงปักกิ่งประเทศจีน จำนวน 400 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ 2) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว 3) ด้านการรับรู้วิธีการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว 4) ด้านการรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านการรับรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 6) ด้านการรับรู้จัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว 7) ด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และ 8) ด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนอยู่ในระดับมาก การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน และการยอมรับเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

คำสำคัญ: การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์, การยอมรับเทคโนโลยี, นักท่องเที่ยวจีน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปักกิ่งเป็นเขตการปกครองพิเศษแบบมหานคร 1 ใน 4 แห่งของจีน ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากับมณฑลหลังจากปักกิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี พ.ศ. 2492 ในศตวรรษที่ 20 ปักกิ่งได้พัฒนาอย่างรวดเร็วจนน่าเหลือเชื่อ มหานครปักกิ่งเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานนับตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ปักกิ่งถูกยกสถานะเป็นเมืองสำคัญระดับโลกเป็นศูนย์กลางทางการปกครอง การค้า การลงทุน การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศจีน ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาติดต่อทางการค้า การท่องเที่ยว และการศึกษาเป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนชาว ป0กกิ่งมีสภาพความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งได^รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากตะวันตกมากขึ้นด้วย และปักกิ่งยังเป็นเป็นศูนย์กลางการเมืองระดับชาติศูนย์วัฒนธรรมและศูนย์แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เป็นเมืองหลวงโบราณที่มีชื่อเสียงระดับโลกและเป็นเมืองนานาชาติที่ทันสมัย สำนักงานรัฐบาลประชาชนและคณะกรรมาธิการสภาประชาชนแห่งชาติ (รัฐบาลประชาชนปักกิ่ง, 2562)

สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่มีผู้ใช้สื่อสารหรือเขียนเล่าเรื่องราวประสบการณ์ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเองหรือพบเจอจากสื่อต่างๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นในเครือข่ายของตนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งผู้ใช้สามารถพบเห็นสื่อสังคมออนไลน์ได้ทุกที่

ทุกเวลา ไม่ว่าจะไปที่ใด เช่น วีแชท เว่ยป๋อ คิวคิว เป็นต้น สื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างโอกาสในการทำธุรกิจโดยส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจที่เพิ่มช่องทางทางการตลาดแบบใหม่ๆ ในโลกออนไลน์ ซึ่งสื่อดังกล่าวสามารถลดค่าใช้จ่ายให้กับองค์กร เนื่องจากการโฆษณาสินค้าหรือธุรกิจผ่านสื่อออนไลน์มีต้นทุนต่ำกว่าการโฆษณาผ่านสื่อทั่วๆ ไป (อรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553) ซึ่ง เว่ยป๋อ และ วีแชท เป็นตัวเลือกแรกของคนในประเทศจีน ที่มีผู้ใช้งาน 300 ล้านและ 1,000 ล้านคนตามลำดับ ในการสื่อสารทางธุรกิจ บริษัทต่างๆ เลือกใช้ Weibo เป็นแพลตฟอร์มหลักสำหรับกิจกรรมออนไลน์ เว่ยป๋อ ถูกใช้บ่อยที่สุดในระหว่างรับประทานอาหาร หลังอาหาร และหลังเลิกงานทันที

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงมองเห็นความสำคัญของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการทำสื่อสารการตลาด ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย มีต้นทุนต่ำรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูง (Ma & Chan, 2014) โดยมีการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ครอบคลุมทั้งเนื้อหา และเขตพื้นที่อย่างมีความชัดเจน ตอบสนองพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายที่ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจซึ่งสื่อออนไลน์มีความเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของการปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและธุรกิจ (Munar, A. M., & Jacobsen, J. K. S., 2014) ประกอบกับผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์นิยมที่จะทำการแบ่งบัน แชร์รูปภาพ วีดีโอ และประสบการณ์การท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้ที่ค้นหาในสื่อต่างๆ เกิดความสนใจและกระตุ้นการค้นหา อีกทั้งยังเพิ่มความมั่นใจในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้แน่นอนมากขึ้น รวมถึงยังลดระยะเวลาในการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวให้สั้นลง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปักกิ่งมีความสำคัญอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปักกิ่ง มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายและสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศได้ ไม่ด้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในภูมิภาคอื่นๆ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางท่องเที่ยวในปักกิ่งที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับประเทศมีจำนวนมาก จากทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งในปี ค.ศ. 2023 มีรายได้ด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 70 – 75 เมื่อเทียบกับก่อนช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID – 19 และจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออกกลับมาเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 30 – 40 เมื่อเทียบกับก่อนช่วงการเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID – 19 ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนมาจากความต้องการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติสนิทมิตรสหาย การพักผ่อนแบบพื้นบ้าน การทัศนศึกษา การเล่นสกีและหลบลมหนาว และช่วงวันหยุดเทศกาลตรุษจีนที่ผ่านมา กลายเป็นตลาดท่องเที่ยวช่วงวันหยุดที่มากที่สุด และกลับมาฟื้นตัวเต็มที่ในช่วงฤดูร้อน (China Tourism Academy, 2023) ซึ่งนับได้ว่าการเดินทางท่องเที่ยวตามกระแสนิยมของนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวได้หลากหลายสนองความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ ความพึงพอใจและการตัดสินใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีน ที่จะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวสร้างรายได้และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจีนในภาพรวม และโดยที่สื่อสังคมออนไลน์นับวันจะทวีความสำคัญในการประชาสัมพันธ์และการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการตลาดทางสังคมออนไลน์ ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ 2) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว 3) ด้านการรับรู้วิธีการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว 4) ด้านการรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านการรับรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 6) ด้านการรับรู้จัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว 7) ด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และ 8) ด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ และการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และ 2) ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีน ในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน ให้ประสบความสำเร็จสร้างรายได้ให้กับประเทศมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

2. เพื่อศึกษาการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

3. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษานี้คือนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้าสู่กรุงปักกิ่งประเทศจีนในปี 2020 (เดือนมกราคม - เดือนธันวาคม 2020) จำนวน 85,258,000 คน (China tourism academy,2020,online) ดังนั้นการหาขนาดตัวอย่าง จะดำเนินกระทำที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความสะดวก (Convenience sampling) โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้าสู่กรุงปักกิ่งประเทศจีนจนครบตามจำนวนที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในในการวิจัย คือ แบบสอบถามศึกษาการตลาดทางสังคมออนไลน์ ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ 2) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว 3) ด้านการรับรู้วิธีการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว 4) ด้านการรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านการรับรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 6) ด้านการรับรู้จัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว 7) ด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และ 8) ด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ และการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และ 2) ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีน ในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน โดยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน มาใช้เป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และประเมิลผลตามเทคนิค โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item- objective consistency: IOC=0.924) และมีค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability Test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการัดความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.979

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เข้าร่วมการวิจัยรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวจีนในแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ในกรุงปักกิ่งประเทศจีนที่ได้รับกระแสนิยมของนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งจะไปเก็บแบบสอบถาม คือ กำแพงเมืองจีน (Great Wall Of China) หอสักการะฟ้าเทียนถาน (Temple of Heaven) พระราชวังฤดูร้อน (Summer Palace) พระราชวังต้องห้าม (Forbidden City) จัตุรัสเทียนอันเหมิน (Tiananmen Square) โดยขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวในการทำแบบสอบถามออนไลน์ต่างๆ เชน Facebook Twitter และ What App เป็นต่น เนื่องจากเป็นวิธีที่เข่าถึงข้อมูลได้ง่าย สามารถลดระยะเวลา และประหยัดคาใช่จ่ายในการเก็บข้อมูลอีกด้วย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนให้ประสบความสำเร็จสร้างรายได้ให้กับประเทศมากยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ในการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 สถิติอนุมาน (inferential statistics) ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยเทคนิค Enter Selection จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

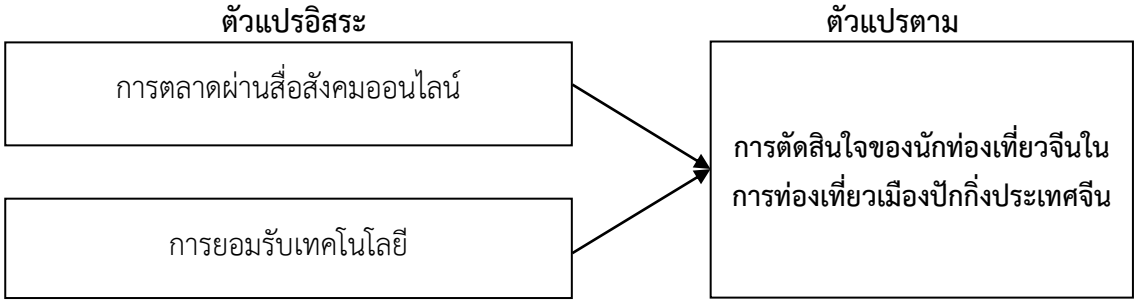
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การตลาดผ่านสังคมออนไลน์คือรูปแบบของการสร้างเครื่องมือทางการตลาดบนโลกอินเตอร์เน็ต ซึ่งมีการใช้สื่อออนไลน์ในการกระจายและสร้างมูลค่าทางการตลาดโดยการสร้างการ ติดต่อสื่อสารและสร้างตราสินค้าให้บรรลุตามความต้องการโดยพื้นฐานการสร้างการตลาดสังคมออนไลน์นั้นเป็นการสร้างกิจกรรมทางการตลาดทั้งเนื้อหารูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียงเพื่อ วัตถุประสงค์หลักของการตลาดเพื่อกระจายเนื้อหาไปยังผู้บริโภคซึ่งการตลาดผ่านสังคมออนไลน์ถือได้ ว่าเป็นความนิยมแนวใหม่ในทางธุรกิจที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างง่าย นอกจากนี้การตลาดผ่าน สังคมออนไลน์สามารถพัฒนาช่องทางที่หลากหลายในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการได้หลากหลาย รูปแบบและกิจกรรม เช่น อีเมล์หรือการโฆษณาออนไลน์บนเว็บไซต์ เป็นต้น (Kaur, 2016) ซึ่งการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการสื่อสารสารสนเทศเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นหาข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ เว่ยป๋อ, บล็อก, และสื่อออนไลน์อื่นๆ การรับรู้สื่อออนไลน์เพื่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเทียวเป็นการรับรู้ชนิดของสื่อการรับรู้ประโยชน์ของสื่อการรับรู้วิธีการใช้สื่อการรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวการรับรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวการรับรู้สิ่งอานวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลการเตรียมการอื่นๆ เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวโดยข้อมูลที่ได้จากสื่อออนไลน์จะต้องน่าสนใจพอเพียงดึงดูดใจและน่าเชื่อถือที่จะนำไปสู่การตัดสินใจเดินทางท่องเทียวของนักท่องเที่ยว

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี

การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ (TAM) โดย Davis (1989) จากแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของ Davis (1989) ที่มีชื่อว่า TAM(Technology Acceptance Model) โดยได้จากการพัฒนาพื้นฐานทฤษฎีจิตวิทยาทางสังคม (Social Psychology) ประยุกต์แบบจำลองทฤษฎีการแสดงออกโดยไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล (Theory Reasoned Action: TRA) และทฤษฎีพฤติกรรมที่ได้รับการวางแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) แบบจำลองของDavis มีการนำปัจจัยการรับรู้มาศึกษาหาความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับในเทคโนโลยีต่างๆ พบว่า เทคโนโลยีนั้นมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการศึกษาแบบจำลอง TAM ได้กล่าวว่ามีปัจจัยสองปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี (Perceived Usefulness) หมายถึงทัศนคติของผู้ใช้บริการที่มีต่อการใช้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยตระหนักถึงการรับรู้ประโยชน์ที่จะได้รับ ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลนั้นๆ การรับรู้ความง่ายในการใช้งานเป็นสิ่งที่กระตุ้นบุคคลในการทดลองใช้ เกิดพฤติกรรมการใช้งานฟังก์ชันต่างๆ จนรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้จากการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ

ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนสรุปเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 251คน คิดเป็นร้อยละ62.7มีอายุ15 - 20 ปี และ 21 – 30 ปี มากที่สุด จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 298คน คิดเป็นร้อยละ 74.4มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 และมีรายได้ 30,001 หยวนขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3

1. ระดับความสำคัญของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

1.1 ระดับความคิดเห็นต่อการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวม

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{x}$	SD.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ	4.33	0.583	มากที่สุด	2
2. ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว	4.32	0.622	มากที่สุด	3
3. ด้านการรับรู้วิธีการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว	4.24	0.621	มากที่สุด	5
4. ด้านการรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	4.20	0.614	มากที่สุด	8
5. ด้านการรับรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.37	0.610	มากที่สุด	1
6. ด้านการรับรู้จัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว	4.21	0.606	มากที่สุด	7
7. ด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว	4.31	0.634	มากที่สุด	4
8. ด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์	4.22	0.625	มากที่สุด	6
เฉลี่ย	**4.27**	**0.528**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.37) รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ ($\bar{x}$ = 4.33) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.32) ด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.31) ด้านการรับรู้วิธีการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.24)ด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์ ($\bar{x}$ = 4.22) ด้านการรับรู้จัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.21) และด้านการรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 4.20) ตามลำดับ

1.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการยอมรับเทคโนโลยีโดยรวม

การยอมรับเทคโนโลยี	$\bar{x}$	SD.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน	4.31	0.630	มากที่สุด	2
2. ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	4.35	0.650	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	**4.33**	**0.611**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.35) รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.31) ตามลำดับ

1.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน	$\bar{X}$	SD.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ท่านเลือกที่จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนจากการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.25	0.806	มากที่สุด	5
2. ท่านได้รับข่าวสารข้อมูลเพียงพอเพื่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนจากการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.33	0.736	มากที่สุด	4
3.ท่านเลือกที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล เผยแพร่และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน	4.38	0.753	มากที่สุด	1
4.การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ท่านมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจในการท่องเที่ยวในเมืองปักกิ่งประเทศจีน	4.35	0.747	มากที่สุด	2
5.การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถดึงดูดใจกระตุ้นความสนใจและความต้องการในการเดินทางท่องเทียวในเมืองปักกิ่งประเทศจีนของท่าน	4.34	0.723	มากที่สุด	3
6.ข้อมูลจากการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นแรงจูงใจให้ท่านตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว	4.23	0.776	มากที่สุด	6
เฉลี่ย	**4.31**	**0.619**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ เลือกที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล เผยแพร่และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38) รองลงมา คือ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ท่านมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจในการท่องเที่ยวในเมืองปักกิ่งประเทศจีน ($\bar{X}$ = 4.35) การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถดึงดูดใจกระตุ้นความสนใจและความต้องการในการเดินทางท่องเทียวในเมืองปักกิ่งประเทศจีน ($\bar{X}$ = 4.34) ได้รับข่าวสารข้อมูลเพียงพอเพื่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนจากการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.33) เลือกที่จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนจากการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.25)และข้อมูลจากการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นแรงจูงใจให้ท่านตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.23) ตามลำดับ

2. การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนพบว่า ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์จำนวน 4 ตัวแปร คือด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

ตารางที่ 4 อิทธิพลของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.405	.163		2.482	.014*
1. ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ	.193	.059	.182	3.287	.001*
2. ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว	.136	.059	.137	2.283	.023*
3. ด้านการรับรู้วิธีการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว	-.004	.059	-.004	-.074	.941
4. ด้านการรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	.058	.058	.058	.997	.320
5. ด้านการรับรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	.093	.062	.091	1.506	.133
6. ด้านการรับรู้จัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว	.122	.065	.120	1.879	.061
7. ด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว	.188	.066	.192	2.835	.005*
8. ด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์	.126	.058	.127	2.170	.031*

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนมีจำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์

3. การยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

สมมติฐานที่ 2 การยอมรับเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนพบว่า การยอมรับเทคโนโลยี ทั้ง 2 ตัวแปร คือด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

ตารางที่ 5 อิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	1.000	.145		6.919	.000*
1. ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน	.284	.057	.289	5.027	.000*
2. ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	.480	.055	.504	8.763	.000*

อภิปรายผล

จากการศึกษาการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน สามารถอภิปรายผลที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

ระดับความสำคัญของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน พบว่า นักท่องเที่ยวจีนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน โดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา นุตยะสกุล (2559) ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำลำ

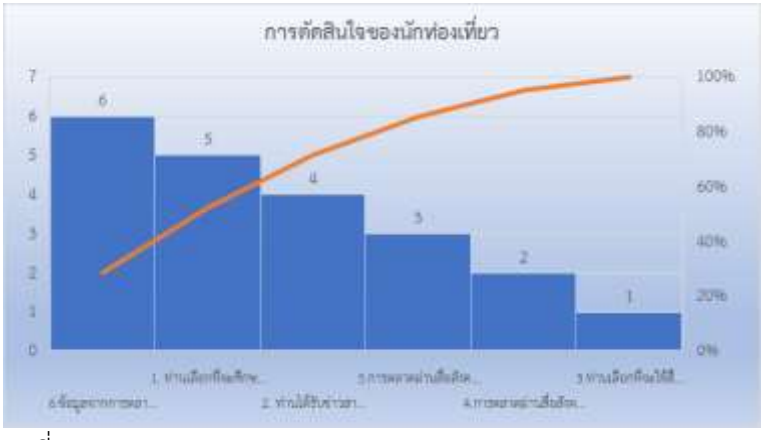
พญา มี 8 ด้าน โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการบริการมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านค่านิยมและรูปแบบการดำรงชีวิต ปัจจัยด้านสถานที่ ปัจจัยด้านสิ่งจูงใจ ปัจจัยด้านความปลอดภัย และปัจจัยด้านราคา ตามลำดับ และสอดคล้องกับ สถาพร สิงหะ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจกับการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยการเปิดรับสื่อการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจกับการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนพบว่า ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวรรณ แซ่จ๋าว (2558) ที่ศึกษาอิทธิพลของทัศนคติและความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจวางแผนการท่องเที่ยว พบว่า ความรู้สึกพึงพอใจจากการเปิดการรับรู้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลกับพฤติกรรมการวางแผนการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยตัวแปรด้านความน่าสน การเข้าถึงข้อมูล และความถูกต้องของเนื้อหามีอิทธิพลกับพฤติกรรมการวางแผนการตัดสินใจท่องเที่ยวมากที่สุด

การยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนพบว่า การยอมรับเทคโนโลยี ทั้ง 2 ตัวแปร คือด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ (TAM) โดย Davis (1989) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร สิงหะ (2556) ที่ศึกษาการเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจกับการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีพฤติกรรมการเปิดรับพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจจากสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อบุคคลมากที่สุด มีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ในด้านการนำข้อมูลไปใช้ และมีความพึงพอใจในด้านความถูกต้อง ความน่าสนใจ น่าเชื่อถือ และความทันสมัย และนำข้อมูลต่างๆ จากสื่อมาใช้ในการตัดสินใจท่องเที่ยวและสอดคล้องกับการวิจัยของ นฤมล เพิ่มชีวิต และ ทพัชนี เชยจรรยา (2553) ที่ศึกษาการแสวงหาการใช้ประโยชน์ และความเชื่อถือในข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ พบว่า คนวัยทำงานแสวงหาข้อมูลการท่องเที่ยวจากข้อมูลของผู้บริโภคคนอื่นที่มีประสบการณ์ในสินค้าและบริการการท่องเที่ยวนั้น ๆ ในกระดานข่าว/กระทู้ในเว็บไซต์ต่างๆ มากที่สุด ความเชื่อถือในการสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการแสวงหาข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์และความเชื่อถือในสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ประโยชน์ข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภค

องค์ความรู้ใหม่

ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของจีนสามารถนำประเด็นการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวต่างประเทศในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินธุรกิจของบริษัททัวร์และกลยุทธ์ทางการตลาดดิจิทัลของธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรการท่องเที่ยวแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) องค์กรการท่องเที่ยวโลก (WTA) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (PATA) ภาคีการท่องเที่ยวภูเขานานาชาติ (IMTA) องค์กรการท่องเที่ยวแห่งแปซิฟิก (SPTO) และองค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (SCO) รวมถึงผู้แทนภาคเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจาก 70 ประเทศและเขตเศรษฐกิจทั่วโลก สามารถนำข้อมูลการวิจัยนี้ไปวางแผนกลยุทธ์ในการท่องเที่ยวเพื่อให้ชาวต่างชาติตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป

ภาพที่ 2 การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

ระดับความสำคัญของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน พบว่า นักท่องเที่ยวจีนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์การยอมรับเทคโนโลยีและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนพบว่า ปัจจัยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านการรับรู้ชนิดและความหลากหลายของสื่อด้านการรับรู้ประโยชน์ของสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวด้านการรับรู้ข้อมูลการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว และด้านลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน

การยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีน พบว่า การยอมรับเทคโนโลยี ทั้ง 2 ตัวแปร คือด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนสอดคล้องกับงานวิ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวจีนมีความคิดเห็นต่อการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมในระดับมาก โดยรับรู้สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว ลักษณะข้อมูลการท่องเที่ยว ประโยชน์ของสื่อออนไลน์ วิธีการใช้งานสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว ชนิดและความหลากหลายของสื่อ และการรับรู้การวิธีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล การบริการต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวมีการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในเมืองปักกิ่งตามกระบวนการตัดสินใจในภาพรวมในระดับมากซึ่งมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1.1 นักท่องเที่ยวจีนควรให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในประเทศ ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวโดยเฉพาะข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น โดยการพัฒนาทักษะการใช้ออนไลน์ทั้งการเลือก และวิธีการใช้สื่อออนไลน์ให้มากขึ้น พิจารณาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเลือกการท่องเที่ยวทุกด้านจากหลายๆ สื่อ โดยเฉพาะข้อมูลสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว

1.2 กระทรวง และหน่วยงานการท่องเที่ยวควรส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนมากขึ้น โดยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้นเน้นการเพิ่มสาระสิ่งดึงดูดใจการเข้าถึง และ

การบริการของการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ความน่าสนใจความถูกต้องเป็นจริง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากขึ้น ส่งเสริมการศึกษาข้อมูลการตัดสินใจในการท่องเที่ยวโดยใช้สื่อหลายๆ ประเภท ให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ

1.3 ส่งเสริมการพัฒนาสื่อ และการใช้ข้อมูลการท่องเที่ยวด้วยสื่อออนไลน์ให้มากขึ้น ทั้งในหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานการผลิตสื่อออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

1.4 สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวใช้ข้อมูลการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการและสิ่งอานวยความสะดวก การการเข้าถึง และการเตรียมการเพื่อการท่องเที่ยว

1.5 ส่งเสริมการพัฒนาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่มีประโยชน์ต่อการเดินทางท่องเที่ยว สามารถใช้ดูข้อมูลการท่องเที่ยวได้ทุกที่ ทุกเวลาตลอด 24 ชั่วโมง สามารถเรียนรู้ ทำความเข้าใจได้เอง สามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง และมีขั้นตอนการใช้งานระบบที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพื่อเพิ่มการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวจีนในการท่องเที่ยวเมืองปักกิ่งประเทศจีนเท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม จึงควรเพิ่มพื้นที่เมืองอื่นๆ ในประเทศจีนในการทำวิจัย รวมถึงการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ควบคู่ไปกับการแจกแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยหน่วยงานให้บริการจะได้นำไปพัฒนาและปรับปรุงบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง

2.2 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวตามนโยบายท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ที่จัดขึ้นในแต่ละภูมิภาคของประเทศจีนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว

2.3 วิจัยพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการผลิต และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาและการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว

2.4 วิจัยพัฒนารูปแบบการผลิต และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการส่งเสริมการพัฒนา และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว

2.5 ประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว

2.6 ศึกษารูปแบบเฉพาะในการผลิต และการใช้สื่อออนไลน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

ชุติมา นุตยะสกุล. (2559). ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 10*(1), 132-150.

นฤมล เพิ่มชีวิต และ พัชนี เชยจรรยา. (2553). การแสวงหาข้อมูลการใช้ประโยชน์และความเชื่อถือในข้อมูล การท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคสร้างเองของคนวัยทำงาน. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 3*(1), 99-121.

รัฐบาลประชาชนปักกิ่ง. (2562). *บริบทแหล่งท่องเที่ยวกรุงปักกิ่ง.* สืบค้น 11 มีนาคม 2566. จาก https://iao.bangkok.go.th/content-detail/12314.

วีรวรรณ แซ่จ๋าว. (2558). *อิทธิพลของทัศนคติและความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจวางแผนการท่องเที่ยว*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

สถาพร สิงหะ. (2556). *การเปิดรับสื่อ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจกับการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

อรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง. (2553). Social Media เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ. *วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 30*(4), 63-69.

China Tourism Academy. (2023). *นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้าสู่กรุงปักกิ่งประเทศจีน.* สืบค้น 11 มีนาคม 2566. จาก http://eng.ctaweb.org.cn/.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319-340.

Kaur, K. (2016). Social media marketing: a tool to achieve competitive advantage. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 6*(4), 334-344.

Ma, W. W., & Chan, A. (2014). Knowledge sharing and social media: Altruism, perceived online attachment motivation, and perceived online relationship commitment. *Computers in human behavior, 39*, 51-58.

Munar, A. M., & Jacobsen, J. K. S. (2014). Motivations for sharing tourism experiences through social media. *Tourism management, 43*, 46-54.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 87-100.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Supporting Participation Model of The Elderly Social Adaptation by The Network Organizations

Ubolwanna Pavakanan[1*] and Sarun Gorsanan[2]

[1] *Social Development Branch, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand*

[2] *Faculty of Pharmaceutical Sciences, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: ubolwanna@gmail.com*

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were (1) to study the participation process of network organizations in supporting elderly social adaptation, (2) to present the supporting participation model of the elderly social adaptation by the network organizations. There were 28 key informants, who are local government officials, teachers, parents/relatives network organization agency, and people involved in the elderly; 18 from Bang Khu Rat Municipality Community, Bang Bua Thong District, Nonthaburi and 10 from rural communities in Nong Mu Sub-district Municipality, Wihan Daeng District, Saraburi. The qualitative research, the instrument was open-end questionnaire with in-depth interviews. The data was analyzed by Content Analysis. The results revealed that process of participation in social adaptation support among the elderly was based on the characteristics of social adaptation in 6 aspects: 1) social standards 2) social skills 3) tendency toward anti-resistance behavior 4) family relationships 5) relationships in educational institutions/clubs/social groups and 6) relationships in residential communities. The supporting participation model of the elderly social adaptation by the network organization has 4 steps: 1) decision making, 2) participation in implementation, 3) participation in utilizing or receiving benefits, and 4) participation in monitoring and evaluation. Finding found that important policies and strategies for implementing and supporting the activities of the elderly based on the main functions of the government and according to the bureaucratic model i.e. community development planning. The participation process, the public sector is first step for decision making which included planning participation and next step be implementation, monitoring and evaluation belongs to government or local administrative. The elderly plays a role again in receiving benefits.

Keywords: Participation of Network Organizations, Elderly Social Adaptation, Municipality Community Area, Sub-District Municipality Community Area

Received: 7 April 2024;
Revised: 13 May 2024;
Accepted: 2 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย

อุบลวรรณา ภวกานันท์[1*] และ ศรัณย์ กอสนาน[2]

[1] *ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย*

[2] *คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: ubolwanna@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ (2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมกับผู้สูงอายุ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 28 คน คือ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครู องค์กรเครือข่าย หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนผู้สูงอายุในเขตชุมชนเทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จ.นนทบุรี 18 คน และในเขตชุมชนชนบทเทศบาลตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จ.สระบุรี 10 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุนั้นเป็นไปตามลักษณะของการปรับตัวทางสังคมใน 6 ด้านคือ 1) มาตรฐานทางสังคม 2) ทักษะทางสังคม 3) แนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม 4) ความสัมพันธ์ในครอบครัว 5) ความสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษา/ชมรม/กลุ่มสังคม และ 6) ความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรเครือข่ายนี้มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือรับผลประโยชน์ ผลของทั้ง 2 พื้นที่พบว่า นโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิบัติและสนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุจะเป็นไปตามหน้าที่หลักขององค์กรและตามรูปแบบระบบราชการ เช่น การวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/สังคม โดยในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น ภาคประชาชนจะอยู่ในขั้นที่ 1 คือร่วมตัดสินใจ ส่วนขั้นต่อไปคือ การดำเนินการ การติดตามตรวจสอบ จะเป็นบทบาทหน้าที่ของทางราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้สูงอายุจะเข้ามามีบทบาทอีกครั้งก็คือการร่วมรับผลประโยชน์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่าย, การปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ, เขตชุมชนเทศบาลเมือง, เขตชุมชนชนบทเทศบาลตำบล

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลก มีแนวโน้มมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี เนื่องจากมีวิวัฒนาการทางการแพทย์ มียาและวิธีการรักษาโรคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญหลายประเทศได้มีการรณรงค์ส่งเสริมเรื่องรักษาสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีมากขึ้นในทุกคนในทุกวัย ซึ่งเป็นเป้าหมายที่พัฒนาอย่างยั่งยืนที่สหประชาชาติ (สหประชาชาติ ประเทศไทย, 2567) ได้วางเป้าหมายไว้ ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรประมาณ 65.9 ล้านคน โดยในปี 2548 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ (อายุ60 ปีขึ้นไป) 6.7 ล้านคน และจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในปี 2568 เป็น 14 ล้านคน จากการสำรวจประชากรไทยล่าสุดพ.ศ.2553 –2583 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2565) พบว่าประชากรผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุ 80 ขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน กล่าวคือ สัดส่วนประชากรของผู้สูงอายุตอนปลายจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ 12.7 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดเป็นเกือบ 1 ใน 5 ของประชากรผู้สูงอายุในปี 2566 ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ดังนั้นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุจะขึ้นอยู่กับการได้รับวิธีการทางสาธารณสุขจากหน่วยงานราชการที่ต้องพยายามให้คำแนะนำ ให้รู้ว่าเมื่อย่างเข้าสู่วัยนี้จะมีการเสื่อมของร่างกายความเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ต้องคอยปรับตัวหรือสังเกตการเสื่อมของร่างกายอยู่ตลอดเวลา ถ้าขาดความรู้ความเข้าใจจะก่อให้เกิด

ความทุกข์ ความวิตกกังวล มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างมากมาย ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้ความเชื่อมั่นในตัวเองลดลง และส่งผลไปถึงการทำกิจกรรมประจำวัน ไม่เป็นที่พอใจ หงุดหงิด โมโหง่าย วิตกกังวล กลัว ซึมเศร้า และสิ้นหวัง อันเป็นสาเหตุของความทุกข์ทั้งกายและใจ ผู้สูงอายุจะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่นๆ รอบข้างได้ยาก อีกทั้งสภาพสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องแข่งขัน พึ่งตนเอง วิถีการดำรงชีวิตปรับไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ผู้สูงอายุต้องอยู่ลำพังเหงา โดดเดี่ยว ต้องการสังคม และเพื่อนจากโลกภายนอกมากขึ้น ผู้สูงอายุต้องปรับตัว ปรับชีวิตกับโลกใหม่ทั้งด้วยสังคมที่เปลี่ยนตามวัยและสภาพแวดล้อม ปัญหาต่างๆ ก็จะตามมาสู่ผู้ที่ไม่ได้เตรียมพร้อมกับเรื่องเหล่านี้ โดยเฉพาะเรื่องการที่จะต้องสูญเสียสิ่งต่างๆ ในชีวิต อาทิเช่น งาน เพื่อน คู่ครอง คนใกล้ชิด ทั้งจากเป็นและจากตาย (อุบลวรรณา ภวกานันท์ และคณะ, 2566)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) คาดการณ์ว่า อัตราส่วนการเป็นภาระของผู้สูงอายุจะมีการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 32.2 ในปีพ.ศ. 2568 ภาคประชาชนหรือภาครัฐจึงจำเป็นที่ต้องรีบดำเนินการโดยเร่งด่วนในการกำหนดกลยุทธ์การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุนี้ ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลายส่วนงานได้เริ่มจัดให้มีบริการที่หลากหลายซึ่งมีความร่วมมือกันในหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาก็เน้นการจัดสวัสดิการจากรัฐ โดยมีการให้ผู้สูงอายุหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะในเรื่องความเป็นอยู่น้อยมาก ซึ่งสวัสดิการที่จะให้ผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องเป็นเชิงรูปธรรมและเป็นความต้องการจากผู้สูงอายุ มีการให้ความรู้ที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุแก่สมาชิกในครอบครัวหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน มีการส่งเสริมและการสนับสนุนโดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรอบๆ ตัวผู้สูงอายุในการดูแลความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม มีการตรวจสอบสิทธิประโยชน์ที่ผู้สูงอายุสมควรได้รับ รวมทั้งการนำศาสนามาร่วมเป็นศูนย์รวมจิตใจในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงวัย กิจกรรมที่จัดส่วนมากเน้นไปในรูปแบบของการส่งเสริมสุขภาพแต่ในการปรับตัวของผู้สูงอายุนั้นยังมีด้านอื่นๆ ที่ต้องการ

ดังในปัจจุบันสังคมของผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวอย่างมากในถิ่นที่อยู่หลังการเกษียณ ซึ่งในช่วงทำงานก็ไม่เคยได้ใช้ชีวิตกับพื้นที่ชุมชนที่อยู่มากนัก หรือต้องย้ายไปอยู่พื้นที่ใหม่กับลูกหลาน/ญาติ/เพื่อน ซึ่งการมีชีวิตระหว่างเขตชุมชนเมืองและเขตชุมชนชนบทนั้นมีความแตกต่างกันในบริบทของวิถีการดำเนินชีวิต สังคม สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกันเช่น ในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ สังคมเมืองนั้น ผู้สูงอายุจะมีลูกหลานหรือผู้รู้ตามแหล่งขายเทคโนโลยีทั้งหลายช่วยสอนให้ หรือเรียนรู้จากสื่อต่างๆ รอบตัวจึงมีการปรับตัวในการใช้ได้เร็ว ในขณะที่สังคมชนบท ผู้สูงอายุอาจจะหาผู้สอนให้ลำบาก การสื่อสารอาจล่าช้า เป็นต้น นอกเหนือจากนี้สังคมของผู้สูงอายุในปัจจุบันระหว่างพื้นที่ของชุมชนเมืองและชุมชนชนมที่มีความแตกต่างกันในบริบทของวิถีการดำเนินชีวิต สังคม สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ หรือทรัพยากร เช่น ในสังคมเมืองผู้สูงอายุมีลูกหลานที่เก่งเทคโนโลยีและมีการสอนวิธีการเล่นมือถือ ในขณะที่สังคมชนบท ลูกหลานอาจจะไม่เก่งด้านเทคโนโลยี จึงไม่สามารถสอนผู้สูงอายุได้ ในขณะที่องค์กรเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนและมีส่วนร่วมที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัวในสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะองค์กรเครือข่ายถือเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุรองจากครอบครัวของผู้สูงอายุ โดยองค์กรเครือข่ายในที่นี้ หมายถึง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครู เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และโรงเรียนผู้สูงอายุ

กระบวนการการมีส่วนร่วม Cohen และคณะ (1980) กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกเป็น 4 แบบ โดยมี 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการ และการตัดสินใจปฏิบัติการ อาจจะเป็นการตัดสินใจในช่วงระยะเวลาเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรมหรือการตัดสินใจในช่วงการ ดำเนินกิจกรรม 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้า ร่วมโครงการโดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือ ปฏิบัติการด้วยแรงงาน แรงเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุกๆด้าน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุมตรวจสอบผลการ ดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญ

หาที่เกิดขึ้น

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงต้องการที่จะศึกษาถึงรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุทั้งในเขตชุมชนเมืองและเขตชุมชนชนบทว่า มีส่วนสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุอย่างไร เพื่อให้ได้องค์ความรู้ไปเป็นแนวทางพัฒนา ปรับปรุงในการสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้ได้ปรับตัวทางสังคมเป็นอย่างดีมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข เพิ่มโอกาสการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน ที่ทุกส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลโดยตรงในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุมีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง และแก้ไขปัญหาสำคัญ คือ การปรับตัวทางสังคม (Social Adjustment/ Adaptation) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมกับผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่วิจัย

แบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ คือ 1) เทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองในจังหวัดนนทบุรี เป็นตัวแทนชุมชนเมือง และ2) เทศบาลตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี เป็นตัวแทนชุมชนชนบท เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับการเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542

ชุมชนเมือง หมายถึง พื้นที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี ในงานวิจัยนี้คือ เขตชุมชนเทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ชุมชนชนบท หมายถึง พื้นที่อยู่ในต่างจังหวัด นอกพื้นที่เมืองหลวงและปริมณฑล ใน งานวิจัยนี้คือ เขตชุมชนเทศบาลตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

สภาพพื้นที่เขตชุมชนเมืองและเขตชุมชนชนบทในการวิจัยนี้ พื้นที่ชุมชนเมืองบางคูรัดจะมีวิถีชีวิตกึ่งคนเมือง แต่พื้นที่ชุมชนชนบทเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการดำรงชีวิตแบบสังคมยุคใหม่ มีความเจริญขยายเข้ามาบริการชุมชนในด้านต่างๆ เพราะเป็นพื้นที่ปริมณฑลของเมืองหลวง มีการพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นจะครอบคลุมการพัฒนามนุษย์และท้องถิ่นในแบบพื้นที่กึ่งเมืองอุตสาหกรรม ในขณะที่ชุมชนชนบทของตำบลหนองหมูจะมีการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 5 แนวทางตามระเบียบการปกครองกระทรวงมหาดไทย เน้นการพัฒนามนุษย์ ท้องที่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นสังคมชนบท มีการจัดการขยายความเจริญตามสภาพท้องถิ่นและชุมชนที่เป็นอยู่ ความเป็นอยู่ยังเป็นสังคมเกษตรพัฒนาตามวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยคือ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครู เจ้าหน้าที่ องค์กรเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยจากเขตชุมชนเมืองเทศบาลเมืองบางคูรัด อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรีจำนวน 18 คนและเขตชุมชนชนบท เทศบาลตำบลหนองหมู อ. วิหารแดง จ.สระบุรี จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 28 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล 20 คน ผู้บริหารโรงเรียนและครู 7 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างปลายเปิดที่สร้างขึ้นและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมี 3 ส่วน คือ 1) คำถามเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) คำถามการมีส่วนร่วมสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมแก่ผู้สูงอายุทั้ง 6 ด้านตามแนวคิด

ของวิสเมนและคณะ (Weissman et al.,1981) 3) คำถามถึงกระบวนการและกิจกรรมที่องค์กรเครือข่ายมีส่วนร่วมสนับสนุนในการปรับตัวทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของศาสนา และข้อเสนอแนะต่างๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร หนังสือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์

2) สร้างเครื่องมือวิจัยพร้อมทั้งหาคุณภาพของเครื่องมือตามมาตรฐานวิจัย

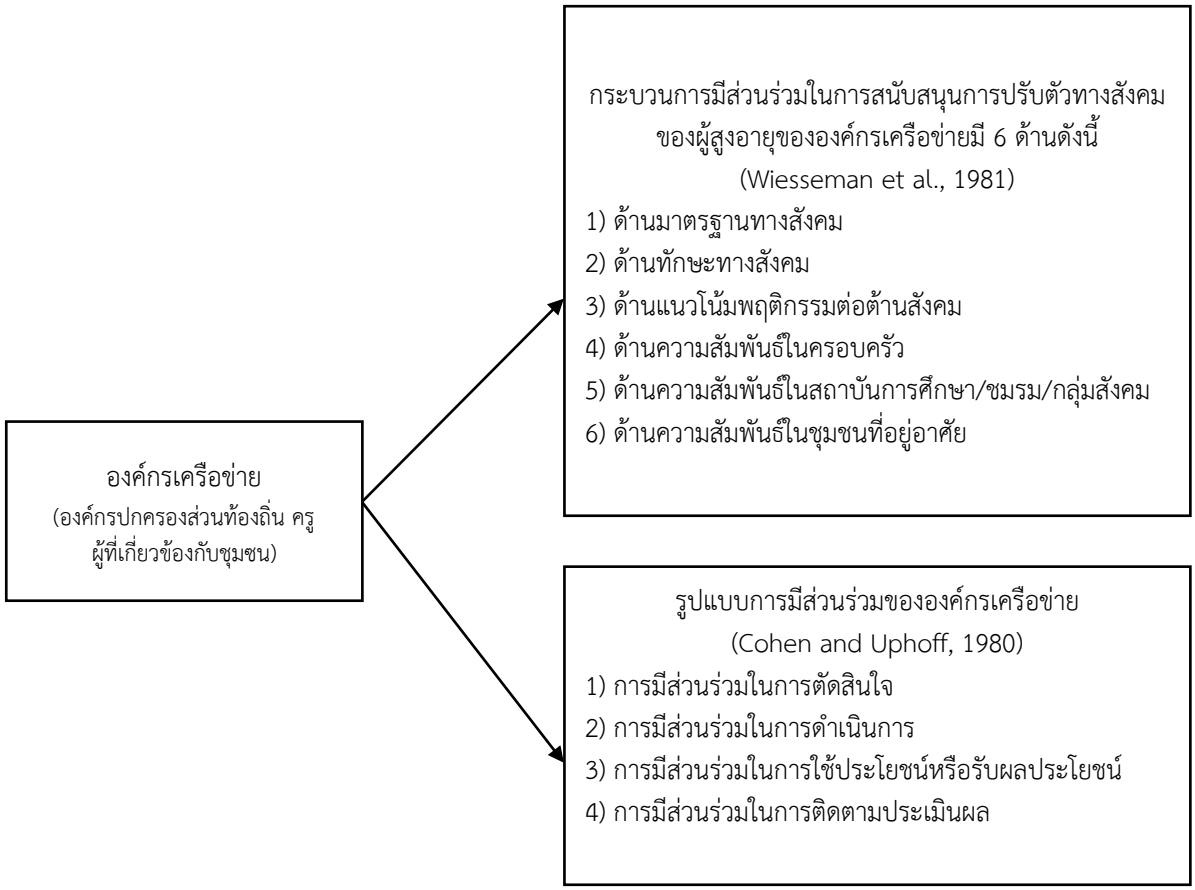
3) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชนเมืองและชนบท

4) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปผล สนทนากลุ่ม แล้วเขียนเป็นรายงานวิจัย และบทความวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. กระบวนการการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ

สภาพผู้สูงอายุทั้ง 2 พื้นที่ที่มาร่วมกิจกรรมที่ทางองค์กรเครือข่าย ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ จัดให้นั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยช่วงต้นที่มีอายุ 60-69 ปี และเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดสังคม ยังมีสมรรถภาพในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในชุมชนและสังคมได้ ต้องการมีเพื่อนคุย ไม่อยากอยู่โดดเดี่ยว ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมได้ดีถึงจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม แต่จะมีคำบ่น คำวิจารณ์ ข้อเสนอแนะมาบ้างจึงทำให้ผู้จัดกิจกรรมต้องคอยอธิบาย หรือปรับกิจกรรมไปบ้าง เพื่อลดแรงไม่พอใจหรือให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ รวมทั้งยังมีผู้สูงอายุกลุ่ม

ผู้ติดบ้านประมาณร้อยละ 2-5 มาร่วมกิจกรรมด้วยและผู้สูงอายุบางท่านที่มีอายุ 70-79 ปีและกลุ่มที่อายุมากกว่า 80 ขึ้นไป มาร่วมด้วย แต่จะไม่บ่อยนักขึ้นอยู่กับกิจกรรมและสภาพผู้เข้าร่วมกิจกรรม หรือผู้จัดงาน ซึ่งผู้จัดกิจกรรมจะต้องดูแล เรื่องการบริการท่านผู้สูงวัยเหล่านี้เป็นพิเศษ ทางองค์กรเครือข่ายจึงต้องมีกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน หรือการจัดสังคมสู่ชุมชนเช่น การสาธารณสุขชุมชน ข่าวชุมชนตามสาย เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ยังรู้สึกถึงการเป็นสมาชิกของชุมชน/สังคมอยู่ ยังได้รับการต้อนรับให้เข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนชีวิตไปสู่สังคมได้มากขึ้นเช่น การมา โรงเรียนผู้สูงอายุ หรือชมรมต่างๆ ส่วนผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มติดเตียงก็จะมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร (อสม.) หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หรือจิตอาสาอื่นๆ เช่น คณะสงฆ์เข้าไปดูแลสร้างสังคม ไม่ให้รู้สึกถูกทอดทิ้ง ถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพ และยังได้รับข่าวสารจากโลกภายนอกเช่น สิทธิที่พึงมีพึงได้ แต่เจ้าหน้าที่ก็ต้องมีการฝึกอบรมถึงสภาพผู้ป่วยและปัญหาของผู้ดูแล

กระบวนการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ ผลพบว่าทั้งในเขตชุมชนเมืองและเขตชุมชนชนบทนั้นจะมีความคล้ายคลึงกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเครือข่ายได้ดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์ราชการ นั่นคือ ใช้ขั้นตอนกระบวนการหรือวิธีการตามแบบที่ทางราชการกำหนดเป็นหลัก เช่น มีการประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ววางแผนสร้างกิจกรรมพัฒนาตามข้อมูลจากท้องที่และงบประมาณที่ได้เพื่อใช้ปฏิบัติตามมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุของกระทรวงการคลัง อาทิ การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงทำให้แต่ละรูปแบบมีวิธีการตามงบประมาณและความต้องการหรือปัญหาในท้องที่เป็นตัวกำหนดการดำเนินงาน ซึ่งส่วนมากจะใช้วิธีหลักคือการสร้างกิจกรรมสังคมตามเทศกาล ประเพณี วันทางศาสนา สถานการณ์หรือวันสำคัญ เป็นแนวทางในการนำผู้สูงอายุมาสู่สังคม และทำการศึกษาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ เพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุให้อยู่อย่างเป็นสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผลของการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์กรเครือข่ายของทั้ง 2 พื้นที่ในแต่ละด้านมีความคล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 : กระบวนการขององค์กรเครือข่ายด้านมาตรฐานทางสังคม ผลโดยรวมพบว่า กิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรเครือข่ายจัดขึ้นในด้านนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบมาตรฐานทางสังคม บางครั้งมีบางท่านไม่เต็มใจ แต่จะใช้ระบบการสื่อสารในกลุ่มและชักนำให้มาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจของผู้สูงอายุกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำให้เกิดการปฏิบัติตามได้ เช่น ในชุมชนเมือง บางคนยังยึดติดกฎระเบียบของตน ไม่ยอมรับหรือเคารพสิทธิผู้อื่น หรือหวงของ เจ้าหน้าที่จึงต้องสร้างกิจกรรมละลายพฤติกรรมเหล่านี้ เช่น ให้นำอาหารมากินด้วยกัน ส่วนใน*ชุมชนชนบท*ผู้สูงอายุมักทำอะไรที่อยู่ในกฎระเบียบชุมชนอยู่แล้วเช่น การทิ้งขยะ ผู้สูงอายุสามารถแยกขยะเปียก ขยะแห้งได้ หรือมีต้นไม้งอกข้ามเขตรั้วของตนซึ่งเป็นปัญหาของคนในสังคมเมือง แต่ในชนบทจะทำการตัดให้เรียบร้อย องค์กรเครือข่ายจึงประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมที่แสดงออกถึงน้ำใจ ความร่วมมือทำตามกฎระเบียบสังคม โดยใช้กิจกรรมตามเทศกาล ประเพณี ให้ศาสนาเป็นแกนหลักของการจัดกิจกรรม

ด้านที่ 2 : กระบวนการขององค์กรเครือข่ายด้านทักษะทางสังคม ผลโดยรวมพบว่าองค์กรเครือข่ายใช้กระกวนการสร้างกิจกรรมสู่ผู้สูงวัยโดยตรงให้มีโอกาสใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นทั้งในประเด็นสาธารณสุข สันทนาการ การศึกษา วัฒนธรรม ศาสนาและอื่นๆ ซึ่งจะมีกลุ่มผู้สูงอายุที่แตกต่างกันมาร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อน/สถานการณ์/สิ่งแวดล้อม/สังคมใหม่ๆ แก่ผู้สูงอายุ ทำให้ได้เรียนรู้การปรับตัวทางสังคม เกิดทักษะทางสังคมต่างๆ เช่น ใน*ชุมชนเมือง* เมื่อผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมมักจะมีอัตตา ตามตำแหน่งหน้าที่ในอดีต ทำให้แบ่งแยกกันเป็นกลุ่มๆ ทางหน่วยงานต้องเข้ามาปรับเวียนเปลี่ยนกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการลดตัวตนลง รับฟังเพื่อนมากขึ้น ยอมรับคนอื่น กล้าพูด กล้าแสดงออก เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับคนอื่น เกิดการช่วยเหลือและแบ่งปันในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน แต่ในด้านทัศนคติที่มีต่อเพื่อน ยังต้องได้รับการปรับปรุง เพราะระดับความรู้พื้นฐานของแต่ละคนไม่เท่ากัน บางคนเรียนมาสูง บางคนไม่ได้เรียน เทศบาลจึงปรับแก้โดยกิจกรรมการเรียนการสอนจะไม่เน้นวิชาการ แต่จะเป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และลงมือทำเป็นหลักเช่น การเต้นรำ การทำยาดม ส่วนใน*ชุมชนชนบท*นั้นจะมีรูปแบบตามวัฒนธรรมไทยของการเคารพสิทธิผู้อื่นที่อาศัยอยู่ที่เดียวกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ยกเว้นเมื่อสภาพสังคมเริ่มเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมกึ่งอุตสาหกรรม คนในชุมชนเริ่มเปลี่ยน มีสถานการณ์ที่แตกต่างไปหรือสภาพแวดล้อมใหม่ๆ จึงจำเป็นที่ทางองค์กรเครือข่าย

ต้องสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นเช่น การต่อคิวในการรับของ การรับวัคซีน โดยที่ผู้สูงอายุบางท่านคิดว่าแก่กว่ามีสิทธ์ก่อนเด็กๆ มักจะแซงคิว ไม่สนใจสิ่งที่ทำลงไป จึงเกิดปากเสียง แต่ส่วนมากผู้สูงอายุในชนบทจะยึดเอาหลักคำสอนทางศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้อดทนในการทำงานหรืออยู่ร่วมกับส่วนรวม ช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ เช่น งานกาชาดที่มีขึ้นในทุกเดือน ดังนั้นศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยการปรับตัวในด้านนี้ แต่ผู้สูงอายุบางท่านทำกิจกรรมชุมชนมากเกินไปจนต้องพักและเลิกทำไป ซึ่งเป็นเรื่องที่องค์กรเครือข่ายต้องระวังและวางแผนงานต่างๆร่วมกับผู้สูงอายุมิฉะนั้นจะไม่มีผู้มาร่วมงานหรือกิจกรรม โดยปกติผู้สูงอายุในชนบทมักยอมรับผู้ที่มีความสามารถและทักษะต่างๆ ท่านใดเก่งในด้านไหนก็จะยินดีสอนหรือให้คำแนะนำกัน ในการที่ต้องปรับตัวเข้าสังคมก็จะนิยมเข้าร่วมกลุ่มย่อย/บุคคลที่รู้จักกันดีก่อนเพราะเข้าใจกันดีและเป็นสุขที่ได้พบกัน แต่กรณีกับกลุ่มใหญ่มักมีเรื่องความเห็นไม่ตรงกันกับคนที่ตนเองไม่สนิท/รู้จักนิสัยก็จะยุติการเข้ากลุ่ม ดังนั้นองค์กรเครือข่ายจึงใช้การสร้างกลุ่มย่อยแล้วให้ตัวแทนของกลุ่มมารวมกันสร้างงานต่างๆขึ้นมาซึ่งทำให้เกิดผลสำเร็จ แต่ข้อเสียคือ เวลาทำงานร่วมกันก็จะเลือกแต่คนที่ตนเองสนิท ไม่ทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อหลีกความขัดแย้ง ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้เพื่อนใหม่ สังคมใหม่ๆ เกิดอคติต่อกลุ่มอื่นๆ และสร้างอิทธิพลของกลุ่มตนขึ้น

ด้านที่ 3 : กระบวนการขององค์กรเครือข่ายด้านแนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม ผลโดยรวมของทั้งสองพื้นที่พบว่า ในการทำกิจกรรมเจ้าหน้าที่จะสังเกตดูแลผู้สูงอายุในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนมากผู้สูงอายุจะยอมรับกฎของหมู่คณะมากกว่ากฎตนเอง แต่ถ้ามีผู้ไม่ปฏิบัติตามหรือแหกกฎก็จะมีปัญหาการตักเตือนและการยอมรับ เกิดการทะเลาะกันในกลุ่ม เจ้าหน้าที่ต้องแก้ไขเรื่องนี้เพราะมีผลต่อความสามัคคีและการถอนตัวจากกลุ่ม ความยืดหยุ่นมีความสำคัญแต่ขอบเขตอยู่ที่ทั้งกลุ่มต้องยอมรับไม่ให้เกิดการมีอภิสิทธิ์ชนหรือผู้มีอิทธิพล ทางเทศบาลและหน่วยงานพบว่า ผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันมาก การปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ก็มีปัญหาคือการรักษาเวลาและกติกาบางอย่างโดยเฉพาะกับผู้ที่มีภาระเกี่ยวกับครอบครัว ทางองค์กรเครือข่ายจึงต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องมิฉะนั้นการแหกกฎหรือไม่สนใจ/ปฏิเสธในกิจกรรมจะเกิดขึ้น กฎบางอย่างที่มีข้อเลือกมากจะเกิดปัญหาเช่น การแต่งกายที่บังคับสีหรือแบบซึ่งกระทบถึงการเงินจะเกิดการถกเถียง แบ่งแยกหรือยกเลิกการร่วมกิจกรรม ซึ่งทางองค์กรต้องปรับกฎไม่ให้เข้มงวด หรือในกรณีที่จำเป็นก็ต้องหาผู้มีจิตศรัทธาช่วยเหลือบริจาคให้แก่ผู้สูงอายุ จากผลที่พบผู้สูงอายุที่มีปัญหาไม่ปฏิบัติตามกฎ ไม่สนใจระเบียบ ใช้อารมณ์ ไม่มีปิยวาจา เห็นแก่ตัว หวงของ แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น ทางองค์กรต้องใช้วิธีการหาผู้ที่บุคคลนี้ไว้ใจ คุยด้วยแล้วทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้สูงอายุนี้มีความต้องการหรือเข้าใจบิดเบือนไปจากตรรกะทางสังคม บางคนที่มีเสียงดัง วาจากร้าวแข็ง ก็ไม่ใช่คนไม่ดีแต่เคยชินมาจากสภาพครอบครัวหรืออาการป่วยเช่น หูตึง ทีมองค์กรเครือข่ายต้องเรียนรู้นิสัยผู้สูงอายุกลุ่มนี้ว่า มีความแตกต่างไปทางใด เพราะเมื่อสามารถปรับความเข้าใจกันได้ ก็พบว่าท่านสามารถช่วยงานในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพียงแต่ต้องช่วยให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้เรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสังคมให้ได้ และยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบ

ด้านที่ 4 : กระบวนการขององค์กรเครือข่ายด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ผลโดยรวมทั้ง 2 พื้นที่พบว่าผู้สูงอายุจะอยู่ใน 2 ลักษณะคือ 1) กลุ่มที่โดดเดี่ยวต้องการสังคมคือ อยู่ลำพังทั้งที่เป็นโสด แต่งงานแต่คู่ชีวิตไม่ได้อยู่ด้วยหรือมีครอบครัวแต่สมาชิกไปทำงานต่างถิ่น หรือแยกไปมีครอบครัว ดังนั้นการได้มาร่วมกิจกรรมกับชมรม/กลุ่ม/โรงเรียนผู้สูงอายุ/กิจกรรมที่เทศบาลจัดขึ้น จึงเป็นการช่วยเหลือเหมือนเป็นครอบครัวแก่ผู้สูงอายุเหล่านี้ได้รู้สึกอบอุ่น ไม่โดดเดี่ยวจนบางคนติดเพื่อน ติดกลุ่ม นัดพบกันเป็นประจำหรือติดต่อกันทุกวัน โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนาจะเป็นหลักสำคัญที่ผู้สูงอายุเหล่านี้ใช้เป็นที่นัดพบ หรือชมรมที่เทศบาลจัดขึ้นเช่น กีฬา นาฏศิลป์-เต้นรำ เป็นต้น รวมทั้งชมรมสุขภาพต่างๆ สิ่งนี้สร้างความผูกพันทางจิตใจและความสุขใจให้ผู้สูงอายุได้อย่างดี ในชุมชนชนบทผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังจะมีปัญหาความเหงาอย่างมาก ต่างจากชุมชนเมืองที่ยังมีสิ่งต่างๆเช่น ห้างสรรพสินค้า ให้ได้ไปสันทนาการ จากผลพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำและมาเป็นกลุ่มแรกๆ รวมทั้งยึดติดกับกลุ่มและองค์กรเหมือนเป็นครอบครัว ยินดีทำกิจกรรมให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ไม่สร้างปัญหาในการดำเนินงานใดๆและยังเป็นจิตอาสาในงานต่างๆ ขององค์กรเครือข่าย โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทน ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงเป็นแรงสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุขององค์กรเครือข่ายต่างๆ อย่างไรก็ตามเมื่อสุขภาพของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่เอื้ออำนวย ท่านต้องกลายเป็นผู้สูงอายุที่ติดบ้านหรือติดเตียง องค์กรเครือข่ายก็จำเป็นต้องดูแลเป็นพิเศษเพราะท่านจะยิ่งโดดเดี่ยวมากขึ้นซึ่งต้องมีการเตรียมพร้อมกับอนาคตที่กำลังมาอันใกล้ 2) กลุ่มที่มีภาระครอบครัว

ที่เป็นตัวบังคับกำหนดถึงกิจกรรมต่างๆ องค์กรเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ต้องศึกษาเรียนรู้และคำนึงถึง กิจกรรมที่จัดให้สอดคล้องกับสภาพของผู้สูงอายุนั่นคือ ส่วนมากผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะเป็นแม่บ้านหรือยังมีสามีอยู่ด้วย มีความสุขกับครอบครัว เช่น การไปเที่ยว ไปทำบุญ หรือใช้เวลาว่างมาทำหน้าที่อาสาสมัครอปพร./อสม. องค์กรเครือข่ายจึงใช้วิธีจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำงานร่วมกับกลุ่มที่โดดเดี่ยวหรือกิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวสามารถมาร่วมด้วย โดยให้ผู้สูงอายุเลือกกิจกรรมที่ตนถนัด หรือที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองในการสร้างเพื่อนและสังคม ได้พบคนวัยเดียวกัน/เพื่อนที่เข้าใจกันพูดคุยในเรื่องต่างๆ มากกว่ากับคนในครอบครัวหรือเพื่อนของลูกหลาน ไม่ต้องน้อยใจที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมกับครอบครัว หรือร่วมน้อยมาก หรือเป็นคนเฝ้าบ้าน

ด้านที่ 5 : กระบวนการขององค์กรเครือข่ายด้านความสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษา/ชมรม/กลุ่มสังคม ผลโดยรวมพบว่า ผู้สูงอายุจะมีความพึงพอใจและภูมิใจกับการได้เป็นสมาชิกขององค์กร/กลุ่ม/ชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุที่ตนอยู่ แต่ความรู้สึกที่ตามมาคือ การเป็นเจ้าของ ดังนั้นการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของจึงสำคัญอย่างยิ่งต่อสถาบันองค์กรอย่างมากที่จะต้องรักษาความผูกพันนั้นให้คงอยู่ต่อไป เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีสัมพันธภาพที่ดีก็จะต้องการมาโรงเรียน มาแลกเปลี่ยนความรู้ เตรียมอาหารมาร่วมและแบ่งปันอาหารกันทาน ทำให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากันกับเพื่อน อาจารย์ที่สอน หรือเจ้าหน้าที่ที่ดูแลได้ดี เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตทางสังคมของผู้สูงอายุให้เพิ่มขึ้น จากผลพบว่า ร้อยละ 80 ของผู้เรียนหรือสมาชิก (ผู้สูงอายุ) มีความพึงพอใจต่อสถานศึกษาเป็นอย่างมาก กิจกรรมที่องค์กรเครือข่ายสร้างขึ้นในด้านนี้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้คือ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่มย่อย รู้จักให้เกียรติกัน เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีกับผู้อื่นในสังคมและชุมชน แต่ปัญหาคือ กิจกรรมต้องไม่กระทบถึงสถานะทางการเงินที่มีไม่มากของผู้สูงอายุบางท่าน

ด้านที่ 6 : กระบวนการขององค์กรเครือข่ายด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย ผลโดยรวมพบว่า สภาพชุมชนที่ผู้สูงอายุอยู่อาศัยมีความสำคัญอย่างมากต่อการปรับตัวทางสังคม โดยในชุมชนเมืองนั้น สังคมจะต่างคนต่างอยู่ ไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกับเพื่อนบ้านหรือชุมชน คิดแต่ผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของนิติบุคคลหรือผู้นำชุมชนว่ามีความเข้มแข็งเพียงใด รู้จักสร้างกิจกรรมที่จะนำความร่วมมือของชุมชนให้เกิดขึ้นมากแค่ไหน เช่น ปัญหายาเสพติดในชุมชน การลักขโมย ทำให้สมาชิกย้ายหนี แต่ผู้สูงวัยไม่สามารถหนีไปเนื่องด้วยวัยและความเคยชินจึงต้องทนอยู่ ทำให้ตัดขาดจากสังคมชุมชนแต่มาใช้กิจกรรมของเทศบาลเป็นสิ่งทดแทน ซึ่งกลายเป็นหน้าที่ที่องค์กรเครือข่ายต้องให้ความช่วยเหลือ แต่บางคนไม่มีปัญหานี้เพราะชุมชนที่อยู่มีความสนิทสนมกันเพราะอยู่กันมานาน มีการร่วมกิจกรรมและสานสัมพันธ์กันในสถานการณ์ต่างๆเช่น น้ำท่วมใหญ่ปีพ.ศ. 2554 ส่วนผู้สูงอายุในชุมชนชนบทส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามข้อตกลงกันทางศาสนาของตนค่อนข้างสมัครสมาน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนได้อย่างดี ไม่กระทบต่อกัน เวลามีกิจกรรมของแต่ละศาสนาก็ให้ความร่วมมือกันทำกิจกรรมเป็นอย่างดีเช่น การทำตลาดในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู มีความสัมพันธ์กัน รู้จักสมาชิกกันดี เข้าใจในการอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือกันเมื่อเกิดความต้องการใดๆ ขึ้นมา

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในทั้ง 2 พื้นที่นั้น ผลพบว่า เป็นไปตามรูปแบบวิธีการของทางราชการเป็นสำคัญ โดยใช้แนวปฏิบัติตามมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุของกระทรวงการคลัง (2565) ที่ช่วยสนับสนุนให้ประชาชนมีรายได้หลังเกษียณที่เพียงพอ มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม และมีโอกาสได้ทำงานต่อ ซึ่งจะลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และบรรเทาภาระงบประมาณภาครัฐด้านสวัสดิการชราภาพในระยะยาว ซึ่งมีอยู่ 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการกำหนดนโยบายจากความต้องการ และการตัดสินใจปฏิบัติการที่อาจเป็นในช่วงเวลาเริ่มแรก หรือช่วงการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ การประชุม/ประชาคมเพื่อเสนอความต้องการ/ปัญหา โดยมีฐานมาจากความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ รวมไปถึงการ “มองตนเอง” ของผู้สูงอายุด้วยว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใดในการที่จะร่วมกันทำกิจกรรมพัฒนา มีการวางแผนเป็นรูปธรรมกับทางผู้สูงอายุเพื่อหาสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการ โดยมีเจ้าหน้าที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนงาน/กิจกรรมนั้น แต่ถ้าความต้องการนั้นต้องใช้ส่วนงานอื่นมาช่วยสนับสนุนก็จะนำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อนำไปไว้ในแผนพัฒนาของจังหวัดต่อไป

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ซึ่งเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะเป็นเจ้าภาพในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ ส่วนเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นกำลังหลักในการดำเนินการกิจกรรมเป็นสำคัญ โดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติการด้วยแรงงาน แรงเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ ในขั้นตอนนี้นับได้ว่ามีความสำคัญมาก ที่เจ้าหน้าที่เข้ามามีบทบาทในการเข้าช่วยเหลือตามความประสงค์ของผู้สูงอายุที่อยากจะมีกิจกรรม ทางหน่วยงานก็จะจัดการดำเนินการให้เป็นเหมือนช่องทางให้กับผู้สูงอายุได้ขับเคลื่อนกิจกรรมที่ต้องการ ที่เป็นการใช้กิจกรรมจากคนในท้องถิ่น โดยการประสานงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นโครงการที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี สังเกตได้จากการดำเนินโครงการทุกโครงการจะมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นนี้เสมอ

2.3 การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุกๆด้านจากโครงการต่างๆ รวมทั้งการร่วมกันดูแลรักษาภายใต้ความรู้สึกว่าทุกคนไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ ผู้สูงอายุ หรือ บุคลากรของหน่วยงาน มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งผู้สูงอายุจะได้เข้ามาสร้างบทบาทของตัวเอง โดยผ่านทางหน่วยงานที่เข้ามาดูแลและช่วยเหลือจึงเรียกว่า จิตสำนึกความเป็นเจ้าของร่วมเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกัน เพื่อที่ทุกคนจะได้ช่วยกันใช้สอย ช่วยกันดูแลรักษา มีอะไรก็แบ่งปั่นน้ำใจ มีกิจกรรมก็ให้ความร่วมมือกันทำเสมือนหนึ่งว่าเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรเครือข่ายจัดขึ้น จากสาธารณูปการต่างๆ เช่น ถนน อาคารเอนกประสงค์ ฌาปนสถาน ซึ่งร่วมกันดูแลรักษาอยู่เสมอ โดย โดยยึดถือคติที่ว่า “ร่วมสร้าง ร่วมใช้ ร่วมดูแล”

2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในขั้นตอนนี้จะเป็นการร่วมกันของทั้งเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่าย จะร่วมกันตรวจสอบผลการดำเนินการว่าเป็นไปตามที่คาดหวัง/เป้าหมายหรือไม่ ในส่วนของผู้สูงอายุนั้นจะคอยตรวจสอบว่า การดำเนินงานโครงการนั้นเป็นไปตามที่เสนอไว้ในการทำประชาคมกับทางเจ้าหน้าที่ หรือตรงกับความต้องการที่เสนอไว้ในขั้นเริ่มต้นหรือไม่ ผลที่ได้จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

อภิปรายผล

1. กระบวนการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรเครือข่าย พบว่า องค์กรเครือข่ายในทั้งสองพื้นที่ใช้กระบวนการในลักษณะเดียวกันคือ ทำตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่วางไว้ของรัฐและตามงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาจากกระทรวงการคลังในแต่ละด้านของการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ รวมทั้งงบบริจาคจากแหล่งสนับสนุนต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านมาตรฐานทางสังคม ในการจัดกิจกรรมต่างขององค์กรเครือข่ายจะเน้นให้ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคมที่มีเนื้อหาและวิธีการปฏิบัติไว้ชัดเจน เช่น การเคารพต่อสิทธิคนอื่น เห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน แบ่งปันช่วยเหลือกันเช่น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของฉัตร์ชัย สิงโต (2555) ที่พบว่า รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น และภาครัฐในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางนั้น แต่ละส่วนงานจะร่วมกันแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีสัมพันธ์กันแบบแนวราบ มีเป้าหมายทิศทางเดียวกัน เน้นการใช้ประเพณีพื้นบ้านมาตรฐานแบบสันติวิธี ให้อภัย ร่วมมือกันแบบเป็นเครือญาติกัน

1.2 ด้านทักษะทางสังคม องค์กรเครือข่ายทั้ง 2 พื้นที่ได้สร้างกิจกรรมเพื่อผู้สูงวัยโดยตรงทั้งสุขภาวะทางกายและใจเช่น สาธารณสุข สันทนาการ การศึกษา วัฒนธรรมศาสนา และอื่นๆ ซึ่งจะมีผู้สูงอายุที่แตกต่างกันมาร่วมกิจกรรม ทำให้ได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมด้านต่างๆ เปิดใจ ยอมรับความคิดเห็นท่านอื่น ลดอคติ ปรับตัวเข้าหากันได้ดี ร่วมกันคิดและทำเช่น การจัดงานปีใหม่ ผลนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของณัฐธิยาน์ อิทธิโชติ และบัวทอง สว่างโสภากุล (2562) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีการปรับตัวอยู่ในระดับสูงที่สัมพันธ์ทางบวกกับการพึ่งพาตนเอง เนื่องจากผู้สูงอายุต้องการที่จะอยู่ให้ได้นานที่สุด จึงใส่ใจดูแลรักษากายและใจให้แข็งแรง ซึ่งการมาร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ได้คำแนะนำใหม่ๆ ไปใช้ปรับตัวได้ดีเช่น การเลือกกิน

อาหาร ออกกำลังกาย ระวังตัวเองมากขึ้น และช่วยให้ผู้สูงอายุยอมรับและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ยอมรับบทบาทที่หายไป และยอมรับบทบาทใหม่ๆ ทำให้มีสุขภาพกาย-ใจแข็งแรง พึ่งพาตนเองได้และไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น

1.3 ด้านแนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม การทำกิจกรรมที่ทางองค์กรเครือข่ายจัดขึ้น หากมีผู้ไม่ปฏิบัติตามก็จะมีการตักเตือน ซึ่งมีผลต่อความสามัคคี และทำให้เกิดการถอนตัวออกจากกลุ่ม ความยืดหยุ่นจึงมีความสำคัญ และการยอมรับของกลุ่มที่ไม่ให้มีอภิสิทธิ์ชนหรือมีอิทธิพล ซึ่งผลนี้เป็นไปตามแนวคิดของแซคเคต (Sackett, 2003) ที่ว่าการจงใจละเมิดกฎเกณฑ์ ถือเป็นตัวอย่างของพฤติกรรมต่อต้านโดยเฉพาะในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลแก่ตัวบุคคลและองค์กรให้อยู่ในภาวะวิกฤต

1.4 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว เจ้าหน้าที่องค์กรเครือข่ายทั้ง 2 พื้นที่จะพบผู้สูงอายุใน 2 ลักษณะคือ 1. กลุ่มที่โดดเดี่ยวต้องการสังคม คือ อยู่ลำพังหรืออยู่กับครอบครัวแต่ไม่มีการทำกิจกรรมในครอบครัว ดังนั้นการพบปะกันจะไม่มีหรือน้อยมาก 2. กลุ่มที่ต้องการสังคมนอกบ้านและเพื่อนในวัยเดียวกันที่สามารถเข้าใจและคุยกันในเรื่องที่เข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ผู้สูงอายุมีหน้าที่ภาระในครอบครัว การทำกิจกรรมต่างๆ นั้นทางครอบครัวต้องเห็นชอบด้วยเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกัน ดังนั้นกิจกรรมที่องค์กรเครือข่ายจัดต้องมีสภาพครอบครัวหรือผู้ดูแลเป็นตัวบังคับ องค์กรเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ต้องศึกษาเรียนรู้และคำนึงถึงอย่างมาก เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวทางสังคมได้เป็นอย่างดีและเป็นสุขในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ, และยุวดี รอดจากภัย (2561) ที่พบว่า การพัฒนาเครือข่ายทางสังคมในการดูแลผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการเสริมสร้างพลังอำนาจ การสนับสนุนทางสังคม และการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้สูงอายุมีการรับรู้คุณค่าในตนเอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นและครอบครัวได้ดี รวมทั้งมีพฤติกรรมสุขภาพที่แข็งแรง

1.5 ด้านความสัมพันธ์ในสถาบันการศึกษา/ชมรม/กลุ่มสังคม ผู้สูงอายุจะมีความพึงพอใจและภูมิใจกับการได้เป็นสมาชิกขององค์กร/กลุ่ม/ชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุที่ตนอยู่ แต่ก็จะมีความรู้สึกที่ตามมาคือ *การเป็นเจ้าของ* ดังนั้นการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของจึงสำคัญอย่างยิ่งต่อสถาบันองค์กร/ชมรม /กลุ่มสังคม เพื่อที่ผู้สูงอายุจะได้รู้สึกว่าโลกนี้ไม่โดดเดี่ยว มีที่ต้อนรับ มีทุนทางสังคม เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตทางสังคมของผู้สูงอายุให้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของกิตติพร เนาว์สุวรรณและมาริสา สุวรรณราช (2562) ที่ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่างและพบว่าประเด็นหลักสำคัญอันหนึ่งคือ การส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุและการพัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรม

1.6 ด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย สภาพชุมชนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่มีความสำคัญอย่างมากที่เป็นตัวชี้วัดถึงสัมพันธภาพของผู้สูงอายุที่มีต่อชุมชนอาศัย โดยบางชุมชนหรือหมู่บ้านไม่มีกิจกรรมสัมพันธ์ ไม่รู้จักคนในชุมชนอาศัย จะเกิดการเห็นแต่ผลประโยชน์ของตน ไม่มีความร่วมมือ ความขัดแย้งสูง เกิดการทะเลาะวิวาท ไม่ไว้วางใจกัน ขาดความสงบสุขสันติในความเป็นอยู่ ผู้สูงอายุเหล่านี้ก็จะหนีมาสู่กิจกรรมที่ทางองค์กรเครือข่ายจัดขึ้นแทน บางคนไปทำหน้าที่เป็นจิตอาสาหรืองานสาธารณประโยชน์เพื่อจะได้ไม่อยู่บ้าน หรือไปทำกิจกรรมชมรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุกฤษฎ์ ชาวแพรกน้อย (2563) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลหลักห้า อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ที่เสนอว่า การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สูงขึ้น ต้องมีการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับการพัฒนาในแต่ละด้านเพื่อนำมากำหนดโครงการที่มีงบประมาณสนับสนุนทางกาย ใจ และสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์กรเครือข่าย

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในทั้งเขตชุมชนเมืองและเขตชุมชนชนบทขององค์กรเครือข่ายนั้น เป็นกระบวนการในภาระงานหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือท้องถิ่นในทุกพื้นที่มีหน้าที่รับผิดชอบเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติของการมีส่วนร่วมสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุเป็นหลักสำคัญในการทำงานเรื่องหนึ่ง ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายที่เป็นหน้าที่นี้เป็นไปตามวิธีการแบบราชการเป็นสำคัญ เช่น การใช้แนวปฏิบัติตามมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุของกระทรวงการคลัง (2565) ที่มุ่งสนับสนุนให้ผู้สูงวัยมีรายได้หลังเกษียณที่เพียงพอตามอัตภาพของรัฐ มีที่อยู่อาศัยที่

เหมาะสม มีโอกาสได้ทำงานต่อ สร้างหลักประกันชีวิตแก่ผู้สูงวัย ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และบรรเทาภาระงบประมาณภาครัฐด้านสวัสดิการชราภาพในระยะยาว ซึ่งผลวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรเครือข่ายทั้ง 2 พื้นที่นั้นมี 4 แบบดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นนี้มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนที่ผู้สูงอายุต้องเป็นผู้ริเริ่มในการคิดและนำเสนอคือ ปัญหา ความจำเป็น และความต้องการของตนเอง โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหาสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน จากนั้นจึงร่วมใจหรือร่วมศรัทธาที่เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นและนำไปสู่ผลสำเร็จ ดังรายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเจ้าประจำปี 2566 (ต.ค.65-มี.ค.66) ที่พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการประชาคมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นจำแนกตาม เพศ อายุ หมู่บ้านที่อาศัยนั้นมีความแตกต่างกัน ต้องใช้การร่วมใจเป็นวิถีในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามการดำเนินการตามแบบของทางราชการ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะเป็นเจ้าภาพในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ ส่วนเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้สูงอายุนั้นจะเป็นกำลังหลักในเรื่องของกิจกรรม นั่นคือ กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการนั้น จะมีผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่องค์กรท้องถิ่น องค์กรเครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งนับเป็นโครงการที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี แต่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานขององค์กรเครือข่ายที่เป็นผู้จัดกิจกรรมว่ามีศักยภาพในการจูงใจประชาชนชุมชนอย่างไร ดังผลวิจัยของสุทิน สุขคง (2557) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติระดับหมู่บ้าน: กรณีศึกษาบ้านหนองกุ้ง ตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่มาจากนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือและรัฐบาล กระบวนการไม่ได้เปิดเวทีประชาคมหมู่บ้านอย่างแท้จริงเพียงแต่ใช้วิธีให้ผู้ใหญ่บ้านเดินล่าลายเซ็นแต่ละครัวเรือนให้ครบตามเกณฑ์โครงการพื้นฐานหมู่บ้านของทางราชการ ประชาชนของหมู่บ้านไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมคือ กลุ่มผู้นำหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและการร่วมคิด และเงื่อนไขสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ผู้นำและภาวะผู้นำ

3) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือรับผลประโยชน์ ผู้สูงอายุนั้นมีส่วนร่วมในด้านนี้เป็นอย่างมาก ผู้สูงอายุได้มีการร่วมใช้ประโยชน์ในทุกด้านเช่น ถนน อาคารเอนกประสงค์ ฌาปนสถาน โดยในหมู่บ้านต่างๆ ได้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ร่วมดูแลรักษาสาธารณประโยชน์ต่างๆ ด้วยคติที่ว่า “ร่วมสร้าง ร่วมใช้ ร่วมดูแล” เป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของคนในชุมชนว่าทุกคนเป็นเจ้าของ เป็นเจ้าของร่วมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้ผลประโยชน์หรือรับผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของภัทรรดา อุ่นกมล (2562) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การับรู้คุณค่าของตนเอง และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบความสัมพันธ์ทางบวกของความพึงพอใจในชีวิตกับการร่วมใช้/ทำกิจกรรมทางสังคมกับผู้อื่น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลนั้นจะเป็นไปในช่วงระหว่างการดำเนินกิจกรรมมากกว่าที่จะเป็นในระยะสุดท้ายหรือหลังจากที่กิจกรรมได้ดำเนินการไปแล้ว เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่มองว่าการตรวจสอบหลังจากดำเนินโครงการแล้วนั้น (การตรวจรับงาน) เป็นหน้าที่ของทางเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานของรัฐโดยตรงเพราะเป็นหน้าที่ของภาครัฐ อย่างไรก็ตามกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นนั้นก็มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบว่ากิจกรรมได้จัดตามที่เสนอไว้ในการประชุมประชาคมถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุหรือไม่ การสร้างกิจกรรมที่ดีก็จะก่อให้เกิดผลที่ดีต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมเช่น ผู้สูงวัย หรือประชาชนในชุมชน ดังผลวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังผลวิจัยของจรัญญา วงษ์พรหม และคณะ (2558) ที่พบว่าผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถสนองตอบต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา/การเรียนรู้ ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมสัญจรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและกิจกรรมสานวัยใส่ใจผู้สูงอายุที่ใช้หลักการประเมินร่วมดำเนินการกับชุมชน และเกิดการบูรณาการความรู้และกิจกรรมในชุมชนสรุปเป็นบทเรียนจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน

ชุมชน โดยการดำเนินการต่อเนื่องของชุมชนที่ประกอบด้วย แกนนำผู้สูงอายุ คนวัยอื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน องค์กรเครือข่ายต่างๆ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจในการใช้ชีวิต ผู้สูงอายุมีมุมมองชีวิตที่แตกต่างกัน แต่องค์กรเครือข่าย เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล/องค์การบริหารสวนจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียนผู้สูงอายุ หรือวัด สามารถชักนำแนวคิดหรือมุมมองที่เหมาะสมได้จากกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ในขณะนั้น

2) ศาสนา ผู้สูงอายุมีมุมมองว่า ศาสนามีส่วนช่วยในการดำเนินชีวิตได้มากทั้งที่ไม่ค่อยได้ศึกษาหรือสนใจมาก่อน แต่ก็สามารถนำคำสอนมาช่วยดับทุกข์หรือแก้ปัญหาได้ ไม่ว่าจะอยู่ในศาสนาใดก็ตาม ทำใจให้สงบลงได้

3) องค์กรเครือข่ายสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีค่าตามวัยด้วยกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะโรงเรียนผู้สูงอายุที่เป็นสถานที่ผู้สูงอายุได้มาเรียนรู้การปรับตัวทางสังคมและพัฒนาความเป็นผู้สูงอายุอย่างมาก

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและเขตชุมชนชนบทขององค์กรเครือข่ายทั้ง 2 พื้นที่ใช้แบบภาระงานที่ราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการอยู่ตามยุทธศาสตร์เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ โดยใช้ขั้นตอนกระบวนการหรือวิธีการแบบทางราชการเป็นหลัก จึงทำให้แต่ละรูปแบบมีวิธีการตามงบประมาณ และความต้องการหรือปัญหาในท้องที่เป็นตัวกำหนดการดำเนินงานโดยกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ที่องค์กรเครือข่ายจัดขึ้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและเขตชุมชนชนบทขององค์กรเครือข่ายมีที่ซ้อยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทั้ง 6 ด้านขององค์กรเครือข่าย มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันทั้ง 2 พื้นที่ โดยทั้ง 4 ขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือรับผลประโยชน์ โดยยึดถือคติที่ว่า “ร่วมสร้าง ร่วมใช้ ร่วมดูแล” และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการพัฒนาบุคลากร หรือพนักงานข้าราชการที่เกี่ยวข้องให้มีจิตสาธารณะและเข้าใจในความเป็นผู้สูงอายุ

1.2 ควรมีเงินอุดหนุนให้มีบุคลากร “นักบริบาล” ในท้องถิ่นที่ช่วยดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุได้ทั่วถึง ปัจจุบันไม่มีนักบริบาล มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร (อสม.) ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอ

1.3 ผู้สูงอายุบางท่านยังมีศักยภาพในการทำงาน ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุช่วยทำงานในส่วนที่สามารถทำได้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีรายได้เสริม เช่น เทศบาลสามารถรับผู้สูงอายุมาช่วยงานที่เทศบาลได้

1.4 ควรมีการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนหรือในตำบล ที่สามารถถ่ายทอดสู่รุ่นหลัง เพื่อจะได้ให้รุ่นหลังได้เรียนรู้และต่อยอดในการดูแลผู้สูงอายุได้เช่นเดียวกัน

1.5 พบว่า ศาสนามีส่วนสำคัญอย่างมากกับผู้สูงอายุ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมและเน้นด้านศาสนาดังนี้

1.5.1 ควรมีการจัดกิจกรรมที่วัด/มัสยิด/โบสถ์ ในวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ ที่จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถมีกิจกรรมสังคมร่วมกัน เรียนรู้การสร้างทักษะทางสังคมที่ดี

1.5.2 ใช้หลัก “บวร” ในการดำเนินการกิจกรรมผู้สูงอายุในชุมชน กล่าว คือให้บ้าน วัด โรงเรียน มีส่วนร่วมและสนับสนุนผู้สูงอายุในมุมต่างๆ รวมถึงการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสอดแทรกการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในช่วง 60 – 69 ปี เนื่องจากปัจจุบันผู้สูงอายุยังมีศักยภาพ ยังมีร่างกายที่แข็งแรงพร้อมที่จะทำงานต่อหลังจากเกษียณ แต่ตามนโยบายการเกษียณที่อายุ 60 ปี จึงทำให้กลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มนี้ เกษียณออกมาแล้วยังไม่มีการเชื่อมโยงในกลุ่มสังคมด้านต่างๆ ที่ตนเองไม่คุ้นเคย เช่น การสมัครเป็นอาสาสมัคร (อสม.) ให้กับหมู่บ้านของตนเอง หรือการมาเป็นครูของโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน หรือการสร้างกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมประจำวันทำ องค์กรเครือข่ายมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะมีส่วนร่วมทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ล่อเลี้ยงตนเอง และมีสังคม มีชุมชนที่มีความสุข

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2565). *มาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุงบประมาณภาครัฐด้านสวัสดิการชราภาพ*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2565. จาก https://www.mof.go.th.

กิตติพร เนาว์สุวรรณ และ มาริสา สุวรรณราช. (2562). สภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่าง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 11*(2), 118-132.

กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และ ยุวดี รอดจากภัย. (2561). สุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 13*(1), 113–127.

จรัญญา วงษ์พรหม, คีรีบูน จงวุฒิเวศย์, นวลฉวี ประเสริฐสุข และ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *Veridian E-Journal, Slipakorn. University. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 8*(3), 41-54.

ฉัตร์ชัย สิงโต. (2555). *รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างภาคประชาชนภาคท้องถิ่น และภาครัฐในพื้นที่ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง*. (รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

ณัฐธิยาน์ อิทธิโชติ และ บัวทอง สว่างโสภากุล. (2562). ทักษะชีวิต การปรับตัว สัมพันธภาพในครอบครัวกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9*(1), 50-65.

ภัทรรดา อุ่นกมล. (2562). การรับรู้คุณค่าของตนเองและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 22*(1), 125-137.

สหประชาชาติ ประเทศไทย (2567). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี*. สืบค้น 20 มกราคม 2567. จาก https://thailand.un.org/th/sdgs/3.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *สถิติผู้สูงอายุในประเทศไทย 2564*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2565. จาก http://www.nso.go.th.

สุทิน สุขคง. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติระดับหมู่บ้าน : กรณีศึกษา บ้านหนองกุง ตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 9*(28), 59-70.

อุกฤษฏ์ ชาวแพรกน้อย. (2564). การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลหลักห้า อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 18*(80), 15-22.

อุบลวรรณา ภวกานันท์, บัณฑิตา ถิรทิตสกุล และ ศรัณย์ กอสนาน. (2565). บริบทการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบท (กิจกรรมที่ 1). *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4*(4), 173-188.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World development, 8*(3), 213-235.

Sackett, P.R. (2003). The Structure of Counterproductive Work Behaviors: Dimensionality and Relationships with Facets of Job Performance. *International Journal of Selection and Assessment, 10*(1-2), 5-11.

Weissman, M. M., Sholomskas, D., & John, K. (1981). The assessment of social adjustment: An update. *Archives of general psychiatry, 38*(11), 1250-1258.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 101-112.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

23.5 When the Earth is Spinning Around: Femininity, Masculinity, and Sexual Relation in Lesbian Literature

Anantasak Phonkaewket[1*] Phacharakrit Sribunrueaing[2] and Phannathonnat Arpamo[2]

[1] *Faculty of education and human development, Roi Et Rajabhat University, Thailand*

[2] *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: anantasak01@gmail.com*

ABSTRACT

The purpose of this research article is to analyze the femininity, the masculinity of characters and to analyze the sexual relation of characters in lesbian literary work entitled 23.5 when the Earth is Spinning Around. This was qualitative documentary research and presented in descriptive analysis. Research tools were Femininity and Masculinity by Doyle (1991 cited in Meechoke Ratsaranuwat, 2544) and Sexuality by Jackson and Scott (1996 cited in Orathai Piayura, 2561). The result found that the femininity of characters in lesbian literary work entitled 23.5 when the Earth is Spinning Around had 2 characteristics were sensitive and taking care of lovers. Masculinity found 3 characteristics were 1) weak in body and mind 2) attractive and 3) showing love openly. The gender relation of characters in lesbian literary work entitled 23.5 When the Earth is Spinning Around found that 4 characteristics were 1) sexual orientation 2) sexual practice 3) discourse for having sex and sexual attitude that divided into 2 types were conventional and modern attitude.

Keywords: Femininity, Masculinity, Sexual Relation, Lesbian Literary Work, 23.5 When The Earth is Spinning Around

Received: 12 March 2024;
Revised: 10 June 2024;
Accepted: 15 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

23.5 องศาที่โลกเอียง: ความเป็นหญิงความเป็นชาย และความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิง

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ[1*] พชรกฤต ศรีบุญเรือง[2] และ ปัณณธรณัฐ อาปะโม[2]

[1] *คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ประเทศไทย*

[2] *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: anantasak01@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเป็นหญิงความเป็นชายของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง และเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ความเป็นหญิงและความเป็นชายของ Doyle (1991 อ้างถึงใน มีโชค ราษฎรานุวัต, 2544) และเพศวิถี (sexuality) ของ Jackson and Scott (1996 อ้างถึงใน อรทัย เพียยุระ, 2561) ผลการวิจัย พบว่า ความเป็นหญิงความเป็นชายของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง พบว่ามี 2 ลักษณะได้แก่ มีความรู้สึกอ่อนไหวและดูแลเอาใจใส่ต่อคนรัก ส่วนความเป็นชาย พบว่ามี 3 ลักษณะได้แก่ 1) ไม่แข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ 2) เป็นที่สนใจทางเพศ และ3) แสดงความรักอย่างเปิดเผย ความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววายหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง พบว่า มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) รสนิยมทางเพศ 2) ปฏิบัติการทางเพศ 3) วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และ 4) ทัศนคติทางเพศ แบ่งออกเป็น 2 ทัศนะ ได้แก่ ทัศนคติทางเพศแบบขนบเดิม และทัศนคติทางเพศแบบขนบใหม่

คำสำคัญ: ความเป็นหญิง, ความเป็นชาย, ความสัมพันธ์ทางเพศ, วรรณกรรมหญิงรักหญิง, 23.5 องศาโลกเอียง

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

เพศ (Sex) โดยธรรมชาติของมนุษย์ทางชีววิทยานั้น แบ่งออกเป็น 2 เพศ กล่าวคือ เพศชายและเพศหญิง ต่อมาสังคมได้กำหนดบทบาททางเพศขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นชายและความเป็นหญิงอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2566) กล่าวว่า ความแตกต่างทางชีววิทยาของมนุษย์สามารถแบ่งมนุษย์ออกเป็น 2 เพศ (Sex) ตามลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง แต่ไม่ได้บ่งบอกถึงบทบาทหน้าที่ทางสังคมของมนุษย์เพศใดเพศหนึ่งแต่อย่างใด ภายหลังสังคมมนุษย์จึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของชายและหญิงไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ผู้ชายซึ่งมีสรีระที่แข็งแรง เป็นผู้ทำงานเพื่อหารายได้นำมาจุนเจือครอบครัว ส่วนผู้หญิงทำหน้าที่เป็นแม่บ้านและเลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก

เพศภาวะ (Gender) หรือบทบาททางเพศ จะแสดงให้เห็นถึงบทบาทความเป็นหญิงความเป็นชายของมนุษย์ และกำหนดให้เพศชายต้องมีลักษณะเฉพาะตัวของเพศชาย เพศหญิงต้องมีลักษณะเฉพาะตัวของเพศหญิง โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่กำหนดบทบาทชายหญิง กล่าวคือ ความเป็นหญิงความเป็นชายสอดคล้องกับอรทัย เพียยุระ (2561) กล่าวว่า เพศภาวะ หมายถึง การแบ่งกลุ่มของคนในสังคมตามความมี ความเป็น และการปรากฏทางเพศ ซึ่งผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีพลวัตเกี่ยวเนื่องกับอำนาจ ชาติพันธุ์ เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในสังคม ดังนั้นเพศภาวะศึกษาจึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความมี ความเป็น และการปรากฏทางเพศของบุคคลหรือกลุ่มคน ภายใต้ความสัมพันธ์และบริบทเชิงอำนาจ ชาติพันธุ์ เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในสังคมใดสังคมหนึ่ง หรือหลายสังคม เพื่อเปรียบเทียบความหลากหลายทางเพศ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ

สังคมปัจจุบันมีการเปิดรับความหลากหลายทางเพศ กล่าวคือ สังคมมนุษย์ไม่ได้มีเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น ยังมีเพศทางเลือกอีกมากมายที่ได้รับการยอมรับ ดังนั้นวรรณกรรมแนววายจึงเกิดขึ้นในสังคมอย่างแพร่หลาย โดยได้รับความนิยมมากในกลุ่มวัยรุ่นหญิง ที่สังคมไทยเรียกว่า “สาววาย” วรรณกรรมแนววายนั้น อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2566) ได้แบ่งประเภทออกเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ ประเภทชายรักชาย และประเภทหญิงรักหญิง วรรณกรรมแนววายแนวชายรักชาย จะได้รับความนิยมมาก เนื่องจากผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นหญิง ซึ่งมีความชื่นชอบในแนวชายรักชาย ส่วนวรรณกรรมแนววายหญิงรักหญิง จะไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนัก อาจเป็นเพราะว่าผู้อ่านวรรณกรรมประเภทนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่นหญิง จึงไม่นิยมเรื่องราวความรักแบบผู้หญิงกับผู้หญิง สอดคล้องกับณิชชารีย์ เลิศวิชญโรจน์ (2560) กล่าวว่า กลุ่มนักอ่านวรรณกรรมแนววาย คิดเป็นร้อยละ 88.22 ชื่นชอบแนวชายรักชาย หรือ Yaoi รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 9.95 คือ ชอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันทุกรูปแบบ คือ ชอบที่ Yaoi และ Yuri ส่วนที่ชื่นชอบความรักระหว่างผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 1.8

ถึงแม้วรรณกรรมหญิงรักหญิงไม่ได้รับความนิยมเท่าวรรณกรรมชายรักชาย แต่วรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง ก็ได้รับความนิยมสูงสุดจากผู้อ่านในช่วง 2556 – 2566 ที่ผ่านมา กอปรกับการทบทวนวรรณกรรมในรอบ 10 ปี การศึกษาความเป็นหญิงความเป็นชายและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิงยังอยู่วงแคบอยู่ ฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงการนำเสนอภาพความเป็นหญิง และความเป็นชายที่ปรากฏในวรรณกรรมหญิงรักหญิง ลักษณะความเป็นหญิงและความเป็นชายมีลักษณะอย่างไร มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ปรากฏในสังคมจริงหรือไม่อย่างไร และยังทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิงมีลักษณะอย่างไร มีความแตกต่างจากสังคมจริงหรือไม่ และความเหมือนหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงในสังคมอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าความเป็นหญิงความเป็นชายและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง เป็นประเด็นใหม่ที่น่าสนใจควรแก่การศึกษา เพื่อต่อยอดในแวดวงวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นหญิงความเป็นชายของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเอกสาร วรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศที่โลกเอียง ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มียอดขายสูงสุดของสำนักพิมพ์เอเวอร์วาย ระหว่าง พ.ศ. 2556-2563 สาเหตุที่เลือกข้อมูลช่วงนี้เนื่องจากเป็นช่วงแรกที่มีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มวรรณกรรมแนววายออกจำหน่าย

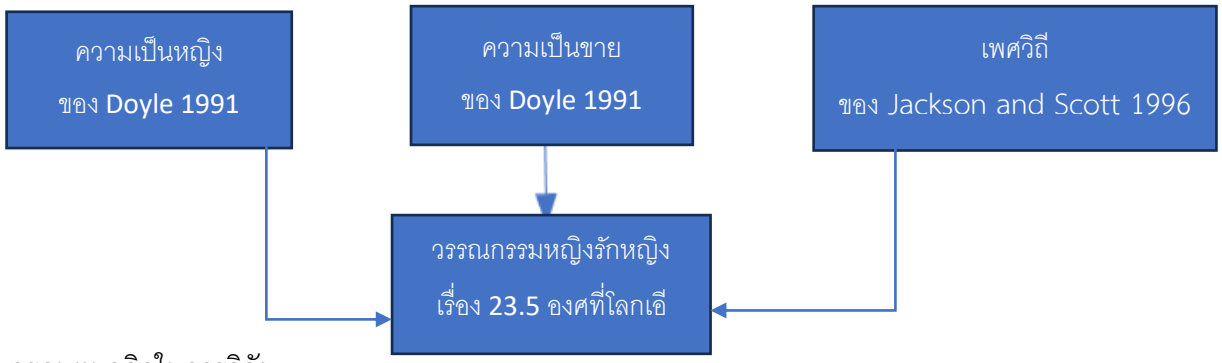
1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา วรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศที่โลกเอียง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกวิเคราะห์เฉพาะประเด็นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นหญิงความเป็นชาย และความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมหญิงรักหญิง เรื่อง 23.5 องศที่โลกเอียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เฉพาะความเป็นหญิงความเป็นชาย และความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมหญิงรักหญิง เรื่อง 23.5 องศที่โลกเอียง โดยนำเสนอข้อมูลด้วยรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ความเป็นหญิงและความเป็นชายของ Doyle (1991 อ้างถึงใน มีโชค ราษฎรานุวัต, 2544) และเพศวิถี (sexuality) ของ Jackson and Scott (1996 อ้างถึงใน อรทัย เพียยุระ, 2561) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ความเป็นหญิงความเป็นชายของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง

1.1 ความเป็นหญิงของตัวละครเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง

1.1.1 มีความรู้สึกอ่อนไหว หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงความวิตกกังวลกับความผิดหวัง ความไม่พึงพอใจ อ่อนไหวกับคำพูดหรือท่าทีของคนที่วิจารณ์ตน ซันเป็นผู้หญิงสวยหน้าตาดี แต่อีกมุมหนึ่งเป็นคนที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกสูง โดยเฉพาะเมื่ออยู่ต่อหน้าองศา ซึ่งเป็นคนที่ตนรักอยู่กับผู้ชายคนอื่นหลายต่อหลายครั้ง จึงเกิดความรู้สึกอ่อนไหว และแสดงพฤติกรรมวิตกกังวลกับเหตุการณ์เฉพาะหน้า พร้อมทั้งไม่พอใจกับการกระทำขององศากับผู้ชายคนดังกล่าว

ตัวอย่าง

“ตอนแรกซันก็คิดแบบนั้นแหละ แต่ตอนนี้มันชักจะไม่ใช่แล้ว หลังจากวันนั้นซันก็เจอผู้ชายคนนั้นอยู่กับองศาอยู่บ่อยมาก ตอนแรกก็พยายามคิดในแง่ดีว่าคงไม่มีอะไร แต่พอหลายรอบเข้ามันก็ชักจะทนไม่ไหว มีอยู่สองสามครั้งที่ซันไปเจอองศากับผู้ชายคนนั้นอยู่ด้วยกัน แต่พอซันจะเดินเข้าไปหา องศาก็เดินแยกไปทางอื่น ซึ่งมันทำให้ซันอดคิดมากไม่ได้ จริงๆ ซันรู้ดีว่าองศาไม่มั่นใจในความสัมพันธ์ของคนเพศเดียวกัน ไม่อย่างนั้นตอนนี้คงไม่หนีเธอไป อันที่จริงซันนี่ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าองศาชอบตัวเองจริงๆ หรือเพียงแค่หวั่นไหวเพราะความผูกพัน การกลับมาของผู้ชายคนนั้นเลยทำให้ซันยิ่งหวั่นใจ ซันไม่เคยรู้เลยว่าสำหรับองศาเธอมีค่ามากแค่ไหน ขนาดตอนนั้นแค่เค้าคิดจะหายไปเค้าก็หายไปเลย ปล่อยให้เธอเป็นบ้าอยู่คนเดียว ซันกลัวว่ามันจะเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นอีก ”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 169)

จากตัวบทข้างต้นซันไปเจอเหตุการณ์ที่ทำให้หัวใจหวั่นไหว เกิดความวิตกกังวลในความสัมพันธ์ของตนและองศา ทั้งยังไม่แน่ใจในความสัมพันธ์แบบเพศเดียวกัน กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างซันและองศา ซันมีความอ่อนไหวกลัวองศาจะทิ้งตนไปคบกับผู้ชายคนอื่น เพราะองศามีพฤติกรรมแปลกไปมากขึ้นทุกวัน เหมือนพยายามจะตีตนออกห่างตลอด ซึ่งความจริงอาจจะไม่ได้เป็นอย่างที่ซันกำลังคิด และวิตกกังวลอยู่ก็ได้ ทั้งที่ตนยังไม่ว่าความจริงคืออะไร องศากับผู้ชายคนกับกันสถานะใดก็ยังทราบ เพียงแค่เห็นองศาอยู่กับผู้ชายคนบ่อยครั้ง และยังเคยได้ยินคำพูดของทั้งสองพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องอะไรทั้งสิ้น ซันกลับมีพฤติกรรมให้เห็นถึงความอ่อนไหว และวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลาเมื่อเจอองศาอยู่กับผู้ชายคนอื่น ลักษณะการแสดงออกของซัน คือลักษณะของคนที่มีความรู้สึกอ่อนไหวต่อความรัก

1.1.2 ดูแลเอาใจใส่ต่อคนรัก กล่าวคือ การคาดหวังว่าจะต้องดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น มีอัธยาศัยที่ดี มีความรับผิดชอบและเป็นมิตรกับผู้อื่น องศา (พระนาง หรือ เมะ หมายถึง ตัวละครเอกหญิงที่รับบทบาทเป็นฝ่ายชายในวรรณกรรมหญิงรักหญิง) ลักษณะบุคลิกซุ่มซ่ามไม่ค่อยระมัดระวังในการไปมาในชีวิตประจำวัน มีคนรักชื่อซัน (นางเอก หรือ เคะ หมายถึง ตัวละครเอกหญิงที่รับบทบาทเป็นฝ่ายหญิงในวรรณกรรมหญิงรักหญิง) ซันเป็นหญิงสาวหน้าดี เรียนหนังสือเก่ง พร้อมทั้งเป็นคนโด่นเด่นเรื่องกิจกรรม จึงทำให้เป็นที่รู้จักของเพื่อนๆ ในโรงเรียน และยังทำหน้าที่เป็นฝ่ายพยาบาลของในสภานักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ซันได้มีโอกาสดูแลเอาใจใส่คนรัก ที่ซุ่มซ่ามไม่ค่อยระมัดระวังอย่างองศา

ตัวอย่าง

“โอ๊ย!....เสียงร้องขององศาทำให้ซันสะดุ้งตามไปด้วย พอหันไปมองที่ต้นเสียงก็เห็นองศานั่งกุมมือของตัวเอง โดยขากรรไกรที่เคยถือหล่นอยู่ข้างๆ พอจะทำให้คาดคะเนได้ว่าเกิดอะไรขึ้น โดนกรรไกรบาดล่ะสิ “อือ” องศาซุ่มซ่ามจริงๆ ด้วย มิน่าเพื่อนถึงไม่ให้ไปช่วยงาน ไหนเอาแผลมาดูซิ ไม่เป็นไรแผลนิดเดียวเอง เอามาดูเถอะน่า ก็ไม่นิดนะองศา มาเดี๋ยวทำแผลให้ ไม่เป็นไรปล่อยไว้เดี๋ยวก็หายเองแหละ ได้ยังไงกันถ้าแผลติดเชื้อล่ะ ต้องตัดแขนเลยนะ แล้วถ้าเชื้อโรคเข้าไปสู่กระแสเลือดแล้วไหลไปสมอง เธออาจกลายเป็นเจ้าหญิงนิทราไปเลยก็ได้ ถ้าเป็นแบบนั้นจะทำยังไง นอนรอให้เธอมาจูบมั้งบ้าสิ แกล้งเขาอยู่ ดีๆ พอเขาสวนกลับก็เขินจนไปไม่เป็นเลยคนเรา นั่งอยู่นี่เลย เดี๋ยวเราไปหยิบกล่องปฐมพยาบาลก่อน เข้าใจมั้ย”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 132-133)

“โอ๊ย!! ทำไมซุ่มซ่ามแบบนี้เนี่ย ไปเอาพลาสเตอร์มาสิไป แอลฟารู้สึกอับอายในความซุ่มซ่ามของน้องสาวตัวเอง เด๋อวันไหนไม่เด๋อ ดันเด๋อวันพาสาวมาบ้าน อยากจะบ้าตาย ไม่ต้องๆ นั่งลง เดี๋ยวทำแผลให้ ซันพูดแล้วก็หันไปเปิดกระเป๋าของตัวเอง ก่อนจะหยิบบางอย่างออกมา “โอ้โห ฝ่ายพยาบาลนี่ต้องพกกระเป๋าตลอดเวลาเลยหรอน้องซัน” แอลฟาชี้ไปที่กระเป๋าใบเล็กๆ ในมือของซัน ซึ่งในนั้นบรรจุพวกอุปกรณ์ทำแผลเบื้องต้นกับยาทั่วไปอีก 2-3 ชนิด เปล่าหรอกค่ะ ปกติจะมีแค่พลาสเตอร์ที่พกติดตัวบ้าง แต่ตั้งคบกับน้องพี่นี่ต้องพกเป็นชุดแบบนี้เลย เพราะไม่รู้ว่าจะหาเรื่องให้ตัวเองเจ็บตัวตอนไหน คนอะไรซุ่มซ่ามได้ทุกวัน หนูพกยาพวกนี้จนชินจนติดตัวแล้วค่ะ”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 274)

จากตัวบทแสดงให้เห็นว่าซันเป็นคนใส่ใจในความรู้สึก และคอยดูแลเอาใจใส่องศาในฐานะคนรักมาตลอด เห็นได้จากตัวบทข้างตนขณะที่องศากำลังนั่งตัดกระดาษช่วยสมาชิกของสภานักเรียนอยู่นั้น ทำกรรไกรตัดถูกนิ้วมือตนเอง จากนั้นก็ร้องอุทานขึ้นด้วยความเจ็บปวด ขณะนั้นซันได้ทำงานอยู่ใกล้ๆ จึงได้สอบถามว่าเกิดอะไรขึ้น หลังจากที่ทราบว่าองศาเกิดอุบัติเหตุดังกล่าว ซันก็ได้ช่วยปฐมพยาบาลให้ด้วยความเต็มใจ ด้วยความห่วงใยและใส่ใจองศาเป็นกรณีพิเศษ ต่อมาจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมซันจึงได้พกกระเป๋าปฐมพยาบาลติดตัวตลอด เพราะต้องการดูแลเอาใจใส่คนรักได้ทันท่วงทีนั่นเอง ธรรมชาติของมนุษย์ถ้าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นสำคัญ จะสักกี่คนที่จะดูแลเอาใส่ใจคนคนหนึ่งได้ถึงขนาดพกพากระเป๋าพยาบาลติดตัวไปตลอดเวลา ถ้าไม่เพราะความรักความห่วงใยซึ่งกันและกันอย่างจริงใจ แสดงให้เห็นว่าลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวของซัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการดูแลเอาใจใส่องศา ในฐานะคนรักได้อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า ความเป็นหญิงของตัวละครเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง พบมี 2 ประเด็นคือ 1) มีความรู้สึกอ่อนไหว มีพฤติกรรมให้เห็นถึงความอ่อนไหว และวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลาเมื่อเจอองศาอยู่กับผู้ชายคนอื่น ลักษณะการแสดงออกของซัน คือลักษณะของคนที่มีความรู้สึกอ่อนไหวต่อความรัก และ2) ดูแลเอาใจใส่ต่อคนรัก เพราะความรักความห่วงใยซึ่งกันและกันอย่างจริงใจ แสดงให้เห็นว่าลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวของซัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการดูแลเอาใจใส่องศา ในฐานะคนรักได้อย่างชัดเจน

1.2 ความเป็นชายของตัวละครเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง

1.2.1 ไม่แข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของตัวละครหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง จะไม่แสดงความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจเหมือนความเป็นชายในขนบเดิม กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องการทำงานหนักในลักษณะใช้แรงงาน ไม่ชอบการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายที่รุนแรง และไม่สามารถทนต่อปัญหาที่กระทบจิตใจได้ เช่น องศา (ตัวละครเอกหญิงที่รับบทบาทเป็นฝ่ายชายในวรรณกรรมหญิงรักหญิง) เป็นคนไม่ชอบทำงาน

หนัก ไม่ชอบงานกลางแจ้ง และไม่ชอบการออกกำลังกายทุกประเภท วิชาพละศึกษาจึงเป็นวิชาที่หนักมากสำหรับองศา การคบกับซันซึ่งเป็นผู้หญิงมีความสามารถเกือบทุกเรื่อง ทั้งความเป็นหญิงและความเป็นชายอยู่ตัวของคนคนเดียวนั้น ทำให้องศาคิดมาก และเป็นโจทย์หนักพอสมควรที่จะเอาชนะใจซันได้ ตัวอย่าง

“ตั้งแต่คบกันมา เราคิดมาตลอดเลยว่าเราโชคดีมากที่ได้พบกับซัน ส่วนซันโคตรโชคร้ายที่ต้องมาคบกับเรา เราเป็นผู้ชายให้ซันก็ไม่ได้ เป็นคนเท่ๆ คลูๆ หล่อๆ แบบเมนซันที่ซันชอบก็ไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้เรื่องสักอย่าง ตอกไม้ก็ไม่ได้ ขี่มอเตอร์ไซค์ก็ไม่เป็น โคตรของโคตรของความกาก ทำไมซันต้องมาคบกับคนแบบเราด้วยนะ ความรู้สึกทั้งหมดเหมือนลูกโป่งที่ดันอัดลมจนแตก พยายามแล้วพยายามแล้วจริงๆ พยายามที่จะเป็นคนที่ดีกว่าเดิม เป็นคนที่ซันสามารถพึ่งพาได้ แต่สุดท้ายมันก็ไม่มีอะไรเปลี่ยน เธอก็ยังเป็นคนเก่าคนเดิมที่ต้องคอยให้ซันดูแลอยู่ดี”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 192)

จากตัวบทองศารับเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายที่แสดงความเป็นชายแบบใหม่ที่อาจจะไม่แข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจเหมือนชายขนบเดิม ที่เป็นคนที่ถูกดูแลเอาใจใส่เกือบทุกเรื่องจากคนรักเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับอรทัย เพียยุระ (2561: 148) กล่าวว่า ความเป็นชายสมัยใหม่จะมีลักษณะตรงกันข้ามกับความเป็นชายสมัยเก่า ผู้ชายสมัยใหม่ไม่จำเป็นที่จะต้องมีความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ แต่สามารถที่จะมีรูปร่างบอบบางเช่นเดียวกับผู้หญิง และตกใจได้มากเท่ากับผู้หญิงในภาวะที่ต้องเผชิญปัญหาและสถานการณ์คับขันต่างๆ ผู้ชายสมัยใหม่นี้จะช่วยผู้หญิงทำงานบ้าน และเลี้ยงลูกโดยไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงแต่ฝ่ายเดียว นอกจากนี้ผู้ชายสมัยใหม่ยังสามารถแสดงอารมณ์ และร้องไห้ได้เมื่อรู้สึกเศร้าโศกเสียใจ ผู้ชายแบบใหม่ยังให้ความสำคัญกับแฟชั่นและการแต่งกายได้เช่นเดียวกับผู้หญิง ขณะเดียวกันซันซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงนอกจากจะมีความเป็นหญิงแล้ว ยังแสดงความเป็นชายหลายอย่าง เช่น สามารถทำงานหนัก งานกลางแจ้งได้ และออกกำลังกายได้ทุกประเภท รวมถึงวิชาพละศึกษาก็สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่สำหรับตน

1.2.2 เป็นที่สนใจทางเพศ กล่าวคือ วรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง ตัวละครจะมีลักษณะเป็นที่สนใจทางเพศจากทุกเพศ หมายถึง การได้รับความสนใจทางเพศทั้งเพศหญิงและเพศชาย เห็นได้จากตอนที่องศาหลังจากที่ได้รับบทเป็นนางนั่งบนเสลี่ยงในขบวนพาเลทกีฬาสีของโรงเรียน ทุกคนต่างชื่นชมในความสวยงามขององศา ต่อมาก็มีคนเข้ามาจีบอยู่เสมอทั้งผู้ชายและผู้หญิง

ตัวอย่าง

“พี่คะ คือ.....เพื่อนหนูฝากมาขอไลน์พี่ได้ไหมคะ พี่....คงให้ไม่ได้ฝากขอโทษเพื่อนน้องด้วยนะคะ ในที่สุดองศาก็รวบรวมพลังงานชีวิตของตนแล้วพูดในสิ่งที่ควรพูดออกไป ซึ่งองศาเป็นคนพูดเอง น้องคนนั้นก็ดูจะเข้าใจและล่าถอยไปแต่โดยดี นี่คนที่เท่าไหร่แล้ว เจริญถามขึ้น คนที่ 3 องศาตอบเสียงเหนื่อยๆ แล้วที่แอดไลน์มาอ่ะเจริญถามต่อ น่าจะซัก 10 ได้ “เฮ้อ” องศาถึงกับต้องถอนหายใจกับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น เรื่องทั้งหมดมันน่าจะเริ่มตั้งแต่ที่องศาพยายามเปลี่ยนตัวเองนั่นแหละ องศาไม่รู้หรอกว่าตัวเองดูดีขึ้นมากน้อยแค่ไหน รู้แค่ว่าพักหลังๆ มีคนเข้ามาหยอดมาจีบเธอจนซันเริ่มหึง”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 195)

“องศาเริ่มทำตัวไม่ถูกเมื่อจู่ๆ ตัวเองก็กลายเป็นที่สนใจของคนอื่น มีคนส่งคำร้องขอเป็นเพื่อนเพิ่มขึ้นทุกวัน มีคนมาแซวมาจีบอยู่เรื่อยๆ ตลอดทั้งสัปดาห์ ที่สำคัญส่วนมากที่มาสนใจเธอเนี่ยเป็นรุ่นน้องผู้หญิงด้วยนะ สงสัยการฝึกเป็นเมะขององศาจะประสบผลสำเร็จแต่มันไม่ใช่เรื่องดีเลย”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 198)

จากตัวบทข้างต้นองศาได้รับความสนใจทั้งชายและหญิงในโรงเรียนเป็นจำนวนมาก หลังจากได้รับหน้าที่เป็นนางนั่งบนเสลี่ยงในขบวนพาเลทกีฬาสีของโรงเรียน ต่อองศามีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกใหม่ให้มีความเป็นชายมากขึ้น จึงทำให้มีเพศหญิงมาสนใจมากขึ้น เช่น การขอไลน์ ส่งคำร้องขอเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊ก ขอโทรศัพท์และโทรมาบ้าง เพราะชื่นชอบองศา ขณะเดียวกันนั้นซันก็ได้รับความสนใจจากทุกเพศเป็นปกติมาโดยตลอด เนื่องด้วยซันเป็นคนที่มีรูปลักษณ์ภายนอกดี กล่าวคือ เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อมรูปร่างและความสามารถรอบด้าน จึงทำให้เป็นที่สนใจทางเพศของทุกเพศเช่นเดียวกันกับองศา สอดคล้องกับอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2566) กล่าวว่า วรรณกรรมแนววายตัวละครถูกสร้างขึ้นให้เป็นคนสูงขาว

รูปร่างหน้าตาดี ใส่ใจในรูปลักษณ์ ให้ความสำคัญกับการแต่งกาย มีการศึกษา บุคลิกภายนอกดูดี ด้วยลักษณะดังกล่าวของตัวละครแนววาย จึงทำให้เป็นที่ดึงดูดทางเพศของทุกเพศ โดยไม่จำกัดว่าเพศใดเพศหนึ่ง

1.2.3 แสดงความรักอย่างเปิดเผย จะเห็นได้ว่าซันและองศาคบกันอย่างเปิดเผยตั้งแต่วัยเรียน แต่มีลักษณะปิดบังในช่วงแรกๆ เป็นระยะเวลาสั้นๆ ต่อมาก็แสดงความรักแบบหญิงรักหญิงอย่างเปิดเผย เนื่องจากสังคมเปิดรับความหลากหลายทางเพศ เรื่องของความรักจึงมีลักษณะไร้พรมแดน ไม่ได้จำกัดเฉพาะความรักแบบชายกับหญิงเท่านั้น

ตัวอย่าง

“การประกาศคบกันของซันกับองศากลายเป็นเรื่องทอล์กออฟเดอะทาวน์ของโรงเรียนเพียงชั่วข้ามคืน คนดังประจำโรงเรียนกับคนกากที่กำลังเริ่มป็อปปูล่าร์ แน่นอนว่าทุกคนต่างให้ความสนใจ”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 213)

“ซันไม่ได้ชอบผู้ชาย ม้าผิดหวังหรือเปล่า”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 283)

จากตัวบทข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความรักระหว่างซันและองศานั้น ระยะแรกๆ จะมีลักษณะปิดบังไม่ให้สังคมได้รับรู้ เนื่องจากทั้งสองยังยึดติดกับวัฒนธรรมขนบเดิมอยู่ กล่าวคือ วัฒนธรรมทางเพศแบบชายกับหญิง จึงไม่กล้าเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงออกมาสู่สังคม ช่วงหลังทั้งสองคิดว่าความรักแบบเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติไม่จำเป็นต้องปิดบัง ฉะนั้นจึงได้เปิดเผยความรักผ่านโลกโซเชียล เนื่องจากทั้งคู่เป็นบุคคลที่โดดเด่นเป็นที่สนใจของทุกคนในโรงเรียน เรื่องราวความรักแบบหญิงรักหญิงในครั้งนี้จึงเป็นที่สนใจเป็นพิเศษ จากนั้นทั้งสองจึงได้แสดงความรักแบบเปิดเผยต่อหน้าผู้ปกครอง และก็ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและสังคมเป็นอย่างดี ลักษณะการแสดงการให้ความสนใจรักเพศเดียวกับขององศาและซันของสังคม เป็นการเปิดรับความรักที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความรักแบบหญิงรักหญิง ชายรักชาย หรือหญิงกับชาย เป็นเรื่องปกติโดยไม่จำเป็นต้องปิดบังอีกต่อไป

สรุปได้ว่า ความเป็นชายของตัวละครเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง พบ 3 ประเด็น คือ 1) ไม่แข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ ตัวละครเอกฝ่ายชายที่แสดงความเป็นชายแบบใหม่ที่อาจจะไม่แข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจเหมือนชายขนบเดิม ที่เป็นคนที่ถูกดูแลเอาใจใส่เกือบทุกเรื่องจากคนรักเป็นส่วนใหญ่ 2) เป็นที่สนใจทางเพศ องศามีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกใหม่ให้มีความเป็นชายมากขึ้น จึงทำให้มีเพศหญิงมาสนใจมากขึ้น และ3) แสดงความรักอย่างเปิดเผย ลักษณะการแสดงการให้ความสนใจรักเพศเดียวกับขององศาและซันของสังคม เป็นการเปิดรับความรักที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความรักแบบหญิงรักหญิง ชายรักชาย หรือหญิงกับชาย เป็นเรื่องปกติโดยไม่จำเป็นต้องปิดบังอีกต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง

2.1 รสนิยมทางเพศ หมายถึง รูปแบบพื้นฐานของอารมณ์ ความใคร่ และความสนใจทางเพศต่อชายหญิง หรือไม่ใช่เพศไหน หรือเพศหลากหลาย จากข้อมูลของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน กล่าวว่า รสนิยมทางเพศ คือความมีอยู่ และอาจหมายถึง ความรู้สึกของบุคคล เรื่องลักษณะเฉพาะตัวและอัตลักษณ์ทางสังคม ที่ดูจากด้านความสนใจ การปลดปล่อยพฤติกรรม และการเป็นสมาชิกของสังคมที่ใช้ชีวิตอยู่ของบุคคล (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี สืบค้นวันที่ 14 มีนาคม 2564 https://th.wikipedia.org) องศาและซันต่างมีรสนิยมแบบหญิงรักหญิง ก่อนที่ทั้งสองจะได้คบกันต่างคนก็ต่างเคยมีคนรักเป็นผู้ชายมาก่อน ต่อมาระยะหลังทั้งคู่จึงได้ค้นพบรสนิยมทางเพศที่แท้จริง คือความรักแบบเพศเดียวกัน ตัวอย่าง

“เมื่อคนนึงเคะ คนนึ่งก็ต้องเป็นเมะสิ องศาไม่มีก็ไม่รู้ว่าคนเป็นเมะเค้าเป็นคนยังไง เค้าต้องทำอะไรบ้าง ว่าแล้วก็เปิดกูเกิลขึ้นมาหาซะ อากู๋ช่วยด้วย นั่งอยู่พักใหญ่ ข้อมูลที่ได้กลับมีนิดเดียว เพราะข้อมูลนิส่วนใหญ่เป็นของสาววายฝั่งผู้ชายทั้งนั้น”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 184)

“การประกาศคบกันของซันกับองศากลายเป็นเรื่องทอล์กออฟเดอะทาวน์ของโรงเรียนเพียงชั่วข้ามคืน คนดังประจำโรงเรียนกับคนกากที่กำลังเริ่มป็อปปูล่าร์ แน่นอนว่าทุกคนต่างให้ความสนใจ”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 213)

“ซันไม่ได้ชอบผู้ชาย ม้าผิดหวังหรือเปล่า”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 283)

จากตัวบทแสดงให้เห็นว่าองศาและซันต่างก็มีรสนิยมแบบหญิงรักหญิง นอกจากนี้ทั้งสองจะมีลักษณะรสนิยมเคยรักและคบกับเพศตรงข้ามมาก่อน กล่าวคือ เพศชาย เมื่อค้นพบรสนิยมที่แท้จริงของตนก็ได้เปิดเผยให้คนอื่นรู้และมีข้อตกลงร่วมกันว่าองศามีบทบาทหน้าที่เป็นฝ่ายชาย และซันมีบทบาทหน้าที่เป็นฝ่ายหญิง ลักษณะพฤกรรมของทั้งสองที่มีการแสดงออกดังกล่าว เป็นรสนิยมแบบได้ทั้งสองเพศ กล่าวคือ ได้ทั้งชายและหญิง

สรุป การวิเคราะห์รสนิยมทางเพศ องศาและซันต่างก็มีรสนิยมแบบหญิงรักหญิง และพฤติกรรมของทั้งสองที่มีการแสดงออกดังกล่าว เป็นรสนิยมแบบได้ทั้งสองเพศ

2.2 ปฏิบัติการทางเพศ กล่าวคือ ลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเพศของบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลมีการดำเนินกิจกรรมทางเพศที่แตกต่างกัน ตามความต้องการของบุคคลและคู่ในการมีเพศสัมพันธ์ ส่วนปฏิบัติการทางเพศขององศาและซันครั้งนี้ เป็นปฏิบัติการครั้งแรกที่แสดงออกถึงความรัก เป็นการยืนยันในความรักและสานต่อความสัมพันธ์ของทั้งคู่ ลักษณะการแสดงออกดังกล่าวเป็นเรื่องปกติเหมือนคู่รักทั่วไป ทั้งความรักแบบเพศเดียวกันและรักต่างเพศ

ตัวอย่าง

“เมื่อรับรู้ได้ถึงสัมผัสเบาๆ จากริมฝีปากของอีกฝ่าย สัมผัสนุ่มนวลชวนให้เคลิ้มและหลงใหล สัมผัสที่ยั่วยวนหัวใจ จนแทบไม่อยากให้มันจบลง องศาคิดมาตลอดทั้งวันว่าริมฝีปากซันจะนุ่มสักแค่ไหนกัน แต่องศาไม่เคยคิดเลยว่าริมฝีปากซันจะหวานได้ขนาดนี้ จูบแรกขององศาและซัน .....แต่มันจะไม่ใช่จูบสุดท้ายในค่ำคืนนี้”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 206)

จากตัวบทข้างต้นเป็นการเริ่มต้นของปฏิบัติการทางเพศระหว่างองศาและซัน ซึ่งเริ่มจากการสัมผัสร่างกายของกันและกัน จากนั้นเริ่มปฏิบัติการด้วยการจูบ และอาจจะมีต่อเนื่องเรื่อยไป จากตัวบทไม่ได้บอกไว้ชัดเจนว่าถึงขั้นไหนและปฏิบัติการทางเพศกี่ครั้งในค่ำคืนนั้น แต่จากการคาดคะเนถึงความน่าจะเป็น คาดว่าทั้งสองน่าจะมีปฏิบัติการทางเพศจนถึงขั้นสำเร็จความใคร่ โดยการตีความจากประโยคที่ว่า ***“จูบแรกขององศาและซัน .....แต่มันจะไม่ใช่จูบสุดท้ายในค่ำคืนนี้”***

สรุปได้ว่า ปฏิบัติการทางเพศ เริ่มจากการสัมผัสร่างกายของกันและกัน จากนั้นเริ่มปฏิบัติการด้วยการจูบและอาจจะมีต่อเนื่องเรื่อยไป ซึ่งเรื่องนี้อาจมาจากผลทางสังคมปัจจุบันอีกทางหนึ่งด้วย

2.3 วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ กล่าวคือ ลักษณะการพูดที่ปิดโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ระหวางบุคคล ส่วนองศาและซันมีการใช้วาทกรรมที่แสดงความรักและเพื่อตอกย้ำความจริงใจ อีกทั้งยังเป็นวาทกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการให้คำมั่นสัญญาต่อกัน เพื่อสร้างโอกาสในการมีเพศสัมพันธ์

ตัวอย่าง

“เราไม่ได้ชอบใครง่ายๆ นะองศา ถ้าเราเลือกใครแล้ว เราก็อยากให้เขาเป็นของเราแค่คนเดียว องศาไม่นึกเลยว่าซันจะคิดมากขนาดนี้... ไม่ต้องกังวลหรอกเพราะเราเองก็ไม่ได้อยากไปยุ่งกับใครเหมือนกัน องศากระซับอ้อมกอดเพื่อตอกย้ำคำพูดของตัวเอง เรารักซันคนเดียวนะ และเราก็จะเป็นของซันแค่คนเดียว ซันหันหน้ามามององศาด้วยความตกใจ แม้จะไม่ใช่คำว่ารักคำแรกที่องศาบอกกับเธอ แต่เพราะองศาเป็นคนไม่ค่อยแสดงออกอะไรแบบนี้เวลาอยู่ด้วยกัน ฉะนั้นทุกครั้งที่ได้ยินคำนี้ มันพานทำให้หัวใจเต้นรัวไปแล้ว ความเงียบเข้าปกคลุมพื้นที่อีกครั้ง ครั้งนี้มันเงียบจนเด็กสาวทั้งสองได้ยินเสียงลมหายใจของกันและกัน ได้ยินเสียงหัวใจที่เต้นเป็นจังหวะเดียวกัน ได้ยินถึงแรงปรารถนาในใจของทั้งสองคน ลมหายใจอุ่นๆ ของอีกฝ่ายกำลังทำให้ทั้งคู่พึ่งรู้ตัวว่าใบหน้าของเธอเคลื่อนเข้ามาใกล้กันมากขนาดนี้ ใกล้ในระยะที่ทำให้องศาสามารถมองเห็นขนตาเป็นแพยาว และแก้วตาใสๆ ของอีกฝ่ายที่กำลังสะท้อนใบหน้าของตัวเองได้ สายตาเหลือบมองต่ำมาที่ริมฝีปากอย่างเผลอตัว ทั้งคู่รู้ดีว่ากำลังจะเกิดอะไรขึ้น แต่ไม่มีใครคิดจะหยุดมัน ซันค่อยๆ หลับตาลงเตรียมรับสัมผัสที่จะถูกส่งมา นาทีนี้ต่อให้เป็นพระเจ้าก็หยุดสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นไม่ได้”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 201-202)

จากตัวบทเป็นวาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ขององศาและซัน คือการใช้วาทกรรมที่แสดงถึงความรัก ความเข้า การใส่ใจ การตอกย้ำความจริงใจ และวาทกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการให้คำมั่นสัญญาสัญญา เพื่อสร้างโอกาสการมีเพศสัมพันธ์ของทั้งสอง กอปรกับบรรยากาศที่เหมาะสำหรับการมีเพศสัมพันธ์ โดยองศาและซันอาศัยการใช้วาทเพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์เป็นการใช้วาทกรรมที่แสดงถึงความรัก ความเข้า การใส่ใจ การตอกย้ำความจริงใจ

2.4 ทัศนคติทางเพศ กล่าวคือ ทัศนคติหรือเจตคติเรื่องเพศ เรื่องเพศเป็นความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ การใช้คุณค่าในเรื่องเพศของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติเรื่องเพศ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน สื่อ สังคม และวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากศึกษาทัศนคติทางเพศที่ปรากฏในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง แบ่งออกเป็น 2 ทัศนะ ได้แก่ ทัศนคติทางเพศแบบขนบเดิม และทัศนคติทางเพศแบบขนบใหม่ ดังนี้

ทัศนคติทางเพศแบบขนบเดิม หมายถึง ผู้ชายต้องแต่งงานอยู่แบบสามีภรรยากับผู้หญิงเท่านั้น และมีบุตรธิดา เพื่อสืบทอดเชื้อสายวงตระกูลให้อยู่คู่กับสังคมตลอดไป วรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง ตัวละครที่รับบทบาทเป็นแม่ขององศาจะมีทัศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยม กล่าวคือ แม่ไม่เห็นด้วยกับองศาที่คบกับซันซึ่งเป็นหญิงด้วยกัน เพราะเห็นว่าผู้หญิงกับผู้หญิงรักกันถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติทางเพศ การมีความรักที่ถูกต้องนั้น จะต้องเป็นความรักระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงเท่านั้น นอกเหนือจากนั้นคือความผิดปกติ

ตัวอย่าง

“องศาเป็นเด็กปกติ องศาไม่ได้เป็นอะไรที่ผิดเพศแบบนั้น ถ้าจะเรียกมาฟังแกพูดเรื่องไร้สาระนั้นฉันจะกลับละนะ เสียเวลา ทำไมยอมรับไม่ได้ว่าลูกตัวเองเป็นเลสเบี้ยนงั้นหรอ “องศาเป็นเด็กปกติ!” “ฉันก็ไม่ได้บอกว่าหลานผิดปกติสักคำ เลสเบี้ยนเป็นรสนิยมอย่างหนึ่งไม่เกี่ยวกับความผิดปกติอะไรทั้งนั้นแหละ ไม่มีใครมองว่าองศาผิดปกติ มีแต่พี่คนเดียวมั้งที่มองว่าลูกผิดปกติ” ผู้หญิงรักผู้หญิงมันปกติตรงไหน เป็นผู้หญิงเหมือนกันจะรักกันได้ยังไง มันก็แค่ความรู้สึกหวั่นไหวแค่นั้นแหละ องศายังเด็ก ยังไม่เข้าใจ ฉันไม่อยากให้ลูกต้องมาเสียใจ เสียเวลา เสียประวัติไปกับเรื่องพวกนี้ ความรักมันก็คือความรัก จะเพศไหน อายุเท่าไหร่ก็ควรดูแลลูกอย่างห่างๆ ไม่ใช่ไปบงการทุกอย่าง ชีวิตเขาพี่ควรให้เขาตัดสินใจเอง ฉันทนไม่ได้หรอกที่จะนั่งดูลูกตัดสินใจผิดพลาดไปโดยไม่ทำอะไรเลย”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 236)

จากตัวบทจะเห็นได้ว่าแม่ขององศาไม่เห็นด้วยที่องศาคบผู้หญิงด้วยกัน แม่มองว่าการรักเพศเดียวกันคือการผิดปกติ ผู้หญิงจะต้องคบกับผู้ชายเท่านั้นจึงจะถูกต้อง และไม่ยอมรับที่ลูกของตนจะเป็นเช่นนั้น นอกจากนี้ยังกล่าวต่ออีกว่าตนจะไม่ยอมให้ลูกสาวคบกับผู้หญิงด้วยกันอย่างเด็ดขาด เพราะไม่อยากให้คนอื่นมองลูกสาวของตนว่าเป็นคนไม่ดี เป็นคนผิดปกติทางเพศ อีกทั้งการคบกับเพศเดียวกันเป็นการเสียเวลา เสียประวัติ รวมทั้งเสียชื่อเสียงวงตระกูล เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ที่สำคัญคือเป็นเรื่องผิดปกติทางเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าอับอายในสังคมเป็นอย่างมาก จากทัศนคติดังกล่าวของแม่องศา เป็นการแสดงถึงทัศนคติทางเพศแบบขนบเดิม โดยไม่ยอมเปิดใจยอมรับแนวปฏิบัติแบบขนบใหม่ในยุคปัจจุบัน

ทัศนคติทางเพศแบบขนบใหม่ หมายถึง การยอมรับความหลากหลายทางเพศ กล่าวคือ การมองว่าเพศไม่ได้มีเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น ยังมีเพศทางเลือกอีกมากมายในสังคมปัจจุบัน ในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง โดยเฉพาะฉากที่ทุกคนทราบว่าองศาและซันคบกัน ต่างก็แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกับไป ส่วนใหญ่เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือแสดงทัศนคติไปในทิศทางที่ดี และเห็นด้วยกับทั้งสอง เพราะสังคมส่วนใหญ่มองว่าทั้งสองมีความเหมาะสมกัน และมองว่าความรักแบบหญิงรักหญิงเป็นเรื่องปกติตามธรรมชาติ

ตัวอย่าง

“บลาๆ เยอะแยะมากมาย ที่เด็ดสุดน่าจะเป็นน้อง ม. 4 คนนึงที่มาคอมเมนต์ว่า หนูแอบจิ้นคู่นี้มาตั้งนานแล้ว หนูว่าแล้วว่าพวกพี่มีซัมติง ตอนแรกก็ไม่นึกว่าพวกพี่จะคบกันจริงๆ ฟินไปอีกค่า แล้วก็แนบรูปตอนที่เข้าค่ายอาสาเมื่อปิดเทอมมาด้วยมันก็รูปกิจกรรมธรรมดา แต่ถ้าสังเกตดีๆ คือทุกรูปองศาจะมองไปทางซันไม่ก็ซันจะมองไปทางองศาตลอด ที่พีคกว่านั้นคือรูปที่ติณห์ องศา แล้วก็เจริญถ่ายด้วยกันเมื่อเทอมก่อน ในรูปองศาชู 2 นิ้วก็ยังมีคนจำได้ว่านิ้วองศาที่แปะพลา

สเตอร์อยู่เป็นนิ้วเดียวกับที่ซันเคยอัพเดทลงตั้งแต่แคปชั่นว่า “น่ารักจัง” กลายเป็นว่าทั้งโรงเรียนหารู้ไม่ว่าทั้งสองแอบคบกันมานานแล้ว พอเปิดตัวก็มีคนต้อนรับในแง่ดีซะส่วนใหญ่ องศาก็ชื่นใจ แต่มันก็ไม่ใช่ทั้งหมด”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 214)

“องศาเป็นเด็กปกติ!” “ฉันก็ไม่ได้บอกว่าหลานผิดปกติสักคำ เลสเบี้ยนเป็นรสนิยมอย่างหนึ่งไม่เกี่ยวกับความผิดปกติอะไรทั้งนั้นแหละ ไม่มีใครมองว่าองศาผิดปกติ” “นี่ไม่ใช่ยุคสุโขทัยเป็นราชธานี ผู้หญิงไม่ต้องอยู่เฝ้าบ้านให้ผู้ชายหาเลี้ยงแล้ว ผู้หญิงเดี๋ยวนี้ไม่มีผู้ชายฉันก็เห็นเขาอยู่ด้วยกันสบายดี”

(23.5 องศาที่โลกเอียง ม.ป.ป.: 236)

จากตัวบทข้างต้นเด็กนักเรียนส่วนใหญ่หลังจากที่ทราบว่าองศาและซันคบกันในฐานะคนรัก (ความรักแบบผู้หญิงกับผู้หญิง) ต่างก็ชื่นชอบมองว่าทั้งสองเหมาะสมกันดี (คนสวยคู่กับคนสวย) ทั้งนี้ไม่ได้มองว่าทั้งสองผิดปกติทางเพศแต่อย่างไร เนื่องจากยุคปัจจุบันเป็นยุคไร้พรมแดนที่เปิดกว้างทางเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงจะคบกับผู้หญิง หรือผู้ชายจะคบกับผู้ชายก็เรื่องปกติ ความรักแบบเพศเดียวกันไม่จำเป็นต้องปกปิดอีกต่อไปไม่ว่าจะเป็นเพศใดๆ เพราะความรักเป็นสิ่งดีงาม และเป็นเรื่องของรสนิยมส่วนตัวของบุคคล

สรุปได้ว่า ทัศนคติทางเพศ มี 2 ประเด็น คือ 1) ทัศนคติทางเพศแบบขนบเดิม แม่ขององศาไม่เห็นด้วยที่องศาคบผู้หญิงด้วยกัน แม่มองว่าการรักเพศเดียวกันคือการผิดปกติ ผู้หญิงจะต้องคบกับผู้ชายเท่านั้นจึงจะถูกต้อง การมีความรักที่ถูกต้องนั้น จะต้องเป็นความรักระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงเท่านั้น นอกเหนือจากนั้นคือความผิดปกติ และ2) ทัศนคติทางเพศแบบขนบใหม่ เนื่องจากยุคปัจจุบันเป็นยุคไร้พรมแดนที่เปิดกว้างทางเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงจะคบกับผู้หญิง หรือผู้ชายจะคบกับผู้ชายก็เรื่องปกติ ความรักแบบเพศเดียวกันไม่จำเป็นต้องปกปิดอีกต่อไปไม่ว่าจะเป็นเพศใดๆ

อภิปรายผล

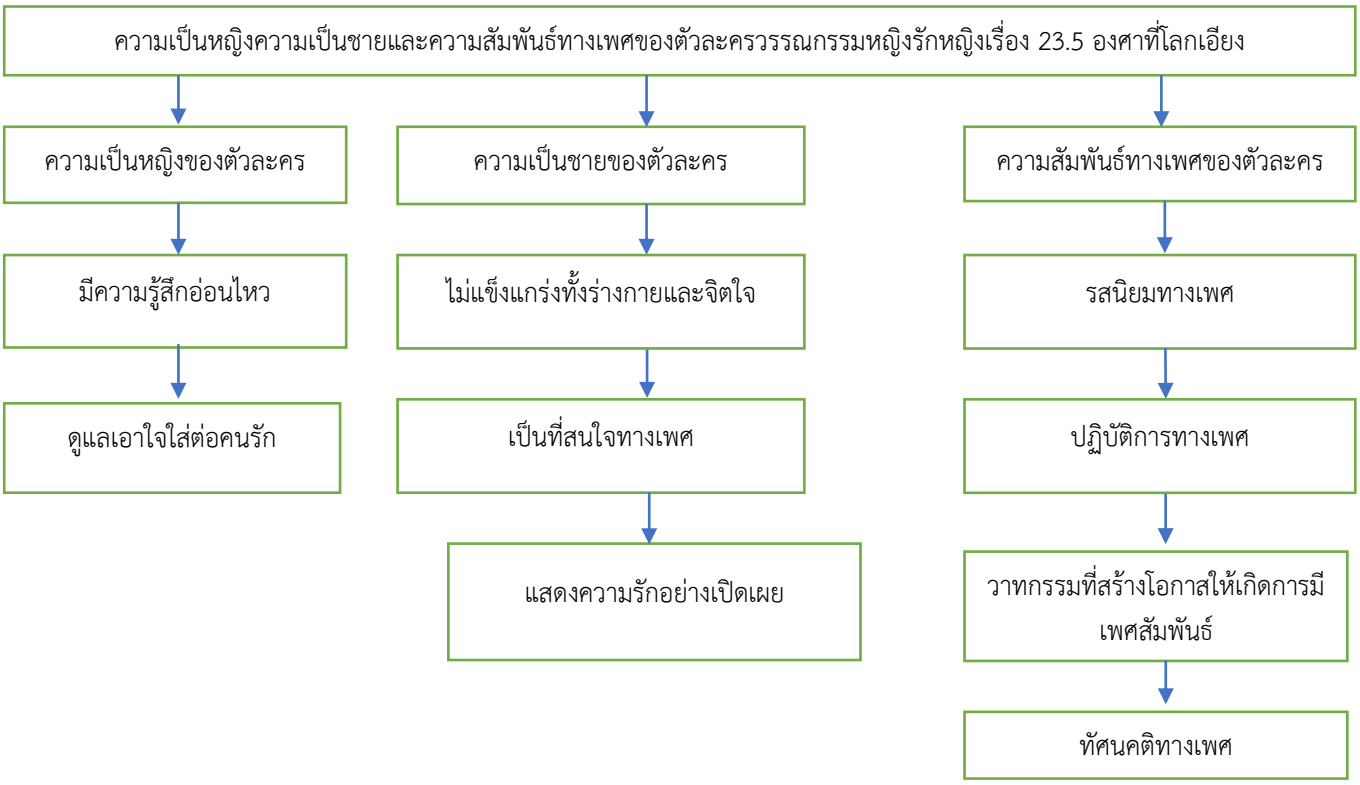
ผลวิเคราะห์ความเป็นหญิงความเป็นชายของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง พบว่า ความเป็นหญิงของตัวละคร แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ มีความรู้สึกอ่อนไหว และดูแลเอาใจใส่ต่อคนรัก ส่วนความเป็นชายของละคร แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ไม่แข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ 2) เป็นที่สนใจทางเพศ และ3) แสดงความรักอย่างเปิดเผย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวรรณกรรมเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง ต้องการเสนอความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิงจึงปรากฏความเป็นชายมากกว่า ทั้งนี้ยังพบว่าความเป็นหญิงและความเป็นชายในวรรณกรรมเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ ตัวละครแต่ละตัวจะแสดงออกทั้งความเป็นหญิง และความเป็นชายอยู่ในคนคนเดียว หรือมีลักษณะผสมผสานกันเหมือนกับวรรณกรรมชายรักชาย ซึ่งสอดคล้องกับอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2566) ศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย พบว่า ลักษณะเฉพาะของตัวละครชายรักชายที่เกิดจากความผสมผสานระหว่างความเป็นหญิงกับความเป็นชาย ได้แก่ 1) ด้านรูปลักษณ์ 2) ด้านกิจกรรม 3) เป็นที่ดึงดูดจากทุกเพศ 4) ทุ่มเทในความรัก 5) แสดงความรักอย่างเปิดเผย และ6) ลักษณะการใช้คำสรรพนามในการสื่อสารของตัวละครชายรักชาย

ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของละครในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง พบว่า ความสัมพันธ์ทางเพศของละคร แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) รสนิยมทางเพศ 2) ปฏิบัติการทางเพศ 3) วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และ 4) ทัศนคติทางเพศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวรรณกรรมหญิงรักหญิงต้องการนำเสนอความรักที่หลากหลาย ความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ จึงมีลักษณะคล้ายกับความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมทั่วไป และต้องการนำเสนอความหลากหลายของเพศวิถี ซึ่งสอดคล้องกับ พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภัทฺรวาที (2564) ศึกษาความหลากหลายของเพศวิถี (LGBTQ+) พบว่า “หนังสือเกย์มาสูตรา” เป็นเสมือนคัมภีร์ที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเพศภาวะวิถีชีวิต ได้กว้างและลึกซึ้งมากขึ้น ช่วยให้ผู้อ่านทำลายกรอบหรือกำแพงที่มีต่อกลุ่ม LGBTQ+ เข้าใจความเป็นมนุษย์มากขึ้น ซึ่งในสังคมยังมีคนอีกมากมาย แต่ทุกคนล้วนต้องการได้รับความเป็นธรรมและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่ากัน และยังสอดคล้องกับอนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ (2566) ศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย พบว่า วรรณกรรมแนววายให้ความคิดว่าความรักเป็นเรื่องปกติไม่ว่าจะเป็นเพศใด วรรณกรรมแนววายให้ความคิดว่าความรักเป็น

เรื่องธรรมชาติ และไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบตามขนบเดิมชายหญิง และวรรณกรรมแนววายให้ความคิดว่าความรักมีหลายรูปแบบไม่จำเป็นต้องปกปิด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความเป็นหญิงความเป็นชายและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมหญิงรักหญิงเรื่อง 23.5 องศาที่โลกเอียง สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้จากศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ความเป็นหญิงและความเป็นชายของตัวละครหญิงรักหญิงจะมีลักษณะผสมผสาน กล่าวคือ ลักษณะความเป็นหญิงและความเป็นชายจะปรากฏทั้งตัวละครที่เป็นพระนางและนางเอก พระนางจะแสดงความเป็นชายมากกว่า และนางเอกจะแสดงความเป็นหญิงมากกว่า นอกจากผู้แต่งพยายามจะสร้างให้ตัวละครหญิงรักหญิงมีความแตกต่างระหว่างความรักแบบเพศตรงข้าม กล่าวคือ พยายามสร้างให้ตัวเอกมีความอ่อนแอในช่วงแรกๆ ของการดำเนินเรื่อง และสร้างให้ตัวละครนางเอกเป็นผู้คอยดูแลทุกอย่าง เนื่องจากตัวเอกจะมีลักษณะไม่มีความมั่นใจในตนเอง

ส่วนความสัมพันธ์เพศทางของตัวละครหญิงรักหญิง พบว่า ทัศนคติทางเพศพบมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติเพศแบบขนบใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นผู้แต่งพยายามนำเสนอความรักแบบหลากหลาย ความรักไม่ได้จำกัดแค่เพศชายและเพศหญิงเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรศึกษาความเป็นหญิงความเป็นชายและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมประเภทอื่นๆ

1.2 ควรศึกษาความเป็นหญิงความเป็นชายและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววายท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นหญิงความเป็นชายและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววายของไทยและต่างประเทศ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นหญิงความเป็นชายและความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างวรรณกรรมแนววายของไทยและท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

ณัชชารีย์ เลิศวิชญโรจน์. (2560). *หัวใจ/วาย*. (ศิษฎา ดาราวลี, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: บันบุ๊คส์.

น้ำเงิน นามมุติ. (2561). *23.5 องศาที่โลกเอียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอเวอร์วาย.

พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทฺรวาที. (2564). เกย์มาสูตรา. *พุทธอาเซียนศึกษาวารสาร, 6*(1), 92-97.

ภัทราพร ไพศาลสุวรรณ. (2553). *แนวคิดเรื่องเพศวิถีในฮินดูตันตระ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มีโชค ราษฎรานุวัต. (2544). *การต่อรองทางเพศสภาพในนิตยสารผู้หญิงผู้หญิงและผู้ชาย*. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). *วรรณกรรมเยาวชน*. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2564. จาก https://www.th.wikipedia.org.

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ. (2566). *บทบาทและความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

อรทัย เพียยุระ. (2561). *วรรณกรรมกับเพศภาวะ*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 113-124.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Development Model for Excellence Administration of Coding Instruction under Primary Office Commission

Supparach Keawmeesri[1*] Jirasak Saekhow[1] and Yanisa Boonchit[1]

[1] *Surat Thani Rajabhat University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: baskaiza@gmail.com*

ABSTRACT

This research aims to (1) explore the problems of coding teaching management, (2) develop a school management model for excellence in coding teaching management, and (3) assess the appropriateness and feasibility of the school management model for excellence in coding teaching management. The sample consists of 24 school administrators and teachers, selected by purposive sampling. The instruments used for data collection are interview forms with a consistency index between 0.6 and 1.00, and questionnaires with a consistency index between 0.6 and 1.00, with a reliability of .94 for the whole form. The data were analyzed using basic statistics, including means and standard deviations. The results of the study found that coding teaching management has problems related to teachers' knowledge and skills, learning management processes, participation of those involved in teaching management, curriculum used in teaching management, budget support, buildings used for teaching management, and budgets for competitions at various levels, throughout the academic year. The results of creating a school administration model for excellence in coding were the S'CN4M: AR model. The results of the quality inspection of the model by experts found that it had the highest quality. The results of the evaluation of the appropriateness and feasibility of the school administration model for excellence in coding teaching found that it was appropriate and feasible at the highest level.

Keywords: Model Development, School Management towards Excellence, Coding Teaching and Learning Management

Received: 17 August 2023;
Revised: 12 April 2024;
Accepted: 21 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศุภราช แก้วมีศรี[1*] จิรศักดิ์ แซ่โค้ว[1] และ ญาณิศา บุญจิตร์[1]

[1] *มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: baskaiza@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง (2) พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง (3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 24 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6 – 1.00 และแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6 – 1.00 มีค่าทั้งฉบับเท่ากับความเชื่อมั่น .94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งมีปัญหาเกี่ยวกับ ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ อาคารสถานที่ที่จะใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอน และงบประมาณในการไปแข่งขันในระดับต่างๆ ได้ตลอดทั้งปีการศึกษา ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านโค้ดดิ้ง ได้รูปแบบ S’CN4M : AR ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ, การจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นที่ 3 การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ข้อ 3.1 การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสาหรับศตวรรษที่ 21 ได้กำหนดเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ที่มีเป้าหมายเพื่อเตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐบาลด้านการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้กับคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยภาษาคอมพิวเตอร์ หรือ Coding เพื่อเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ให้เท่าทันพลวัตของการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง นโยบาย และจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในระดับประถมศึกษา ให้จัดการเรียน การสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดแบบมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน และพัฒนาครูให้มีความชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษและภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) กับนโยบายด้านการศึกษาของคุณหญิงกัลยา โสภณพนิช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาคนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยสนับสนุนให้เด็กไทยได้เรียน ภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) พร้อมพัฒนาหลักสูตรรองรับโลกยุคดิจิทัล ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) เพราะการเรียนดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นกระบวนการคิด เช่น การคิดเชิงคำนวณ การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562)

ปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งภายในโรงเรียนนั้น อาจจะเกิดมาจากปัจจัยในด้านต่างๆ หลายๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเช่น ความรู้ความสามารถของครูที่สอนโค้ดดิ้งกระบวนการในการจัดการเรียนรู้การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวกับกับการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งการสนับสนุนเรื่องงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ (จตุรภัทร ประทุม และคณะ, 2559) อาคารสถานที่ที่จะใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง โดยเฉพาะห้องจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง เพราะการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งต้องใช้อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน และห้องที่ใช้จัดการเรียนโค้ดดิ้งไม่เพียงพอที่จะได้รับจัดสรรให้ใช้เป็นห้องเรียนโค้ดดิ้งและงบประมาณที่มีก็ไม่เพียงพอในการสนับสนุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ด้านโค้ดดิ้งและงบประมาณในการไปแข่งขันในระดับต่างๆ ได้ตลอดทั้งปีการศึกษา (อังคณา นาเจริญ, 2560) นักเรียนที่มีสมาธิสั้น นักเรียนที่ติดยาเสพติด นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ดี นักเรียนเหล่านี้เมื่อได้มาเรียนโค้ดดิ้ง จะเกิดความสนใจ เกิดความรัก และใจจดใจจ่อในการที่อยากเรียนโค้ดดิ้ง จนพัฒนาจากนักเรียนที่มีสมาธิสั้นพัฒนาจนเป็นนักเรียนที่มีสมาธิที่ดี นักเรียนที่ติดยาเสพติดจะใช้เวลาจากการที่ไปเสพยาเสพติดมาเรียนโค้ดดิ้งจนไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก และนักเรียนที่มีผลการเรียนที่ไม่ดี เมื่อมาเรียนโค้ดดิ้งจะทำให้เกิดการพัฒนาความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ทำให้เรียนดีขึ้น และมีโอกาสที่ดีในการไปศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เนื่องจากได้รับรางวัลจากการแข่งขันบูรณาการทักษะโค้ดดิ้งในระดับชาติและนานาชาติอีกด้วย (สกล ธรรมวงศ์, 2560)

จากแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งปัจจุบันนั้นยังไม่มีรูปแบบการบริหารที่มีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในการที่จะจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน การศึกษาวิจัยถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียน การสอนโค้ดดิ้งที่ดี มีประสิทธิภาพของผู้ทำวิจัยในครั้งนี้นั้น เมื่อมีรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งที่ชัดเจน และเมื่อโรงเรียนที่จัดการเรียน การสอนโค้ดดิ้งนำเอารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ บริหารในโรงเรียนของตนเองก็น่าที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในโรงเรียนให้ได้ผลที่ดีและมีคุณภาพตามมาด้วย สุดท้ายผลลัพธ์ที่ดีก็จะเกิดกับนักเรียนผู้เรียนโค้ดดิ้งทำให้ได้รับการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพนักเรียนสามารถนำความรู้ด้านโค้ดดิ้งไปใช้ในการแข่งขันนำไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นหรือใช้เป็นแนวทางในการทำงานในอนาคตได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขั้นการสำรวจข้อมูล ประชากร คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอนโค้ดดิ้งทั้ง 2 กลุ่ม คือ 1) โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 12 คน และ 2) โรงเรียนที่เริ่มจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง จำนวน 12 คน

1.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในขั้นตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของร่างรูปแบบและขั้นรับรองร่างรูปแบบจำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง และแบบสัมภาษณ์ปัจจัยสนับสนุน / อุปสรรคต่อความสำเร็จของโรงเรียนที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คน เพื่อขอสัมภาษณ์และให้ข้อมูลในแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อขอความร่วมมือให้การสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และตอบคำถามในแบบสอบถามทางไปรษณีย์ หรือทาง E-mail หรือช่องทางออนไลน์

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจความเรียบร้อย ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ในการตอบ นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for Social Science) เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

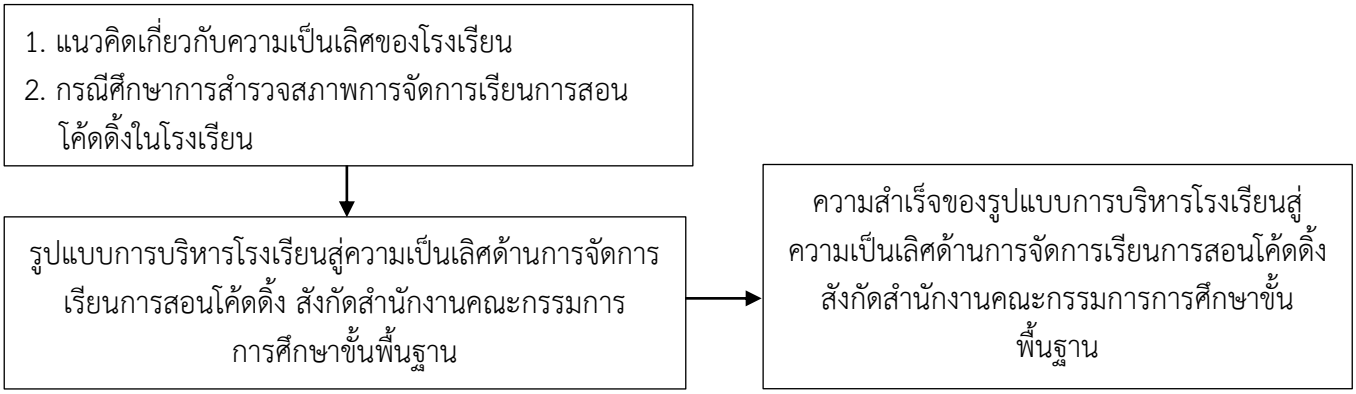
3.4 นำเสนอผลการวิจัย นำเสนอในรูปของความเรียงประกอบตาราง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ใช้จะเป็นแบบสอบถามของกรอบรูปแบบ เป็นการสอบถามถึงความเหมาะสมในการให้ความเห็นในข้อประเด็นในกรอบรูปแบบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง หรือเห็นด้วยระดับน้อยในประเด็นคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถาม โดยเป็นการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การแปลผลในการตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนเกณฑ์ในการแปลผลการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน ดังนี้ สนับสนุน / อุปสรรคต่อความสำเร็จของโรงเรียนที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง จำนวน 5 ข้อ กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศและโรงเรียนที่เริ่มจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง เพื่อให้ได้ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง โดยผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในกระบวนการวิจัย วิธีการจำแนกข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์กลุ่มคำ (Domain analysis) การจัดทำระบบจำแนกประเภท (Taxonomy) การวิเคราะห์เหตุการณ์ (Event analysis) และการเปรียบเทียบข้อมูล นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้วิธีพิเศษอื่นๆ เข้ามาช่วย ได้แก่ การตีความ (Interpretation) และการอธิบายสาเหตุ (Causal Explanation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลของการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำข้อมูลไปร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสำรวจและศึกษาสภาพตามกรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทำให้ได้กรอบรูปแบบ 6 ด้านด้วยกัน คือ 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) หลักสูตรสถานศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 3) อาคาร สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 4) โรงเรียน และชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษา 5) ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ 6) โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ นำกรอบรูปแบบทั้ง 6 ด้าน มาจัดทำเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการสำรวจข้อมูล ซึ่งก็คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ปัจจัยสนับสนุน / อุปสรรคต่อความสำเร็จของโรงเรียนที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง โดยนำเครื่องมือไปใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง จำนวน 12 คน และ โรงเรียนที่เริ่มจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง จำนวน 12 คน รวมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน

เมื่อนำค่าเฉลี่ยมาพิจารณาระดับความคิดเห็นเพื่อแปลความหมายของการสำรวจตามแนวของ Best and Kahn ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 เห็นด้วยน้อยที่สุด จะได้ผลดังนี้ คือ ประเด็นคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ประเด็นคำถามข้อ 26 โรงเรียนที่เป็นเลิศด้านโค้ดดิ้งนักเรียนที่เรียนโค้ดดิ้งต้องมีใจรัก และความมุ่งมั่นที่จะเรียนโค้ดดิ้ง ได้คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.72 และ ประเด็นคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประเด็นคำถามข้อ 1 การเรียนการสอนโค้ดดิ้งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ได้คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสำรวจที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลมาร่างเป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง ได้ร่างรูปแบบ S’CN4M : AR และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบเบื้องต้น และผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองคุณภาพของร่างรูปแบบเบื้องต้น ซึ่งร่างรูปแบบ S’CN4M : AR ซึ่งกำหนดให้ C คือ หลักสูตร (Curriculum), N คือ เครือข่าย (Network), 4M คือ คน เงิน อุปกรณ์ และวิธีการ (Man, Money, Materials, Method), และ AR คือ กระบวนการปฏิบัติการ (Action Research) สรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจได้ ดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตรสถานศึกษา (Curriculum) จากการสำรวจ พบว่า โรงเรียนที่ทำการสำรวจ มีหลักสูตรโค้ดดิ้งที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนที่เรียนโค้ดดิ้ง และการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งของครูผู้สอนโค้ดดิ้งเป็นที่ยอมรับของผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2.2 ด้านเครือข่าย (Network) จากการสำรวจ พบว่าในโรงเรียนที่ทำการสำรวจ ทุกภาคส่วนร่วมมือกันจัดการศึกษาเป็นอย่างดีทั้งภาคชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการสร้างเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาช่วยโรงเรียนจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์

2.3 ด้านคน (Man)

2.3.1) ผู้บริหารโรงเรียน จากการสำรวจพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารจัดการทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนโค้ดดิ้งได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย การประชุมวางแผน การเป็นที่ปรึกษา

การติดต่อประสานงาน การระดมทรัพยากร และการอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ทำให้การจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งสามารถดำเนินการไปได้เป็นอย่างดี

2.3.2) ครูผู้สอนโค้ดดิ้ง จากการสำรวจพบว่า ครูผู้สอนโค้ดดิ้งสามารถจัดทำหลักสูตรโค้ดดิ้งของสถานศึกษาได้ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โค้ดดิ้งจัดกระบวนการการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในห้องเรียนได้ดี มีการพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการพัฒนา (อบรม ดูงาน) และมีการนำนักเรียนไปเข้าร่วมการแข่งขันโค้ดดิ้งรายการต่างๆ และได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมการแข่งขัน

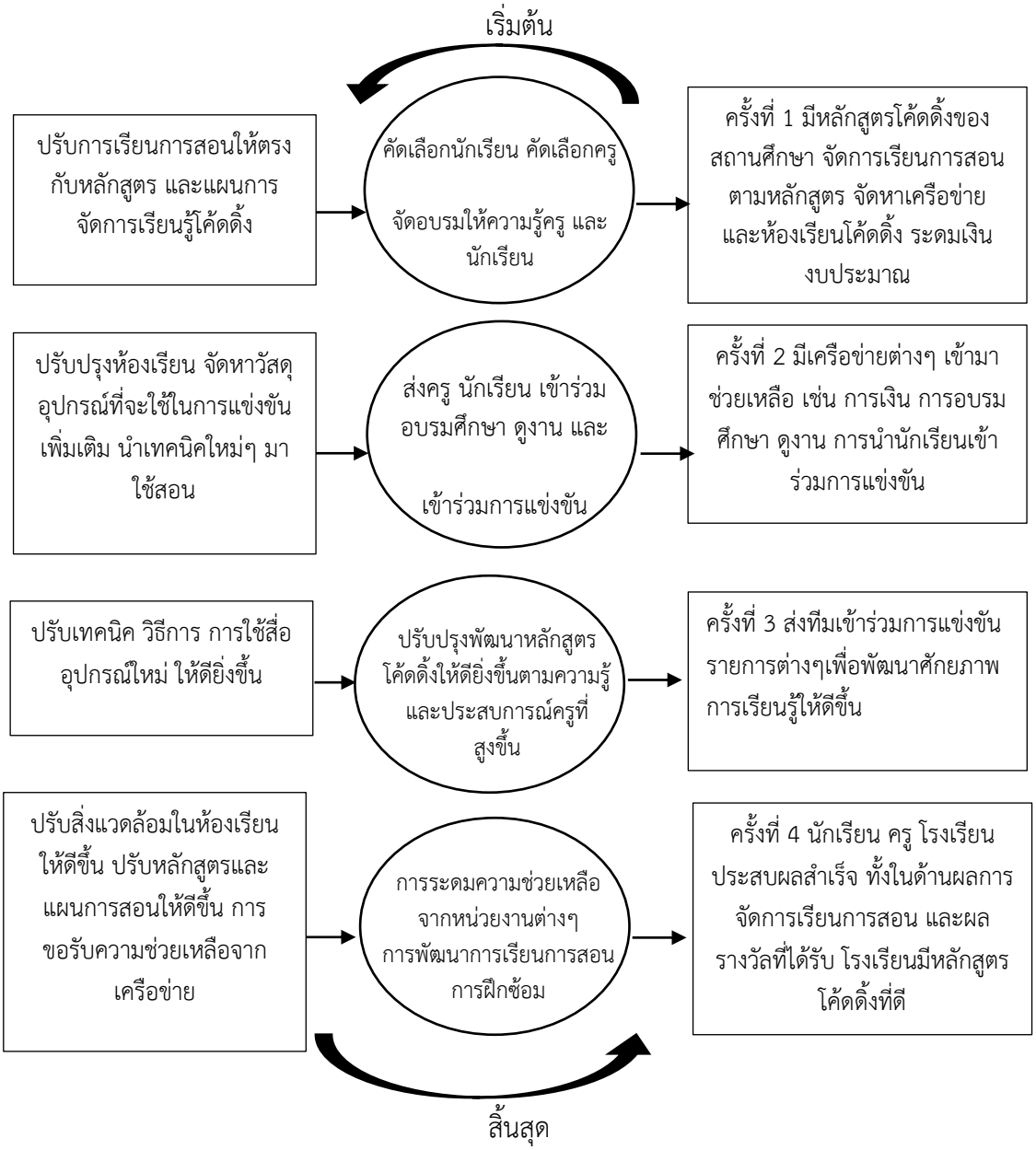
2.3.3) นักเรียนที่เรียนวิชาโค้ดดิ้ง จากการศึกษาวิจัยพบว่านักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็น และได้เข้าร่วมการแข่งขันโค้ดดิ้งรายการต่างๆ และได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมการแข่งขัน

2.4 ด้านเงินงบประมาณ (Money) จากการสำรวจพบว่า เงินงบประมาณที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนโค้ดดิ้งมีความเพียงพอ ซึ่งงบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดหามา จะเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรหรือกับบุคคลเพื่อขอความอนุเคราะห์เรื่องเงินงบประมาณ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถจัดหางบประมาณได้ดี และเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในโรงเรียน

2.5 ด้านวัสดุ อุปกรณ์ (Materials) จากการสำรวจพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง โรงเรียนจัดห้องเรียนโค้ดดิ้งได้ดี มีอุปกรณ์เพื่อใช้เรียนโค้ดดิ้งที่ดีและเพียงพอ มีอุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งต่างๆ เพียงพอ และมีบรรยากาศในห้องเรียนและรอบๆ ห้องเรียนดี มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งและการใช้เพื่อเข้าร่วมการแข่งขันได้อย่างดีและเพียงพอ

2.6 ด้านวิธีการ (Method) จากการสำรวจ พบว่า ในทุกขั้นตอนในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่สำรวจข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียนมีเทคนิควิธีการที่หลากหลายเพื่อบริหารจัดการให้การจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ เช่น การมีภาวะผู้นำในทุกด้านๆ ของผู้บริหาร การเสริมแรง การให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง การระดมทรัพยากร ฯลฯ

2.7 ด้านความสำเร็จที่เกิดขึ้น (Success) จากการสำรวจพบว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในด้านขององค์กร (โรงเรียน) นั้น โรงเรียนได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนในเรื่องการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งและการนำนักเรียนไปเข้าร่วมการแข่งขันโค้ดดิ้ง และได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมการแข่งขันเป็นที่ยอมรับ สำหรับความสำเร็จในด้านบุคคลนั้น (ครูผู้สอนโค้ดดิ้งและนักเรียนที่เรียนโค้ดดิ้ง) ได้รับการประเมินการปฏิบัติงาน และได้รับการประเมินการเรียนวิชาโค้ดดิ้งและได้รับรางวัลในการเข้าร่วมการแข่งขัน ผลการดำเนินการใช้รูปแบบแสดงได้ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การตรวจสอบร่างรูปแบบเบื้องต้นนั้น เมื่อนำรูปร่างรูปแบบไปจัดทำเป็นแบบประเมิน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของร่างรูปแบบ ซึ่งเป็นการหาค่าความตรงในด้านเนื้อหา (IOC) ของร่างรูปแบบ S'CN4M:AR ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ซึ่งผลของการตรวจสอบร่างรูปแบบเบื้องต้น สรุปได้ว่าร่างรูปแบบ (S'CN4M:AR) ในส่วนของ C (Curriculum), N (Network), 4M (Man, Money, Materials, Method) และ AR (Action Research) มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.36) ผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 1 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.5 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญให้รับรองคุณภาพเบื้องต้นของร่างรูปแบบ S'CN4M: AR

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เมื่อสอบถามการร่างรูปแบบแล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงร่างรูปแบบให้ดียิ่งขึ้น โดยเพิ่มปัจจัย ความชอบ (Like) เข้าไปในร่างรูปแบบ จึงได้ร่างรูปแบบใหม่เป็น S'LCN4M : AR ซึ่งกำหนดให้ L คือ ความชอบด้านโค้ดดิ้ง (Like), C คือ หลักสูตร (Curriculum), N คือ เครือข่าย (Network), 4M คือ คน เงิน อุปกรณ์ และวิธีการ (Man, Money, Materials, Method) และ AR คือ กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Research) ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพ

ของร่างรูปแบบตามแบบประเมินร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง (S'LCN4M : AR) ผลปรากฏว่า ในส่วนของ L (Like), C (Curriculum), N (Network), 4M (Man, Money, Materials, Method) และ AR (action research) มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 1 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองร่างรูปแบบ S'LCN4M : AR

อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญที่มีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง 1) ด้านหลักสูตรโค้ดดิ้ง โรงเรียนจะต้องจัดทำหลักสูตรโค้ดดิ้งของโรงเรียน 2) ด้านการมีเครือข่ายต่างๆ คอยให้การช่วยเหลือ โรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งทุกๆ ด้าน 3) ด้านบุคลากรในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนโค้ดดิ้ง และนักเรียนที่เรียนโค้ดดิ้ง ต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตัวบุคคลในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง 4) เงิน ใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งให้สำเร็จ ทั้งการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ การจัดอบรมโค้ดดิ้งในโรงเรียน การส่งครูไปอบรม ศึกษาดูงาน การส่งครู นักเรียนไปแข่งขันโค้ดดิ้งรายการต่างๆ เป็นต้น 5) วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง เช่น ชุดจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง ห้องเรียนโค้ดดิ้ง อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น 6) วิธีการดำเนินการเป็นเทคนิควิธีการส่วนตัวที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนต้องนำมาใช้ในทุกๆ กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งประสบผลสำเร็จ 7) การใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในขั้นการร่างรูปแบบในโรงเรียนเป็นวิธีการที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในกระบวนการร่างรูปแบบที่มุ่งหมายให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งเพื่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง เกิดจากปัจจัยในด้านต่างๆ หลายๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน เช่น ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ ธร สุนธรายุทธ (2561) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณเป็นการจัดการเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management) และรวมเอากระบวนการควบคุม (Controlling) เข้าไว้ด้วย จัดว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการทีเดียว เพราะดูเหมือนเอาทุกกิจกรรมของกระบวนการมาใช้เกือบหมด รวมทั้งคน (Man) และเงิน (Money) ด้วยถือว่าเป็นกำลังใจสำคัญไปสู่เป้าหมายได้ หากผู้บริหารมีระบบการจัดการที่ดีเป็นมืออาชีพ จะเห็นได้ว่าเงินงบประมาณมีความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่งจะเกี่ยวพันกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในหลายๆ ขั้นตอน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือจากบุคคลและองค์กรต่างๆ เพื่อให้การสนับสนุนในด้านการเงินในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งและการจัดสรรเงินงบประมาณจากงบประมาณของทางโรงเรียน

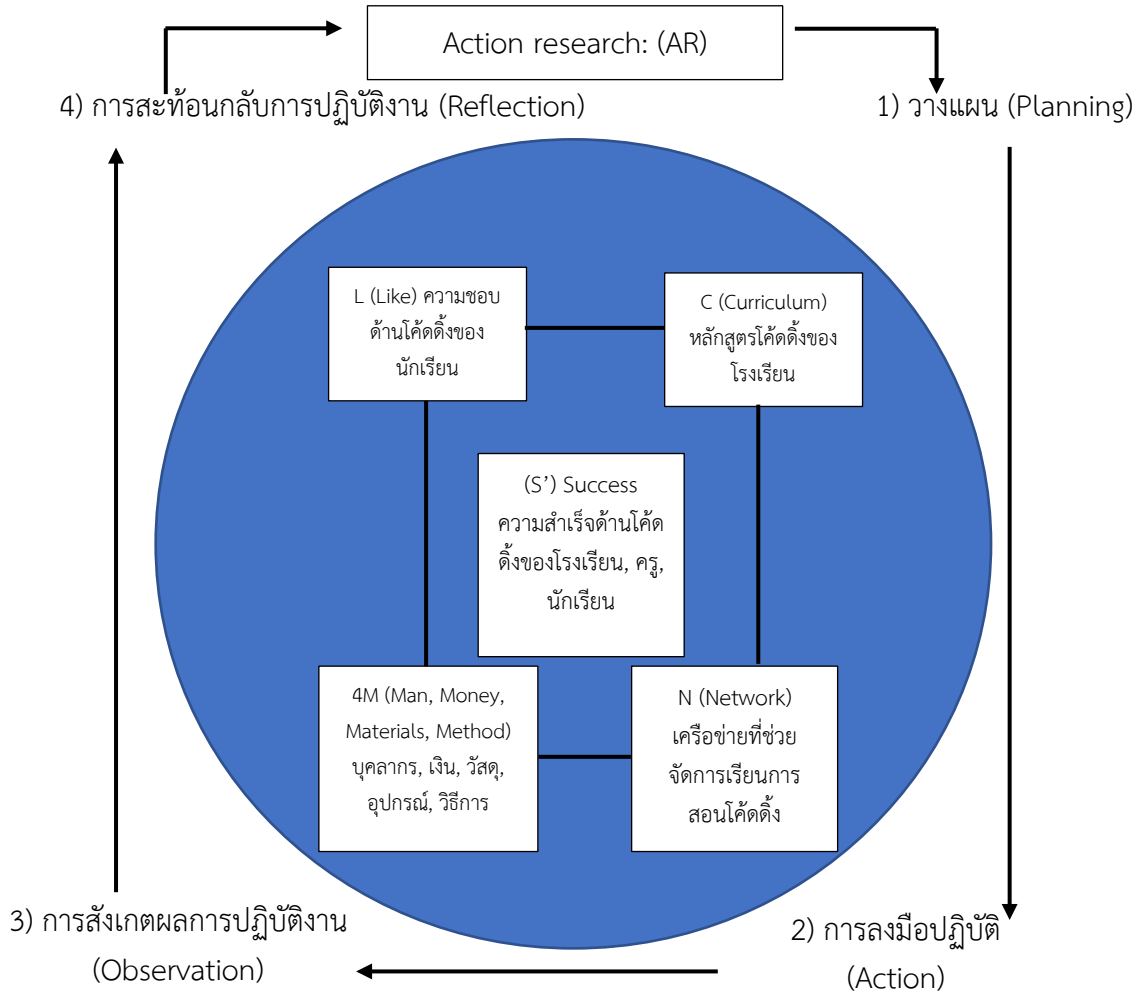
การพัฒนาร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่างรูปแบบ S'CN4M:AR ซึ่งแทนความหมายที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ S = (ผลสำเร็จ, Success) เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากนำเอาร่างรูปแบบไปใช้ ซึ่งจะเป็นผลสำเร็จระดับองค์กร และผลสำเร็จระดับบุคคล, N = (เครือข่าย, Network) ซึ่งจะเป็นเครือข่ายความช่วยเหลือที่เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง, C = (หลักสูตร, Curriculum) ซึ่งจะเป็นหลักสูตรโค้ดดิ้งที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งให้กับนักเรียน, 4M = (คน เงิน วัสดุ การบริหาร, Man Money Materials Method) ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ป้อนเข้า (Input) ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง, AR = (กระบวนการปฏิบัติการ, Action Research) ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในกระบวนการร่างรูปแบบ ผลการตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบ สำหรับการตรวจสอบร่างรูปแบบ ซึ่งเป็นการหาค่าความตรงในด้านเนื้อหา (IOC) ของร่างรูปแบบ S'CN4M:AR ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ซึ่งผลของการตรวจสอบร่างรูปแบบ สรุปได้ว่าร่างรูปแบบ S'CN4M:AR ในส่วนของ C (Curriculum), N (Network), 4M (Man Money Materials Method) และ AR (Action Research) ผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 1 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.5 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองคุณภาพเบื้องต้นของร่างรูปแบบ S'CN4M:AR สอดคล้องกับ ธร สุนทรายุทธ (2561) ได้กล่าวถึงรูปแบบและเทคนิคการบริหารจัดการในเรื่องรูปแบบและเทคนิคนั้น อาศัยแนวคิดเชิงปรัชญาเป็นฐาน แล้วนำมาประยุกต์

วิเคราะห์ และประเมินสร้างรูปแบบ (Model) และเทคนิค (Technique) ตามปรัชญานั้นๆ จุดมุ่งหมาย คือ เป็นแนวเพื่อจะอธิบายพฤติกรรม คำว่าแบบจะสัมพันธ์กับกลยุทธ์ที่จะนำไปใช้จะต้องเหมาะสมกับบริบทขององค์กร การที่มีนักบริหารได้นำกลยุทธ์ของหน่วยงานอื่นไปใช้จะต้องพิจารณาให้รอบคอบ

การปรับปรุงร่างรูปแบบและรับรองร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหลังจากการตรวจสอบร่างรูปแบบ ว่ารูปแบบ S'CN4M:AR สามารถนำไปใช้ได้ผลดี จากการนำร่างรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและร่วมวิเคราะห์จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงปรับปรุงร่างรูปแบบเป็น S'LCN4M : AR ซึ่งเป็นร่างรูปแบบที่เพิ่มปัจจัยด้านความชอบ (Like) ของนักเรียนที่เรียนโค้ดดิ้งเพิ่มเข้ามา เมื่อได้ร่างรูปแบบที่ทำการปรับปรุงโดยผู้วิจัยแล้ว นำร่างรูปแบบไปสร้างแบบประเมินและนำไปใช้ผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อหาค่าคุณภาพของร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญผลปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญรับรองร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ วันเพ็ญ รักเสนาะ (2558) ที่กล่าวว่า ความชอบเป็นพฤติกรรมส่วนหนึ่งของทัศนคติ ทัศนคติ คือ สภาพจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด หรือความเห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด อาจเป็นส่วนรวมๆ หรือส่วนย่อยๆ เช่น ความนิยม-ความไม่นิยม, สนใจ-ไม่สนใจ, ความชอบ-ความไม่ชอบ ซึ่งแสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็นได้ ดังนั้นความชอบหรือไม่ชอบ จึงเป็นตัวที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการรับรู้

องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลของการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รูปแบบ คือ S'LCN4M : AR. ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียน

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง เกิดจากปัจจัยในด้านต่างๆ หลายๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน เช่น ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ อาคารสถานที่ที่จะใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอน และงบประมาณในการไปแข่งขันในระดับต่างๆ ได้ตลอดทั้งปีการศึกษา

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ได้ร่างรูปแบบ S’CN4M : AR และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบเบื้องต้น และผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองคุณภาพของร่างรูปแบบเบื้องต้น ซึ่งร่างรูปแบบ S’CN4M : AR ซึ่งกำหนดให้ C คือ หลักสูตร (Curriculum), N คือ เครือข่าย (Network), 4M คือ คน เงิน อุปกรณ์ และวิธีการ (Man, Money, Materials, Method), และ AR คือ กระบวนการปฏิบัติการ (Action Research)

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เมื่อสอบถามการร่างรูปแบบแล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงร่างรูปแบบให้ดียิ่งขึ้น โดยเพิ่มปัจจัย ความชอบ (Like) เข้าไปในร่างรูปแบบ จึงได้ร่างรูปแบบใหม่เป็น S’LCN4M : AR ซึ่งกำหนดให้ L คือ ความชอบด้านโค้ดดิ้ง (Like), C คือ หลักสูตร (Curriculum), N คือ เครือข่าย (Network), 4M คือ คน เงิน อุปกรณ์ และวิธีการ (Man, Money, Materials, Method) และ AR คือ กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Research)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การที่คนไทยจะเก่งเรื่องโค้ดดิ้ง จนสามารถประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ จำเป็นต้องมีการฝึกให้นักเรียนตั้งแต่ตัวเล็กๆ มีกระบวนการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง ผู้นำในกระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายจัดให้มีการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในโรงเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาในประเทศไทยทุกโรงเรียน

1.2 การจัดการเรียนการสอน Coding ในโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่มีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งเป็นการบูรณาการได้ทุกวิชา

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญและประโยชน์ของโค้ดดิ้ง และมีนโยบายจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งขึ้นในโรงเรียน ขอสนับสนุนงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ด้านโค้ดดิ้ง จัดตั้งทีมครูผู้สอนโค้ดดิ้งขึ้นมา จัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านโค้ดดิ้งมาอบรมให้ความรู้กับนักเรียน และทีมครูผู้สอนโค้ดดิ้ง จัดทำหลักสูตรโค้ดดิ้งของโรงเรียน ต้องจัดสรรงบประมาณเป็นการเฉพาะให้กับการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง มีการจัดทำห้องที่ใช้จัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง และปรับปรุงห้องเรียนให้เหมาะและเอื้อต่อการเรียนรู้ด้านโค้ดดิ้งของนักเรียน อีกทั้งควรนำเอางานวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอยู่ในแต่เฉพาะกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน ยังไม่ครอบคลุมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งทั้งหมด ส่งผลไม่ทราบถึงการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมได้ทั้งหมด

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยให้ครอบคลุมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทราบถึงการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้พัฒนาโรงเรียน

2.3 ผู้วิจัยสามารถนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนโค้ดดิ้ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ดำเนินการเป็นวิจัย (Action Research) เพื่อพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านโค้ดดิ้งอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จตุรภัทร ประทุม, ประยูร อิ่มสวาสดิ์ และ สมพงษ์ ปั้นหุ่น. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27*(2), 119-130

ธร สุนทรายุทธ. (2561). *การบริหารจัดการเชิงจิตวิทยา.* กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

วันเพ็ญ รักเสนาะ. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความคงทนและความชอบทางการเรียนจากบทเรียนแผนภาพโปร่งใสที่ใช้ภาพเดี่ยวและภาพเปรียบเทียบในการเขียนการ์ตูนโครงร่างลายเส้น*. (ครุศาสตรอุตสาหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ).

สกล ธรรมวงศ์. (2560). *Lab Boy ผู้สอนคิดด้วยหุ่นยนต์ พัฒนาการเรียนรู้ บูรณาการชีวิตด้วย ประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ.* กรุงเทพฯ: กลุ่มงานบริหารและจัดการศึกษา.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562*). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุภางค์ จันทวานิช. (2560). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อังคณา นาเจริญ. (2560). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 125-138.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Strategy for the Network Development of Buddhist Community Environmental Management

Anek Yai-in[1*] Phrapalad Raphin Buddhisaro[1] Phra Komsan Charoenwong[1] Kiettisak Suklueang[1] Paradorn Kaewbutdee[1] and Natyanee Boonthong[1]

[1] *Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Anek4861@gmail.com*

ABSTRACT

The objectives of this paper are as follows: (1) to study ecological problems and the networks of environmental management within Buddhist communities; (2) to develop waste management systems that are efficient and cost-effective for Buddhist communities; (3) to create additional value through waste sorting and sustainable environmental management models; and (4) to develop strategies and networks for environmental management within Buddhist communities. Field action research facilitates participation in problem-solving through workshops. Participatory observation with a particular emphasis on groups This research is divided into two regions: the northern region, which consists of four communities in Tha Kwang Subdistrict, Saraphi District, Chiang Mai Province; and the central region, which comprises four communities in Nong Klub Subdistrict, Nong Bua District, Nakhon Sawan Province. Key informants consist of government agency representatives. There were six representatives from religious organizations and community leaders, six representatives from the general public, and 18 representatives from the general public. The problem of garbage accumulation in the community causes ecological consequences and poses threats to public health. It arises from a lack of responsibility, lack of knowledge, and lack of participation in the disposal of source waste. The proposed solution entails addressing the problem through the establishment of volunteer leaders and the implementation of a waste management system at the household level. This may be achieved by following a five-step process: sorting waste, donating waste to charitable causes, selling recyclable materials to generate funds for public welfare, and teaching the community to foster a clean and habitable environment. There are two sorts of sortable waste: (1) Chemical refuse generates value addition through the allocation of funds towards community-oriented initiatives, such as equipment purchases or temple renovations, as determined by the members. (2) Organic waste will be incinerated to produce charcoal, wood vinegar, and compost, thereby decreasing waste volume and alleviating the government's workload. The knowledge that resulted in the creation of four prototype systems for waste and sewage-source disposal, as well as knowledge-promotion systems for the community, is a strategy for developing a network of environmental management in the Buddhist way of life, an effective problem-solving system and a sustainable waste and sewage disposal system.

Keywords: Development Strategy, Environmental Management Network, Buddhist Community, Ecosystem

Received: 1 May 2024;
Revised: 20 May 2024;
Accepted: 2 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ

เอนก ใยอินทร์[1*] พระปลัดระพิน พุทธิสาโร[1] พระคมสัน เจริญวงค์[1] เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง[1] ภาราดร แก้วบุตรดี[1] และ ณัฏยาณี บุญทองคำ[1]

[1] *คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Anek4861@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัญหาระบบนิเวศและเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ (2) เพื่อพัฒนาระบบจัดการขยะต้นทางและลดต้นทุนในการจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ (3) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการคัดแยกและรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (4) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์และเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การวิจัยเชิงเอกสารศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการภาคสนามสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มเฉพาะ พื้นที่ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ ภาคกลาง ได้แก่ ชุมชนในตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 ชุมชน ภาคเหนือ ได้แก่ ชุมชนในตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน ผู้แทนองค์กรศาสนาและผู้นำชุมชน 6 คน ผู้แทนประชาชน 6 คน รวม 18 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการสะสมของขยะในชุมชนทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชน เกิดขึ้นจากขาดความรับผิดชอบ ขาดความรู้ และขาดการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะต้นทาง วิธีแก้ปัญหาโดยการสร้างแกนนำจิตอาสาและพัฒนาระบบการจัดการขยะในระดับครัวเรือน 5 ขั้นตอน คือ คัดแยกขยะ นำขยะไปทำบุญ ขายขยะนำเงินมาทำสาธารณะประโยชน์ ให้ความรู้ในการสร้างชุมชนให้สะอาดน่าอยู่ ขยะที่ผ่านการคัดแยกมี 2 ประเภทคือ (1) ขยะเคมีสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยวิธีจำหน่วยเพื่อนำเงินไปใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ตามความเห็นของสมาชิก เช่น บูรณะวัด ซื้ออุปกรณ์ใช้สอยในชุมชน จัดทำเป็นสวัสดิการดูแลสมาชิกในกรณีเกิด แก่ เจ็บ ตาย (2) ขยะอินทรีย์จะนำไปเผาถ่าน ทำน้ำส้มควันไม้และทำเป็นปุ๋ยหมักลดปริมาณขยะและลดภาระหน่วนงานภาครัฐ องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การกำหนดเป็นยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ 4 ระบบ ได้แก่ ระบบกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต้นทาง ระบบส่งเสริมองค์ความรู้สู่ชุมชน ระบบการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและระบบกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์พัฒนา, เครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อม, ชุมชนวิถีพุทธ, ระบบนิเวศ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้ระบุถึงปัญหาในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เผชิญกับภาวะขยะล้นเมืองและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงในทุกด้าน ในกรอบยุทธศาสตร์ฯ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยในมิติ “ความยั่งยืน” ได้ระบุถึงการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลกซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืนและประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตาม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ยังได้กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยใน 20 ปีข้างหน้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม คือ การขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปสู่เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจสีเขียว ระดับการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ มีพื้นที่สีเขียวใหญ่ขึ้น ประชาชนมีพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้ระบุถึงการเพิ่มศักยภาพเมืองด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการของเสีย ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ปัญหาสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นปัญหาที่คู่ขนานไปกับการพัฒนาประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ระบบเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ระบบสังคม ด้านสาธารณะสุข ด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศชุมชน และระบบการเมือง ด้านงบประมาณที่มีจำนวนมหาศาลที่รัฐทุ่มในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากขยะที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธี มองว่าขยะเป็นสิ่งปฏิกูล ซึ่งเป็นต้นเหตุของการทำลายระบบนิเวศทางตรง ต่อแหล่งน้ำ มลพิษทางอากาศ ที่ส่งผลต่อสิ่งมีชีวิตและทัศนียภาพ ส่วนผลกระทบท้องอ้อมนั้น สาเหตุเกิดจากการตัดไม่ทำลายป่า การใช้สารเคมีทำให้สารพิษไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น แต่ปัจจัยทางอ้อมส่วนใหญ่จะมีกฎหมายคุ้มครองในฐานะเป็นอนุรักษ์ทรัพยากรที่สำคัญและเป็นสมบัติของชาติ หากผู้ใดละเมินก็จะได้รับการดำเนินคดีทางกฎหมาย เช่น การแผ้วถางบุกรุกป่าขยายพื้นที่ทางการเกษตร การเผาเพื่อหาของป่า การลักลอบล่าสัตว์ ตัดไม้ทำลายป่า การใช้พื้นที่ป่าสงวนผิดวัตถุประสงค์

ในขณะที่ผลกระทบทางตรงในระดับชุมชน “ขยะ” เป็นปัญหาที่มนุษย์สร้างขึ้น นับวันยิ่งยกระดับเป็นปัญหาระดับชาติที่กระทบไปในทุกมิติ ประการสำคัญเกิดจากการขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีแนวคิดที่จะพยายามผลักภาระไปให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ปัญหา ทั้งที่ต้นทางของขยะเกิดขึ้นจากครัวเรือน ผลจากการลงพื้นที่เป้าหมายเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยทำให้พบว่า ในแต่ละปีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7,850 แห่ง คือ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง 2) เทศบาล 2,472 แห่ง แบ่งออกเป็น เทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลเมือง 195 แห่ง เทศบาลตำบล 2,247 แห่ง 3) องค์การบริหารส่วนตำบล 5,300 แห่ง 4) องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) 2 แห่ง จะใช้งบประมาณโดยเฉลี่ยแห่งละ 500,000 บาท ในการจัดการขยะ ในภาพรวมทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณจำนวนมากถึงปีละ 3,925,000,000 บาท ผลเกิดจากการขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดองค์ความรู้ในการจัดการขยะต้นทางและบทบาทของตนเองในการจัดการสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) และกระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งให้จังหวัดดำเนินการจัดทำแนวทางปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” โดยมีกรอบการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการ ฯ จำนวน 2 ระยะ ได้แก่ ระยะต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะ และการส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง และระยะกลางทาง คือการจัดทำระบบเก็บและขนอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแนวคิด 3Rs ซึ่งผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ ฯ ในปี พ.ศ. 2560 ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยก่อนเข้าสู่ระบบกำจัดที่ปลายทางลดลงร้อยละ 5.28 เมื่อเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2559 และเพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ มีการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

การสร้างระบบการจัดการขยะต้นทางชุมชนวิถีพุทธ จึงเป็นแนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มต้นที่ชุมชน โดยคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่กระจายไปทุก ๆ ภาคของประเทศไทยเพื่อศึกษาถึงความแตกต่างในบริบทของแต่ละชุมชน โดยเลือกพื้นที่เป้าหมายที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาขยะในชุมชน ทั้งชุมชนชนบทและชุมชนเมือง 2 พื้นที่ ได้แก่ 1) ภาคกลาง ที่ชุมชนวัดหนองม่วง ตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 2) ภาคเหนือ ที่ชุมชนวัดสันดอนมูล ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ

การสร้างระบบการจัดการขยะต้นทางชุมชนวิถีพุทธ แนวทางการดำเนินโครงการในพื้นมีเป้าหมายผลสัมฤทธิ์สำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. พัฒนาระบบนิเวศและเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ (ต้นน้ำ) การบริหารจัดการขยะในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการรวมตัวกันเป็นภาคประชาสังคม สร้างพลัง บวร (วัด บ้าน ราชการ) มิติในการขับเคลื่อนการจัดการขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยชุมชน เน้นการปลูกจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในการจัดการขยะในชุมชนของตัวเอง สร้างจิตอาสายกระดับประชาชนเป็นพลเมืองร่วมเป็นสมาชิกและจิตอาสาในการรณรงค์และถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ชุมชน และสร้างจิตสาธารณะให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงหน้าที่ของทุกคนในชุมชนและเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ในพื้นที่ของจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดเชียงใหม่

2. พัฒนาระบบการจัดการขยะต้นทางชุมชนวิถีพุทธ (กลางน้ำ) เป็นกระบวนการปฏิบัติการเชิงรุก โดยใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาลงไปขับเคลื่อนในระดับครัวเรือน โดยให้ทุกครัวเรือนในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมชุมชนนั้นเข้าร่วมเป็นสมาชิกในการจัดการขยะต้นทางตามแนวคิด 3Rs (Reduce Reuse Recycle) รณรงค์ให้ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ ด้วยการสร้างกิจกรรมลดปริมาณขยะในชุมชน การคัดแยกขยะจากต้นทาง การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เพื่อลดภาระในการจัดการของหน่วยงานภาครัฐทั้งด้านกำลังคนและงบประมาณ สร้างตัวชี้วัดระบบการจัดการและต้นทุนในการจัดการขยะจะต้องลดลงร้อยละ 5 โดยใช้ 2565 เป็นปีฐานในการศึกษาเปรียบเทียบหรือก่อนดำเนินการวิจัย 1 ปีงบประมาณที่สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. พัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ในชุมชน (ปลายน้ำ) เป็นกระบวนการนำผลการวิจัยทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ โดยวิธีการรีไซเคิลหรือแปรรูปจากวัสดุที่เหลือใช้ การแปลงขยะให้เป็นทุน รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะที่ผ่านกระบวนการจัดการที่ถูกวิธีแล้ว ซึ่งปลายทางจะเป็นการผลักดันให้มีการจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการสังคมสาธารณสงเคราะห์ กับสมาชิกที่เข้าร่วมขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยนำเงินที่ได้ไปช่วยเหลือสังคมชุมชนในกรณี เกิด แก่ เจ็บตาย เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิก ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกทุกคนเข้าใจและเข้าถึงความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืนโดยชุมชน

กระบวนการดังกล่าวใช้ “วัด” สถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน เนื่องจากวัดหรือองค์กรศาสนาเป็นสถาบันทางสังคม มีหน้าที่หลักในการเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจ ไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านกายภาพ ความร่วมมือของพลังบวร จะส่งผลให้เกิดการทำงานภาคประชาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลลัพธ์จะก่อให้เกิดสังคมแห่งการแบ่งปัน ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีจุดเริ่มในการรวมกลุ่มเพื่อทำหน้าที่ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่หันมาให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาระบบนิเวศและเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ
2. เพื่อพัฒนาระบบจัดการขยะต้นทางและลดต้นทุนในการจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ
3. เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการคัดแยกและรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
4. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์และเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติภาคสนาม (Action Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. บริบทพื้นที่วิจัย

ศึกษาบริบทพื้นที่วิจัย ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไป สภาพปัญหาในระดับชุมชน ผลกระทบด้านการจัดการขยะต้นทาง การสร้างแกนนำจิตอาสาและพัฒนาระบบการจัดการขยะในระดับครัวเรือน นำไปสู่การเสนอรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและการขยายผลในพื้นที่ต้นแบบชุมชนวิถีพุทธ รวมถึงบริบท พัฒนาการด้านประวัติศาสตร์

ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตในชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่ 1) ภาคกลาง โดยใช้ชุมชนวัดหนองม่วง ตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 2) ภาคเหนือ ชุมชนบ้านในแคว ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยในการศึกษาวิเคราะห์ จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการภาคสนาม (Action Research) ด้วยวิธีศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิในท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลทั้งสองส่วนไปสังเคราะห์เข้าสู่กระบวนการพัฒนากิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างยั่งยืน (Research and Development) สร้างกระบวนการแก้ไขปัญหาในระดับชุมชนที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สร้างขึ้นด้วยการทบทวนวรรณกรรม สร้างแบบสอบถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ก่อนนำไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ร่วมกับแบบบันทึกภาคสนาม (Field note) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ ภาคกลาง ได้แก่ ชุมชนในตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 ชุมชน ภาคเหนือ ได้แก่ ชุมชนในตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน ผู้แทนองค์กรศาสนาและผู้นำชุมชน 6 คน ผู้แทนประชาชน 6 คน รวม 18 คน เลือกโดยเฉพาะเจาะจง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลแล้ว ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ประกอบเนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่คณะผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูล จนถึงเมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูล โดยขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล 3) การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว 4) การสร้างบทสรุป และ 5) การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดระเบียบข้อมูล โดยการทำให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาอยู่ในสภาพที่สะดวกและง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์ ซึ่งการจัดระเบียบข้อมูลนี้จะกระทำเมื่อนักวิจัยอยู่ในสนามการวิจัยและได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งเห็นว่าข้อมูลมีมากพอจึงควรเริ่มทำการจัดระเบียบข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูลอาจจัดตามระบบหรือตามเกณฑ์ประเภทของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) เป็นการจัดระเบียบทางเนื้อหา ซึ่งต่างจากการจัดระเบียบข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ที่เป็นการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่หรือเป็นประเภทตามข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา หรือเรียกว่าการจัดระเบียบข้อมูลทางกายภาพ แต่การทำดัชนีข้อมูลหรือกำหนดรหัสข้อมูล เป็นการจัดข้อมูลโดยการใช้คำหลักซึ่งอาจมีลักษณะเป็นวลีหรือข้อความหนึ่งมาแทนข้อมูลที่บันทึกไว้ในบันทึกภาคสนาม ส่วนที่เป็นการบันทึกพรรณนา หรือบันทึกละเอียดส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นข้อมูลในการบันทึกพรรณนาส่วนนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร คำหลัก (วลี หรือข้อความ) ที่กำหนดขึ้นนั้นจะมีลักษณะเป็นมโนทัศน์ (concept) ซึ่งมีความหมายแทนข้อมูลบันทึกละเอียดส่วนนั้น

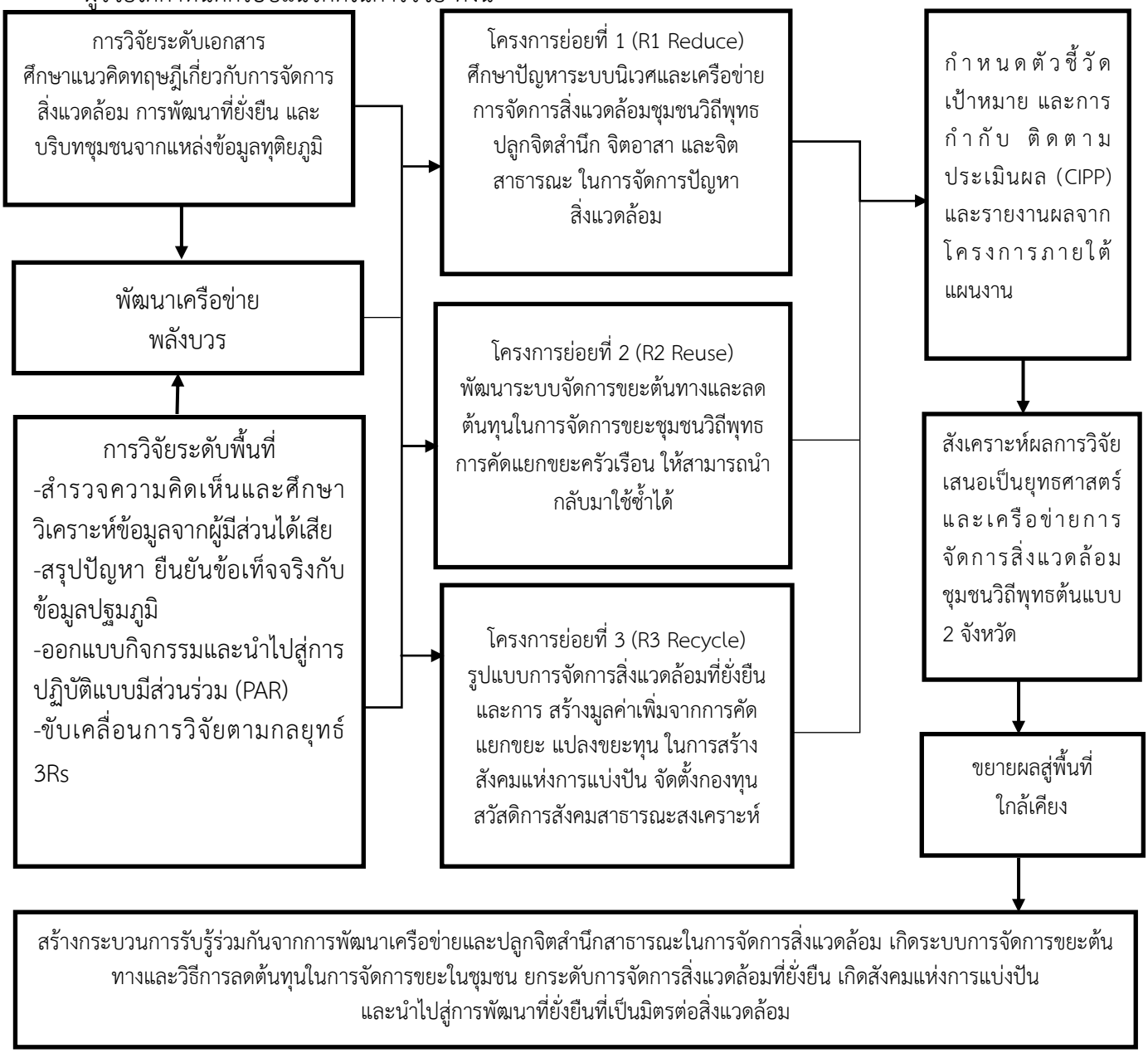
ขั้นตอนที่ 3 การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว ในขั้นตอนนี้คือการสรุปเชื่อมโยงดัชนีคำหลักเข้าด้วยกัน ภายหลังจากผ่านกระบวนการทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูลแล้ว การเชื่อมโยงคำหลักเข้าด้วยกันจะเขียนเป็นประโยคข้อความที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหลัก และจากการเชื่อมโยงดัชนีคำหลัก ทำให้ข้อมูลในส่วนที่เป็นบันทึกละเอียดที่มีอยู่มากนั้นถูกลดทอนหรือตัดทิ้งไปจนกระทั่งเหลือเฉพาะประเด็นหลัก ๆ ที่นำมาผูกโยงกันเท่านั้น ซึ่งทำให้ข้อมูลมีความกระชับชัดเจนมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างบทสรุป โดยการเขียนเชื่อมโยงข้อสรุปชั่วคราวที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันแล้วเข้าด้วยกัน การเชื่อมข้อสรุปชั่วคราวนั้นจะเชื่อมโยงตามลำดับข้อสรุปแต่ละข้อสรุปเป็นบทสรุปย่อยและเชื่อมโยงบทสรุปย่อยแต่ละบทสรุปเข้าด้วยกันเป็นบทสรุปสุดท้าย การเชื่อมโยงแต่ละครั้งจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่สรุปว่าข้อมูลชุดใดสัมพันธ์กับข้อมูลชุดใดและสัมพันธ์ในลักษณะ “เป็นส่วนหนึ่ง” หรือ “อยู่ภายใต้ข้อมูลชุดใด” นั่นคือ การเชื่อมโยงจัดลำดับข้อสรุปและบทสรุปย่อยเข้าด้วยกันนั้นจะมีลักษณะลดหลั่นตามลำดับขั้นความสัมพันธ์ (Hierarchy) จนกระทั่งผลสุดท้ายจะได้บทสรุปใหญ่ที่มีความสัมพันธ์ครอบคลุมข้อสรุปและบทสรุปย่อย ๆ ในรูปของข้อความเชิงอธิบายที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสูงกว่าข้อสรุปและบทสรุปย่อย ข้อความที่กล่าวนี้สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ หรือข้อเท็จจริงได้อย่างรอบด้าน

ขั้นตอนที่ 5 การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างบทสรุปแล้ว ก็จะทำให้ได้ชุดของข้อความที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ทั้งนี้เพื่อจะให้บทสรุปดังกล่าว มีความน่าเชื่อถือจึงจำเป็นต้องย้อนกลับไปพิจารณาข้อมูลที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เพื่อพิสูจน์ว่าบทสรุปนั้นสอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการพิสูจน์บทสรุปก็มักจะเป็นการพิจารณาวิธีการเก็บข้อมูลนั้นว่าดำเนินการอย่างรอบคอบหรือไม่เพียงไร และข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มานั้นเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือหรือไม่ ทั้งนี้วิธีการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของบทสรุปซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถกระทำได้โดยการตรวจสอบความเป็นตัวแทนที่ดีของข้อมูล ว่าข้อมูลที่เก็บได้มาจากแหล่งบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่หรือไม่ หรือว่าได้มาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงคนเดียว ผู้วิจัยได้รับความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังอาจใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบผลว่าอาจจะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของผู้วิจัยหรือไม่และการประเมินคุณภาพของข้อมูล โดยในการประเมินคุณภาพของข้อมูลนั้นผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีง่าย ๆ โดยการตั้งคำถามกับตนเอง เกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลที่เก็บรวบรวมและนำมาวิเคราะห์ว่าจัดเป็นข้อมูลอยู่ในกลุ่มใด ระหว่างข้อมูลที่ดีมีคุณภาพกับข้อมูลที่ไม่ดี ไม่น่าเชื่อถือ การนำเสนอข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้นำเสนอในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัญหาระบบนิเวศและเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ

วัดหรือศาสนสถานเป็นสถานที่รวบรวมศิลปะ วิทยาการ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน สถาบันศาสนานับได้ว่าเป็นสถาบันมีบทบาทต่อคนในชุมชน สังคมเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อเกิดประเด็นปัญหาขึ้นชุมชน หรือสังคม สถานบันทางศาสนาต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง หรือเป็นแกนนำหลักในการแก้ไขปัญหาให้กับสังคม ชุมชนบ้านในแคว ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ก็เช่นกัน จากภาวะการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม การขยายตัวของชุมชน ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยที่นับวันจะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ส่งผลต่อกระทบสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศภายในชุมชน รวมทั้งปัญหาสุขภาวะที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นปัญหาให้กับหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาดูแล สูญเสียงบประมาณและทรัพยากรในการจัดการขยะเป็นจำนวนมาก เทศบาลตำบลท่ากว้างต้องสูญเสียงบประมาณ

ในการจัดการขยะเฉลี่ยปีละประมาณ 400,000 บาท/ปี จากปริมาณขยะที่ต้องกำจัดประมาณ 125,500 กิโลกรัม/เดือน หรือราว 1,506 ตัน/ปี จากการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายภาคประชาสังคมขึ้น เป็นการจุดประเด็นความคิด ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยใช้วัดหรือสถาบันทางศาสนา มาเป็นตัวเชื่อมให้กิจกรรมการทำงานเชิงเครือข่าย เกิดเป็นบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกัน ประกอบด้วยสถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา วัดสันดอนมูล (วัดบ้านแคว) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เทศบาลตำบลท่ากว้าง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่ากว้าง โรงเรียนวัดสันดอนมูล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ตำบลท่ากว้าง และชุมชนบ้านในแคว ตลอดภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องที่ตระหนักถึงประเด็นขยะที่ส่งผลกระทบปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการขับเคลื่อนกิจกรรมแปลงขยะเป็นบุญ

หลังจากการรวมตัวของเครือข่ายที่ตระหนักถึงประเด็นปัญหาร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ออกแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เกิดความตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่เกิดจากขยะ รู้จักการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี โดยอาศัยพื้นฐานทางความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ของคนหรือสมาชิกในชุมชนเป็นที่ตั้ง ซึ่งพื้นฐานความเชื่อของคนในชุมชนบ้านในแคว ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในหลักของบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ให้ทาน รักษาศีล และเจริญจิตภาวนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการให้ทาน จึงเกิดเป็นกิจกรรมโครงการ “ขยะสร้างบุญ” เป็นการรวบรวมขยะที่คัดแยกแล้วจากสมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ นำขยะมาบริจาคทำบุญ จัดตั้งเป็นธนาคารขยะของชุมชน จากนั้น “แปลงบุญเป็นทุน” นำขยะที่รวบรวมได้ไปขายแล้วนำเงินที่ได้จากการขายขยะมาเป็นกองทุนในการสร้างสาธารณะประโยชน์ จัดสวัสดิการในรูปแบบของสาธารณะสงเคราะห์แก่สมาชิกในชุมชน เช่น เกิด มีสิ่งของอวยพรวันเกิด เจ็บ มีสิ่งของเยี่ยมไข้ให้กำลังใจผู้ป่วย ตาย มีเงินร่วมฌาปนกิจสงเคราะห์ หรือสิ่งของอื่นที่จำเป็นตามโอกาสอันควร ทั้งอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค หรือสิ่งอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. การพัฒนาระบบจัดการขยะต้นทางและลดต้นทุนในการจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ

ในการจัดการขยะต้นทางในชุมชนวิถีพุทธ พบปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาขยะที่สะสมอยู่ในชุมชนทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับระบบสุขภาพของประชาชน การขาดความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการจัดการขยะต้นทางในชุมชน การขาดความรู้และวิธีการกำจัดที่ถูกต้องในการคัดแยกและจัดการขยะที่ต้นทาง การแก้ไขปัญหาเหล่านี้อาจต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน เช่น การสร้างการตรวจสอบและการควบคุมการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการ ขยะที่เหมาะสม และการสร้างความตระหนักในประชาชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะให้เหมาะสม

การสร้างแกนนำจิตอาสาและพัฒนาระบบการจัดการขยะในระดับครัวเรือนมีขั้นตอนดังนี้ 1) คัดแยกขยะจากบ้าน ประชาชนควรทำการแยกขยะต่าง ๆ ตามประเภท เช่น ขยะอินทรีย์, ขยะรีไซเคิล, และขยะอันตราย เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการต่อไป 2) นำไปทำบุญ ขยะที่ได้รับการคัดแยกแล้วสามารถนำไปใช้ในการทำบุญ เช่น การบริจาคขยะให้กับวัดหรือองค์กรที่ต้องการ 3) ขายไปทำสาธารณะประโยชน์ ขยะบางประเภทสามารถนำไปขายหรือนำมาใช้ในการผลิตสินค้าที่มีประโยชน์ต่อสังคม เช่น การรีไซเคิลขยะ และ 4) ทำให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่ การจัดการขยะอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาดและน่าอยู่ การดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้

การขยายผลของรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในพื้นที่ต้นแบบจะมีผลต่อชุมชนอย่างมาก โดยมีผลดังนี้ 1) สร้างมูลค่าเพิ่ม การจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน โดยเชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์จากขยะและวัสดุรีไซเคิลให้เกิดรายได้เสริม 2) สร้างความสามัคคี การมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนจะช่วยสร้างความสามัคคีระหว่างสมาชิกในชุมชน และเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนจะช่วยสร้างความตระหนักในประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ดังนั้น การมีรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในชุมชนจะมีผลที่สำคัญต่อการพัฒนาและความเจริญไปสู่ชุมชน

3. การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการคัดแยกและรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

การคัดแยกที่ถูกวิธีสามารถช่วยลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนแล้ว สามารถนำขยะไปสร้างประโยชน์ต่อได้ได้แก่ 1) การทำบุญด้วยขยะ การประดิษฐ์ต้นผ้าป่าถวายแก่วัด เดือนละ 2 ครั้ง โดยเน้นสร้างการมีส่วนร่วมด้วยพลังบวรของชาวบ้าน วัด โรงเรียน/หน่วยงานราชการ 2) การคัดแยกประเภทขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ เช่น การรีไซเคิลขวดพลาสติกหรือกระดาษ เพื่อลดค่าใช้จ่ายการจัดเก็บขยะของเทศบาล 3) การอบรมและออกแบบอุปกรณ์ การอบรมให้ความรู้และเรียนรู้เทคนิคการออกแบบอุปกรณ์เพื่อการจัดการขยะอย่างเหมาะสม 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและจัดทำเป็นบรรจุภัณฑ์หีบห่อที่สวยงามเพื่อพึงพอใจกลุ่มลูกค้าและผู้บริโภค อาจกล่าวได้ว่าการคัดแยกขยะที่ถูกวิธีจะช่วยลดปริมาณขยะที่ส่งออกไปจัดการนอกพื้นที่ และสร้างความมั่นใจในการนำขยะไปใช้ประโยชน์ต่อได้ และยังสร้างความรับผิดชอบในการจัดการขยะให้อยู่ในวิถีชีวิต

ชุมชนวัดหนองม่วงมีจุดแข็งด้านความสามัคคีในระดับชุมชนที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ความสามัคคีในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในชุมชน และส่งเสริมความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การมีความสามัคคีที่แข็งแกร่งช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการขยะ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี หรือการส่งเสริมพัฒนาการในชุมชนอย่างยั่งยืน . การสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ และส่งผลต่อความยั่งยืนของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดอ่อนของชุมชนวัดหนองม่วงที่สามารถส่งผลต่อความยั่งยืนของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้แก่ ขาดการวางระบบและขาดความต่อเนื่องของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีโครงการระยะยาวที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน และการขาดนโยบายหรือแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนจากผู้นำชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการให้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐที่จะจัดแคมเปญหรืองานอีเวนท์โครงการทั่วประเทศซึ่งอาจทำให้กิจกรรมหรือโครงการ

ในชุมชนไม่มีความยั่งยืนหรือไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างเหมาะสม การขาดระบบที่เข้มแข็งและการขาดนโยบายหรือแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนอาจทำให้โครงการหรือกิจกรรมในชุมชนไม่สามารถดำเนินไปอย่างยั่งยืนและมีความสำเร็จในระยะยาวได้

4. ยุทธศาสตร์และเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ

ยุทธศาสตร์และเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่ามี 4 ประเด็นเร่งด่วน ประกอบด้วย ชุมชนต้นแบบมีปัญหาในการจัดการขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ ผลกระทบและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น การรวมตัวเพื่อแก้ปัญหาด้วยกล่าวไม่พบรูปแบบที่ชัดเจนอาจเกิดขึ้นจากการสื่อสารที่คลาดเคลื่อน และที่สำคัญด้านทัศนคติแต่ละฝ่ายมองว่าการจัดการขยะเป็นหน้าที่ของภาครัฐไม่สามารถที่จะกำหนดประเด็นเพื่อนำไปสู่การพูดคุยได้ จากประเด็นดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นควรจัดทำเป็นกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 4 ระบบ ดังนี้ พัฒนาระบบกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต้นทาง พัฒนาระบบส่งเสริมองค์ความรู้สู่ชุมชน พัฒนาระบบการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

คณะผู้วิจัยได้นำผลที่ค้นพบมาอภิปราย แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น มีผลการอภิปรายดังนี้

1. ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาขยะที่สะสมอยู่ในชุมชนทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ไม่สะอาดและเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชน การขาดความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการจัดการขยะต้นทางในชุมชน ขาดความรู้และวิธีการจัดการที่ถูกต้องในการคัดแยกและจัดการขยะที่ต้นทาง การแก้ไขปัญหาเหล่านี้อาจต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน เช่น การสร้างการตรวจสอบและการควบคุมการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสม และการสร้างความตระหนักในประชาชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะให้เหมาะสม สอดคล้องกับ ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง (2559) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเพราะรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ สร้างชุมชนเข้มแข็ง นับเป็นหัวใจของการพัฒนาในทุกระดับเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน เป็นการสร้างความเป็นเจ้าของ กิจกรรม/โครงการ ประชาชนที่มีความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมจะสนใจเข้ามาร่วมดำเนินงานในกิจกรรม ต่าง ๆ ของรัฐตั้งแต่กระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ การกำหนดความต้องการของตนเอง การให้ความเห็น การริเริ่ม การคิดและตัดสินใจ การดำเนินการ การตรวจสอบ เพราะมีความรู้

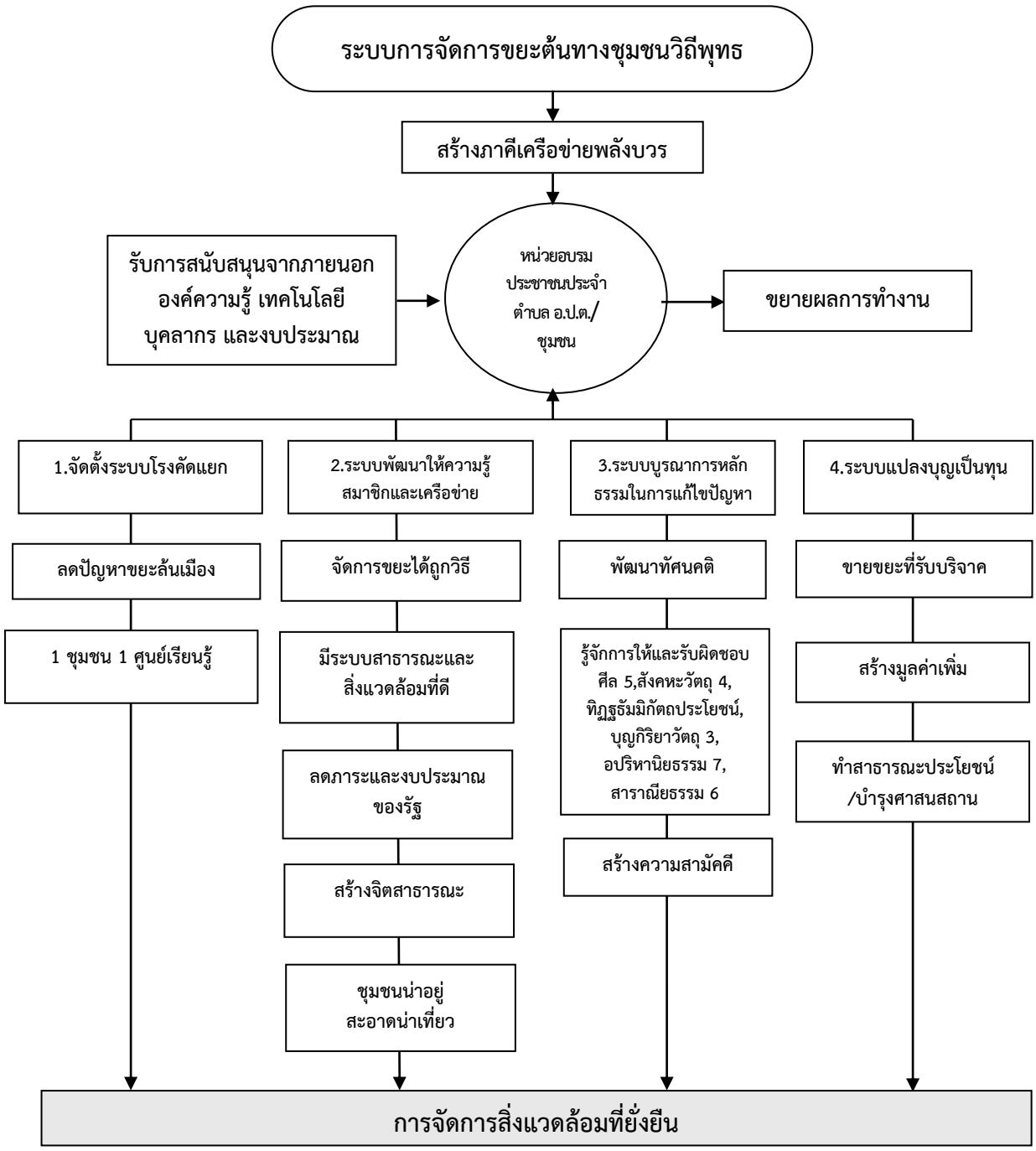
2. การสร้างแกนนำจิตอาสาและพัฒนาระบบการจัดการขยะในระดับครัวเรือนมีขั้นตอนดังนี้ 1) คัดแยกขยะจากบ้าน ประชาชนควรทำการแยกขยะต่าง ๆ ตามประเภท เช่น ขยะอินทรีย์, ขยะรีไซเคิล, และขยะอันตราย เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการต่อไป 2) นำไปทำบุญ ขยะที่ได้รับการคัดแยกแล้วสามารถนำไปใช้ในการทำบุญ เช่น การบริจาคขยะให้กับวัดหรือองค์การที่ต้องการ 3) ขายไปทำสาธารณะประโยชน์ บางประเภทของขยะสามารถนำไปขายหรือนำมาใช้ในการผลิตสินค้าที่มีประโยชน์ต่อสังคม เช่น การรีไซเคิลขยะ และ 4) ทำให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่ การจัดการขยะอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาดและน่าอยู่ การดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ สอดคล้องกับงานของ สุขุมาลย์ ประสมศักดิ์ (2557) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ สิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ผลการวิจัย พบว่า การบูรณาการภาคเครือข่ายประชาชน เครือข่ายพระสงฆ์ เครือข่ายสตรี เครือข่าย เด็กและเยาวชน เครือข่ายนักศึกษา เครือข่ายตำรวจ เครือข่ายนักสิ่งแวดล้อม และเครือข่าย ภาคเอกชน เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้จะต้องเข้ามาบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง กันในการส่งเสริมจุดแข็งของแต่เครือข่ายให้มาสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วน จังหวัดจะต้องเข้าไปจับมือและให้การสนับสนุนในกิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพราะ กำลังคนได้จากเครือข่าย แต่กำลังทรัพย์ได้จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งจะทำให้เห็นโอกาสใน การแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ นอกจากนี้ กระแส ของการมีส่วนร่วมในการ

ประท้วง เรียกร้อง และการต่อต้าน ทำให้เกิดกระแสการส่งเสริมการมีส่วน ร่วมของประชาชนและนโยบายรัฐให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3. การขยายผลของรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในพื้นที่ต้นแบบจะมีผลต่อชุมชนอย่างมาก โดยมีผลดังนี้ 1) สร้างมูลค่าเพิ่ม การจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน โดยเชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์จากขยะและวัสดุรีไซเคิลให้เกิดรายได้เสริม 2) สร้างความสามัคคี การมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนจะช่วยสร้างความสามัคคีระหว่างสมาชิกในชุมชน และเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน 3) สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนจะช่วยสร้างความตระหนักในประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ดังนั้น การมีรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในชุมชนจะมีผลที่สำคัญต่อการพัฒนาและความเจริญของชุมชนในระยะยาว สอดคล้องกับงานของ พรพิมล แก้วอ่อน (2564) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะความร่วมมือ ด้านทักษะการสื่อสาร และด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตาม หลักทุติยปาปณิกสูตร มีดังนี้ (1) ทักษะด้านวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรมองภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแจงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน (2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์คือ ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรใน อนาคตเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเสนอผลงานหรือแนวทางการดำเนินงานใหม่โดยไม่ตำหนิ เมื่อเกิดข้อผิดพลาด ร่วมกันเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ พัฒนาองค์ความรู้อย่างรอบด้านและฝึกฝนให้เชี่ยวชาญ (3) ทักษะด้านการสื่อสาร คือผู้บริหาร ควรหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้หลักการพูดและการใช้ภาษาหมั่นฝึกฝนพัฒนาทักษะในการพูด เพื่อให้สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน และ (4) ด้านทักษะความร่วมมือ คือ ผู้บริหารควรมีหลักมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้สามารถพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้จากความสัมพันธ์ที่ดีนั้น การลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจ การสร้างความเชื่อค่านิยม และความคาดหวังร่วมกันทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของการเกิดปัญหาและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างผังความคิดเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยังยืน ตามแผนภาพประกอบคำอธิบายดังนี้

ภาพที่ 3 ผังความคิดการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ
ที่มา: สังเคราะห์มาจากงานวิจัยของ เอนก ใยอินทร์และคณะ 2566

การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและการขยายผลในพื้นที่ต้นแบบ เป็นแนวคิดที่ถูกสกัดมาจากการการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อมีจุดประสงค์ในการสร้างภาคีเครือข่ายพลังบวร พยายามชี้ให้เห็นว่าทุกคนสามารถที่มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลในชุมชน ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงแค่ปัญหาระดับพื้นที่เท่านั้น แท้จริงเป็นปัญหาระดับโลก ที่ทุกคนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาได้ จึงเป็นที่มาของการนำเสนอ “ระบบการจัดการขยะต้นทางชุมชนวิถีพุทธ” โมเดลนี้เปิดโอกาสให้คนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม โดยพื้นที่เป้าหมายจะรับการสนับสนุนจากภายนอกในด้วยองค์ความรู้ ด้านเทคโนโลยี ด้าน

บุคลากร และด้านงบประมาณ ข้อสำคัญจะมีที่ตั้งการทำงานที่แน่นอน เช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ที่ทำการในชุมชน ศาลาประชาคม การขยายผลในพื้นที่ต้นแบบสู่พื้นที่รอบข้างจะขับเคลื่อนไปพร้อมกันโดยเชิญผู้นำเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการ มีการมอบรางวัลเพื่อเชิดชูเกียรติในฐานะผู้ทำประโยชน์ต่อสังคม โดยแบ่งกระบวนการของเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดตั้งระบบโรงคัดแยก ลดปัญหาขยะล้นเมือง 1 ชุมชน 1 ศูนย์เรียนรู้ครบวงจร

ขั้นตอนที่ 2 ระบบพัฒนาให้ความรู้ ให้จัดการขยะได้ถูกวิธี มีระบบสาธารณะและสิ่งแวดล้อมที่ดีลดภาระและงบประมาณของรัฐ สร้างจิตสาธารณะ ให้ชุมชนน่าอยู่สะอาดน่าเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 ระบบบูรณาการหลักธรรมในการแก้ไขปัญหา ด้านการพัฒนาทัศนคติคน 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับเครือข่าย ระดับองค์กรสนับสนุน ระดับองค์กรชุมชน ระดับชุมชน ระดับสถานศึกษา ให้รู้จักการให้และรับผิดชอบ ตามหลักพุทธธรรม เช่น ศีล 5 สังคหะวัตถุ 4 ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ บุญกิริยาวัตถุ 3 อปริหานิยธรรม 7 และสาราณียธรรม 6 เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคี

ขั้นตอนที่ 4 ระบบแปลงบุญเป็นทุน ขายขยะที่รับบริจาค สร้างมูลค่าเพิ่ม ทำสาธารณะประโยชน์/บำรุงศาสนสถาน จะทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สาระสำคัญของการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาการบูรณาการทำงานเชิงเครือข่ายความร่วมมือภายใต้การขับเคลื่อน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธ” เป็นกระบวนการปฏิบัติการเชิงรุก โดยใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาลงไปขับเคลื่อนในระดับครัวเรือน โดยให้ทุกครัวเรือนในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมชุมชนนั้นเข้าร่วมเป็นสมาชิกในการจัดการขยะต้นทางตามแนวคิด 3Rs (Reduce Reuse Recycle) รณรงค์ให้ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ ด้วยการสร้างกิจกรรมลดปริมาณขยะในชุมชน การคัดแยกขยะจากต้นทาง การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เพื่อลดภาระในการจัดการของหน่วยงานภาครัฐทั้งด้านกำลังคนและงบประมาณ สร้างตัวชี้วัดระบบการจัดการและต้นทุนในการจัดการขยะจะต้องลดลงร้อยละ 5 โดยใช้ 2565 เป็นปีฐานในการศึกษาเปรียบเทียบหรือก่อนดำเนินการวิจัย 1 ปีงบประมาณ ที่สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

ปัญหาที่พบคือการสะสมของขยะในชุมชนทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชน เกิดขึ้นจากขาดความรับผิดชอบ ขาดความรู้ และขาดการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะต้นทาง วิธีการแก้ปัญหาโดยการสร้างแกนนำจิตอาสาและพัฒนาระบบการจัดการขยะในระดับครัวเรือน 5 ขั้นตอน คือ คัดแยกขยะ นำขยะไปทำบุญ ขายขยะนำเงินมาทำสาธารณะประโยชน์ ให้ความรู้ในการสร้างชุมชนให้สะอาดน่าอยู่

ส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มขยะที่ผ่านการคัดแยกได้แบ่งออก 2 ประเภทคือ (1) ขยะเคมีสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยวิธีจำหน่ายเพื่อนำเงินไปใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ตามความเห็นของสมาชิก เช่น บูรณะวัด ซื้ออุปกรณ์ใช้สอยในชุมชน จัดทำเป็นสวัสดิการดูแลสมาชิกในกรณีเกิด แก่ เจ็บ ตาย (2) ขยะอินทรีย์จะนำไปเผาถ่าน ทำน้ำส้มควันไม้และทำเป็นปุ๋ยหมักลดปริมาณขยะและลดภาระหน่วนงานภาครัฐ องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นถอดเป็นผังความคิดนำไปสู่การกำหนดเป็นยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ 4 ระบบ ได้แก่ ระบบกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต้นทาง ระบบส่งเสริมองค์ความรู้สู่ชุมชน ระบบการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและระบบกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลที่ยั่งยืนในพื้นที่ต้นแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมกิจกรรมที่เกิดจากชุมชน และบรรจุไว้แผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นควรทำหน้าที่สนับสนุนเชิงนโยบายที่เกินขีดความสามารถของชุมชน เช่น การรวบรวมและการต่อยอดองค์ความรู้

1.3 ควรพัฒนากลไกการขับเคลื่อนองค์กรโดยภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมคิด แก้ปัญหา ประเมินผล รับผลประโยชน์ร่วมกัน

1.4 ควรให้องค์กรวิชาการและวิชาชีพ เช่น สถานบันการศึกษา หน่วยงานภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนองค์ความรู้ ด้านระบบการบริหารและพัฒนารูปแบบกิจกรรม

2. ข้อเสนอด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในภาคปฏิบัติและศึกษากรณีตัวอย่างการสร้างระบบการจัดการขยะต้นทางชุมชนวิถีพุทธที่มีปัจจัยเชิงสาเหตุต่างกันในพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2566). *แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ.2566*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2566. จาก https://drive.google.com/drive/folders/1nBD1qfiMi7Qw4j-bLJJbAgrWLPNKt04M.

ชาญชัย ชัยรุ่งเรือง. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5*(2), 115-128.

พรพิมล แก้วอ่อน. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. *วารสารวิจัยวิชาการ, 5*(2), 91-104.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. สืบค้น 14 มกราคม 2565. จาก http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/06/NS_PlanOct2018.pdf.

สุขุมาลย์ ประสมศักดิ์. (2557). *กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลัก พุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน*. (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 139-152.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Transformational Leadership, Organizational Commitment and Work Efficiency of Engineers Working in Leamchabang Industrial Estate, Chonburi

Korakrit Kusumaman[1*] and Phenphimol Seriwatana[1]

[1] *Department of Industrial Administration and Development, Faculty of Management Sciences Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: korakrit.ku@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed (1) to Investigate the influence of Transformational Leadership on the Work Efficiency of engineers working in the Laem Chabang Industrial Estate, Chonburi Province, (2) to Examine the impact of Transformational Leadership on the organizational commitment of engineers working in the Laem Chabang Industrial Estate, Chonburi Province, and 3) to Explore the influence of organizational commitment on the Work Efficiency of engineers working in the Laem Chabang Industrial Estate, Chonburi Province. The questionnaires were used to collect the data. The data analyses were including frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and regression. The study revealed that: The analysis results indicate that the influence of Transformational Leadership, particularly in terms of Individualized Consideration, Intellectual Stimulation, and Idealized Influence, significantly affects the Work Efficiency of engineers. The analysis results show that the influence of Transformational Leadership, focusing on Intellectual Stimulation, Individualized Consideration, and Idealized Influence, significantly affects the organizational commitment of engineers. The analysis results demonstrate that organizational commitment, particularly in terms of Willingness to Work for Organization, Reliability and Acceptance of Organizational Values and Goals, and the Maintenance of Membership, significantly affects the Work Efficiency of engineers. These findings provide valuable insights into the relationship between Transformational Leadership, organizational commitment, and Work Efficiency among engineers working in the Laem Chabang Industrial Estate, Chonburi Province. The statistical significance level was set at 0.05.

Keywords: Transformational Leadership, Organizational Commitment, Work Efficiency

Received: 6 February 2024;
Revised: 18 April 2024;
Accepted: 20 April 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

อิทธิพลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

กรกริช กุสุมามาลย์[1*] และ เพ็ญพิมล เสรีวัฒน์[1]

[1] *สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: korakrit.ku@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี (2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และ (3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกรที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอย ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา และ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความผูกพันต่อองค์การในด้าน ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และ ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ความผูกพันต่อองค์การ, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันในการแข่งขันทางธุรกิจปฏิเสธไม่ได้ว่าในแต่ละองค์การต่างมุ่งเน้นให้ธุรกิจของตนนั้นมีรายได้ กำไร จากการดำเนินกิจการ ซึ่งรายได้จากการดำเนินกิจการนั้นก็เป็นผลมาจากผลผลิตขององค์การนั้นๆ โดยตัวชี้วัดที่สำคัญตัวหนึ่งคือประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ว่าพนักงานสามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงได้หรือไม่ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในแต่ละองค์การนั้น อาจแปรปรวนได้ตามสถานการณ์และตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อองค์การ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยในด้าน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความผูกพันต่อองค์การมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันที่สร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานเป็นเจ้าของงานของตน (Bass & Avolio, 1994) ในส่วนของความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน หมายถึงผูกพันทางอารมณ์และความภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์การ เป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และความเต็มใจที่จะใช้เวลาและความพยายามในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การเป็นโครงสร้างหลายมิติที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ เช่น การรับรู้ถึงความเป็นธรรมของนโยบายและขั้นตอนขององค์การ คุณภาพของผู้นำ ความพึงพอใจในงาน และโอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ (Porter, 1974)

หากกล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสายงานวิศวกรรม ก็จะเป็นการกล่าวถึงบทบาทและคุณสมบัติที่จำเป็นในการนำทางและเป็นแรงนำในกระบวนการเปลี่ยนแปลงในองค์การหรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิศวกรรม เช่น เทคโนโลยีใหม่ๆ นโยบายภาครัฐที่เปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงในความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสาขาวิศวกรรมคือคนที่สามารถมองหาโอกาสการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและรับมือกับอุปสรรค และมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาแนวทางใหม่ๆ (พัชรี ดามพ์ประเสริฐกุล, 2563) เพื่อปรับตัวกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสายงานวิศวกรรม ในขณะเดียวกันหากกล่าวถึง ความผูกพันต่อ องค์การก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ จากการที่งานสาขาวิศวกรรมเป็นงานที่มีความซับซ้อนและต้องการความเชี่ยวชาญในด้านเทคนิคที่สูงมาก ซึ่งการทำงานในสาขาวิศวกรรมนั้นมีความสำคัญในการพัฒนาและดำเนินงานขององ องค์การต่างๆ ดังนั้น ความผูกพันต่อองค์การของพนักงานกับงานสาขาวิศวกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก ซึ่งความผูกพันต่อองค์การของพนักงานสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ ความสามารถในการทำงาน โอกาสในการพัฒนาตัวเอง ความรู้ความสามารถในงาน และการได้รับการพิจารณาและการสนับสนุนจากองค์การให้เหมาะสม เมื่อพนักงานรู้สึกว่าองค์การนั้นได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะและศักยภาพของพนักงานให้เติบโต พนักงานก็จะมีความผูกพันต่อองค์การมากขึ้น (หนึ่ง กรงทอง, 2563)

จากการศึกษาพบว่าทั้งสองปัจจัยดังกล่าว มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ในปัจจุบันวงการวิชาการต่างมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรหรือปัจจัยที่จะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยพบว่าตัวแปรหรือปัจจัยที่จะมีการนำมาศึกษา คือแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ซึ่งทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีจำนวนมาก แต่มีแนวคิดทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและกล่าวถึงกันมากคือ “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง“ (Transformational Leadership) (Bass & Avolio, 1994) ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนทฤษฎีนี้ในทั่วโลก และยืนยันว่าทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ และมีการศึกษาวิจัยในองค์การธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ และ อุตสาหกรรมเหล็ก โดยผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน (ณิชา เกตุงาม, 2562; มณฑิตา ศรีนคร และ จุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงษ์, 2563) และอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งมีความสำคัญเช่นเดียวกันคือ ความผูกพันต่อ องค์การ ซึ่งความผูกพันต่อองค์การเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์การจะมีลักษณะ คือ มีความเชื่อถือในองค์การ มีความปรารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ดีขึ้น มีความเข้าใจในภาพรวมเรื่องขององ องค์การ ให้ความเคารพนับถือและความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน มีความตั้งใจในการสร้างผลงานมากกว่าปกติ และมีการพัฒนางานให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ (Steers, 1977) ทั้งนี้ เมื่อบุคลากรมีความผูกพันต่อองค์การแล้วก็จะเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ และจะมีการแสดงออกให้เห็นถึงความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าและการยอมรับเป้าหมายขององ องค์การ ผู้ที่มีความรู้สึกผูกพันกับองค์การมักจะมององค์การในทางบวก มีความต้องการและมีความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององ องค์การ ทำให้องค์การเกิดประสิทธิภาพสูงสุดจนไปสู่นวัตกรรมสิ่งใหม่ๆ และเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันในที่สุด ในองค์การใดที่พนักงานมีแรงจูงใจที่ดีและมีความผูกพันต่อองค์การ พนักงานมักแสดงออกทางพฤติกรรม และมีทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับ องค์การ ยินดีที่จะใช้ความพยายามทุ่มเท ปฏิบัติงานเพื่อองค์การอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (Porter, 1974)

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเรื่อยๆ ในองค์การ ไม่ว่าจะเป็น การปรับปรุงกระบวนการทำงาน เทคโนโลยีใหม่ นโยบายและกฎระเบียบที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถมีผลกระทบต่อพนักงานในองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายงานวิศวกรที่ต้องทำงานในสภาวะที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งถ้าหากองค์การสามารถมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ก็จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจและควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ และยังสามารถดูแลและจัดการกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถ้าพนักงานมีความผูกพันต่อองค์การ ก็จะนำไปสู่การแสวงหาโอกาสในการพัฒนาตัวเอง ที่ช่วยส่งเสริมการเติบโตและการเรียนรู้ของพนักงานวิศวกร ยิ่งทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีโอกาสที่จะดียิ่งขึ้น จึงเป็นที่มาความสำคัญของปัญหาที่ผู้วิจัย จะมุ่งเน้นศึกษาในเรื่อง ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความผูกพันต่อองค์การ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานเอกสาร งานวิจัยต่างๆ ทั้งที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีเพื่อสร้างเครื่องมือในการศึกษาโดยใช้การแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสุ่มจากประชากร โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งได้ศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณของพนักงานระดับพนักงานโรงงานระดับวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดประชากร โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2549) โดยขนาดตัวอย่างในการศึกษา คำนวณได้ 385 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของแบบสอบถามและป้องกันการส่งแบบสอบถามกลับคืนมาไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจึงเก็บแบบสอบถามเพิ่มร้อยละ 5 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 405 คน โดยผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบวิธีไม่ทราบความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่าง แบบสะดวกบังเอิญหรือแบบสะดวก (Convenience Sampling /Accidental Sampling) และเก็บรวบรวมโดยนำแบบสอบถามที่ได้จัดเตรียมไว้ไปทำการจัดเก็บข้อมูลในการดำเนินการวิจัยต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเป็นลักษณะแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดตามหลักการแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์งานวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามเป็นคำถาม 4 ส่วน โดยส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านข้อมูลทั่วไปของพนักงาน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน ตำแหน่งงาน จำนวนพนักงานขององค์การ เป็นแบบสอบถามปลายปิดในลักษณะเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว (Check-List) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์การ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert Scale โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยการทดสอบเครื่องมือได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และความสอดคล้องด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามไปทดลอง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในแต่ละตัวแปร ตรงตามเกณฑ์ที่ยอมรับคือมีค่า 0.7 ขึ้นไป ซึ่งผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability Test) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (0.893 – 0.931) ความผูกพันต่อองค์การ (0.843 – 0.909) และ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (0.714 – 0.909)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกรที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

3.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

3.3 ความผูกพันต่อองค์การ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษา อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันต่อองค์การและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์และทำการกำหนดตัวแปรสร้างกรอบแนวความคิด สร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กำหนดค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ส่งแบบสอบถามพร้อมทั้งคำแนะนำวิธีการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบประเมิน โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 60 วัน ซึ่งแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จะนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4.3 หลังจากรวบรวมแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบกลับ และนำมาคีย์ข้อมูลเข้าโปรแกรมวิเคราะห์ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบในงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการศึกษาข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 2 และ 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันต่อองค์การ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติพรรณนา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	n = 405		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.29	0.490	เห็นด้วยมาก
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	4.16	0.518	เห็นด้วยมาก
3. การกระตุ้นทางปัญญา	4.14	0.533	เห็นด้วยมาก
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.35	0.523	เห็นด้วยมาก
รวม	4.24	0.426	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของความผูกพันต่อองค์การ

ความผูกพันต่อองค์การ	n = 405		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ	4.32	0.483	เห็นด้วยมาก
2. ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ	4.31	0.416	เห็นด้วยมาก
3. ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ	4.08	0.603	เห็นด้วยมาก
รวม	4.24	0.393	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	n = 405		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คุณภาพของงาน	4.35	0.407	เห็นด้วยมาก
2. ปริมาณงาน	4.30	0.480	เห็นด้วยมาก
3. เวลา	4.33	0.438	เห็นด้วยมาก
4. ค่าใช้จ่าย	4.32	0.489	เห็นด้วยมาก
รวม	4.33	0.331	เห็นด้วยมาก

1. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4 ผลของการวิเคราะห์การถดถอย ของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร

ตัวแปร	b	SE_b	β	t	sig	Tolerance	VIF
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง							
(Constant)	2.439	.134		18.240	.000*		
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	.101	.037	.149	2.737	.006*	.530	1.885
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	-.054	.038	-.085	-1.426	.155	.449	2.228
3. การกระตุ้นทางปัญญา	.140	.035	.225	3.943	.000*	.484	2.064
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.253	.033	.400	7.660	.000*	.579	1.728
SE_{est} = ±.26; Durbin-Watson = 1.709; R = 0.607; R^2 = 0.368; F = 58.190; DF = 4; sig = 0.000							

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่า การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Beta = 0.400) การกระตุ้นทางปัญญา (Beta = 0.225) และลำดับสุดท้ายคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Beta = 0.149) ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งสิ้น 3 ตัวแปร ดังนั้น จึงอธิบายว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ที่เพิ่มขึ้น

2. อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 5 ผลของการวิเคราะห์การถดถอย ของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานวิศวกร

ตัวแปร	b	SE_b	β	t	sig	Tolerance	VIF
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง							
(Constant)	1.290	.130		9.927	.000*		
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	.166	.036	.207	4.647	.000*	.530	1.885
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	.072	.037	.094	1.947	.052	.449	2.228
3. การกระตุ้นทางปัญญา	.232	.034	.314	6.727	.000*	.484	2.064
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.225	.032	.299	7.000	.000*	.579	1.728
SE_{est} = ±.26; Durbin-Watson = 1.901; R = 0.760; R^2 = 0.578; F = 136.789; DF = 4; sig = 0.000							

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานจึงสรุปได้ว่า การกระตุ้นทางปัญญา (Beta = 0.314) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Beta = 0.299) และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Beta = 0.207) มีผลต่อเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานวิศวกร โดยมีตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งสิ้น 3 ตัวแปร ดังนั้น จึงสามารถอธิบายได้ว่า ความผูกพันต่อองค์การของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจาก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ที่เพิ่มขึ้น

3. อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 6 ผลของการวิเคราะห์การถดถอย ของปัจจัยความผูกพันต่อองค์การ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร

ตัวแปร	b	SE_b	β	t	sig	Tolerance	VIF
ความผูกพันต่อองค์การ							
(Constant)	2.012	.152		13.280	.000*		
1. ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ	.201	.030	.294	6.620	.000*	.795	1.257
2. ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ	.271	.039	.341	7.036	.000*	.667	1.499
3. ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ	.068	.025	.124	2.682	.008*	.731	1.368
SE_{est} = ±.26; Durbin-Watson = 1.805; R = 0.610; R^2 = 0.372; F = 79.063; DF = 3; sig = 0.000							

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ของพนักงานจึงสรุปได้ว่า ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ (Beta = 0.341) ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ (Beta = 0.294) และ ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ (Beta = 0.124) มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยมีตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งสิ้น 3 ตัวแปร ดังนั้น จึงสามารถอธิบายได้ว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจาก ปัจจัยความผูกพันต่อองค์การ ด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และ ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ ที่เพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ดังนี้ 1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารที่สามารถเข้าใจและตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล ย่อมทำให้พนักงานรู้สึกได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่า ส่งผลให้พนักงานมีแรงจูงใจและทุ่มเทในการทำงานมากขึ้น 2. การกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารที่กระตุ้นให้พนักงานคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และแสวงหาแนวทางใหม่ๆ ในการทำงาน จะช่วยพัฒนาศักยภาพของพนักงาน และเสริมสร้างนวัตกรรมในองค์การ 3. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เมื่อผู้บริหารสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และ

สื่อสารให้พนักงานเห็นความสำคัญของเป้าหมายองค์การ จะช่วยสร้างศรัทธาและความจงรักภักดีจากพนักงาน ส่งผลให้พนักงานมุ่งมั่นปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในด้านต่างๆ ข้างต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์การในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชา เกตุงาม (2562) ทำการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงและความผูกพันต่อองค์การที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานปฏิบัติการอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา และ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน เนื่องมาจากการที่ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจให้กับพนักงาน แต่ไม่ได้สร้างความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการทำงานชั่วคราวเท่านั้น แต่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การสร้างแรงบันดาลใจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงานอย่างยั่งยืน ผู้นำจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายให้กับพนักงานด้วย เพื่อให้พนักงานเข้าใจว่าตนเองต้องทำอะไร และต้องทำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย ผู้นำควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความสามารถของพนักงาน รวมทั้งพัฒนากลยุทธ์และวิธีการบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้พนักงานสามารถมองเห็นความเป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมายและเกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างยั่งยืน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในบางกรณีเท่านั้น ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชา เกตุงาม (2562) ทำการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงและความผูกพันต่อองค์การที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานปฏิบัติการอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่งผลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การมีความสำคัญต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน ดังนี้ 1) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้พนักงานคิดนอกกรอบ หาแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าและความภาคภูมิใจให้กับพนักงาน ส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์การมากขึ้น 2) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญกับความต้องการเฉพาะบุคคลของพนักงาน และปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเอาใจใส่ จะช่วยให้พนักงานรู้สึกได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่า ส่งผลให้พนักงานเกิดความจงรักภักดีและผูกพันต่อองค์การเพิ่มขึ้น 3) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสามารถสื่อสารให้พนักงานเห็นความสำคัญของเป้าหมายองค์การ จะช่วยสร้างศรัทธาและความไว้วางใจให้กับพนักงาน ส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกผูกพันและมีส่วนร่วมในการผลักดันองค์การไปสู่ความสำเร็จ โดยสรุป ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในด้านต่างๆ ข้างต้น เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน ซึ่งจะส่งผลให้องค์การสามารถรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกุล มากทรัพย์ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์การของพนักงานโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต โดยผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ไม่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน ทั้งนี้เนื่องจากความผูกพันต่อองค์การอาจจะ

ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะงานขององค์การ วัฒนธรรมองค์การ ความสามารถของพนักงาน และสถานการณ์แวดล้อม อย่างไรก็ตาม การสร้างแรงบันดาลใจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้พนักงานมีความผูกพันต่อองค์การอย่างยั่งยืน ผู้นำจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายให้กับพนักงานด้วย เพื่อให้พนักงานเข้าใจว่าตนเองต้องทำอะไร และต้องทำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ การสร้างแรงบันดาลใจอาจส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในลักษณะชั่วคราวเท่านั้น ขึ้นอยู่กับว่าพนักงานรู้สึกเห็นคุณค่าของเป้าหมายและพันธกิจขององค์การมากน้อยเพียงใด หากพนักงานไม่เห็นคุณค่าของเป้าหมายและพันธกิจขององค์การ การสร้างแรงบันดาลใจอาจไม่สามารถส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานได้อย่างยั่งยืน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในบางกรณีเท่านั้น ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกุล มากทรัพย์ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมความ ผูกพันต่อองค์การของพนักงานโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต โดยผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ความผูกพันต่อองค์การ ในด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ ด้านความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และด้านความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นว่า ความผูกพันต่อองค์การมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ดังนี้

1. ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ เมื่อพนักงานมีความผูกพันต่อองค์การ และมีความเต็มใจทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการบรรลุเป้าหมาย โดยพนักงานจะเต็มใจปฏิบัติงานมากกว่าการทำงานเพียงเพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่ได้รับ 2. ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ เมื่อพนักงานมีความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมาย และค่านิยมขององค์การ จะช่วยสร้างความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ส่งผลให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น 3. ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ เมื่อพนักงานมีความปรารถนาที่จะคงสถานภาพสมาชิกขององค์การ จะช่วยส่งเสริมให้พนักงานตั้งใจและทุ่มเทปฏิบัติงานเพื่อให้องค์การดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยลดอัตราการลาออกหรือการเปลี่ยนงานของพนักงาน โดยสรุป ความผูกพันต่อองค์การในด้านต่างๆ ข้างต้น เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งจะส่งผลให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพร โฉมอุปฮาด (2564) ศึกษาเกี่ยวกับ ความผูกพันต่อองค์การกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานกรณีศึกษา : สำนักงานเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันต่อองค์การ ในด้านความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และ ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่ามีองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. การสร้างแรงบันดาลใจโดยผู้นำอาจไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในระยะยาว เนื่องจากการสร้างแรงบันดาลใจเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ผู้นำจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการบรรลุ

เป้าหมายให้กับพนักงานด้วย เพื่อให้พนักงานเข้าใจและสามารถมองเห็นความเป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมาย จึงจะเกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างยั่งยืน

2. การสร้างแรงบันดาลใจโดยผู้นำอาจไม่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานในระยะยาว เนื่องจากความผูกพันต่อองค์การอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น ลักษณะงานขององค์การ วัฒนธรรมองค์การ ความสามารถของพนักงาน และสถานการณ์แวดล้อม นอกจากนี้ การสร้างแรงบันดาลใจอาจส่งผลต่อความผูกพันต่อ องค์การของพนักงานในลักษณะชั่วคราวเท่านั้น ขึ้นอยู่กับว่าพนักงานรู้สึกเห็นคุณค่าของเป้าหมายและพันธกิจขององค์การมากน้อยเพียงใด

ในภาพรวม การสร้างแรงบันดาลใจโดยผู้นำแม้จะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่อาจไม่เพียงพอที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์การของพนักงานอย่างยั่งยืน ผู้นำจำเป็นต้องดำเนินการในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น การสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพพนักงาน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานและการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา และ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยมีตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งสิ้น 3 ตัวแปร อย่างไรก็ตามพบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ ของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี สามารถสรุปได้ว่า การกระตุ้นทางปัญญา คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การ โดยมีตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งสิ้น 3 ตัวแปร อย่างไรก็ตามพบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของความผูกพันต่อองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี สามารถสรุปได้ว่า ความเต็มใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ความเชื่อถือและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และ ความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยมีตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกทั้งสิ้น 3 ตัวแปร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อ องค์การและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ทั้งนี้จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการต้นทางปัญญา มีระดับความคิดเห็นน้อยกว่าด้านอื่นๆ ($\overline{X}$ = 4.14) ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้นำมักให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น การสร้างแรงบันดาลใจ หรือการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์มากกว่า อย่างไรก็ตาม การกระตุ้นทางปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ประสบความสำเร็จ เพราะจะช่วยส่งเสริมให้ผู้ตามมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิดนอกกรอบ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองและองค์การ เพื่อปรับปรุงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้นำสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1.1.1 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา โดยมอบโอกาสให้ผู้ตามได้พัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ๆ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและยอมรับความต่าง

1.1.2 เป็นแบบอย่างที่ดี โดยแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการคิดนอกกรอบ กล้านำเสนอความคิดใหม่ๆ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่เสมอ

1.1.3 กระตุ้นให้ผู้ตามคิดนอกกรอบ โดยตั้งคำถามท้าทายความคิดเดิมๆ ให้ผู้ตามลองมองสิ่งต่างๆ จากมุมมองใหม่ และเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ทดลองทำสิ่งใหม่ๆ

1.1.4 ชื่นชมความคิดใหม่ๆ ไม่ว่าความคิดนั้นจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ตามกล้าคิดนอกกรอบและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ต่อไป

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร ทั้งนี้จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพบว่า ความผูกพันต่อองค์การด้านความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ มีระดับความคิดเห็นน้อยกว่าด้านอื่นๆ ($\overline{X}$ = 4.08) ซึ่งอาจเป็นเพราะพนักงานอาจรู้สึกไม่มั่นคงในหน้าที่การงาน หรือไม่ได้รับโอกาสในการทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อปรับปรุงความผูกพันต่อองค์การด้านความปรารถนาที่จะรักษาสถานภาพความเป็นสมาชิกขององค์การ องค์การสามารถทำได้ ดังนี้

1.2.1 สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี โดยให้ความสำคัญกับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของพนักงาน ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม และสนับสนุนให้พนักงานพัฒนาทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2.2 มอบโอกาสและความท้าทายในการทำงาน โดยมอบหมายงานที่มีความรับผิดชอบมากขึ้น สนับสนุนให้พนักงานเข้าร่วมโครงการพัฒนาต่างๆ และสร้างโอกาสให้พนักงานได้เติบโตในองค์การ

1.2.3 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงาน โดยจัดให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน ส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การ และให้ความสำคัญกับการสื่อสารและการรับฟังความคิดเห็นของพนักงาน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกร เช่น ปัจจัยด้านความพึงพอใจในงาน ปัจจัยด้านทักษะและความรู้ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นต้น

2.2. ควรศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและ ความผูกพันต่อองค์การที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานวิศวกรในอุตสาหกรรมอื่นๆ รวมถึงศึกษากลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

2.3. ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกุล มากทรัพย์. (2562). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมความ ผูกพันต่อองค์การของพนักงานโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต.* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

ณิชา เกตุงาม. (2562). *ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงและความผูกพันต่อองค์การที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานปฏิบัติการอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ธนพร โฉมอุปฮาด. (2564). *ความผูกพันต่อองค์การกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานกรณีศึกษา : สำนักงานเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก* จังหวัดเพชรบูรณ์. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2566. จาก http://www.mpa-mba.ru.ac.th/images/Project/treatise_Phetchabun01_10092021/6227955246.pdf.

พัชรี ดามพ์ประเสริฐกุล. (2563). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและความผูกพันต่อองค์การของวิศวกร.* (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

พิชชาภา เกาะเต้น. (2563). *ผลกระทบของการทำงานเป็นทีมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ที่ส่งผลต่อความผูกพัน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท โตโยต้านครธน จำกัด.* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

มณฑิตา ศรีนคร และ จุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงษ์. (2563). ผลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์การและความผูกพันยึดมั่นในงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 15*(1), 120-133.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (Eds). (1994). I*mproving organizational effectiveness through transformational leadership*. New York: Sage Publications, Inc.

Peterson, E., & Plowman, E.G. (1953). *Business organization and management*. (3rd ed). Homewood, llinois: Richard D. Irwin.

Porter, L. W., Steers, R. M., Mowday, R. T., & Boulian, P. V. (1974). Organizational commitment, job satisfaction, and turnover among psychiatric technicians. *Journal of applied psychology, 59*(5), 603.

Steers, R. M. (1977). Antecedents and outcomes of organizational commitment. *Administrative Science Quarterly, 22(*1), 46-56.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Comparative Financial Analysis of Cricket Production in Khon Kaen Province

Arunee Karakate[1*] Chakrit Potchanasin[2] and Sanit Kao-lan[2]

[1] *Graduate student in Agribusiness, Department of Agricultural and Resourec Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Agricultural and Resourec Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: arunee.kara@ku.th*

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to study the general characteristics of cricket farmers under GAP and general standards of cricket farming in the Khon Kaen province; and (2) to analyze the returns on financial investment under GAP standards and general standards of cricket farming in Khon Kaen province. The data was collected by interviewing through questionnaire 20 farm samples selected by purposive sampling which consist of farms under general standards 10 samples and farms under GAP 10 samples. The study results revealed that: farmers who raise crickets under GAP and general standards in Khon Kaen Province, mostly were male, average age 40 years, having education at high school education, level and having an average of 5 years of experience in raising crickets. Most farmers raised crickets for additional income. They sold their crickets to middlemen and processing factories. Investment on cricket farming under GAP standards gave worth more farming under general standard. In more detail, the results showed that investment on farming under GAP standard generated Net Present Value (NPV) of 576,558.68-baht, Benefit Cost Ratio (BCR) of 1.27 and Internal Rate of Return of 84% while investment on farming under general standard induced Net Present Value (NPV) of 237,223.77-baht, Benefit Cost Ratio (BCR) of 1.18 and Internal Rate of Return (IRR) of 104%. Even investment on farming under GAP standard resulted more worth than general standard, investment on both systems faced high cost. Hence, the farmers should conduct farming in the form of farmer group in order to get support from the government agencies to improve production process for lower cost and higher net returns.

Keywords: Cricket, Financial Investment, The Investment's Viability

Received: 21 October 2023;
Revised: 8 April 2024;
Accepted: 3 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการลงทุนทางการเงินของการเลี้ยงจิ้งหรีดในจังหวัดขอนแก่น

อรุณี การะเกตุ[1*] จักรกฤษณ์ พจนศิลป์[2] และ ศานิต เก้าเอี้ยน[2]

[1] *นิสิตบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการเกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: arunee.kara@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไป ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และ (2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคุ้มค่าการลงทุนทางการเงินภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไปของการเลี้ยงจิ้งหรีดในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 20 ตัวอย่าง จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดแบบทั่วไป 10 ตัวอย่าง และผู้เลี้ยงที่ปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP 10 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไป ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 40 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงจิ้งหรีดเฉลี่ย 5 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม โดยจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางและโรงงานแปรรูป การลงทุนเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 576,558.68 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่าย เท่ากับ 1.27 และอัตราผลตอบแทนภายใน เท่ากับ 84% สำหรับการลงทุนเลี้ยงจิ้งหรีดแบบทั่วไป มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 237,223.77 บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่าย เท่ากับ 1.18 และอัตราผลตอบแทนภายใน เท่ากับ 104% จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการลงทุนเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP ให้ผลตอบแทนทางการเงินที่ดีมากกว่าแบบทั่วไป แต่ยังคงมีความเสี่ยงในในเรื่องต้นทุนการผลิตที่มีต้นทุนสูง ดังนั้นจึงควรมีการรวมกลุ่มเพื่อประสานงานกับหน่วยงานราชการให้เข้ามาช่วยส่งเสริมพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อช่วยลดต้นทุนซึ่งจะได้ผลตอบแทนสุทธิที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: จิ้งหรีด, การลงทุนทางการเงิน, ความคุ้มค่าของการลงทุน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันประชากรโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนอาหาร พบว่า ประเทศไทยมีแมลงที่สามารถทานได้ และอุดมไปด้วยสารอาหารตามธรรมชาติที่ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เช่น จิ้งหรีด เป็นแหล่งอาหารสำคัญในอนาคต และเป็นสุดยอดของแหล่งอาหารประเภทโปรตีน มีสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย ทั้งแคลเซียม กรดอะมิโนที่จำเป็น 10 ชนิด และไฟเบอร์ ซึ่งเป็นไฟเบอร์จากสัตว์เพียงชนิดเดียวที่สามารถช่วยปรับสมดุลในลำไส้ได้ (ธิดารัตน์ พันโท, 2563) ทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจไทย สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมในตลาดโลกมีทั้งรูปแบบแมลงสดและแมลงแปรรูป โดยกลุ่มที่นิยมบริโภคแมลงจากประเทศไทยประกอบไปด้วยประเทศในทวีปอเมริกา และทวีปยุโรป รวมถึงประเทศในแถบเอเชีย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด (มกษ. 8202-2560) เป็นมาตรฐานทั่วไป โดยมีกรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบสำหรับตรวจรับรองตาม มกษ. เพื่อรองรับการยกระดับมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีด ทั้งสายพันธุ์ทองดำ ทองแดง และสะดิ้ง (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2560) พร้อมกำหนดนโยบายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการผลิตโปรตีนจากแมลง ทำให้ปัจจุบันเริ่มมีผู้ประกอบการฟาร์มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดให้ความสนใจการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดตามมาตรฐาน GAP หลายราย โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการผลักดันให้ฟาร์มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดของประเทศไทยที่จดทะเบียนเข้าสู่ระบบ GAP ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 48 ฟาร์ม (กรมปศุสัตว์, 2565) แต่ระบบ GAP มีการดำเนินงานหลายขั้นตอน และมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงต้องทำการศึกษา

วิเคราะห์ถึงผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดแบบทั่วไปเปรียบเทียบกับฟาร์มเพราะเลี้ยงจิ้งหรีดที่ได้รับมาตรฐาน GAP เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตภายใต้มาตรฐาน GAP ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกระบบการผลิตจิ้งหรีดต่อไป

ทั้งนี้การศึกษานี้จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนผลตอบแทนการผลิตระหว่างการผลิตภายใต้การเลี้ยงแบบทั่วไปกับการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP รวมทั้งการวิเคราะห์ทางการเงินเพื่อแสดงเปรียบเทียบความคุ้มค่าของการผลิตภายใต้ระบบทั้งสองซึ่งจะเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกระบบการผลิตและเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการผลิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไป ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคุ้มค่าการลงทุนทางการเงินภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไปของการเลี้ยงจิ้งหรีดในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารเผยแพร่ และผลการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมศุลกากร สำนักงานมาตฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เป็นต้น

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากประชากรเกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ปีการผลิต 2565 โดยข้อมูลที่เก็บรวบรวมเป็นข้อมูลที่ประกอบด้วยข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรม รายได้และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงจิ้งหรีด รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงจิ้งหรีด ทั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจากเกษตรกรตัวอย่างที่เลือกด้วยวิธีแบบเจาะจง ซึ่งจะเลือกเกษตรกรภายใต้ระบบการผลิตแบบทั่วไป 10 ตัวอย่าง และเกษตรกรภายใต้ระบบมาตรฐาน GAP 10 ตัวอย่าง รวมเป็นเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 20 ตัวอย่าง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการอธิบายถึงสภาพทั่วไปของลักษณะการเลี้ยงจิ้งหรีดที่ปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP รวมถึงการบำรุงรักษาอุปกรณ์ ตลอดจนการวิเคราะห์แนวทางธุรกิจและกลยุทธ์ของธุรกิจการเลี้ยงจิ้งหรีด

2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่วิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินในการลงทุนของฟาร์มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP โดยการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินในการลงทุนเป็นการวิเคราะห์โดยใช้ตัวชี้วัดดังนี้

1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) มีหลักเกณฑ์การตัดสินใจที่จะยอมรับโครงการ คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่ามากว่าศูนย์ แสดงว่าจำนวนผลประโยชน์สุทธิมีค่าเป็นบวก จึงจะถือว่าโครงการนั้นคุ้มค่าเหมาะสมที่จะลงทุนได้ และไม่ควรลงทุนถ้ามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเป็นลบ โดยสูตรในการคำนวณตัวชี้วัดเป็นดังนี้

$$\text{NPV (r)} = \sum_{t=1}^{n} \frac{Bt}{(1+r)^t} - \sum_{t=1}^{n} \frac{Ct}{(1+r)^t} - C_0$$

NPV = มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิของโครงการ

B_t = ผลตอบแทนใน ปีที่ 1, 2, 3...,n

C_t = ค่าใช้จ่ายในปีที่ 1, 2, 3...,n

C_0 = เงินลงทุนเริ่มแรก

r = อัตราดอกเบี้ย (อัตราคิดลด)

t = ปีที่ของโครงการ คือ ที่ 1, 2, 3...,n

n = อายุของโครงการ

2) อัตราส่วนประโยชน์ต่อคต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: BCR) มีหลักเกณฑ์การตัดสินใจที่จะยอมรับโครงการ คือ BCR มีค่ามากกว่าหนึ่ง จึงจะถือว่าโครงการนั้นคุ้มค่าในการลงทุน ในทางกลับกันหาก BCR มีค่าน้อยกว่าหนึ่ง ควรปฏิเสธโครงการ

$$\text{BCR} = \frac{\sum_{t=1}^{n} \frac{Bt}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^{n} \frac{Ct}{(1+r)^t}}$$

BCR = อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน

B_t = ผลตอบแทนจากโครงการในปีที่ t

C_t = ค่าใช้จ่ายของโครงการในปีที่ t

t = ปีของโครงการ มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง n

n = อายุโครงการ

i = อัตราดอกเบี้ย

3) อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) มีหลักเกณฑ์การตัดสินใจที่จะยอมรับโครงการคือ เปรียบเทียบค่า IRR ที่คำนวณได้กับค่าของอัตราส่วนลดที่เป็นเกณฑ์ ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้หรือค่าเสียโอกาสของทุน ถ้าค่า IRR ที่คำนวณได้สูงกว่าที่กำหนดจะยอมรับโครงการนั้น ถ้าต่ำกว่าที่กำหนดจะปฏิเสธโครงการ โดยทั่วไปถ้า IRR มากกว่าอัตราดอกเบี้ยทั่วไปโครงการนั้นเหมาะสม

$$\text{IRR} = \sum_{t=1}^{n} \frac{Bt}{(1+i)^t} - \sum_{t=1}^{n} \frac{Ct}{(1+i)^t} = 0$$

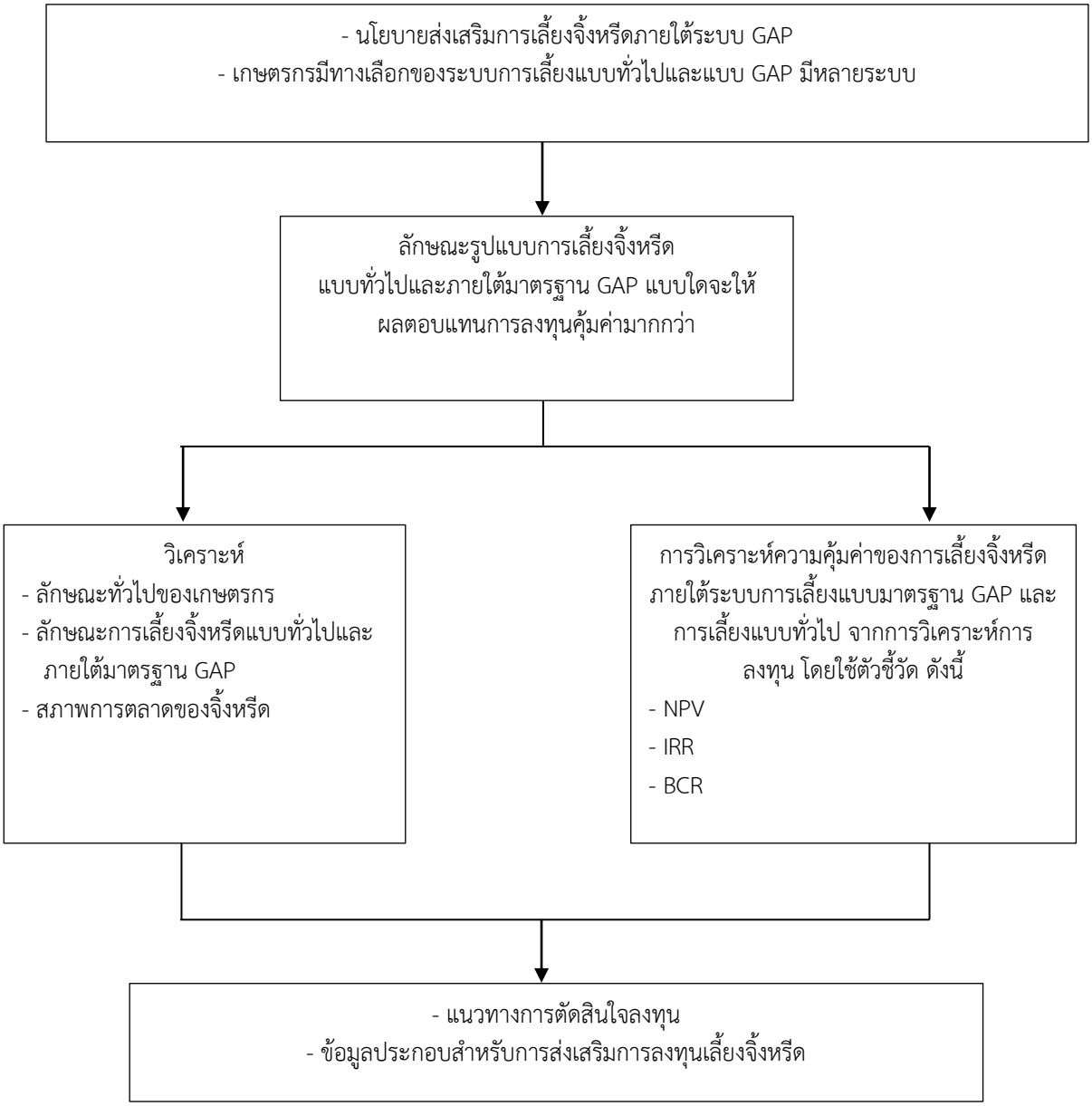
C_t = ต้นทุนในปีที่ t (t = 1, 2...,n)

B_t = ผลตอบแทนในปีที่ t (t = 1, 2...,n)

i = อัตราส่วนลด

n = อายุโครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไป ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการฟาร์มแบบมาตรฐาน GAP จำนวน 10 รายแบ่งเป็นเพศชาย 5 ราย (ร้อยละ 50) และเพศหญิง 5 ราย (ร้อยละ 50) โดยมีอายุเฉลี่ยทั้งหมดอยู่ที่ 63 ปี และมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับ ป.4 โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40) มีการใช้เงินทุนของตัวเอง และมีจำนวนรอบในการเลี้ยงเฉลี่ยอยู่ที่ 4 รอบต่อปี

สภาพทั่วไปด้านการผลิตฟาร์มแบบมาตรฐาน GAP พบว่าเกษตรกรมีการเลี้ยงจากบ่อ Smart board จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) และบ่อซีเมนต์จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) โดยมีจำนวนตัวทั้งหมดอยู่ที่ 10 ราย โดยเลี้ยงสายพันธุ์จิ้งหรีดจำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) และเลี้ยงพันธุ์ทองแดงลาย (แมงสะดิ้ง) จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) โดยมีขนาดบ่อที่เลี้ยงเฉลี่ยกว้าง 1.6 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 60 เซนติเมตร และใช้เงินทุนของตัวเองโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 100) และมีจำนวนรอบใน

การเลี้ยงเฉลี่ยอยู่ที่ 4 รอบต่อปี ค่าอาหาร 86,400 บาทต่อปี ผลผลิตจิ้งหรีดที่ได้เฉลี่ยกิโลกรัมต่อบ่อต่อปีเท่ากับ 3,240 มูลจิ้งหรีดเท่ากับ 7,200 ราคาขายจิ้งหรีดกิโลกรัมละ 105 บาท ราคาขายมูลจิ้งหรีดกิโลกรัมละ 1.5 บาท

ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการฟาร์มแบบทั่วไป พบ ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 8 ราย (ร้อยละ 80) และเป็นเพศชายจำนวน 2 ราย (ร้อยละ 20) มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 53 ปี และมีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับ ป.4 เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 30) การใช้เงินทุนของตัวเอง และมีจำนวนรอบในการเลี้ยงเฉลี่ยอยู่ที่ 4 รอบต่อปี

สภาพทั่วไปด้านการผลิตฟาร์มแบบทั่วไปพบว่าเกษตรกรมีการเลี้ยงจากบ่อ Smart board จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) และบ่อซีเมนต์จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) โดยมีจำนวนตัวทั้งหมดอยู่ที่ 10 ราย โดยเลี้ยงสายพันธุ์จิ้งหรีดจำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) และเลี้ยงพันธุ์ทองแดงลาย (แมงสะดิ้ง) จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 50) โดยมีขนาดบ่อที่เลี้ยงเฉลี่ยกว้าง 1.6 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 60 เซนติเมตร และใช้เงินทุนของตัวเองโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 100) และมีจำนวนรอบในการเลี้ยงเฉลี่ยอยู่ที่ 4 รอบต่อปี ค่าอาหาร 69,120 บาทต่อปี ผลผลิตจิ้งหรีดที่ได้เฉลี่ยกิโลกรัมต่อบ่อต่อปีเท่ากับ 2,160 มูลจิ้งหรีดเท่ากับ 3,600 ราคาขายจิ้งหรีดกิโลกรัมละ 90 บาท ราคาขายมูลจิ้งหรีดกิโลกรัมละ 1.5 บาท

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคุ้มค่าการลงทุนทางการเงินภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไปของการเลี้ยงจิ้งหรีดในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

การวิเคราะห์การลงทุนเปรียบเทียบ ความคุ้มค่าการลงทุนทางการเงินภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไป พบว่า ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีรายได้รวมมากกว่าฟาร์มแบบทั่วไป สาเหตุหลักมาจากฟาร์มมาตรฐาน GAP สามารถขายผลผลิตได้ราคาสูงกว่าและมีผลผลิตที่สูงกว่าแบบทั่วไป ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีต้นทุนการผลิตที่มากกว่าฟาร์มแบบทั่วไป สาเหตุหลักมาจากฟาร์มมาตรฐาน GAP ลงทุนในระบบ GAP เพิ่มเติม และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่สูงกว่า ด้านกำไร พบว่า ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีกำไรมากกว่าฟาร์มแบบทั่วไป สาเหตุหลักมาจากฟาร์มมาตรฐาน GAP มีปริมาณผลผลิตและราคาขายที่สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป และฟาร์มมาตรฐาน GAP มีค่าใช้จ่ายรวมในการลงทุนสูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ต้นทุนผลตอบแทนจากการเลี้ยงจิ้งหรีด 10 ฟาร์ม แบบฟาร์มมาตรฐาน GAP

(หน่วย: บาทต่อปี)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนผันแปร			
ค่าไข่จิ้งหรีด	6,000.00		6,000.00
ค่าอาหาร	86,400.00		86,400.00
ค่าแรงงาน		116,000.00	116,000.00
ค่าน้ำ	396.00		396.00
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1,200.00		1,200.00
ค่าซ่อมโรงเรือน	1,000.00		1,000.00
รวมต้นทุนผันแปร	94,996.00	116,000.00	210,996.00
ต้นทุนคงที่			
ค่าซื้อที่ดิน/เช่าที่ดิน		25,000.00	25,000.00
ค่าเสื่อมโรงเรือน		16,195.27	16,195.27
ค่าเสื่อมบ่อเลี้ยง		4,500.00	4,500.00
ค่าบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์		15,000.00	15,000.00
รวมต้นทุนคงที่		60,695.27	60,695.27
รวมต้นทุน	94,996.00	176,695.27	271,691.27

ตารางที่ 1 ต้นทุนผลตอบแทนจากการเลี้ยงจิ้งหรีด 10 ฟาร์ม แบบฟาร์มมาตรฐาน GAP (ต่อ)

(หน่วย: บาทต่อปี)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ผลผลิต (กก./บ่อ)			
จิ้งหรีด	3,240		
มูลจิ้งหรีด	7,200		
รายได้			
จิ้งหรีด			
ราคา (บาท/กก.)	105.00		
รายได้	340,200.00		340,200.00
มูลจิ้งหรีด			
ราคา (บาท/กก.)	1.50		
รายได้	10,800.00		10,800.00
รวมรายได้	351,000.00		351,000.00
กำไร			79,308.73

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 2 ต้นทุนผลตอบแทนจากการเลี้ยงจิ้งหรีด 10 ฟาร์ม แบบฟาร์มทั่วไป

(หน่วย: บาทต่อปี)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนผันแปร			
ค่าไข่จิ้งหรีด	3,000.00		3,000.00
ค่าอาหาร	69,120.00		69,120.00
ค่าแรงงาน		50,000.00	50,000.00
ค่าน้ำ	360.00		360.00
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1,200.00		1,200.00
ค่าซ่อมโรงเรือน	500.00		500.00
รวมต้นทุนผันแปร	74,180.00	50,000.00	124,180.00
ต้นทุนคงที่			
ค่าซื้อที่ดิน/เช่าที่ดิน		25,000.00	25,000.00
ค่าเสื่อมโรงเรือน		5,298.80	5,298.80
ค่าเสื่อมบ่อเลี้ยง		2,160.00	2,160.00
ค่าบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์		10,000.00	10,000.00
รวมต้นทุนคงที่		42,458.80	42,458.80
รวมต้นทุน	74,180.00	92,458.8	166,638.80
ผลผลิต (กก/บ่อ)			
จิ้งหรีด	2,160.0		
มูลจิ้งหรีด	3,600.0		

ตารางที่ 2 ต้นทุนผลตอบแทนจากการเลี้ยงจิ้งหรีด 10 ฟาร์ม แบบฟาร์มทั่วไป (ต่อ)

(หน่วย: บาทต่อปี)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
รายได้			
จิ้งหรีด			
ราคา (บาท/กก.)	90.00		
รายได้	194,000.00		194,000.00
มูลจิ้งหรีด			
ราคา (บาท/กก.)	1.50		
รายได้	5,400.00		5,400.00
รวมรายได้	199,800.00	-	199,800.00
กำไร			33,161.20

ที่มา: จากการคำนวณ

จากการคำนวณผลการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP โดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 4.88 พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการคือ 576,558.68 บาท อัตราส่วนประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) ของโครงการคือ 1.27 ค่า IRR ของโครงการคือ 84% ดังนั้น โครงการที่มีค่า NPV เป็นบวก BCR สูงกว่า 1 และ IRR สูงกว่าต้นทุนเงินทุนถือว่าเป็น
โครงการที่คุ้มค่าในการลงทุน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่ายในการลงทุนธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP

(หน่วย: บาท/ปี)

ปี	รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	รวมผลตอบแทนทั้งหมด	ผลตอบแทนสุทธิ
1	458,337.70	351,000.00	-107,337.70
2	251,385.00	351,000.00	99,615.00
3	251,385.00	351,000.00	99,615.00
4	251,385.00	351,000.00	99,615.00
5	251,385.00	351,000.00	99,615.00
6	251,385.00	351,000.00	99,615.00
7	251,385.00	351,000.00	99,615.00
8	251,385.00	351,000.00	99,615.00
9	251,385.00	351,000.00	99,615.00
10	251,385.00	351,000.00	99,615.00
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการคือ 576,558.68 บาท			
อัตราส่วนประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) ของโครงการคือ 1.27			
อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) ของโครงการคือ 84%			

จากการคำนวณผลการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบทั่วไปโดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 4.875 พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการคือ 237,223.77 บาท อัตราส่วนประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) ของโครงการคือ 1.18 ค่า IRR ของโครงการคือ 104% ดังนั้น โครงการที่มีค่า NPV เป็นบวก BCR สูงกว่า 1 และ IRR สูงกว่าต้นทุนเงินทุนถือว่าเป็นโครงการที่คุ้มค่าในการลงทุน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่ายในการลงทุนธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบทั่วไป

(หน่วย: บาท/ปี)

ปี	รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	รวมผลตอบแทนทั้งหมด	ผลตอบแทนสุทธิ
1	234,698.00	199,800.00	-34,898.00
2	160,110.00	199,800.00	39,690.00
3	160,110.00	199,800.00	39,690.00
4	160,110.00	199,800.00	39,690.00
5	160,110.00	199,800.00	39,690.00
6	160,110.00	199,800.00	39,690.00
7	160,110.00	199,800.00	39,690.00
8	160,110.00	199,800.00	39,690.00
9	160,110.00	199,800.00	39,690.00
10	160,110.00	199,800.00	39,690.00
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการคือ 237,223.77 บาท			
อัตราส่วนประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) ของโครงการคือ 1.18			
อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) ของโครงการคือ 104%			

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้างต้นเป็นการศึกษาที่สำคัญเกี่ยวกับการเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP ซึ่งเป็นการวิจัยที่สนับสนุนความคิดเห็นว่าการเลี้ยงจิ้งหรีดในรูปแบบนี้มีความคุ้มค่าและมีศักยภาพในการสร้างรายได้และกำไรสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

ชนะพงษ์ ชฎาวงศ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดพบว่าการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP มี NPV, BCR, และ IRR สูงกว่า ซึ่งยืนยันให้เห็นว่าธุรกิจเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐานนี้เป็นทางเลือกที่คุ้มค่าและมีศักยภาพสูง ณรงค์ศักดิ์ เรืองสุริยา (2553) ที่ศึกษาการจัดการธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจและเกษตรกรที่เลี้ยงด้วยมาตรฐานนี้มีการจัดการที่ดี อันเนื่องจากใช้ระยะเวลาเพาะเลี้ยง 6 รุ่นต่อปี ในแต่ละรุ่นให้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 530 กิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรมีกำไรสุทธิจากการขายจิ้งหรีดทั้งหมด 68,240 บาท ต่อรุ่น ช่องทางการจำหน่ายคือการขายส่งหน้าฟาร์ม ขายปลีกหน้าฟาร์ม ขายส่งร้านอาหารสัตว์ และทอดขายเอง เกษตรกรจะมีกำไรสุทธิเฉลี่ยประมาณ 129 บาท ต่อกิโลกรัม ณัฐเสฏฐ์ สร้อยทองดี และนภาพร นิลาภรณ์กุล (2562) ได้การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการเลี้ยงจิ้งหรีดเชิงพาณิชย์พบว่าการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP มีผลตอบแทนสูงและต้นทุนต่ำกว่าแบบทั่วไป อันเนื่องจากพบว่าต้นทุนในการเพาะเลี้ยง ประมาณ 85 – 100 บาทต่อกิโลกรัม ราคาขายปลีกอยู่ที่ 100 – 120 บาทต่อกิโลกรัม และราคาขายส่งอยู่ที่ 90 บาทต่อกิโลกรัมเมื่อขายให้พ่อค้าคนกลาง กำไรสุทธิประมาณ 2,000 – 7,000 บาทต่อ 1 รอบการผลิต ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 เดือน อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนประมาณ 20% - 40% ต่อปี ชนม์ณัฐชา

กังวานศุภพันธ์ (2562) การวิเคราะห์และประเมินองค์ประกอบการจัดการโซ่อุปทานของผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มจิ้งหรีด พบว่าการจัดการโซ่อุปทานในรูปแบบนี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจและการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP สิริศักดิ์ ชีช้าง และกัตติเนตร สกุลสวัสดิวงศ์ (2563) ศึกษาการจัดการผลิตและการประเมินด้านสุขอนามัยเพื่อพัฒนามาตรฐานการเลี้ยงแมลงกินได้พบว่าการเลี้ยงแมลงกินได้เป็นทางเลือกใหม่และการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP เป็นทางเลือกที่ดี เนื่องจากวงสาคูและจิ้งหรีด ใช้ข้อมูลการเลี้ยงแมลงใน 15 อำเภอ จาก 23 อำเภอ เก็บข้อมูลจาก 17 ฟาร์มใน 13 อำเภอที่ยินดีให้เข้าเยี่ยมฟาร์มและให้ข้อมูลสัมภาษณ์ การเลี้ยงแมลงอาหารในจังหวัดนครศรีธรรมราชร้อยละ 70.59 เป็นฟาร์มขนาดเล็กเลี้ยงเป็นแหล่งรายได้เสริม และมีร้อยละ 29.41 เลี้ยงเป็นรายได้หลักในระบบฟาร์ม

ผลการศึกษาข้างต้นรวมถึงข้อสรุปการเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP เป็นทางเลือกที่คุ้มค่าและมีศักยภาพในการสร้างรายได้และกำไรของธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP มีประสิทธิภาพมากกว่าฟาร์มแบบทั่วไป

1. ระบบการเลี้ยงดูแบบใดคุ้มค่า

ฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP คุ้มค่ากว่าฟาร์มแบบทั่วไป ดังนี้ รายได้ ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีรายได้รวม 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 75.4% กำไร ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีกำไร 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 139.2% NPV ฟาร์มมาตรฐาน GAP มี NPV 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 73.4% BCR ฟาร์มมาตรฐาน GAP มี BCR 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 7.6%

อย่างไรก็ตาม ฟาร์มแบบทั่วไปมี IRR ที่สูงกว่า ซึ่งหมายความว่า ฟาร์มแบบทั่วไป มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนสูงกว่า อันเนื่องจากฟาร์มมาตรฐาน GAP มักมีการจัดการและควบคุมความเสี่ยงที่เข้มงวดมากกว่าฟาร์มแบบทั่วไป ซึ่งส่งผลให้มีความเสี่ยงต่ำลง แต่ก็มีผลกระทบต่อราคาขายและค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีราคาขายสินค้าที่สูงกว่าเนื่องจากมีคุณภาพที่ดีและมีการรับรองมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มรายได้และกำไร การบริหารจัดการในฟาร์มมาตรฐาน GAP มีประสิทธิภาพมากกว่า เช่น การวางแผนการผลิตที่แม่นยำมากขึ้น การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งสามารถเพิ่มกำไรและความมั่นคงให้กับฟาร์มได้ และความต้องการของตลาดมีการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดจากฟาร์มมาตรฐาน GAP ที่สูงกว่า ซึ่งส่งผลให้มีราคาขายสินค้าที่สูงขึ้น

2. การปรับปรุงให้ได้ผลตอบแทนการลงทุนที่ดีขึ้น

เกษตรกรสามารถปรับปรุงฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP เพื่อให้ได้ผลตอบแทนการลงทุนที่ดีขึ้น ดังนี้

2.1 ด้านรายได้เพิ่มขึ้นจากฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAPเพิ่มขึ้น 151,200 บาท (75.62%) เนื่องจากสามารถเข้าถึงช่องทางและมีการขยายธุรกิจหรือเพิ่มช่องทางการขายมากได้มากขึ้น

2.2 ด้านกำไรเพิ่มขึ้น 46,147.53 บาท (139.17%) อันเนื่องจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นและความสามารถในการควบคุมค่าใช้จ่ายได้ดีขึ้น

2.3 รวมค่าใช้จ่ายในการลงทุน เพิ่มขึ้น 16,231.47 บาท (30.34%) ด้วยอาจมีการลงทุนในสินทรัพย์ใหม่

มีการขยายธุรกิจ รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เพิ่มขึ้น 83,280 บาท (69.08%) อันเนื่องจากต้นทุนการผลิตหรือต้นทุนการให้บริการเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารที่เพิ่มขึ้น และมีค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบำรุงรักษาเพิ่มขึ้น 5,000 บาท (50%)

สรุป ฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP คุ้มค่ากว่าฟาร์มแบบทั่วไป เกษตรกรสามารถปรับปรุงฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP เพื่อให้ได้ผลตอบแทนการลงทุนที่ดีขึ้น งานวิจัยนี้ยังพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับระบบการเลี้ยงจิ้งหรีด ดังนี้ ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีความเสี่ยงน้อยกว่า และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สรุปผลการวิจัย

การเติบโตของธุรกิจนี้ในช่วงเวลานี้ ยังต้องอาศัยระยะเวลาและอีกหลากหลายปัจจัยสนับสนุนเพราะหัวใจสำคัญของการขยายโอกาสทางธุรกิจคือ การยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อแมลงและการเลี้ยงแบบมาตรฐาน GAP เพื่อเพิ่มช่องทางในการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าได้เพิ่มขึ้น และสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภค รวมทั้งราคาขายจิ้งหรีดมาตรฐาน GAP สามารถขายได้ในราคาที่สูงกว่าจิ้งหรีดทั่วไป เราจึงต้องมีการวางแผน การวิเคราะห์และศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการดังกล่าวให้ผลตอบแทนความคุ้มค่าและสามารถดำเนินการให้อยู่รอดได้ภายใต้ความเสี่ยงในอนาคต รวมถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆจะเกิดขึ้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคนั้น ๆ ต่อไป เพื่อตอบคำถามวิจัยว่าเมื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าการลงทุนทางการเงินภายใต้มาตรฐาน GAP และแบบทั่วไปของการเลี้ยงจิ้งหรีดในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นการเลี้ยงแบบใดมีความคุ้มค่ามากกว่ากัน

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการอธิบายถึงสภาพทั่วไปของลักษณะการเลี้ยงจิ้งหรีดที่ปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP รวมถึงการบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่างๆตามอายุการใช้งาน ตลอดจนการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงการเลี้ยงจิ้งหรีด และใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนการผลิตและการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของการลงทุนเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดภายใต้มาตรฐาน GAP และการเลี้ยงแบบทั่วไป จากผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมาตรฐาน GAP มีประสิทธิภาพมากกว่าฟาร์มแบบทั่วไป โดยรายได้ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีรายได้รวม 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 75.4% กำไรฟาร์มมาตรฐาน GAP มีกำไร 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 139.2% NPVฟาร์มมาตรฐาน GAP มี NPV 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 73.4% และ BCR ฟาร์มมาตรฐาน GAP มี BCR 10 ปี สูงกว่าฟาร์มแบบทั่วไป 7.6%

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบการลงทุนทางการเงินของการเลี้ยงจิ้งหรีดในจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1.1 เลี้ยงตามมาตรฐาน GAP ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยต่างๆ ระบุให้เห็นว่าการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP เป็นทางเลือกที่คุ้มค่าและมีศักยภาพในการทำกำไรและสร้างมูลค่าเพิ่ม กฎหมายและมาตรฐานที่เข้มงวดช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงและได้รับการยอมรับในตลาดโลก ดังนั้น เราเสนอให้เกษตรกรพิจารณาเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP เพื่อเพิ่มโอกาสในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้เลี้ยง อันเนื่องจากสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจาก 199,800 เป็น 351,000

1.2 ปรับปรุงการเลี้ยงแบบทั่วไป ผลการศึกษาพบว่าการเลี้ยงแบบทั่วไปสามารถปรับปรุงให้มีผลการลงทุนที่ดีขึ้นโดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ตลอดจนการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบ IoT (Internet of Things) เพื่อตรวจสอบสุขภาพของสัตว์เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรค หรือการใช้ระบบการอัพเดตข้อมูลแบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการฟาร์ม อันเนื่องจากสามารถสามารถสร้างผลตอบแทนในการลงทุนที่สูงกว่า จาก 1.18 เท่า เป็น 1.27 เท่า

1.3 การปรับปรุงการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP เราสามารถเสนอแนะให้เกษตรกรใช้การศึกษาและสนับสนุนทางนโยบายเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงการเลี้ยงภายใต้มาตรฐาน GAP โดยการให้การฝึกอบรมแก่เกษตรกรในด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการฟาร์ม นอกจากนี้ การสนับสนุนการออกแบบและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้การเลี้ยงสามารถปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างระบบการจัดการน้ำและอาหารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดความสูญเสียและเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงในรูปแบบมาตรฐาน GAP อันเนื่องจากมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิสูงขึ้นจาก 237,223.77 เป็น 576,558.68

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจเลี้ยงจิ้งหรีดในเกณฑ์และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน การศึกษานี้อาจให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) และความคุ้มค่าทางการเงิน (NPV) ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเลือกและวางแผนก่อนการลงทุนอย่างมีเหตุผลและมีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจ

2.2. ควรศึกษาความต้านทานของตลาด การวิเคราะห์และศึกษาความต้านทานของตลาดในการรับซื้อจิ้งหรีด โดยพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อตลาด เช่น ความต้องการของผู้บริโภค แนวโน้มของตลาด และความแข็งแกร่งของคู่แข่งในตลาดสามารถช่วยในการกำหนดยุทธศาสตร์การตลาดที่เหมาะสมและการสร้างกลยุทธ์การขายผลผลิตจิ้งหรีด

2.3. ควรศึกษาแนวทางนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงจิ้งหรีด เพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนี้อย่างถูกต้อง และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในตลาดและในกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). *การเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการค้า.* สืบค้น 2 ธันวาคม 2565. จาก https://esc.doae.go.th/cricket/.

ชนม์ณัฐชา กังวานศุภพันธ์. (2562). การวิเคราะห์และประเมินองค์ประกอบการจัดการโซ่อุปทานของผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มจิ้งหรีด: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 10(2), 213-242.*

ชนะพงษ์ ชฎาวงศ์. (2550). *การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีด: กรณีศึกษา ฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีดบ้านหนองภัยศูนย์ ตำบลหนองภัยศูนย์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2549*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ณรงค์ศักดิ์ เรืองสุริยา. (2533). *การจัดการธุรกิจฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีด ตำบลศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ณัฐเสฏฐ์ สร้อยทองดี และ นภาพร นิลาภรณ์กุล. (2562). ต้นทุนและผลตอบแทนในการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดเชิงพาณิชย์. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มข, 12*(1), 165-186.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2560). *ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2565. จาก https://www.acfs.go.th/standard/download/GUIDANCE_GAP_CRICKET_FARM.pdf.

สิริศักดิ์ ชีช้าง และ กัตติเนตร สกุลสวัสดิวงศ์. (2563). *การจัดการผลิตและการประเมินด้านสุขอนามัยเพื่อพัฒนามาตรฐานการเลี้ยงแมลงกินได้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช* (รายงานการวิจัย). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 165-178

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Analysis of the Operational Efficiency of Fisheries Cooperatives Using a Model of Data Envelopment Analysis (DEA)

Tulakarn Chaiyakum[1*] **and Sasipa Pojanavatee**[1]

[1] *Department of Cooperative Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: tulakarn_tawan@hotmail.com*

ABSTRACT

This research aims to (1) study the efficiency based on the Constant Return to Scale model, Variable Return to Scale model, and Scale Efficiency using the DEA model, and (2) improve and evaluate the scope of input and output factors for optimal benefits of fishery cooperatives. The study assesses the technical efficiency of 55 cooperatives in four regions: 3 in the Northern region, 12 in the Northeastern region, 31 in the Central region and 10 in the Southern region. Financial data for the year 2022 are analyzed, considering input factors such as operating expenses, deposits, and share capital, and output factors including profit and the number of members. The findings indicate that the fishery cooperatives in the Southern region exhibit higher technical efficiency compared to other regions, based on both Constant Return to Scale and Variable Return to Scale models, with percentages of 50% and 60%, respectively. Conversely, cooperatives in the Central region demonstrate the lowest technical efficiency, with percentages of 32.25% and 38.70%, respectively. Furthermore, the study identifies 20 cooperatives (35.71% of the sample) with efficient size performance. In conclusion, the study suggests that Thai fishery cooperatives can enhance technical efficiency by optimizing input factors.

Keywords: Technical Efficiency, Data Envelopment Analysis (DEA), Fisheries Cooperatives

Received: 26 November 2023;
Revised: 27 May 2024;
Accepted: 20 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง โดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA)

ตุลาการ ไชยาคำ[1*] และ ศศิภา พจน์วาที[1]

[1] *สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: tulakarn_tawan@hotmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพตามตัวแบบ Constant Return to Scale ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Variable Return to Scale และประสิทธิภาพทางด้านขนาด Scale Efficiency โดยใช้แบบจำลอง DEA และ (2) เพื่อปรับปรุงและประเมินขอบเขตของปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลได้ของผลการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ประมง โดยการศึกษานี้วัดประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมงทั้งสี่ภูมิภาค จำนวน 55 สหกรณ์ ได้แก่ ภาคเหนือ จำนวน 3 สหกรณ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 สหกรณ์ ภาคกลาง จำนวน 31 สหกรณ์ และ ภาคใต้ จำนวน 10 สหกรณ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2565 ในการศึกษานี้พิจารณาข้อมูลปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เงินรับฝาก และ ทุนเรือนหุ้น และข้อมูลปัจจัยผลผลิต ได้แก่ กำไรและจำนวนสมาชิก ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ประมงภาคใต้มีประสิทธิภาพทางเทคนิคสูงกว่าภูมิภาคอื่น เมื่อวิเคราะห์ตามตัวแบบ**ผลตอบแทนแบบคงที่** และ **ผลตอบแทนแบบแปรผัน** คิดเป็นร้อยละ 50 และ 60 ของจำนวนสหกรณ์ตามลำดับ ในทางตรงกันข้าม สหกรณ์ประมงภาคกลางมีค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.25 และ 38.70 ตามลำดับ ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษานี้พบว่ามีสหกรณ์ประมง จำนวน 20 สหกรณ์ ที่มีประสิทธิภาพด้านขนาด คิดเป็นร้อยละ 35.71 ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้สหกรณ์ประมงของประเทศไทยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคนิคได้โดยการปรับปรุงปัจจัยนำเข้า

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพทางเทคนิค, ดีอีเอ, สหกรณ์ประมง

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สหกรณ์ประมงจัดตั้งขึ้นในหมู่ชาวประมง เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ซึ่งชาวประมงแต่ละคนไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้ตามลำพัง บุคคลเหล่านี้จึงรวมตัวกันโดยยึดหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ประมงแห่งแรกได้จัดตั้งในปี พ.ศ.2492 ชื่อว่า “สหกรณ์ประมงพิษณุโลก จำกัด” ในท้องที่อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์ประมงประเภทน้ำจืด มีสมาชิกแรกตั้ง 54 คน สหกรณ์ได้ดำเนินการจัดสรรที่ทำกินให้สมาชิก ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจำหน่าย การแปรรูปสัตว์น้ำ ขออนุญาตสัมปทานให้สมาชิกจับสัตว์น้ำได้โดยสะดวก แนะนำเทคนิคการจับสัตว์น้ำและละเว้นการจับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาด เพื่อสงวนพันธุ์สัตว์น้ำจนถึงปี พ.ศ. 2513 ทางราชการมีนโยบายให้คลองต่างๆ ทั่วราชอาณาจักรเป็นที่สาธารณะ การจับสัตว์น้ำเป็นไปโดยเสรี การดำเนินงานของสหกรณ์จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร ปัจจุบันสหกรณ์ดังกล่าวได้ควบเข้ากับสหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม จำกัด สำหรับการจัดตั้งสหกรณ์ประมงประเภทน้ำเค็ม ได้เริ่มจัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2495 ชื่อว่า สหกรณ์ประมงกลาง จำกัด ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาทุนจำหน่ายสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์แปรรูป จัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือประมง (สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2555)

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นผู้นำในภาคการประมงของโลก จากข้อมูลจาก FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) ในปี พ.ศ. 2557 ไทยติดอันดับ 1 ใน 20 ของการประมงโลก และในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยได้ติดอันดับที่ 9 ของโลก เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเจริญเติบโตของ Gross Domestic Product (GDP) ภาคการประมงของประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตมูลค่าธุรกิจของสหกรณ์มีอัตราการหดตัวอีกครั้ง เนื่องจากอียูหรือ

สหภาพยุโรป (EU) ประกาศให้ใบเหลืองกับประเทศไทยโดยมีระยะเวลา 6 เดือนในการแก้ไขปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมาย (Illegal Unreported and Unregulated Fishing: IUU Fishing) การให้ใบเหลืองถือเป็นการประกาศอย่างเป็นทางการของสหภาพยุโรปเพื่อให้ประเทศไทยจัดการปัญหาการทำผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังสามารถส่งออกอาหารทะเลไปยังสหภาพยุโรปได้ตามปกติ และรัฐบาลออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมถึงการชะลอตัวของประเทศคู่ค้าทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าประมงไปยังกลุ่มประเทศอียู และ ส่งผลกระทบต่อประมงพื้นบ้านในประเทศไทย (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565)

จากปัญหาความเสื่อมโทรมทางทะเลจากการทำประมงจะเห็นได้ว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำ ให้แนวโน้มผลผลิตทางทะเลลดลงเนื่องจากการทำประมงที่ผิดกฎหมายและไร้การควบคุม จึงส่งผลต่อระบบนิเวศทางทะเลอย่างมาก ต่างจากประมงน้ำจืดที่สามารถเพิ่มผลผลิตในการประมงได้อย่างชัด เนื่องจากการทำประมงน้ำจืดสามารถควบคุมปัจจัยการผลิตได้ ทั้งนี้หากสหกรณ์การประมง สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพด้านขนาดของสหกรณ์ได้จะทำให้สามารถคาดการณ์ความน่าจะเป็นของผลผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการทำประมงน้ำเค็มและประมงน้ำจืดโดยคำนึงถึงปัจจัยการผลิตที่จะส่งผลโดยตรงต่อสมาชิกสหกรณ์ประมง ผลการศึกษาการวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคด้วยแบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA) จะสามารถเป็นต้นแบบแก่สหกรณ์ประมงในการพิจารณาปัจจัยนำเข้า เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่สหกรณ์ได้

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยสนใจในเรื่องการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ประมงว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพพอที่จะช่วยนำพาองค์กรบรรลุตามเป้าหมายและสร้างความสำเร็จให้สูงสุด เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสหกรณ์ประมงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพตามตัวแบบ Constant Return to Scale ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Variable Return to Scale และประสิทธิภาพทางด้านขนาด Scale Efficiency โดยใช้แบบจำลอง DEA
2. เพื่อปรับปรุงและประเมินขอบเขตของปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลได้ของผลการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ประมง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบโอบล้อมข้อมูล โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ สหกรณ์ประมง มีประชากรทั้งหมด 69 สหกรณ์ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่ดำเนินกิจการในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 55 สหกรณ์ โดยแบ่งตามภูมิภาคเพื่อใช้ในการบริหารสถิติ มีจำนวน 55 สหกรณ์ แบ่งตามภาคได้ดังนี้ ภาคเหนือ (N) จำนวน 3 สหกรณ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (NE) จำนวน 11 สหกรณ์ ภาคกลาง (C) จำนวน 31 สหกรณ์ และภาคใต้ (S) จำนวน 10 สหกรณ์ โดยใช้ข้อมูลทางการเงินจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ประจำปี พ.ศ. 2565 พิจารณาจากข้อมูลปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เงินรับฝาก และ ทุนเรือนหุ้น และข้อมูลปัจจัยผลผลิต ได้แก่ กำไรและจำนวนสมาชิก

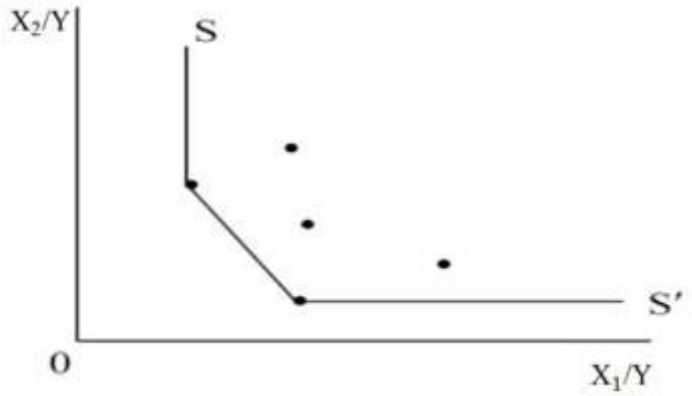
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis ตามตัวแบบ Constant Return to Scale: CRS ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Variable Return to Scale: VRS และ ประสิทธิภาพทางด้านขนาด Scale Efficiency: SE

2.1 ทฤษฎี

แนวคิดประสิทธิภาพการดำเนินงาน เป็นการเปรียบเทียบ (Relative Efficiency) ความเหมาะสมของผลผลิตภายใต้ปัจจัยนำเข้า โดยมองผ่านข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ และมองสหกรณ์เป็นเสมือนองค์กรที่ทำหน้าที่เปลี่ยน

ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นผลผลิต (Output) แนวคิดที่ใช้ในการวัดประสิทธิภาพเชิงเปรียบเทียบ คือ แนวคิดของ (Farrell, 1957) ที่อาศัยหลักการของ Frontier Analysis ในการวัดประสิทธิภาพของหน่วยผลิต ตามตัวแบบนอนพาราเมทริก (Non-parametric approach) เป็นวิธีการวัดที่ไม่มีการกำหนดรูปแบบของฟังก์ชัน ขอบเขตผลผลิตและรูปแบบการกระจายความคลาดเคลื่อนองค์ประกอบ (Composed error) ซึ่งหมายความว่า การใช้นอนพาราเมทริกไม่จำเป็นต้องทำสมมติฐานเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของฟังก์ชัน ตัวแบบที่ใช้วัด เช่น เทคนิคการวิเคราะห์การโอบล้อมข้อมูล (Data Envelopment Analysis: DEA) เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางสถิติที่ใช้ในการวัดประสิทธิภาพขององค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ที่มีหลายตัวแปรเข้ามาเกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น การใช้ทรัพยากรในการผลิตสินค้าและบริการ การประมาณค่าขอบเขตผลผลิต (Frontier production) จะใช้ข้อมูลตัวอย่างที่รวบรวมมาเรียกว่า Piecewise linear frontier production เป็นแบบจำลองการประมาณค่าขอบเขตผลผลิต (Frontier production) ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหน่วยงานที่มีหลายตัวแปรนำเข้า (inputs) และผลผลิต (outputs) ซึ่งไม่มีการกำหนดฟังก์ชันการผลิตในรูปแบบใดๆ

ภาพที่ 1 รูปแบบเส้นผลผลิต (Piecewise linear convex isoquant)
ที่มา: Farrell (1957); จารึก สิงหปรีชา และ นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์ (2550)

ดังนั้น วิธีนี้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตและผลผลิตได้มากกว่า 1 ชนิด ซึ่งเป็นจุดเด่นของวิธีการนี้ แต่วิธีการ DEA จะไม่ได้นำค่าความคลาดเคลื่อนของค่าสถิติมาพิจารณาและไม่ต้องกำหนดข้อสมมติทางสถิติ จึงทำให้ตัวแบบนี้มีความอ่อนไหวหรือไวต่อความคลาดเคลื่อนจากการวัดที่อาจเกิดขึ้นในช่วงการผลิต (Charnes, Cooper, and Rhodes (1978); Coelli, Rao, O'Donnell, and Battese (2005); Taraka, Latif, and Shamsudin (2010))

2.2 แนวคิดพื้นฐานของการวัดประสิทธิภาพ (Measurement of Efficiency)

ประสิทธิภาพ (Efficiency) ถูกนำมาใช้ในการสะท้อนผลการดำเนินงานของธุรกิจ การวัดประสิทธิภาพเป็นวิธีการที่สำคัญต่อการพิจารณาผลการดำเนินงานของหน่วยผลิตและค่าประสิทธิภาพที่ได้จากการประเมิน สามารถนำมาใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างหน่วยผลิต เพื่อประกอบการพิจารณาระดับความสามารถในการดำเนินงานของหน่วยผลิต กรณีปัจจัยนำเข้า 1 ปัจจัย และมีปัจจัยผล 1 ปัจจัย (อัครพงศ์ อั้นทอง, 2547) สามารถประเมินประสิทธิภาพหน่วยผลิต จากอัตราส่วนระหว่าง ปัจจัยผลได้ (Output) กับ ปัจจัยนำเข้า (Input) ข้อมูลปัจจัยการผลิตและปัจจัยผลได้ข้างต้นขึ้นอยู่กับหน่วยที่ใช้วัดในการวัดประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงนิยมปรับเปลี่ยนค่าอัตราส่วนของหน่วยผลิตที่มีค่าสูง อัตราส่วนนี้ไม่เปลี่ยนแปลงตามหน่วยที่ใช้วัดประสิทธิภาพ (Units invariance) ได้ดังนี้

$$0 \leq \frac{\text{อัตราส่วนปัจจัยผลได้กับปัจจัยนำเข้าของหน่วยผลิตใดๆ}}{\text{อัตราส่วนปัจจัยผลได้กับปัจจัยนำเข้าของหน่วยผลิตที่สูงที่สุด}} \leq 1$$

การวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคที่นำมาใช้คือ การวัดประสิทธิภาพเชิงเปรียบเทียบ (Farrell, 1957) ที่ได้จากค่าประสิทธิภาพที่คำนวณได้ในแต่ละหน่วยผลิต กับค่ามาตรฐาน (Benchmark) ซึ่งในการเปรียบเทียบระหว่างหน่วยผลิตนั้น ค่ามาตรฐาน คือ ค่าที่ได้จากหน่วยผลิตที่ดีที่สุด (Best practice) เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยผลิตที่กำลังศึกษาทั้งหมดหรืออาจกล่าวได้ว่าหน่วยผลิตนั้นเป็นหน่วยผลิตที่มีศักยภาพสูง (Frontier) ส่วนหน่วยผลิตอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพต่ำหรือประสิทธิภาพที่ต่ำกว่า (Inefficiency)

2.3 การวัดประสิทธิภาพด้วยวิธี Data Envelopment Analysis (DEA)

งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ ด้วยวิธีการ Data Envelopment Analysis เป็นวิธีวิเคราะห์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ จะสร้างเส้นประสิทธิภาพ (Efficiency Frontier) สำหรับสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงานซึ่งจะมีคะแนน ประสิทธิภาพ (Efficiency Score) เท่ากับ 1 (หรือ100%) สำหรับสหกรณ์ที่ไม่มี ประสิทธิภาพการดำเนินงานจะไม่ได้อยู่บนเส้นประสิทธิภาพและจะมีคะแนนประสิทธิภาพน้อยกว่า 1 ดังนั้น การประเมินประสิทธิภาพด้วย DEA จึงเป็นการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงระหว่างสหกรณ์ที่นำมาประเมินกับสหกรณ์ชั้นแนวหน้าที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงานภายใต้ข้อสมมุติที่เป็นจริงว่า การเพิ่มขึ้นของปัจจัยนำเข้าที่ใส่ลงไป ส่งผลให้การเพิ่มขึ้นของผลผลิตที่ได้มีค่าไม่คงที่นั้นจะปรากฏผลเป็นไปได้ใน 3 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 ถ้าปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นสองเท่า ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นสองเท่าด้วย ในลักษณะนี้แสดงว่าสหกรณ์จะอยู่ในช่วงผลได้ต่อขนาดคงที่ เรียกว่า Constant Return to Scale: CRS และปรากฏการณ์นี้จะสะท้อนออกมาในลักษณะที่ว่าต้นทุนเฉลี่ยมีค่าคงที่ (Constant cost) รูปแบบที่ 2 ถ้าปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นสองเท่า ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่า สองเท่า ในลักษณะนี้แสดงว่าสหกรณ์จะอยู่ในช่วงผลได้ต่อขนาดเพิ่มขึ้น เรียกว่า Increasing Return to Scale: IRS และปรากฏการณ์นี้จะสะท้อนออกมาในลักษณะที่ว่าต้นทุนเฉลี่ยมีค่าลดลง (Decreasing cost) รูปแบบที่ 3 ถ้าปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นสองเท่าแต่ผลผลิตเพิ่มขึ้นไม่ถึง สองเท่า ในลักษณะนี้แสดงว่าสหกรณ์จะมีปัจจัยนำเข้าส่วนเกิน (Input Excess) หรืออยู่ในช่วงผลได้ต่อขนาดลดลง เรียกว่า Decreasing Return to Scale: DRS และปรากฏการณ์นี้จะสะท้อนออกมาในลักษณะที่ว่าต้นทุนเฉลี่ยมีค่าเพิ่มขึ้น (Increasing cost)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากรายงานกิจการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ประมง ประจำปี พ.ศ. 2565

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางเทคนิค ด้วยวิธีการ DEA

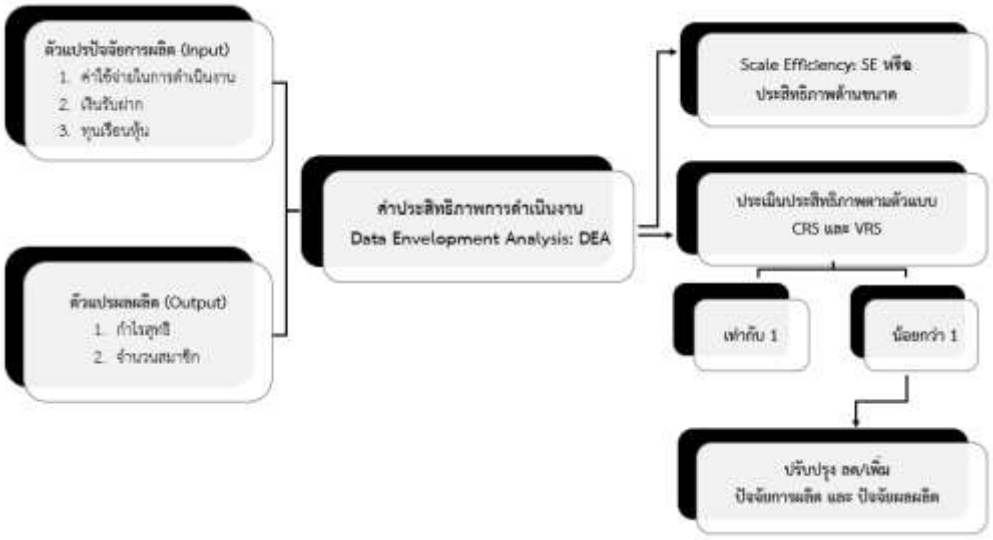
4.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Constant Return to Scale ในมุมมอง Input-Oriented

4.3 วิเคราะห์ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Variable Return to Scale ในมุมมอง Input-Oriented

4.4 วิเคราะห์ประสิทธิภาพทางด้านขนาด (Scale Efficiency)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการประเมินประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง จำนวน 55 สหกรณ์ ปี พ.ศ. 2565 โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากงบแสดงฐานะทางการเงินกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมงโดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis ซึ่งมีตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพประกอบด้วยตัวแปรผลผลิต (Output) ประกอบด้วย 1.กำไร 2.จำนวนสมาชิก ตัวแปรปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 1.ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 2.เงินรับฝาก 3.ทุนเรือนหุ้น ทั้งนี้ในการวิจัยพิจารณาตามมุมมองปัจจัยการผลิต (Input-oriented) ภายใต้ข้อสมมติ Variable Return to Scale: VRS, Constant Return to Scale: CRS และ Scale Efficiency: SE ในการศึกษาการประเมินประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง จำนวน 55 สหกรณ์ ปี พ.ศ. 2565

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Constant Return to Scale ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Variable Return to Scale และประสิทธิภาพทางด้านขนาด Scale Efficiency โดยใช้แบบจำลอง DEA

ผลการศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมงโดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ โดยการวิเคราะห์ด้านปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยการผลิต (Input Orientation) ภายใต้ข้อกำหนดผลตอบแทน 2 รูปแบบคือ Constant Return to Scale: CRS และ Variable Return to Scale: VRS โดยใช้วัดกรณีที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์จึงทำให้หน่วยธุรกิจหนึ่งไม่ได้ดำเนินการผลิตอยู่ในระดับที่เหมาะสม ดังแสดงในตารางที่ 1-4

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ (ภาคเหนือ)

DMU	TE_{CRS}	TE_{VRS}	SE	ผลได้ต่อขนาด
N1	0.753	1.000	0.753	irs
N2	0.494	0.967	0.511	irs
N3	1.000	1.000	1.000	crs

ที่มา: จากการคำนวณ DEA

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง (ภาคเหนือ) พบว่า เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ CRS และ ผลได้ต่อขนาดแปรผัน VRS พบว่า สหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ และ ผลตอบแทนผันแปร มีจำนวน 1 สหกรณ์ ได้แก่ N3 และ 2 สหกรณ์ ได้แก่ N1 และ N3 ตามลำดับ และเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพทางด้านขนาด SE พบว่า มีเพียง 1 สหกรณ์ ได้แก่ N3 ที่มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อ ผลตอบแทนต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น IRS พบว่า มีเพียง 2 สหกรณ์ ได้แก่ N1 และ N2 ที่ไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากมีค่าคะแนนประสิทธิภาพ (Scale Efficiency: SE เท่ากับ TE_{CRS} /TE_{VRS}) น้อยกว่า 1 โดยความไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจาก TE_{CRS} และ TE_{VRS} มีค่าต่างกัน โดยที่ TE_{CRS} น้อยกว่า TE_{VRS} มีขนาดผลผลิตที่มากกว่าจุดที่เหมาะสมโดยมีลักษณะผลตอบแทนต่อขนาดเพิ่มขึ้น (Increase Return to Scale: IRS) ซึ่งสามารถลดปัจจัยการผลิตเพื่อให้เหมาะสมกับประสิทธิภาพทางเทคนิค

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

DMU	TE_{CRS}	TE_{VRS}	SE	ผลได้ต่อขนาด
NE1	0.427	0.467	0.915	irs
NE2	1.000	1.000	1.000	crs
NE3	0.947	0.947	1.000	crs
NE4	0.510	1.000	0.510	irs
NE5	0.968	1.000	0.968	irs
NE6	0.355	0.552	0.644	irs
NE7	1.000	1.000	1.000	crs
NE8	1.000	1.000	1.000	crs
NE9	0.840	0.885	0.949	irs
NE10	1.000	1.000	1.000	crs
NE11	0.972	1.000	0.972	drs

ที่มา: จากการคำนวณ DEA

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) พบว่า เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ CRS และ ผลได้ต่อขนาดแปรผัน VRS พบว่า สหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ และ ผลตอบแทนผันแปร มีจำนวน 4 สหกรณ์ ได้แก่ NE2, NE7, NE8 และ NE10 และ 7 สหกรณ์ ได้แก่ NE2, NE4, NE5, NE7, NE8, NE10 และ NE11 ตามลำดับ และเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพทางด้านขนาด SE พบว่า มีเพียง 5 สหกรณ์ ได้แก่ NE2, NE3, NE7, NE8 และ NE10 ที่มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนต่อขนาดที่ลดลง DRS และ ผลตอบแทนต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น IRS พบว่า มีเพียง 1 สหกรณ์ ได้แก่ NE11 ที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีค่าคะแนนประสิทธิภาพ (Scale Efficiency: SE เท่ากับ TE_{CRS} /TE_{VRS}) น้อยกว่า 1 โดยความไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจาก TE_{CRS} และ TE_{VRS} มีค่าต่างกัน โดยที่ TE_{CRS} มากกว่า TE_{VRS} มีขนาดการผลิตที่น้อยกว่าจุดที่เหมาะสมโดยมีลักษณะผลตอบแทนต่อขนาดลดลง และพบว่ามีเพียง 5 สหกรณ์ ได้แก่ NE1, NE4, NE5, NE6 และ NE9 ที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีคะแนนประสิทธิภาพ (Scale Efficiency: SE เท่ากับ TE_{CRS}/TE_{VRS}) น้อยกว่า 1 โดยความไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก TE_{CRS} และ TE_{VRS} มีค่าต่างกัน โดยที่ TE_{CRS} น้อยกว่า TE_{VRS} มีขนาดการผลิตที่มากกว่าจุดที่เหมาะสมโดยมีลักษณะผลตอบแทนต่อขนาดเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ (ภาคกลาง)

DMU	TE_{CRS}	TE_{VRS}	SE	ผลได้ต่อขนาด
C1	0.573	0.585	0.981	drs
C2	0.312	0.442	0.706	irs
C3	0.408	0.412	0.992	irs
C4	1.000	1.000	1.000	crs
C5	1.000	1.000	1.000	crs
C6	1.000	1.000	1.000	crs
C7	0.190	0.437	0.435	irs
C8	1.000	1.000	1.000	crs
C9	0.992	1.000	0.992	drs
C10	0.646	1.000	0.646	drs
C11	0.067	0.398	0.169	irs
C12	0.359	0.859	0.419	irs

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ (ภาคกลาง) (ต่อ)

DMU	TE_{CRS}	TE_{VRS}	SE	ผลได้ต่อขนาด
C13	0.104	0.281	0.369	irs
C14	0.033	0.403	0.081	irs
C15	1.000	1.000	1.000	crs
C16	0.817	0.921	0.887	irs
C17	1.000	1.000	1.000	crs
C18	0.027	0.144	0.186	irs
C19	0.075	0.585	0.128	irs
C20	0.539	1.000	0.539	irs
C21	1.000	1.000	1.000	crs
C22	0.400	0.489	0.818	irs
C23	0.561	0.586	0.957	irs
C24	0.992	1.000	0.992	irs
C25	0.028	0.124	0.222	irs
C26	0.050	0.392	0.127	drs
C27	0.609	0.612	0.996	drs
C28	0.131	0.545	0.240	irs
C29	0.737	0.790	0.933	irs
C30	0.889	1.000	0.889	irs
C31	0.324	0.974	0.962	irs

ที่มา: จากการคำนวณ DEA

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง (ภาคกลาง) พบว่า เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ CRS และ ผลได้ต่อขนาดแปรผัน VRS พบว่า สหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ และ ผลตอบแทนผันแปร มีจำนวน 7 สหกรณ์ ได้แก่ C4, C5, C6, C8, C15, C17 และ C21 และ 12 สหกรณ์ ได้แก่ C4, C5, C6, C8, C9, C10, C15, C17, C20, C21, C24 และ C30 ตามลำดับ และเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพทางด้านขนาด SE พบว่า มีเพียง 7 สหกรณ์ ได้แก่ C4, C5, C6, C8, C15, C17 และ C21 ที่มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนต่อขนาดที่ลดลง DRS และ ผลตอบแทนต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น IRS พบว่า มีเพียง 5 สหกรณ์ ได้แก่ C1, C9, C10, C26 และ C27 ที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีค่าคะแนนประสิทธิภาพ (Scale Efficiency: SE เท่ากับ TE_{CRS} /TE_{VRS}) น้อยกว่า 1 โดยความไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก TE_{CRS} และ TE_{VRS} มีค่าต่างกัน โดยที่ TE_{CRS} น้อยกว่า TE_{VRS} มีขนาดการผลิตที่น้อยกว่าจุดที่เหมาะสมโดยมีลักษณะผลตอบแทนต่อขนาดลดลง และพบว่ามีเพียง 19 สหกรณ์ ได้แก่ C2, C3, C7, C11, C12, C13, C14, C16, C18, C19, C20, C22, C23, C24, C25, C28, C29, C30 และ C31 ที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีคะแนนประสิทธิภาพ (Scale Efficiency: SE เท่ากับ TE_{CRS}/TE_{VRS}) น้อยกว่า 1 โดยความไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก TE_{CRS} และ TE_{VRS} มีค่าต่างกัน โดยที่ TE_{CRS} น้อยกว่า TE_{VRS} มีขนาดการผลิตที่มากกว่าจุดที่เหมาะสมโดยมีลักษณะผลตอบแทนต่อขนาดเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ (ภาคใต้)

DMU	TE_{CRS}	TE_{VRS}	SE	ผลได้ต่อขนาด
S1	0.040	0.204	0.194	irs
S2	1.000	1.000	1.000	crs
S3	1.000	1.000	1.000	crs

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ (ภาคใต้) (ต่อ)

DMU	TE_{CRS}	TE_{VRS}	SE	ผลได้ต่อขนาด
S4	1.000	1.000	1.000	crs
S5	1.000	1.000	1.000	crs
S6	0.006	1.000	0.006	irs
S7	0.046	0.633	0.073	irs
S8	1.000	1.000	1.000	crs
S9	0.020	0.188	0.105	crs
S10	0.599	1.000	0.599	crs

ที่มา: จากการคำนวณ DEA

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมง (ภาคใต้) พบว่า เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ CRS และ ผลได้ต่อขนาดแปรผัน VRS พบว่า สหกรณ์ที่มีคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนแบบคงที่ และ ผลตอบแทนผันแปร มีจำนวน 5 สหกรณ์ ได้แก่ S2, S3, S4, S5 และ S8 และ 7 สหกรณ์ ได้แก่ S2, S3, S4, S5, S6, S8 และ S10 ตามลำดับ และเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพทางด้านขนาด SE พบว่า มีเพียง 5 สหกรณ์ ได้แก่ S2, S3, S4, S5, S6, S8 และ S10 ที่มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1 เมื่อผลตอบแทนต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น IRS พบว่า มีเพียง 3 สหกรณ์ ได้แก่ S1, S6 และ S7 ที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีค่าคะแนนประสิทธิภาพ (Scale Efficiency: SE เท่ากับ TE_{CRS} /TE_{VRS}) น้อยกว่า 1 โดยความไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก TE_{CRS} และ TE_{VRS} มีค่าต่างกัน โดยที่ TE_{CRS} น้อยกว่า TE_{VRS} มีขนาดการผลิตที่มากกว่าจุดที่เหมาะสมโดยมีลักษณะผลตอบแทนต่อขนาดเพิ่มขึ้น

2. ผลการปรับปรุงและประเมินขอบเขตของปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลได้ของผลการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ประมง

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตส่วนเกินและปัจจัยผลผลิตที่ขาด (Input and Output Slacks) เพื่อปรับปรุงและประเมินขอบเขตของปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลได้ของผลการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ประมง

การวิเคราะห์ค่าปัจจัยนำเข้าส่วนเกิน และค่าผลผลิตส่วนที่ขาด (Input and Output Slacks) ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงขนาดของการลดปัจจัยการผลิตชนิดใด หรือ การเพิ่มผลผลิตของสหกรณ์ประมง ผลการวิเคราะห์พบว่า ในช่วง 1 ปีที่ทำการศึกษา คือจำนวนของสมาชิก เป็นปัจจัยผลได้ในส่วนที่ขาดที่มักจะเกิดขึ้นกับปัจจัยผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มูลค่าของปัจจัยการผลิตส่วนเกินขึ้นกับ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดังนั้นในการปรับปรุงประสิทธิภาพของสหกรณ์ประมงในภาพรวม ควรมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงาน และการบริหารปัจจัยการผลิตส่วนเกินให้มีผลตอบแทนที่สูงขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตส่วนเกิน และปัจจัยผลผลิตที่ขาด

DMU	ผลผลิตส่วนที่ขาด		ปัจจัยการผลิตส่วนเกิน		
	กำไรสุทธิ	จำนวนสมาชิก	ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	เงินรับฝาก	ทุนเรือนหุ้น
N1	0	0	0	0	0
N2	0	83.792	0	0	258.671
N3	0	0	0	0	0
NE1	0	0	0	0	0
NE2	0	79.732	0	0.94	0
NE3	0	0	0	0	0
NE4	0	0	0	0	0
NE5	0	0	0	0	0
NE6	0	0	0	0	0
NE7	0	460.865	0	122.609	0

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตส่วนเกิน และปัจจัยผลผลิตที่ขาด (ต่อ)

DMU	ผลผลิตส่วนที่ขาด		ปัจจัยการผลิตส่วนเกิน		
	กำไรสุทธิ	จำนวนสมาชิก	ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	เงินรับฝาก	ทุนเรือนหุ้น
NE8	0	0	0	0	0
NE9	0	0	0	0	0
NE10	4.887	0	692.678	0	0
NE11	0	0	0	0	0
NE12	0	0	0	0	0
C1	0	16.361	0	251.352	14.443
C2	0	253.135	0	0	0
C3	21.952	0	0	0	0
C4	0	0	0	0	0
C5	0	0	0	0	0
C6	0	0	0	0	0
C7	3.007	362.401	305.222	0	0
C8	0	0	0	0	0
C9	0	0	0	0	0
C10	0	0	0	0	0
C11	0	715.386	0	0	0
C12	0	288.724	0	0	0
C13	29.356	506.857	0	0	141.255
C14	0	657.477	0.094	0	0
C15	0	0	0	0	0
C16	0	418.001	0	0	0
C17	0	0	0	0	0
C18	0	665.253	50.698	0	0
C19	0	495.789	474.932	0	0
C20	0	0	0	0	0
C21	0	0	0	0	0
C22	0	8.816	0	52.493	0
C23	0	350.281	0	349.652	0
C24	0	0	0	0	0
C25	0	681.195	34.926	0	0
C26	35.455	722.227	21.099	0	0
C27	0	0	0	0	100.909
C28	0	619.017	92.15	0	0
C29	0	0	0	0	0
C30	0	0	0	0	0
C31	0	135.195	0	138.745	0
S1	0	548.41	0	0	0
S2	0	0	0	0	0
S3	0	0	0	0	0
S4	0	0	0	0	0
S5	0	0	0	0	0
S6	0	0	0	0	0
S7	14.98	494.567	175.056	0	0
S8	0	0	0	0	0
S9	0	560.208	0	0	0
S10	0	0	0	0	0

หมายเหตุ: หน่วย:เปอร์เซ็นต์ (%)

จากตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตส่วนเกินและปัจจัยผลผลิตที่ขาดของสหกรณ์ประมงได้ดังนี้ Input Slacks (ปัจจัยการผลิตส่วนเกิน) สหกรณ์ที่สามารถปรับลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตเนื่องจากเป็นผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนเดิม มีทั้งหมด 9 สหกรณ์ คือ NE9, C7, C14, C18, C19, C25, C26, C28 และ S7 สหกรณ์ที่สามารถปรับลดเงินรับฝากโดยไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานจากผลได้ต่อขนาดที่มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทั้งหมด 6 สหกรณ์ คือ NE2, NE7, C1, C22, C23, และ C31 สหกรณ์ที่สามารถปรับลดทุนเรือนหุ้นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานจากผลได้ต่อขนาดที่มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทั้งหมด 4 สหกรณ์ คือ N2, C1, C13 และ C27 Output Slacks (ปัจจัยผลผลิตที่ขาด) สหกรณ์ที่สามารถเพิ่มกำไรได้อีกตามสัดส่วนจากปัจจัยการผลิตที่มีอยู่เนื่องจากกำลังผลิตที่ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า หรือปัจจัยผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น มีทั้งหมด 6 สหกรณ์ คือ NE9, C3, C7, C13, C26 และ S7 สหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกเพิ่มเติมได้อีกเนื่องจากปัจจัยการผลิตส่วนที่ขาดเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินธุรกิจคือสมาชิก สหกรณ์สามารถเพิ่มสมาชิกเพื่อให้ได้ผลตอบแทนต่อขนาดที่เพิ่มขึ้นหรือเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมต่อกำลังการผลิต ตามลำดับ มีทั้งหมด 22 สหกรณ์ คือ N2, NE1, NE6, C1, C2, C7, C11, C12, C13, C14, C16, C18, C19, C22, C23, C25, C26, C28, C31, S1, S7 และ S9

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ที่ประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ประมงในประเทศไทย โดยใช้แบบจำลอง Data Envelopment Analysis (DEA) ทั้ง 4 ภูมิภาค

ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Constant Return to Scale ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Variable Return to Scale และประสิทธิภาพทางด้านขนาด Scale Efficiency โดยใช้แบบจำลอง DEA สามารถอธิบายขยายความได้ดังนี้ ภาคเหนือ สหกรณ์ประมงในภาคเหนือมีคะแนนประสิทธิภาพทางด้านขนาด (Scale Efficiency) แบบ IRS หรือผลได้ต่อขนาด สูงที่สุดร้อยละ 66.66 ซึ่งหมายความว่าสหกรณ์ในภาคเหนือมีศักยภาพในการเพิ่มปัจจัยผลผลิตให้สูงขึ้นได้อีก สหกรณ์ควรใช้ปัจจัยนำเข้าเพื่อสร้างปัจจัยผลผลิตเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพ ภาคกลาง สหกรณ์ประมงในภาคกลางมีคะแนนประสิทธิภาพทางด้านขนาด (Scale Efficiency) แบบ IRS หรือผลได้ต่อขนาด เท่ากับร้อยละ 61.29 ซึ่งยังสูงเพียงพอสำหรับการเพิ่มปัจจัยผลผลิต แต่ยังมีโอกาสในการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สหกรณ์ประมงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนประสิทธิภาพทางด้านขนาด (Scale Efficiency) แบบ IRS หรือผลได้ต่อขนาด เท่ากับร้อยละ 45.45 ซึ่งต่ำกว่าภาคเหนือและ ภาคกลาง สหกรณ์ในภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต้องทำการปรับปรุงเพื่อเพิ่มปัจจัยผลผลิตในสัดส่วนที่เหมาะสม ภาคกลาง สหกรณ์ประมงในภาคกลางมีคะแนนประสิทธิภาพทางด้านขนาด (Scale Efficiency) แบบ IRS หรือผลได้ต่อขนาด เท่ากับร้อยละ 61.29 ซึ่งยังสูงเพียงพอสำหรับการเพิ่มปัจจัยผลผลิต แต่ยังมีโอกาสในการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ ภาคใต้ สหกรณ์ประมงในภาคใต้มีคะแนนประสิทธิภาพทางด้านขนาด (Scale Efficiency) แบบ CRS หรือผลได้ต่อขนาด สูงถึงร้อยละ 70 ซึ่งสูงสุดในทุกภูมิภาค หมายความว่าสหกรณ์ในภาคใต้มีการใช้ปัจจัยนำเข้าเพื่อสร้างปัจจัยผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สหกรณ์ในภาคใต้สามารถปรับเพิ่มค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยไม่ส่งผลต่อกำไรและจำนวนสมาชิก และยังสามารถเพิ่มจำนวนสมาชิกโดยไม่ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและยังสามารถทำกำไรให้กับสหกรณ์เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากนี้

ผลการปรับปรุงและประเมินขอบเขตของปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลได้ของผลการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ประมง สามารถอธิบายขยายความได้ดังนี้ การวิเคราะห์ Input Stacks และ Output Stacks ยังชี้ให้เห็นว่าสหกรณ์ในภาคใต้สามารถปรับลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้อีกโดยไม่ส่งผลต่อกำไรและจำนวนสมาชิก และยังสามารถทำกำไรให้กับสหกรณ์เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยผลได้ต่อขนาดที่คงที่คิดเป็นร้อยละ 70 และ ผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 30 แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการผลิตที่ส่งผลทำให้ปัจจัยผลได้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า การนำข้อมูลนี้เป็นแนวทางที่ดีในการปรับปรุงและพัฒนาสหกรณ์ประมงในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต และเป็นแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสมาชิกในสหกรณ์ ให้เป็นผู้มีพื้นฐานและคุณลักษณะภายในด้านบวกที่เป็นความเข้มแข็งและ

มั่นคงให้กับสหกรณ์ประมง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและดึงศักยภาพเชิงบริหารการจัดการ สอดคล้องกับ ธรรมวรรธ วงศ์เจริญยศ, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และ วราพร ดำรงกูลสมบัติ (2565) อาทิเช่น การพัฒนาทางด้านสังคม มุ่งเน้นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นเรื่องที่สมาชิกควรให้ความสำคัญอย่างมากเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นหรือเพื่อนสมาชิกและจะส่งผลต่อการทำงานร่วมกันเพื่อนำพาสหกรณ์ไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น และ การพัฒนาด้านความคิด มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะวิชาการ องค์ความรู้ใหม่ให้กับตัวสมาชิกเอง เพื่อที่จะได้เรียนรู้และสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีความคิดริเริ่มใหม่ในการนำพาสหกรณ์ไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การเทียบค่าประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ทั้ง 55 สหกรณ์ มีลักษณะการดำเนินงานประเภทเดียวกัน ด้วยแนวคิดวิธีการ Data Envelopment Analysis ผ่านกระบวนการตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Constant Return to Scale ในมุมมอง Input-Oriented วิเคราะห์ประสิทธิภาพตามตัวแบบ Variable Return to Scale ในมุมมอง Input-Oriented และ วิเคราะห์ประสิทธิภาพทางด้านขนาด Scale Efficiency ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การลงทุน และการบริหารความเสี่ยง ที่เกิดจากตัวแปรปัจจัยนำเข้า และปัจจัยผลผลิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ โดยสรุปตามปัจจัยผลผลิตส่วนที่เกินและปัจจัยผลผลิตส่วนที่ขาด โดยพิจารณาปัจจัยตามตัวแปรที่ทำให้สหกรณ์มีความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการองค์กรน้อยที่สุด โดยศึกษาจากปัจจัยนำเข้าเพื่อให้ได้ปัจจัยผลผลิตมากที่สุด จากผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงผลได้ต่อขนาดและปัจจัยส่วนเกินและส่วนที่ขาด ทำให้ทราบถึงปัจจัยการผลิตที่ส่งผลโดยตรงต่อผลได้ต่อขนาดหรือความมีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานและการเติมปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ผลได้ต่อขนาดที่มีประสิทธิภาพ หรือเพิ่มปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ และลดปัจจัยการผลิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพ จึงทำให้เห็นถึงปัจจัยส่วนที่เกินและปัจจัยส่วนที่ขาด เพื่อให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการลดหรือการเพิ่มปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลประสิทธิภาพของสหกรณ์ประมงโดยใช้แบบจำลอง DEA พบว่า ผลการศึกษามีความแตกต่างในผลการดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละภูมิภาคตามตัวแบบได้ดังนี้ ในแบบจำลอง Constant Returns to Scale: CRS ภาคใต้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าสหกรณ์อื่นๆ โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 50 ของทั้งประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 36.36 ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.25 ในแบบจำลอง Variable Returns to Scale: VRS ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 60 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 63.63 ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 66.66 และ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.70 ในแบบจำลอง Increasing Returns to Scale: IRS ภาคเหนือมีสหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานที่มีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 66.66 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 45.45 ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.29 ภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 30 ในแบบจำลอง Decreasing Returns to Scale: DRS ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 9.09 และ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 16.12 เป็นสหกรณ์ที่มีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง เนื่องจากขนาดการผลิตใหญ่เกินไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานแก่สหกรณ์ประมง กรมส่งเสริมสหกรณ์ควรพัฒนาองค์ความรู้แก่สหกรณ์ในประเด็น ดังนี้

1.1 กรมส่งเสริมสหกรณ์ควรสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ระหว่างสหกรณ์ประมงในระดับภูมิภาค เนื่องจากประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน

1.2 สหกรณ์ประมงควรให้ความสำคัญ ในการวางแผนจัดทำงบประมาณ มุ่งเน้นในการควบคุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและมีนโยบายที่ส่งเสริมให้คนในพื้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้สหกรณ์ประมงมีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรปัจจัยนำเข้าอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรและสมาชิก

2.2 ควรศึกษาผลการดำเนินงานย้อนหลัง เพื่อสามารถนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบได้

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2565). *ความรู้ทางการเงินสหกรณ์ทุกประเภท*. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2566. จาก https://www.cad.go.th/ewtadmin/ewt/statistic/download/information59/all59.pdf.

จารึก สิงหปรีชา และ นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์. (2550). การวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 14*(1), 31-45.

ธรรมวรรธ วงศ์เจริญยศ, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และ วราพร ดำรงกูลสมบัติ. (2565). การพัฒนาตนเองของบุคลากรการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5*(3), 256-266.

สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2555). *ความรู้สหกรณ์*. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2566. จาก http://cai.ku.ac.th/aboutco-op.html.

อัครพงศ์ อั้นทอง. (2547). *โปรแกรม DEAP 2.1 สำหรับการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้วยวิธีการ Data Envelopment Analysis*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Charnes, A., Cooper, W. W., & Rhodes, E. (1978). Measuring the efficiency of decision making units. *European journal of operational research, 2*(6), 429-444.

Coelli, T. J., Rao, D. S. P., O'Donnell, C. J., & Battese, G. E. (2005). *An introduction to efficiency and productivity analysis*. New York: Springer Science & Business Media.

Farrell, M. J. (1957). The measurement of productive efficiency. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (General), 120*(3), 253-290.

Taraka, K., Latif, I., & Shamsudin, M. N. (2010). A nonparametric approach to evaluate technical efficiency of rice farms in Central Thailand. *Southeast Asian Journal of Economics, 22*(1), 1-14.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 179-190.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Employee Satisfaction with the Organization: A Case Study of Bispipe Fitting Industry Company Limited

Kawinthida Muennarin[1*] and Rachen Noppanatwongsakorn[2]

[1] *Master's degree students in Public Administration, Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University, Thailand*

[2] *Department of Public Administration, Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: s6543510011@sau.ac.th*

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study the satisfaction of Thai employees towards B-Spice fitting Industries Co., Ltd., and (2) to compare the level of satisfaction of Thai employees towards B-Spice fitting Industries Co., Ltd. in Om Noi Subdistrict, Krathum Baen District, Samut Sakhon Province, categorized by personal basic factors. This quantitative research utilized a questionnaire as the data collection tool. The population consisted of Thai employees of B-Spice fitting Industries Co., Ltd., totaling 202 individuals. Statistical analyses included percentages, means, standard deviations, F-test for comparing, mean satisfaction levels, and post-hoc LSD tests for pairwise comparisons. The study found that the majority of employees were male, aged between 26-35 years, single, holding a vocational certificate, and earning a monthly income of 10,000-15,000 baht. Overall, employees' satisfaction towards the organization was high. When considering specific aspects, management of the organization and workplace safety were rated high, while environmental conditions were rated at a moderate level. Monthly income was also rated high. However, there were no statistically significant differences in satisfaction levels between genders. Nevertheless, age, education, and monthly income influenced satisfaction in certain aspects.

Keywords: Satisfaction, Employees, Organization

Received: 2 December 2023;
Revised: 7 March 2024;
Accepted: 22 March 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

กวินธิดา หมื่นนรินทร์[1*] และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร[2]

[1] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: s6543510011@sau.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของพนักงานคนไทยที่มีต่อบริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรีจำกัด และ (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของพนักงานคนไทยที่มีต่อบริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรีจำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรคือพนักงานคนไทยของบริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด จำนวน 202 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า F-test เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจ เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทดสอบรายคู่ โดยวิธี LSD ผลการศึกษาพบว่า พนักงานส่วนใหญ่เป็นชาย อายุ 26-35 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษา ปวส. มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนละ10,000-15,000 บาท ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านสภาพแวดล้อม ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตามลำดับ จากการศึกษาพบว่าไม่มีความแตกต่างทางเพศที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ว่าอายุ การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในบางด้าน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, พนักงาน, องค์กร

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การศึกษาด้านการบริหารธุรกิจจะกล่าวถึงทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการจัดการ หรือที่เรียกว่า 4 Ms ได้แก่ Man: บุคคล Money: เงินทุน Material:วัตถุดิบ และ Method: วิธีการ โดยทรัพยากรเหล่านี้จะมีอยู่ในแต่ละองค์กรมีปริมาณที่จำกัดและแตกต่างกัน ดังนั้นองค์กรที่สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในอัตราส่วนที่เหมาะสม จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือ “คนหรือทรัพยากรมนุษย์”(Human Resource) เพราะองค์กรจะมีเงินทุนมาก มีวัตถุดิบที่ดีและมีราคาที่ถูกกว่าคู่แข่งขัน มีวิธีการและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงใด ถ้าองค์กรขาดบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และทัศนคติเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ในองค์กร ก็อาจส่งผลให้องค์กรขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ขาดศักยภาพในการแข่งขันและการพัฒนา และอาจเกิดความล้มเหลวในการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว (ณัฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2547) ทั้งนี้บริษัทดำเนินธุรกิจที่ต้องปรับตัว มีการแข่งขัน และต้องพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การดำเนินองค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสามารถแข่งขันกับบริษัทอื่นได้ การบริหารจัดการพนักงานจำต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองภารกิจที่เพิ่มขึ้น รองรับบริษัทสำหรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้า จากคำกล่าวที่ว่า ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในองค์กร มีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กรนั้นเป็นอย่างมาก” (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (2543) ได้อธิบายว่าองค์กรใดก็ตามหากบุคลากรในองค์กรไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน ก็จะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลงานและการปฏิบัติงานตกต่ำ คุณภาพงานลดลง มีปัญหาทางด้านวินัย แต่ในทางตรงข้ามหากองค์กรมีบุคลากรที่มีความพึงพอใจในการ

ทำงานสูงจะมีผลทางบวกต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นองค์กรจึงควรพิจารณาว่าปัจจัยอะไรบ้าง ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้สึกการมีส่วนร่วม สร้างความผูกพัน สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดแก่บุคลากร ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจในการที่จะส่งเสริมให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรอย่างเต็มที่ต่อไป

บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด (BIS) ประกอบกิจการอุปกรณ์ข้อต่อท่อต่างๆ ก่อตั้งขึ้นในปี 1974เป็นหนึ่งในผู้ผลิตชั้นนำและส่งออกของ ผลิตภัณฑ์ท่อหล่อโลหะเหล็ก สำหรับใช้ในก๊าซ, น้ำ, น้ำมันและอากาศ อุปกรณ์ภายใต้ชื่อ BIS เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตตามมาตรฐานสากลยุโรป,อเมริกา,อังกฤษ ภายใต้การบริหารระบบคุณภาพ ISO 9001:2008 ด้วยกำลังการผลิตจำนวนมหาศาล ทำให้มีพนักงานร่วมปฏิบัติงานเป็นจำนวนมากภายในโรงงาน ตั้งอยู่ที่ 107 หมู่ 4 ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร มีจำนวนพนักงานทั้งสิ้น 413 คน แบ่งออกเป็น พนักงานคนไทย 202 คน และพนักงานเมียนมา 211 คน บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด เป็นประเภทกิจการหล่อหลอมโลหะ ทำให้สภาพแวดล้อมในการทำงานค่อนข้างร้อน เสียงดัง มีฝุ่นควันจากสารเคมี เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมหนัก จึงค่อนข้างหาพนักงานเข้ามาทำงานยาก ทางองค์กรจึงต้องการรักษาพนักงานไว้เพื่อพัฒนาความสามารถ และกำหนดทิศทางการบริหารทรัพยากรบุคคลให้มุ่งไปสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อองค์กร บริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด เป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อองค์กร ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อความพึงพอใจและไม่พึงพอใจของพนักงาน ทั้งนี้สาเหตุของความไม่พึงพอใจ ได้แก่ ความเหนื่อยล้าในการทำงานการปฏิบัติงานในปริมาณที่เหมาะสม การได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ลักษณะงานที่ที่ปฏิบัติสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้งคำตอบแทนสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับ ปัจจัยเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อที่จะทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานและผลงานที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนความก้าวหน้าขององค์กร และเป็นองค์ประกอบหลักสำหรับความสำเร็จขององค์กรซึ่งมีปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งการสร้างความพึงพอใจทำให้พนักงานเกิดความกระตือรือร้น และทุ่มเทความรู้ ความสามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในงานซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของหน่วยงาน และองค์กรในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของพนักงานคนไทยที่มีต่อบริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของพนักงานคนไทยที่มีต่อบริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้ดำเนินการศึกษาใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลการวิจัยโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานคนไทยทั้งหมดใน บริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรีจำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาครโดยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยประชากรคนไทย จำนวนทั้งสิ้น 202 คน (บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลความพึงพอใจ และคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด โดยมีคำถามจำนวน 4 ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อ ได้แก่ 1. ด้านสภาพแวดล้อม จำนวนคำถาม 4 ข้อ 2. ด้านการบริหารจัดการองค์กรร จำนวนคำถาม 3 ข้อ 3. ด้านความปลอดภัยในการทำงาน จำนวนคำถาม 5 ข้อ 4. ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนคำถาม 3 ข้อ ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale questions) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) มี 5 ระดับซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด
4 หมายถึง มาก
3 หมายถึง ปานกลาง
2 หมายถึง น้อย
1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดย มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อเป็นกรอบในการสร้างคำถามและแบบสำรวจ

3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้ข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า (Likert Five Rating Scales) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อคำถาม มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้น เสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณา ความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องตามเกณฑ์ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีค่า IOC ที่ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วค่าที่ได้อยู่ที่ 1

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต ถึงกรรมการผู้จัดการ บริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัดเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ติดต่อประสานงานกับกรรมการผู้จัดการ บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรีจำกัดเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับพนักงาน

4.3 ลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4 ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บโดยใช้แบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ดังนี้

5.1 ข้อมูลตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ผู้วิจัยนำเสนอ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ โดยวิเคราะห์ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

5.2 ข้อมูลจากตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบสอบถามความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ผู้ดำเนินการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวัดระดับความพอใจของพนักงานคนไทย บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร รวบรวมข้อมูลและนำมาแจกแจงความถี่ จะได้คะแนนเฉลี่ยของประชากร ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

Range = (คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด)/จำนวนระดับที่ต้องการ
= (5-1)/5

= 0.80

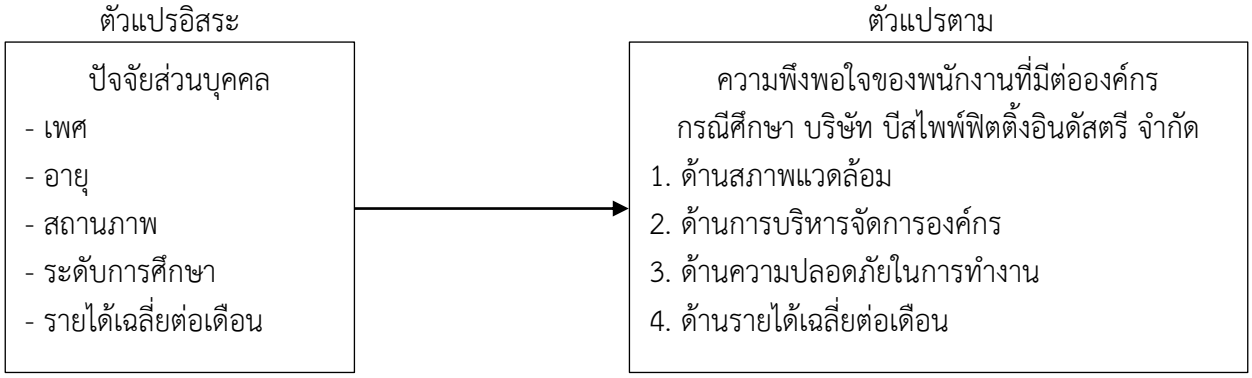
จากข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มเป้าหมายนำมาแปลผลคะแนนระดับระดับความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ครั้งนี้โดยเทียบหลักเกณฑ์เพื่อแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2536)

คะแนนเฉลี่ย 4.20 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.40 - 4.19 หมายถึง ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.60 - 3.39 หมายถึง ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.80 - 2.59 หมายถึง ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.79 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

5.3 การทดสอบค่า F-test เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจที่มีต่อองค์กร บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และรายได้ โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร กรณีศึกษา : บริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 70.30) มีอายุ 26-35 ปี (ร้อยละ 29.70) มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 55.90) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับ ปวส. (ร้อยละ 31.70) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000-15,000 บาท (ร้อยละ 54.00)

1. ความพึงพอใจของพนักงานคนไทยที่มีต่อบริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ในภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยสองลำดับแรกที่มีความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ($\bar{x}$ = 3.88) และด้านความปลอดภัยในที่ทำงาน ($\bar{x}$ = 3.52) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า

1.1.ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ด้านสภาพแวดล้อม มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38) เมื่อประเมินเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 2. เครื่องมืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทำงานมีความเพียงพอ ($\bar{X}$ = 3.54)

1.2.ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ด้านการบริหารจัดการองค์กร มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88) เมื่อประเมินเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 3. ตนเองรู้สึกยินดีที่จะร่วมงานกับผู้บังคับบัญชา ($\bar{X}$ = 3.92)

1.3.ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52) เมื่อประเมินเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 3. อุปกรณ์หรือเครื่องจักรในแผนกมีการตรวจเช็คเป็นระยะอยู่เสมอ ($\bar{X}$ = 3.58)

1.4.ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ด้านรายได้ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25) เมื่อประเมินเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 3. รายได้ของตนเองเหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 3.27)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของพนักงานคนไทยที่มีต่อบริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในภาพรวม พบว่า จำแนกตามเพศ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน จำแนกตามอายุ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน ยกเว้นด้านการบริหารจัดการองค์กร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามสถานภาพ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมและด้านความปลอดภัยในที่ทำงาน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านการบริหารจัดการองค์กรและด้านรายได้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรทั้ง 4 ด้าน กรณีศึกษา : บริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรทั้ง 4 ด้าน กรณีศึกษา : บริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม

ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านสภาพแวดล้อม	3.38	0.70	ปานกลาง	3
2. ด้านการบริหารจัดการองค์กร	3.88	0.88	มาก	1
3. ด้านความปลอดภัยในการทำงาน	3.52	0.70	มาก	2
4. ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	3.25	0.81	ปานกลาง	4
รวม	**3.51**	**0.77**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ในภาพรวม มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ($\bar{X}$ = 3.88)

รองลงมาได้แก่ ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.52) ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.38) ด้านรายได้เฉลี่ยต่อ ($\bar{X}$ = 3.25) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร กรณีศึกษา : บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ด้านสภาพแวดล้อม โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ภายในแผนกของตนเองมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย	3.51	0.81	มาก	2
2. เครื่องมืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทำงานมีความเพียงพอ	3.54	0.83	มาก	1
3. คุณภาพและความทันสมัยของอุปกรณ์ในการทำงาน	3.38	0.77	ปานกลาง	3
4. ความเพียงพอต่อความอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก ที่จอดรถ	3.08	1.07	ปานกลาง	4
รวม	**3.38**	**0.87**	**ปานกลาง**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรมีระดับความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เครื่องมืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการทำงานมีความเพียงพอ ($\bar{X}$ = 3.54) รองลงมา คือ ภายในแผนกของตนเองมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{X}$ = 3.51) ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ คุณภาพและความทันสมัยของอุปกรณ์ในการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.38) และความเพียงพอต่อความอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ที่นั่งพัก ที่จอดรถ ($\bar{X}$ = =3.08)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร กรณีศึกษา : บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ด้านการบริหารจัดการองค์กร โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการบริหารจัดการองค์กร	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ผู้บังคับบัญชาของตนเองมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป	3.88	0.96	มาก	2
2. ผู้บังคับบัญชาของตนเองเป็นที่พึ่งได้ เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน	3.86	0.92	มาก	3
3. ตนเองรู้สึกยินดีที่จะร่วมงานกับผู้บังคับบัญชา	3.92	0.92	มาก	1
รวม	**3.88**	**0.94**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรมีระดับความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92, S.D.=0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ตนเองรู้สึกยินดีที่จะร่วมงานกับผู้บังคับบัญชา ($\bar{X}$ = 3.92) รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาของตนเองมีความรู้ความสามารถใน

การบริหารงาน เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ($\bar{x}$ = 3.88) และผู้บังคับบัญชาของตนเองเป็นที่พึ่งได้ เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 3.86)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร กรณีศึกษา : บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านความปลอดภัยในการทำงาน	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ตนเองมีความรู้สึกปลอดภัยในสถานที่ทำงาน	3.54	0.80	มาก	3
2. อุปกรณ์ความปลอดภัยที่ทางบริษัทแจกให้เหมาะสมกับการทำงานของตนเอง	3.45	0.88	มาก	5
3. อุปกรณ์หรือเครื่องจักรในแผนกมีการตรวจเช็คเป็นระยะอยู่เสมอ	3.58	0.87	มาก	1
4. ตนเองมีความรู้ในการใช้เครื่องจักรเป็นอย่างดี	3.56	0.83	มาก	2
5.หากเครื่องจักรมีปัญหา ตนเองรู้วิธีแก้ไขปัญหาเบื้องต้นและสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้อย่างถูกวิธี	3.46	0.91	มาก	4
รวม	**3.52**	**0.86**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรมีระดับความพึงพอใจด้านความปลอดภัยในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ อุปกรณ์หรือเครื่องจักรในแผนกมีการตรวจเช็คเป็นระยะอยู่เสมอ ($\bar{x}$ = 3.58) รองลงมา ตนเองมีความรู้ในการใช้เครื่องจักรเป็นอย่างดี ($\bar{x}$ = 3.56) ตนเองมีความรู้สึกปลอดภัยในสถานที่ทำงาน ($\bar{x}$ = 3.54) หากเครื่องจักรมีปัญหา ตนเองรู้วิธีแก้ไขปัญหาเบื้องต้นและสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้อย่างถูกวิธี ($\bar{x}$ = 3.46) และอุปกรณ์ความปลอดภัยที่ทางบริษัทแจกให้เหมาะสมกับการทำงานของตนเอง ($\bar{x}$ = 3.45) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร กรณีศึกษา : บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านทักษะทางสังคม	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. รายได้ของตนเองมีความเพียงพอกับการดำรงชีพในปัจจุบัน	*3.22*	0.93	ปานกลาง	3
2. รายได้ของตนเองเหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับความรู้ความสามารถของตนเอง	3.26	0.82	ปานกลาง	2
3. รายได้ของตนเองเหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ	3.27	0.85	ปานกลาง	1
รวม	**3.25**	**0.87**	**ปานกลาง**	

จากตารางที่ 5 พบว่า นักทรัพยากรบุคคล ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรมีระดับความพึงพอใจด้านความปลอดภัยในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยปานกลางได้แก่ รายได้ของตนเองเหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 3.27) รองลงมา คือ รายได้ของตนเอง

เหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับความรู้ความสามารถของตนเอง ($\bar{X}$ = 3.26) และรายได้ของตนเองมีความเพียงพอกับการดำรงชีพในปัจจุบัน ($\bar{X}$ = 3.22)

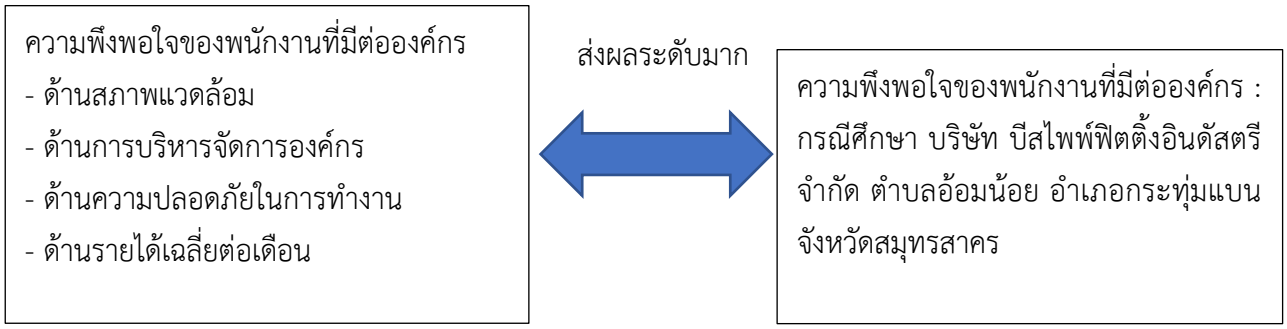
อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ในภาพรวม มีความความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยสองลำดับแรกที่มีความพึงพอใจสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร และด้านความปลอดภัยในที่ทำงาน สอดคล้องกับ ยุทธพงษ์ จักรคม และคณะ (2564) ศึกษาอิทธิพลของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านโอกาสนำไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านภาวะผู้นำและวัฒนธรรมในองค์กร ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการสื่อสารของบุคลากรในองค์กร

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ในภาพรวม พบว่า จำแนกตามเพศ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน จำแนกตามอายุ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน ยกเว้นด้านการบริหารจัดการองค์กร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามสถานภาพ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมและด้านความปลอดภัยในที่ทำงาน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านการบริหารจัดการองค์กรและด้านรายได้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน สอดคล้องกับ รัศมี อิสลาม (2561) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความผูกพันของพนักงานในสายการบินไทยไลอ้อนแอร์กรณีศึกษาพนักงานส่วนงานภาคพื้นดิน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความต้องการส่วนบุคคลมีผลบวกต่อความพึงพอใจที่สุด โดยมีการยอมรับ, ลักษณะงาน, ความก้าวหน้าในงาน, และความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญกับความพึงพอใจในการทำงาน ส่วนปัจจัยแรงจูงใจภายนอกเช่นเงินเดือน, การควบคุมดูแล, สภาพแวดล้อมทำงาน, นโยบายและการบริหารงาน, และความมั่นคงในงาน มีความสัมพันธ์ที่สำคัญกับความพึงพอใจในการทำงานด้วยดี การศึกษานี้สรุปว่าการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ทำให้พนักงานต้องการทำงานต่อในองค์กรโดยไม่มีแนวโน้มที่จะลาออกและเพิ่มความรู้สึกสำคัญในการทำงานอย่างยั่งยืนในองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ทำให้ได้ทราบถึงความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กรในภาพรวม มีความพึงพอใจในระดับมาก ในส่วนของรายด้านนั้น ด้านการบริหารจัดการองค์กรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านความปลอดภัยในการทำงาน และด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้จะเห็นว่าพนักงานนั้นมองปรากฏการณ์ขององค์กรออกมาในแง่ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันกับองค์กร หน่วยงานที่ทำงานอยู่ ซึ่งไม่ได้สะท้อนออกมาในภาพลบเสียเลยทีเดียว จึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยทั้งสี่ด้านที่ตรวจสอบได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อยู่ในภาพรวมระดับสูงซึ่งจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงานกับองค์กรอันเข้าสู่หลัก “จะใช้คนให้ดูการ จะสร้างงานให้ดูคน”ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การรวบรวมแบบสอบถามจากประชากรจำนวน 202 ราย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เนื่องจากพนักงานของบริษัทบีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด มีสัดส่วนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง มีอายุอยู่ในช่วง 36-35 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปวส. และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000-15,000 บาท ซึ่งจากผลของการตอบแบบสอบถาม พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร : กรณีศึกษา บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านสภาพแวดล้อม ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ระบบคอมพิวเตอร์ควรมีความจุและความเร็วที่เพียงพอและเหมาะสม นำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลเข้ามาใช้การทำงาน เช่น เอกสารออนไลน์ อีเมล เพื่อลดความสิ้นเปลืองของทรัพยากรและค่าใช้จ่าย

1.2 ตรวจสอบการระบายน้ำตามจุดต่างๆ ปรับปรุงห้องน้ำให้มีความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ เพิ่มจำนวนห้องน้ำและสถานที่ล้างมือให้เพียงพอ และแยกส่วนห้องน้ำชายและหญิงอย่างชัดเจน

1.3 จัดที่นั่งพักและพื้นที่รับประทานอาหาร เพิ่มจำนวนร้านอาหาร เพื่อรองรับพนักงาน และทำความสะอาดโรงอาหารให้สะอาดอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ปรับระบบบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้น มีการจัดทำบอร์ดกำหนดกฎระเบียบของบริษัทที่ชัดเจน เป็นส่วนกลางสามารถอ้างอิงได้

1.5 ควรมีการฝึกและอบรมให้กับพนักงานประจำปี เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ให้มากขึ้น

1.6 ปรับเวลาทำงานเป็น 5 วัน/สัปดาห์ ปรับเพิ่มวันหยุด ปรับเงินประจำปีให้กับพนักงานตามความสามารถปรับเบี้ยขยันเพิ่ม

2.ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยครั้งนี้ เน้นการทำการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ที่สนใจอาจต่อยอดในการนำไปศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพสนับสนุน เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 งานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ยังมีปัจจัยด้านอื่นๆ นอกเหนือจากปัจจัยที่ได้ศึกษา ผู้ที่สนใจควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร เพื่อสามารถนำไปกำหนดแนวทางในพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2547). *ศักยภาพในการแข่งขันและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: บุญลือ.

บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด. (2566). *บริษัท บีสไพพ์ฟิตติ้งอินดัสตรี จำกัด*. สืบค้น 5 มกราคม 2566. จาก https://www.bisfitting.com/.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในองค์กร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ยุทธพงษ์ จักรคม, สุวรรณนภา สุ่ยวงษ์ และ ดวงดาว ประทิพย์ อาราราม. (2564). อิทธิพลของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์, 5*(2), 71-96.

รัศมี อิสลาม. (2561). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานและส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา : พนักงานส่วนงานภาคพื้นดิน สายการบินไทยไลอ้อนแอร์*. (การจัดการมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2536). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Which is More Important? : Mediating Role of Distributive Justice Versus Interpersonal Justice

Idsaratt Rinthaisong[1] **Suwimon Buathong**[2*]

[1] *Department of Public Administration, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Thailand*
[2] *Innovation and Management College, Songkhla Rajabhat University, Thailand*
[*] *Corresponding author. E-mail: suwimon.bu@skru.ac.th*

ABSTRACT

Perceived justice is a variable with an important role in linking other variables to desired employee behaviors. The objective of this study was, to investigate the mediating role of perceived organizational justice in the relationship between transformational leadership and organizational citizen behavior among government employees in the Four southern border provinces of Thailand. Stratified random sampling in each of the provinces was conducted to recruit 242 subjects. The research instrument was a questionnaire containing questions addressing four variables: organizational citizen justice, perceived distributive justice interactional justice, and transformational leadership. The study found that when perceived distributive justice and perceived interactional justice were tested using separate models, the two variables were found to play partial mediating roles in the relationship between transformational leadership and organizational citizenship behavior. However, when the two variables were tested together, only interpersonal justice was found to play an important mediating role. This indicates that perceived justice derived from the relationship between leaders and followers where leaders recognize and respect followers is more important than rewards in exchange relationships. The results of the study revealed that even though rewards are important, good relationships between leaders and followers is more important. It is advisable for policymakers to give greater importance to how people perceive fairness in interpersonal rather than how they perceive fairness in the distribution.

Keywords: Mediating Variable, Perceived Distributive Justice, Perceived Interactional Justice, Transformational Leadership, Organizational Citizenship Behavior

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

Introduction

Organizational justice is an important factor related to organizational success (Akanbi et all.,2013) because it has positive effects on employees' feelings and behavior (Conquitt et al., 2005) such as organizational citizenship behavior and other desired behaviors(Conquitt et al.,2001; Cropanzano & Molina,2015; Cropanzano & Wright, 2003). Organizational citizenship behavior can affect social capital, work performance, and willingness to participate in activities which contribute to the efficient

Received: 16 January 2024;
Revised: 16 April 2024;
Accepted: 3 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

development of human resource potential (Cohen-Charash & Spector,2001; DeConinch & Stilwell,2004; Jawahar,2007; Organ & Konovsky,1989).

The role of organizational justice in social exchange approach is an interesting subject to study since it provides an insight into organizational behavior (Aryee et all.,2002) This is evident from a number of studies testing the relationship between organizational justice and work attitude, or organizational citizenship behavior (Colquitt et all., 2001a; Cropanzano & Greenberg,1997). In early studies on important issues in organizational justice (Folger & Konovsky ,1989), attempts were made to understand the relationship mechanisms between organizational justice and employee performance (Blakely et al.,2005; Moorman et al.,1998). These studies advocated social exchange theory as a basis for understanding behavior. However, there has recently been an increase in the number of studies of perceived organizational justice. Nevertheless, there are gaps in the areas focused on by these studies. Firstly, there have only been a limited number of studies making comparisons between different dimensions of organizational justice as a mediating variable between transformational leadership and organizational citizenship behavior. For example, Masterson, Lewis, Goldman, and Taylor (2000) examined procedural justice and interactional justice while (Moorman et al., 1998) explored only procedural justice. In addition, Aryee,Budhwar, and Chen (2002), Rathnayaka (2014) investigated dimensions of organizational justice but they did not test their mediating role, testing only their role as causal of trust in organizations and administrators, and while Cho and Dansereau (2010) tested the mediation of perceived justice through its interactional and procedural dimensions they used separate models and different independent variables making a comparison of the results unreliable.

Secondly, most studies employing justice models have focused on the components of interactional justice including interpersonal justice and information justice which represent traditional models (Hess & Ambrose, 2005) and these two sub-dimensions have different concepts resulting in unclear interpretations. Studies have found that when these aspects of interactional justice affect organizational citizenship behavior, the results are unclear and the question arises as to which sub-dimension is a better predictor (Jafari & Bidarian, 2012). Colquitt (2001b) proposed four dimensions as alternatives for studying perceived organizational justice while (Hess & Ambrose, 2005) suggested that studying each sub-dimension separately is the best way to investigate perceived organizational justice.

Therefore, the present study is an effort to fill the gap among the aforementioned studies by comparing the how perceived distributive justice and interpersonal justice may link transformational leadership and organizational citizenship behavior. It is worth stressing that distributive justice is a “concrete” perception of justice because it arises in the form of objects or rewards that can physically accrue to the perceiver, while interpersonal relationship justice is more “abstract” because it can only be perceived through the ways that leaders treat their followers such as with politeness and respect (Colquitt, 2001a)**.** In previous studies, the interpersonal relationship dimension of perceived justice has been given less importance than it should have been and it was the intention of the study reported in this paper to increase the appreciation of its importance. Therefore, the purpose of the study was at answer the following research question:

In the exchange relationship between organizations and employees, do perceived distributive justice and interpersonal justice play mediating roles between transformational leadership and organizational citizen behavior, and if they do, which variable is the more important mediator?

Research Objectives

The study's objective was to compare the mediating role of perceived distributive justice and interpersonal justice between transformational leadership and organizational citizen behavior among government employees in the four southern border provinces of Thailand.

Research Methodology

This quantitative research investigated perceived justice among government employees as a mediating variable in the relationship between transformational leadership and organizational citizen behavior. The researcher conducted the study as follows:

1. Sample

The sample consisted of government employees of Local Administrative Organizations in the Four southern border provinces of Thailand: Songkhla, Narathiwat, Yala and Pattani. questionnaires had been distributed within 3 months during July 2016 - September 2016. The sample size was determined using structural equation modelling in which the sample size is usually in the range 200-400; if it is less than 200, the estimated parameter values may lack accuracy and the model will not have the power to test for relationships (Marsh, Balla, & McDonald, 1988). The sample size of this study was 242 and the participants were recruited using stratified random sampling based on the total population in each of the provinces, and this sample size was sufficient for accuracy in parameter estimation.

2. Research Instrument

The research instrument was a questionnaire consisting of three sections relating to the variables studied, perceived organizational justice, organizational citizenship behavior, and transformational leadership. The reliability of the instrument was determined using Cronbach's alpha coefficient (Cronbach, 1957) which needed to be 0.70 or more (George & Mallery, 2010). However, an appropriate value should not exceed 0.95 (Bland & Altman, 1997; DeVellis, 2003; Nunnally & Bernstein, 1994) since this may indicate that some of the questions are asking for the same information (Hulin, Netemeyer, & Cudeck, 2001). The power of discrimination coefficient, which should be 0.3 or more, was determined from item-total correlations (Nunnally & Bernstein, 1994). All the questions employed a five-point rating scale and the details of the questions relating to each variable are given in the following paragraph.

The section of the questionnaire relating to perceived organizational justice contained eight questions and was developed based on Colquitt (2001b). The four items relating to perceived distributive justice were developed based on Leventhal's (1976) equity rules. The reliability of this sub-section of the questionnaire was 0.95 and the item-total correlations were between 0.862 and 0.923. The four items relating to perceived interpersonal justice, dealt with the relationship between leaders and followers; their reliability was 0.914 and the item-total correlations were between 0.771 and 0.846. These items have previously been used in other studies (Leventhal, 1976; Sweeney & McFarlin, 1993).

For organizational citizenship behavior, the times were developed based on Organ (1991) and consisted of five aspects: 1) altruism, 2) courtesy, 3) sportsmanship, 4) civic virtue, and 5) conscientiousness. They have previously been used in the Thai context by various researchers (Madplod, Rinthaisong, & Vehachart, 2013; Poohongthong, Surat, & Sutipan, 2014). The reliability of this section of the questionnaire was 0.708 and the item-total correlations were between 0.307 and 0.752.

For transformational leadership, items developed from Bass and Avolio approach (Bass & Avolio, 1995) were used to measure the leadership qualities of the administrators of the local administrative organizations by asking their followers, although this questionnaire can also be used by leaders to evaluate themselves. For this study, 20 questions measuring transformational leadership were used as shown below. They fell under four aspects: 1) Idealized influence 2) Inspirational motivation 3) Intellectual stimulation and 4) Individualized consideration. The reliability of this section of the questionnaire was 0.919 and the item-total correlations were between 0.631 and 0.770.

3. Literature Review and Hypothesis Development

3.1 Social exchange theory

Social exchange theory is one of the sociological (Blau, 2017) and psychological (Homans, 1958) theories with important paradigms for the understanding of employee attitudes, and it is a basic component of organizational behavior theories. Social exchange theories explain organizational citizenship behavior in terms of responsibility based on an exchange of benefits between two parties, the organization and its employees. It is trust between the two parties that binds them rather than economic exchange and this trust is based on experiences not negotiations between them (Eisenberger, Huntington, Hutchison, & Sowa, 1986).

3.2 Perceived organizational justice

According to Greenberg (1990) perceived organizational justice is justice perceived in terms of returns allocated to employees. Similarly, Gordon (2002) considers perceived justice as justice perceived by individuals in respect of their returns from the organization and in the decision-making process of the organization in providing returns, and in its system of setting and deciding on the returns to its employees. Colquitt (2001a) and Folger and Cropanzano (1998) classify perceived justice into three dimensions: procedural justice, distributive justice and interactive justice. Studies have found that perceived justice is an important factor affecting the behaviors of people in the organization (Cole, Bernerth, Walter, & Holt, 2010) and organizational citizenship behavior (Colquitt et al., 2001; Moorman, 1991; Moorman et al., 1998; Niehoff & Moorman, 1993; Tziner & Sharoni, 2014). Nonetheless, the present study focuses on distributive justice and interpersonal justice.

Perceived distributive justice (PDJ) is a concept based on Adams' equity theory (Adams, 1965) dealing with perceived justice in the distribution of resources among employees (Blakely et al., 2005; FitzGerald, 2002). In other words, it is justice perceived in respect of the amounts of returns received by employees (Folger & Konovsky, 1989). Thus, distributive justice focuses on justice in the evaluation of work performance (Greenberg, 1987) related to rewards and punishments). Cropanzano, Bowen, and Gilliland (2007) propose three allocation rules that can lead to distributive justice: equality (to each the same), equity (to each in accordance with contributions), and need (to each in accordance with the most urgency). Studies have found that distributive justice is an important variable leading to

organizational citizenship behavior (İnce & Gül, 2011). Dailey and Kirk (1992) found that employees may find reason to leave the organization when they do not receive justice with respect to rewards as returns. In addition, distributive justice is most important to employees in regard to work evaluation (Loi, Ngo, & Foley, 2006).

Perceived Interactional justice (PIJ), Interactional justice is the interaction between the source of allocation and the people who will be affected by the allocation decisions; or is the method of telling how to do and what to do to the people in decision processes. According to Greenberg (1990, 1993) propose that interactional justice consists of two sub-dimensions: interpersonal justice and informational justice. These dimensions have the potential to influence persons' perception of justice and their subsequent conduct. However, in the present study, that model was used only in testing perceived interpersonal justice. Interpersonal justice encompasses both the fairness of conduct between persons within an organization and the equitable allocation of rewards. Interpersonal justice refers to the situation when individuals are treated with courtesy and respect by those in positions of authority throughout administrative or decision-making procedures (Bies & Moag, 1986; Colquitt et al., 2001).

According to the reviews, distributive justice refers to the fairness in the distribution and allocation of resources among individuals. The elements of distributive justice encompass: Equality refers to the practice of ensuring that every employee receives fair and equitable wages. Requirement: allocate allowances according to specific individual need. Interpersonal justice refers to the practice of treating employees with decency, care, and respect.

3.3 Antecedents and Consequences of Organizational Justice

Transformational leadership as an antecedent of perceived organizational justice: As mentioned above, perceived justice is perceived equity in actions between individuals which refers to how employees are treated by the authorities in the organization (Bies & Moag, 1986). Generally, leaders can influence perceptions of interpersonal justice by their followers, and leaders are responsible for making justice happen in the organization (Naumann & Bennett, 2000). Therefore, studies of leadership are made meaningful by considering perceived interpersonal justice (Cho & Dansereau, 2010). Some studies have found that transformational leadership affects perceived justice which then translates into organizational citizenship behavior (Cho & Dansereau, 2010; Van Knippenberg, Van Dick, & Tavares, 2007). Transformational leaders try to make proposals that satisfy followers, and employ empowering behavior by showing friendliness, closeness and equality while supporting their followers. With this behavior, followers can perceive justice from their leaders and it can be said that leaders who respond to and develop their followers as well as showing respect for them are able to enhance their followers' perceptions of their own importance and value. Clearly therefore, transformational leadership is related to perceived interpersonal justice (Cho & Dansereau, 2010). In addition, studies have found that transformational leadership directly affects perceived distributive justice and organizational citizenship behavior (Boener et al., 2007; Podsakoff et al.,1990).

Organizational citizenship behavior as a consequence of organizational perceived justice: Various studies have found that perceived justice leads to desired attitudes and behavior among employees (Colquitt et al., 2005), especially organizational citizenship behavior (Colquitt et al., 2001; Cropanzano & Wright, 2003) which can improve organizational performance (İnce & Gül, 2011) and

organizational effectiveness (Ertürk, 2007). Organizational citizenship behavior is manifested in rendering constructive help to other members of the organization; it is behavior valued and praised by others in the organization (Organ, 1988) and is directly related to individuals' performance (Clegg et al.,1996; Kerithner & Kinicki, 2001). Moreover, it is expressed or conducted voluntarily, supports organizational success and helps the organization to achieve its goals efficiently and effectively (Greenberg & Baron, 2003; Newstrom & Davis, 1997). Recent studies have similarly found that perceived justice affects organizational citizenship behavior (Colquitt et al., 2001; Moorman, 1991; Moorman et al., 1998; Niehoff & Moorman, 1993), which indicates that employees who perceive organizational justice benefit the organization as a whole through their extra role behaviors.

3.4 Hypothesis

Based on that review, the following research hypothesis was derived*:* Perceived organizational distributive justice and interpersonal justice are mediator variables in the relationship between transformational leadership and organizational citizenship behavior.

4. Data Analysis

Descriptive statistics (mean, standard deviation, maximum, minimum, skewness, kurtosis), and correlations based on the Pearson product moment coefficient were used as a first step in analyzing the data.

The statistical approach used in testing the mediation of the variables was structural equation model. The first step was confirmatory factor analysis to test the validity of the measurement models. The parameters of the models were estimated using maximum likelihood, then the chi-square statistic was used to test the goodness of fit to the empirical data. In using a chi square to test goodness of fit, there should be no statistical significance; however, if there is, a relative chi-square can be considered instead, in which the ratio of the chi-square value to the degrees of freedom must not exceed 3 (χ^2/df<3) (Carmines & McIver, 1983). If the standard root mean squared residual (SRMR) is lower than 0.08, the model has a good fit to the empirical data (Browne & Cudeck, 1993; Hu & Bentler, 1999). The comparative fit index (CFI) also employed to test for goodness of fit in this study, was proposed by (Bentler, 1990), although according to Fan, Thompson, and Wang (1999), CFI is not very sensitive to sample size, and is not therefore very effective if the value of the relationship between the variables is low due to their low variances (Raykov, 2000). Thus, the values adopted in this study as a measure of goodness of fit of the model to the data were 0.90 or greater. Lastly, the Tucker Lewis index (TLI), which was also adopted, needs to be at a level of 0.90 or greater to indicate goodness of fit of the model and a level of 0.95 or greater, indicates a high degree of goodness of fit (Hu & Bentler, 1999). The statistical index for the model fit was shown in Table 1.

Table 1 Model Fit Indices and Their Criterion

Statistical fit index	Criterion	Reference
Relative chi-square (χ^2/df)	< 3.0	Carmines & McIver (1983)
Standard root mean squared residual (SRMR)	< .08	Browne & Cudeck (1993), Hu & Bentler (1999)
Comparative fit index (CFI)	> .90	Bentler (1990)
Tucker Lewis index (TLI)	> .90	Hu & Bentler (1999)

The Conceptual Framework

Tests of parallel multiple mediations are employed to test the effect of the independent variables (X) on dependent variables (Y) through other variables (M) on the assumption that where there are two or more mediators they do not affect each other (Hayes, 2013). Most previous studies have used two mediating variables (Jackson, 2011; Mesagno, Harvey, & Janelle, 2012). In the present study, the independent variable was transformational leadership, the dependent variable was organizational citizenship behavior, and the mediating variables were perceived distributive justice (M_1) and interpersonal justice (M_2). The model analyzing parallel multiple mediating variables is shown in Figure 1.

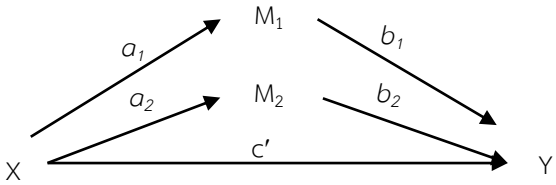

Figure 1 Relationships between independent variable (X), mediating variables (M) and dependent variable (Y)

Research Results

The findings show that:

1. Descriptive statistics and correlations between variables

The result shows that the means of the observed variables used as indicators of perceived distributive justice were in the range 3.55 - 3.70 and the correlations between them were in the range 0.799 - 0.848; the indicators of perceived interpersonal justice had average means between 3.54 and 3.79, correlation coefficients were between 0.467 and 0.771. For the indicators of organizational citizenship behavior, altruistic behavior and civic virtue the means were in the range 3.70 - 3.86, and the correlations between them in the range 0.502 - 0.807, and for the indicators of the transformational leadership latent variable, the means were in the range 3.66 – 3.77, and the correlation coefficients in the range 0.540 - 0.782. The overall coefficients of all the indicators were between 0.291 and 0.848, and the highest was the relationship between dj3 and dj4 although it was not high enough to suggest repetition of variables. The skewness coefficients were all between -0.827 and 0.124, almost all being in the negative range indicating that most of the indicators were left-skewed but acceptable as symmetrical because the skewness was not outside of ±1. For the kurtosis, both positive and negative

values were found in the range of -0.111 to 1.438. According to George and Mallery (2010), however, values within ±2 are acceptable as representing normal distributions.

2. Validation of the measurement models

One of the most widely used techniques that has been used by researchers to address the issue of common method variance (CMV) is what has come to be called Harman's single-factor test (Podsakoff, MacKenzie, Lee, & Podsakoff, 2003). The logic underlying the "single factor procedure" is that if method variance is largely responsible for the covariation among the measures, a confirmatory factor analysis should indicate that a single (method) factor fits the data. A one factor model did not fit well in our sample with statistics: χ^2 = 1377.971, df = 119, p < .001, CFI = 0.66, TLI = 0.618, RMSEA = 0.211, SRMR = 0.103), indicated no problem of common method variance.

The results of the confirmatory factory analysis revealed that the standardized factor loading was in the range 0.887 - 0.932. The variances of the indicators explained by the latent variables (R^2) were between 0.787 and 0.869 with an average variance extracted (AVE) of 0.830 and acomposite reliability (CR) of 0.84. The latent variable of perceived distributive justice had a standardized factor loading between 0.650 and 0.890; the variance explained by the latent variable (R^2) was in the range 0.422 - 0.792 with an AVE of 0.673 and a CR of 0.713. The organizational citizenship behavior latent variable had a standardized factor loading between 0.703 and 0.929; the variance explained by the latent variable was in the range 0.494 – 0.863 with an AVE of 0.677 and a CR of 0.718. Lastly, the variable, transformational leadership had a standardized factor loading between 0.726 and 0.827 and the indicators explained by the latent variable in the range 0.527-0.684 with an AVE of 0.595 and a CR of 0.655. The analysis results revealed that the factor loadings of all the indicators were statistically significant with Z > 1.96 , p<.05), AVE > 0.5 and CR > 0.7 which indicated that every latent variable had validity (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010). The measurement models of the three variables therefore had acceptable model fit to the empirical data (χ^2 = 400.240, df = 110, p <.001, CFI = .923, TLI = 0.905 SRMR = 0.053).

3. Results of tests for the mediating role of perceived organizational justice

The study tested the mediating roles of perceived distributive justice and interpersonal justice based on Hayes (2013) and Iacobucci et al. (2007) with organizational citizenship behavior as the dependent variable, and the results are presented using unstandardized scores based on (Hayes, 2013). The results are shown in Table 1.

Table 2 Testing the mediating roles of perceived distributive justice and interpersonal justice

Model	Mediation variables	Statistics					90%CI		Mediation role	fit statistics
		symbol	b	SE	Z	p	lower	upper		
1	PDJ	a_1	.700	.071	9.829	.000	.599	.805	Partial	χ^2= 181.467, df = 58, p =0.000, CFI =.955, SRMR =0.051
		b_1	.129	.066	1.968	.049	.001	.129		
		a_1b_1	.091	.044	2.042	.041	.001	.151		
		c′	.588	.064	9.159	.000	.487	.702		
		Total	.679	.055	12.299	.000	.589	.772		
		c′/Total	.8673=86.60%							
		a_1b_1/Total	.1340=13.40%							

Table 2 Testing the mediating roles of perceived distributive justice and interpersonal justice (continue)

Model	Mediation variables	Statistics					90%CI		Mediation role	fit statistics
		symbol	b	SE	Z	p	lower	upper		
2	PIJ	a_2	.911	.053	17.307	.000	.853	1.003	Partial	χ^2= 231.297, df = 58, p =0.000, CFI =.933, SRMR =0.044
		b_2	.509	.078	6.509	.000	.351	.644		
		a_2b_2	.464	.068	6.790	.000	.404	.614		
		c'	.186	.079	2.370	.018	.060	.323		
		Total	.650	.045	14.593	.000	.570	.691		
		c'/Total	.2862=28.62%							
		a_2b_2/Total	.7138=71.38%							
3	PDJ & PIJ	a_1	.757	.046	16.338	.000	.709	.866	No	χ^2= 409.810, df = 108, p =0.000, CFI =.920, SRMR =0.056
		b_1	.027	.045	.598	.550	-.082	.070		
		a_1b_1	.020	.034	.612	.540	-.064	.052		
		a_2	.996	.057	17.402	.000	.911	1.122	Partial	
		b_2	.467	.093	5.005	.000	.308	.566		
		a_2b_2	.465	.084	5.550	.000	.346	.515		
		c'	.220	.082	2.678	.007	.115	.384		
		Total IE	.485	.071	6.800	.000	.433	.544		
		Total	.705	.052	13.641	.000	.622	.737		
		a_1b_1-a_2b_2	-.445	.106	-4.203	.000	-.569	-.374		
		a_1b_1/Total	.0284=2.84%							
		a_2b_2/Total	.6596=65.96%							
		c'/Total	.3120=31.21%							

Note: b=unstandardized path coefficient, SE=standard error, Z=z-test, p=probability, R^2=square multiple correlations PDJ is perceived organisational distributive justice and PIJ is perceived organisational interpersonal justice

Analysis results of model 1. When perceived distributive justice acted as a mediator in the relationship between transformational leadership and organizational citizenship behavior, it was found that overall the model had acceptable fit to the empirical data (χ^2 = 181.467, df = 58, p = 0.000, CFI = .955, SRMR = 0.051). Transformational leadership significantly affected organizational citizenship behavior (a_1 = 0.700, SE = 0.071, Z = 9.829, p = 0.000, 90%CI = 0.599, 0.805). Likewise, perceived distributive justice significantly affected organizational citizenship behavior (b_1 = 0.129, SE = 0.066, Z = 1.968, p = .049, 90%CI = 0.001, 0.129) while transformational leadership also directly and significantly affected organizational citizenship behavior (c' = 0.588, SE = 0.064, Z = 9.159, p = .000, 90%CI = 0.487, 0.702), and indirectly affected perceived distributive justice (a_1b_1 = .091, S.E. = 0.044, Z = 2.042, p = .041, 90%CI = 0.001, 0.151). This result indicates that perceived distributive justice acted as a partial mediator between transformational leadership and organizational citizenship behavior with the ratio of the indirect effect to the total effect only 0.1340 (13.40%) while that of the direct effect to the total effect was 0.8660 (86.60%).

Analysis results of model 2. When perceived interpersonal justice acted as a mediator, it was found that the overall model had good fit to the empirical data (χ^2 = 231.297, df = 58, p <.001, CFI =

.933, SRMR = 0.044). Transformational leadership had a significant direct effect on organizational citizenship behavior (a_2 = 0.911, SE = 0.053, Z = 17.037, p = 0.000, 90%CI = 0.853, 1.003), and perceived interpersonal justice had a significant direct effect on organizational citizenship behavior (b_2 = 0.509, SE = 0.078, Z = 6.509, p = .000, 90%CI = 0.351, 0.644). Transformational leadership also had a significant direct effect on organizational citizenship behavior (c' = 0.186, S.E. = 0.064, Z = 2.370, p<.001, 90%CI = 0.060, 0.323) and had a significant indirect effect through perceived distributive justice (a_2b_2 = .464, S.E. = 0.068, Z = 6.790, p = .000, 90%CI = 0.404, 0.614). The study's results therefore show that perceived interactional justice was a partial mediator as was perceived distributive justice. The ratio of the indirect effect to the total effect was rather high at 0.7138 (71.38 %) while the ratio of the direct effect to the total effect was 0.2862 (28.62 %). However, this comparison is not necessarily conclusive because the results were derived from different models and therefore model 3 was considered.

Analysis results of model 3. When perceived distributive justice and interpersonal justice were analyzed together in the same model, the results were different from those of model 1 in that perceived distributive justice did not affect organizational citizenship behavior (b_1 = 0.027, S.E. = 0.045, Z = 0.598, p = .550, 90%CI = -0.082, 0.070). Further, it was found that transformational leadership did not have an important indirect effect on organizational citizenship behavior (a_1b_1 = 0.021, S.E. = .034, Z = 0.612, p = .540, 90%CI = -0.064, 0.052) which indicated that perceived distributive justice did not act as a mediator between transformational leadership and organizational citizenship behavior. This differed from the findings from model 1 where perceived interpersonal justice was a partial mediator because transformational leadership had both statistically significant direct effects and indirect effects through perceived interpersonal justice (Iacobucci et al., 2007). The results were however in agreement with those of model 2. In addition, when considering the differences of indirect effects, it was found that the indirect effect on transformational leadership which perceived distributive justice had was significantly different from that of perceived interactional justice (a_1b_1-a_2b_2 = -0.445, S.E. = .106, Z = -4.203, p = .000, 90%CI = -0.569, -0.374). The size of the indirect effect through perceived interpersonal justice was therefore greater. When considering the ratio of the indirect effect to the total effect, the effect through perceived interpersonal justice had a ratio of 0.6596 or 65.96% of the total effects that transformational leadership had on organizational citizenship behavior. The ratio of the indirect effect through perceived distributive justice was only 0.0284 or 2.84%, and the ratio of the direct effect on the total effect was 31.20%. From the analysis of the results shown in the path diagram below (Figure 2) it can be concluded that perceived interactional justice was a significantly more important mediator than perceived distributive justice.

Discussions

This study tested the mediating role of perceived distributive justice and interpersonal justice in public organizations. The sample consisted of 242 public employees from various organizations in the four southern border provinces of Thailand. Transformational leadership accounted for 13.40% of the organizational citizenship behavior through perceived distributive justice while 71.38% was accounted for by through the mediation of interpersonal justice. The analysis results of model 1 and model 2 provide an important indication that perceived distributive justice and interpersonal justice are important in their

own rights since, in this study, they functioned as partial mediators between transformational leadership and organizational citizenship behavior. The results correspond to those from studies previously conducted (Blakely et al., 2005; Jafari, Motlagh, Yarmohammadian, & Delavar, 2011; Moorman, 1991; Moorman et al., 1998) and with studies that have found that transformational leadership affects organizational citizenship behavior through perceived justice (Cho & Dansereau, 2010). Similarly, other studies have confirmed that transformational leadership affects other variables through perceived justice and links to other desired variables (Naumann & Bennett, 2000; Van Knippenberg, Van Knippenberg, De Cremer, & Hogg, 2004). These findings support theories that suggest that perceived organizational justice is a mediator leading to desired attitudes and desired behaviors (Cohen-Charash & Spector, 2001; Colquitt, Scott, Judge, & Shaw, 2006). Justice is, therefore, an important aspect of social exchange (Blau, 2017) affecting both trust and fairness because fair actions can enhance exchange relationships and the trust between two parties. Employees are able to perceive justice in the distribution of rewards and in interpersonal relationships. According to social exchange theory, relationships between leaders and members of organizations are based on mutual benefit exchange in which employees receive justice and feel that they must do something in return. In this study, the return refers to being good citizens of the organization i.e., organizational citizen behavior. Therefore, reciprocity in the sense of social exchange results in increased effort in doing work under one's responsibility and beyond (Eisenberger et al., 1986).

The results validate the notion that interpersonal justice is more significantly regarded than distributive justice.

The study clearly indicates that perceived interpersonal justice holds greater significance than perceived distributive justice in promoting organizational citizenship behavior. The results of this study challenge previous studies that suggested that the perceived justice has a greater influence on job satisfaction (Jha & Balaji, 2015) and the intention to leave a job (Mengstie, 2020), as compared to perceived interpersonal justice. It's conceivable that government employees in this research are employed in special regions, which have superior welfare than regular regions. Therefore, the importance of perceived distributive justice is diminished, but it requires leaders to consistently treat themselves with dignity, care, and respect.

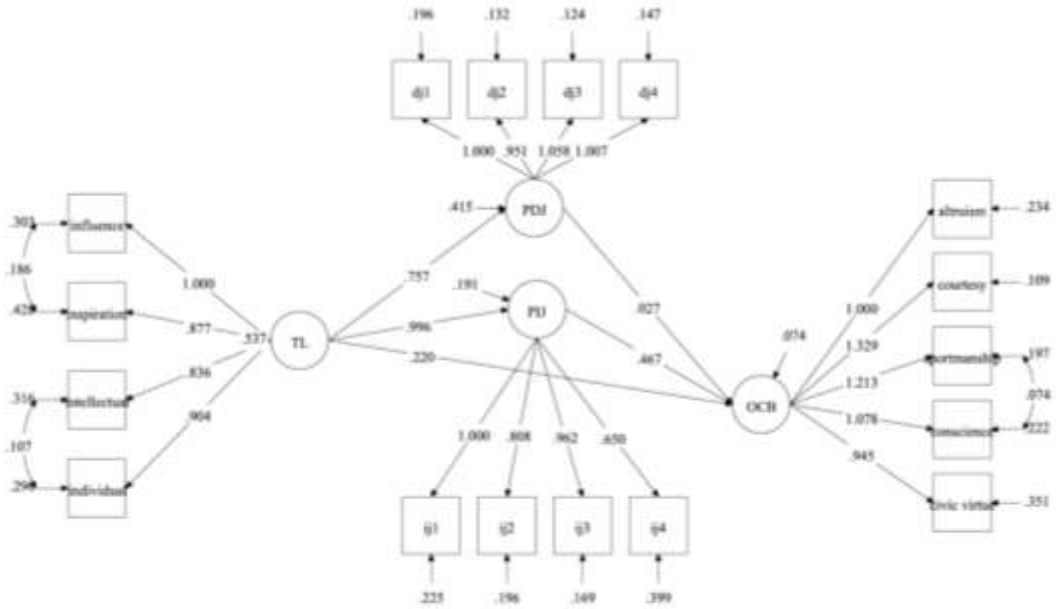

Figure 2 Findings from the investigation of the parallel multiple mediations model (model 3)

Originality and Body of Knowledge

Nevertheless, the analysis results of model 3 revealed that when perceived distributive justice and interpersonal relationship were tested in the same model to compare their mediating roles, perceived distributive justice had no mediating effect while perceived interpersonal justice had a partial mediating effect. When the indirect effects of the two paths (see Figure 2 above, a_1b_1 and a_2b_2) were tested, a statistically significant difference was found between their effects. The ratio of the indirect effect to the total effect of transformational leadership through distributive justice was 2.84% whereas through perceived interpersonal justice it was 65.96%. This finding strongly suggests that employees' perception of interpersonal relationships is a more important mediator than their perception of the organization's distributive justice. It can be seen that the importance of perceived distributive justice decreased considerably from partial mediation (13.40% in model 2) to almost no mediation (2.84% in model 3) when personal relationships were also taken into consideration. This finding is in agreement with the study by Golparvar & Javadian (2012) which found that perceived interpersonal justice affects organizational citizenship behavior while perceived distributive justice affects only sportsmanship. This finding reveals that exchange relationships between leaders and followers in organizations are of great importance in promoting organizational citizenship behavior.

Conclusions

This finding implies that leaders who emphasize rewards in their exchanges with employees may not motivate their followers to behave in desired ways even though the rewards may be based on justice, since rewards alone may not meet their followers' needs. It is a quality of transformational leaders to naturally give more importance to interpersonal relationships as a means of motivating followers to adapt their behavior as necessary to achieve the organizations' goals (Zeinabadi & Rastegarpour, 2010). Transformational leaders try to behave in ways that satisfy followers in a friendly

manner to show closeness and equality while supporting their followers' perception of justice. As a result, the followers perceive their own importance and value because they are treated with respect by their leaders. Therefore, transformational leadership has a greater effect on organizational citizenship behavior through perceived interpersonal justice than through distributive justice.

Recommendations

1. Policymaking Recommendations

The results validate the significance of perceived distributive justice and interpersonal justice. However, when the two variables were examined simultaneously, it was discovered that perceived interpersonal justice played a more significant role as a mediator compared to distributive justice. This study demonstrates that among Local Administrative Organizations in the Four southern border provinces of Thailand, prioritizing the treatment of employees with dignity, care, and respect is of greater significance than ensuring the equitable allocation of resources. Policymakers should prioritize perceptions of interpersonal justice over perceptions of distributive justice.

2. Recommendations for Future Research

Further research is necessary using models incorporating parallel or serial mediation and employing all four components of perceived organizational justice as mediators to learn about the role of each component using other variables as independent and dependent variables. This will provide a more profound body of knowledge in perceived organizational justice that could be applied in organizations in the context studied in the present research as well as more widely, which would be beneficial to organizational development.

References

Adams, J. S. (1965). Inequity in social exchange. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology (Vol. 2)*. (pp. 267-299). New York: Academic Press.

Akanbi, P. A., & Ofoegbu, O. E. (2013). Impact of perceived organizational justice on organizational commitment of a food and beverage firm in Nigeria. *International Journal of Humanities and Social Science, 3*(14), 207-214.

Aryee, S., Budhwar, P. S., & Chen, Z. X. (2002). Trust as a mediator of the relationship between organizational justice and work outcomes: test of a social exchange model. *Journal of Organizational Behavior, 23*(3), 267-285.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1995). *MLQ Multifactor Leadership Questionnaire: Technical Report*. Redwood City, CA: Mindgarden.

Bentler, P. M. (1990). Comparative Fit Indexes in Structural Models. *Psychological Bulletin, 107*(2), 238-246.

Bies, R. J., & Moag, J. S. (1986). Interactional justice: Communication criteria of fairness. *Research on negotiation in organizations, 1*(1), 43-55.

Blakely, G. L., Andrews, M. C., & Moorman, R. H. (2005). The moderating effects of sensitivity on the relationship between organizational justice and organizational citizenship behaviors. *Journal of Business and Psychlolgy, 20*(2), 259-273.

Bland, J. M., & Altman, D. G. (1997). Statistics notes: Cronbach's alpha. *British Medical Journal, 314*(7080), 572.

Blau, P. (2017). *Exchange and power in social life*. New York: Routledge.

Boerner, S., Eisenbeiss, S. A., & Griesser, D. (2007). Follower behavior and organizational performance: The impact of transformational leaders. *Journal of leadership & organizational Studies, 13*(3), 15-26.

Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen and J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models*. (pp. 136-162). Newbury Park, CA: Sage.

Carmines, E. G., & McIver, J. P. (1983). An Introduction to the Analysis of Models with Unobserved Variables. *Political Methodology, 9*(1), 51–102.

Cho, J., & Dansereau, F. (2010). Are transformational leaders fair? A multi-level study of transformational leadership, justice perceptions, and organizational citizenship behaviors. *The leadership quarterly, 21*(3), 409-421.

Clegg, S. R., Hardy, C., & Nord, W. R. (1996). *Handbook of organization studie*s. Newbury Park, CA: Sage.

Cohen-Charash, Y., & Spector, P. E. (2001). The role of justice in organizations: A meta-analysis. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 86*(2), 278-321.

Cole, M. S., Bernerth, J. B., Walter, F., & Holt, D. T. (2010). Organizational justice and individuals' withdrawal: Unlocking the influence of emotional exhaustion. *Journal of Management Studies, 47*, 367-390.

Colquitt, J. A. (2001a). On the dimensionality of organizational justice: A construct validation of a measure. *Journal of Applied Psychology, 86*(3), 386-400.

_____. (2001b). On the dimentionality of organizational justice: A construct validity of a measure. *Jouranal of Applied Psycholoty, 86*, 386-400.

Colquitt, J. A., Conlon, D. E., Wesson, M. J., Porter, C. O., & Ng, K. Y. (2001). Justice at the millennium: a meta-analytic review of 25 years of organizational justice research. *Journal of Applied Psychology, 86*(3), 425.

Colquitt, J. A., Scott, B. A., Judge, T. A., & Shaw, J. C. (2006). Justice and personality: Using integrative theories to derive moderators of justice effects. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 100*(1), 110-127.

Colquitt, J., Greenberg, J., & Zapata-Phelan, C. P. (2005). What is organizational justice? A historical overview. In J. Greenberg & J. Colquitt (Eds.), *Handbook of Organizational Justice*. (pp. 3-56). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Cronbach, L. J. (1957). The two disciplines of scientific psychology. *American Psychologist, 12*, 671-684.

Cropanzano, R., & Greenberg, J. (1997). Progress in oganizational tunneling through the maze. In C. L. Cooper & I. T. Robertson (Eds.), *International review of industrial and organizational psychology*. (pp. 317-372). Ney York: Wiley.

Cropanzano, R., & Molina, A. (2015). Organizational justice. In J. D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)*. (pp. 379-384). Oxford: Elsevier.

Cropanzano, R., & Wright, T. A. (2003). Procedural justice and organizational staffing: a tale of two paradigms. *Human Resource Management Review, 13*(1), 7-39.

Cropanzano, R., Bowen, D. E., & Gilliland, S. W. (2007). The management of organizational justice. *Academy of management perspectives, 21*(4), 34-48.

Dailey, R. C., & Kirk, D. J. (1992). Distributive and procedural justice as antecedents of jobdissatisfaction and intent to turnover. *Human Relations, 45*(3), 305-317.

DeConinck, J. B., & Stilwell, C. D. (2004). Incorporating organizational justice, role states, pay satisfaction and supervisor satisfaction in a model of turnover intentions. *Journal of Business Research, 57*(3), 225-231.

DeVellis, R. F. (2003). *Scale development: theory and applications: theory and application*. Thousand Okas, CA: Sage Publications.

Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied psychology, 71*(3), 500-507.

Ertürk, A. (2007). Increasing organizational citizenship behaviors of turkish academicians mediating role of trust in supervisor on the relationship between organizational justice and citizenship behaviors. *Journal of Managerial Psychology, 22*(3), 257-270.

Fan, X., Thompson, B., & Wang, L. (1999). Effects of sample size, estimation method, and model specification on structural equation modeling fit indexes. *Structural Equation Modeling, 6*, 56-83.

FitzGerald, M. R. (2002). *Organizational cynicism: Its relationship to perceived organizational injustice and explanatory styl*e. (Doctor of Philosophy, University of Cincinnati).

Folger, R. G., & Cropanzano, R. (1998). Organizational justice and human resource management (Vol. 7). Newbury Park, CA: sage publications.

Folger, R., & Konovsky, M. A. (1989). Effects of procedural and distributive justice on reactions to pay raise decisions. *Academy of Management journal, 32*(1), 115-130.

George, D., & Mallery, P. (2010). SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference (10. Baskı). Boston, MA: Pearson Education, Inc.

Golparvar, Mohsen & Javadian, Zahra. (2012). The Relationship between Perceived Organizational Justice and OCBs with Consider Moderating Role of Equity Sensitivity: Some Cultural Implications. *International Journal of Psychological Studies, 4*(2), 28-41.

Gordon, S. (2002). Pattern recognition receptors: doubling up for the innate immune response. *Cell, 111*(7), 927-930.

Greenberg, J. (1987). A taxonomy of organizational justice theories. *Academy of Management review, 12(*1), 9-22.

_____. (1990). Employee theft as a reaction to underpayment inequity: The hidden cost of pay cuts. *Journal of Applied Psychology, 75*(5), 561.

_____. (1993). Stealing in the name of justice: Informational and interpersonal moderators of theft reactions to underpayment inequity. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 54*(1), 81-103.

Greenberg, J., & Baron, R. (2003). *Behaviour in Organisations*. (8th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

Hayes, A. F. (2013). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach*. New York: The Guilford Press.

Hess, R. L., & Ambrose, M. (2010). The four factor model of justice: An application to customer complaint handling. In *9th International Business and Economy Conference* (pp. 1-14). Honolulu: HI.

Homans, G. C. (1958). Social behavior as exchange. *American journal of sociology, 63*(6), 597-606.

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis : Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling, 6*(11), 1-55.

Hulin, C., Netemeyer, R., & Cudeck, R. (2001). Can a reliability coefficient be too high?. *Journal of consumer Psychology, 10*(1), 55-58.

Iacobucci, D., Saldanha, N., & Deng, X. (2007). A meditation on mediation: evidence that structural equations models perform better than regressions. *Journal of consumer Psychology, 17*(2), 140-154.

Ince, M., & Gül, H. (2011). The effect of employees' perceptions of organizational justice on organizational citizenship behavior: An application in Turkish public institutions. *International Journal of Business and Management, 6*(6), 134.

Jackson, J. W. (2011). Intragroup cooperation as a function of group performance and group identity. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice, 15*(4), 343-356.

Jafari, P., & Bidarian, S. (2012). The relationship between organizational justice and organizational citizenship behavior. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 47*(0), 1815-1820.

Jafari, P., Motlagh, F. S., Yarmohammadian, M. H., & Delavar, A. (2011). Designing an adjusted model of organizational justice for educational system in Esfahan City (Iran). *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 15*(0), 1696-1704.

Jawahar, I. M. (2007). The influence of perceptions of fairness on performance appraisal reactions. *Journal of Labor Research, 28*(4), 735-754.

Jha, S., & Balaji, M. S. (2015). Perceived justice and recovery satisfaction: the moderating role of customer-perceived quality. *Management & Marketing, 10*(2), 132-147.

Kreitner, R., & Kinicki, A. (2001). *Organisational behavior*. (5th ed.). Boston: Irwin/McGraw-Hill.

Leventhal, G. S. (1976). The distribution of rewards and resources in groups and organizations. In L. Berkowitz & W. Walster (Eds.), *Advances in experimental social psychology (Vol. 9)*. (pp. 91-131). New York: Academic Press.

Loi, R., Ngo, H. Y., & Foley, S. (2006). Linking employees' justice perceptions to organizational commitment and intention to leave: the mediating role of perceived organizational support. *Journal of Occupational and Organizational Psychology, 79*(1), 101-120.

Madplod, N., Rinthaisong, I., & Vehachart, R. (2013). A causal relationship model of organizational citizenship behavior of private general school teachers under office of the private education songkhla province. *Journal of Behavioral Science, 19*(1), 57-74.

Marsh, H. W., Balla, J. R., & McDonald, R. P. (1988). Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *Psychological Bulletin, 103*(3), 391-410.

Masterson, S. S., Lewis, K., Goldman, B. M., & Taylor, M. S. (2000). Integrating ustice and Social Exchange: The Differing Effects of Fair Procedures and Treatment on Work Relationship. *The Academy of Management Journal, 43*(4), 738-748.

Mengstie, M. M. (2020). Perceived organizational justice and turnover intention among hospital healthcare workers. *BMC psychology, 8*(1), 19.

Mesagno, C., Harvey, J. T., & Janelle, C. M. (2012). Choking under pressure: The role of fear of negative evaluation. *Psychology of Sport and Exercise, 13*(1), 60-68.

Moorman, R. H. (1991). Relationship between organizational justice and organizational citizenship behaviors: Do fairness perceptions influence employee citizenship?. *Journal of applied psychology, 76*(6), 845.

Moorman, R. H., Blakely, G. L., & Niehoff, B. P. (1998). Does perceived organizational support mediate the relationship between procedural justice and organizational citizenship behavior?. *Academy of Management journal, 41*(3), 351-357.

Naumann, S. E., & Bennett, N. (2000). A case for procedural justice climate: Development and test of a multilevel model. *Academy of Management Journal, 43*(5), 881-889.

Newstrom, J., & Davis, K. (1997). *Organizational Behavior: a Management Challenge*. Fort Worth: The Dryden Press.

Niehoff, B. P., & Moorman, R. H. (1993). Justice as a mediator of the relationship between methods of monitoring and organizational citizenship behavior. *Academy of Management Journal, 36*(3), 527-556.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. (1994). The assessment of reliability. *Psychometric theory, 3*(1), 248-292.

Organ, D. W. (1988). A restatement of the satisfaction-performance hypothesis. *Journal of Management, 14*(4), 547-557.

_____. (1991). *The applied psychology of work behavior: A book of reading*. New York: Richard D. Irwin.

Organ, D. W., & Konovsky, M. (1989). Cognitive versus affective determinants of organizational citizenship behavior. *Journal of Applied Psychology, 74*(1), 157-164.

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J.-Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common Method Biases in Behavioral Research: A Critical Review of the Literature and Recommended Remedies. *Journal of Applied Psychology, 88*(5), 879-903.

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Moorman, R. H., & Fetter, R. (1990). Transformational leader behaviors and their effects on followers' trust in leader, satisfaction, and organizational citizenship behaviors. *The Leadership Quarterly, 1*(2), 107-142.

Poohongthong, C., Surat, P., & Sutipan, P. (2014). A study on the relationships between ethical leadership, work-life balance, organizational socialization, and organizational citizenship behavior of teachers in Northern Thailand. *International Journal of Behavioral Science, 9*(2), 17-28.

Rathnayaka, R. K. T. (2014). Cross-cultural dimensions of business communication: Evidence from Sri Lanka. *International Review of Management and Business Research, 3*(3), 1579-1587.

Raykov, T. (2000). On the large-sample bias, variance, and mean squared error of the conventional noncentrality parameter estimator of covariance structure models. *Structural Equation Modeling, 7*(3), 431-441.

Sweeney, P. D., & McFarlin, D. B. (1993). Workers′ evaluations of the" ends" and the" means": An examination of four models of distributive and procedural justice. *Organizational behavior and human decision processes, 55*(1), 23-40.

Tziner, A., & Sharoni, G. (2014). Organizational citizenship behavior, organizational justice, job stress, and workfamily conflict: Examination of their interrelationships with respondents from a non-Western culture. *Journal of Work and Organizational Psychology, 30*, 35-42.

Van Knippenberg, D., Van Dick, R., & Tavares, S. (2007). Social identity and social exchange: Identification, support, and withdrawal from the job. *Journal of Applied Social Psychology, 37*(3), 457-477.

Van Knippenberg, D., Van Knippenberg, B., De Cremer, D., & Hogg, M. A. (2004). Leadership, self, and identity: A review and research agenda. *The Leadership Quarterly, 15*(6), 825-856.

Zeinabadi, H., & Rastegarpour, H. (2010). Factors affecting teacher trust in principal: testing the effect of transformational leadership and procedural justice. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 5*, 1004-1008.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 209-220.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Study of the principles of good governance of Banmai Subdistrict Administrative Organization Bangyai District, Nonthaburi Province

Narita Reungdet[1*] Natthanon Thavisin[2] and Sunitda Tesniyom[2]

[1] *Master Student, Master of Public Administration Program, Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: naritareungdet@gmail.com*

ABSTRACT

The objectives of this research article are to study (1) management factors of the Banmai Subdistrict Administrative Organization, (2) success of principles of good governance, and (3) relationship of factors affecting the principles of good governance of Banmai Subdistrict Administrative Organization, Bangyai District, Nonthaburi Province, it survey research, the research instrument was questionnaire, the population used in research consisted of 108 personnel working in the Banmai Subdistrict Administrative Organization, statistics used in research included percentages, means, standard deviations, Correlation coefficient analysis Multiple regression analysis and hypothesis testing. The result of the study found that: Organizational management factors of Banmai Subdistrict Administrative Organization, overall and each aspect is at high level in every aspect. The success of good governance of the Banmai Subdistrict Administrative Organization, overall and each aspect is at high level in every aspect. The relationship between the success of good governance of the Banmai Subdistrict Administrative Organization was found to have an overall positive relationship at very high level, statistically significant .01; variables predicting organizational management factors that affect the principles of good governance of the Banmai Subdistrict Administrative Organization, by testing and finding that, there is statistical significant difference .01; by budget, it has the highest predictive power (R^2) equal to .944 or 99.40% with statistical.

Keywords: Study, Principles of Good Governance, Subdistrict Administrative Organization

Received: 17 February 2024;
Revised: 13 May 2024;
Accepted: 12 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การศึกษาหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

นริตา เรืองเดช[1*] ณฐนนท ทวีสิน[2] และ สุนิตดา เทศนิยม[2]

[1] *นักศึกษาปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

[2] *คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: naritareungdet@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ (2) หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ และ (3) ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จำนวน 108 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการบริหารการจัดการขององค์การที่ส่งผลต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีอำนาจพยากรณ์สูงสุด (R^2) เท่ากับ .944 หรือร้อยละ 99.40

คำสำคัญ: การศึกษา, หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, องค์การบริหารส่วนตำบล

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) เป็นหัวใจและเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นองค์กรที่กระจายอำนาจการปกครองให้กับประชาชนอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง การบริหาร การตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงานท้องถิ่นของตนตามวิถีทางประชาธิปไตยให้เป็นไปในทิศทางที่ตนปรารถนาอันเป็นสิทธิโดยชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ และสามารถทำให้ประชาชนรู้จักท้องถิ่นการปกครองตนเอง ซึ่งการปกครองตนเองนั้นมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน แต่ต้องมาจากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยประชาชนออกเสียงประชามติ ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญต่อท้องถิ่นของตน และมีส่วนรับรู้ถึงปัญหาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตน อีกทั้งการปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของภาครัฐ (รภัสสา หาญณรงค์, 2556) ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการกระจายอำนาจ เนื่องจากภารกิจของภาครัฐมีอยู่อย่างกว้างขวาง ขยายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่แต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน ประชาชนจึงเป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด และกิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่น ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่นๆ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยส่วนรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง ทั้งนี้การแบ่งเบาภาระดังกล่าวทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญๆ หรือกิจการใหญ่ๆ ระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม และมีความคล่องตัวในการ

ดำเนินงานของภาครัฐจะมีมากขึ้นในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์การต้องมีการบริหารการจัดการที่มีประสิทธิภาพมีระบบการกำกับดูแลและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและชุมชนสร้างความร่วมมือจากทุกส่วนองค์การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีการจัดทำเป้าหมายที่ตอบสนองต่อความหวังของประชาชนจากนโยบายและการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เช่น การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจ การนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพการทำงานของผู้บริหารให้เกิดการบริหารที่มีความโปร่งใสทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารและเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในอนาคต (พนารัตน์ มาศฉมาดล, 2565)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จัดเป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานหนึ่งของภาครัฐ ที่จะต้องนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นไปปฏิบัติภายใต้วิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ จะต้องยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวคิดหลักโดยถ่วงดุลระหว่างโครงสร้าง รูปแบบกระบวนการบริหารจัดการ และการค้นหาแนวกลยุทธ์ใหม่ๆ ที่มีการพัฒนาให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และยังต้องคำนึงถึงหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอีกทั้งสามารถนำพาให้การบริหารเกิดประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน ซึ่งในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ยังคงมีปัญหาในปัจจัยด้านการลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ที่ยังคงมีความล่าช้าและขั้นตอนที่ซับซ้อนมากเกินไป จึงจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาเป็นตัวชี้วัดจากผลการปฏิบัติงานขององค์การ ได้แก่ ด้านประโยชน์สุขของประชาชน ด้านผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ด้านการพัฒนาภารกิจของส่วนราชการ และด้านอำนวยความสะดวกและการตอบสนอง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะช่วยกระจายอำนาจการปกครองให้กับประชาชน โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ การปกครองท้องถิ่นไม่เพียงแต่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่ยังช่วยเพิ่มความโปร่งใส และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง โดยการให้ท้องถิ่นดำเนินการและแก้ไขปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสม ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ในการนำมาประยุกต์ใช้การบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อการศึกษาระดับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 108 คน และการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้สูตรคำนวณความกว้างของเกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) ทุกข้อได้ 1.0

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเพรางาย อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

2.5 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .806

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยการบริหารจัดการมีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ด้วยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และนำข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลทางสถิติ โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ พร้อมตอบข้อซักถามบางประการที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว เพื่อนำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต แนวคิดและทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

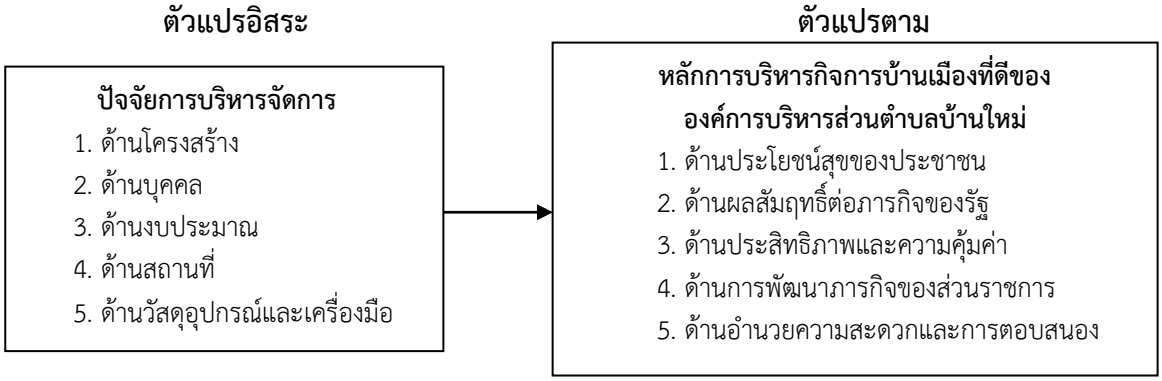
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบ

ทางด้านการจัดการ ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ (วรเดช จันทร์ศร, 2554) และหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับปัจจัยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ปัจจัยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงตามอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านโครงสร้าง รองลงมา คือ ด้านสถานที่ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านบุคคล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ปัจจัยการบริหารจัดการ	μ	σ	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านโครงสร้าง	4.17	.593	มาก	1
2. ด้านบุคคล	3.73	.804	มาก	5
3. ด้านงบประมาณ	3.97	.568	มาก	3
4. ด้านสถานที่	3.97	.761	มาก	2
5. ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ	3.80	.823	มาก	4
รวม	3.93	.676	มาก	

2. ระดับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า รองลงมา คือ ด้านประโยชน์สุขของประชาชน ด้านการพัฒนาภารกิจของส่วนราชการ ด้านผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ และด้านอำนวยความสะดวกและการตอบสนอง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	μ	σ	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านประโยชน์สุขของประชาชน	3.96	.607	มาก	2
2. ด้านผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ	3.84	.701	มาก	4
3. ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า	4.18	.625	มาก	1
4. ด้านการพัฒนาภารกิจของส่วนราชการ	3.92	.734	มาก	3
5. ด้านอำนวยความสะดวกและการตอบสนอง	3.66	.793	มาก	5
รวม	3.91	.654	มาก	

3. ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy}=.984) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์ปัจจัยการบริหารจัดการด้านโครงสร้างกับการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการพัฒนาภารกิจของส่วนราชการ (X_1 : Y_4 = .977) รองลงมาคือ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านโครงสร้างกับการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า (X_1 : Y_3 = .974) มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

	X1	X2	X3	X4	X5	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	XTotal	YTotal
X1	1											
X2	.875**	1										
X3	.957**	.902**	1									
X4	.912**	.786**	.866**	1								
X5	.888**	.982**	.893**	.821**	1							
Y1	.819**	.920**	.842**	.667**	.907**	1						
Y2	.827**	.933**	.895**	.702**	.914**	.854**	1					
Y3	.974**	.851**	.935**	.940**	.883**	.769**	.810**	1				
Y4	.977**	.909**	.949**	.863**	.915**	.878**	.853**	.937**	1			
Y5	.855**	.990**	.882**	.797**	.969**	.890**	.928**	.835**	.875**	1		
XTotal	.965**	.958**	.962**	.917**	.967**	.874**	.897**	.956**	.963**	.948**	1	
YTotal	.942**	.978**	.954**	.841**	.974**	.929**	.944**	.920**	.962**	.963**	.984**	1

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการบริหารจัดการมีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จากจำนวน 5 ด้าน โดยมีปัจจัยที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 5 ด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้าน

งบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้าง ด้านสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

ด้านงบประมาณ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .994 มีผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 99.40

ด้านบุคลากร สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .989 มีผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 98.90

ด้านโครงสร้าง สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .935 มีผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 93.50

ด้านสถานที่ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .900 มีผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 90.00

ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .891 มีผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 89.10

จากการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการบริหารจัดการมีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สามารถแสดงในดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาปัจจัยการบริหารจัดการมีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adj R^2	SEE	Sig.
1. ด้านงบประมาณ (X_3)	.997	.994	.994	.051	.000**
2. ด้านบุคลากร (X_2)	.994	.989	.988	.072	.000**
3. ด้านโครงสร้าง (X_1)	.967	.935	.934	.173	.000**
4. ด้านสถานที่ (X_4)	.901	.900	.998	.026	.000**
5. ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ (X_5)	.920	.891	.921	.301	.000**

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยการบริหารจัดการมีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แสดงว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ ด้านสถานที่ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านโครงสร้าง สามารถร่วมกันพยากรณ์การนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอ

บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี (R^2) ได้ร้อยละ 96.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบของคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .575 .420 .392 .200 และ .048 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี (R) มีค่าเท่ากับ .984 มีอำนาจการพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 96.80 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์ เท่ากับ .118 สามารถสร้างสมการณ์พยากรณ์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .067 + .575_{x5} + .420_{X4} + .392_{X3} + .200_{x2} + .048_{x1}$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = .243Z_{X5} + .225Z_{X4} + .168Z_{X3} + .238Z_{x2} + .175Z_{x1}$

จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณ ปัจจัยการบริหารจัดการมีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สามารถแสดง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยการบริหารจัดการมีผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
1. ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ (X_5)	.575	.013	.243	23.002	.000	1.027	1.300
2. ด้านสถานที่ (X_4)	.420	.016	.225	1.144	.000	1.153	1.551
3. ด้านงบประมาณ (X_3)	.392	.022	.168	31.746	.000	1.060	1.568
4. ด้านบุคลากร (X_2)	.200	.007	.238	15.293	.000	1.026	1.561
5. ด้านโครงสร้าง (X_1)	.048	.026	.175	22.280	.000	1.054	1.225
R = .984, R^2=.968, Adj R^2=.967, SEE=.11823, a=.067, F=31.571, Sig.=000, Durbin-Weston = 1.667							

อภิปรายผล

ปัจจัยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงสร้าง ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานมีการกำหนดนโยบายด้านโครงสร้างขององค์กรที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ หน่วยงานมีการกำหนดหน้าที่ ภาระงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน หน่วยงานมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างที่สอดคล้องในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานมีโครงสร้างของสายบังคับบัญชาสำดับชั้นการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน เพราะมีการกำหนดภารกิจและเป้าหมายอย่างชัดเจน มีการสื่อสารที่ดีทั้งภายในองค์กรและกับประชาชน จึงสร้างความเข้าใจทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีโครงสร้างที่สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอกและความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวิชช์ ชาติวิวัฒน์พรชัย (2565) พบว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสู่ความสำเร็จมี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำนักบริหารที่รอบรู้ ด้านความพึงพอใจ ด้านผู้สนับสนุนที่เป็นเลิศ ด้านการศึกษาและเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ด้านเครือข่ายการสื่อสารที่มีประสิทธิผล ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการนำปฏิบัติและความรับผิดชอบ และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และผลการประเมินรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสู่ความสำเร็จกรณีศึกษาสำนักงานเขตกลุ่มศรีนครินทร์ กรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างของเทศบาลเปิดเผยและเที่ยงธรรมและพิจารณะถึงประโยชน์ ผลเสียทางสังคม ภาระต่อประชาชน คุณภาพวัตถุประสงค์ที่จะใช้ราคาและประโยชน์ระยะยาวของส่วนราชการที่จะได้ประกอบกัน การสั่งราชการของหน่วยงาน โดยส่วนใหญ่กระทำเป็นลายสักษณ์อักษร หน่วยงานมีการกำหนดเป้าหมายแผนการทำงานระยะเวลาแล้วเสร็จและ งบประมาณในแต่ละโครงการ และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่ว เพราะมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้เป็น สิ่งสำคัญในการนำทรัพยากรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิ ภาพ และประหยัด เน้นที่การสร้างคุณค่าสูงสุดจากทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ดา โพธิ์ขาว (2565) พบว่า ประสิทธิผลของการนำหลักการับริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารงานในสำนัก ตรวจสอบป้องกันและปราบปราม สังกัดกรมสรรพสามิต พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

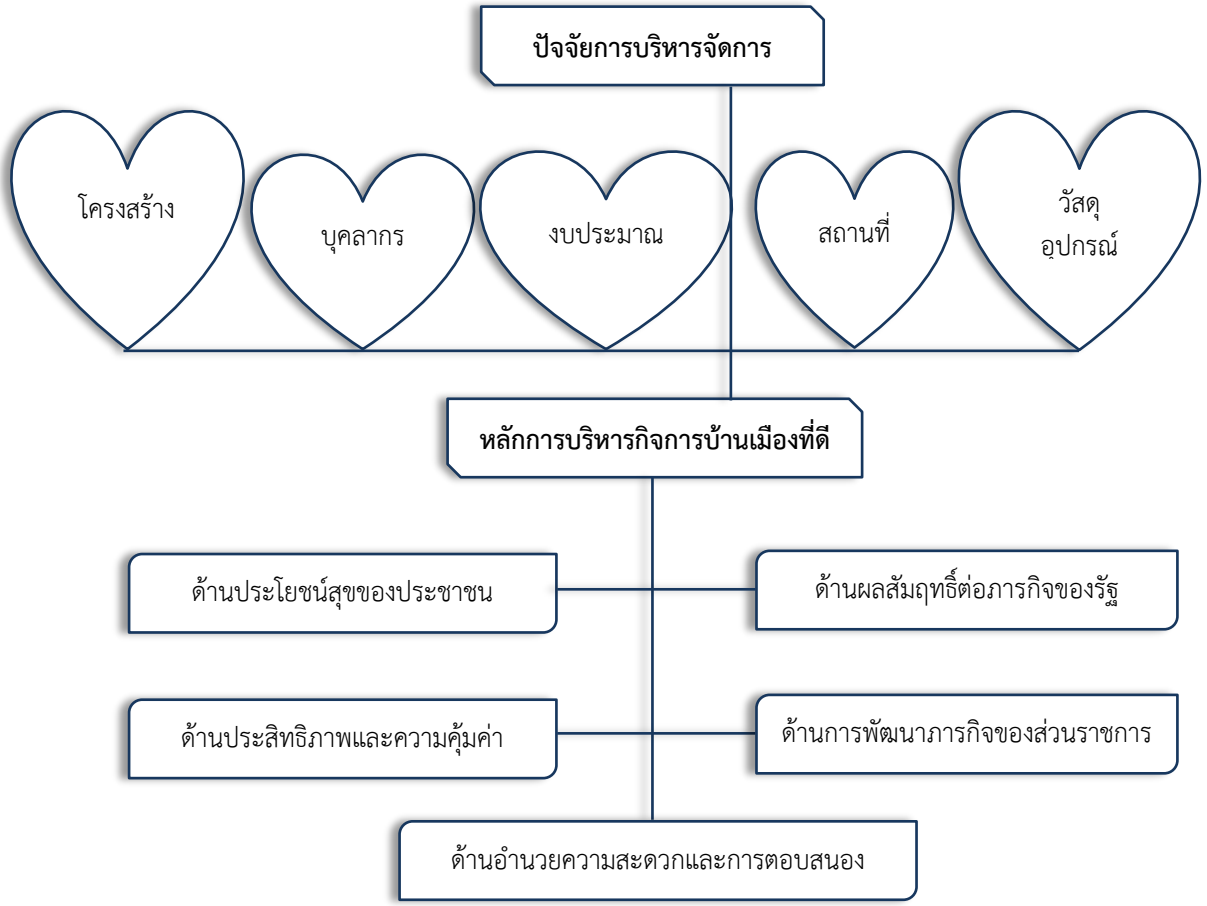
ความสัมพันธ์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์ปัจจัยการบริหารจัดการด้านโครงสร้างกับการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านการพัฒนาภารกิจของส่วนราชการ ($X_1 : Y_4 = .977$) รองลงมาคือ ปัจจัยการบริหาร จัดการด้านโครงสร้างกับการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้านประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า ($X_1 : Y_3 = .974$) มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์สุดา ศรีรุ้ง (2564) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิผลการจัดการเทสบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตาม หลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงบวก

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อ การนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จากจำนวน 5 ด้าน โดยมีปัจจัยที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 5 ด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้าง ด้านสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ สามารถพยากรณ์การนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์สูงสุด เท่ากับ .994 ส่งผลต่อการนำการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ร้อยละ 99.40 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ดา โพธิ์ขาว (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการ นำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ ดีมาใช้ในการบริหารนในสำนักตรวจสบป้องกันและปราบปรามสังกัดกรมสรรพสามิต กับประสิทธิภาพการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารงาน พบว่า เป็นเชิงบวกระดับปานกลาง ค่อนข้าง สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

จากผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยมีปัจจัยการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้าง ด้าน บุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ พบว่าทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อการนำ หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล วิเวกจิตร (2565) พบว่า การเปรียบเทียบประสิทธิผลจำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีและอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีแตกต่างกัน และความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการและประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ และด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ ซึ่งการบริหารจัดการท้องถิ่นเน้นการบริหารและการจัดการโดยอาศัยหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคือคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้นำเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนเอง โดยคณะผู้บริหารและองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถเป็นแกนกลางให้สามารถรองรับปัญหาจากทุกฝ่ายและใช้กลไกของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหา และสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่สำคัญการปรับปรุงในด้านประโยชน์สุขของประชาชน ด้านผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ด้านประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ด้านการพัฒนาภารกิจของส่วนราชการ และด้านอำนวยความสะดวกและการตอบสนอง บุคลากรของหน่วยงานต้องมีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ความสามารถและเทคนิคในให้การบริการ โดยการเข้าฝึกอบรมเพื่อให้มีความสามารถและทักษะที่ตรงกับเป้าหมายและกลยุทธ์ของหน่วยงานนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถเขียนเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ เป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างที่เข้มแข็ง มีความเป็นอิสระ ความโปร่งใสให้เกิดแก่ประชาชนและชุมชน และหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ปลูกฝังให้ประชาชนช่วยเหลือดูแลและรู้จักพึ่งพาตนเอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกิจกรรมของชุมชน โดยวางกรอบแนวทางการบริหารหน่วยงานไว้ว่า การบริหารราชการต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุข

ของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยกเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายอำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน และการบริหารราชการที่มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ โดยยึดการบริหารราชการแบบบูรณาการ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงาน เกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ประชาชนได้รับ การอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการและการประเมินผลการปฏิบัติงาน อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ ให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมในการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติมาใช้ในการบริหารงานของส่วนราชการ และควรสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีให้กับข้าราชการในทุกระดับ เพื่อให้การปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีบรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

1.2 ควรปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติ จิตสำนึกให้กับข้าราชการและบุคลากรในหน่วยงาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่แท้จริง

1.3 ควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคประชาชนและส่วนราชการอื่นๆ เพื่อกำหนดมาตรการและกลไกที่ชัดเจน พัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการให้การปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีให้เป็นรูปประธรรมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวกับการบริหารงาน เช่น เชิงนโยบาย เชิงคุณภาพ และเชิงความคุ้มค่าที่สอดคล้องกับองค์กร และเป็นประโยชน์ต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดทำนโยบายการบริหารที่ส่งผลต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติ ของภาคอื่นๆ เพื่อนาผลมาเป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบและ พัฒนาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง ให้ทราบถึงความเป็นผู้นำของผู้บริหารองค์กรโดยตรง เพื่อความเป็นอยู่ขององค์กรและประสิทธิภาพการทำงานที่นำพาองค์กรสู่ความสำเร็จในการบริหารงานสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นฤมล วิเวกจิตร. (2565). ประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะแก อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาในอนาคต, 1*(1), 29–30.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องตน*. (พิมพครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.

พนารัตน์ มาศฉมาดล. (2565). *กฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

รภัสสา หาญณรงค์. (2556). *การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออก*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก 9 ตุลาคม 2546.

วรเดช จันทรศร. (2554). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย.

วีรวิชช์ ชาติวิวัฒน์พรชัย. (2565). *รูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสู่ความสำเร็จกรณีศึกษาสำนักงานเขต กลุ่มศรีนครินทร์ กรุงเทพมหานคร*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี).

ศักดิ์ดา โพธิ์ขาว. (2565). *ประสิทธิผลของการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารงาน ในสำนักตรวจสอบป้องกันและปราบปรามสังกัดกรมสรรพสามิต*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี).

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่. (2566). *รายงานประจำปี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ปี พ.ศ. 2566*. สืบค้น 18 ตุลาคม 2566. จาก https://baanmai-on.go.th/public/list/data/index/menu/1142.

อนันต์สุดา ศรีรุ้ง. (2564). ประสิทธิผลของการบริหารจัดการเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 3*(3), 135-146.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Principles of Good Governance of Personnel Which Affects Public Value in Bangkadi Municipality Pathumthani Province

Rungnapa Dachadee[1*] Theerapol Karnchanakas[2] and Natthanon Thavisin[2]

[1] *Master Student, Master of Public Administration Program, Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: tuinuy2550@gmail.com*

ABSTRACT

The purposes of this research article are to (1) study principles of good governance of personnel in Bangkadi Municipality Pathumthani Province; (2) study public values of Bangkadi Municipality Pathumthani Province; and (3) study relationship of good governance principles of personnel that affect public value in Bangkadi Municipality Pathumthani Province. This research is survey research, the tools used to collect data include questionnaires, simple random sampling, by drawing lots, there were 106 people, statistics used in data analysis included mean, standard deviation, correlation coefficient analysis Hypothesis testing and multiple regression analysis. The result of the study found that: principles of good governance for personnel in Bangkadi Municipality. Overall and each aspect is high level in every aspect and the aspect with the highest average is the rule of law. Public value in Bangkadi Municipality Overall and each aspect is high level in every aspect and the area with the highest average is public service delivery. Relationship of good governance principles of personnel that affect public value in Bangkadi Municipality Pathum Thani Province, overall, there is high of positive correlation, statistically; variables predicting the principles of good governance of personnel that affect public value in Bangkadi Municipality, the variable tested with the highest predictive power was the participation principle statistically; when searching for variables that predict the principles of good governance of personnel that affect public value in Bangkadi Municipality, it was found that the principles of responsibility Principles of transparency Moral principles of participation, the main aspect of value for money and the rule of law able to jointly predict public value in Bangkadi Municipality Pathumthani Province, (R^2) received 74.30% with statistical.

Keywords: Principles of Good Governance, Personnel, Public Value

Received: 19 February 2024;
Revised: 27 April 2024;
Accepted: 13 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรอันส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

รุ่งนภา เดชะดี[1*] ธีรพล กาญจนากาศ[2] และ ณฐนนท ทวีสิน[2]

[1] นักศึกษาปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย

[2] คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: tuinuy2550@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี (2) ศึกษาคุณค่าสาธารณะของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยวิธีจับสลาก จำนวน 106 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการส่งมอบบริการสาธารณะ ความสัมพันธ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรพยากรณ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี โดยตัวแปรที่ทดสอบมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี พบว่า ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักนิติธรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี (R^2) ได้ร้อยละ 74.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, บุคลากร, คุณค่าสาธารณะ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

หลักธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้นำมาใช้ในประเทศไทย โดยมีการใช้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เนื่องจากจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรมสุจริตโปร่งใสตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงานมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำพร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพร้อมรับผิดมีศีลธรรมจริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ตัดสินใจดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมนั้น มีการส่งเสริมสถานภาพหญิงชายและการให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาสตลอดจนการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่างๆ ที่ประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2542 ได้ระบุไว้ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส

หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อให้การจัดระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักกฎหมายและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ติยานนท์ แสงบุตร, 2563)

หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดขึ้นเนื่องจากในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จึงมีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสสนใจในการปฏิรูปต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูประบบราชการ การปรับบทบาทภาครัฐ การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะเมื่อทรัพยากรมีจำกัดความสนใจจึงพุ่งเป้าไปที่การใช้จ่ายงบประมาณและการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นทั้งในวงราชการการเมืองและระดับท้องถิ่นกลายเป็นประเด็นที่คนให้ความสนใจ ทั้งนี้เพราะการทุจริตคอร์รัปชันเป็นสาเหตุหนึ่งที่นำพาประเทศให้เข้าสู่ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและภายหลังช่วง 2 ปี ที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและการเงิน สังคมเกิดการตื่นตัวในการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขึ้นใหม่ เพื่อสร้างเสถียรภาพที่มั่นคงและสันติ ตอบสนองความต้องการบริการของรัฐที่เพิ่มขึ้น ลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสร้างศรัทธาของประชาชนต่อภาครัฐ โดยจะต้องปรับการบริหารจัดการทรัพยากรของประเทศให้มีประสิทธิภาพ รัฐบาลและระบบราชการต้องมีวิสัยทัศน์ที่จะปรับระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตามกระแสประชาธิปไตยและกระแสโลกโลกาภิวัตน์ได้ทันการณ์อย่างเป็นระบบ (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2551)

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 สะท้อนให้เห็นว่า สิ่งที่ประเทศชาติและสังคมต้องการอย่างยิ่ง คือ เจตนาอันแน่วแน่มั่นคงไม่แปรเปลี่ยนของบุคคลทุกคนในชาติในทุกๆ วงการ คือ เจตนารมณ์ที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในการปกครองประชาธิปไตยที่ดีงาม ซึ่งเป็นการนำหลักธรรมาภิบาลไปกำหนดกลไกและกติกาในสังคม เพื่อใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อพัฒนาเสถียรภาพความสงบสุขและความมั่นคงในสังคม โดยการบริหารปกครองที่ดีใช้กลไกของประชารัฐที่ดี ดำเนินการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในประเทศไทยธรรมาภิบาลได้เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตยและได้มีการเสนอและกล่าวถึงแนวคิดนี้อย่างกว้างขวางและมีการปฏิบัติงานอย่างจริงจังจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการตรวจสอบการทำงานของรัฐโดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องและระบบการของรัฐมีความยุติธรรม และเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งยังนำไปสู่การลดการทุจริตที่เป็นปัญหาของบ้านเมืองได้ และในปัจจุบันแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลได้มีบทบาทอย่างมากต่อหน่วยงานภายในประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้จัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมการบริหารสถาบันอุดมศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล ในขณะที่ตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทยเอง ได้เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างให้เกิดระบบการบริหารการจัดการและการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับบริษัทจดทะเบียนและองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับตลาดทุนของประเทศและได้จัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในส่วนของภาครัฐในระยะหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้ พยายามปรับตัวเข้าสู่ระบบธรรมาภิบาลอย่างเห็นได้ชัด เช่น การก่อตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การปรับลดขนาดหน่วยงานของราชการ การปรับปรุงการบริหารที่มีคุณภาพ มีการบริหารที่ประทับใจไม่แพ้องค์กรเอกชน การรวมหน่วยงานของภาครัฐกับเอกชน การพัฒนาและคัดเลือกในองค์กรให้มีคุณภาพและผลงาน เป็นต้น สำหรับหลักการเรื่องธรรมาภิบาลก็ได้ กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ดังนี้ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า โดยให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งกำหนดแผนโครงการ เพื่อปรับปรุงในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (อิสระ วงษ์ชนะ, 2553)

เทศบาลเมืองบางกะดี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำการศึกษา การเงินการคลังรวมทั้งการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนร่วมที่มีการบริการสาธารณะและเป็นการขยายตัวของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ด้านการบริการเติบโตอย่างรวดเร็ว และในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น เทศบาลเมืองบางกะดี จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยได้มีแผนการพัฒนา

ในหลายๆ ด้านและให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่และการบริหารจัดการของพนักงานในสังกัด เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักที่กำกับดูแล ตรวจสอบ ควบคุม การบริหารงาน ทำให้เกิดความตระหนักถึงหน้าที่ของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองบางกะดี (เทศบาลเมืองบางกะดี, 2566)

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นบุคลากร ตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผน จึงมีความสนใจศึกษาเรื่องหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรอันส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะ ในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำผลการศึกษาไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการทำงานของบุคลากรพนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างเทศบาลเมืองบางกะดี เพราะจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อก่อเกิดประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาระดับคุณค่าสาธารณะของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 237 คน

การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก (Lottery) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 106 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้สูตรคำนวณความกว้างของเกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) ทุกข้อได้ 1.0

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักเทศบาลเมืองบางคูวัด จังหวัดปทุมธานี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

2.5 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .948

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวักปทุมธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ด้วยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานเทศบาล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี และนำข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลทางสถิติ โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ พร้อมตอบข้อซักถามบางประการที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว เพื่อนำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

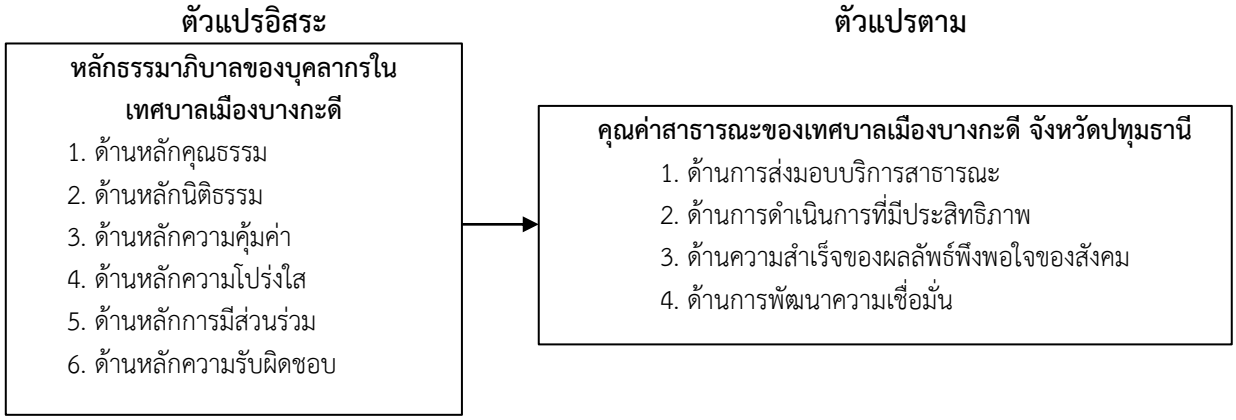
4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต แนวคิดและทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรอันส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความ คิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลัก

นิติธรรม รองลงมา คือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักความรับผิดชอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านหลักคุณธรรม	3.93	.343	มาก	2
2. ด้านหลักนิติธรรม	4.08	.512	มาก	1
3. ด้านหลักความคุ้มค่า	3.77	.374	มาก	5
4. ด้านหลักความโปร่งใส	3.86	.477	มาก	4
5. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.88	.793	มาก	3
6. ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.67	.485	มาก	6
รวม	**3.76**	**.394**	**มาก**	

2. ระดับคุณค่าสาธารณะของเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการส่งมอบบริการสาธารณะ รองลงมา คือ ด้านความสำเร็จของผลลัพธ์พึงพอใจของสังคม ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่น และด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการส่งมอบบริการสาธารณะ	3.68	.417	มาก	1
2. ด้านการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ	3.42	.455	ปานกลาง	4
3. ด้านความสำเร็จของผลลัพธ์พึงพอใจของสังคม	3.62	.348	มาก	2
4. ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่น	3.53	.498	มาก	3
รวม	3.56	.351	มาก	

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy}=.616) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ด้านการส่งมอบบริการสาธารณะ (x_6 : Y_1 =.606) รองลงมาคือ ความสัมพันธ์หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่น (x_6 : y_4 =.597) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

	X1	X2	X3	X4	X5	X6	Y1	Y2	Y3	Y4	XTotal	YTotal
X1	1											
X2	.449**	1										
X3	.298**	.339**	1									
X4	.406**	.539**	.614**	1								
X5	.413**	.667**	.424**	.513**	1							
X6	.386**	.718**	.599**	.730**	.706**	1						
Y1	.413**	.569**	.294**	.380**	.381**	.606**	1					
Y2	.449**	.444**	.280**	.333**	.188**	.408**	.530**	1				
Y3	.398**	.393**	.215**	.233**	.367**	.478**	.630**	.419**	1			
Y4	.383**	.575**	.457**	.557**	.255**	.597**	.699**	.498**	.539**	1		
XTotal	.589**	.816**	.665**	.797**	.856**	.896**	.559**	.420**	.446**	.573**	1	
YTotal	.503**	.614**	.393**	.477**	.356**	.643**	.873**	.763**	.762**	.858**	.616**	1

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จากจำนวน 6 ด้าน โดยมีตัวแปรที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 6 ด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

หลักการมีส่วนร่วม สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .986 มีผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 98.60

หลักความโปร่งใส สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .973 มีผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 97.30

หลักความรับผิดชอบ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .955 มีผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 95.50

หลักความคุ้มค่า สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .947 มีผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 94.70

หลักคุณธรรม สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .903 มีผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 90.30

หลักนิติธรรม สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์เท่ากับ .804 มีผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 80.40 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี เมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adj R^2	SEE	Sig.
1. หลักการมีส่วนร่วม (X_5)	.993	.986	.986	.04738	.000
2. หลักความโปร่งใส (X_4)	986	.973	.972	.06589	.000
3. หลักความรับผิดชอบ (X_6)	.998	.955	.964	.01240	.000
4. หลักความคุ้มค่า (X_3)	.973	.947	.945	.09199	.000
5. หลักคุณธรรม (X_1)	.950	.903	.901	.12404	.000
6. หลักนิติธรรม (X_2)	. 896	.804	.802	.17533	.000

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี แสดงว่า ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักนิติธรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี (R^2) ได้ร้อยละ 74.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบของคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .222, .215, .178, .172, .167 และ .137 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี มีค่าเท่ากับ .616 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 38.30 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์ เท่ากับ .277 สามารถสร้างสมการณ์พยากรณ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .260 + .222_{X6} + .215_{X4} + .178_{X1} + .172_{X5} + .167_{X3} + .137_{X2}$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\dot{Z} = .274Z_{X2} + .261Z_{X5} + .155Z_{X3} .346Z_{X1} + .158Z_{X4} + .178Z_{X6}$

จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
1. ด้านหลักความรับผิดชอบ (X_6)	.222	.018	.274	12.149	.000	.271	3.684
2. ด้านหลักความโปร่งใส (X_4)	.215	.014	.261	14.862	.000	.448	2.233
3. ด้านหลักคุณธรรม (X_1)	.178	.016	.155	11.381	.000	.744	1.345
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม (X_5)	.172	.009	.346	19.513	.000	.439	2.280
5. ด้านหลักความคุ้มค่า (X_3)	.167	.000	.158	11.585	.000	.549	1.821
6. ด้านหลักนิติธรรม (X_2)	.137	.014	.178	9.765	.000	.414	2.418
R = .616, R^2=.380, Adj R^2=.374, SEE=.27772, a=.260, F=63.624, Sig.=000, Durbin-Weston = 1.219							

ผลการทดสอบสมมติฐานหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยมีหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่าทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

อภิปรายผล

หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักนิติธรรม ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานมีการกำหนดข้อบัญญัติและมีข้อบังคับไว้ชัดเจน การบริหารงานมีความสอดคล้องเป็นไปตามข้อบัญญัติและระเบียบข้อบังคับ โดยมีข้อบัญญัติและข้อบังคับได้รับการยอมรับจากบุคลากรทุกคน และการบริหารงานได้ให้ความสำคัญต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยผู้บริหารใช้อำนาจของกฎหมาย ระเบียบต่างๆ และข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม, พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สนฺตจิตฺโต และสัญญา สดประเสริฐ (2564) พบว่า ธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานในภาครัฐในทุกๆ ด้าน โดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพโดยเน้นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐเอกชนประชาชน อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็งมีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพมีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนการมุ่งดำเนินธุรกิจ หรือปฏิบัติราชการต่างๆ โดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชนและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น ธรรมาภิบาลนับเป็นกระแสที่ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ให้ความสนใจและนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กร ด้วยหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้นๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใสย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ หากประชาชนจะมีความไว้วางใจข้าราชการ ข้าราชการต้องมีคุณธรรมมีเมตตามีสมรรถนะและมีพฤติกรรมสม่ำเสมอ ดังนั้น หากความไว้วางใจที่พลเมืองมีต่อรัฐบาลผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ หรือข้าราชการระดับสูง ย่อมสะท้อนถึงความมีธรรมาภิบาลในระดับที่สูงของสังคมหรือรัฐนั้น

คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งมอบบริการสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานมีการวางแผนงานพร้อมกำหนดกิจกรรมและโครงการ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาตามความต้องการของหน่วยงานและสังคม การบริหารจัดการองค์กรภายในหน่วยงานเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล การบริหารมีการกำหนดลักษณะวิธีการทำงาน ขั้นตอนการทำงานของแต่ละหน่วยงานและหน้าที่การทำงานแต่ละบุคคลสามารถดำเนินงานได้ตามความเหมาะสมมีการกำหนดนโยบายของหน่วยงานและเป้าหมายการดำเนินงานที่มุ่งเน้นหลักธรรมาภิบาลและมีความรู้ความสามารถในการให้บริการ ตอบข้อซักถามให้คำแนะนำ และช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ ละดาไส, กนกกาญจน์ คำบุญชู, ศรสวรรค์ ราบบำเพิง, ศิรประภา รอดแก้ว และโชติ บดีรัฐ (2565) กล่าวว่า กระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นความสำเร็จในการจัดบริการสาธารณะที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการสาธารณะประสบผลสำเร็จซึ่งสามารถแยกกระบวนการและวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการบริการสาธารณะของท้องถิ่น คือ การสร้างสรรค์ประเภทของบริการ โดยท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการสร้างสรรค์ประเภทบริการสาธารณะใหม่ๆ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของแต่ละท้องถิ่นได้มาจากการตัดสินใจของท้องถิ่นเองมาจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นผู้เสนอและดาเนินการเพิ่มเติม จากการริเริ่มของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเสนอ หรือบางบริการสาธารณะอาศัยเพียงการปรับเปลี่ยน “วิธีการ” บริหารจัดการบริการสาธารณะที่มีอยู่เดิมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและตอบโจทย์ของประชาชนและท้องถิ่น

ความสัมพันธ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rxy=.616) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ด้านการส่งมอบบริการสาธารณะ (x6 : Y1 =.606) รองลงมาคือ ความสัมพันธ์หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความ

รับผิดชอบกับคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่น (x6 : y4 =.597) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahmed and Koech (2019) พบว่า ธรรมาภิบาลมี ความสัมพันธ์และอิทธิพลในเชิงบวกต่อการให้บริการสาธารณะ ธรรมาภิบาลโดยภาพรวมมี อิทธิพลต่อการให้บริการสาธารณะในเชิงบวกที่ .475 ในแต่ละองค์ประกอบหลักความมีส่วนร่วมมี อิทธิพลต่อการให้บริการสาธารณะที่ .182 ความโปร่งใสที่ .362 หลักนิติธรรมที่ .490 ในขณะที่หลักความรับผิดชอบมีอิทธิพลในเชิงลบที่ -0.078 ในส่วนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หลัก ความมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการให้บริการสาธารณะอยู่ที่ค่าความสัมพันธ์ .406 หลักความรับผิดชอบที่ .352 หลักความโปร่งใสที่ .440 และหลักนิติธรรมมีความสัมพันธ์กับการให้บริการสาธารณะที่ค่าความสัมพันธ์ .550

ผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จากจำนวน 6 ด้าน โดยมีตัวแปรที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 6 ด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม สามารถพยากรณ์คุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์สูงสุด เท่ากับ . .986 มีผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 98.60 อาจเป็นเพราะว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชน ชุมชนและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราเชน ซามัน (2562) พบว่า ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลต่อการประยุกต์หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของข้าราชการด่านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

จากผลการทดสอบสมมติฐานหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยมีหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่าทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อคุณค่าสาธารณะในเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 อาจเป็นเพราะ การจัดการกลยุทธ์ในภาครัฐจากแนวทางข้างต้นเปลี่ยนมุมมองของผู้บริหารงานภาครัฐจากการจัดการแบบดั้งเดิมไปสู่การจัดการการปฏิบัติงานในเชิงกลยุทธ์ ตามมุมมองเชิงกลยุทธ์นี้ ผู้บริหารงานภาครัฐย่อมรับผิดชอบต่อการใช้อำนาจหน้าที่และเงินงบประมาณ และเนื่องจากเงินงบประมาณที่ถูกใช้ไปนั้นเป็นบัญญัติโดยอำนาจตามกฎหมาย ผู้บริหารงานภาครัฐจึงยิ่งต้องรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมเสมอ รวมถึงเมื่อต้องมอบบริการให้กับประชาชนด้วย องค์การภาครัฐต้องสร้างคุณค่าสาธารณะภายใต้นโยบายของหน่วยงานที่กำกับดูแลและอยู่ในขอบเขตกิจการที่สนองตอบความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เชาว์ สวัสดิ์พุทรา (2566) กล่าวว่า ทุกสมมติฐานมีความสอดคล้อง ได้แก่ 1) ปัจจัยการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการบริหารจัดการมีผลทางบวกต่อการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 จังหวัดนครราชสีมา 2) ปัจจัยการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการอบรมให้ความรู้มีผลทางบวกต่อการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 จังหวัดนครราชสีมา 3) ปัจจัยการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านความเข้าใจในนโยบายมีผลทางบวกต่อการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการคือ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ เป็นความสอดคล้องกับความรู้สึกและความต้องการของสาธารณะชน ซึ่งต่างก็มีความคาดหวังให้เทศบาลเมืองบางกะดี มีการปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมีระบบและกลไกตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและด้วยความยุติธรรม มีการรายงานผลการดำเนินงานประจำปีเปิดเผยต่อสาธารณชน

รับทราบ อีกทั้งผู้บริหารสื่อสารกับบุคลากรผู้ร่วมงานให้รับรู้และเข้าใจนโยบายการบรรลุเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานทุกขั้นตอน อันส่งผลต่อคุณค่าสาธารณะในแต่ละด้านได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การส่งมอบบริการสาธารณะ การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของผลลัพธ์ และการพัฒนาความเชื่อมั่นแก่ประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ พร้อมตรวจสอบความโปร่งใสในการบริการสาธารณะได้ด้วย ผู้วิจัยจึงสามารถเขียนเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่ผู้บริหารเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุเพราะช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ บุคลากรเทศบาลเมืองบางกะดี ต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิผล นอกจากนี้แล้วยังทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาและมีความเชื่อมั่น อันจะทำให้เทศบาลเมืองบางกะดี เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจการบริการสาธารณะ หน่วยงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของสังคมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลเมืองบางกะดี ควรเน้นการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดกับประชาชนหรือผู้รับบริการ อาจปรับปรุงการบริการให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และรายงานผลให้สาธารณชนทราบ มีความโปร่งใสในการตัดสินใจและในกระบวนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ร่วมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งให้ความสำคัญกับความประหยัด ความมีประสิทธิภาพประสิทธิผล แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบต่อผลงานนั้นๆ แทนการยึดมั่นในการทำงานให้ถูกต้องตามกฎระเบียบวิธีการอย่างเดียวเช่นในอดีต

1.2 ควรใช้วิธีการบริหารที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ หรือร่วมปฏิบัติร่วมบริการ เพื่อให้การบริหารและการบริการสาธารณะเป็นที่พึงพอใจของประชาชนหรือผู้รับบริการ

1.3 เทศบาลบางกระดี ควรส่งเสริมเผยแพร่หลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำข้อมูลปัจจัยเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยมาศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาที่เกิดมาเป็นข้อมูล ในการพัฒนาให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดของหน่วยงาน

2.2 ควรศึกษาข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกะดี และหน่วยงานใกล้เคียง เพื่อนำมาเปรียบเทียบจะได้ทราบประเด็นปัญหาสำคัญที่คล้ายกัน และจะนำไปเป็นข้อสรุปในการแก้ไขขั้นตอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ติยานนท์ แสงบุตร. (2563). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน เขตจังหวัดกาฬสินธ์*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

เทศบาลเมืองบางกะดี. (2566). *รายงานประจำปี เทศบาลบางกะดี พ.ศ 2566*. สืบค้น 9 สิงหาคม 2566. จาก https://bangkadi.go.th/frontpage.

ธีรพล กาญจนากาศ, ณฐนนท ทวีสิน, สุนิตดา เทศนิยม และ เชาว์ สวัสดิ์พุทรา. (2566). การส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 5 จังหวัดนครราชสีมา. *Procedia of Multidisciplinary Research, 1*(10), 48

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปาริชาติ ละดาไส, กนกกาญจน์ คำบุญชู, ศรสวรรค์ ราบบำเพิง, ศิรประภา รอดแก้ว และ โชติ บดีรัฐ. (2565). การส่งเสริมและพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน. *Journal of Modern Learning Development, 8*(4), 348-361.

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม, พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สนฺตจิตฺโต และ สัญญา สดประเสริฐ. (2564). การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับการบริหารงานภาครัฐ. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8*(1), 35-47.

ราเชน ซามัน. (2562). การประยุกต์หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของข้าราชการด่านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์. *Lawarath Social E-Journal, 1*(2), 13-29.

สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2551). *สาระสำคัญในการปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.

อิสระ วงษ์ชนะ. (2553). *ปัญหาการบริหารงานบุคคลในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

Ahmed, M. A., & Koech, P. (2019). Influence of public governance on service delivery in Benadir municipality, Somalia. *International Journals of Academics & Research, 1*(2), 196-206.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Satisfaction of Service Users towards the Provision of Services Registration Department Bangrak District Office Bangkok

Buncha Potchamanawong [1*] Sunitda Tesniyom [2] Natthanon Thavisin [2] and Thutsapong Wongsawad [2]

[1] *Master Student, Master of Public Administration Program, Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: bunchamax@gmail.com*

ABSTRACT

The purposes of this research article are to (1) study level of service innovation factors of the registration department. Bangrak District Office; (2) study satisfaction level of service users with the registration department services Bangrak District Office; and (3) study relationship between service innovation factors that affect satisfaction with the registration department's services Bangrak District Office Bangkok, it is survey method study, the tools used in were questionnaires, the population used in the study included people who received services from the registration department Bangrak District Office in fiscal year 2022, used the random sampling method of 396 people, statistics used in data analysis include mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, Hypothesis testing and multiple regression analysis. The result of the study found that service innovation factors, overall it is at high level, the aspect with the highest average was technology, followed by process Information and environment respectively. Satisfaction of users of the registration department's services, overall, it is at high level, the aspect with the highest average was the service staff aspect, followed by the process and duration of the service, building side Materials, equipment and technology, service quality and information, respectively. Relationship between service innovations factors Process aspects affect satisfaction with the registration department's services, procedures and duration of service, statistically; when testing the overall, picture of the relationship with the multiple correlation coefficient (R) the value was equal .928 and the predictive power (R^2) was 91.60%, with statistical; the results of the hypothesis testing found that the factors Information and process aspects It affects satisfaction with the registration department's services, statistically.

Keywords: Satisfaction, Service Users, Registration Department

Received: 22 February 2024;
Revised: 27 April 2024;
Accepted: 13 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

บัญชา พจชมานะวงศ์[1*] สุนิตดา เทศนิยม[2] ณฐนนท ทวีสิน[2] และ ธรรศพงศ์ วงษ์สวัสดิ์[2]

[1] *นักศึกษาปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

[2] *คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: bunchamax@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิธีเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มารับบริการจากฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก ในปีงบประมาณ 2565 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีบังเอิญจำนวน 396 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยนวัตกรรมการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของฝ่ายทะเบียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ รองลงมาคือ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ด้านคุณภาพการให้บริการ และด้านข้อมูลข่าวสาร ตามลำดับ ความสัมพันธ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการ ด้านกระบวนการมีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของฝ่ายทะเบียน ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อทดสอบในภาพรวมของความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ .928 และมีอำนาจค่าพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 91.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านข้อมูลสารสนเทศและด้านกระบวนการ มีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของฝ่ายทะเบียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ผู้ใช้บริการ, ฝ่ายทะเบียน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการ มีความสำคัญเนื่องจากการให้บริการเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลเป็นภารกิจที่สำคัญทางด้านการตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ขอรับบริการภายใต้ระเบียบกฎหมายและข้อบังคับที่กำหนดไว้ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้เร่งรัดให้ส่วนราชการต่างๆ ขยายขอบเขตและปรับปรุงการบริการประชาชนในรูปแบบต่างๆ การบริการประชาชนจึงเป็นหนึ่งในภารกิจที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกทั่วถึงและเป็นการประสานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระหว่างประชาชนกับข้าราชการ โดยข้าราชการจะต้องคำนึงถึงประชาชนและต้องสำรวจตัวเองด้วยว่าในการปฏิบัติราชการในฐานะที่เป็นข้าราชการซึ่งมีภารกิจในการให้บริการประชาชนได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ข้าราชการยังมีบทบาทใหม่ในเรื่องการแก้ปัญหาของประเทศชาติ ที่กำลังประสบอยู่ คือ ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ดังนั้นเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างข้าราชการกับประชาชน จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องให้ความสำคัญอย่างมากและต้องพยายามดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้การบริหารงานของส่วนราชการเป็นการบริหารงานที่จะสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพ เพิ่มพูนคุณภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด (กรมการปกครอง, 2566)

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ อีกทั้งยังมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น สังคมของกรุงเทพมหานครจึงเป็นแหล่งรวมของปัญหา (สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร, 2566) มีความสลับซับซ้อนมากแตกต่างไปจากสภาพทั่วไปของจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย ดังนั้นการบริหารและการปกครองของกรุงเทพมหานครอย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การเมือง รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่นๆ ปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองและการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร ให้เป็นรูปแบบการปกครองพิเศษที่แตกต่างจากรูปแบบอื่น เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาของกรุงเทพมหานครตลอดจนสามารถนำบริการต่างๆ ตอบสนองให้ประชาชนได้รับประโยชน์ได้รับความสะดวกมากที่สุด (กรุงเทพมหานคร, 2559)

สำนักงานเขตบางรัก เป็นหน่วยงานหลักของกรุงเทพมหานครที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง มีความเกี่ยวข้องผูกพันใกล้ชิดกับชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวกรุงเทพมหานครมากที่สุด นับตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต เนื่องจากสำนักงานเขตเป็นหน่วยงานปฏิบัติที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้บริการประชาชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในปัจจุบันการให้บริการประชาชนยังมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนข้าราชการ จำนวนประชากรในพื้นที่หรืออื่นๆ โดยจะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติการให้บริการต่างๆ ของกรุงเทพมหานครยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบกระบวนการและตัวบุคคลที่ให้บริการอยู่เป็นผลให้มีการร้องเรียนร้องทุกข์และวิพากษ์วิจารณ์งานบริการต่างๆ เหล่านั้นผ่านทางสื่อมวลชนและศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2566) โดยกรุงเทพมหานครได้มีการพัฒนาระบบการให้บริการ ณ สำนักงานเขต การแก้ไขปัญหาร้องเรียนและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ ประชาชน การปรับปรุงการให้บริการประชาชนให้สอดรับกับสถานการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประชาชนเกิดความพึงพอใจสูงสุด โดยเฉพาะการให้บริการของสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการมากที่สุด (สำนักงานเขตบางรัก, 2566) การให้บริการประชาชนของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก ถือเป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องให้บริการที่มีคุณภาพประชาชน ตอบสนองความต้องการสาธารณะของประชาชน โดยเฉพาะในด้านของงานบริการประชาชนทั้งด้านการบริการด้านเอกสารสำคัญ ตลอดจนการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เนื่องจากเป็นหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่สัมผัสกับประชาชนโดยตรง ความล้มเหลวของการบริการประชาชนจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของการบริหารจัดการและการบริการของบุคลากรที่จะสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน แม้ว่างานทะเบียนจะนำมาตรการและแนวทางต่างๆ มาใช้ในการบริการประชาชน โดยมุ่งมั่นที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกด้าน แต่งานทะเบียนราษฎรยังพบปัญหาในการให้บริการประชาชนอยู่ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการการให้บริการ ปัญหาที่เกิดจากตัวเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ ปัญหาเกิดจากขั้นตอนการบริการ ปัญหาจากสถานที่ให้บริการที่อาจยังไม่มีความเหมาะสม ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากประชาชนเอง เช่น การนำหลักฐานการขอรับบริการไม่ครบ ไม่มีความเข้าใจในขั้นตอนการบริการ ปัญหาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนต่อบริการที่ได้รับจากงานทะเบียน (สำนักงานเขตบางรัก, 2566)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการ งานทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก อันจะเป็นการเพิ่มคุณภาพการให้บริการและตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและประโยชน์สูงสุดของประชาชนที่มารับบริการจากงานทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มารับบริการจากฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก ในปีงบประมาณ 2565 (ตุลาคม 2565 – กันยายน 2566) จำนวน 37,476 คน (สำนักงานเขตบางรัก, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยวิธีบังเอิญ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (1973) จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 396 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้สูตรคำนวณความกว้างของเกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) ทุกข้อได้ 1.0

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นประชาชนที่มารับบริการจากฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางคอแหลม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

2.5 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - Coeficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .824

2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ด้วยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มารับบริการจากฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก ระหว่างเดือนตุลาคม 2565-กันยายน 2566 และนำข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลทางสถิติ โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ พร้อมตอบข้อซักถามบางประการที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว เพื่อนำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

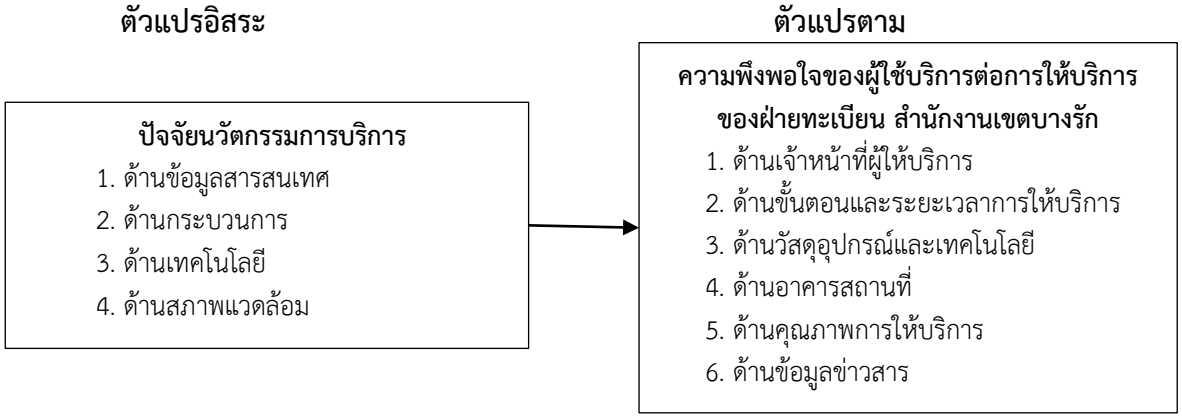
4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต แนวคิดและทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาเชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลของกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นประชาชนที่มารับบริการจากฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก ระหว่างเดือนตุลาคม 2565-กันยายน 2566 ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต รวมถึงศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน	$\bar{X}$	S.D	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านข้อมูลสารสนเทศ	4.12	0.51	มาก	3
2. ด้านกระบวนการ	4.14	0.60	มาก	2
3. ด้านเทคโนโลยี	4.17	0.64	มาก	1
4. ด้านสภาพแวดล้อม	3.80	0.55	มาก	4
รวม	4.06	0.58	มาก	

2. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ รองลงมา คือ ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ด้านคุณภาพการให้บริการ และด้านข้อมูลข่าวสาร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของฝ่ายทะเบียน	$\bar{X}$	S.D	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	3.96	0.46	มาก	1
2. ด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ	3.85	0.37	มาก	2
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี	3.80	0.19	มาก	4
4. ด้านอาคารสถานที่	3.84	0.22	มาก	3
5. ด้านคุณภาพการให้บริการ	3.77	0.20	มาก	5
6. ด้านข้อมูลข่าวสาร	3.73	0.25	มาก	6
รวม	3.85	0.34	มาก	

3. ความสัมพันธ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ความสัมพันธ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy}=.985) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการส่งผลต่อปัจจัยด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ (X_2 : Y_2 = .980) มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านกระบวนการส่งผลต่อปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ (X_2 : Y_1 = .978) มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ความสัมพันธ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

	X1	X2	X3	X4	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	XTotal	YTotal
X1	1											
X2	.953**	1										
X3	.937**	.941**	1									
X4	.976**	.908**	.880**	1								
Y1	.931**	.978**	.845**	.888**	1							
Y2	.908**	.980**	.880**	.851**	.888**	1						
Y3	.931**	.904**	.845**	.887**	.823**	.888**	1					
Y4	.976**	.908**	.880**	.862**	.888**	.901**	.882**	1				
Y5	.931**	.904**	.845**	.878**	.832**	.788**	847**	.887**	1			
Y6	.931**	.904**	.845**	.818**	.821**	.888**	.851**	.888**	853**	1		
XTotal	.991**	.975**	.943**	.958**	.956**	.958**	.956**	.958**	.956**	.956**	1	
YTotal	.979**	.932**	.886**	.966**	.976**	.966**	.976**	.966**	.976**	.976**	.985**	1

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จากจำนวน 4 ด้าน โดยมีตัวแปรที่ทดสอบพบว่า ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 4 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี ด้านกระบวนการ และด้านข้อมูลสารสนเทศ สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านสภาพแวดล้อม สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .901 มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 90.10

ด้านเทคโนโลยี สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .895 มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 89.50

ด้านกระบวนการ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .876 มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 87.60

ด้านข้อมูลสารสนเทศ สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .867 มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 86.70 ซึ่งสามารถแสดงผลของสมการพยากรณ์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adj R^2	SEE	Sig.
1. ด้านสภาพแวดล้อม (X_4)	.949	.901	.900	.176	.000**
2. ด้านเทคโนโลยี (X_3)	.946	.895	.895	.177	.000**
3. ด้านกระบวนการ (X_2)	.936	.876	.875	.193	.000**
4. ด้านข้อมูลสารสนเทศ (X_1)	.931	.867	.866	.200	.000**

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร แสดงว่า ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านกระบวนการ ด้านเทคโนโลยี และด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมมีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 71.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบของคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .698, .236, -.494 และ -.419 ตามลำดับ

โดยค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร มีค่าเท่ากับ .863 มีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 71.50 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .712 สามารถสร้างสมการณ์พยากรณ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = .251 + .698_{X1} + .236_{X2} - .494_{X3} - .419_{X4}$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = .931Z_{X1} + .282Z_{X2} - .544Z_{X3} - .709Z_{X4}$

จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
1. ด้านข้อมูลสารสนเทศ (X_1)	.698	.014	.931	50.574	.000	0.114	11.522
2. ด้านกระบวนการ (X_2)	.236	.050	.282	4.717	.000	0.470	21.109
3. ด้านเทคโนโลยี (X_3)	-.494	.050	-.544	-9.916	.000	0.095	10.497
4. ด้านสภาพแวดล้อม (X_4)	-.419	.050	-.709	-8.460	.000	0.036	27.781
R = .863, R^2 = .715, Adj. R =.744, a=.251, SEE=.712, F=11.717, Sig. =.000, Durbin-Wason=1.428							

ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยนวัตกรรมการบริการ ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านกระบวนการ ด้านเทคโนโลยีและด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

อภิปรายผล

ระดับปัจจัยนวัตกรรมการบริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเขตบางรักได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการให้บริการ และจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือที่ให้บริการที่ทันสมัยพร้อมให้บริการ ประกอบกับมีการพัฒนาเว็บไซต์ของสำนักงานเขตบางรักให้มีระบบข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และการนำระบบการจองคิวออนไลน์มาใช้ ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับความสะดวกรวดเร็วในการไปใช้บริการ จึงส่งผลให้ความคิดเห็นต่อปัจจัยนวัตกรรมการบริการด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาธิต ทิพย์มณี (2566) พบว่า การบริหารงานภาครัฐของไทยที่ผ่านมา เป็นแบบสายการบังคับบัญชาและระบบราชการ ต่อมาได้พัฒนาเป็นการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management-NPM) ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มีมาตรฐาน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ผลกระทบต่อการบริหารงานภาครัฐจากเทคโนโลยี 5G มีทั้งในเชิงบวก และผลกระทบในเชิงลบ โดยมีแนวทางการบริหารงานภาครัฐในยุคนี้ ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมาย การเพิ่มงบประมาณภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพิ่มหน่วยงานที่การตรวจสอบความปลอดภัยในการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ประชาสัมพันธ์การดำเนินของภาครัฐ การคำนึงถึงความถูกต้องและอ้างอิงต่อกฎหมาย การปรับปรุงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การปฏิสัมพันธ์กับประชาชน การใช้ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) การบริการของภาครัฐระบบออนไลน์ การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การบริหารงานภาครัฐ

ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการบุคลิกลักษณะการแต่งกายความสุภาพอ่อนโยนยิ้มแย้มแจ่มใสเอาใจใส่กระตือรือร้นและเต็มใจในการให้บริการรวมถึงจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในการให้บริการในแต่ละด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัชชา เพิ่มสุภัคกุล (2566) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการประกันสังคม มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรมี และด้านความเชื่อมั่นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด มีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านคุณภาพการบริการโดยรวม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ

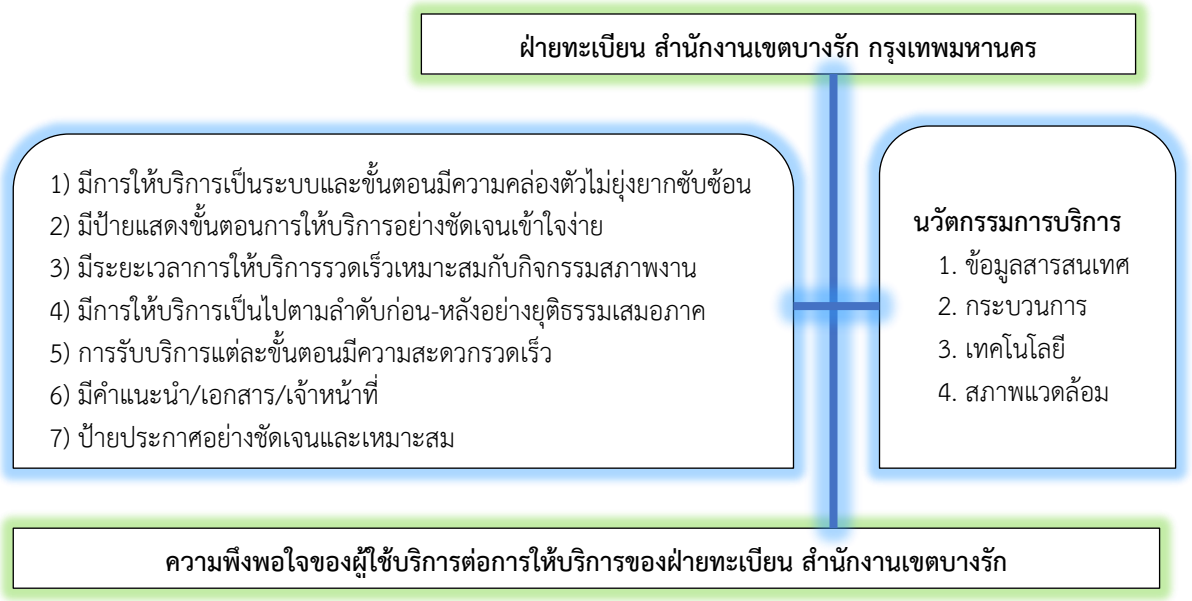
ความสัมพันธ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy}=.985) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการส่งผลต่อปัจจัยด้านขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ (X_2 : Y_2 = .980) มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านกระบวนการส่งผลต่อปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ (X_2 : Y_1 = .978) มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวรัตน์ แจ่มแจ้ง และเฉลิมพงศ์ มีสมนัย (2566) พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะขององค์การ ประเภทของงานที่รับผิดชอบ คุณลักษณะส่วนบุคคล การควบคุมและดูแล และความสมดุลระหว่างการทำงานกับการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและในระดับ

ผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรที่ทดสอบมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นตัวแปรปัจจัยนวัตกรรมการบริการมีค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยหรืออำนาจพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .901 มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 90.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะว่าผู้ใช้บริการพึงพอใจภาพรวมของสำนักงานเขตบางรัก เนื่องจากความสวยงามในการการตกแต่ง ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนและมีความปลอดภัยรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา กลั่นไพฑูรย์ และคณะ (2565) พบว่า ปัจจัยนวัตกรรม ได้แก่ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ และด้านนวัตกรรมบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายประมาณร้อยละ 59.20 และปัจจัยบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์องค์กร ด้านเทคโนโลยี ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านบุคลากร ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีอำนาจการทำนายประมาณร้อยละ 63.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยนวัตกรรมการบริการ ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านกระบวนการ ด้านเทคโนโลยีและด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ทุกสมมติฐานมีความสอดคล้องต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 อาจเป็นเพราะคุณภาพในด้านการได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการ ความครบถ้วน/ถูกต้องของการให้บริการ การให้บริการที่ประหยัดทรัพยากร เช่น เงิน เวลา ค่าใช้จ่าย การให้บริการเป็นไปตามที่คาดหวัง และเป็นหน่วยงานที่ผู้ใช้บริการสามารถเดินทางไปมาได้สะดวกหาง่าย มีป้ายบอกทางชัดเจน มีที่จอดรถเพียงพอ ลักษณะของอาคารมีความเหมาะสม ความกว้างขวางมากพอควรและมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมประชาชนสามารถเข้ามารับบริการได้เพียงพอ มีบริเวณที่ร่มรื่นสะอาดสวยงาม ปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ สำราญ และคณะ (2566) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรมบริการปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรและความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยนวัตกรรมบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ มีอำนาจการทำนายร้อยละ 47.20 และปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านพนักงาน และด้านการดำเนินงานการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ มีอำนาจการทำนายร้อยละ 61.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

องค์ความรู้ใหม่

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียน จากข้อสังเกตในการลงเก็บข้อมูล สำนักงานเขตบางรัก มีขั้นตอนการให้บริการต่างๆ ได้แก่ มีการให้บริการเป็นระบบและขั้นตอนมีความคล่องตัวไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีป้ายแสดงขั้นตอนการให้บริการอย่างชัดเจนเข้าใจง่าย มีระยะเวลาการให้บริการรวดเร็วเหมาะสมกับกิจกรรมสภาพงาน มีการให้บริการเป็นไปตามลำดับก่อน-หลังอย่างยุติธรรมเสมอภาคเท่าเทียม การรับบริการแต่ละขั้นตอนมีความสะดวกรวดเร็ว มีคำแนะนำ/เอกสาร/เจ้าหน้าที่ และป้ายประกาศอย่างชัดเจนและเหมาะสม อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีประสิทธิภาพการให้บริการและคุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีความรู้ความสามารถในงานที่ให้บริการเป็นอย่างดี ให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสสุภาพและมีอัธยาศัยดีให้คำแนะนำหรือช่วยตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี ให้บริการด้วยความเอาใจใส่กระตือรือร้นมีความเต็มใจและมีความพร้อมในการให้บริการ และให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็วด้วยความเสมอภาคตามลำดับก่อน–หลัง ที่สำคัญมีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้วิจัยจึงสามารถเขียนเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากข้อมูลเชิงลึก สำนักงานเขตบางรัก มีหน้าที่เกี่ยวกับการปกครอง การทะเบียน การจัดทำแผนพัฒนาเขต การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การสาธารณูปโภค และการก่อสร้างอื่นๆ การสาธารณูปการ การส่งเสริม การฝึก การพัฒนาคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การส่งเสริมการกีฬา การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์ การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ การคุ้มครอง ดูแลบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การวิศวกรรมจราจร การดูแลรักษาที่สาธารณะ การควบคุมอาหาร การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยการส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ การจัดเก็บรายได้ การบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครหรือกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร และหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรปรับปรุงข้อมูลข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์ให้ทันสมัยมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลการแนะนำและชี้แจงรายละเอียดการใช้บริการ รวมทั้งเอกสารแบบฟอร์ม/คำร้องต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเตรียมเอกสารให้พร้อมก่อนมาใช้บริการในฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางรัก อันจะเป็นการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการมาใช้บริการได้

1.2 ควรปรับปรุงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยและรวดเร็วในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ตามความเหมาะสม และจัดทำแผ่นพับ วีดีทัศน์ ในการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนในการให้บริการ

1.3 ควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เพราะหากเจ้าหน้าที่ลาหยุดหรือโอนย้าย อาจจะทำให้จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการและไม่เกิดความต่อเนื่องในการให้บริการ และควรปฏิบัติงานด้วยความยิ้มแย้มมีอัธยาศัยดี พร้อมทั้งควรแต่งกายให้สุภาพเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจากที่ทำการปกครองอำเภออื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเป็นต้นแบบสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆต่อไป

2.2 ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจากที่ทำการปกครองอำเภอ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของบุคลากร ที่ทำการปกครองอำเภอที่แท้จริงและนำผลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2566). *จำนวนประชากรทั้งประเทศไทย พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

กรุงเทพมหานคร. (2559). การแบ่งส่วนราชการภายในหน่วยงานและการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 59. 27 เมษายน. *ราชกิจจานุเบกษา, หน้าที่ 61-90*.

ชุติมา กลั่นไพฑูรย์, โสรยา สุภาผล และ ปภัสรา ติรภ. (2565). *ปัจจัยนวัตกรรมและปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี* (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

นวรัตน์ แจ่มแจ้ง และ เฉลิมพงศ์ มีสมนัย. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7*(1), 51-62.

นัชชา เพิ่มสุภัคกุล. (2566). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการประกันสังคมต่อคุณภาพการให้บริการตึกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลลำพูน จังหวัดลำพูน. *วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อมศึกษา, 8*(1), 497-504.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ลัดดาวัลย์ สำราญ, โสรยา สุภาผล, พรรณราย ไพบูลย์ และ กรรณิการ์ พลเสน. (2566). ปัจจัยนวัตกรรมบริการและปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการหน่วยงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี. *Journal of Professional Routine to Research 10*(2), 13-20.

สาธิต ทิพย์มณี. (2566). แนวทางการบริหารงานภาครัฐในยุค 5G. *Public Administration Association of Thailand Journal, 5*(9), 37-50.

สำนักงานเขตบางรัก. (2566). *ระบบสารสนเทศการรายงานข้อมูลทั่วไปของสำนักงานเขตบางรัก*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2566. จาก http://www.bangkok.go.th/bangrak/page/sub/523/ข้อมูลทั่วไปของเขต.

สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร. (2566). *ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 1).* กรุงเทพฯ: สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร.

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (2566). *กรุงเทพฯ ของเรา*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2566. จาก https://apps.bangkok.go.th/info/.

Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Soft Skills on The Successful Performance of Human Resources of The Permanent Secretary Ministry of Public Health

Nuntawan Mookkasan[1*] and Rachen Noppanatwongsakorn[2]

[1] *Master Student, Bachelor of Public Administration, Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University, Thailand*

[2] *Department of Public Administration, Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Nutju.mu@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aims to explore the soft skills that impact the work success of human resources personnel at the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. This quantitative research employs questionnaires as the primary tool for data collection. The study's participants consist of 312 human resources professionals working at the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. The data analysis methods include the use of percentages, mean, and standard deviation. The research findings indicate that the majority of the sample groups are women, primarily aged between 30-39 years, most holding a bachelor's degree and having 1-5 years of work experience. It was observed that soft skills significantly affect the work success of human resources personnel at the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. The highest-rated soft skill is the ability to capture others' attention, followed by skills in managing personal emotions, being aware of one's own emotions, and social skills. Self-motivation also ranked highly in its average level of impact.

Keywords: Soft Skills, Human Resources, Work Success

Received: 27 November 2023;
Revised: 4 March 2024;
Accepted: 20 March 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

นันทวัน มุขสาร[1*] และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Nutju.mu@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยด้านซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 312 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุงาน 1-5 ปี และปัจจัยด้านซอฟท์สกิล (Soft skills) ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของ นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ ของตนเอง ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านทักษะทางสังคม ด้านการจูงใจตนเอง

คำสำคัญ: ซอฟท์สกิล, นักทรัพยากรบุคคล, ความสำเร็จ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลก ต่างมีบริบท สภาพแวดล้อม และทรัพยากรของตนเองมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งแต่ละแห่งจะต้องมีการบริหารและพัฒนาประเทศของตนเองให้ดีที่สุดในช่วงเวลานั้นๆ จึงก่อให้เกิดการจัดตั้ง “องค์การ” ขึ้นเป็นจำนวนมากโดยมีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อรับใช้มนุษย์ในสังคม และเป็นหน่วยที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์มากที่สุดก็ว่าได้ เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่ในชีวิตของมนุษย์ได้อุทิศให้กับการทำงานซึ่งเป็นกิจกรรมที่มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยทั้งศักยภาพ สมรรถนะ สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของตนมากยิ่งกว่ากิจกรรมอื่นในชีวิต โดยเฉพาะมนุษย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การจำนวนมากในโลก ปัญหาเชิงพื้นที่หรือเชิงปัญหาเชิงสถานการณ์ ซึ่งทฤษฎีองค์การจัดการสมัยใหม่จำนวนมากกำลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในการให้ความสำคัญกับเรื่องของ “คน” ซึ่งหมายถึงผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ ดังนั้นจึงทำให้เกิดองค์ประกอบสำคัญของระบบการบริหารงานในองค์การ ที่เรียกว่าฝ่ายบริหารงานบุคคล ในองค์การของภาครัฐจะมีชื่อเรียกทางตำแหน่งว่า “นักทรัพยากรบุคคล” มีหน้าที่สำคัญในการบริหารจัดการความเหมาะสมระหว่างบุคคล ระบบ ลักษณะงาน และสภาพแวดล้อม เพื่อให้องค์การประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุด (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2561)

บุคลากร หรือ มนุษย์ เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญมากที่สุดในองค์การ เนื่องจากมนุษย์เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ดังนั้นจึงมีกระบวนการการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการที่ผู้บริหาร ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากร และ/หรือบุคคล ที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับบุคลากรขององค์การร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการสรรหา การคัดเลือก และบรรจุแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งดำเนินการธำรงรักษาและพัฒนาให้บุคลากรขององค์การมีศักยภาพ ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน และมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่เหมาะสม (สกล บุญสิน, 2562) ซึ่ง “นักทรัพยากรบุคคล” คือ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การโดยตรง และยังเป็นทรัพยากรมนุษย์ขององค์การในตัวเองด้วย

เช่นเดียวกัน ดังนั้นนักทรัพยากรบุคคลจึงต้องพัฒนา ทักษะของตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยหลักพื้นฐานด้านทักษะการทำงานของผู้ปฏิบัติงานนั้น ประกอบได้ด้วย 2 ส่วน ได้แก่ Hard skills เป็นทักษะทางวิชาชีพ ที่มีความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นๆ และอีกหนึ่งทักษะที่สำคัญเช่นกัน คือ Soft Skills เป็นทักษะทางอารมณ์และสังคมของผู้ปฏิบัติงานที่ต้องมีในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละวิชาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำให้การปฏิบัติงานราบรื่นและประสบความสำเร็จได้ (สุรชัย บุรพานนทชัย, 2563) หากเราเป็นบุคคลหนึ่งที่อยากประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน จะพบว่างานที่เราทำ โดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ดังนั้นการมีความชำนาญแค่ทักษะทางวิชาชีพ อย่างเดียวอาจไม่เพียงพออีกต่อไป การพัฒนาทักษะซอฟท์สกิล (Soft Skills) ควบคู่กันไปจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นทักษะที่มีความสำคัญสูงในการประกอบอาชีพของผู้นำและคนทำงานยุคใหม่ เพราะความสามารถในด้านนี้จะช่วยให้เราเชื่อมโยงและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงาน ซึ่งองค์กรหลายแห่ง จะคัดเลือกบุคคลที่มีซอฟท์สกิลที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการทำงานที่ราบรื่นและสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในงานตามที่องค์กรมุ่งหวัง (พละกริท คอนซัลแทนท์, 2566)

กระทรวงสาธารณสุข (Ministry of Public Health) เป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางระดับกระทรวงของประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกัน ควบคุม และรักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุขหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2566) มีจุดยืนองค์การส่วนกลางคือ “พัฒนานโยบาย กำกับ ติดตามประเมินผล” และจุดยืนองค์การส่วนภูมิภาค “บริหารจัดการหน่วยบริการและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ” เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ว่า ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน ซึ่งมีสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โดยกองบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของสำนักงานปลัด กระทรวงและกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้น นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญในการประสานงาน ติดต่อสื่อสาร ดำเนินการและวางแผนด้านการบริหารงานบุคคลให้ประสบ ความสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพที่สุด (กระทรวงสาธารณสุข, 2566)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยมีแนวคิดคือ ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งข้อมูลจากการค้นคว้าวิจัยนี้จะเป็นโอกาสในการนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อเป็นตัวกำหนดปัจจัยในการพัฒนาทักษะด้านซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขได้อย่างเหมาะสมได้ และหากนักทรัพยากรบุคคล มีทักษะซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่สูงขึ้นย่อมส่งผลดีต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การได้เช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยด้านซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถาม โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั้ง 12 เขตสุขภาพ ในปีงบประมาณ 2566 จำนวน 1,418 ราย (ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ บุคลากรสาธารณสุข, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั้ง 12 เขตสุขภาพ เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงทำการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง จากสูตรการคำนวณของ Taro Yamane (1967) โดยกำหนดความเชื่อมั่น ที่ร้อยละ 95 ได้จำนวนขนาดตัวอย่าง 312 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Startified Random Sampling) ด้วยวิธีการกำหนดสัดส่วนร้อยละของจำนวนสมาชิกในแต่ละชั้นภูมิ (Proportionnal Stratified Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามแบบหลายตัวเลือก (Multiple Choices Questions) ให้ผู้ตอบเลือกเพียงข้อเดียวแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอายุงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยมีคำถามจำนวน 5 ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง จำนวนคำถาม 3 ข้อ 2) การจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง จำนวนคำถาม 3 ข้อ 3) การจูงใจตนเอง จำนวนคำถาม 3 ข้อ 4) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวนคำถาม 3 ข้อ และ 5) ทักษะทางสังคม จำนวนคำถาม 3 ข้อ ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale questions) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) มี 5 ระดับ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2558) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 กำหนดขอบเขตของแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยด้านซอฟท์สกิล (Soft Skills)และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข เพื่อสร้างแบบสอบถามให้มีความสอดคล้องกัน

3.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม อาศัยกรอบแนวคิดโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และนำมาปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ ให้คำแนะนำสำหรับการพิจารณาความถูกต้องสมบูรณ์และความเหมาะสมของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาของการวิจัย โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ (สมชาย วรกิจเกษมกุล, 2554)

3.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จำนวน 30 ราย คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานบุคคล กรมการแพทย์และกรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก เพื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

3.7 นำเครื่องมือไปทดสอบความเชื่อมั่นวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach, 1990) โดยจะต้องมีค่าระหว่าง $0 \leq \alpha \leq 1$ โดยค่าที่ใกล้เคียง กับ 1 มากจะแสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง การวิจัยในครั้งนี้ใช้ค่า α ที่ยอมรับได้ที่ 0.7 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2558) โดยจะถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นและได้คุณภาพ

สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า $\alpha = \frac{N}{n-1}\left\{1 - \frac{\sum S_i^2}{s_t^2}\right\}$

α	คือ ความสอดคล้องภายใน
N	คือ จำนวนข้อคำถามในแบบสอบถาม
$\sum S_i^2$	คือ ผลรวมค่าความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ
s_t^2	คือ ความแปรปรวนของคะแนนของแต่ละคน

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัคในแต่ละด้าน มีค่าดังนี้

ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง	เท่ากับ	0.867
ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง	เท่ากับ	0.852
ด้านการจูงใจตนเอง	เท่ากับ	0.814
ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา	เท่ากับ	0.750
ด้านทักษะทางสังคม	เท่ากับ	0.750

โดยมีค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.806 ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้

3.8 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการกองบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงานเขตสุขภาพ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป

4.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 312 ราย โดยทำแบบสอบถามเป็นรูปแบบของ Google Form เพื่อส่งลิงค์ให้นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข กรอกแบบสอบถามผ่านลิงค์ได้เลย

4.3 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

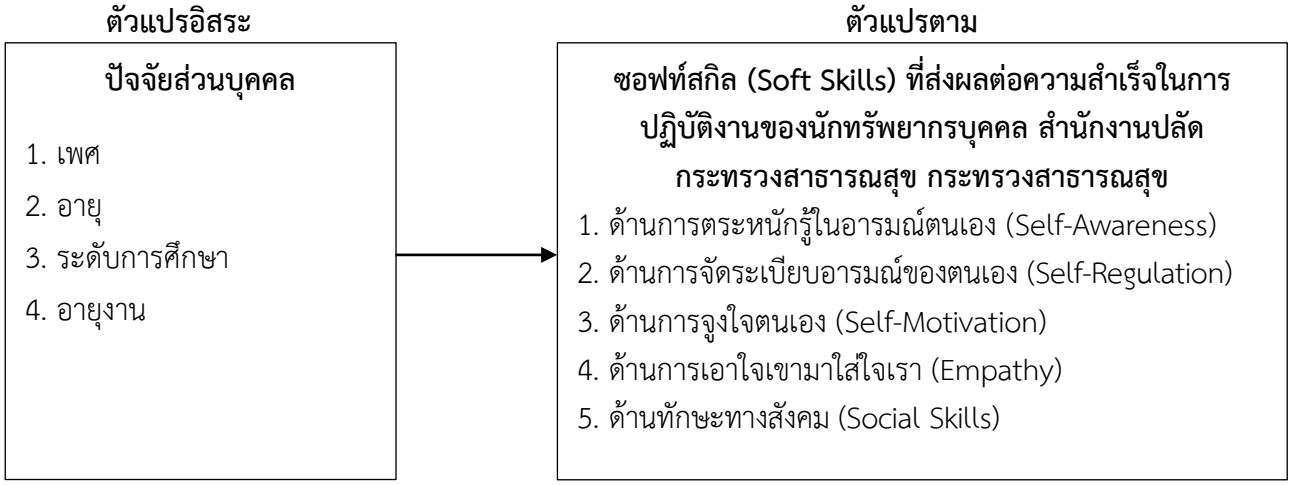
5.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence)

5.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)

5.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยของนักศึกษาและนักวิชาการต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของ นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข จึงได้กรอบแนวความคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยด้านซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 312 ราย

1.1.1 เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 248 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.49 และเป็นเพศชาย จำนวน 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.51

1.1.2 อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 147 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.11 รองลงมา อายุระหว่าง 40–49 ปี จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.62 อายุ 50 ปีขึ้นไป 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.94 อายุระหว่าง 20–29 ปี 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.33

1.1.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 250 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.12 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 62 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.88

1.1.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุงาน 1–5 ปี จำนวน 116 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.18 รองลงมา มีอายุงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 105 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.66 อายุงาน 6–10 ปี จำนวน 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.51 อายุงานต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.65

1.2 ผลการวิเคราะห์ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลซอฟท์สกิล (Soft skills) ทั้ง 5 ด้าน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยภาพรวม

ซอฟท์สกิล (Soft Skills)ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง	4.28	0.60	มากที่สุด	3
2. ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง	4.38	0.62	มากที่สุด	2
3. ด้านการจูงใจตนเอง	4.19	0.61	มาก	5
4. ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.45	0.55	มากที่สุด	1
5. ด้านทักษะทางสังคม	4.20	0.63	มาก	4
รวม	**4.30**	**0.60**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.30, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{x}$=4.45, S.D.= 0.55) ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง ($\bar{x}$=4.38, S.D.=0.62) ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง ($\bar{x}$=4.28, S.D.=0.60) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านทักษะทางสังคม ($\bar{x}$=4.20, S.D.=0.63) ด้านการจูงใจตนเอง ($\bar{x}$=4.19, S.D.=0.61) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การทราบถึงอารมณ์ของตนเอง	4.42	0.58	มากที่สุด	1
2. การประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง	4.30	0.60	มากที่สุด	2
3. ความมั่นใจในตนเอง	4.12	0.63	มาก	3
รวม	**4.28**	**0.60**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.28, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การทราบถึงอารมณ์ของตนเอง ($\bar{x}$=4.42, S.D.=0.58) การประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง ($\bar{x}$=4.30, S.D.=0.60) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง ($\bar{x}$=4.12, S.D.=0.63) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การควบคุมตนเอง	4.25	0.67	มากที่สุด	3
2. ความรับผิดชอบ	4.44	0.60	มากที่สุด	2
3. การปรับตัวได้	4.46	0.59	มากที่สุด	1
รวม	**4.38**	**0.62**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 พบว่า นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.38, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การปรับตัวได้ ($\bar{X}$=4.46, S.D. = 0.59) ความรับผิดชอบ ($\bar{X}$=4.44, S.D. = 0.60) และการควบคุมตนเอง ($\bar{X}$=4.25, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ด้านการจูงใจตนเอง โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการจูงใจตนเอง	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	4.19	0.60	มาก	2
2. ความคิดริเริ่ม	4.04	0.67	มาก	3
3. การมองโลกในแง่ดี	4.34	0.57	มากที่สุด	1
รวม	**4.19**	**0.61**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 พบว่า นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการจูงใจตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.19, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ($\bar{X}$=4.34, S.D.=0.57) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($\bar{X}$=4.19, S.D.=0.60) ความคิดริเริ่ม ($\bar{X}$=4.04, S.D= 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การเข้าใจผู้อื่น	4.39	0.54	มากที่สุด	3
2. การมีจิตใจมุ่งบริการ	4.51	0.54	มากที่สุด	1
3. การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.45	0.59	มากที่สุด	2
รวม	**4.45**	**0.55**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 5 พบว่า นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ซอฟท์สกิล (Soft skills) ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.45, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีจิตใจมุ่งบริการ ($\bar{X}$=4.51, S.D.=0.54) การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\bar{X}$=4.45, S.D.=0.59) และ การเข้าใจผู้อื่น ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.54) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลซอฟท์สกิล (Soft skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ด้านทักษะทางสังคม โดยจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านทักษะทางสังคม	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การสื่อสาร	4.23	0.56	มากที่สุด	2
2. ความเป็นผู้นำ	3.98	0.74	มาก	3
3. ความสามารถทำงานเป็นทีม	4.39	0.58	มากที่สุด	1
รวม	**4.20**	**0.63**	**มาก**	

จากตารางที่ 6 พบว่า นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ซอฟท์สกิล (Soft skills) ด้านทักษะทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.20, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความสามารถทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$=4.39, S.D.=0.58) การสื่อสาร ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความเป็นผู้นำ มี ($\bar{X}$=3.98, S.D.=0.74) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และด้านทักษะทางสังคมส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ มนตรี อินตา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง SOFT SKILLS : ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่ ได้กล่าวไว้ว่า Soft Skills เป็นทักษะที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากต่อการทำงานในศตวรรษที่ 21 และเป็นทักษะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการค่อนข้างสูง ไม่ว่าอาชีพใดก็ตามจำเป็นที่จะต้องมี Soft Skills ครูเป็นอาชีพหนึ่งที่ต้องอาศัยทักษะทางอารมณ์และสังคมอย่างมากพอๆ กับทักษะทางวิชาการ (Hard Skills) แม้ว่างานสอนจะเป็นหน้าที่หลัก ของครูก็ตาม แต่ยังมีงานอื่นอีกมากมายที่ครูจะต้องใช้ Soft Skills ในการทำงาน Soft Skills จึงเป็นเสมือน ตัวประคับประคองอาชีพครูให้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นครูอย่างแท้จริง ตลอดจนทำให้ครูนั้นประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รองลงมา คือ ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง ด้านทักษะทางสังคม และด้านการจูงใจตนเอง ตามลำดับ ซึ่งสามารถอภิปรายผลรายด้านได้ ดังนี้

ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นทักษะที่ช่วยส่งเสริมการทำงานให้ราบรื่น มีความเห็นอกเห็นใจ รู้ถึงความรู้สึก ความต้องการ และความวิตกกังวลของผู้อื่น สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน สร้างโอกาสจากความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถส่งเสริมความรู้ความสามารถของผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภารดี ชาวนรินทร์ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง ซอฟท์สกิล : ทักษะ ที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพพยาบาล ได้กล่าวไว้ว่า การใช้ Soft skills ในการดูแลผู้ป่วย เช่น การแจ้งภาวะความเจ็บป่วยหรือการ

แจ้งข่าวร้ายแก่ผู้ป่วยหรือญาติ จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกับทีมแพทย์ พยาบาลควรมีทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและควรมีทักษะในการจูงใจและทักษะในการสื่อสารที่ดี ทั้งกับผู้ป่วยและญาติ เพื่อสื่อสารให้ผู้ป่วยและญาติทราบถึงสภาพอาการของผู้ป่วย การรักษา การวางแผนการพยาบาล และการรักษาเพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และได้เสนอแนะสิ่งที่จะต้องติดตามต่อไป เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคลสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถในการจัดการความรู้สึกของตนเองได้อย่างเหมาะสม รู้ที่จะแสดงอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ออกมา ได้เป็นอย่างดีและเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพาภรณ์ พึ่งบุญพานิชย์ (2563) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับประสิทธิภาพการทำงาน และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย พบว่า การจัดการอารมณ์ของตนเองส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อเราหรือพฤติกรรมของเราอย่างไรบ้าง ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถประเมินจุดเด่น - จุดบกพร่อง เพื่อนำไปพัฒนาตนเองได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณรัตน์ ชุมภูศรี (2563) ที่ศึกษาเรื่องทักษะทางด้านอารมณ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท Eggdigital พบว่า การตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เนื่องจาก เป็นการรับรู้ในสภาวะอารมณ์ ความรู้สึก ความชอบความโน้มเอียงของตนเอง ซึ่งเป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง จึงไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

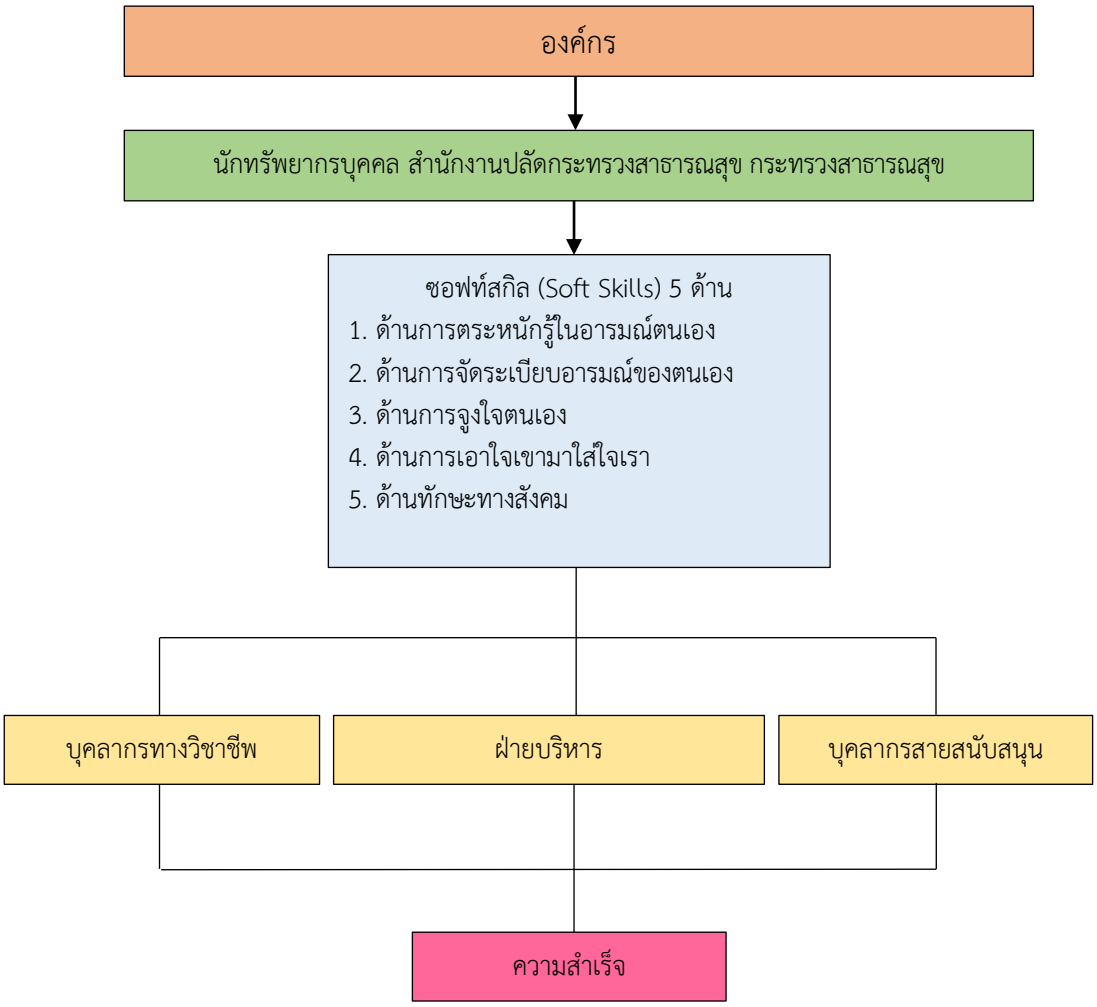
ด้านทักษะทางสังคม ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก อ้างอิงแนวคิดของ โกลแมน (Goleman, 1998) ซึ่งได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ตลอดจนความสามารถที่จะค้นพบสิ่งที่เป็นพื้นฐานร่วมกันของคนในองค์กรและทำให้คนในองค์กรมีความสามัคคีปรองดองกัน

ด้านการจูงใจตนเอง ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเจตคติ ความคิดเห็น ความพอใจที่ผลักดันให้เราขับเคลื่อนตนเองให้ริเริ่มและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพาภรณ์ พึ่งบุญพานิชย์ (2563) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับประสิทธิภาพการทำงาน และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย พบว่า การจูงใจตนเองส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข พบว่า นอกจากทักษะทางวิชาชีพ (Hard Skills) แล้ว ทักษะซอฟท์สกิล (Soft Skills) ซึ่งเป็นทักษะทางด้านอารมณ์ มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่ต้องประสานงาน ประชาสัมพันธ์และสื่อสารกับบุคลากรภายในองค์กรที่มีความหลากหลาย ทั้งบุคลากรทางวิชาชีพและบุคลากรที่เป็นสายสนับสนุน รวมทั้งฝ่ายบริหาร เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกันหรือเข้าใจความต้องการของกันและกัน ซึ่งอยู่ภายใต้นโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ที่ต้องถือปฏิบัติร่วมกันภายในองค์กรอยู่ตลอดเวลา โดยที่ผลจากการวิจัยซอฟท์สกิล (Soft Skills) ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง 2) ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง 3) ด้านการจูงใจตนเอง 4) ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา 5) ด้านทักษะทางสังคม พบว่า นักทรัพยากรบุคคลสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ให้ความเห็นว่าทุกด้านมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะ

ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ที่เมื่อพิจารณาลงไปถึงรายข้อ การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 312 ราย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เพราะว่านักทรัพยากรบุคคลของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีสัดส่วนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 39 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เพราะการจ้างงานตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ตำแหน่ง นักทรัพยากรบุคคล จะจ้างในระดับปริญญาตรีมากกว่า และมีอายุงาน 1–5 ปี ซึ่งจากผลของการตอบแบบสอบถาม พบว่า ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และทักษะทางสังคม โดยภาพรวมส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคลสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรามีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมา คือ ด้านการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง ด้านทักษะทางสังคม และด้านการจูงใจตนเอง ตามลำดับ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่องซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถระบุทักษะด้านซอฟท์สกิล

(Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล ในภาพรวมและแบ่งตามรายด้านอย่างมีนัยสำคัญได้ ผู้บริหารและฝ่ายทรัพยากรบุคคลขององค์กร สามารถนำข้อมูลไปศึกษาทักษะซอฟท์สกิล (Soft Skills) ไปวางแผนในการพัฒนาทักษะซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ช่วยให้บุคลากร ปฏิบัติงานได้สำเร็จควบคู่ไปกับทักษะด้านวิชาชีพ (Hard Skills) เพื่อเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่อง ซอฟท์สกิล (Soft Skills) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักทรัพยากรบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้ในการส่งเสริมให้บุคลากร ไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

2.2 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จในการปฏิบัติงานในองค์กรที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานเพื่อผลักดันให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2566). *ประวัติกระทรวงสาธารณสุข*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2566. จาก https://www.moph.go.th/index.php/about/history.

_____. (2566). *วิสัยทัศน์และพันธกิจกระทรวงสาธารณสุข*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2566. จาก https://www.moph.go.th/assets/images/vision.jpg.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2558). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนิดา จิตตรุทธะ. (2561). *ทฤษฎีองค์การ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พละกริท คอนซัลแทนท์. (2566). *Soft Skills คืออะไร?*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2566. จาก https://www.palagrit.com/what-is-soft-skills/.

พิมพาภรณ์ พึ่งบุญพานิชย์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, *20*(1), 1-13.

ภารดี ชาวนรินทร์. (2564). ซอฟท์สกิล : ทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพพยาบาล. *วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ*, *9*(1), 1-17.

มนตรี อินตา. (2562). Soft Skills: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, *20*(1), 1-15.

วรรณรัตน์ ชุมภูศรี. (2563). *ทักษะทางด้านอารมณ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท Eggdigital*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สกล บุญสิน. (2562). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2566). *อำนาจหน้าที่*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2566. จาก https://ops.moph.go.th/public/index.php/aboutus/authority_and_function.

สุรชัย บุรพานนทชัย. (2563). *ทักษะทางสังคม คุณธรรม และจริยธรรมที่จำเป็นและสำคัญต่อการปฏิบัติงานของคนประจำเรือ* (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม.

Cronbach, L.J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York: Bantan Books.

Yamane, T. (1967). Statistics, An Introductory Analysis. (2d ed.). New York: Harper & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 257-264.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Study an Efficient Budgeting System: Case Study Construction Machinery Manufacturing Company in Rayong Province

Teerayut Tamsri[1*] and Somboon Saraphat[1]

[1] *Department of Administration and Development, Faculty of Management Sciences, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: teerayut.tam@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to study (1) Problems and obstacle in implementing the budget system for administration; and (2) Suggestions and guidelines for solving and preventing problems arising from the use of budget in the administration for effective management. The sample was employees of a construction machinery manufacturing company in Rayong Province. They were selected by their involved in the budget system both budgeting approving budgets and implementing budgets which consists of operational level, supervisor level and manager level total 17 employees. The instrument for collecting data was a structured interview with open-ended interview questions, which is a research methodology that is flexible and open-minded in answering research questions, analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The result of the study found that 1) problems arise during the budgeting process that takes a lot of time, lack of sufficient information to make budget and do not have sufficient expertise and experience in budgeting effectively, problems arising in the budget management by actual spending exceeds the set budget, actual spending incurred later than the planned, uncertainty in production and external factors causing to cannot be used budget as planned. 2) Summary of guidelines for solving and preventing problems arising from the use of budget in management are a) making an accurate plan and budget b) use actual expenditures in the past as a guideline for budgeting c) continuous monitoring of budget usage and reporting results. Adjust the budget plan quarterly, and d) analyze the actual performance against the budget targeted to find ways to improve in the future.

Keywords: Budget, Problems Arise During the Budgeting Process, Problems Arising in the Budget Management

Received: 18 June 2023;
Revised: 10 June 2024;
Accepted: 26 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การศึกษาระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษา บริษัทผลิตเครื่องจักรในอุตสาหกรรมก่อสร้างในจังหวัดระยอง

ธีระยุทย์ แต้มศรี[1*] และ สมบูรณ์ สาระพัด[1]

[1] สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาอุสาหกรรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: teerayut.tam@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาและอุปสรรคของการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการบริหารงาน และ (2) ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการใช้งบประมาณในการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรที่ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยเป็นพนักงานของบริษัทผลิตเครื่องจักรอุตสาหกรรมก่อสร้างในจังหวัดระยอง ที่มีส่วนร่วมในระบบงบประมาณ ทั้งการจัดทำงบประมาณ อนุมัติงบประมาณและใช้งบประมาณ ประกอบด้วย พนักงานระดับปฏิบัติการ ระดับหัวหน้างาน และระดับผู้จัดการ จำนวนทั้งหมด 17 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่และค่าสถิติร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการจัดทำงบประมาณ ได้แก่ การใช้เวลามากในการจัดทำงบประมาณ การขาดข้อมูลที่เพียงพอในการทำงบประมาณและบุคลากรไม่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่เพียงพอในการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้งบประมาณ การใช้จ่ายจริงที่เกิดขึ้นล่าช้ากว่าช่วงเวลาที่กำหนด ความไม่แน่นอนของยอดการผลิตและปัจจัยภายนอก ทำให้ไม่สามารถใช้งบประมาณได้ตามแผน (2) ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการใช้งบประมาณในการบริหารงานโดย 1) การจัดทำแผนและกำหนดงบประมาณอย่างรัดกุม 2) นำค่าใช้จ่ายจริงในอดีตมาเป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณ 3) มีการติดตามการใช้งบประมาณและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง ปรับแผนงบประมาณทุกไตรมาส และ 4) วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานจริงเปรียบเทียบกับเป้าหมายของงบประมาณที่กำหนดไว้ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงให้ดีขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: งบประมาณ, ปัญหาระหว่างการจัดทำงบประมาณ, ปัญหาระหว่างการใช้งบประมาณ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

อุตสาหกรรมก่อสร้าง นับเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ในช่วงปี 2552-2562 มูลค่าการลงทุนก่อสร้างโดยรวมมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 8.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) โดยแบ่งประเภทงานก่อสร้างในประเทศไทยเป็นงานก่อสร้างของภาครัฐ และงานก่อสร้างของภาคเอกชน งานก่อสร้างของภาครัฐส่วนใหญ่เป็นสัดส่วนโครงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานร้อยละ 82 ของมูลค่าก่อสร้างงานภาครัฐทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นโครงการก่อสร้างอาคารของรัฐ ที่พักข้าราชการและโครงการอื่น ๆ เช่น โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ซึ่งผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่มักจะได้เปรียบในการรับงานภาครัฐ โดยเฉพาะการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เนื่องจากมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีศักยภาพทางการเงิน และการพัฒนาเทคนิคต่าง ๆ รวมถึงเทคโนโลยีในงานก่อสร้างอย่างต่อเนื่อง (ธเนศ มหัทธนาลัญ, 2564)

การผลิตเครื่องจักรในอุตสาหกรรมก่อสร้างจึงเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมก่อสร้าง ทั้งนี้การก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและการก่อสร้างเส้นทางคมนาคมขนาดใหญ่จำเป็นต้องใช้เครื่องจักรกลหนักในการทำงาน ปัจจุบันผู้ผลิตเครื่องจักรกลหนักรายใหญ่ในประเทศไทยล้วนเป็นบริษัทผู้ผลิตจากต่างชาติทั้งสิ้น ซึ่งการผลิตมีทั้งเพื่อใช้ในการก่อสร้างภายในประเทศส่วนหนึ่งและการส่งออกเครื่องจักรไปยังต่างประเทศ โดยสถานการณ์การส่งออกเครื่องจักรที่ใช้ใน

การก่อสร้างและส่วนประกอบของเดือนมกราคม 2566 มีมูลค่า 146.22 ล้านเหรียญสหรัฐ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 68.26 ส่งผลให้เครื่องจักรกลหนักมีความต้องการในตลาดค่อนข้างมาก เกิดการแข่งขันสูงในบรรดาการผลิตเครื่องจักรกลหนักที่ใช้ในการก่อสร้าง ปัญหาและอุปสรรคหลักคือ 1) ราคาต้นทุนวัตถุดิบที่มีราคาสูงขึ้นร้อยละ 10-15 โดยเฉพาะเหล็กที่ราคาสูงขึ้นกว่าร้อยละ 50 รวมทั้งราคาน้ำมันที่ผันผวนส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม 2) การพึ่งพาการนำเข้าชิ้นส่วนเครื่องจักรที่มีราคาแพงเนื่องจากผู้ประกอบการในประเทศยังไม่มีศักยภาพในการผลิตเท่าที่ควร โดยเฉพาะผลจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน ที่ส่งผลให้ราคาต้นทุนวัตถุดิบหลัก เช่น เหล็ก สแตนเลสและน้ำมันสูงขึ้นมาก (ธันยนันทน์ รัตนประยูร, 2566) ทำให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น แต่ละบริษัทจำเป็นต้องมีการวางแผน และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ผ่านการบริหารงบประมาณ

งบประมาณ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554) หมายถึง ประมาณการรายรับรายจ่าย โดยงบประมาณเป็นแผนงานสำคัญในการบริหารงาน เป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับผู้ปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร นอกจากนี้งบประมาณยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตามงบประมาณ เป็นเพียงแนวทางในการปฏิบัติที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเท่านั้น ในการปฏิบัติจริงอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญก่อนหลังของแต่ละงาน สอดคล้องกับรัตติยา สัจจภิรมย์ (2561) ที่สรุปว่า งบประมาณ หมายถึง การวางแผนการเงินที่คาดว่าจะต้องจ่าย โดยการคิดไว้ล่วงหน้าและแสดงข้อมูลออกมาเป็นตัวเลข แสดงออกมาในรูปของตัวเงินและรูปโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะหนึ่ง รวมถึงการประมาณการบริหาร กิจกรรมโครงการและค่าใช้จ่าย ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนการดำเนินงาน ให้บรรลุตามแผนนี้ภายในองค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในอนาคต ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

การบริหารงบประมาณ เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐและบริษัทเอกชน พนักงานในแต่ละหน่วยงานต้องร่วมมือกันในการจัดทำงบประมาณ ตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการติดตามผล เพื่อให้การบริหารงบประมาณสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงบประมาณ การวางแผน ตลอดจนมีการติดตามผล รวมไปถึงมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมาย จึงจะสามารถบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ (2548) ที่สรุปว่าการบริหารงบประมาณ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่จะช่วยในเรื่องของการบริหารทางการเงิน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการที่จะทำให้ผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ สามารถที่จะทำหน้าที่ในด้านการวางแผน และการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนบรรลุเป้าหมายหลักที่กำหนดเอาไว้ได้

แม้ว่างบประมาณและการบริหารงบประมาณเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินกิจการขององค์กร แต่ก็พบปัญหาที่เกิดในการใช้งบประมาณ ซึ่งมีทั้งการใช้จ่ายงบที่มากกว่าและน้อยกว่างบประมาณที่ตั้งไว้ ใช้จ่ายล่าช้ากว่าแผนที่วางไว้ รวมไปถึงการไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงบประมาณตามที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Perter E.D Love และ Lavagnon A. Ika (2022) ที่พบว่า ค่าใช้จ่ายจริงที่เกิดขึ้นในการก่อสร้างโรงพยาบาลจะสูงกว่างบประมาณที่ได้ตั้งไว้ และการใช้จ่ายงบประมาณที่เกิดขึ้นจริงล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระบบการใช้งบประมาณที่มีประสิทธิภาพและเหมาะกับการนำไปใช้บริหารงาน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเนื่องจากจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และใช้กรณีศึกษาเป็นบริษัทผลิตเครื่องจักรอุตสาหกรรมก่อสร้างแห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง โดยคาดหวังว่าผลที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการบริหารงาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้งบประมาณในงานบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ ระดับหัวหน้างาน และระดับผู้จัดการ ของบริษัทผลิตเครื่องจักรในอุตสาหกรรมก่อสร้างแห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง โดยมีประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวนทั้งหมด 17 คน ที่มีส่วนร่วมในระบบงบประมาณ ทั้งการจัดทำงบประมาณ อนุมัติงบประมาณและใช้งบประมาณ ซึ่งเป็นไปตามหลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้ชุดคำถามที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ตามกรอบวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดที่ได้ตั้งไว้ เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนที่มีบทบาท เกี่ยวข้องกันในกระบวนจัดทำงบประมาณที่แตกต่างโดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ปลายปิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการบริหารงาน และแนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการใช้งบประมาณในการบริหารงาน เป็นคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่ได้รับการยอมรับและมีการใช้การวิเคราะห์นี้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Gioia, Corley & Hamilton, 2013) โดยมีการถอดเทปจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจ การถอดรหัสคำ การแบ่งกลุ่มคำเพื่อจัดกลุ่ม การแยกประโยคคำ การเชื่อมโยงรหัสคำและประโยค การเขียนโครงร่างเพื่อช่วยในการอธิบายเรื่องราว และการสรุปผลวิเคราะห์เป็นขั้นตอนสุดท้าย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย คือการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดระหว่างการจัดทำงบประมาณและปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งบประมาณ เพื่อที่จะหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การใช้งบประมาณในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัญหาและอุปสรรคของการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการบริหารงาน

ปัญหาและอุปสรรคของการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการบริหารงานสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการจัดทำงบประมาณ โดยเริ่มตั้งแต่การพิจารณาว่าจะจัดทำโครงการอะไรบ้าง ประมาณการงบประมาณที่ต้องใช้ ประมาณการช่วงเวลาที่ต้องใช้ การนำเสนอให้ผู้บริหารพิจารณา การต่อลองปรับเปลี่ยนงบ ไปจนถึงการขออนุมัติเพื่อบรรจุโครงการต่าง ๆ เข้าไปในรายงานงบประมาณประจำปี โดยปัญหาการจัดทำงบประมาณใช้เวลามาก การขาดข้อมูลที่เพียงพอในการวางแผนและจัดทำงบประมาณ บุคลากรไม่เพียงพอในการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ และบุคลากรที่มีไม่มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำงบประมาณ ปัญหาส่วนที่ 2 คือปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้งบประมาณมาบริหารงาน โดยปัญหาที่พบคือ การใช้จ่ายเกินงบประมาณที่ตั้งไว้ การใช้จ่ายเกิดขึ้นไม่ตรงกับช่วงเวลาที่วางแผนไว้ ความไม่แน่นอนของยอดการผลิต ความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลง และความไม่แน่นอนของปัจจัยภายนอก ทำให้ต้องปรับลดงบประมาณและใช้งบประมาณไม่ได้ตามแผน

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการใช้งบประมาณในการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ

แนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการใช้งบประมาณในการบริหารงาน สามารถทำได้โดย 1) ควรจัดทำแผนงานและกำหนดงบประมาณให้สอดคล้องกับนโยบาย และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน วางแผนให้รัดกุม 2) ใช้ข้อมูลค่าใช้จ่ายจริงในอดีตมาเป็นแนวทางนำมาวิเคราะห์และวางแผน ต้องเพิ่มความรู้ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในการทำงบประมาณ 3) มีการติดตามการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด โดยหมั่นตรวจสอบและทบทวนรายงานผลการดำเนินงาน การทบทวนปรับเปลี่ยนแผนงบประมาณตามระยะเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ 4) การนำผลการปฏิบัติงานจริงมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายของงบประมาณที่กำหนดไว้ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปในทิศทางใด เพื่อหาทางปรับปรุงในอนาคต

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยปัญหาและอุปสรรคของการนำระบบงบประมาณมาใช้ในการบริหารงาน พบว่า ปัญหาส่วนที่ 1 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการจัดทำงบประมาณโดยเริ่มตั้งแต่การพิจารณาว่าจะจัดทำโครงการอะไรบ้าง ประมาณการงบประมาณที่ต้องใช้ของโครงการ ประมาณการช่วงเวลาที่ต้องใช้งบประมาณ การนำเสนอให้ผู้บริหารพิจารณา การต่อรองปรับเปลี่ยนงบประมาณ ไปจนถึงการขออนุมัติเพื่อบรรจุโครงการต่าง ๆ เข้าไปในรายงานงบประมาณประจำปี โดยปัญหาการจัดทำงบประมาณใช้เวลามาก การขาดข้อมูลที่เพียงในการวางแผนและจัดทำงบประมาณ บุคลากรไม่เพียงพอในการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ และบุคลากรที่มีไม่มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของญานิษา วิมลวงศ์สกุล (2564) ที่ศึกษาเรื่องการจัดทำงบประมาณของธุรกิจเอเจนซี่โฆษณา : กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด พบว่า ปัญหาของการจัดทำงบประมาณสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทั้งธุรกิจที่มีขนาดกลางและธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีสาเหตุมาจาก การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไม่ชัดเจน จำนวนคน อุปกรณ์และเครื่องใช้ไม่เพียงพอกับงาน การประมาณการทั้งรายได้และรายจ่ายไม่เหมาะสม แบบฟอร์มที่ใช้ในการจัดทำงบประมาณกรอกข้อมูลยากเกินไป และการไม่ได้รับข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัยทำให้เกิดการวางแผนที่ผิดพลาด

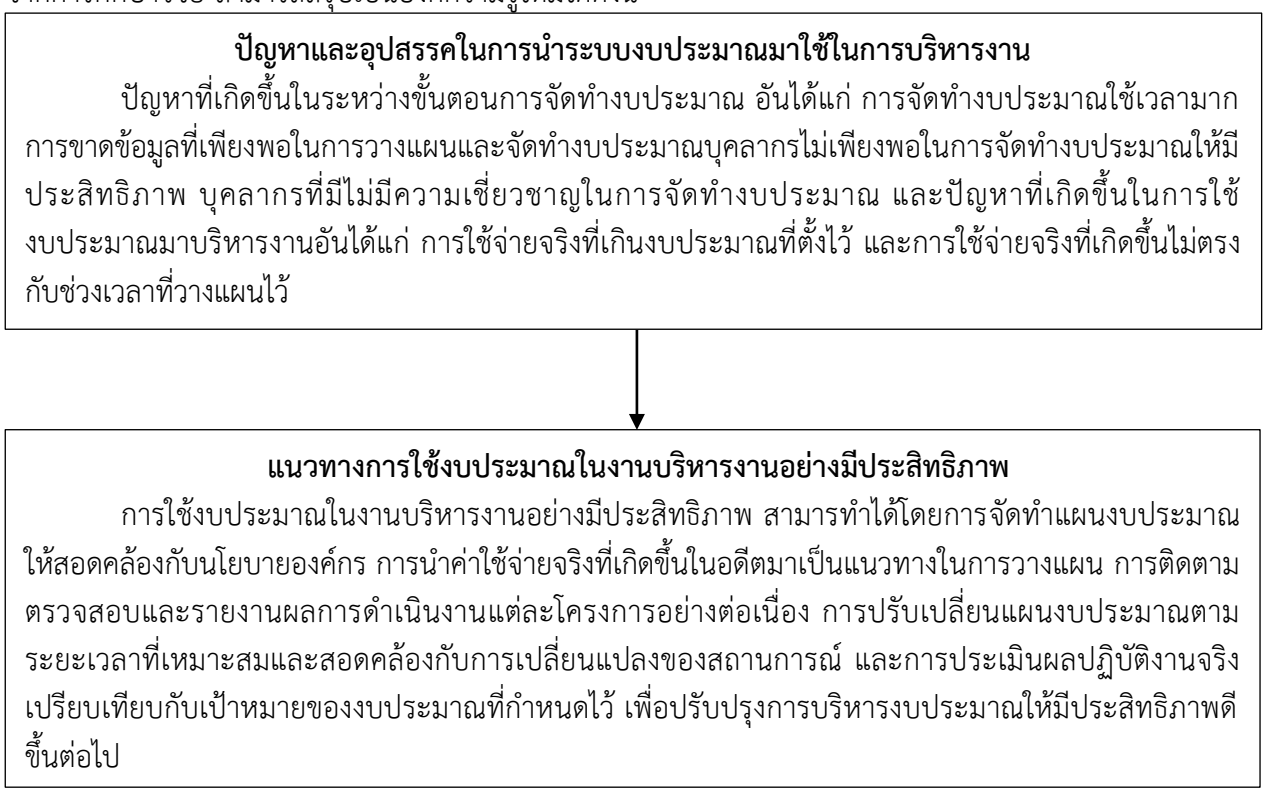
ปัญหาส่วนที่ 2 คือปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้งบประมาณมาบริหารงาน โดยปัญหาที่พบคือ การใช้จ่ายจริงที่เกินงบงบประมาณที่ตั้งไว้ การใช้จ่ายจริงที่เกิดขึ้นไม่ตรงกับช่วงเวลาที่วางแผนไว้ ความไม่แน่นอนของยอดการผลิต ความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลง และความไม่แน่นอนของปัจจัยภายนอกเช่น การเกิดโรคระบาดโควิด19 สงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครน เป็นต้น ทำให้ต้องปรับลดงบประมาณและใช้งบประมาณไม่ได้ตามแผน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Perter E.D Love และ Lavagnon A. Ika (2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่พบได้ทั่วไปของการดำเนินงานโครงการก่อสร้างของโรงพยาบาล ซึ่งพบปัญหาทั้งการใช้งบก่อสร้างเกินจากที่ตั้งไว้ และการก่อสร้างแล้วเสร็จช้ากว่าที่กำหนดไว้ โดยมีสาเหตุมา

จากการไม่สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อความเสี่ยงและความไม่แน่นอน การจัดการและการกำกับดูแลโครงการที่ไม่ได้ผล การติดตามโครงการที่ไม่ดี การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เพียงพอ และการประมาณการต้นทุนที่ไม่ถูกต้อง

ผลจากการวิจัยแนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการใช้งบประมาณในการบริหารงาน พบว่า มีแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหา 4 แนวทาง โดยแนวทางที่ 1) การจัดทำแผนงานและกำหนดงบประมาณให้สอดคล้องกับนโยบายและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน วางแผนให้รัดกุม มีส่วนสำคัญในการป้องกันปัญหาในการบริหารงบประมาณสอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธชาด สมิดเมฆ (2545) ที่กล่าวว่า แผนงบประมาณที่ดีควรเป็นแผนการดำเนินงานที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวการดำเนินงานตามสภาวการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ แนวทางที่ 2) การนำใช้ค่าใช้จ่ายจริงในอดีตมาเป็นแนวทาง ใช้ข้อมูลเชิงสถิตินำมาวิเคราะห์และวางแผนต้องเพิ่มความรู้ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในการทำงบประมาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ Colin Pidgeon (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ Method of Budgeting ได้กล่าวถึงการนำงบประมาณจากปีที่ผ่านมาของแผนกต่าง ๆ ที่มีการถูกปรับเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามความเหมาะของการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการตั้งงบประมาณ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ดีชิ้นหนึ่งในการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ แนวทางที่ 3) การติดตามการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด โดยหมั่นตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงาน การทบทวนปรับเปลี่ยนแผนงบประมาณตามระยะเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ มีส่วนสำคัญในการป้องกันปัญหาในการบริหารงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตติยา สัจจภิรมย์ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่กล่าวว่า การควบคุมงบประมาณ เช่น การติดตามการเบิกจ่ายงบประมาณ การปรับปรุงแผนการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ส่งผลอย่างมากต่อการบริหารงบประมาณ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้มีการกำหนดไว้ และแนวทางที่ 4) การนำผลการปฏิบัติงานจริงมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายของงบประมาณที่กำหนดไว้เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปในทิศทางใด เพื่อหาทางปรับปรุงในอนาคต มีส่วนสำคัญในการป้องกันปัญหาในการบริหารงบประมาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ นันทนา ศรีชัยมูล (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า งบประมาณช่วยในการประเมินผลการปฏิบัติงานและทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการทำงาน (Evaluating performance and providing incentive) มีการเปรียบเทียบระหว่างผลการปฏิบัติงานกับแผนงานที่วางไว้ ทำให้การประเมินผลงานเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกฝ่าย ทำให้เกิดการกระตุ้นให้บุคลากรมีการแข่งขันการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อจะได้รับผลตอบแทนจากการประเมินผลการปฏิบัติงานให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีตลอดเวลา

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษา บริษัทผลิตเครื่องจักรในอุตสาหกรรมก่อสร้างแห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยองนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานของบริษัทผลิตเครื่องจักรอุตสาหกรรมก่อสร้างในจังหวัดระยอง 17 คน ที่มีส่วนร่วมในระบบงบประมาณ ทั้งการจัดทำงบประมาณ อนุมัติงบประมาณและใช้งบประมาณ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการจัดทำงบประมาณ ที่ใช้เวลามาก การขาดข้อมูลที่เพียงพอในการทำงบประมาณและบุคลากรไม่มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เพียงพอในการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ 2) ปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้งบประมาณ การใช้จ่ายจริงที่เกิดขึ้นล่าช้ากว่าช่วงเวลาที่กำหนด ความไม่แน่นอนของยอดการผลิตและปัจจัยภายนอก ทำให้ไม่สามารถใช้งบประมาณไม่ได้ตามแผน 3) แนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการใช้งบประมาณในการบริหารงาน สามารถทำได้โดยการจัดทำแผนและกำหนดงบประมาณอย่างรัดกุม การนำค่าใช้จ่ายจริงในอดีตมาเป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณ 4) การติดตามการใช้งบประมาณและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง การปรับแผนงบประมาณทุกไตรมาส และประเมินผลการปฏิบัติงานจริงเปรียบเทียบกับเป้าหมายของงบประมาณที่กำหนดไว้ เพื่อหาทางปรับปรุงในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การใช้จ่ายที่เกินงบประมาณที่ตั้งไว้และการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่ตรงตามกรอบเวลา เกิดได้จากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายในนั้น บริษัทสามารถปรับปรุงได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณแก่พนักงาน การกำหนดกรอบระยะเวลาของขั้นตอนการขออนุมัติใช้งบประมาณ รวมถึงระยะเวลาในการออกคำสั่งซื้อให้ผู้รับเหมาหรือซัพพลายเออร์ให้กระชับ เพื่อทำให้สามารถใช้งบประมาณได้ตามเวลาที่กำหนด ส่วนปัจจัยภายนอกที่ยากต่อ

การควบคุมนั้น บริษัทสามารถปรับปรุงได้โดยการติดตาม วิเคราะห์สถานการณ์อย่างต่อเนื่อง การทบทวนและปรับเปลี่ยนแผนงบประมาณจึงเป็นสิ่งจำเป็น บริษัทสามารถปรับปรุงแผนงบประมาณได้ทุก ๆ ไตรมาส เพื่อที่จะให้มีงบประมาณเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วง

1.2 การติดตามผลการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยป้องกันปัญหาความล่าช้าในการใช้จ่ายงบประมาณได้ บริษัทสามารถจัดการรูปแบบการรายงานผลให้ผู้บริหารระดับสูงได้รับทราบความคืบหน้าของโครงการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ นอกจากจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบโครงการได้ทำงานตามแผนแล้ว ยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการขอความช่วยเหลือจากผู้บริหารระดับสูง หากพบว่าโครงการประสบปัญหา เพื่อช่วยเหลือแก้ไขได้ทันเวลา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างพนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ในบริษัทผลิตเครื่องจักรในอุตสาหกรรมก่อสร้างแห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง เท่านั้น จึงขอเสนอแนะให้ผู้ที่สนใจศึกษาที่คล้ายกัน ได้ทำการศึกษาในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2.2 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะทำการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด และชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ญานิษา วิมลวงศ์สกุล. (2564). *การจัดทำงบประมาณของธุรกิจเอเจนซี่โฆษณา : กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด.* (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ธเนศ มหัทธนาลัญ. (2564). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-2566: ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง.* สืบค้น 5 มีนาคม 2566. จาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Construction-Construction-Materials/Construction-Contractors/IO/io-Construction-Contractors-21.

ธันยนันทน์ รัตนประยูร. (2566). *สินค้าเครื่องจักรกลและส่วนประกอบ.* สืบค้น 5 มีนาคม 2566. จาก https://www.ditp.go.th/post/78275.

นันทนา ศรีชัยมูล. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ. (2548). *ความสำคัญของงบประมาณธนาคาร*. กรุงเทพฯ: เนชั่น.

พุทธชาด สมิดเมฆ. (2545). *ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำงบปประมาณและการการนำงบประมาณมาใช้ในบริษัทกลุ่มธุรกิจประเภทผลิตไฟฟ้า*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย).

รัตติยา สัจจภิรมย์. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม* (รายงานวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

Colin Pidgeon, C. (2010). *Methods of budgeting*. Retrieved 2 September 2022. from http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2010/finance-personnel/0610.pdf.

Gioia, D. A., Corley, K. G., & Hamilton, A. L. (2013). Seeking qualitative rigor in inductive research: Notes on the Gioia methodology. *Organizational research methods, 16*(1), 15-31.

Love, P. E., & Ika, L. A. (2022). Making sense of hospital project misperformance: Over budget, late, time and time again—Why? And what can be done about it?. *Engineering, 12*, 183-201.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 265-278.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting Retirement Saving Behaviours of Working Age Population in Bangkok

Kamonwan Poochingchai[1*] Non Vorlapanit[2] and Thitima Puttitanun[2]

[1] *Master of Economic (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Kamonwan.poo@ku.th*

ABSTRACT

This research article aims to (1) study awareness of retirement planning among working-age people in Bangkok; and (2) study factors affecting savings behavior for retirement among working-age people in Bangkok, and (3) study and compare factors affecting savings behavior for retirement among working age people in Bangkok. Between the two sample groups: the formal employment groups and Informal employment groups, to know the differences in factors affecting retirement savings behavior of the two groups. This research is social science research, combining quantitative and descriptive research. This is because it uses mathematical data and statistical tools to help collect data and summarize into opinions. Tools used to collect data: questionnaires. Statistics used to analyze data: Descriptive Statistics, Quantitative Statistics and used Path Analysis. The results of study found that the working age population in Bangkok has a high level of awareness. Factors affecting savings behavior for retirement purposes of working age people in Bangkok: Age, education level, occupation and Financial Literacy. Factors affecting savings behavior for retirement purposes of formal employment groups: Education level, status, occupation and Financial Literacy, while factors affecting savings behavior for retirement purposes of informal employment groups, Age, education level, status, occupation and Financial Literacy.

Keywords: Savings, Retirement, Work-Force Age

Received: 14 July 2023;
Revised: 31 March 2024;
Accepted: 3 May 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร

กมลวรรณ ภู่ชิงชัย[1*] นนทร์ วรพาณิชช์[2] และ ฐิติมา พุฒิทานันท์[2]

[1] *เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Kamonwan.poo@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการตระหนักรู้เรื่องการวางแผนสำหรับการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร และ (3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรงงานในระบบ และกลุ่มแรงงานนอกระบบ เพื่อทราบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของคนทั้ง 2 กลุ่ม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงพรรณา เนื่องจากเป็นการใช้ข้อมูลทางคณิตศาสตร์และเครื่องมือทางสถิติมาช่วยในการเก็บข้อมูลและสรุปเป็นความคิดเห็น เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงปริมาณ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง ผลการศึกษาพบว่า ประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานครมีความตระหนักรู้ในระดับที่มาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ ความรู้ทางการเงิน ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของแรงงานในระบบ ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และ ความรู้ทางการเงิน ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของแรงงานนอกระบบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และ ความรู้ทางการเงิน

คำสำคัญ: การออม, การเกษียณอายุ, วัยแรงงาน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ทั่วโลกกำลังเผชิญกับภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ซึ่งสาเหตุแรกมาจากการเจริญพันธุ์ที่ต่ำหรืออัตราการเกิดที่ลดลง ปี 2020 ธนาคารโลกมีการรายงานตัวเลขอัตราการเจริญพันธุ์ทั้งหมด (อัตราการเกิดต่อผู้หญิงหนึ่งคน) (Fertility rate, total (births per woman) : TFR) เท่ากับ 2.4 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับปี 1964 ที่อัตราการเจริญพันธุ์ทั้งหมด เท่ากับ 5.1 ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงที่สุดในรอบ 60 ปีที่ผ่านมา (The World Bank, 2565) ในขณะที่ ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่กำลังเผชิญกับปัญหาภาวะเจริญพันธุ์ต่ำโดยในปี 2563 ที่ผ่านมาธนาคารโลกรายงานค่า TFR ของประเทศไทยลดลงที่ 1.5 ทั้งนี้ เมื่อนำข้อมูลประชากรจากสำนักงานสถิติแห่งชาติมาพิจารณาร่วมกัน พบว่า ระหว่างปี 2555-2564 ประเทศไทยมีอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2555 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 818,901 คน ในปี 2556 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 782,129 คน ในปี 2557 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 776,370 คน ในปี 2558 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 736,352 คน ในปี 2559 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 704,058 คน ในปี 2560 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 702,755 คน ในปี 2561 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 666,109 คน ในปี 2562 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 618,193 คน ในปี 2563 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 587,368 คน และในปี 2564 มีจำนวนการเกิดอยู่ที่ 544,570 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ซึ่งสอดข้องกับข้อมูลงานวิจัยของ กนกวรา พวงประยงค์ (2561) ที่ทำการศึกษาสถานการณ์และแบบแผนความต้องการมีบุตร รวมไปจนถึงค้นหา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการมีบุตรของสตรีที่สมรสในประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีที่สมรสที่อยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์ (15 – 49 ปี) จำนวนทั้งสิ้น 15,661 ราย พบว่า ในภาพรวม มีสตรีที่สมรสเพียงร้อยละ 18.83 ที่ต้องการมีบุตรในอนาคต เมทิณี แสงกระจ่าง และรักชนก คชานุบาล ได้กล่าวถึงสาเหตุการลดลงดังกล่าวว่ามีสาเหตุมาจาก 1) อายุ โดยพบว่าอายุปัจจุบันของสตรีมีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ 2) การศึกษามีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ เพราะสตรีกลุ่มที่มีการศึกษาสูงให้ความสำคัญกับการประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานมากกว่าชีวิตสมรส (Dibaba, 2009) จึงมีการคิดไตร่ตรองและใช้เวลาในการตัดสินในเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ที่นานกว่า 3) เขตที่อยู่อาศัย ซึ่งแสดงออกถึงความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ปัจจัยเขตที่อยู่อาศัยส่งผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ คือ พื้นที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมสูงกว่ามีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า 4) สตรีที่มีอายุแรกอยู่กินต่ำกว่ามีความตั้งใจสมรสสูงกว่าสตรีที่มีอายุแรกอยู่กินสูงกว่า น่าจะมาจากการที่สตรีที่มี 5) ระยะเวลาการอยู่กินฉันสามีภรรยา โดยหากระยะเวลาการอยู่กินยาวนานออกไป แนวโน้มในความต้องการที่จะสมรสก็จะยิ่งลดลง 6) ลักษณะงาน พบว่า การทำงานที่ไม่มั่นคงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อภาวะเจริญพันธุ์การทำงานส่งผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีที่แตกต่างออกไป 7) รายได้ พบว่า สตรีที่มีรายได้ต่ำกว่ามีความตั้งใจสมรสสูงกว่าสตรีที่มีรายได้สูงกว่า 8) ทัศนคติตอบทบาทชายหญิง การที่สตรีที่มีทัศนคติบทบาทชายหญิงแบบดั้งเดิมมีความตั้งใจสมรสสูงกว่าสตรีกลุ่มทัศนคติอื่น และ 9) ทัศนคติต่อการสมรส สาเหตุที่ 2 ของปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ หากพิจารณาจากข้อมูลของสำนักงานสถติ พบว่า ระหว่างปี 2555-2564 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนี้ ในปี 2555 มีประชากรผู้สุงอายุจำนวน 8,170,909 คน ปี 2556 จำนวน 8,734,101 คน ปี 2557 จำนวน 9,110,754 คน ปี 2558 จำนวน 9,455,777 คน ปี 2559 จำนวน 9,802,080 คน ปี 2560 จำนวน 10,225,322 คน ปี 2561 จำนวน10,666,803 คนปี 2562 จำนวน 11,136,059 คน ปี 2563 จำนวน11,633,188 คน ปี 2564 จำนวน 12,071,837 คน

จากสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาทั้งในระดับครัวเรือนและปัญหาในระดับมหภาค โดยปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคครัวเรือน คือ การที่ในอนาคตประชากรวัยแรงงานต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งในด้านการดูแลผู้สูงอายุ และภาษีที่มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจาก ประชากรวัยแรงงานที่ลดลงทำให้การเก็บภาษีในอัตราเท่าเดิมนั้นไม่เพียงพอต่อการบริหารประเทศ และปัญหาระดับมหภาค คือ การขาดดุลงบประมาณ เป็นผลมาจากรายได้จากการจัดเก็บภาษีลดลงจากประชากรวัยแรงงานที่ลดลง ในขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุกลับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายดังกล่าวเป็นการเพิ่มขึ้นจากปริมาณของผู้สูงอายุ แต่สิทธิและสวัสดิการรายบุคคลยังคงเหมือนเดิม โดยสิทธิและสวัสดิการหลัก ๆ คือ เบี้ยยังชีพคนชราที่มีการจ่ายตามขั้นบันได ดังนี้ อายุ 60 - 69 ปี 600 บาทต่อเดือน อายุ 70 - 79 ปี 700 บาทต่อเดือน อายุ 80 - 89 ปี 800 บาทต่อเดือน และอายุ 90 ปีขึ้นไป 1,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเบี้ยยังชีพดังกล่าวยังต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศไทย (ปี 2564 เท่ากับ 2,803 บาท/คน/เดือน) ทั้งนี้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) รายงานว่า มีผู้สูงอายุหลังเกษียณเพียงร้อยละ 6 ที่มีรายได้จากบำเหน็จ/บำนาญ และเพียงร้อยละ 2.3 เท่านั้นมีรายได้จากดอกเบี้ยเงินออม ในขณะที่มีผู้สูงอายุร้อยละ 20 ได้รับเบี้ยยังชีพจากทางราชการ จากสถานการณ์ที่กล่าวมานอกจากจะส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานต้องแบกรับภาระเพิ่มขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้มีผู้สูงอายุที่ยังคงต้องทำงานอยู่ โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานว่าในปี 2564 ยังมีปริมาณผู้สูงอายุมากกว่า 4 ล้านคนที่ยังคงต้องทำงานอยู่ และครึ่งนึงของจำนวนดังกล่าวต้องทำงานด้วยเหตุผลที่ว่าต้องหาเลี้ยงครอบครัวหรือตนเอง/ยังคงมีหนี้สิน ด้วยวัยและสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป อาจส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการทำงานและได้รับผลตอบแทนที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับวัยแรงงาน ทั่วโลกกำลังเผชิญกับปัญหาดังกล่าว หลาย ๆ ประเทศนำแนวคิดด้านการพัฒนาระบบบำเหน็จบำนาญเพื่อการเกษียณอายุมาใช้ในการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตามระบบบำเหน็จบำนาญประเทศไทยยังคงขึ้นอยู่กับลักษณะอาชีพ กล่าวคือ มีเพียงบางอาชีพเท่านั้นที่มีสวัสดิการด้านบำเหน็จบำนาญ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มแรงงานในระบบ ได้แก่ ลูกจ้างเอกชนที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม ข้าราชการ และ/หรือเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ข้าราชการส่วนท้องถิ่นที่มีระบบบำเหน็จบำนาญเฉพาะ ครูโรงเรียนเอกชนที่เป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพประชากรวัยแรงงาน (วรเวศม์ สุวรรณระดา และ วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์) ในขณะที่ สวัสดิการบำเหน็จบำนาญของแรงงานนอกระบบจะเป็นโครงการภาคสมัครใจที่ต้องมีการจ่ายเงินสมทบซึ่งสิทธิประโยชน์ที่ได้รับน้อย

มากเมื่อเทียบกับข้าราชการและแรงงานในระบบ ประชากรกลุ่มนี้จึงเป็นที่น่ากังวล โดยในปี 2564 พบว่า ประเทศไทยมีแรงงานนอกระบบจำนวน 19.6 ล้านคน จากจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมด 37.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.0 ซึ่งลดลงจากปี 2563 ประมาณ 800,000 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 28.9 ยังเป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา จากจำนวนแรงงานนอกระบบทั้งหมดมีร้อยละ 58.0 เป็นแรงงานในภาคเกษตร ร้อยละ 32.2 เป็นแรงงานภาคการค้าและบริการ และร้อยละ 9.8 เป็นแรงงานในภาคการผลิต ยังพบอีกว่ามีแรงงานนอกระบบร้อยละ 48.2 จากแรงงานนอกระบบร้อยละ 31.8 ที่มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทนแรงงานกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทั้งจาก (1) รายได้ที่ต่ำและไม่แน่นอน (2) ไม่มีสวัสดิการคุ้มครองครอบคลุมในหลายกรณี และ (3) การออมเงินน้อยและปัญหาหนี้สิน ดังนั้น การวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุสำหรับวัยแรงงาน อาจช่วยบุคคลแก้ไขปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นได้ และเมื่อศึกษาข้อมูลพฤติกรรมการออมของคนไทย พบว่า ในปี 2563 สัดส่วนผู้มีเงินออมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74.7 จากร้อยละ 72.0 ในปี 2561 โดยมีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อการเกษียณอายุคิดเป็นร้อยละ 34.9 ธนาคารแห่งประเทศไทยมีการรายงานเกี่ยวกับการออมเพื่อการเกษียณ พบว่า 2563 คนไทยคิดวางแผนทางการเงินเพื่อใช้ในยามเกษียณ และเริ่มออมแล้วร้อยละ 66.0 ในขณะที่สัดส่วนผู้ที่ยังไม่ได้เริ่มวางแผนการออมเพื่อการเกษียณลดลงเป็นร้อยละ 15.3 ถึงแม้ว่ามีประชากรมากกว่าร้อยละ 66.0 ที่วางแผนทางการเงินเพื่อใช้ในยามเกษียณ และเริ่มออมแล้ว แต่มีเพียงร้อยละ 6.4 ที่คิด/วางแผนและทำได้ตามแผนที่วางไว้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่าการลดลงของอัตราการเกิด ที่สวนทางกับการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุจะส่งผลกระทบระยะยาว ทั้งในระดับครัวเรือน คือส่งผลให้มีอัตราส่วนการพึ่งพิง (Dependency ratio) มากขึ้น และในระดับมหภาค คือ เกิดการขาดดุลด้านรายได้จากการที่รัฐบาลต้องแบกรับรายจ่ายด้านสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุมากขึ้น การออมเพื่อการเกษียณนั้นมีประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ออมเอง ได้แก่ การมีเสถียรภาพทางการเงินสำหรับการดูแลตนเอง ในด้านการเลี้ยงชีพ ที่อยู่อาศัย รวมถึงความสามารถในการรักษายามเจ็บป่วย ลดการคาดหวังจากการดูแลโดยผู้อื่น เช่น บุตร รัฐบาล ทั้งนี้ ยังมีประโยชน์ต่อสังคม เพราะหากบุคคลสามารถดูแลตนเองได้ดีมากพอ จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับทางรัฐบาล ส่งผลให้รัฐบาลสามารถนำงบประมาณส่วนดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ด้านการศึกษา การคมนาคม และอื่นๆ ส่งผลให้ประเทศเติบโตมากขึ้น ทั้งนี้ บุคคลบางกลุ่มยังมีความเชื่อมั่นว่าสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้นเพียงพอต่อความต้องการและจำนวนของผู้สูงอายุจึงไม่ให้ความสำคัญกับการออมเพื่อการเกษียณ ซึ่งแตกต่างจากคนอีกกลุ่มที่มองว่าสวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้นั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการและจำนวนของผู้สูงอายุที่จะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต จึงเป็นที่มาของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเงินเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรงงานในระบบ และกลุ่มแรงงานนอกระบบ ซึ่งเลือกพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครเพราะมีประชากรจำนวนมากและมีความหลากหลายในหลายๆ ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รวมถึงภูมิลำเนา โดยมีความคาดหวังให้วิจัยนี้เป็นประโยชน์ในการช่วยเร่งสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการวางแผนการออมสำหรับการเกษียณอายุ และเพื่อให้รัฐบาลรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นถึงปัญหา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตระหนักรู้เรื่องการวางแผนสำหรับการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรงงานในระบบ และกลุ่มแรงงานนอกระบบ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรวัยแรงงาน อายุระหว่าง 15 – 59 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามทฤษฎีของ Taro Yamane โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้มีจำนวน 400 คน โดยปี 2565 มีประชากรกลุ่มดังกล่าว ทั้งหมด 6,360,681 คน โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 0.05 และมีการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นประชากรวัยแรงงานที่มีอายุอยู่ในช่วง 15-59 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และวิธีเลือกตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) คือ แบ่งกลุ่มประชากรที่ได้จากการระบุแบบเจาะจงออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การมีประกันสังคมและสวัสดิการเพื่อการเกษียณอายุของรัฐบาล/รัฐวิสาหิจ/เอกชนเป็นตัวแบ่ง 1) แรงงานในระบบ (แรงงานที่มีสวัสดิการเพื่อการเกษียณอายุของรัฐบาล เช่น บำเหน็จ – บำนาญข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ประกันสังคม กองทุน ฯลฯ) 2) แรงงานนอกระบบ (แรงงานที่ไม่มีสวัสดิการเพื่อการเกษียณอายุของรัฐบาล/รัฐวิสาหิจ/เอกชน)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยออกแบบจากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยทีเกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ .

ส่วนที่ 1 ด้านข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพ อาชีพ รายได้ รายจ่าย คำถามในแต่ละข้อมีลักษณะหลายตัวเลือก (Multiple Choice) โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องเลือกเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับความจริงมากที่สุด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุ เป็นการตั้งคำถามแบบมีมีตัวเลือกให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านทักษะทางการเงิน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน* ทัศนคติทางการเงิน* โดยอ้างอิงคำถามจากธนาคารแห่งประเทศไทยที่ใช้วัดทักษะทางการเงินตามกรอบของ The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามด้านความความตระหนักรู้ เป็นคำถามที่บ่งบอกว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้สถานการณ์ปัจจุบันที่ผู้วิจัยกำลังทำการศึกษา เข้าใจ จนเกิดเป็นกระบวนการคิด ปรับตัว วางแผนรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ดี

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามด้านการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ

3. สมมติฐานการ

H1 = ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน

H2 = ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านความตระหนักรู้

H3 = ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ

H4 = ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อปริมาณการออมเฉลี่ย

H5 = ปัจจัยด้านทักษะทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ

H6 = ปัจจัยด้านทักษะทางการเงินมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมปริมาณการออมเฉลี่ย

H7 = ปัจจัยด้านความตระหนักรู้มีอิทธิพลต่อการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ

H8 = ปัจจัยด้านความตระหนักรู้มีอิทธิพลต่อปริมาณการออมเฉลี่ย

H9 = ปัจจัยด้านการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุอิทธิพลต่อปริมาณการออมเฉลี่ย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะสร้างแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ ผ่าน Google Docs และแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ที่สมัครใจจะตอบในระบบออนไลน์ ผ่านทาง Social Media เช่น Facebook และ Line

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้สำหรับการอธิบายข้อมูลทั่วไปด้านข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพ อาชีพ รายได้ รายจ่าย พฤติกรรมการออม ทักษะทางการเงิน ความตระหนักรู้ กางวางแผนการออม โดยจะนำเสนอออกมาในรูปของร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเทคนิคดังกล่าวเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงสาเหตุและผล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis)โดยอาศัยแผนภาพและสมการโครงสร้างของแผนภาพที่ได้มาจากสมมติฐานหรือแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยเป็นหลักในการนำมาวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามทั้งในมิติของขนาดและมิติของทิศทาง สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม แล้วนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมาวิเคราะห์ตามเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง โดยมีวิธีการ ดังนี้

5.2.1 สร้างโมเดลรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล (causal model) ที่ประกอบด้วย ตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) เป็นตัวแปรที่ค่าความแปรปรวนทั้งหมดถูกกำหนดโดยตัวแปรสาเหตุที่อยู่ภายนอกรูปแบบที่กำหนดซึ่งผู้วิจัยไม่ประสงค์ที่จะศึกษา ตัวแปรภายใน (Endogenous Variable) คือตัวแปรที่ค่าความแปรปรวน ถูกอธิบายโดยตัวแปรภายนอก หรือโดยตัวแปรภายในที่เกิดขึ้นก่อนตัวแปรนั้น ๆ และตัวแปรส่วนที่เหลือ (Residual Variable : e) คือตัวแปรที่ไม่ปรากฏอยู่ในโมเดลแต่อาจมีอิทธิพลต่อตัวแปรที่อยู่ในโมเดลที่สร้างขึ้นได้ การสร้างโมเดลทำได้โดยการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2

5.2.2 หาค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Parameter estimation of the model) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Wight) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) ค่า t-value และค่า P-value (ทำการปรับโมเดลโดยการลบเส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออก เพื่อให้ได้โมเดลที่มีความสัมพันธ์ดีที่สุด)

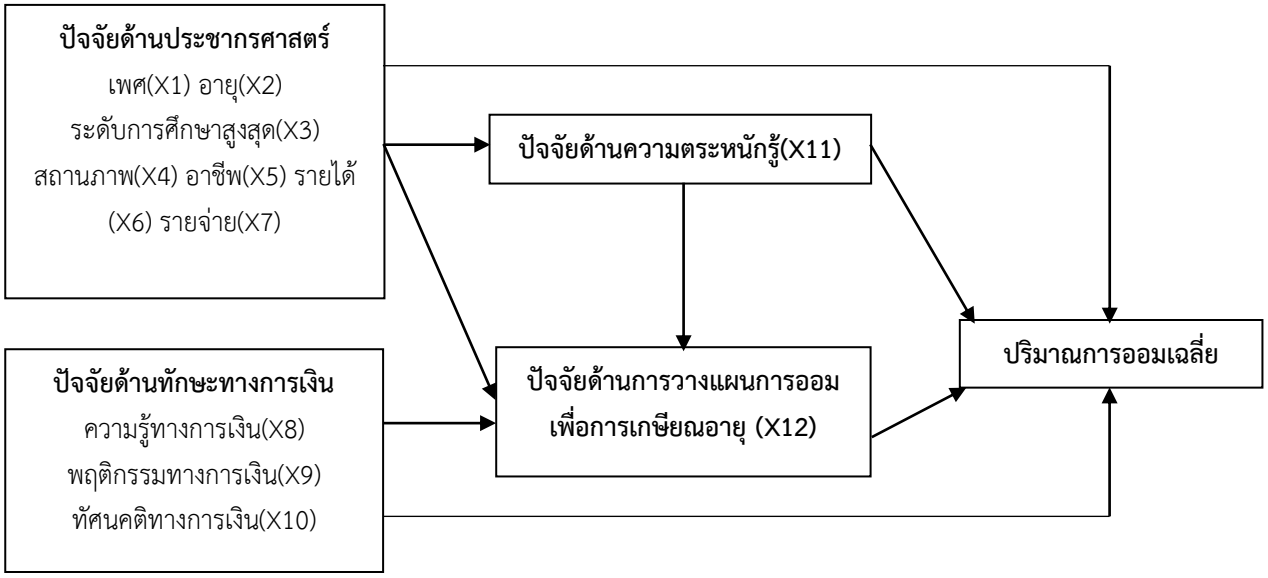
5.2.3 ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม AMOS โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้อง ดังนี้ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์ที่ใช้วัดความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติ	ค่าที่เป็นได้
CMIN-p	> 0.05
CMIN/DF	< 2
GFI	> 0.95
RMSEA	< 0.05 หรือ 0.08

5.2.4 คำนวณหาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 2 ความหมายของตัวแปร

ตัวแปร	ความหมาย
X1	เพศ
X2	อายุ / ปี
X3	การศึกษา (1 = ต่ำกว่าปริญญาตรี, 2 = ปริญญาตรี, 3 = ปริญญาโท, 4 = สูงกว่าปริญญาโท)
X4	สถานภาพ (1 = โสด, 2 = แต่งงาน, 3 = หย่าร้าง)
X5	อาชีพ (1 = นักเรียน/นักศึกษา, 2 = ข้าราชการ, 3 = พนักงานรัฐวิสาหกิจ, 4 = พนักงานบริษัทเอกชน/พนักงานข้าราชการ/ลูกจ้าง, 5 = ธุรกิจส่วนตัว, 6 = รับจ้างรายวัน/รายสัปดาห์/รายเดือน/รายปี)
X6	รายได้ / บาทต่อเดือน
X7	รายจ่าย / บาทต่อเดือน
X8	ความรู้ทางการเงิน
X9	พฤติกรรมทางการเงิน
X10	ทัศนคติทางการเงิน
X11	ความตระหนักรู้
X12	การวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ
Y	ปริมาณการออมเฉลี่ย / บาทต่อเดือน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

จากการศึกษาพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า จำนวนประชากรในการวิจัยครั้งนี้มี 411 คน แบ่งเป็นแรงงานในระบบ 291 คน ร้อยละ 70.80 และเป็นแรงงานนอกระบบ 120 คน ร้อยละ 29.20 โดยเป็นเพศหญิง 235 คน ร้อยละ 57.18 และเพศชาย 176 คน ร้อยละ 42.82 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 26 – 35 ปี จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี สถานภาพโสด อาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้อยู่ในช่วง 15,001 – 20,000 ในขณะที่ส่วนใหญ่มีรายจ่ายอยู่ในช่วง 10,001 – 20,000 ปริมาณการออมส่วนใหญ่อยู่ในช่วงต่ำ

กว่า 3,000 บาท โดยที่ใช้จ่ายก่อนออม จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 37.47 ส่วนใหญ่มีการวางแผน จำนวน 294 คิดเป็นร้อยละ 71.53 และไม่มีการวางแผน จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 28.47 ส่วนใหญ่กำลังออม จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 70.80 และยังไม่เริ่มออม จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 ส่วนใหญ่เลือกประเภทการออมเป็นประเภท เงินฝากออมทรัพย์ จำนวน 254 คน กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ จำนวน 154 คน เงินฝากประจำ จำนวน 115 คน ออมในหลักทรัพย์ จำนวน 82 คน กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ จำนวน 49 คน กองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) จำนวน 32 คน กองทุนรวมหุ้นระยะยาว (LTF) จำนวน 27 คน และไม่มีการออม จำนวน 91 คน

1. การตระหนักรู้เรื่องการวางแผนสำหรับการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานครมีความตระหนักรู้เรื่องการวางแผนสำหรับการเกษียณอายุอยู่ในระดับที่มาก พิจารณาได้จากพฤติกรรมการเงิน ดังตารางที่ 3

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 62.53 มีพฤติกรรมการออมก่อนใช้จ่ายมากกว่าใช้จ่ายก่อนออม ร้อยละ 71.53 มีการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ และร้อยละ 70.80 กำลังออม และพิจารณาได้จากตัวแปรที่ใช้ศึกษา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุ

พฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุ	**จำนวน**	**ร้อยละ**
1. พฤติกรรมการออมกับการใช้จ่าย		
ออมก่อนใช้จ่าย	257	62.53
ใช้จ่ายก่อนออม	154	37.47
2. การวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ		
มีการวางแผน	294	71.53
ไม่มีการวางแผน	117	28.47
3. สถานะการออม		
กำลังออม	291	70.80
ยังไม่เริ่มออม	120	29.20

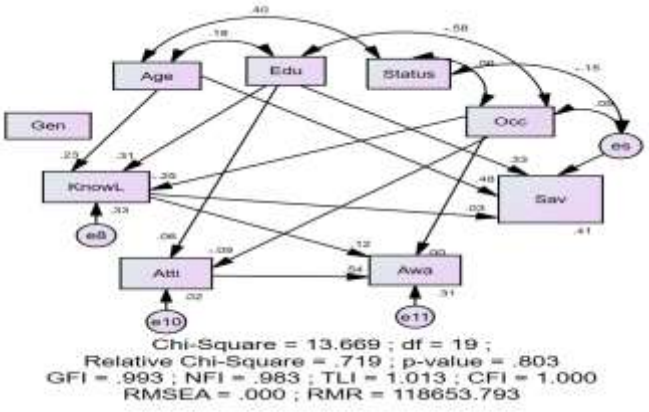
ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	**Min**	**Max**	**ค่าเฉลี่ย**	**S.D.**	**ระดับคะแนน**
ความรู้ทางการเงิน	1	8	6.74	1.456	คะแนนที่คาดหวัง
พฤติกรรมทางการเงิน	1	5	3.56	1.14	มาก
ทัศนคติทางการเงิน	1	5	3.51	1.15	มาก
ความตระหนักรู้	1	5	3.84	0.95	มาก
การวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุ	1	5	3.75	0.95	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์คะแนนที่คาดหวัง โดยอ้างอิงจากธนาคารแห่งประเทศไทยที่ได้กำหนดเกณฑ์คะแนนที่คาดหวังด้านความรู้ทางการเงิน เท่ากับ ≥ 5 (อ้างอิงจาก รายงาน Measuring Financial Literacy : Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study ปี 2012 และ รายงาน OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies ปี 2020) และมีความคิดเห็นทางด้านพฤติกรรมทางการเงิน ด้านทัศนคติทางการเงิน ด้านความตระหนักรู้ และด้านการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความรู้ทางการเงิน ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลเส้นทางแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

จากภาพที่ 2 เป็นโมเดลที่ตรวจสอบแล้วผ่านเกณฑ์วัดความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่

อายุ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อปริมาณการออมเฉลี่ย โดยอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านตัวแปรความรู้ทางการเงิน มีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.483

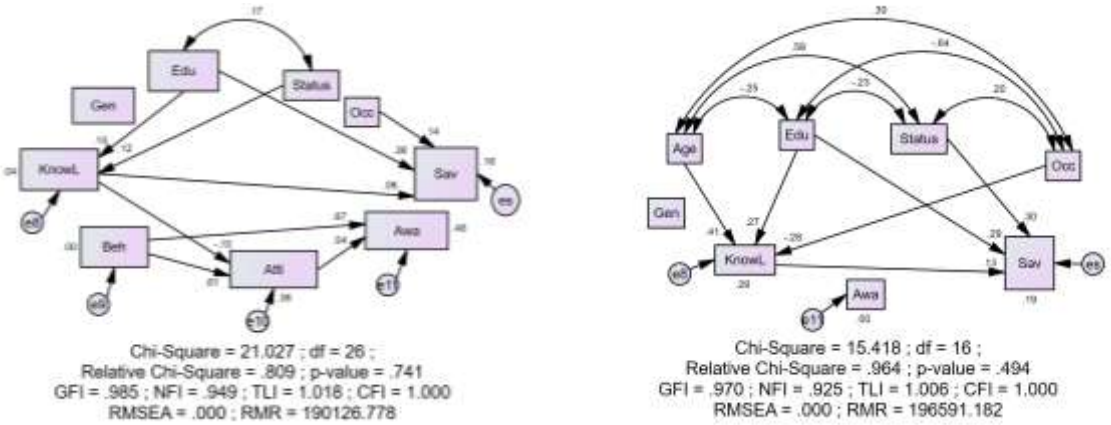
ระดับการศึกษา มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อปริมาณการออมเฉลี่ย โดยอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านตัวแปรความรู้ทางการเงิน มีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.341

อาชีพ มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบต่อปริมาณการออมเฉลี่ย โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรความรู้ทางการเงิน มีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ – 0.007 โดยผู้วิจัย

ความรู้ทางการเงิน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปริมาณการออมเฉลี่ย มีขนาดอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.029

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรงงานในระบบ และกลุ่มแรงงานนอกระบบ ตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบโมเดลเส้นทางแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร 2 กลุ่ม ระหว่างกลุ่มแรงงานในระบบ (ซ้าย) และ กลุ่มแรงงานนอกระบบ (ขวา)

จากภาพที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มแรงงานในระบบ ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และความรู้ทางการเงิน ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มแรงงานนอกระบบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และความรู้ทางการเงิน ซึ่งปัจจัย 4 ตัวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการออม มีเพียง 1 ตัว ได้แก่ อาชีพ ที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุ

อภิปรายผล

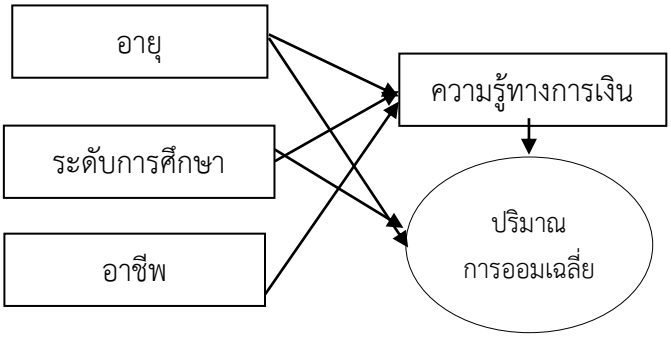
ผลจากการศึกษาด้านการตระหนักรู้เรื่องการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร มีความตระหนักรู้ด้านการวางแผนสำหรับการเกษียณอายุในระดับสูง เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุมากกว่าการไม่วางแผน ออมก่อนการใช้จ่ายมากกว่าการใช้จ่ายก่อนออม และส่วนใหญ่กำลังเก็บออมเพื่อการเกษียณอายุ นอกจากนี้ ยังมีระดับคะแนนความคิดเห็นในด้านทัศนคติทางการเงิน ด้านความตระหนักรู้ และด้านการวางแผนการออมเพื่อการเกษียณอายุอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมากอีกด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนเกิดความวิตกกังวล เนื่องจากผลกระทบของการไม่วางแผนการออมเพื่อการเกษียณปรากฏให้เห็นชัดเจนมากขึ้น เช่น การที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพในสภาวะที่สภาพร่างกายไม่พร้อม ผู้สูงอายุเร่ร่อนไม่มีที่พักอาศัยที่มั่นคง ความไม่เพียงพอของสวัสดิการของรัฐบาล และค่านิยมการมีบุตรที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ เกษมศรี ปูชนีย์วงศ์ (2558) ศึกษาการตระหนักรู้และพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของกลุ่มบุคคลช่วงอายุระหว่าง 25-35 ปี พบว่า คนส่วนใหญ่มีการตระหนักถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยกลุ่มตัวอย่างกำหนดอายุที่คิดว่าจะเกษียณจากการทำงานที่อายุเฉลี่ย 56.68 ปี และส่วนใหญ่มีแนวคิดในการวางแผนเกษียณอายุมากกว่าไม่มีการวางแผน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้และการวางแผนการเก็บเงินออม ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ ความรู้ทางการเงิน ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยที่ปัจจัย 3 ปัจจัย ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และความรู้ทางการเงิน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปริมาณการออมเฉลี่ย หมายถึง ปริมาณการออมเฉลี่ยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย นั่นคือ เมื่ออายุ ระดับการศึกษา และความรู้ทางการเงินเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้ปริมาณการออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ อายุ และระดับการศึกษายังมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อปริมาณการออมเฉลี่ย

โดยผ่านความรู้ทางการเงินอีกด้วย นั่นหมายความว่า เมื่ออายุและระดับการศึกษาสูงขึ้นจะส่งผลโดยตรงให้ความรู้ทางการเงินเพิ่มขึ้น และส่งผลโดยอ้อมถึงปริมาณการออมเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่ อาชีพ มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบต่อปริมาณการออมเฉลี่ย โดยผ่านความรู้ทางการเงิน หมายถึง อาชีพที่แตกต่างกันจะส่งผลให้แต่ละบุคคลมีความรู้ทางการเงินที่ต่างกัน ซึ่งย่อมส่งผลให้ปริมาณการออมเฉลี่ยนั้นแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อายุ ระดับการศึกษา และความรู้ทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น เมื่อบุคคลมีอายุและระดับการศึกษามากขึ้นจะส่งผลให้ความรู้ทางการเงินมากขึ้นด้วย และส่งผลกระทบเชิงบวกต่อปริมาณการออมเฉลี่ย และถึงแม้ว่าทุกอาชีพจำเป็นต้องมีความรู้ทางการเงิน แต่มีเพียงบางอาชีพที่ใช้ความรู้ทางการเงินเป็นทักษะสำคัญในการประกอบอาชีพ จึงส่งผลให้อาชีพแต่ละอาชีพมีความรู้ทางการเงินที่ต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับ สุเนตรา ธีรเสนี (2560) ศึกษาการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับการวางแผนเพื่อการเกษียณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05; จิรายุ ชัยจิรวิวัฒน์ (2563) ศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางการเงิน ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของแรงงานนอกระบบ ในการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารความรู้และทัศนคติทางการเงิน รวมถึงพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05; ศิวัช กรุณาเพ็ญ (2560) ศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการออม ระดับทักษะทางการเงิน และศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการออมของคน Gen Y พบว่า ความรู้ทางการเงินและความตระหนักรู้เกี่ยวกับการวางแผนเกษียณอายุมีผลต่อระดับการออมอย่างมีนัยสำคัญ และ จุฬารัตน์ ศิริอังกุล (2563) ที่ศึกษาทัศนคติการออมและการลงทุนของ Generation Y ภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติการออมและการลงทุน โดยอาชีพที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อทัศนคติการออมและการลงทุนที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุระหว่าง แรงงานในระบบ กับแรงงานนอกระบบ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออมเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานในระบบ ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และความรู้ทางการเงิน ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออมเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และความรู้ทางการเงิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอายุที่มากขึ้น ส่งผลให้บุคคลพบเจอเหตุการณ์ต่างๆที่หลากหลายจนสามารถเรียนรู้และเข้าใจเหตุการณ์นั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันอายุที่มากขึ้นก็ส่งผลต่อความตระหนักและความกังวลของบุคคลได้เช่นกัน ซึ่งแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ไม่มีสวัสดิการหรือรายได้รองรับหลังเกษียณ เมื่ออายุมากขึ้น สมรรถนะในการทำงานลดลง คนเหล่านี้เริ่มตระหนักได้ถึงความสำคัญของการออมเพื่อการเกษียณอายุ ซึ่งแตกต่างกับแรงงานในระบบที่ส่วนใหญ่มักมีสวัสดิการหรือกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการเกษียณอายุมารองรับ เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ประกันสังคม ซึ่งสิ่งต่างๆ ดังกล่าวมีการหักเงินเดือนเพื่อนำจ่ายเงินสมทบ และมีผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ทำให้แรงงานในระบบส่วนใหญ่เข้าใจและตระหนักได้ถึงความสำคัญของการออมเพื่อการเกษียณอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ อรปวีณ์ การกระสัง (2560) ศึกษาพฤติกรรมการออมและการลงทุนเพื่อยามเกษียณระหว่างกลุ่มข้าราชการและพนักงานเอกชน พบว่า จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนการออมและการลงทุน ได้แก่ สถานภาพและอาชีพ ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการออมเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะอาชีพ และความรู้ทางการเงิน และยังสอดคล้องกับ ปิยะพร มุ่งวัฒนา (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบในการเข้าสู่วัยสูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเตรียมความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะการจ้างงาน รายได้ การเก็บออม การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย การมีหลักประกันสุขภาพ ฐานะทางการเงินของตนเอง การเกื้อหนุนภายในครอบครัว การเกื้อหนุนภายในชุมชน/สังคม และการรับรู้ระยะเวลาที่ควรเตียมความพร้อมในการเข้าสู้วัยผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของปริมาณการออมฉลี่ย ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความรู้ทางการเงิน โดยที่ อายุ และระดับการศึกษา มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อปริมาณการออมเฉลี่ย ซึ่งอิทธิพลทางอ้อมถูกส่งผ่านความรู้ทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน ส่งอิทธิพลทางตรงถึงปริมาณการออมเฉลี่ย ในขณะที่ อาชีพ ส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านความรู้ทางการเงินถึงปริมาณการออมเฉลี่ยเช่นกัน ดังนั้น หากการเรียนการสอนมีการเพิ่มหลักสูตรความรู้ทางการเงินในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้ความสำคัญ เช่น การจัดสอบวัดความรู้ก่อนจบการศึกษา จะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ทางการเงินและการวางแผนทางการเงินได้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการจัดอบรมเรื่องความทางการเงินให้กับทุกอาชีพ โดยที่ใช้รูปแบบการอบรมที่เข้าถึงง่ายและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม แตกต่างกันออกไปในแต่ละอาชีพ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานครมีความตระหนักรู้เรื่องการวางแผนสำหรับการเกษียณอายุอยู่ในระดับที่มาก โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความรู้ทางการเงิน และเมื่อทำการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครของแรงงาน 2 กลุ่ม ได้แก่ แรงงานในระบบและนอกระบบ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มแรงงานในระบบ ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และความรู้ทางการเงิน ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุ ในขณะที่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มแรงงานนอกระบบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และความรู้ทางการเงิน ซึ่งปัจจัย 5 ตัวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการออม มีเพียง 1 ตัว ได้แก่ อาชีพ ที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณอายุ โดยผลการวิจัยที่ค้นพบไปเป็นตามสมมติฐานงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เพิ่มหลักสูตร “ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐาน” เช่น การจัดทำงบประมาณรายรับ – รายจ่าย การคำนวณอัตราดอกเบี้ยรับ – จ่าย ความรู้เรื่องภาษี เป็นต้น ลงในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญ เช่น สอบวัดความรู้ ประเมินผล และติดตาม ให้เป็นรูปธรรม เพื่อเป็นประโยชน์ให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

1.2 การส่งเสริมให้ธนาคารมีบัญชีเงินฝากประจำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเกษียณอายุโดยอัตราดอกเบี้ยเป็นไปตามระยะเวลาการฝาก

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านหนี้สินทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมเฉลี่ย และทำให้ผู้วิจัยค้นพบข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

2.2 ควรศึกษารูปแบบการวางแผนการเงินอื่น ๆ เช่นการลงทุน และเปรียบเทียบกับการออม เพื่อให้ทราบทิศทางความสนใจของประชากรในปัจจุบัน

2.3 เพิ่มสัดส่วนแรงงานนอกระบบให้เท่ากับแรงงานในระบบ และระบุคุณสมบัติที่ต้องการศึกษาให้ชัดเจน เช่น อาชีพ ระดับการศึกษา เป็นต้น

2.4 ศึกษาพฤติกรรมทางการเงินของกลุ่มประชากรที่เกษียณอายุ ระหว่างกลุ่มที่ดำรงชีวิตโดยเงินออม กับกลุ่มที่ดำรงชีวิตโดยรายได้ผลตอบแทนจากการลงทุน เพื่อให้ทราบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของประชากรทั้ง 2 กลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

กนกวรา พวงประยงค์. (2561). ความต้องการมีบุตรในอนาคต : หลักฐานเชิงประจักษ์จากสตรีที่สมรสในประเทศไทย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา, 10*(19), 1-19.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). *การรับเบี้ยผู้สูงอายุ*. สืบค้น 8 มิถุนายน 2565. จาก www.dop.go.th.

กรมบัญชีกลาง. (2565). *บำเหน็จบำนาญ*. สืบค้น 8 มิถุนายน 2565. www.nso.go.th.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). *รายงานผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2563*. สืบค้น 8 มิถุนายน 2565. จาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/image/research-and-publications/2563ThaiFLsurvey.pdf.

วรเวศม์ สุวรรณระดา และ วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์. (2553). *สวัสดิการยามชรา บำนาญแห่งชาติ* (รายงานวิจัย). กุรงเทพฯ: บริษัท คิว พี จำกัด.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2562). *การเตรียมความพร้อมด้านการเงินและสุขภาพในสังคมอายุยืน*. สืบค้น 8 มิถุนายน 2565. จาก https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2019/08/wb154.pdf.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

_____. (2565). *สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ*. สืบค้น 8 มิถุนายน 2565. จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx.

_____. (2565). *สรุปผลที่สำคัญ การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Dibaba, Y. (2009). Factors influencing women's intention to limit child bearing in Oromia, Ethiopia. *Ethiopian journal of health development, 23*(1), 28-33.

The World Bank. 2565). *Fertility rate, total (births per woman)*. Retrieved 8 June 2022. from https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 279-288.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Development of efficiency in budgeting administration by using the electronic money disbursement manual of Phanomsuksa School under The Secondary Educational Service Area Office Suratthani Chumphon

Benjawan Thongsen[1*] Mattaniya Phongsuwan[1] and Jirasak Saekhow[1]

[1] *Educational Administration, Faculty of Education, Surattani Rajabhat University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: benjawan58039@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the money disbursement problems and the electronic money disbursement manual requirements of Phanomsukasa School; (2) to create and develop the electronic money disbursement manual of Phanomsuksa School; and (3) to assess the efficiency of using the electronic money disbursement manual of Phanomsuksa School under the secondary educational service area office in Suratthani Chumphon. The study was research and development. The population was 50 people in total. The sampling consisted of 12 administrators, teachers, and personnel staff by purposive sampling. The research instrument was the questionnaire about problems and specification manual details, the electronic money disbursement manual of Phanomsuksa School and satisfaction questionnaire. Data were analyzed using statistics such as percentage, mean, and standard deviation The result of the study found that: 1) the research results were as follows: The problem of government travel expense reimbursement was the most problematic, followed by medical expenses, the children's education, and utility expense disbursement. The electronic money disbursement manual requirement details of Phanomsuksa School found that the government travel expenses disbursement was the most required, followed by the medical expenses, the utility expenses, and the children's education disbursement. The development results of the electronic money disbursement manual of Phanomsuksa School consisted of government travel expenses, utility expenses, medical expenses, and the children's education disbursement. The manual review was verified by five experts, who found that the item-objective congruence index (IOC) was between 0.80 and 1.00. The efficiency of using the electronic money disbursement manual of Phanomsuksa School regarding the disbursement correctness was found to be reimbursement of utility bills most accurate the highest, followed by the government travel expenses, medical expenses, and the children's education disbursement, and the overall satisfaction towards the electronic money disbursement manual was at the highest level, sorted by form, aspect of use, and content.

Keywords: Money Disbursement, Budget Management, E-Manual

Received: 24 August 2023;
Revised: 14 April 2024;
Accepted: 26 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ โดยใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

เบญจวรรณ ทองเสน[1*] มัทนียา พงศ์สุวรรณ[1] และ จิรศักดิ์ แซ่โค้ว[1]

[1] *สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: benjawan58039@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา (2) เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา และ (3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนพนมศึกษา จำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนพนมศึกษา จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษาแห่งนี้ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการรายละเอียดคู่มือ คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา แบบสอบถามประเมินความพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ รองลงมาคือ การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าศึกษาบุตร และค่าสาธารณูปโภค ส่วนความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ มีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าสาธารณูปโภค และค่าศึกษาบุตร ผลการพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ค่าสาธารณูปโภค ค่ารักษาพยาบาล ค่าศึกษาบุตร ผลการตรวจสอบคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 -1.00 และ ประสิทธิภาพการใช้คู่มือการเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ด้านความถูกต้องในการเบิกจ่ายเงิน พบว่า การเบิกค่าสาธารณูปโภค มีความถูกต้องมากที่สุด รองลงมาคือการเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ค่ารักษาพยาบาล และค่าการศึกษาบุตร ส่วนความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านรูปแบบ ด้านการนำไปใช้ และด้านเนื้อหา

คำสำคัญ: การเบิกจ่ายเงิน, การบริหารงานงบประมาณ, คู่มืออิเล็กทรอนิกส์

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรา 62 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา โดยในการบริหารงานของสถานศึกษา แบ่งการบริหารและการจัดการสถานศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มงาน ประกอบด้วย กลุ่มการบริหารงานวิชาการ กลุ่มการบริหารงานงบประมาณ กลุ่มการบริหารงานบุคคล และกลุ่มการบริหารงานทั่วไป ซึ่งในส่วนของการบริหารงานงบประมาณนั้น มุ่งความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน เน้นความถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ การบริหารงานจะต้องทำให้เกิดผลประโยชน์จากทรัพย์ของสถานศึกษามากที่สุด ทั้งนี้การบริหารงานงบประมาณประกอบด้วยขอบข่ายภารกิจ 7 ด้าน คือ การจัดทำเสนอของบและการจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผลและรายงานการใช้เงิน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารงานการเงิน การบริหารงานบัญชีและบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีการแบ่งขอบข่ายของงานที่แตกต่างกันออกไปตามโครงสร้างการบริหารงาน (เพ็ญพรรณ บางอร, 2562)

การดำเนินงานด้านการเงินของสถานศึกษา ต้องอาศัยกฎ ระเบียบ และแนวทาง ปฏิบัติต่างๆ ที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นไปตามความเป็นจริง เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจุบันมีระเบียบแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระเบียบและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่ประกาศให้หน่วยงานรัฐถือปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้หน่วยงานต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องนำระเบียบและแนวปฏิบัติมาตีความ และชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติงานทราบ (ถิรฉัตร คงจันทร์, 2560) สำหรับการบริหารงานการเงิน จะประกอบด้วยการดำเนินการเพื่อให้การรับ จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การนำส่งเงิน การจัดทำเอกสารหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษาให้ถูกต้องตามระเบียบอย่างครบถ้วนเป็นปัจจุบัน การเบิกจ่ายเงินของสถานศึกษา ต้องอาศัยระเบียบที่กระทรวงการคลังและตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ว่าด้วยหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการใช้จ่ายเงินเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้จะต้องแนบหลักฐานการจ่ายเงินให้ครบถ้วน (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) การเบิกจ่ายค่าเดินทางไปราชการ ค่าสาธารณูปโภค การยืมเงิน อุดหนุน เป็นการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนทั่วไป ที่สถานศึกษาได้รับจัดสรรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้จ่ายโดยสถานศึกษาต้องดำเนินการตามระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวปฏิบัติที่ทางราชการกำหนดสอดคล้องกับการจัดทำแผน โครงการของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สำหรับการเบิกค่ารักษาพยาบาล เป็นเงินสวัสดิการที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วยและบรรเทาภาระของผู้มีสิทธิ (ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ) และบุคคลในครอบครัวในด้านค่ารักษาพยาบาล ต้องเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 และหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยวิธีการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 ส่วนค่าศึกษาบุตร เป็นเงินที่ทางราชการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการศึกษาสำหรับบุตรของข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ และลูกจ้างประจำ ในการเบิกจ่ายต้องเป็นไปตามระเบียบการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร และระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเบิกจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลและค่าการศึกษาบุตร ผู้บริหารต้องมีการลงนาม ก่อนส่งเอกสารและหลักฐานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะเห็นได้ว่าการเบิกจ่ายเงินของสถานศึกษาต้องมีการกรอกแบบฟอร์มและแนบหลักฐานให้ครบถ้วน และถูกต้อง เพื่อให้สามารถทำการเบิกจ่ายเงินให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ ซึ่งในการเบิกจ่ายเงินจำเป็นต้องมีคู่มือเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางเดียวกัน

คู่มือเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด การพัฒนาคู่มือต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน กระบวนการในการพัฒนาคู่มือจะต้องดำเนินการเพื่อให้ได้คู่มือที่มีความถูกต้องแม่นยำ สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ รวมทั้งสามารถทำให้ใช้เป็นแนวทางในการทำกิจกรรมต่างๆ บรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ (วรปภา อารีราษฎ์, 2558)

โรงเรียนพนมศึกษา เป็นหน่วยงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำระเบียบและแนวปฏิบัติต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารงานการเงิน ปฏิบัติโดยเคร่งครัด จากการศึกษารายงานและสัมภาษณ์บุคลากรของโรงเรียนพนมศึกษา พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรในโรงเรียน ไม่ได้ศึกษาระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเงินอย่างละเอียด เนื่องจากจำนวนระเบียบและแนวปฏิบัติในการเบิกจ่ายเงินมีจำนวนมาก และภาระงานที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องทำหน้าที่สอนเป็นหลัก ส่งผลให้การดำเนินการขออนุมัติการใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ค่าสาธารณูปโภค ค่าศึกษาบุตร ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น รวมถึงการส่งหลักฐานการเบิกค่าใช้จ่ายเป็นไปด้วยความล่าช้า รวมถึงจากการรายงานการประเมินควบคุมภายในของสถานศึกษา ปี 2564 พบว่า กลุ่มงานบริหารงานงบประมาณ ยังไม่มีคู่มือการเบิกจ่ายเงินของสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา เพื่อเป็นคู่มือในการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา ให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามเกณฑ์และระเบียบ รวมทั้งช่วยให้การบริหารงานงบประมาณด้านการเบิกจ่ายเงินเป็นไปอย่างอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ โดยใช้คู่มือการเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิภาพการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ขั้นตอนการศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ ประชากรที่ใช้ที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนพนมศึกษา จำนวน 50 คน

1.2 ขั้นตอนการพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา เป็นการพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง หาคุณภาพของคู่มือความสอดคล้องของเนื้อหา IOC

1.3 ขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ประชากรที่ใช้ที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนพนมศึกษา จำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนพนมศึกษา จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 2 คน และ ครู 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษาแห่งนี้ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัญหาการเบิกจ่ายเงิน ตอนที่ 3 ความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิด

2.2 ขั้นตอนการพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบความถูกต้องด้านรูปแบบและเนื้อหาของคู่มือ

2.3 ขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา แบบตรวจสอบความถูกต้องในการเบิกจ่ายเงิน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปัญหาและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ขั้นตอนการพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเบิกจ่ายเงินของสถานศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างคู่มืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 1 คน ได้พิจารณาตรวจสอบ ความถูกต้อง ความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรง และมีความชัดเจนโดยใช้การหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพการใช้

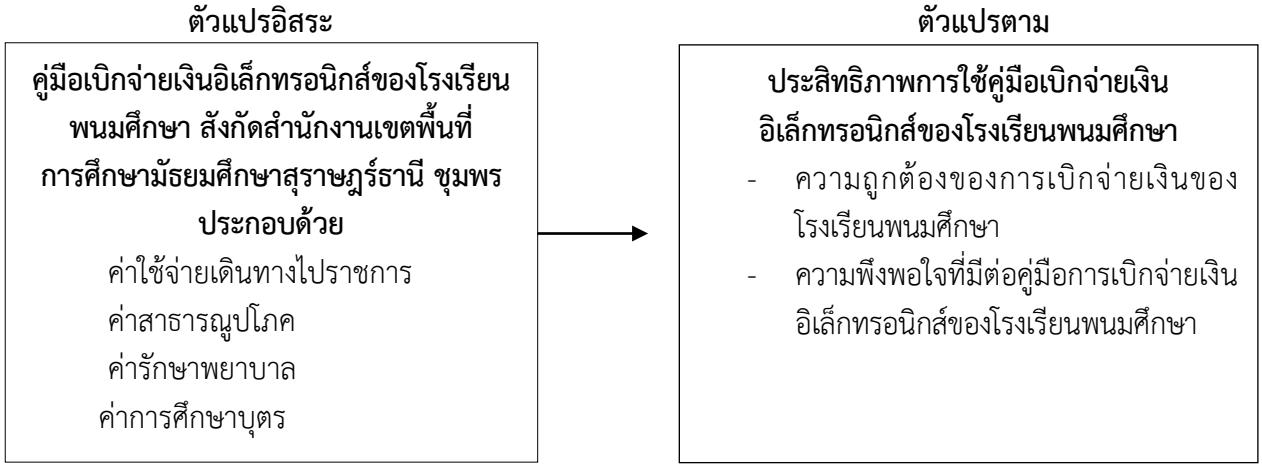
คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ด้านความถูกต้องของการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เพื่อติดต่อขอความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยนำแบบตรวจสอบความถูกต้องที่สร้างขึ้นไปใช้ตรวจสอบความถูกต้องของการเบิกจ่ายเงินของกลุ่มตัวอย่างได้ทดลองใช้ ส่วนด้านความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือเบิกจ่ายอิเล็กทรอนิกส์เงินของโรงเรียนพนมศึกษา ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ และร้อยละ การพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้คู่มือมีความสมบูรณ์ ทั้งเนื้อหา รูปแบบ และความเหมาะสม แล้วนำคู่มือที่ได้ไปทดลองใช้ และการประเมินประสิทธิภาพการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ความถูกต้องของการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา จากแบบตรวจสอบความถูกต้องการเบิกจ่ายเงินแต่ละประเภท โดยใช้สถิติค่าความถี่ และร้อยละ 2) ความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการการเบิกจ่ายและปัญหาการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัญหาการเบิกจ่ายเงินและความต้องการรายละเอียดคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ปัญหาการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า การเบิกจ่ายที่มีปัญหามากที่สุด คือ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ รองลงมา คือ การเบิกค่าสาธารณูปโภค การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล และค่าศึกษาบุตร ความต้องการรายละเอียดคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียน

พนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า รายละเอียดของคู่มือที่มีความต้องการมากที่สุด คือ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ รองลงมา คือ การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล และค่าสาธารณูปโภค ส่วนค่าการศึกษาบุตร มีความต้องการน้อยที่สุด

2. คู่มือการเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

คู่มือเบิกจ่ายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงิน และความต้องการเกี่ยวกับรายละเอียดของคู่มือ มาพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ประกอบด้วย การเบิกจ่ายเงิน 4 ประเภท ได้แก่ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ การเบิกค่าสาธารณูปโภค การเบิกค่ารักษาพยาบาล การเบิกค่าศึกษาบุตร และตัวอย่างประกอบการเบิกจ่าย

3. ประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ โดยใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ด้านความถูกต้องในการเบิกจ่ายเงินโดยใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา พบว่า การเบิกจ่ายที่มีความถูกต้องมากที่สุด คือ การเบิกค่าสาธารณูปโภค รองลงมาคือ การเบิกค่าค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ และค่ารักษาพยาบาล ส่วนค่าการศึกษาบุตร มีความถูกต้องน้อยที่สุดตามตารางที่ ส่วนความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านรูปแบบ รองลงมาคือ ด้านการนำไปใช้ และด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

อภิปรายผล

ผลการศึกษาปัญหาการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา และความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา พบว่า ปัญหาด้านการเบิกจ่ายที่มีปัญหามากที่สุด คือ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ รองลงมา คือ การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าศึกษาบุตร และค่าสาธารณูปโภค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการเบิกจ่ายเงินแต่ละประเภทจะต้องเข้าใจระเบียบในการเบิกจ่าย ขั้นตอนการเบิก การกรอกแบบฟอร์ม และการแนบเอกสารการเบิกจ่าย จึงทำให้เกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้นมา สอดคล้องกับสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาที่พบบ่อยในการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ พบว่า การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการมักเกิดปัญหา เนื่องจากการเดินทางไปราชการเพื่อปฏิบัติงานราชการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ เกิดขึ้น ผู้เดินทางไปราชการ บางส่วนไม่ทราบกฎหมายระเบียบหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีจำนวนมาก ทำให้บางครั้งผู้เดินทางไปราชการมีความคลาดเคลื่อนในการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ครูและบุคลากรมีความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษาเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ที่ประกอบไปด้วย ระเบียบการเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ขั้นตอนการเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ตัวอย่างเอกสารหลักฐานการเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ มากที่สุด รองลงมา คือ ค่ารักษาพยาบาล ที่ประกอบไปด้วย ระเบียบการเบิก ค่ารักษาพยาบาล ขั้นตอนการเบิกค่ารักษาพยาบาล ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิก ค่ารักษาพยาบาล ตัวอย่างเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าสาธารณูปโภค ที่ประกอบไปด้วย ระเบียบการเบิกค่าสาธารณูปโภค ขั้นตอนการเบิกค่าสาธารณูปโภค ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิกค่าสาธารณูปโภค ตัวอย่างเอกสารหลักฐานการเบิกค่าสาธารณูปโภค และค่าศึกษาบุตร ที่ประกอบไปด้วย ระเบียบการเบิกค่าการศึกษาบุตร ขั้นตอนการเบิกค่าการศึกษาบุตร ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิกค่าการศึกษาบุตร ตัวอย่างเอกสารหลักฐานการเบิกจ่าย ค่าการศึกษาบุตร ซึ่งในการเบิกจ่ายแต่ละประเภทจะมีรายละเอียดขั้นตอน การกรอกแบบฟอร์ม การแนบเอกสารหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน ก่อนจะเบิกจ่ายเงินได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรินทร์ จันทร์แจ้ง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า คู่มือประกอบด้วย อัตราค่าใช้จ่าย เอกสารประกอบการเบิกค่าใช้จ่าย และตัวอย่างประกอบการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการ

ผลการพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายอิเล็กทรอนิกส์ ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า คู่มือเบิกจ่ายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ประกอบด้วย การเบิกจ่ายเงิน 4 ประเภท ได้แก่ การเบิกค่าเดินทางไปราชการ ซึ่งมีรายละเอียด ได้แก่ ระเบียบการเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ขั้นตอนการเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ การเบิกค่าสาธารณูปโภค ซึ่งมีรายละเอียด ได้แก่ ระเบียบการเบิกค่าสาธารณูปโภค ขั้นตอนการเบิกค่าสาธารณูปโภค ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิกค่าสาธารณูปโภค ตัวอย่างเอกสารหลักฐานการเบิกค่าสาธารณูปโภค การเบิกค่ารักษาพยาบาล ซึ่งมีรายละเอียด ได้แก่ ระเบียบการเบิกค่ารักษาพยาบาล ขั้นตอนการเบิกค่ารักษาพยาบาล ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิกค่ารักษาพยาบาล ตัวอย่างเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล และการเบิกค่าการศึกษาบุตร ซึ่งมีรายละเอียด ได้แก่ ระเบียบการเบิกค่าการศึกษาบุตร ขั้นตอนการเบิกค่าการศึกษาบุตร ตัวอย่างการกรอกแบบฟอร์มขอเบิกค่าการศึกษาบุตร ตัวอย่างเอกสารหลักฐานการเบิกจ่าย ค่าการศึกษาบุตร โดยความสอดคล้องของคู่มือมีค่าระหว่าง 0.80 – 1.00 แสดงว่าคู่มือมีความเหมาะสมและสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร มนคล้ำ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายใบสั่งซื้อ/สั่งจ้าง ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (ระบบ e-GP) ผลการวิจัยพบว่า คู่มือ ประกอบด้วย ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และตัวอย่างในการบันทึกใบสั่งซื้อ/สั่งจ้าง รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐพัฒน์ ถุงพลอย (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของคู่มือมีค่าระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าคู่มือมีความเหมาะสมและสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวรรณ เวชสุวรรณ (2563) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาคู่มือการใช้งานโปรแกรมการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการบริหารของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลการตรวจสอบคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าคู่มือสามารถนำไปใช้ได้

ผลการประเมินประสิทธิภาพการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความถูกต้องในการเบิกจ่าย และความพึงพอใจในการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ด้านความถูกต้องในการเบิกจ่าย โดยใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา โดยรวม พบว่า การเบิกค่าสาธารณูปโภค ประกอบด้วย การกรอกแบบฟอร์มและการแนบเอกสารหลักฐานประกอบการเบิก มีความถูกต้องมากที่สุด รองลงมาคือ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ประกอบด้วย การกรอกแบบฟอร์ม การแนบเอกสารหลักฐานการเบิกจ่าย การคำนวณอัตราค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ และการคำนวณค่าเบี้ยเลี้ยง การเบิกค่ารักษาพยาบาล ประกอบด้วย แนบเอกสารหลักฐานการเบิกค่ารักษาพยาบาล การกรอกแบบฟอร์มการเบิกค่ารักษาพยาบาล และการเบิกค่าการศึกษาบุตร ประกอบด้วย การกรอกแบบฟอร์มการเบิกค่าการศึกษาบุตร การแนบเอกสารหลักฐานการเบิกค่าการศึกษาบุตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลังใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ทำให้ผู้บริหาร ข้าราชการครู และบุคลากร มีความเข้าใจขั้นตอนการเบิกจ่าย เห็นตัวอย่างการเบิกจ่ายในคู่มือ สามารถเบิกจ่ายแต่ละประเภทได้ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ จันทร์แจ้ง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า หลังจากการพัฒนาคู่มือ ผู้ใช้มีปัญหาการเบิกจ่ายลดลงเหลือร้อยละ 17.32 และสอดคล้องกับงานวิจัยของถิรฉัตร คงจันทร์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการภายในประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากรโรงเรียนสตรีภูเก็ตต่อการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการภายในประเทศ มีผลการพัฒนาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ขั้นตอนและคำอธิบายการขอยืมเงินไปราชการ ขั้นตอนและคำอธิบายการขออนุญาตไปราชการ และความสำคัญและความจำเป็นของการรับรู้แนวทางการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการภายในประเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความชัดเจนของขั้นตอนและคำอธิบายในการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการภายในประเทศ ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราและหลักฐานการเบิกค่าเบี้ยเลี้ยง และด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราและหลักฐาน การเบิกค่ายานพาหนะโดยสารด้านความรู้และความเข้าใจ

เกี่ยวกับอัตราและหลักฐานการเบิกค่าที่พัก และด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเชิงอรรถขยายความข้อมูลต่าง ๆ ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราและหลักฐานการเบิกค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการเดินทางไปราชการ และด้านขั้นตอนและคำอธิบายการส่งหลักฐานและเอกสารการเบิกค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนความพึงพอใจในการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับ คือ ด้านรูปแบบ ด้านการนำไปใช้ และด้านเนื้อหา สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ ไชยวุฒิ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการงานวิชาการของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจต่อคู่มือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านรูปเล่ม เนื้อหา และการนำคู่มือไปใช้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ จันทร์แจ้ง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจต่อคู่มือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย เรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ โดยใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ โดยใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สรุปได้ว่า 1) ปัญหาการบริหารงานงบประมาณ ด้านการเบิกจ่ายเงินของโรงเรียนพนมศึกษา ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ รองลงมาคือ การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าศึกษาบุตร และค่าสาธารณูปโภค ส่วนความต้องการรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา พบว่า การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ มีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าสาธารณูปโภค และค่าศึกษาบุตร 2) คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย การเบิกจ่ายเงิน 4 ประเภท ได้แก่ การเบิกค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ การเบิกค่าสาธารณูปโภค การเบิกค่ารักษาพยาบาล และการเบิกค่าการศึกษาบุตร 3) ประสิทธิภาพการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา ด้านความถูกต้องในการเบิกจ่ายเงิน พบว่า การเบิกค่าสาธารณูปโภค มีความถูกต้องมากที่สุด รองลงมาคือ การเบิกค่าค่าใช้จ่ายเดินทางไปราชการ ค่ารักษาพยาบาล และค่าการศึกษาบุตร ส่วนด้านความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ควรทำความเข้าใจรายละเอียดของคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนพนมศึกษา เพื่อให้การเบิกจ่ายเกิดความถูกต้อง รวดเร็ว และส่งผลให้การบริหารงานงบประมาณด้านการเบิกจ่ายมีประสิทธิภาพ

1.2 สถานศึกษาควรมีการติดตามผลการใช้คู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาการเบิกจ่ายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและพัฒนาคู่มือเบิกจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอื่นๆ เช่น การยืมเงินอุดหนุนสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานของฝ่ายบริหารงานงบประมาณ มีความคล่องตัว รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมเบิกจ่ายเงินของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานของฝ่ายบริหารงานงบประมาณด้านการเบิกจ่ายของสถานศึกษามีความคล่องตัว รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง. (2557). *คู่มือการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

จันทร์จิรา โชติพิบูลย์ และ สุรางคนา มัณยานนท์. (2565). การบริหารงานด้านงบประมาณโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2*(1), 17-30.

จารุวรรณ มาแต้ม. (2561). *การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ณฐพัฒน์ ถุงพลอย. (2563). *การพัฒนาคู่มือการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

ตุลยภาค ตุยาสัย และ พัชรีวรรณ กิจมี. (2561). การบริหารงบประมาณแบบมุงเนนผลงานของโรงเรียนประถมศึกษา : แนวทางสำหรับการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12*(Supplemen), 98-112.

ถิรฉัตร คงจันทร์. (2562). *การพัฒนาคู่มือการเบิกค่าใช้จ่าย ในการเดินทางไปราชการภายในประเทศ*. ภูเก็ต: กลุ่มบริหารงบประมาณโรงเรียนสตรีภูเก็ต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14.

ปิยะวรรณ เวชสุวรรณ. (2563). *การพัฒนาคู่มือการใช้งานโปรแกรมการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการบริหารของโรงเรียนสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

พระราชกฤษฎีกาสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2.(2553, 2 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 127 (ตอนที่ 23 ก), 2-5.

พัชรินทร์ จันทร์แจ้ง. (2560). การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *Mahidol R2R e-Journal, 4*(1), 114-123.

เพชรรัตน์ บัวอินทร์. (2563). *การพัฒนาคู่มือครูนิเทศในสถานประกอบการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดชุมพร*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

เพ็ญพรรณ บางอร. (2562). *แนวทางการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนสบเมยวิทยาคม อำเภอสบเมยจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

โรงเรียนพนมศึกษา. (2564). *รายงานประจำปี ปีการศึกษา 2564*. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนพนมศึกษา.

วรปภา อารีราษฎร์. (2558). *การพัฒนานวัตกรรมระบบการจัดกลุ่มสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้.* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร).

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2559). *ปัญหาที่พบบ่อยในการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์ จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *คู่มือการใช้เงินอุดหนุนของสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2561). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. สืบค้น 20 มีนาคม 2565. จาก https://www.obec. go.th/archives/12738.

สุเทพ ไชยวุฒิ. (2560). *การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการงานวิชาการของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

สุภาพร มนคล้ำ. (2560). การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายใบสั่งซื้อ/สั่งจ้าง กรณีซื้อด้วยวิธีตกลงราคาและเบิกจ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (ระบบ e-GP). *Mahidol R2R e-Journal, 4*(1), 259-267.

แสงเทียน จิตรโชติ. (2562). แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 6*(1), 81-93.

Chukwu, J., Ezepue, E., Ogunji, C. V., Igba, D., & Ngozi, N. S. (2019). Impact of Budget Preparation and Implemenation on Secondary School Administration in South-East States, Nigeria. *International Journal of Applied Environmental Sciences, 14*(4), 367–382.

Maisaroh, S., Ph, S., & Hadi, S. (2019). The Budget Planning Determinant Factors at State Primary Schools in Yogyakarta Province. *International Journal of Instruction, 12*(2), 353–368.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 289-296.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Role of School Administrator Affecting The Quality of Learners Under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2

Panutta Soontonmatcha[1*] and Ganratchakan Lertamornsak[1]

[1] *Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail:* s62561802034@ssru.ac.th

ABSTRACT

This research paper aims to study (1) the role of school administrators under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, (2) the quality of students under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, (3) the relationship between management and student quality, and 4) the role of school administrators that affect student quality. Under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, this research is a study. The tools used in the research are questionnaires, the sample group of teachers under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2. The tools used to collect information are questionnaires. The sample groups used in this study are: 315 teachers and divided into three sections: Part 1 is a questionnaire on respondents' status. Part 2 is a questionnaire on school administrators' roles. Part 3 is a questionnaire on student quality. Statistics used in data analysis include percentage, average, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and stepwise multivariate regression analysis. The study found that the overall role of school administrators is very high, the quality of students under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, the relationship between management and quality of students and the role of school administrators under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2. Such as the role of person administrator, motivation role, leadership role, evaluator role, planner role, and communicator role of person administrator jointly predict the variability of student quality operations under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2.631 statistically significant at the level.01.

Keywords: Roles, School Administrators, Quality of Learners

Received: 5 October 2023;
Revised: 9 April 2024;
Accepted: 26 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ปนัฏฐา สุนทรมัจฉะ[1*] และ กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์[2]

[1] *มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail:* s62561802034@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 (2) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน และ (4) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 315 คน แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับมาก และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้แก่ บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล บทบาทความเป็นผู้กระตุ้น ความเป็นผู้นำ บทบาทเป็นผู้ประเมินผล บทบาทเป็นนักวางแผน และบทบาทเป็นผู้สื่อสารผู้บริหารบุคคล ร่วมกันพยากรณ์แปรปรวน ของการดำเนินงานคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้ร้อยละ .631 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: บทบาท, ผู้บริหารสถานศึกษา, คุณภาพผู้เรียน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

กระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนและแสดงบทบาทความเป็นผู้นำและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาประชากรให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดนได้อย่างมีความสุข ระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนในยุคศตวรรษที่จะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกันได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้โดยเร็วที่สุด เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชน ให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีทักษะในการจัดการ มีคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และรักการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องจากอดีตที่ผ่านมา (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญต่อการดำเนินงานที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาคือแกนนำในการขับเคลื่อนสถานศึกษาและผู้นำโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการ

อำนวยการช่วยเหลือและสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความราบรื่น โดยทั่วไปคุณลักษณะผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพดี มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถโน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจบุคคลทั่วไป มีความอดทนและมีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประสานงานได้ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและมีความยุติธรรม สถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นสถานศึกษาจึงจะต้องมีผู้นำที่มีความสามารถเพื่อนำองค์การ ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง มีประสิทธิภาพ นั้นคือผู้นำที่มีกระบวนการทำงานที่มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานทั้งในด้านการความเชื่อ ทัศนคติ คุณธรรม เพื่อให้การ ทำงานและผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาศักยภาพและความสามารถให้สูงขึ้นและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564)

ทั้งนี้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เป็นหน่วยงานที่มีเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนขับเคลื่อนคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้เรียน สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการ บริหารสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการบริหารจัดการองค์กรอย่างประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาและครู สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
2. เพื่อระดับคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน
4. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จากสถานศึกษาทั้งหมด 63 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 1,475 คน ครูจากสถานศึกษาทั้งหมด 63 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 315 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaires) ประเภทปลายปิด (Closed Form) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยศึกษาจากแนวคิดต่างๆ ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย จำนวน 45 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert Scale)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท Likert Scale) จำนวน 16 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามให้ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 และกำหนดวันรับคืน แบบสอบถามด้วยตนอง

3.3 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามในแต่ละฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในตารางประกอบการพรรณนาแบบความเรียง

4.2 วิเคราะห์ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เป็นรายด้านและรายข้อ ซึ่งให้เกณฑ์การตัดสินค่าเฉลี่ยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

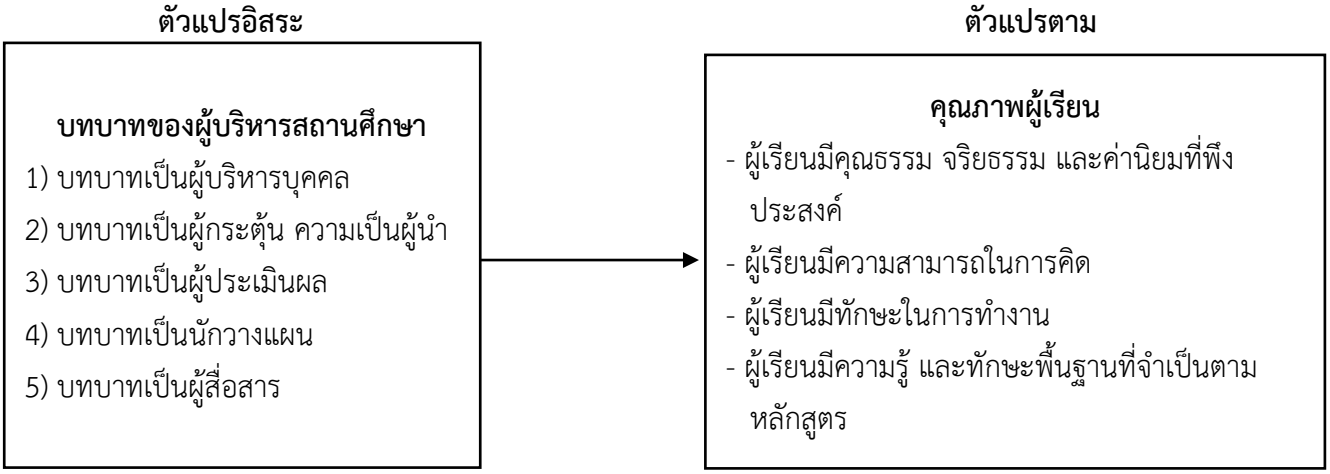
4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำเสนอในรูปตาราง โดยนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แปลความหมายดังนี้

≥ 0.81	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
0.61–0.80	หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.41–0.60	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
0.21–0.40	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
≤ 0.20	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยทำการศึกษาจากวรรณกรรมต่างๆ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ศึกษาแนวคิดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2556); พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยมี 1) บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล 2) บทบาทความเป็นผู้นำ 3) บทบาทเป็นผู้ประเมินผล 4) บทบาทเป็นนักวางแผน และ 5) บทบาทเป็นผู้สื่อสาร โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวม พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.57) บทบาทเป็นผู้กระตุ้น ความเป็นผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.60) บทบาทเป็นผู้ประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.59) บทบาทเป็นนักวางแผน ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.59) และบทบาทเป็นผู้สื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.72)

2. ระดับคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน ทั้ง 4 ด้าน โดยมี 1) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด 3) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร และ 4) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวม พบว่า คุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.59) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.61) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.60) และผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.60)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารที่มีผลต่อคุณภาพผู้เรียนทักษะผู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .688 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรต้นด้วยกัน ปรากฏว่าทุกค่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .620 ถึง .688

4. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ตัวแปรต้นทั้ง 2 ตัว ถูกเลือกเข้าสมการ โดยเรียงตามลำดับเข้าสู่สมการได้ดังนี้ X4 X1 X3 X2ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ F = .000 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) สูงขึ้นตามลำดับดังนี้ .473, .579, .611, 631 จะเห็นได้ว่าตัวแปรต้นตัวแรกที่เข้าสู่สมการ คือ ด้านทักษะด้านกำกับติดตาม (X_4) มีค่า R^2 เท่ากับ .473 สามารถพยากรณ์หรืออธิบาย

ความแปรปรวนของตัวแปรตาม คือ บทบาทของผู้บริหารที่มีผลต่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 (Y) ได้ร้อยละ 47.30 เมื่อตัวแปรต้นในด้านดูแลนโยบาย (X_1) ด้านภาวะความเป็นผู้นำ(X_3) และด้านประสานงาน (X_2) โดยเพิ่มเข้าสู่สมการ สามารถ 97พยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม Y ได้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 57.90, 61.10 และ 63.10 ตามลำดับเมื่อพิจารณาค่าคงที่ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรต้นที่เป็นตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน

อภิปรายผล

ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา โดยมีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแล ซึ่งเป็นผู้ช่วยให้เกิดความร่วมมือยึดเหนี่ยวกันทั่วทั้งโรงเรียน ร่วมมือการปฏิรูปโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถที่ชี้นำส่งเสริมสนับสนุนและโน้มน้าวจูงใจในการดำเนินงานด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชพรพรรณ สุทธิหิรัญพงศ์ (2562) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

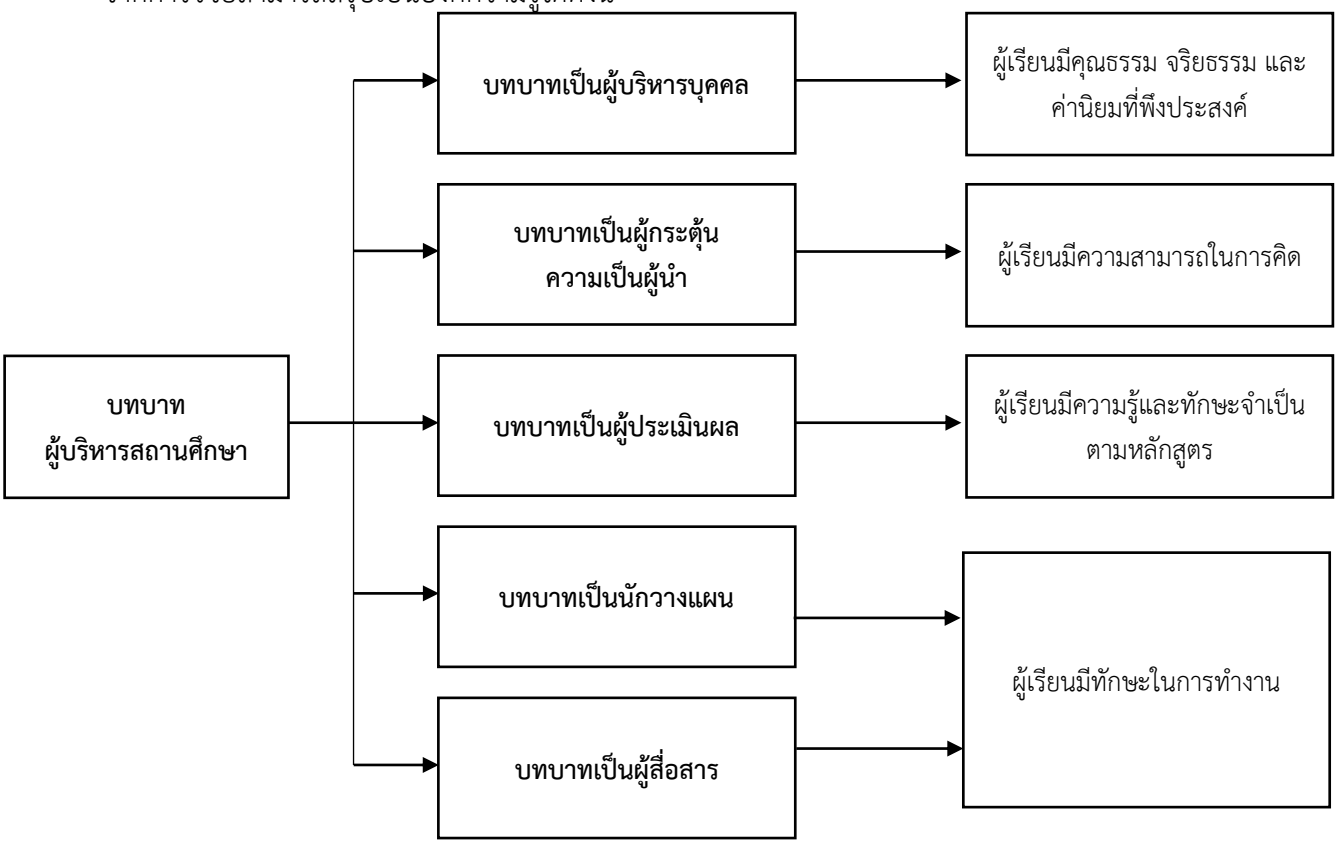
ระดับคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า เป็นการศึกษาคุณภาพผู้เรียน ทั้ง 4 ด้าน โดยมี 1) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด 3) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร และ 4) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับกับงานวิจัยของ ณภิญ รัตน์ ทัพขวา (2557) ได้ศึกษาคุณภาพผู้เรียน คุณลักษณะของผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีสมรรถนะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนที่กำหนดไว้ได้ศึกษาคุณภาพผู้เรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา คุ้มกลาง (2553) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม บุคลิกลักษณะที่ดีงาม โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า การศึกษาว่าบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิวัฒน์ สินไชย (2560) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน บทบาทที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเป็นลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม เป็นสิ่งที่นักเรียนควรยึดถือปฏิบัติเป็นพฤติกรรมที่ดีบุคคลส่วนใหญ่เห็นว่าดีงามถูกต้องเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือบทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล บทบาทเป็นผู้กระตุ้น ความเป็นผู้นำ บทบาทเป็นผู้ประเมินผล บทบาทเป็นนักวางแผน และ บทบาทเป็นผู้สื่อสาร

ระดับคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ในภาพรวมคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร และผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีตัวแปรที่ถูกคัดเลือก ในภาพรวมได้ร้อยละ 47.30

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ความเชื่อมั่นในตนเอง ความไว้วางใจ และบุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ดังนั้นควรนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านความไว้วางใจ ควรนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการไว้วางใจ และการกระจายอำนาจให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านบุคลิกภาพ ควรมีการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านวิสัยทัศน์ ควรมีการจัดทำแผนการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำให้เกิดขึ้นในองค์กร สร้างแรงกระตุ้นให้บุคลากรอยากพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และก้าวสู่การเป็นผู้นำตนเองในที่สุด

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ควรมีการจัดหลักสูตรอบรม หรือสร้างแบบประเมินเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและต้องตัดสินใจผู้บริหารจะได้มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องและสร้างทัศนคติที่ดีเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ในบริบทของเขตพื้นที่หรือภูมิภาคอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กชพรพรรณ สุทธิหิรัญพงศ์. (2562). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ทางการศึกษา เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

ณภิญรัตน์ ทัพขวา. (2557). *การมีส่วนร่วมของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

นิวัฒน์ สินไชย. (2560). *การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2563). *คู่มือแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565)*. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2556). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตราที่ 39*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุกัญญา คุ้มกลาง. (2553). *การดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรม สหกรณ์โรงเรียนขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 297-308.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

A Feasibility Study of Thai Spa Business to Support Wellness Tourism in Chiang Mai

Suprapada Sayaphan[1*] and Sumalee Pumpinyo[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: suprapada.pick@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed to study the financial feasibility of Thai spa business to support Wellness tourism after the Covid-19 period in Chiang Mai, by conducting a survey and collecting questionnaires from consumers and entrepreneurs, the consumer sample consisted of 400 Thai and foreign tourists. Statistics used for data analysis were frequency and percentage distributions. The entrepreneurial sample group interviewing 4 small spa business operators and analyzing the cost-benefit, the duration of the project is 10 years, with the investment value indicators, namely Net Present Value (NPV), and Internal rate of return. (IRR) and cost-return ratio (B/C ratio). The result of the study found that in terms of consumers, it was found that Thai tourists and foreign tourists using most spa services are female, aged around 25-34 years old. The Frequency of using the service is 1-2 times per trip and were satisfied with the services provided in the spa business at the highest level. The tourists who use the spa service this time have an opinion that they will come back to use the service again in the future. As for entrepreneurs, it was found that businesses have the potential to cope with the epidemic situation. However, the small Wellness spa business is suitable for investment with NPV equal to 24,786,992 baht, IRR equal to 82.93%, and B/C ratio equal to 2.40.

Keywords: Wellness Tourism, Covid-19, Spa Business, Feasibility Study

Received: 10 July 2023;
Revised: 11 June 2024;
Accepted: 26 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดเชียงใหม่

สุประภาดา สายะพันธ์[1*] และ สุมาลี พุ่มภิญโญ[2]

[1] *เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: suprapada.pick@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยได้ทำการสำรวจและเก็บแบบสอบถาม จากผู้บริโภคและผู้ประกอบการ กลุ่มตัวอย่างด้านผู้บริโภค คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ กลุ่มตัวอย่างด้านผู้ประกอบการ ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาขนาดเล็ก จำนวน 4 ราย และทำการวิเคราะห์ต้นทุน ผลประโยชน์ ระยะเวลาของโครงการ คือ 10 ปี โดยมีตัวชี้วัดความคุ้มค่าในการลงทุน คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) และ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C ratio) ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ใช้บริการสปาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุประมาณ 25-34 ปี ความถี่ในการใช้บริการสปา 1-2 ครั้ง ต่อการเดินทาง และมีความพึงใจกับการให้บริการในธุรกิจสปาในระดับมากที่สุด และนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการสปาในครั้งนี้มีความเห็นว่า จะเลือกกลับมาใช้บริการอีกในอนาคต ส่วนด้านผู้ประกอบการ พบว่า ธุรกิจมีศักยภาพในการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาด โดยธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็ก มีความเหมาะสมในการลงทุน โดยมี NPV กรณีพื้นฐาน เท่ากับ 24,786,992 บาท IRR เท่ากับ ร้อยละ 82.93 และ B/C ratio เท่ากับ 2.40

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, โควิด-19, ธุรกิจสปา, ความเป็นไปได้ของธุรกิจ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

กระแสการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ในช่วง 5 ปี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 จนถึงปีพ.ศ 2565 ที่ผ่านมา เริ่มได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างมาก จากข้อมูลของ GWI พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) หรือ การเดินทางเพื่อท่องเที่ยวและพ่วงกิจกรรมด้านสุขภาพ อาทิ การนวดแผนไทยและสปา สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของโลกสูงถึง 639.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (หรือประมาณ 21,712.7 พันล้านบาท) โดยเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 6.5 ต่อปี และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 7.5 ต่อปีในอีก 3 ปีข้างหน้า ประมาณ 919 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (หรือประมาณ 31,207.4 พันล้านบาท) ในปีพ.ศ. 2565 ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงานเป็นจำนวน 17.9 ล้านตำแหน่งทั่วโลก จากอัตราการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ยังมีความเชื่อมโยงต่อกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพอื่นๆ เช่นกัน ซึ่งมูลค่าด้วยรวมของกิจกรรมทั้งหมดสูงถึง 4.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมด้านสปามีการเติบโตสูงที่สุดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เฉลี่ยร้อยละ 9.9 ในช่วงปีพ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2560 และคาดว่าในปีพ.ศ. 2565 จะสูงขึ้นเป็นมูลค่า 128 พันล้านดอนลาร์สหรัฐ ซึ่งรายได้รวมจากสปาทั่วโลกในปีพ.ศ. 2565 สูงถึง 93.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (หรือประมาณ 3,178 พันล้านบาท) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยในอดีต ถือได้ว่าเป็นประเทศที่นักเดินทางให้ความสนใจจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอีกแห่งหนึ่ง ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยว 2.7 ล้านคน มีอัตราเติบโตเฉลี่ย 3 ปี (พ.ศ.2558 - 2560) อยู่ที่ร้อยละ 13.10 รองจากประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และเวียดนาม (Global Wellness Institute, 2018) โดย

กิจกรรมการบริการด้านสุขภาพที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทยคือ ธุรกิจสปาและนวดแผนไทย จะเห็นได้จากจังหวัดที่เป็นเมืองท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต กระบี่ ชลบุรี เป็นต้น จากข้อมูลพบว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2556 - 2558 ธุรกิจสปาในประเทศไทยขยายตัวสูงกว่าระดับค่าเฉลี่ยทั่วโลก ซึ่งเติบโตถึงร้อยละ 8 มีมูลค่าตลาดที่ 3.5 หมื่นล้านบาท ติดอันดับ 16 ของโลกและเป็นอันดับที่ 5 ของเอเชีย รองจากประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์) ต่อมาในช่วงปีพ.ศ. 2562 - 2564 พบว่า ธุรกิจสปาและผู้ประกอบการสปาได้รับผลกระทบจาก Covid-19 อย่างหนัก ทั้งชาวต่างชาติที่ไม่สามารถเดินทางเข้า-ออกประเทศได้ รวมถึงโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อจากการแพร่ระบาดของ Covid-19 และมีพฤติกรรมการใช้บริการสปาที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้สปาหลายๆ แห่งต้องปิดตัวลงประมาณร้อยละ30 จากเดิมที่มีธุรกิจสปากว่า 9,000 แห่ง

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 เริ่มเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ในขณะที่จากสถานการณ์ในภูเก็ต พบว่า ธุรกิจสปากำลังกลับมาฟื้นตัวอีกครั้งเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางเข้าประเทศไทยได้ ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังคาดการณ์อีกว่า ธุรกิจสปาจะกลับมาเติบโตสูงประมาณร้อยละ 17 ทุกปีจนถึงปี 2568 (ธนาคารกรุงเทพ, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ในประเทศให้มีแนวทางการดำเนินธุรกิจสปาที่ชัดเจนและโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ เพื่อรองรับการฟื้นตัวของธุรกิจสปาและเศรษฐกิจของประเทศไทยภายหลังการแพร่ระบาดของ Covid-19 โดยได้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องด้วยจังหวัดเชียงใหม่ถือได้ว่าเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ และเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับชาวต่างชาติ ในปีพ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเชียงใหม่ จำนวน 10,863,150 เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 3,258,386 คน เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2560 จำนวน 129,378 คน มีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว เท่ากับร้อยละ 8.64 (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2563) พร้อมทั้งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จากนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการผลิตและธุรกิจด้านอาหารและสินค้าเพื่อสุขภาพและบริการทางการแพทย์และสุขภาพ ซึ่งมีสถานบริการมากถึง 1,534 แห่ง ประกอบด้วย 1) บริการด้านการแพทย์ (Medical tourism hub) 2) บริการสุขภาพ (Wellness Hub) โดยมีสถานประกอบการสปา 48 แห่ง ร้านนวด 648 แห่ง ซึ่งแต่ละปี มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสนใจเรียนนวดแผนไทยมากกว่า 10,000 คน ต่อปี เป็นต้น ซึ่งคาดว่าสร้างเงินหมุนเวียนในพื้นที่มากกว่า 30,000 ล้านบาทต่อปี พร้อมทั้งยังได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในการร่วมมือ โครงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณทำการแบ่งการสุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ และ 2) นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชาวไทยและชาวต่างชาติ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่าง อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงความน่าจะเป็นของหน่วยประชากรที่จะได้รับเลือกมาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และได้ทำการคัดเลือกโดยใช้สูตรการคำนวณของ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5

1.1 กลุ่มตัวอย่างธุรกิจ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการบริหารจัดการธุรกิจ ไม่น้อยกว่ากว่า 3 ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ

1.2 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยและใช้บริการสปา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนประชากรชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในเชียงใหม่ทั้งหมดโดยประมาณ 1,356,714 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) และได้ทำการคัดเลือกโดยใช้สูตรการคำนวณของ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ดังนี้

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างด้านผู้ประกอบการ ได้แก่ ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็กในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 4 ราย และกลุ่มตัวอย่างด้านผู้บริโภค ได้แก่ นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชาวไทยจำนวน 200 คน และชาวต่างชาติจำนวน 200 รวมทั้งสิ้น 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสำรวจพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (Area Survey) แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ (Interview) และแบบสอบถามความคิดเห็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อบริการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ (Questionnaire)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้านผู้ประกอบการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็ก ประกอบกับการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างด้วยตนเองในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพระหว่างเดือน เมษายน ถึง พฤษภาคม 2566 จำนวน 4 ราย สำหรับกลุ่มตัวอย่างด้านผู้บริโภค ผู้วิจัยได้ดำเนินการการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพ ด้วยการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างด้วยตนเองในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามระหว่างเดือน เมษายน ถึง พฤษภาคม 2566 จำนวน 400 ชุด โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ 1) แบบสำรวจสถานประกอบการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ (Area Survey) 2) แบบแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ (Interview) 3) แบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

1) แบบสำรวจพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (Area Survey) ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐานและคมนาคมขนส่งสาธารณะ

2) แบบแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ (Interview) ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการทางสุขภาพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการตลาด ด้านเทคนิค ด้านสถาบัน และด้านการเงิน

ส่วนที่ 3 ระบุปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ

3) แบบสอบถามความคิดเห็นนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อบริการสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ (Questionnaire) ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทาง

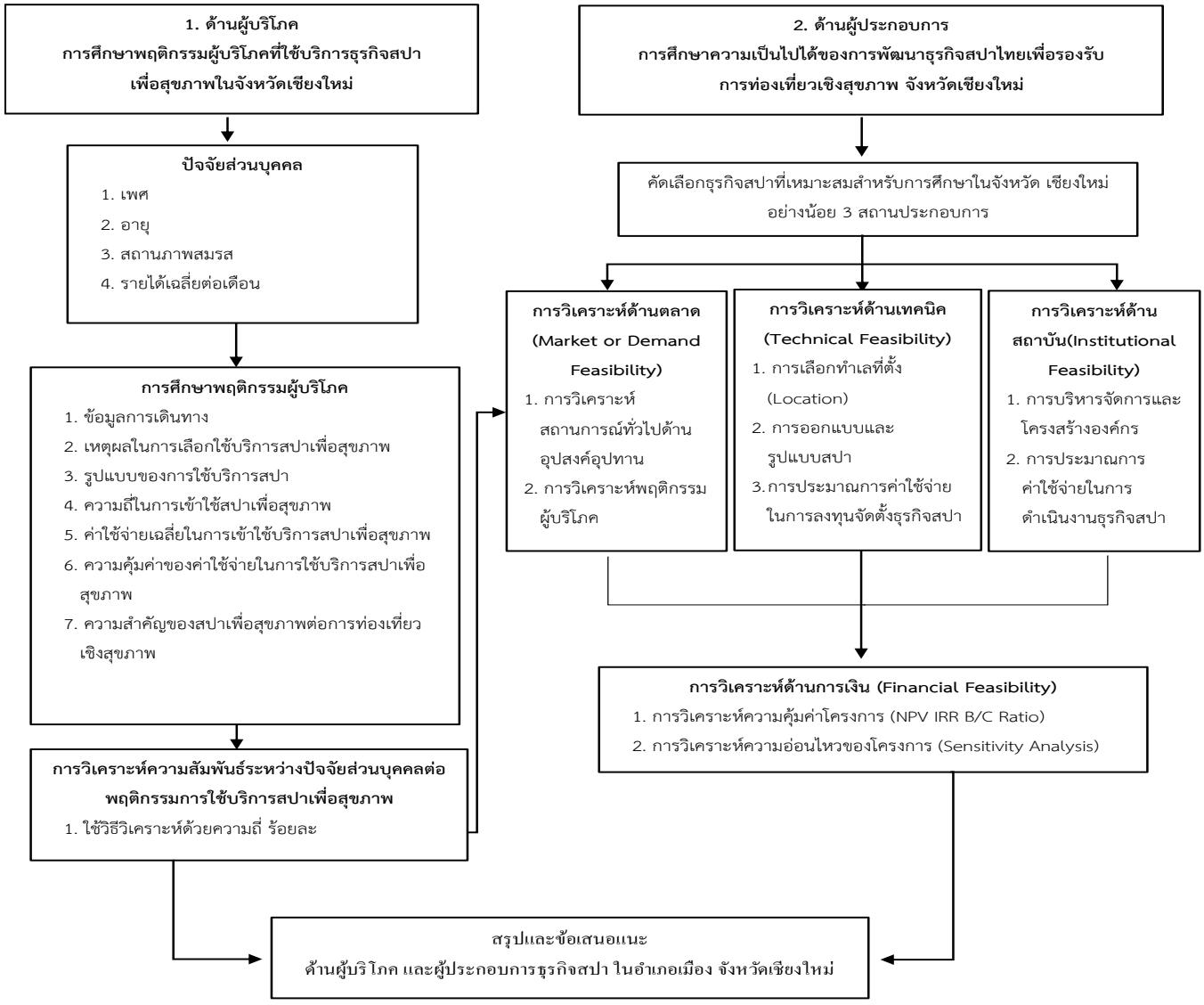
ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาของธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิที่ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมประกอบกับการเก็บข้อมูลจากสำรวจพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (Area Survey) และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อศึกษา 2 ส่วน คือ 1) ด้านผู้บริโภค ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ใช้บริการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านตลาด โดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้บริการและความต้องการเกี่ยวกับสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ใช้สถิติที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ และ2) ด้านผู้ประกอบการ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งด้านตลาด เทคนิค สถานบัน และการเงิน โดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวบรวมข้อมูลต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ และทำการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน จัดทำการประมาณการกระแสเงินสดและประมาณกำไรขาดทุนตลอดระยะเวลาโครงการ โดยใช้อัตราคิดลดกระแสเงินสดที่เหมาะสม รวมถึงวิเคราะห์ตัวชี้วัดความคุ้มค่าทางการเงินเพื่อนำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินใจการลงทุน โดยกำหนดระยะเวลาโครงการที่ 10 ปี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดเชียงใหม่

1.1 ผลการวิเคราะห์ด้านตลาด (Market or Demand Feasibility)

ในการศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาของธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพรูปแบบ เดย์ สปา (Day Spa) ขนาดเล็ก ในจังหวัดเชียงใหม่จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันจำนวนสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ จากข้อมูลรายงาน

การตรวจราชการกระทรวงสาธารณะสุข ประจำปีงบประมาณ 2566 พบว่า ในจังหวัดเชียงใหม่ มีสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จำนวนทั้งสิ้น 632 แห่ง เป็นกิจการสปา จำนวน 56 แห่ง ซึ่งเป็นสปาที่อยู่ในอำเภอเมืองไปแล้วกว่า 41 แห่ง กิจการนวดเพื่อสุขภาพ จำนวน 567 แห่ง และกิจการนวดเสริมความงาม จำนวน 9 แห่ง

ทั้งนี้ในส่วนของสภาพตลาดสปาในจังหวัดเชียงใหม่นั้น จากการลงพื้นที่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ และหลังเทศกาลสงกรานต์ของไทย ปี พ.ศ. 2566 เพื่อทำการสำรวจธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็ก ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ของผู้วิจัยนั้น พบว่า ธุรกิจสปาทั้งขนาดกลางและขนาดย่อมที่อยู่ในเมือง เริ่มกลับมาเปิดบริการเป็นปกติ และมีจำนวนสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ สสจ.เชียงใหม่ ที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น พร้อมทั้งจัดโปรโมชั่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมถึงร้านนวดเพื่อสุขภาพที่เปิดเป็นจำนวนมากในย่านเศรษฐกิจ อย่างถนนนิมมานเหมินท์ ถนนคนเดินท่าแพ ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะ ชาวจีน เกาหลี เป็นต้น

ปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ จากข้อมูลกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข และจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสปาในเชียงใหม่ พบว่า มีปัญหาหลัก 3 ประการ ดังนี้ 1) ปัญหาด้านบุคลากร จากการที่สถานการณ์ Covid-19 เริ่มคลี่คลาย ธุรกิจสปาเริ่มทยอยกลับมาดำเนินกิจการ ส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนบุคลากร เนื่องจากในช่วงสถานการณ์ Covid-19 ร้านสปามีนโยบายในการปรับลดชั่วโมงการทำงานของพนักงานลง รวมถึงพนักงานบางส่วนที่ลาออกจากงานเพื่อกลับภูมิเนาเดิม 2) ปัญหาหมอกควันและฝุ่นละออง PM 2.5 ปัญหาหมอกควันในภาคเหนือ ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่ชะลอการท่องเที่ยวในช่วงฤดูหมอกควัน และ 3) ปัญหาของพฤติกรรมการใช้บริการสปาที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันช่วงหลังสถานการณ์ Covid-19 เป็นต้นมา มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทำให้สามารถรับรู้ข่าวสารได้มากขึ้นและเป็นปัจจุบันมากที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งชาวเอเชียและยุโรป ตลอดจนนักท่องเที่ยวชาวไทย สามารถรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลการให้บริการของร้านสปาที่ตรงต่อความต้องการของผู้ที่จะใช้บริการได้ ยกตัวอย่างเช่น การรีวิวของผู้ที่มาใช้บริการ การโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ต่างๆ Google map ที่ทำให้สามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่บนโลก ทำให้พฤติกรรมการใช้บริการสปารวมถึงการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ส่วนใหญ่จะเป็นการจองหรือเดินเท้า (Walk in) เพื่อมาใช้บริการด้วยตนเองมากกว่าผ่านตัวแทนจำหน่าย ส่งผลให้ธุรกิจสปาต้องปรับตัวและทำการตลาดผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น

สำหรับสถานการณ์ทั่วไปด้านอุปสงค์และอุปทาน จากเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ จำนวน 4 ราย ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการร้าน เซนส์ มาสสาจ แอนด์ สปา (Sense massage and Spa) 2) มาสุมิ สปา เชียงใหม่ (MASUMI SPA CHIANG MAI) 3) ร้าน คิโยร่า สปา (KIYORA SPA) และ 4) มนตรานวดไท (MONTRA THAI MASSAGR) พบว่า จากเดิม ผู้ใช้บริการที่เป็นชาวต่างชาติ มีมากถึงร้อยละ 90 - 95 ส่วนใหญ่เป็น ชาวจีน ไต้หวัน มาเลเซีย สิงคโปร์ และชาวยุโรป แต่ช่วงหลัง Covid-19 สัดส่วนผู้ใช้บริการสปาที่เป็นชาวต่างชาติมีการเปลี่ยนแปลงไปและมีปริมาณลดลงจากเดิม โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 60 - 80 ได้แก่ ชาวอเมริกา ชาวดัตช์ (Dutch) ชาวฝรั่งเศส ชาวรัสเซีย และชาวเอเชีย (เกาหลี จีน ไต้หวัน ฮ่องกง ฯลฯ) ส่วนสัดส่วนของชาวไทยนั้นจากเดิม อยู่ที่ร้อยละ 5 – 10 กลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 – 40 ทั้งนี้ในสถานการณ์ทั่วไปด้านอุปทาน พบว่า ในช่วงหลัง Covid-19 ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2565 ธุรกิจสปาเริ่มกลับเข้าสู่สภาวะปกติ และได้รับอนิสงค์จากการเปิดประเทศอย่างเต็มรูปแบบของชาวจีนซึ่งเป็นฐานผู้ใช้บริการหลักของสปาในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ธุรกิจฟื้นตัวและกลับมาดำเนินธุรกิจได้จนถึงปัจจุบัน

1.2 ผลการวิเคราะห์ด้านเทคนิค (Technical Feasibility)

การเลือกทำเลที่ตั้ง จากการสำรวจ พบว่า การเลือกพื้นที่ทำเลที่ตั้งของสปาเพื่อสุขภาพขึ้นอยู่กับงบประมาณและความต้องการของเจ้าของกิจการ ขนาดของกิจการ และกลุ่มลูกค้าที่ต้องการมาใช้บริการร้านสปา หากหากเจ้าของกิจการต้องการดำเนินธุรกิจขนาดเล็ก เน้นกลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวเป็นหลัก และเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการความ สะดวกและรวดเร็วในการใช้บริการ ร้านสปาส่วนใหญ่จึงเลือกตั้งอยู่ในย่านเศรษฐกิจศูนย์กลางเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถเข้าถึงได้ง่าย และเป็นย่านที่มีการรวมตัวของกิจกรรมการค้าและการบริการสูงที่สุด ได้แก่ ย่านที่ 1 ท่าแพ - ช้างม่อย - ช้างคลาน – กาดหลวง ย่านที่ 2 ห้วยแก้ว – นิมมานเหมินท์ แต่ทว่าหากเจ้าของกิจการมีงบประมาณที่จำกัดและมีกลุ่มลูกค้าที่ต้องการ

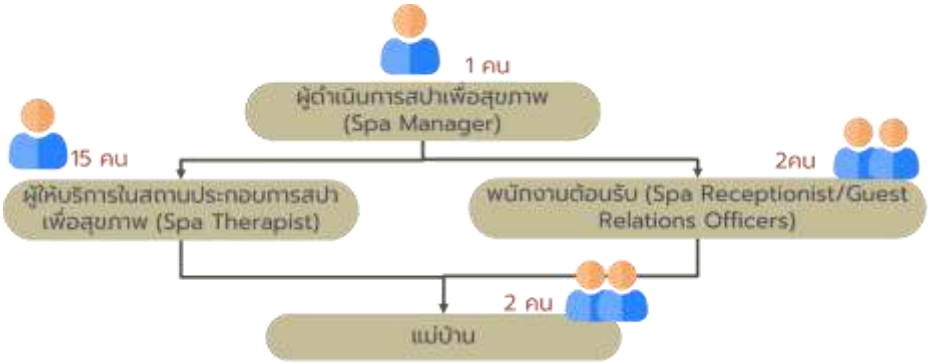
ความเงียบสงบ เน้นการสร้างบรรยากาศให้ผู้มาใช้บริการรู้สึกผ่อนคลาย รวมถึงต้องการใช้พื้นที่ในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ในงบประมาณที่จำกัด ร้านสปาบางแห่งจะเลือกที่ตั้งอยู่หากออกไปจากย่านเศรษฐกิจศูนย์กลางเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อลดความแออัด และมลพิษจากในศูนย์กลางเมือง

การออกแบบและรูปแบบสปา จากการสำรวจสถานประกอบการสปาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจุบันร้านสปาส่วนใหญ่มีการตกแต่งที่ทันสมัยมากขึ้น และหลากหลาย มีการออกแบบและตกแต่งที่ผสมผสานวัตนธรรมไทยและญี่ปุ่นเข้าด้วยกัน และนำเสนอในรูปแบบที่เน้นความสะอาด และสบายตา โดยได้เลือกใช้วัสดุเฟอร์นิเจอร์ที่ทำโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีชื่อเสียงด้านการจักสาน รวมถึง เฟอร์นิเจอร์ไม้ต่างๆ เช่น เตียงไม้สัก ไม้อัดลำพูน เป็นต้น เพื่อให้ร้านมีกลิ่นอายของความเป็นไทยแบบที่ทันสมัยมากขึ้น หรือเพิ่มความเป็นมินิมอล สีขาวตัดกับไม้ และกลิ่นร้านที่ใช้เป็นน้ำมันหอมระเหยพิเศษจากทางร้าน อีกรูปแบบของการตกแต่งที่เป็นการตกแต่งสไตล์ไทยล้านนา โดยเน้นงานไม้ และบ้านที่มีโครงสร้างคงความเป็นไทยโบราณ

การประมาณการค่าใช้จ่ายในการลงทุนจัดตั้งธุรกิจ ประมาณการจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสปาขนาดเล็ก แบบเดย์ สปา (Day Spa) หรือ สถานบริการสปาที่มีรูปแบบการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว ขั้นตอนการบริการไม่ยุ่งยาก สามารถใช้บริการในระหว่างวันได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าพัก ลักษณะร้านเป็นตึกแถว 3 คูหา 1 ชั้น หน้ากว้าง 20 เมตร ประกอบด้วย เตียงนวดไทย 8 เตียง นวดเท้า 4 เตียง ห้องสปา 3 ห้อง (6 เตียง ห้องละ 2 เตียง) และห้องคู่ 2 ห้อง แบ่งเป็นห้องคู่มีอ่าง 1 ห้อง และห้องคู่ไม่มีอ่าง 1 ห้อง โดยมีโครงสร้างการลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเบื้องต้น ประกอบด้วย 1) ต้นทุนลงทุนเริ่มแรก แบ่งเป็น ค่าเช้งร้าน ค่าตกแต่ง ค่าผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ ประมาณ 3,000,000 – 5,000,000 บาท 2) ต้นทุนในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าจ้างบุคลากรและพนักงาน ค่าใช้จ่ายจากการบริการ ค่าใช้จ่ายจากการบริหาร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ โดยรวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแบบรายเดือน ประมาณ 250,000 บาท/เดือน โดยที่ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็นส่วนของ ค่าจ้างบุคลากรและพนักงาน ประมาณ 100,000 บาท/เดือน เนื่องจากพนักงานนวด จะต้องมีจำนวนที่เพียงพอต่อการให้บริการ จากการสัมภาษณ์ เงินเดือนของพนักงานนวดจะขึ้นอยู่กับจำนวนชั่วโมงที่ให้บริการ รวมกับค่าประกันมือของทางร้าน โดยรวมแระมาณ 9,000 บาท/คน

1.3 ผลการวิเคราะห์ด้านสถาบัน (Institutional Feasibility)

การบริหารจัดการและโครงสร้างองค์กร พบว่า มีการกำหนดบุคลากร ดังนี้ พนักงานให้บริการสปา (Therapist) เช่นพนักงานนวดไทย นวดอโรมา จำนวน 15 คน ผู้จัดการร้าน จำนวน 1 คน พนักงานต้องรับ 2 คน และแม่บ้าน จำนวน 2 คน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โครงสร้างองค์กรของธุรกิจสปา

สำหรับการประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและรายรับของธุรกิจสปา แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ต้นทุนการดำเนินการ ได้แก่ เงินเดือนพนักงาน ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์สปา ค่าเช่าร้าน ค่าซักรีด ค่าสาธารณูปโภค ค่าวัตถุดิบและสมุนไพร เป็นต้น โดยประมาณการอยู่ที่ 400,000 บาท/เดือน 2) รายได้จากการดำเนินการให้บริการสปาและรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ เช่น เทียนหอม ยาหม่อง โดยประมาณการอยู่ที่ 600,000 - 1,000,000 บาท/เดือน

1.4 ผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน (Financial Feasibility)

ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน จะกำหนดข้อสมมติเบื้องต้นจากการข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งงานวิจัยและเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและเหมาะสม

โดยกำหนดข้อสมมติและตัวแปรทางการเงินที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานประกอบการสปาชื่อประภาดา สปา เชียงใหม่ มีทำเลที่ตั้งอยู่บริเวณคูเมืองเชียงใหม่ ถนนอารักษ์ วัดพระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เป็นสปาเพื่อสุขภาพแบบ เดย์สปา (Day Spa) ขนาดเล็ก พื้นที่การให้บริการแบบอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น มีพื้นที่ใช้สอย 101-200 ตารางเมตร ภายใต้อายุโครงการ 10 ปี มีปริมาณผู้ใช้บริการในปีแรก คิดจากประมาณการปริมาณผู้ใช้บริการเฉลี่ยต่อวัน เท่ากับ 20 คนต่อวัน ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว High season (พฤศจิกายน – เมษายน) และประมาณการปริมาณผู้ใช้บริการต่างชาติลดลง ร้อยละ 60 ในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว Low season (พฤษภาคม – ตุลาคม) ของแต่ละปี อัตราค่าบริการต่อชั่วโมงเฉลี่ย อยู่ที่ 1,200 บาท ต่อชั่วโมง รายได้ของธรุกิจสปาในปีที่ 1 มาจากรายได้จากการให้บริการสปา และรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสปา เช่น น้ำมันนวดอโรมา ยาหม่อง เทียนหอม เป็นต้น โดยคิดเป็นร้อย 1 ของรายได้จากการบริการ ในปีที่ 2-10 รายได้รวม มีอัตราเพิ่มขึ้น เท่ากับร้อยละ 8 อ้างอิงจากการข้อมูลรายได้ท่องเที่ยว สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2563 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นแต่ละปีเพิ่มขึ้นตามอัตราเงินเฟ้อ เท่ากับ ร้อยละ 6 อ้างอิงจากธนาคาแห่งประเทศไทย, 2565 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้แบบลูกค้ารายย่อยชั้นดี (MRR) ประจำปี 2566 ของธนาคารกสิกรไทย ร้อยละ 6.85 ต่อปี และใช้อัตราคิดลดร้อยละ 7.12 (จากการคำนวณต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ย WACC) และนำมาจัดทำงบกำไรขาดทุน และกระแสเงินสด ทั้งนี้เมื่อคำนวณหาความคุ้มค่าในการลงทุน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงและความอ่อนไหวของโครงการประกอบการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน เนื่องจากในการดำเนินธุรกิจจริงอาจมีความเสี่ยงอื่นๆ ที่เกิดขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการลงทุนในธุรกิจสปา โดยอาจทำให้มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น หรือในขณะเดียวกันอาจทำให้ธุรกิจได้รับรายได้ลดลง โดยจากการสำรวจ เก็บข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ สปาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด Covid-19 ที่ผ่านมา มีปัจจัยเสี่ยงหลายประการที่เกิดขึ้น ซึ่งความเสี่ยงที่เกิดจากการปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน เช่น การขาดแคลนพนักงาน การขาดสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ เป็นต้น ส่วนความเสี่ยงที่เกิดจากการปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ภัยทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝุ่นควัน PM 2.5 มาตรการการเดินทางเข้าและออกประเทศของชาวไทยและชาวต่างชาติ และภาวะเศรษฐกิจผันผวน เกิดสภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการโดยแบ่งเป็นกรณี รวมถึงการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test : SVT) ด้านผลตอบแทน (SVT_B) และด้านต้นทุน (SVT_C) โดยรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ ขนาดเล็ก ในอำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 กรณี

กรณี	NPV (บาท)	IRR (ร้อยละ)	B/C ratio	SVTB (ร้อยละ)	SVTC (ร้อยละ)
1. กรณีพื้นฐาน	24,786,992	82.93	2.40	53.83	57.89
2. กรณีรายได้จากการบริการลดลงร้อยละ 10 และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานคงที่	19,238,944	61.71	2.16	51.78	44.93
3. กรณีที่กรณี รายได้จากการบริการคงที่ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 10	22,097,883	75.35	2.15	52.91	46.91
4. กรณี รายได้จากการบริการลดลงร้อยละ 30 และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานลดลงร้อยละ 30	75,520	7.45	1.25	1.15	0.14

ที่มา : จากการคำนวณ

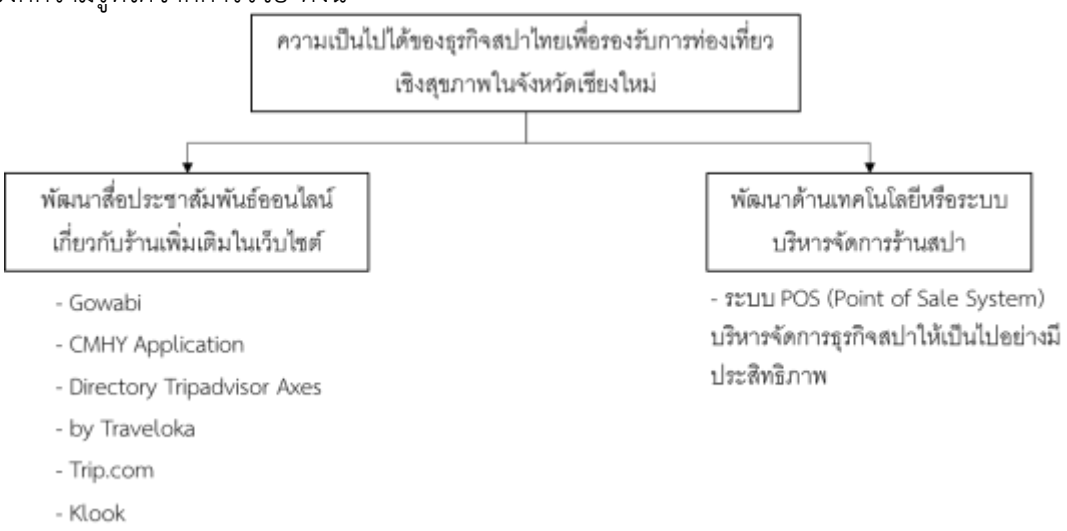
อภิปรายผล

จากการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภายหลังการแพร่ระบาด Covid-19 ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ ขนาดเล็กประเภท เดย์ สปา ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความเหมาะสมในการลงทุน ซึ่งในด้านของผู้บริโภค จากการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของผู้ใช้บริการสปาส่วนใหญ่มาพักผ่อนในวันหยุด (Holiday) และการเลือกใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพในเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต มีการได้รับข้อมูลผ่านสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา และคณะ (2561) สำหรับความถี่ในการใช้บริการประมาณ 1-2 ครั้งต่อการเดินทาง พบว่า มีระดับความพึงพออยู่ในระดับมากที่สุด และส่วนใหญ่มีความเห็นเรื่องความคุ้มค่ามากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุฎาวรรณ สุวรรณสิงห์ (2561)

สำหรับในด้านผู้ประกอบการ มีความเหมาะสมในการลงทุน เนื่องจากเป็นเพราะธุรกิจสปาไทยมีความเป็นไปได้ ธุรกิจมีศักยภาพในการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาด และรักษามาตรฐานการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนนักท่องเที่ยวยังคงให้ความสนใจและมีความพึงใจกับการให้บริการในธุรกิจสปาและการนวดที่เป็นเอกลักษณ์แบบไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้อง กับ นันท์นภัส แข็งขันธ์ และวิมล ประคัลภ์พงศ์ (2550) ศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจสปาสไตล์ญี่ปุ่น เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ธุรกิจสปามีความคุ้มค่าในการลงทุน โดยปีแรกจะมีกำไรอยู่บ้างและในปีต่อไปจะมีผลกำไรเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้จะต้องมีกลยุทธ์ด้านการตลาดที่ดีร่วมด้วย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถจำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 3 โครงสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความสนใจด้านสุขภาพได้รับบริการตรงตามความประสงค์และได้รับความพึงพอใจมากขึ้น และเป็นข้อมูลสนับสนุนให้กับผู้ประกอบการธุรกิจสปาไทยที่ต้องการจะลงทุนทำธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็ก สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจในการลงทุนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถสรุปถึงความเป็นไปได้ของธุรกิจสปาไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลศึกษาโดยแบ่งเป็นด้านผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ และด้านผู้ประกอบการสปาได้ดังต่อไปนี้

ด้านผู้บริโภค หรือ ผู้ใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพ จากการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาใช้บริการสปาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุประมาณ 25-34 ปี อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และระดับรายได้ที่สูง โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจากกระแสการดูแลสุขภาพที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับคนวัยทำงาน มีความสามารถในการจ่ายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ ทำให้ผู้ใช้บริการกลุ่มนี้ เลือกวิธีการผ่อนคลายด้วยการทำสปา รวมถึงการนวดแก้อาการออฟฟิศซินโดรม ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เพื่อเป็นการพักผ่อนและบำบัดร่างกายในช่วงของวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยการประมาณการอุปสงค์ต่อตลาดช่วงหลังการแพร่ระบาด Covid-19 ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการนั้น พบว่า จำนวนผู้ใช้บริการชาวต่างชาติลดลงเฉลี่ยร้อยละ 60-80 แต่จำนวนผู้มาใช้บริการชาวไทยกลับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยถึงร้อยละ 20-40 จากจำนวนของผู้มาใช้บริการจำนวนคนไทยที่มาใช้บริการกลุ่มผู้ประกอบการตัวอย่าง สำหรับการเดินทางและพฤติกรรมการใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดการเดินทางด้วยตนเอง เป็นผู้ใช้บริการสปาจากทวีปเอเชีย ถึงร้อยละ 60 เช่น จีน เกาหลีใต้ ฮ่องกง ไต้หวัน เป็นต้น จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า ชื่นชอบการให้บริการสปาที่ประเทศไทย โดยเดินทางมายังเชียงใหม่เป็นครั้งแรกในช่วงปี ค.ศ. 2017-2023 เนื่องจากมาตรการการจำกัดการเข้า-ออกประเทศในช่วง Covid-19 การเดินทางมาเชียงใหม่ในครั้งนี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อมา พักผ่อนในวันหยุด (Holiday) ที่การศึกษาเป็นช่วงเทศกาลปีใหม่และสงกรานต์ จึงทำให้ผลการศึกษาส่วนใหญ่เป็นที่มาพักผ่อนในวันหยุด (Holiday) ในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของไทย ในการเลือกใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพในเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต มีการได้รับข้อมูลผ่านสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ เป็นหลัก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจใช้บริการสปา โดยความถี่ในการใช้บริการประมาณ 1-2 ครั้งต่อการเดินทาง พบว่า มีระดับความพึงพออยู่ในระดับมากที่สุด และส่วนใหญ่มีความเห็นเรื่องความคุ้มค่ามากถึงมากที่สุด โดยในส่วนของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพต่อการเดินทางยังอยู่ในระดับ ต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนใหญ่เลือกที่จะกลับมาใช้บริการในอนาคต ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตถูกใช้แพร่หลายทำให้เข้าถึงการบริการได้ง่าย และสามารถดูการรีวิวของผู้ที่เคยมาใช้บริการได้เบื้องต้น ทำให้ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เลือกที่จะอ่านรายละเอียดและจองด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ของทางร้าน แบบไม่ผ่านบริษัททัวร์

ด้านผู้ประกอบการ คือ ผู้ประกอบการสปา ประเภทเดย์ สปา (Day Spa) ขนาดเล็ก จากการศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจสปา ช่วงหลังการแพร่ระบาด Covid-19 ทั้งด้านการตลาด เทคนิค สถาบัน และการเงิน พบว่า ความเป็นไปได้ด้านการตลาด ในส่วนของอุปทาน ธุรกิจร้านสปาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ยังเปิดดำเนินการมาถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2566) ยังคงมีจำนวนมากในตลาด ส่วนใหญ่มีการรับมือโดยการปรับกลยุทธ์ทางการตลาดในการแข่งขัน เช่น การทำโปรโมชั่น และการขายผลิตภัณฑ์ในราคาแบบแพ็คเก็จ ซึ่งราคาในแพ็คเก็จของแต่ละร้านสปา ขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีการตั้งราคาที่ใกล้เคียงกัน กลยุทธ์ทางการคตลาดอีกประการ คือ การเพิ่มจำนวนกลุ่มผู้ใช้บริการชาวไทย ด้วยการทำการตลาดการชาวไทย เน้นการทำโปรโมชั่นสำหรับสมาชิกของทางร้าน เพื่อลดความเสี่ยงและช่วยให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ตลอดทั้งปี ในด้านเทคนิค และด้านสถานบัน จากการศึกษานั้น พบว่า ในช่วงหลังการแพร่ระบาด Covid-19 ผู้ประกอบการมีการลงทุนในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ รวมถึงระบบบริหารจัดการร้านสปา เครื่องรับชำระเงินแทนเงินสด เพื่อให้สามารถเข้าถึงการบริการได้อย่างสะดวกสบาย ผ่านแอปพลิเคชัน หรือสื่อออนไลน์ต่างๆ ในด้านสถาบัน ผู้ประกอบการมีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และจำนวนของพนักงานอย่างชัดเจน และเพิ่มค่าแรงให้กับพนักงานมากขึ้น เพื่อดึงดูดแรงงานในภาคบริการให้เกิดความสนใจในงานประเภทสปามากขึ้น ลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานชั่วคราว ที่เกิดขึ้นในช่วง Covid-19 ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินในช่วงหลังการแพร่ระบาด Covid-19 นั้น พบว่า ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ ประเภท เดย์สปา ขนาดเล็ก ยังคงมีความเหมาะสมในการลงทุน โดยมี มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 24,786,992 บาท อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 82.93 และ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C ratio) เท่ากับ 2.40

ดังนั้น จากข้อมูลผลการศึกษาทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าธุรกิจสปาไทยมีความเป็นไปได้ในเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากธุรกิจมีศักยภาพในการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาด และรักษามาตรฐานการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนนักท่องเที่ยวยังคงให้ความสนใจและมีความพึงใจกับการให้บริการในธุรกิจสปา และการนวดที่เป็นเอกลักษณ์แบบไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ ควรเน้นการลงทุนในสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์เกี่ยวกับร้านเพิ่มเติมในเว็บไซต์ อาทิ Gowabi CMHY Application Directory Tripadvisor Axes by Traveloka Trip.com และ Klook เป็นต้น

1.2 ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ ควรเจาะกลุ่มลูกค้าที่เป็นเพศหญิง คนทำงาน พนักงานบริษัทเอกชน และชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวด้วยตนเอง และควรเน้นกลุ่มลูกค้าชาวไทยร่วมด้วย

1.3 ผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ ควรดำเนินการจัดหาบุคลากรหรือพนักงานให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการและให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานแก่พนักงาน ลดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

1.4 การประกอบกิจการสปาเพื่อสุขภาพขนาดเล็ก ในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการลงทุนเพิ่มเติมในด้านของเทคโนโลยีหรือระบบบริหารจัดการร้านสปา เพื่อเป็นส่วนช่วยในการบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 กำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งต่อไปให้กว้างขึ้น เพื่อให้ผลการศึกษาอ้างอิงถึงประชากรได้มากขึ้น และสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์และความแตกต่างได้

2.2 นำปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้บริการสปาเพิ่มเติม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาในอำเภอ เชียงใหม่ ของชาวไทยและชาวต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2562). *รายงานผลการวิจัยและสำรวจข้อมูลด้านบริการสุขภาพและบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพของไทยประกอบการจัดทำศูนย์ข้อมูลรองรับนโยบาย Medical Hub*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ทันใจ.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *สถิติจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด*. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2565. จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411.

_____. (2564). *รายงานสภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว*. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2565. จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411.

คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา, สุจิตรา สุคนธทรัพย์ และ วิภาวดี ลี้มิ่งสวัสดิ์. (2561). สถานการณ์ ความต้องการ และแนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย. *วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา.10*(1), 167-178.

ธนาคารกรุงเทพ. (2565). *ธุรกิจสปา แนวโน้มเติบโต 17% ต่อปี หลังวิกฤติโควิด-19*. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2565. จาก https://www.bangkokbiznews.com/social/983284.

นันท์นภัส แข็งขันธ์ และ วิมล ประคัลภ์พงศ์. (2550). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจสปาสไตล์ญี่ปุ่น เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2565. จาก https://ba.siam.edu/wp-content/uploads/2014/10/A_Feasibility_Study_of_Japanese_Style_Spa_Business.pdf.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์. (2561). *การขยายตัวของธุรกิจสปาในประเทศไทยและต่างประเทศ*. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2565. จาก https://www.scb.co.th/content/dam/scb/scbprime/prime-update/documents/wealth-talk/090418-HOTEL-SPA.pdf?12.

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2563). *บรรยายสรุปจังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2565. จาก http://www.chiangmai.go.th/managing/public/D8/8D22Oct2020145452.pdf.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ปีที่ 2 ฉบับที่ 1/2564*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2565. จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20210521170904.pdf.

สุฎาวรรณ สุวรรณสิงห์. (2561). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการใช้บริการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่. (2563). *หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่แถลงเศรษฐกิจ 3 ไตรมาสปี 2563 และแนวโน้มเศรษฐกิจปี 2564*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2566. จาก https://cmchamber.com/2020/10/หอการค้าฯ-ชม-ชี้ศก-3-ไตรมา/.

BLT Bangkok. (2560). *ตลาดความงามและอันดับสปาในไทย*. สืบค้น 30 พฤษภาคม 2566. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4367/3/sudawan_suwa.pdf.

Global Wellness Institute. (2018). *Global Wellness Economy Monitor*. Retrieved 25 June 2022. from https://globalwellnessinstitute.org/wp-content/uploads/2019/04/GWIWellnessEconomyMonitor2018_042019.pdf

World Travel & Tourism Councill. (2019). *TRAVEL & TOURISMMEDICAL TOURISM: A PRESCRIPTION FOR A HEALTHIER ECONOMY NOVEMBER 2019*. Retrieved 25 June 2022. from https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2019/Medical%20Tourism-Nov%202019.pdf?ver=2021-02-25-182803-880.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 309-324.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Development of Chatbot System to Promote the Management of Educational For Kanchanapisek Wittayalai School Surat Thani under the Office of Secondary Education Service Area Suratthani Chumphon

Pattarapoom Boonpiang[1*] Jirasak Seakhow[1] and Nuntapong Mhilheamhun[1]

[1] *Faculty of Education, Surattani Rajabhat University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: phattharaphum@kjst.ac.th*

ABSTRACT

This research article aims to (1) study the current situation and the need for a chatbot system to promote school management, (2) develop a chatbot system to promote school management, and (3) try and evaluate. Results of using chatbots to promote school management For Kanchanapisek Wittayalai School, Surat Thani, under Surat Thani Secondary Educational Service Area Office, Chumphon, research and development model was used the sample group consisted of the director, deputy director of the school. Head of Academic Administration Group general administration group Personnel Management Group Subject heads and teachers were obtained by purposive selection. Data was collected using a questionnaire. The Interview form had a concordance index and the evaluation of the Chatbot trial System statistics used for data analysis these include frequency, percentage, mean and standard deviation. The research results showed that 1) the current state of the chatbot system to promote school management. Overall, there is a low level of chatbot system. The overall demand for the chatbot system is moderate. The issues that led to the development of the system were Applying chatbot technology to school management for flexibility, search, save and edit via chatbot system at any time. 2) Chatbot system to promote school management, it is a system that has the following capabilities: 1 Work according to instructions 2 Use according to the purpose 3 With a menu button. 3) The results of the trial of the chatbot system to promote school management, were at the highest level. Classified by side found that convenience to use have the highest evaluation followed by safety the suitability aspect of the chatbot system data processing the use of information and the overall aspect of the system, respectively.

Keywords: Chatbots, The Management of Educational, System Development

Received: 27 August 2023;
Revised: 19 April 2024;
Accepted: 26 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ภัทรภูมิ บุญเพียง[1*] จิรศักดิ์ แซ่โค้ว[1] และ นันทพงศ์ หมิแหละหมัน[1]

[1] *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: phattharaphum@kjst.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา (2) พัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา และ (3) ทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานทั่วไป กลุ่มบริหารงานบุคคล หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินผลการทดลองใช้ระบบแชทบอท สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา ภาพรวมมีระบบแชทบอทอยู่ในระดับน้อย ความต้องการระบบแชทบอทโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่นำไปสู่การพัฒนาระบบคือ การนำเทคโนโลยีแชทบอทมาใช้ร่วมกับการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ค้นหา บันทึก และแก้ไขผ่านระบบแชทบอทได้ตลอดเวลา 2) ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นระบบที่มีความสามารถดังนี้ คือ 1 ทำงานตามคำสั่ง 2 ใช้งานตามวัตถุประสงค์ 3 แบบมีปุ่มกดเมนู 3) ผลการทดลองใช้ระบบ แชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสะดวกสบายต่อการใช้งาน มีผลการประเมินสูงสุด รองลงมาด้านความปลอดภัย ด้านความเหมาะสมของระบบ แชทบอท ด้านประมวลผลข้อมูล ด้านนำข้อมูลไปใช้ และด้านภาพรวมของระบบ ตามลำดับ

คำสำคัญ: แชทบอท, การบริหารจัดการสถานศึกษา, การพัฒนาระบบ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปี ค.ศ. 2016 เทคโนโลยีแชทบอทได้ถูกพัฒนาขึ้นมาโดยมีเทคโนโลยี Machine Learning ที่เพิ่มประสิทธิภาพมากกว่าระบบซอฟต์แวร์ในอดีตทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ในอุตสาหกรรมการบิน สายการบิน KLM ได้นำแชทบอทไปใช้งานในการเป็นช่องทางการสื่อสารกับลูกค้า สอดคล้องกับพฤติกรรมของลูกค้าในปัจจุบันที่สามารถเข้าถึงและมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยพบว่าลูกค้าออนไลน์กว่าร้อยละ 50 จะค้นหาข้อมูลด้วยตนเองผ่านผู้ช่วยเสมือนจริง (Virtual Assistant) สำหรับองค์กรขนาดใหญ่อย่างต่ำ 1,500 องค์กร ในปี ค.ศ. 2015 (Gartner, 2017) จึงส่งผลให้แชทบอทได้รับการพัฒนาเพื่อธุรกิจมากยิ่งขึ้น แชทบอทสามารถทำงานได้บนเว็บไซต์ขององค์กรหรือถูกฝังในแอปพลิเคชันขององค์กร แต่ในปัจจุบันแชทบอท มักจะถูกพัฒนาให้ทำงานอยู่ใน Platform ที่ผู้ใช้งานใช้เวลามากที่สุดนั่นคือแอปพลิเคชันเพื่อการสนทนาซึ่งในปี ค.ศ. 2016 ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการสนทนา (Messaging Application) เช่น Line Facebook Whatsapp และ WeChat ได้พัฒนาแชทบอทเพื่อใช้ใน Platform ของตนจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า แชทบอทนั้น เป็นเรื่องที่องค์กรทุกองค์กรสามารถเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการทำธุรกิจได้ โดยเทคโนโลยีดังกล่าวนั้น หากได้รับการพัฒนามาใช้กับสถาบันการศึกษา ก็จะช่วยอำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์ในเรื่องของการ

ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาให้กับผู้ที่มีข้อสงสัยซึ่งเปรียบเสมือนผู้ช่วยที่ปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาได้ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งมีความสะดวกมากกว่าการสอบถามข้อมูลผ่านเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีข้อจำกัดคือด้านเวลาซึ่งยังไม่ตอบโจทย์กับมนุษย์ยุคปัจจุบันที่เน้นเรื่องความรวดเร็วการรับส่งข้อมูลข่าวสาร (ธนภัทร บุศราทิศ, 2559)

ปัจจุบันการเผยแพร่ข่าวสารสนเทศทางการศึกษา สามารถทำได้หลายช่องทางผ่าน สื่อโซเชียล และการเผยแพร่สารสนเทศดังกล่าว ยังต้องมีแอดมินหรือผู้ดูแลระบบในการตอบคำถามหรือให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อผู้ใช้บริการ แต่ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระหน้าที่การงาน อาจจะทำให้การให้ข้อมูลไม่สามารถทำได้ทันความต้องการของผู้ใช้บริการจึงมีแนวคิดการพัฒนาแชทบอทซึ่งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ชนิดหนึ่ง ที่มีไว้สื่อสารโดยการสนทนาตอบโต้เพื่อเป็นประโยชน์ไม่ทางใดทางหนึ่ง ซึ่งในการพัฒนาจะเป็นในรูปแบบของ Base on Rules หรือกำหนดด้วยกฎต่างๆ กับแบบที่ใช้ AI (Artificial Intelligence) คือใช้ Machine Learning เข้ามาช่วย แชทบอท คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ชนิดหนึ่งที่ถูกพัฒนาให้มีบทบาทในการตอบกลับการสนทนา ด้วยตัวอักษรอัตโนมัติผ่าน Messing Application เสมือนการโต้ตอบของคนจริงๆ วิธีการเลือกข้อความในการตอบกลับของ Chatbot จะขึ้นอยู่กับชนิดของ Bot ทั้งการใช้ระบบ Database บันทึกคำถามและคำตอบไว้จำนวนหนึ่งและตรวจจับ Keyword จากคำถามเพื่อประมวลคำตอบส่งกลับไปยังผู้ใช้ แต่ถ้าเป็นแชทบอทที่มีความซับซ้อนโต้ตอบเลียนแบบการสนทนาของคนจริงๆ ได้ จะใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการประมวลผล ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการเพื่อที่จะช่วยให้การทำงานลดขั้นตอน ลดความซับซ้อน ไม่จำเป็นจะต้องใช้เอกสารจำนวนมากอีกต่อไปและในสถานการณ์โควิดที่ผ่านมาเห็นได้ว่าผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนนั้นติดเชื้อไวรัสโคโรนา จากการสัมผัสเอกสารเป็นจำนวนมากจึงเป็นโอกาสดีที่จะใช้เทคโนโลยีแชทบอทเข้ามาส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของภาครัฐ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลดีต่อนโยบายและประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร จะเห็นได้ว่าภายในองค์กรมีการทำเทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาแทนที่กระดาษ เพื่อจัดเก็บข้อมูลและสร้างเอกสารบนคอมพิวเตอร์ โดยมีระบบซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและสรุปคดี ซึ่งมีความสะดวกและเป็นระบบอีกทั้งปัจจุบันสมาร์ทโฟนได้รับความสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความสามารถในการส่งข้อความ และสื่อสารออนไลน์ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนและเมื่อใด (เกียรติพันธ์ศักดิ์ บิลอับดุลล่าห์, 2564)

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานการศึกษา มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 5 กำหนดให้มีการส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่มุ่งหวัง ให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการด้านความเท่าเทียมและด้านความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผล โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของคนไทย (นันธิดา ปฏิวรณ์, ภาณุพงศ์ บุญรมย์ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์, 2564) ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เป็นหน่วยงานบังคับบัญชา กำกับดูแล ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัด ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ เป็นกลไกและเป็นตัวแปร สำคัญในด้านการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารตามนโยบาย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัว ปรับวิสัยทัศน์ สร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ด้านการบริหารจัดการ ข้อที่ 3.3 ระบุไว้ว่า พัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2565)

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบแชทบอท เพื่อแก้ปัญหาการใช้

กระดาษที่เกินความจำเป็น เอกสารจำนวนมากทำให้ค้นหาได้ลำบาก เอกสารกระจัดกระจาย ไม่มีการจัดเก็บอย่างและไม่สะดวกในการค้นหา บันทึก และแก้ไขได้ตลอดเวลา รวมไปถึงอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้งาน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน ในขอบข่ายกลุ่มงาน 3 กลุ่มงาน ได้แก่ วิชาการ บริหารทั่วไป และบุคคล สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลผ่านฐานข้อมูลโดยใช้แอพพลิเคชัน Line เพียงแอพพลิเคชันเดียวก็สามารถใช้งานได้อย่างครอบคลุม เช่น บันทึก ค้นหา แก้ไข และลดจำนวนกระดาษ ไม่ต้องพิมพ์ออกมาในรูปแบบของเอกสาร แค่มีสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือ PC ก็สามารถใช้งานระบบแชทบอทได้ และที่สำคัญที่สุดก็เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้องค์กรมีการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานและครูผู้สอน ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี จำนวน 105 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงานบริหารทั่วไป กลุ่มงานบุคคล กลุ่มงานละ 3 คน ครูกลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มงานบริหารทั่วไป กลุ่มงานบุคคล 3 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน ครูผู้สอน 8 คน ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี รวมทั้งสิ้น 26 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบ แชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทสำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทสำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เริ่มจากศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีโครงสร้างของเนื้อหาสอดคล้องกับระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร กำหนดขอบข่าย และสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมข้อมูลสิ่งที่ต้องการแล้วไปขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา

จำนวน 2 คน โดยมีประสบการณ์บริหารสถานศึกษามาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ผู้มีความรู้ด้านระบบและเทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 2 คน และ ผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้สำนวนภาษา จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจน และความเหมาะสมของข้อความหรือข้อคำถาม นำผลการพิจารณาที่ได้ลงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละคนในแต่ละหัวข้อมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งพิจารณาความเหมาะสมของคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปสามารถนำมาใช้ได้ (พิสณุ ฟองศรี, 2553) แล้วนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา สำนวนภาษาของคำถาม ให้มีความสมบูรณ์ เหมาะสม มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้านี้ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มทดลองทุกฉบับมาตรวจให้คะแนนและคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α–Coefficient) ของ Cronbach (ครอนบาค, 1970; อ้างถึงใน สมนึก ภัททิยธนี, 2551) จากนั้นจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 ทำหนังสือ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

1.3.2 นำแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พร้อมกับหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

1.3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1.4.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการนำมาแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2.1 ศึกษาบริบทสถานศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการระบบแชทบอท เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2.2 การพัฒนาตามวงจรการพัฒนาระบบ System Development Life Cycle : SDLC ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.2.1 การกำหนดความต้องการ (Requirement Definition)

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการนำมาแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ ซึ่งในปัจจุบันมีความซ้ำซ้อนและอยู่ในรูปแบบของเอกสารซึ่งไม่ทันสมัย ไม่มีระบบการจัดเก็บที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปยังโปรแกรมเพียงโปรแกรมเดียว บางครั้งเกิดการสูญหายและต้องเสียเวลาในการสืบค้นและจัดเตรียมข้อมูล ซึ่งเกิดจากการขาดระบบแชทบอท

2.2.2 การวิเคราะห์ระบบ (Analysis)

การวิเคราะห์และออกแบบระบบ เป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาระบบเป็นการศึกษาระบบ แล้วให้คำแนะนำในการปรับปรุงและพัฒนาระบบนั้นจนเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งการทำงานทั้งหมดต้องมีลำดับขั้นตอนและการศึกษา

วิธีการวิเคราะห์และการออกแบบระบบในแต่ละขั้นตอน ทำให้เข้าใจการวิเคราะห์ระบบนั้น ๆ ดียิ่งขึ้นและสามารถออกแบบระบบใหม่ได้โดยไม่ยากนัก

2.2.2.1 ความสามารถของระบบแชทบอท

2.2.2.1.1 ค้นหา บันทึก แก้ไข แจ้งเตือน การมาเรียนของนักเรียน

2.2.2.1.2 ค้นหา บันทึก แก้ไข แจ้งเตือน คะแนนระหว่างภาค กลางภาคและปลายภาคเรียนของนักเรียน

2.2.2.1.3 ค้นหา ปฏิทินวิชาการ

2.2.2.1.4 ค้นหา รายชื่อนักเรียน

2.2.2.1.5 ค้นหา บันทึก แก้ไข แจ้งเตือน เกียรติบัตร รางวัล เชิดชูเกียรติ ของนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียน

2.2.2.1.6 ค้นหา บันทึก แก้ไข หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่นได้

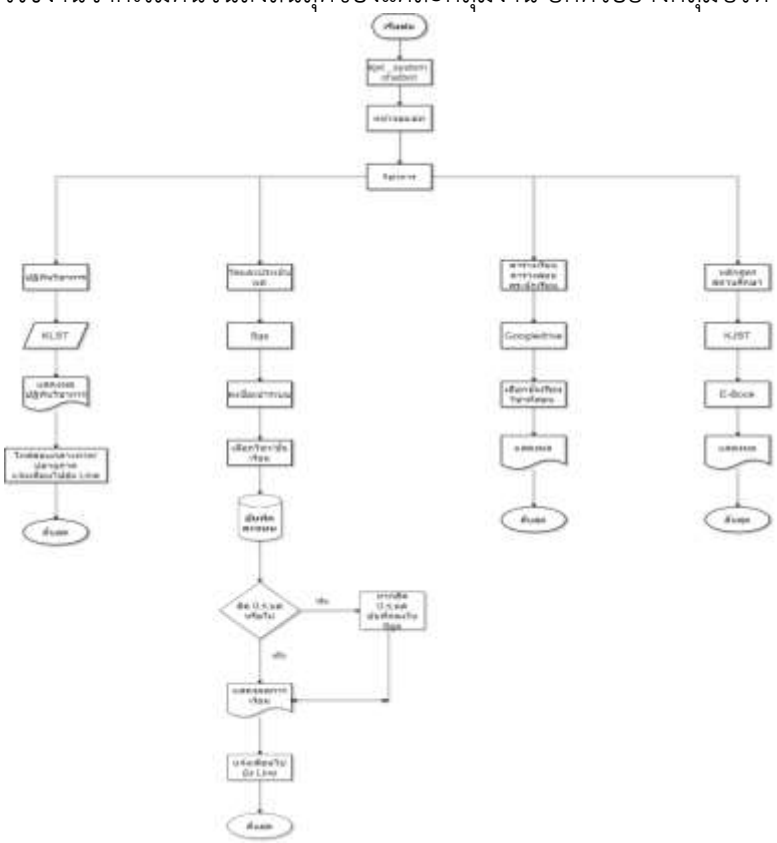
2.2.2.1.7 แจ้งเตือน แนะแนว ประชาสัมพันธ์การศึกษาต่อ

2.2.2.1.8 ค้นหา ตารางเรียน ตารางสอน

2.2.2.1.9 ค้นหา บันทึก แก้ไข แจ้งเตือน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว กิจกรรม กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีและนักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์

2.2.3 การออกแบบระบบ (System Design)

2.2.3.1 ผังงาน (flowchart) การใช้งานระบบ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานทั่วไป กลุ่มบริหารงานบุคคล แสดงการใช้งานจากเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของแต่ละกลุ่มงาน ยกตัวอย่างกลุ่มบริหารงานวิชาการดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผังงาน (flowchart)

2.2.3.2 การออกแบบกำหนดคำถามและกลุ่มข้อมูลคำตอบเพื่อใช้ในการโต้ตอบการสนทนอัตโนมัติเที่อได้รับข้อความจากผู้ใช้โต้ตอบการสนทนาอัตโนมัติเที่อได้รับข้อความจากผู้ใช้ ยกตัวอย่างดังภาพ

ชื่อ/คำถาม	คีย์เวิร์ด	คำตอบ
1. ข้อความทักทายเพื่อนใหม่	-	สวัสดี คุณ {Nickname} นี่คือบัญชีทางการของ {AccountName} (folder) (double arrow right) ขอบคุณที่คุณ {AccountName} ได้เข้ากับระบบบริหารการจัดการของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี kjst_system chatbot จะส่งข่าวสารข้อมูลของโรงเรียนล่าสุดให้กับท่าน ผ่านทางระบบบัญชีทางการนี้เป็นระยะ โปรดติดตาม และติดต่อผ่านทางระบบนี้ได้เลย!(sent mail) (recieved mail)(clipboard) ภาพตัวอย่าง ข้อความต้อนรับสมาชิกใหม่ที่เข้าร่วมแชทบอท KJST_system chatbot

2.2.4 การพัฒนาระบบ

2.2.4.1 โปรแกรมในการพัฒนาระบบ

การพัฒนาระบบ ผู้วิจัยได้เลือกใช้โปรแกรมในการพัฒนาระบบในรูปแบบของ Line application, Google sheet, Google drive และเว็บเพจ KJST ในการจัดการฐานข้อมูลเป็นหลัก

2.2.4.2 ขั้นตอนวิธีการพัฒนาระบบแชทบอท

2.4.2.2.1 ร่างเค้าโครงแยกงานย่อยของแต่ละกลุ่มงาน จำนวน 3 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไป เช่น กลุ่มบริหารงานวิชาการ งานวัดผลประเมินผล ตารางเรียนตารางสอน เป็นต้น กลุ่มบริหารงานบุคคล การแสดงความยินดีวันเกิด ลาป่วน/ลากิจ เกียรติบัตรรางวัลเชิดชูเกียรติแข่งขันทักษะวิชาการ เป็นต้น กลุ่มบริหารงานทั่วไป การมาเรียนของนักเรียน รายชื่อนักเรียน เป็นต้น

2.4.2.2.2 จัดเตรียมคีย์เวิร์ด คำถามและคำตอบสำหรับใช้กับระบบในการโต้ตอบกับผู้ใช้งาน

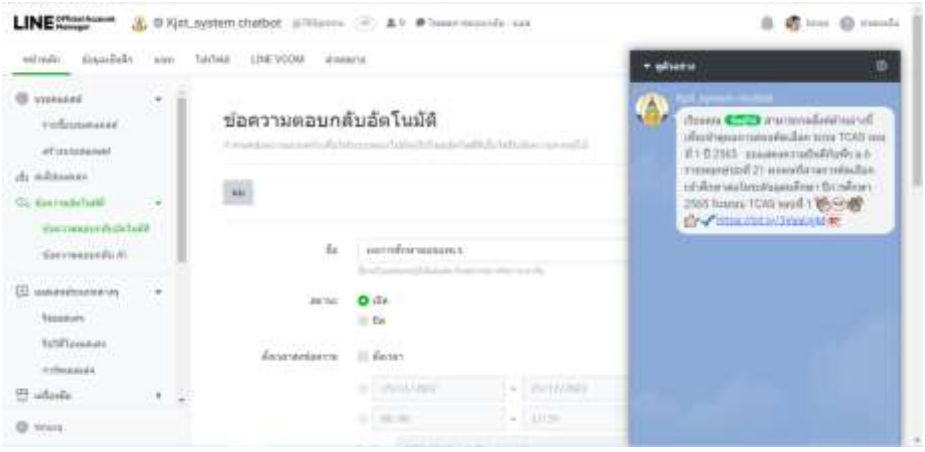
2.4.2.2.3 สร้างผังงาน Flowchart การใช้งานระบบแชทบอท โดยใช้โปรแกรม appdiagrams สร้างผ่านเว็บเพจ https://app.diagrams.net/

2.4.2.2.4 นำคีย์เวิร์ด คำถาม และคำตอบ มาสร้างใน Line Developper

2.4.2.2.5 โดยไปที่ หน้าจอแชท ข้อความทักทายเพื่อนใหม่ แล้วใส่ข้อความทักทาย แล้วกดบันทึก

2.4.2.2.6 การสร้างข้อความตอบกลับอัตโนมัติ ให้ไปที่ข้อความอัตโนมัติ เลือกสร้างใหม่ แล้วใส่คำถาม คำตอบ คีย์เวิร์ดที่ได้ร่างไว้ และใส่ URL ของเอกสารที่ได้สร้างไว้บน Google sheet หรือบน Google drive ที่ได้จัดเตรียมไว้ แล้วกดบันทึก

2.2.5 การทดสอบระบบ

ในการทดสอบการใช้งานระบบแชทบอทโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 1 คน หัวหน้ากลุ่มงาน 1 คน โดยมีการทดสอบดังนี้

1) ส่งข้อความ หรือ คำถามเข้าไปหาไลน์แชทบอท ไม่ว่าจะเป็นข้อความจากผู้ใช้ หรือการกดปุ่ม ริชเมนู

2) ดูการแสดงผลที่ไลน์แชทบอทแสดงออกมาไม่ว่าจะเป็น ข้อความตอบกลับอัตโนมัติ รูปภาพ และการดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลมาแสดง

3) ทดสอบการตั้งเวลาของข้อความที่จะแสดง ว่าระบบจะแสดงข้อความอัตโนมัติตามเวลาที่ตั้งไว้หรือไม่

4) ทดสอบแชทบอททั้งระบบว่าผลลัพธ์ที่แสดงผลออกมาถูกต้องตามโครงสร้างการสนทนาที่ออกแบบไว้หรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้องนำผลลัพธ์ที่พบปัญหาไปหาสาเหตุ แล้วนำมาปรับปรุงคำถาม คีย์เวิร์ด และคำตอบ ให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2.6 การติดตั้งเปลี่ยนแปลงระบบ

2.2.6.1 ทำการดาวน์โหลด Line application ลงในสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือ คอมพิวเตอร์ แล้วทำการติดตั้งแอพพลิเคชันให้เรียบร้อย จึงเปิดใช้งานแอพพลิเคชันไลน์ ผู้ใช้ทำการขอ QR Code เพื่อเพิ่มเพื่อนหรือ ผู้ดูแลระบบเชิญเข้าระแบบแชทบอทโดยตรง หลังจากนั้นผู้ใช้สามารถเริ่มใช้งานไลน์แชทบอทได้เลย

2.2.6.2 ทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานของระบบแชทบอท จากผู้เชี่ยวชาญ นำแชทบอทให้ผู้เชี่ยวชาญทดสอบเพื่อประเมินประสิทธิภาพในการใช้งาน

2.2.7 การบำรุงรักษาระบบ การบำรุงรักษาตามระยะเวลาที่ได้กำหนดข้อความอัตโนมัติไว้ล่วงหน้า ฐานข้อมูลที่ได้อัพโหลดไว้ใน Google sheet, Google drive และบนเว็บเพจ KJST เพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพลดอัตราการเกิดการหยุดชะงักของระบบ ซึ่งหากเกิดปัญหาดังกล่าวอาจใช้คู่มือการใช้งานของระบบ หรือ ประสบการณ์ของผู้ดูแลระบบ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เข้าแก้ปัญหาได้ทันท่วงที

3. ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

ทดลองใช้ในโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3 หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน ครูกลุ่มบริหารกลุ่มงาน 3 คน จำนวนทั้งสิ้น 18 คน ปีการศึกษา 2565

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เครื่องมือเพื่อการศึกษางานวิจัยเก็บข้อมูล 2 รายการ ดังนี้คือ

3.2.1 ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษก วิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3.2.1 แบบประเมินการทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประกอบไปด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นการประเมินการทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอท เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยเป็นประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

วิธีสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสาร บริบทโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อ แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแชทบอท แนวคิดเกี่ยวกับ Line แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา (R&D) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภาษาและเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา (R&D) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) จัดทำแบบประเมินผลการใช้และทดลองใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ตามกรอบโครงสร้างที่กำหนดไว้

3) นำแบบประเมินไปหาความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และมีความชัดเจนโดยใช้วิธีการหาค่าความสอดคล้อง IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 ถึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นๆ ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญมีความตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งค่าที่ได้อยู่ตั้งแต่ 0.5 – 1.00 จึงสามารถนำไปใช้ได้จริง

4) นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินโดยใช้วิธีหา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α–Coefficient) ของ Cronbach

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 3 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน ครูผู้สอน 3 คน ของ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี ดำเนินการดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือพร้อม แบบประเมินผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา หนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยไปยังโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตเก็บข้อมูลในโรงเรียน

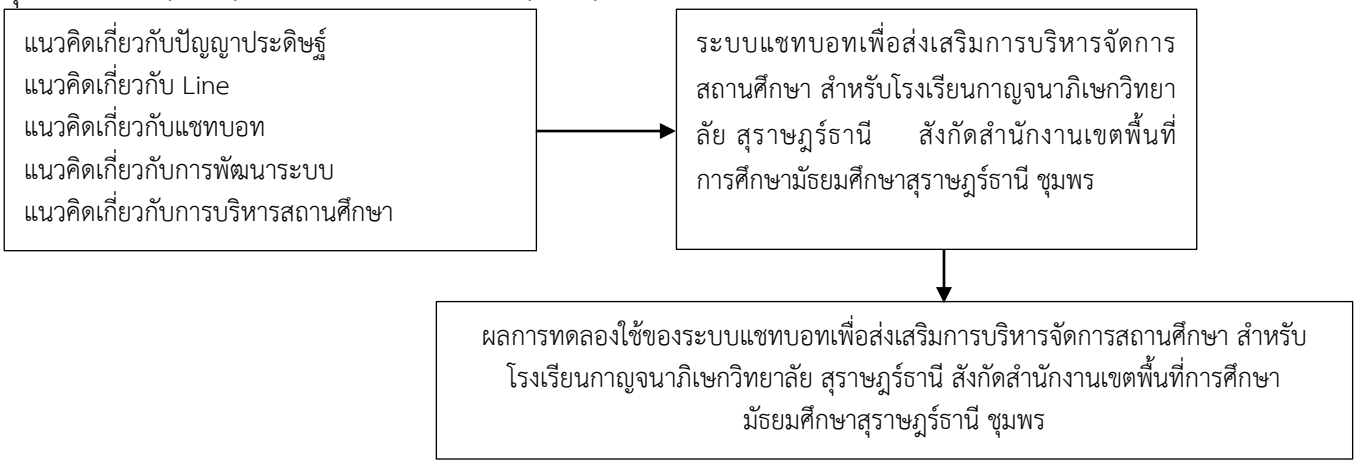
3.3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินทั้งหมดที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบประเมิน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดย ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ค่าสถิติเพื่อใช้การวิจัยสำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความเหมาะสมรายข้อซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการจากเอกสารของ Alan Dennis and Barbara Haley Wixom (2000) ฐาปนี เพ็งสุข (2562) สุนิสา ศรแก้ว (2561) และโอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2555) เกี่ยวกับการพัฒนาระบบแชทบอท มากำหนดกรอบแนวคิดวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันระบบ แชทบอทของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี มีระบบ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 30.76 และไม่มีระบบ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23

2. ผลการพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา และผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มาสร้างเป็นระบบแชทบอท และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้วยการสนทนากลุ่มโดยดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ผ่านทางโปรแกรม Google Meet ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้วิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ดังนี้

2.1 ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยใช้ Line application สามารถส่งเสริมและแก้ปัญหาได้จริง เนื่องจากการนำระบบ แชทบอทมาใช้นั้นสามารถใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา รวดเร็ว ข้อมูลไม่สูญหาย และทุกอุปกรณ์ที่รองรับ line application ช่วยลดจำนวนของกระดาษที่ต้องใช้ของแต่ละกลุ่มบริหารงานลงได้

2.2 Line application ที่มีผู้ใช้จำนวนมาก นิยมใช้และเป็น application ที่สามารถใช้งานง่ายเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ส่วนการเข้าถึงการใช้งานผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นตรงกันว่ามีความรวดเร็ว และสามารถรองรับการใช้งานของ User พร้อมกันจำนวนมาก

2.3 Line application นั้นสามารถนำมาแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอเนื่องจากเป็นที่นิยมเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว และสามารถใช้งานได้จริว

2.4 โดยภาพรวมควรมีการปรับปรุงภาพ ตัวอักษร ให้ดึงดูดน่าสนใจ สีสันควรมีความสว่างขึ้น และปุ่มริชเมนูควรมีขนาดใหญ่กว่าเดิม

2.5 ควรเพิ่มเติมภาพหรือกิจกรรมของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี หรือมีช่องทางด่วนในการดึงภาพหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหาภาพกิจกรรมต่างๆ และควรมีคู่มือหรือวิดีโอแนะนำการใช้ระบบแชทบอทให้ผู้ใช้สามรถเข้าใช้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

ผลการพัฒนาระบบหลังจากปรับปรุงระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้ระบบที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

- ปรับปรุงภาพและสีสันให้สว่างและดึงดูดความสนใจของผู้ใช้งานมากขึ้น
- เพิ่มคู่มือในการใช้งานในรูปแบบของวิดีโอแนะนำการใช้งานระบบแชทบอท
- เพิ่มปุ่มริชเมนู และคีย์เวิร์ด ในการค้นหาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้งานระบบค้นหาสิ่งที่ต้องการได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ผู้วิจัยได้นำระบบไปใช้งานจริง โดยนำไปใช้งานกับผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป 1 คน ครูกลุ่มบริหารงานวิชาการ 1 คน ครูกลุ่มบริหารงานบุคคล 1 คน ครูกลุ่มบริหารงานทั่วไป 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ซึ่งอาศัยแบบประเมินเป็นเครื่องมือ พบว่า ระบบมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.61 เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านความสะดวกสบายต่อการใช้งาน ด้านความ

ปลอดภัย ด้านความเหมาะสมของระบบแชทบอท ด้านประมวลผลข้อมูล ถัดมาคือ ด้านประมวลผลข้อมูล ด้านนำข้อมูลไปใช้ และด้านภาพรวมของระบบ ตามลำดับ

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีระบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ไม่มีระบบ ส่วนความต้องการระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านกลุ่มบริหารงานบุคคล ความต้องการลาป่วย/ลากิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านกลุ่มบริหารงานวิชาการ ความต้องการ คะแนนสอบปรนัย 1/2565 ส่วนด้านความต้องการแชทบอทประเภทใด ความต้องการแชทบอทที่ใช้การเรียนรู้ขั้นสูง มีค่าน้อยที่สุด เนื่องจากปัจจุบันมีการใช้กระดาษเยอะเกินความจำเป็น ขั้นตอนในการติดต่อประสานงานหลายขั้นตอน ดังนั้นระบบแชทบอท โดยใช้ Line application เป็นสิ่งใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาไม่คุ้นเคยกับการใช้งานการเข้าถึงข้อมูล ค้นหา บันทึกและแก้ไข จาก Kjst system_chatbot จึงทำให้ผู้วิจัยคิดค้นและพัฒนาระบบที่สามารถใช้งานได้ง่าย รวดเร็ว ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ รวมถึง รวบรวมกลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไป เข้าไว้ในระบบแชทบอท ซึ่งสอดคล้องกับ วิชุดา ไชยศิวามงคล, เยาวิลักษณ์ สมพงษ์, สุชิราภรณ์ สุนทรภักดิ์, สุธารัตน์ พิทยาวัฒนชัย (2565) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาไลน์แชทบอทสำหรับห้องสมุดอัตโนมัติ สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และจากการ สัมภาษณ์ผู้ดูแลระบบในการใช้งานระบบหลังบ้าน พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

จากการพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นระบบแชทบอทที่มีความสามารถดังนี้ คือ 1) ทำงานตามคำสั่ง/คีย์เวิร์ด 2) ใช้งานตามวัตถุประสงค์ 3) แบบมีปุ่มกดเมนู (ริชเมนู) ระบบแชทบอทสามารถนำไปสร้างและประยุกต์ใช้ได้กับทุกสถานศึกษาโดยใช้ Line application เป็นสื่อกลางในการรวบรวมงานต่างๆ เข้ามาไว้ในระบบแชทบอทสามารถโต้ตอบกับผู้ใช้งานได้อัตโนมัติตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยนั่งตอบ เพียงแค่ผู้ดูแลระบบตั้งค่าระบบที่ต้องการให้ผู้ใช้งานเข้าถึงงานแต่ละงานที่ผู้ดูแลระบบต้องการให้บริการแก่ผู้ใช้งานเข้าถึงงานนั้นๆ ได้อย่างรวดเร็ว ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ข้อมูลไม่สูญหาย และทุกอุปกรณ์ที่รองรับ line application และระบบแชทบอทนั้นยังช่วยลดจำนวนของกระดาษที่ต้องใช้ของแต่ละกลุ่มบริหารงานลงได้ ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาลดขั้นตอน และประสานงานได้ง่าย ค้นหาข้อมูล บันทึก และแก้ไขได้ง่ายยิ่งขึ้น ระบบ แชทบอทนั้น สามารถส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาและใช้งานได้จริง ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่จะใช้งานอย่างแพร่หลายในวงการการศึกษา และควรมีคู่มือหรือวิดีโอแนะนำการใช้งานระบบแชทบอท รวมไปถึงปุ่มริชเมนูเพื่อสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มบริหารงานต่างๆ โดยไม่ต้องสอบถามผู้ดูแลระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ นฤมล วุฒิภาพภิญโญ (2564) ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ Chatbot การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ Chatbot โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในลักษณะการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และการวิจัยเชิงเหตุผล เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ การทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านอายุที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ Chatbot ที่แตกต่างกัน โดยพบว่าช่วงอายุระหวาง ' 21 - 30 ปีมีความพึงพอใจในการใช้บริการ Chatbot มากกว่าช่วงอายุ 31 - 40 ปี อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ รวมทั้งปัจจัยด้านคุณภาพของข้อมูลและปัจจัยด้านคุณภาพการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ Chatbot เช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังนั้น หากผู้ให้บริการ Chatbot ต้องการเพิ่มความพึงพอใจให้แก่ผู้ใช้บริการให้สูงขึ้น ควรเน้นไปที่การจัดส่งข้อมูลที่รวดเร็ว และ Update ข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกนำส่งมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ รวมทั้งต้องทำความเข้าใจ ความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนารูปแบบการให้บริการได้ตรงตามความต้องการของ ผู้ใช้บริการ Chatbot ให้ได้มากที่สุด

จากการประเมินผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ผู้ที่ได้ทำการทดลองใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ทั้ง 18 คน พบว่า ระบบมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสะดวกสบายต่อการใช้งานมีผลการประเมินสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความปลอดภัย ด้านความเหมาะสมของระบบแชทบอท ด้านประมวลผลข้อมูล ด้านนำข้อมูลไปใช้ และด้านภาพรวมของระบบ ตามลำดับ เนื่องจากในการนำ Line application มาประยุกต์ใช้กับกลุ่มงานบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไปนั้น ช่วยลดการใช้กระดาษที่เกินความจำเป็น เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว ใช้งานได้ง่าย ค้นหา บันทึกและแก้ไขผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกประเภท ตลอดเวลา โดยไม่ต้องมีผู้ดูแลระบบนั่งตอบคำถามจากผู้ใช้งาน ส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน ข้อมูลไม่สูญหายและถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติพันธ์ศักดิ์ บิลอับดุลล่าห์ (2564) ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ Chatbot สนับสนุนงานสอบสวนกรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรเบตง จากการศึกษากลุ่มผู้ใช้งานภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.09 และยังพบว่า เรื่องระบบสามารถโต้ตอบได้รวดเร็วมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.19 จากการศึกษาสามารถกล่าวได้ว่าแชทบอทที่พัฒนาขึ้น เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ผู้ใช้งานพึงพอใจ มีความน่าสนใจต่อการใช้งาน สามารถตอบคำถามให้ผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็วและนอกจากนี้ระบบแชทบอทยังสามารถพัฒนาปรับปรุงระบบให้มีความหลากหลายตามความต้องการของผู้พัฒนาได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ทำให้ได้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งเป็นระบบแชทบอทที่มีความสามารถดังนี้ คือ 1) ทำงานตามคำสั่ง/คีย์เวิร์ด 2) ใช้งานตามวัตถุประสงค์ 3) แบบมีปุ่มกดเมนู (ริชเมนู) โดยใช้ Line application เป็นสื่อกลางในการรวบรวมงานต่าง ๆ เข้ามาไว้ในระบบแชทบอทสามารถโต้ตอบกับผู้ใช้งานได้อัตโนมัติตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยนั่งตอบ เพียงแค่ผู้ดูแลระบบตั้งค่าระบบที่ต้องการให้ผู้ใช้งานเข้าถึงงานแต่ละงานที่ผู้ดูแลระบบต้องการให้บริการแก่ผู้ใช้งานเข้าถึงงานนั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ข้อมูลไม่สูญหาย และทุกอุปกรณ์ที่รองรับ line application และระบบแชทบอทนั้นยังช่วยลดจำนวนของกระดาษที่ต้องใช้ของแต่ละกลุ่มบริหารงานลงได้ ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาลดขั้นตอน และประสานงานได้ง่าย ค้นหาข้อมูล บันทึก และแก้ไขได้ง่ายยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบ แชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามีระบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ไม่มีระบบ ส่วนความต้องการระบบ แชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ความต้องการ ลาป่วย/ลากิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความต้องการ คะแนนสอบปรนัย 1/2565 ส่วนความต้องการแชทบอทที่ใช้การเรียนรู้ขั้นสูง มีค่าน้อยที่สุด

ผลการพัฒนาระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นระบบ แชทบอทที่มีความสามารถดังนี้ คือ 1) ทำงานตามคำสั่ง/คีย์เวิร์ด 2) ใช้งานตามวัตถุประสงค์ 3) แบบมีปุ่มกดเมนู (ริชเมนู) ระบบแชทบอทสามารถนำไปสร้างและประยุกต์ใช้ได้กับทุกสถานศึกษาโดยใช้ Line application เป็นสื่อกลางในการรวบรวมงานต่างๆ เข้ามาไว้ในระบบแชทบอทสามารถโต้ตอบกับผู้ใช้งานได้อัตโนมัติ

ตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยนั่งตอบ เพียงแค่ผู้ดูแลระบบตั้งค่าระบบที่ต้องการให้ผู้ใช้งานเข้าถึงงานแต่ละงานที่ผู้ดูแลระบบต้องการให้บริการแก่ผู้ใช้งานเข้าถึงงานนั้นๆ ได้อย่างรวดเร็ว ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ข้อมูลไม่สูญหาย และทุกอุปกรณ์ที่รองรับ line application และระบบแชทบอทนั้นยังช่วยลดจำนวนของกระดาษที่ต้องใช้ของแต่ละกลุ่มบริหารงานลงได้ ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาลดขั้นตอน และประสานงานได้ง่าย ค้นหาข้อมูล บันทึก และแก้ไขได้ง่ายยิ่งขึ้น ระบบแชทบอทนั้นสามารถส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาและใช้งานได้จริง ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่จะใช้งานอย่างแพร่หลายในวงการการศึกษา และควรมีคู่มือหรือวิดีโอแนะนำการใช้งานระบบแชทบอท รวมไปถึงปุ่มริชเมนูเพื่อสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มบริหารงานต่างๆ โดยไม่ต้องสอบถามผู้ดูแลระบบ

ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้ระบบแชทบอทเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ระบบมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสะดวกสบายต่อการใช้งาน มีผลการประเมินสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความปลอดภัย ด้านความเหมาะสมของระบบแชทบอท ด้านประมวลผลข้อมูล ด้านนำข้อมูลไปใช้ และด้านภาพรวมของระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

1.1.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำระบบแชทบอท โดยใช้ Line Application ไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มบริหารงานภายในทั้ง 10 กลุ่มงาน

1.1.2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำระบบแชทบอทไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นทางเลือกในการบริหารจัดการและติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับสถานศึกษาช่วยลดขั้นตอน ลดการใช้กระดาษ ลดระยะเวลาในการเดินทาง เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.2 สำหรับสถานศึกษา

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำระบบแชทบอท โดยใช้ Line Application

ไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มบริหารงานภายในทั้ง 4 กลุ่มงาน ช่วยลดขั้นตอน ลดการใช้กระดาษ ลดภาระงานเอกสารให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.2.2 ครูผู้สอนควรนำระบบแชทบอท โดยใช้ Line Application ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อดึงดูดนักเรียนให้สนใจในการเรียนยิ่งขึ้น นำเนื้อหา แบบฝึกหัด วิดีโอที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ในระบบแชทบอท ช่วยลดจำนวนกระดาษ และลดภาระของครูผู้สอนที่ต้องเก็บเอกสารไว้จำนวนมาก

1.2.3 เจ้าหน้าที่กลุ่มบริหารงานควรนำระบบแชทบอท โดยใช้ Line Application ไปประยุกต์ใช้กับงานที่เกี่ยวข้องในหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับครูผู้สอน และคณะผู้บริหารสถานศึกษา ช่วยลดขั้นตอน ลดการใช้กระดาษ ลดภาระงานเอกสารให้ครูและคณะผู้บริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยพัฒนาระบบแชทบอทที่ประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้ครบทุกกลุ่มบริหารงานทั้ง 4 กลุ่มบริหารงาน และนำไปใช้กับสถานศึกษาทุกสถานศึกษา เพื่อช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความคล่องตัว รวดเร็ว ลดขั้นตอน ลดภาระของครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.2 ควรวิจัยพัฒนาระบบแชทบอทที่ประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน และตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐให้ทันสมัยและก้าวทันต่อยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกียรติพันธ์ศักดิ์ บิลอับดุลล่าห์. (2564). *การประยุกต์ใช้ Chatbot สนับสนุนงานสอบสวนกรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรเบตง*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

ฐาปนี เพ็งสุข. (2562). *การจัดการระบบฐานข้อมูลเพื่องานธุรกิจ*. อุดรธานี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ทิพาพร ฉันชัยพัฒนา. (2556). *ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อแอพพลิเคชั่น "ไลน์" (LINE) ในรูปแบบของการสื่อสารผ่านบัญชีอย่างเป็นทางการ (Official accounts LINE)*. (วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ธนัทร บุศราทิศ. (2559). *อิทธิพลของการสื่อสารเนื้อหาโปรแกรมลูกค้าสัมพันธ์ผ่านสื่อ Chatbot ต่อระดับการมีส่วนร่วมของลูกค้า*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

นฤมล วุฒิภาพภิญโญ. (2564). *ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ Chatbot*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

นันธิดา ปฏิวรณ์, ภาณุพงศ์ บุญรมย์ และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9*(5), 1927-1939.

พิสณุ ฟองศรี. (2553). *เทคนิควิธีประเมินโครงการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

ภัสรา พงษ์สุขเวชกุล. (2554). *เทคโนโลยีสื่อใหม่กับการสื่อสารในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานคร*. (นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

วิชุดา ไชยศิวามงคล, เยาวลักษณ์ สมพงษ์, สุชิราภรณ์ สุนทรภักดิ์ และ สุธารัตน์ พิทยาวัฒนชัย. (2565). การพัฒนาไลน์แชทบอทสำหรับห้องสมุดอัตโนมัติ สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 30*(6), 1-18.

ศิริมา นุ้ยไม. (2557). *การพัฒนาคู่มือการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการสอนของครูเครือข่ายสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ประสานการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2565*. สืบค้น 20 กันยายน 2565. จาก https://www.spmsnicpn.go.th/th/main.php?page=home.

สุนิสา ศรแก้ว. (2561). *การยอมรับเทคโนโลยี Chatbot ในธุรกิจธนาคารในประเทศไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2555). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ (System Analysis and Design) (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม)*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

Dennis, A., & Wixom, B. (2000). *Systems Analysis and Design: An Applied Approach*. New York: John Wiley & Sons.

Gartner. (2017). Hype Cycle for Data Science and Machine Learning. Retrieved 25 June 2022. from https://www.dataversity.net/2017-machine-learning-trends/.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Development of Innovative Leadership Model to Enhance The Efficiency of Work for Heads of Department in School Suratthani Province under The Secondary Educational Service Area Office Suratthani Chumphon

Nattakritta Sutin[1*] Nantapong Milaman[1] and Jirasak Saekhow[1]

[1] *Suratthani Rajabhat University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nattakritta.nsn@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the current and expected; (2) to develop an innovative leadership model; and (3) to examine the effectiveness of an innovative leadership model to enhance work efficiency for department heads in educational institutions in Surat Thani Province. This research and development consisted of three stages. The first stage was to study the current and expected conditions of innovative leadership. The data were collected from 170 school administrators and department heads selected by a stratified random sampling method. The research instrument was a questionnaire about current and expected conditions of innovative leadership with a reliability index of 0. 84. The second stage was to develop an innovative leadership model which was validated by six experts through in-depth interviews and content validity check forms. The third stage was to examine the effectiveness of the innovative leadership model. The sample consisted of 170 school administrators and department heads. The research tool was an evaluation of the effectiveness of an innovative leadership model with a reliability of 0.81. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis mean and standard deviation. The results showed that 1) the overall and each aspect of the current and expected conditions of innovative leadership were at the high level, sorting in descending order from aspects of creative thinking, vision to adapt to changes, information technology and educational communication, networking and collaborative work, and creating innovative atmosphere in organization; 2) the innovative leadership model consisted of four components: (2.1) the input, (2.2) the skill development process, (2.3) the outcome, and (2.4) the feedback; and 3) the evaluation of the effectiveness of an innovative leadership model to enhance work efficiency for department heads in educational institutions in Surat Thani under the Secondary Educational Service Area Office Surat Thani Chumphon, revealed high levels of accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness across all aspects.

Keywords: Model Development, Innovative Leadership, Work Efficiency, Department Heads in Educational Institutions

Received: 26 July 2023;
Revised: 29 May 2024;
Accepted: 26 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ณัฐกฤตา สุทิน[1*] นันทพงศ์ หมิแหละหมัน[1] และ จิรศักดิ์ แซ่โค้ว[1]

[1] *มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nattakritta.nsn@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง (2) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (3) ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มงาน จำนวน 170 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงวัตกรรม ตรวจสอบความเหมาะสมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน โดยใช้แบบตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มงาน จำนวน 170 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ด้านการสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม และด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม 2) รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (2.1) ตัวป้อน การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น (2.2) กระบวนการการทำให้เกิดทักษะ (2.3) ผลผลิต สมรรถนะของหัวหน้างานที่เกิดจากการพัฒนา และ (2.4) ข้อมูลป้อนกลับ 3) ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ประสิทธิภาพของงาน, หัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกในปัจจุบันและอนาคตที่มุ่งสู่ยุคของข้อมูลข่าวสารมากขึ้น (information society) ผู้นำที่ประสบความสำเร็จภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำที่สามารถปรับเปลี่ยนทิศทางในการบริหาร และวัฒนธรรมการทำงานให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นในการดำเนินงานการวางแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น บุคลากรในสถานศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านการวางแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นจะต้องมีทักษะในด้านภาวะผู้นำเพราะ “ภาวะผู้นำ” เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลเพื่อโน้มน้าว จูงใจ คนหรือกลุ่มคน เพื่อกระตุ้นหรือสร้างความพึงพอใจให้เกิดความพยายามร่วมกันในการทำงานและให้รับรู้ว่าอะไรคือความสำคัญในองค์การ หรือเพื่อกระตุ้นพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุ

ตามวัตถุประสงค์ที่มีผลต่อการตัดสินใจและเป้าหมายให้ภาพความเป็นจริงแก่ผู้อื่น ช่วยให้มองเห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายขององค์การได้อย่างชัดเจน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก (Yukl, 2006)

จะเห็นได้ว่า การศึกษาภาวะผู้นำนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารในยุคปัจจุบันเพราะมีผลการวิจัยที่ยืนยันว่าความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำองค์การไปสู่เป้าหมายและการสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชา ในการพัฒนาภาวะผู้นำต้องทำให้ผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ พร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากปัจจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงในองค์การโดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จขององค์การในปัจจุบันและอนาคต ดังที่ Kotter (1988) กล่าวว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ภาวะผู้นำในอนาคตจึงต้องมีมุมมองที่กว้างไกลระดับโลก (global perspective) ต้องชาญฉลาดและเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อปัจจัยทางวัฒนธรรม รวมถึงต้องเข้าใจองค์การในรูปแบบใหม่จากมุมมองที่เป็นองค์รวมเพื่อการปฏิบัติงานของทุกกลไกเห็นได้จากองค์การสมัยใหม่ที่ได้นำหลักการเกี่ยวกับการบูรณาการ ความยืดหยุ่นและเปิดกว้างเพื่อรองรับสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น และความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง (changing management) มาใช้ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้ง นวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมการทำงาน และนวัตกรรมเป็นผู้นำ โดยจูงใจให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ที่จะสามารถนำความรู้ ทักษะ กระบวนต่างๆ มาใช้ปรับให้เป็นประโยชน์กับการบริหารรวมทั้งการจัดการศึกษา (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561) การก้าวสู่ความสำเร็จของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้นำที่ครองตน ครองคน และครองงาน สิ่งสำคัญคือการพัฒนาความคิด เพื่อให้คนพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ โดยต้องอาศัยผู้บริหารที่มีเทคนิคพิเศษในการบริหารจัดการให้เข้ากับยุคใหม่ โดยเฉพาะการนำภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้นมาขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับสถานการณ์และยุคในปัจจุบัน เนื่องจากองค์การใดที่มีผู้นำที่มีศักยภาพจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้องค์การดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การผู้นำมีส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์การโดยการมีภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร (สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญและคณะ, 2554) ดังนั้น การบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษานั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิผลและส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร บริหารจัดการศึกษาตามภารกิจในการส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ติดตามการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้เด็กไทยได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึง มีคุณภาพแก่สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชุมพร จำนวน 66 โรงเรียน ซึ่งทิศทางการพัฒนาการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีจุดเน้นการดำเนินงาน ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษามืออาชีพและผู้บริหารยุคใหม่ ให้มีการบริหารจัดการองค์กรมิติใหม่ โดยใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีเครือข่ายความร่วมมือ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2564) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาศึกษา จึงต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมกับความต้องการของยุคปัจจุบัน ทำให้การบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษามีแนวทาง มีระบบการทำงานที่รวดเร็วและทันสมัย ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เป็นการแก้ปัญหาและการสร้างศักยภาพให้คนในองค์การเพิ่มขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความตระหนัก มีวิธีการคิดวิธีการทำงานแนวคิดใหม่ๆ เพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมขององค์กรในสถานศึกษา ผู้นำโดยตำแหน่ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ผู้บริหารเพียงผู้เดียวไม่สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จลงได้อย่างมีคุณภาพ ในบริบทของการเป็นครูและผู้สอนนั้นหัวหน้ากลุ่มงานเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานรองจากผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ ทั้งยังเป็นผู้ประสานงานในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะหัวหน้ากลุ่มงานมีความใกล้ชิดกับครูในโรงเรียนรู้จึงมีแนวโน้มที่จะทราบถึงความต้องการในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ในสถานศึกษานั้นมักพบปัญหาที่หัวหน้ากลุ่มงานมักจะใช้กระบวนการทำงานแบบเดิมๆ ซึ่งเป็นการทำงานที่ไม่ใช้เทคโนโลยีหรือโปรแกรมใหม่ๆ มาช่วยในการทำงานในกลุ่มงานนั้นๆ ให้มีความรวดเร็วและทันสมัยให้เหมาะสมกับการทำงานในยุคปัจจุบัน จึงส่งผลให้เกิดความล่าช้า งานไม่เป็นระบบ ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ดี ไม่มีนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะมาช่วยส่งเสริมกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นหัวหน้ากลุ่มงานจึงต้องมีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนางาน และด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จและบรรลุวัตประสงค์ โดยการบริหารจัดการโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยหัวหน้ากลุ่มงาน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานระหว่างผู้บริหารกับครู อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติภารกิจด้านต่างๆ รวมทั้งปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถอย่างสูงแต่การให้ความร่วมมือน้อย เพราะไม่ใช่ผู้บริหาร ในบางครั้งก็มีความผิดพลาดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงน่าจะมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของหัวหน้ากลุ่มงาน ทั้งนี้เพราะหัวหน้ากลุ่มงานที่เข้มแข็งจะกลายเป็นฟันเฟืองจักรกล ของโรงเรียนที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ริเริ่มและตัดสินใจ ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญในการพัฒนาองค์กร ในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและตอบรับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกในยุคปัจจุบันได้อย่างมีคุณภาพ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อให้ได้นวัตกรรม หรือสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง พัฒนา และเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2564)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์ได้และใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารอย่างมีประสิทธิผล แต่ปัจจุบันการศึกษาเรื่องภาวะเชิงนวัตกรรมของหัวหน้ากลุ่มงาน เท่าที่ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแล้ว พบว่า ยังมีการศึกษาและวิจัยในประเด็นนี้อยู่น้อย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความต้องการในการศึกษา การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เนื่องจากหัวหน้ากลุ่มงานเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหาร และประสิทธิผลของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยและพัฒนา Research & Development (R&D) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ พฤติกรรม และบทบาทของผู้นำ แล้วนำองค์ประกอบภาวะผู้นำที่ได้จากการศึกษามาสังเคราะห์เป็น

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขั้นที่ 2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ขั้นที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มายกร่างโครงสร้าง (Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้านเนื้อหา (Content Analysis) และจัดกลุ่มองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 44 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 114 คน และหัวหน้ากลุ่มงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 190 คน รวมทั้งสิ้น 304 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970) โดยกำหนดขนาดที่ระดับความเชื่อมั่น 95% รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 170 คน โดยกำหนดสัดส่วนตามตำแหน่งแล้วสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 64 คน และหัวหน้ากลุ่มงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 106 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสอบถามความเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1.1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการวิจัย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กำหนดประเด็นหลักในการสอบถามที่ได้จากกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

1.2. จัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบคำถามในแบบสอบถามจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน ออกมาเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 3) การคิดสร้างสรรค์ 4) การบริหารความเสี่ยง 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) การสื่อสารและการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ซึ่งมีความหมายครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความต่างๆ ตามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน มากน้อยเพียงใด โดยกำหนดสภาพปัจจุบันปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างเต็มที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไข

2. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินและตรวจสอบแบบสอบถามให้มีความครอบคลุม ถูกต้องตามนิยามของ แนวทางการพัฒนาเชิงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00

3. นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบสอบถาม และนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในครั้งนี้ จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการสอบถามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษา จำนวน 44 โรงเรียน โดยผู้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ รวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามจากผู้ตอบและตรวจหาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และหาค่าคะแนนเฉลี่ย

2. ข้อมูลจากตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และหาค่าคะแนนเฉลี่ย

3. ข้อมูลจากตอนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยทำการจำแนกหมวดหมู่และนำเสนอในรูปความเรียง เรียงลำดับสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากสภาพที่คาดหวังมากไปหาสภาพที่คาดหวังน้อย วิเคราะห์สภาพความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง (PNI) ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษา ทำการจำแนกหมวดหมู่ เรียงลำดับความต้องการจำเป็น และนำเสนอในรูปความเรียง

2. ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจัดทำตารางการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังจากระยะที่ 1 ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์และยกร่างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานและนำเสนอร่างรูปแบบต่ออาจารย์ที่ปรึกษา นำข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงแก้ไข เสนอร่างรูปแบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่างๆ ในเชิงทฤษฎี พร้อมข้อเสนอแนะ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) และบันทึกผลการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนด

คุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบ และจัดทำการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

การดำเนินงานในขั้นนี้เป็นตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 44 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 114 คน และหัวหน้ากลุ่มงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 190 คน รวมทั้งสิ้น 304 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970 : 608 - 610) โดยกำหนดขนาดที่ระดับความเชื่อมั่น 95% รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 170 คน โดยกำหนดสัดส่วนตามตำแหน่งแล้วสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 64 คน และหัวหน้ากลุ่มงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 106 คน

2. เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ร่างการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. แบบตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นหลักในการสอบถามที่ได้จากกรอบแนวคิดในการวิจัย และผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 โดยการระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scales) ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความต่างๆ ตามความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องแนวทางการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยนำแบบตรวจสอบที่สร้างขึ้น ไปนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ

2) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินและตรวจสอบแบบสอบถามให้มีความครอบคลุม ถูกต้องตามนิยามของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบสอบถาม นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในครั้ง

นี้ จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.81 และดำเนินการปรับปรุง แก้ไข แล้วดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 44 โรงเรียน เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของสถานศึกษาสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารการสถานศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในสถานศึกษาโดยใช้แบบตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

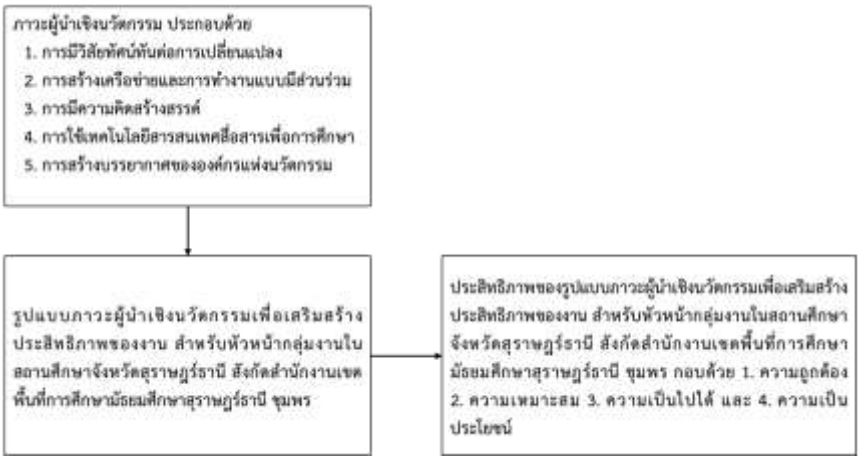
ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อได้แบบสอบถามจากผู้ตอบ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย

1. ข้อมูลที่ได้จากตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และหาค่าคะแนนเฉลี่ย นำเสนอในรูปตารางและความเรียง

2. ข้อมูลจากตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และหาค่าคะแนนเฉลี่ย นำเสนอในรูปตารางและความเรียง และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามมาจัดลำดับความถี่จากมากไปน้อย

3. ข้อมูลจากตอนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร นำค่าเฉลี่ยมาจัดลำดับความสำคัญของความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ ด้านการสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม ต่อมา คือ ด้านการสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีความคิดสร้างสรรค์

สภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม

เมื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้ดังนี้ อันดับที่ 1 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ อันดับที่ 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อันดับที่ 3 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา อันดับที่ 4 ด้านการสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม และอันดับที่ 5 ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งทุกด้านโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านมีประเด็นความต้องการจำเป็นของแต่ละด้าน ดังนี้ อันดับที่ 1 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีประเด็นความต้องการจำเป็น คือ ผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องการมีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence/EQ) และความฉลาดทางสังคม (Social Intelligence/SQ) เพื่อเป็นแรงขับให้ทำงานให้สำเร็จอย่างสม่ำเสมอ อันดับที่ 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีประเด็นความต้องการจำเป็น คือ ผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องการทำให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่มงาน และต้องการประเมินวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรหรือสถานศึกษา อันดับที่ 3 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีประเด็นความต้องการจำเป็น คือ ผู้นำเชิงนวัตกรรม ต้องการเห็นความสำคัญและสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ และต้องการมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ อันดับที่ 4 ด้านการสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีประเด็นความต้องการจำเป็น คือ ผู้นำเชิงนวัตกรรม ต้องมีการบูรณาการความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย เปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากรและชุมชนเข้า มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันทำงานเป็นทีม และอันดับที่ 5 ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม มีประเด็นความต้องการจำเป็น คือ ผู้นำเชิงนวัตกรรม ต้องการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้บุคลากรได้ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด ส่งเสริมการสร้างมิตรภาพ ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และต้องการให้รางวัลหรือผลตอบแทนแก่บุคลากรที่สามารถบรรลุเป้าหมายเพื่อเสริม แรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ พิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่างๆ ในเชิงทฤษฎี พร้อมข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่าโดยรวม มองว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรม ต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม การมีความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการ

สร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม โดยผู้นำเชิงนวัตกรรมจะมีบทบาทสำคัญในการประยุกต์ใช้ความสามารถในการนำองค์กร วิธีการคิดวิธีการทำงานแนวคิดใหม่ๆ เพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน โดยพร้อมที่จะปรับตัวให้สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการสร้างความร่วมมือคนในองค์การ โดยแนวทางในการพัฒนาได้แก่ 1) ตัวป้อนการให้องค์ความรู้ที่จำเป็น ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม การมีความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม 2) กระบวนการการทำให้เกิดทักษะ ประกอบด้วย การเขียนแผนพัฒนาตนเองการปฏิบัติในสภาพจริงและการประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3) ผลผลิต ด้านสมรรถนะของหัวหน้างาน ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม การมีความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม 4) ข้อมูลป้อนกลับ ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงานมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ประเมินโดยวิธีการดังนี้ การวัดความรู้ การวัด การวัดคุณลักษณะ และการวัดความพึงพอใจ รวมถึงติดตามและประเมินผลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

รูปแบบแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้แก่ 1) ตัวป้อนการให้องค์ความรู้ที่จำเป็น 2) กระบวนการการทำให้เกิดทักษะ 3) ผลผลิต และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ สามารถสร้างรูปแบบในการพัฒนาได้ดังต่อไปนี้

1) ตัวป้อน : การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น ได้แก่

1. การมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่มงาน 2) ส่งเสริมสมาชิกหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีทัศนคติและค่านิยมการทำงานที่สอดคล้องกับระบบราชการแนวใหม่ 3) มีการเผยแพร่วิสัยทัศน์ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับรู้และรับทราบ 4) นำวิสัยทัศน์ที่สร้างไปสู่การปฏิบัติจริงโดยความร่วมมือ ทุ่มเทกำลังกายความคิด และความพยายามของสมาชิก เพื่อให้นวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้นเป็นผลสำเร็จ 5) ประเมินวิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรหรือสถานศึกษา

2. การสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) มีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในกลุ่มงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น 2) มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่มงาน 3) อุทิศตนเพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนในทีมได้รับแรงบันดาลใจในการบรรลุศักยภาพสูงสุด 4) มีการบูรณาการความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย เปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากรและชุมชนเข้า มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันทำงานเป็นทีม

3. การมีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) มีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence/EQ) และความฉลาดทางสังคม (Social Intelligence/SQ) เพื่อเป็นแรงขับให้ทำงานให้สำเร็จอย่างสม่ำเสมอ 2) มีความสามารถในการคิดริเริ่ม คิดสิ่งใหม่ๆ หลากหลายรูปแบบ หลายแง่มุม คิดนอกกรอบ สร้างทางเลือกใหม่เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร คิดสร้างสรรค์พัฒนางานใหม่ๆ เพื่อให้เกิดนวัตกรรม ตลอดจนสนับสนุนสภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ 4) สร้างตัวอย่างของความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต แสดงให้เห็นว่าคุณสามารถทำงานให้เสร็จได้และยังมีเวลาให้ครอบครัวและมีเวลาพอสำหรับกิจกรรมอื่นๆ

4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) มีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ 2) เห็นความสำคัญและสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ 3) สนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารที่ทันสมัย 4) พัฒนาระบบบริหารจัดการ ถ่ายทอด เผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนและหน่วยงานอื่น 5) จัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 6) จัดทำระบบงานข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน โดยจัดเก็บเป็น ฐานข้อมูลส่วนกลางและสามารถเชื่อมโยงนำข้อมูลไปใช้ได้ทันที

5. การสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) มีการกำหนดทิศทาง โครงสร้างองค์กรและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มุ่งเน้นและผลักดันให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กรด้วยการเล็งเห็นคุณค่าของนวัตกรรมเป็นสำคัญ 2) ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ กระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ 3) สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้บุคลากรได้ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด ส่งเสริมการสร้างมิตรภาพ ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 4) สนับสนุนให้บุคลากรแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำไปสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมเป็นของตนเอง 5) จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิด การสร้างนวัตกรรม 6) ให้รางวัลหรือผลตอบแทนแก่บุคลากรที่สามารถบรรลุเป้าหมายเพื่อเสริม แรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

2) กระบวนการการทำให้เกิดทักษะ : การเขียนแผนพัฒนาตนเองการปฏิบัติในสภาพจริงและการประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. การวัดและการประเมินผล 4. เนื้อหา 5. กิจกรรมที่ทำให้เกิดทักษะ

3) ผลผลิต : ด้านสมรรถนะของหัวหน้างาน ได้แก่ 1. ตัวชี้วัดผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2. ตัวชี้วัดผู้นำด้านการสร้างเครือข่ายและการทำงานแบบมีส่วนร่วม 3. ตัวชี้วัดผู้นำด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ 4. ตัวชี้วัดผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา 5. ตัวชี้วัดผู้นำด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม

4) ข้อมูลป้อนกลับ : หัวหน้ากลุ่มงานมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ประเมินโดยวิธีการดังนี้ การวัดความรู้ การวัด การวัดคุณลักษณะ และการวัดความพึงพอใจ รวมถึงติดตามและประเมินผลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

3. ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร วัดความพึงพอใจที่มีรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประกอบด้วย ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นได้และความมีประโยชน์

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความเหมาะสม รองลงมาได้แก่ ความถูกต้อง ความมีประโยชน์ และความเป็นไปได้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากเนื้อหาสาระหรือรายละเอียดของรูปแบบตรงกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานและเนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้ ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปยากหรือเป็นเรื่องๆ ให้ชัดเจน ด้านความเป็นได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากวิธีการสามารถปฏิบัติได้จริง และด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากขั้นตอนรูปแบบวิธีการมีความชัดเจน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงานสำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ เหตุที่งานวิจัยมีผลเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการบริหารงานที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เป็น

ความสามารถในการคิดริเริ่ม คิดสิ่งใหม่ๆ หลากหลายรูปแบบ สร้างทางเลือกใหม่เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา และขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำสิ่งใหม่ๆ หรือสร้างนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการบริหารและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน โดยอาศัยเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ทันสมัย มีการสำรวจหาข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำแนวคิด แบบเดิมมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่า ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร คิดสร้างสรรค์พัฒนางานใหม่ๆ เพื่อให้เกิดนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเสาวนีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562) ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินการปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านจินตนาการมีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา ด้านการแก้ปัญหา ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความไว้วางใจ และภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่น ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถชัย แนวเงินดี (2564) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ นำเสนอรูปแบบและองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ใน ศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ พบว่า มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีจินตนาการ 3) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำนั้น ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง วางแผนอนาคตขององค์กรเพื่อที่จะให้องค์กรเป็นองค์กรที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมให้มีความสอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชชานันท์ โภชฌงค์ (2562) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ผลการวิจัย พบว่า บรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากสูงไปต่ำเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เป้าหมายขององค์การ เครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร แบบของความเป็นผู้นำ ความซับซ้อนของระบบ ยกเว้นด้านขนาดและโครงสร้างขององค์การอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัทพงษ์ วังทะพันธ์ (2564) ได้ศึกษา บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนมเสนอแนะไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรับผิดชอบ คือ มอบหมายงาน ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล 2) ด้านการสนับสนุน คือ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเอง และเข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนาต่างๆ 3) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน คือ มีการนิเทศ ติดตาม รายงานประเมินผลและพัฒนาผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 4) ด้านความผูกพัน คือ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความรัก ภาคภูมิใจ ผูกพันต่อกัน

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้แก่ 1) ตัวป้อน การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น 2) กระบวนการการทำให้เกิดทักษะการเขียนแผนพัฒนาตนเองการปฏิบัติในสภาพจริงและการประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3) ผลผลิต ด้านสมรรถนะของหัวหน้างาน และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ หัวหน้ากลุ่มงานมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเบญจมาศ ขวาไทย (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ที่สำคัญคือ ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพที่ดี สร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้พบเห็น ควรมีทักษะการปฏิบัติงานทั้งองค์ความรู้ที่ทันสมัย มี

เทคนิควิธีการ กระบวนการใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษามีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรร่วมสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา รวมไปถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับสมาชิกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ไชยา ภาวะบุตร (2563) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) หลักการ ของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของการพัฒนา 4) เนื้อหาของรูปแบบ 5) การวัดและประเมินผล รวมถึงงานวิจัยของ ณัฐกิจ บัวชม (2560) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัย พบว่า การเป็นผู้กล้า เสี่ยงการมีพฤติกรรมเชิงรุก การมีความเชื่อว่าสถานศึกษาเป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้ การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงบริบทของโรงเรียนมาตรฐานสากล การกำหนดตัวป้อน กระบวนการ ผลผลิต ข้อมูลป้อนกลับ และเงื่อนไขความสำเร็จ

ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของเนาวนิตย์ สงคราม (2556) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบเพื่อตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี เช่น การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ และเชิงปริมาณ โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐาน เชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิตินันท์ นันทะศรี (256 3) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย พบว่า คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้สร้างเกณฑ์ประเมินภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิติมา วรรณศรี (2564) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้แก่ 1) ตัวป้อน การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น 2) กระบวนการการทำให้เกิดทักษะ 3) ผลผลิต และ4) ข้อมูลป้อนกลับ สามารถสร้างรูปแบบในการพัฒนาได้ดังแผนผังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างบรรยากาศขององค์กรแห่งนวัตกรรม

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้แก่ 1) ตัวป้อน การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น 2) กระบวนการการทำให้เกิดทักษะการเขียนแผนพัฒนาตนเองการปฏิบัติในสภาพจริงและการประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3) ผลผลิต ด้านสมรรถนะของหัวหน้างาน และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ หัวหน้ากลุ่มงานมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของงาน สำหรับหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาควรออกนโยบายการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเน้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานในรูปแบบความหลากหลายของการบริหารองค์การในด้านต่างๆ

1.1.2สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาควรเผยแพร่นวัตกรรม โดยการสร้างแรงกระตุ้น สร้างการทำงานเป็นทีม สร้างความไว้วางใจแก่สมาชิก และสนับสนุนในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้กับสมาชิกในองค์การ

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

1.2.1 ควรใช้รูปแบบกลยุทธ์ใหม่ไปยังฝ่ายงานต่างๆ ขององค์การ โดยควรนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาของตนเอง

1.2.2 สถานศึกษาควรสร้างแผนในระยะยาวในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม นอกจากนี้ต้องพัฒนาด้วยวิธีการเสริมความมั่นใจในการพัฒนาความเป็นผู้นำและความสำเร็จเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน

1.2.3 ควรมีการนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงานที่มีคุณภาพสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อนำผลมาพัฒนาและปรับปรุงให้การบริหารองค์การมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนารูปแบบการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้เป็นแบบออนไลน์ที่ทำให้หัวหน้างานสามารถเข้าถึงได้และนำไปใช้ได้จริงในการทำงาน

2.3 ควรมีการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของหัวหน้ากลุ่มงานให้ครอบคลุมพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

จิติมา วรรณศรี. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

ไชยา ภาวะบุตร. (2563). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธนัทพงษ์ วังทะพันธ์ (2564). *บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม*. (การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

นันทวดี พุ่มเกิด. (2562). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา*. (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

เนาวนิตย์ สงคราม. (2556). *การสร้างนวัตกรรม : เปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุณรดา ทรงบุญศาสตร์. (2559). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24*. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

เบญจมาศ ขวาไทย (2565). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*. (การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

พัชชานันท์ โภชฌงค์ (2562). *บรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3*. (การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2549). *การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตรงของประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน*. (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ. (2554). *สัมมนาทฤษฎีองค์กรและการจัดการ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*. สุราษฎร์ธานี : กลุ่มนโยบายและแผน.

_____. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565. สำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*. สุราษฎร์ธานี: กลุ่มนโยบายและแผน.

_____. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566. สำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*. สุราษฎร์ธานี: กลุ่มนโยบายและแผน.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยา สรวงศิริ. (2564). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. (การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

อรรถชัย แนวเงินดี. (2564). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

Kotter, J. P. (1996). *Leading change. Boston: Harvard Business School. Visionary Leadership: Creating a Compelling Sense of Direction for Your organization*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Yuki, G. A. (1998). *Leadership in Organization*. (4th ed.). New Jersey: Printice-Hall.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

A Study of Consumer Purchasing Behavior in Shopping Mall during COVID-19 Situation

Sudarat Prawtad[1*] and Arunee Punyasavatsut[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*
[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: sudarat.praw@ku.th*

ABSTRACT

The objective of this study was to investigate the factors influencing consumer behavior in using shopping center services during the COVID-19 pandemic. The sample group consisted of 400 consumers who used shopping center services during the COVID-19 pandemic while residing in Bangkok and its suburbs. Data was collected using a questionnaire, and statistical tools used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the hypothesis testing revealed that factors influencing consumer behavior in using shopping center services during the COVID-19 pandemic included gender, age, education level higher than undergraduate, and income above 50,000 baht. Market-related factors such as product quality, price, and physical attributes were also statistically significant at the 0.05 level. It was found that if product factors and physical characteristics factors affect the purchase of using services at shopping center during the COVID-19 situation, if the factors change, it will affect the purchase of using services in the shopping center services during the COVID-19 disease situation, it has changed with changes in the same direction and if the price factor changes, it will affect the purchase of using services at shopping center during the COVID-19 situation with changes in the opposite direction.

Keywords: Consumer Behavior, Shopping Center, COVID-19

Received: 5 April 2023;
Revised: 22 April 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19

สุดารัตน์ พราวทัศน์[1*] และ อรุณี ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์[2]

[1] เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[2] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[*] Corresponding author. E-mail: sudarat.praw@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่อาศัยอยู่ภายในกรุงเทพและปริมณฑล จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี รายได้มากกว่า 50,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านลักษณะทางกายภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า หากปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพมีผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 หากปัจจัยมีการเปลี่ยนแปลง ก็จะทำให้มีผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการในศูนย์การค้า ระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน และหากปัจจัยด้านราคาเปลี่ยนแปลงทำให้ผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม

คำสำคัญ: พฤติกรรมของผู้บริโภค, ศูนย์การค้า, โควิด-19

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

จากการแพร่ระบาดของ COVID-19 พบว่า ประเทศไทยมีผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยันว่าเป็นผู้ป่วยจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 รายแรก เมื่อต้นปี พ.ศ. 2563 ต่อมาพบการระบาดครั้งใหญ่ มาจากแรงงานต่างด้าวที่มีการลักลอบพาเข้าประเทศ ทำให้ยอดผู้ติดเชื้อในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2564 และจากปัญหาการแพร่ระบาดของ COVID- 19 ทำให้ประเทศไทยมีการใช้มาตรการสกัดการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยการระงับการเดินทางระหว่างประเทศ การรักษาระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ตลอดจนการปิดเมืองและห้ามประชาชนออกจากเคหะสถานหรือการล็อกดาวน์ (Lockdown) ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจในหลายภาคส่วนได้รับผลกระทบไม่ว่าจะเป็นภาคการท่องเที่ยว ภาคบริการ เช่น ห้างสรรพสินค้าและศูนย์การค้า ส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศลดน้อยลง จากรายงานกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวประจำเดือน ธันวาคม 2563 ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม 2563 พบว่ามีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาประเทศไทยจำนวน 6.70 ล้านคน ลดลง 33 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.21 จากปีที่ 2562 และมีรายได้เท่ากับ 0.33 ล้านล้านบาท หดตัวร้อยละ 82.63 จากปี 2562 ซึ่งความรุนแรงและการแพร่กระจายของ COVID-19 ส่งผลทำให้ทุกคนจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่น รวมถึงมีผู้คนจำนวนมากต้องกักตัวทำงานที่บ้าน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวประจำเดือน ธันวาคม 2563 ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม 2563,2563)

ซึ่งจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้พฤติกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำธุรกรรมด้านการเงิน โดยมีการใช้ทุกบริการทางธุรกรรมผ่านแอพพลิเคชั่นบนมือถือมากขึ้น พฤติกรรมด้านการซื้อสินค้าอุปโภค ผู้บริโภคมีการเดินทางไปใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อซื้อสินค้าหรือทำธุรกรรมการเงินลดลง และจากมาตรการการเคอร์ฟิว-ล็อคดาวน์ มาตรการจำกัดชั่วโมงการเปิดให้บริการศูนย์การค้า หรือ มีการปิดให้บริการบางช่วงที่มีการระบาดหนัก ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการศูนย์การค้ามีความจำเป็นต้องลดจำนวนพนักงานหรือชั่วโมงในการทำงาน ทำให้ลูกจ้างจำนวนมากสูญเสียรายได้และบางส่วนต้องออกจากงาน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการว่างงานภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น และจากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลทำให้รายได้ของผู้ประกอบการมีรายได้ที่หดตัวลงตั้งแต่เกิดการระบาดของ COVID-19 ตัวอย่างเช่น จากรายงานประจำปีของบริษัท เซ็นทรัล พัฒนา จำกัด (มหาชน) พบว่า ในปี 2563 ผู้ประกอบการศูนย์การค้ามีรายได้ 34,023 ล้านบาท และในครึ่งปี 2564 พบว่า รายได้น้อยลงเหลือเพียง 28,977 ล้านบาท (รายงานประจำปีของบริษัท เซ็นทรัล พัฒนา จำกัด (มหาชน), 2563)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในช่วงระหว่างสถานการณ์ COVID-19 โดยศึกษาพฤติกรรมจากค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้า และวิเคราะห์ปัจจัยในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการใช้บริการศูนย์การค้าในช่วงระหว่างสถานการณ์ COVID-19 จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในช่วงระหว่างสถานการณ์ COVID-19 เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการตัดสินใจในการใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคอย่างมาก การศึกษานี้จะช่วยให้ธุรกิจค้าปลีกสามารถปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมตามพฤติกรรมของลูกค้าได้ นอกจากนี้ยังช่วยในการสร้างความแตกต่างและสร้างจุดเด่นในการแข่งขันในตลาดซึ่งมีการแข่งขันที่สูงขึ้น และเพื่อสร้างจุดเด่นให้แตกต่างหรือเป็นแนวทางในการดึงดูดผู้บริโภคมาใช้บริการให้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ และปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์ COVID-19

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรอและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการศูนย์การค้าใช้บริการด้านต่างๆ ภายในศูนย์การค้า เช่นซื้อสินค้ารับประทานอาหาร ชมภาพยนตร์ ชำระค่าสินค้าหรือบริการ ออกกาลังกาย ทำธุรกรรมทางการเงิน ระหว่างสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่อาศัยอยู่ภายในกรุงเทพและปริมณฑล ในช่วงเดือนมกราคม ถึง เมษายน พ.ศ.2565

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่อาศัยอยู่ภายในกรุงเทพและปริมณฑล ในช่วงเดือนมกราคม ถึง เมษายน พ.ศ.2565 คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอแครน ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 ตัวอย่าง (Cochran, 1977 อ้างอิงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพิ่มจำนวน 15 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการงานวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 400 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มโดยไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling)โดยการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ผู้วิจัยทำการโพสและส่งลิงค์แบบสอบถามทางช่องทางออนไลน์ ผ่านช่องทาง Facebook และ Line

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้มีการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด บทความ เอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง โดยรายละเอียดในแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามคัดกรอง เพื่อทราบการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์ COVID-19 หรือไม่ จำนวน 1 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้า ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามที่มีให้เลือกหลายคำตอบ (Multiple Choices) จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าในช่วงก่อน-ระหว่างสถานการณ์ COVID-19 จำนวน 21 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามแบบ Rating scale ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับความสำคัญ จากน้อยที่สุดไปมากที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Closed end) จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยมีลักษณะคำถามเป็นปลายปิดเติมคำ (Completion)

3. การเก็บรวมรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้มีแหล่งข้อมูลในศึกษาค้นคว้า 2 แหล่ง ดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ จากการใช้แบบสอบถามออนไลน์ ส่งให้กับผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ในขอบเขตของประชากรที่กำหนด โดยวิธีการเก็บข้อมูลจะเลือกสุ่มตัวอย่างที่กำหนดผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร สารนิพนธ์ ที่สามารถอ้างอิงได้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายงานประจำปีของบริษัทธุรกิจค้าปลีก และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการใช้โดยการหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 สถิติการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานทางการวิจัยการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) มีการทดสอบสมมติฐานแต่ละข้อโดยใช้สถิติ t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างลักษณะด้านประชากรศาสตร์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression) และทดสอบสมมติฐานและโดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient) เพื่ออธิบายผลกระทบปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีต่อพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ของผู้ใช้บริการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับลักษะทางด้านประชากรศาสตร์

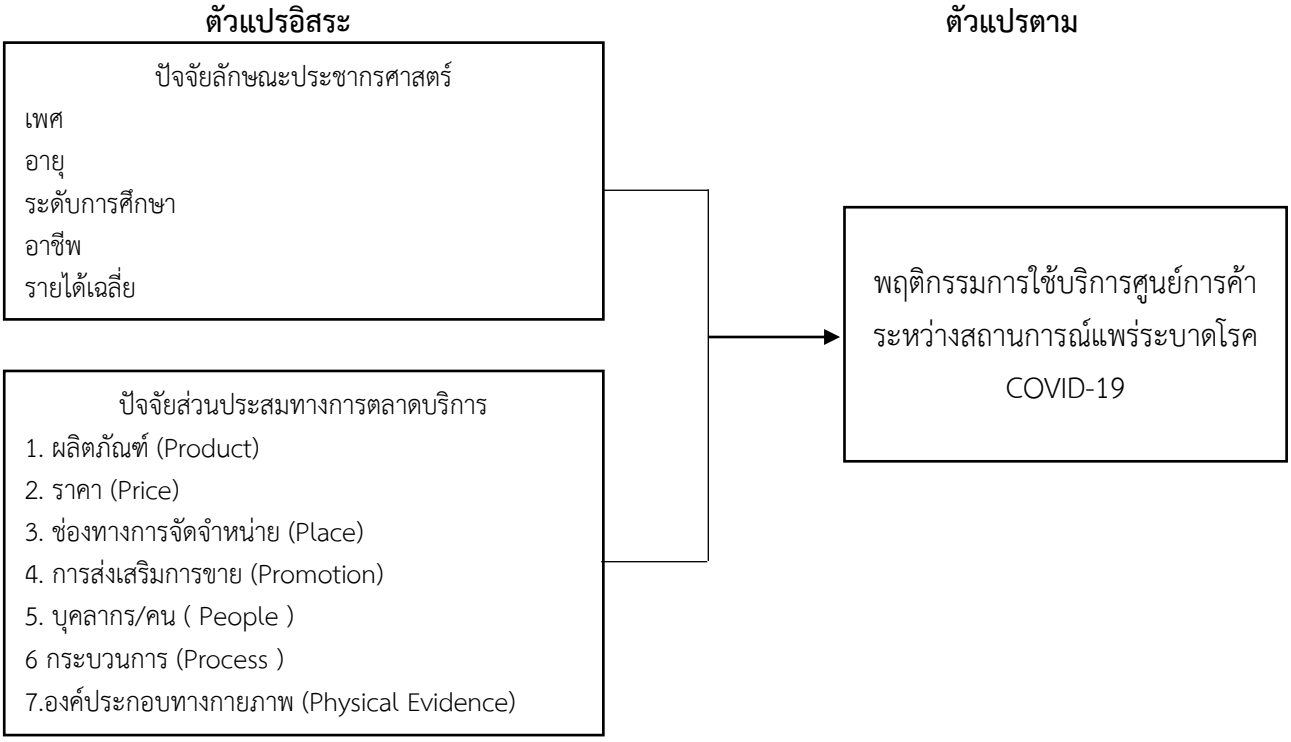
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ได้กล่าวไว้ว่าการแบ่งส่วนตลาดตามตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพ ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ลักษณะทางประชากรศาสตร์เป็นลักษณะที่สำคัญและสถิติที่วัดได้ของประชากร ช่วยในการกำหนดตลาดเป้าหมาย ในขณะที่ลักษณะด้านจิตวิทยาและสังคม วัฒนธรรม ช่วยอธิบายถึงความคิดและความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมายนั้น ข้อมูลด้านประชากรจะสามารถเข้าถึงและมีประสิทธิผลต่อการกำหนดตลาดเป้าหมาย คนที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาต่างกัน โดยวิเคราะห์จากปัจจัย ดังนี้ 1) เพศ ความแตกต่างทางเพศ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมของการติดต่อสื่อสาร 2) อายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดและพฤติกรรม 3) การศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมแตกต่างกัน 4) สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ และสถานภาพทางสังคมของบุคคล มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ เป็นสิ่งที่ทำให้ความต้องการของผู้บริโภคมีความแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งแวดล้อมทางประชากรศาสตร์ประกอบด้วย การเพิ่มขึ้นและการลดลงของประชากรโครงสร้างอายุของประชากร การย้ายถิ่น รูปแบบของครอบครัว การศึกษา รายได้ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม

2. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7PS)

Kotler (1997) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมการทางตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมา อีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ด้านราคา (Price) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place/Channel Distribution) 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) ด้านบุคคล (People) หรือบุคลากร 6) ด้านกระบวนการ (Process) 7) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยจึงสรุปทฤษฎีและแนวคิดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้ใช้บริการศูนย์การค้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 72.25) มีอายุ 21-30 ปี (ร้อยละ 63.75) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 38.25) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท (ร้อยละ 29.75) ส่วนใหญ่ใช้ศูนย์การค้าในเครือเซ็นทรัล (ร้อยละ 31.00) เนื่องจากเป็นศูนย์การค้าที่ใกล้บ้านและใกล้ที่ทำงาน (ร้อยละ 40.00) ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อซื้อสินค้า (ร้อยละ 78.00) โดยเป็นการใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับมากที่สุด (ร้อยละ 52.21) มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการใช้บริการศูนย์การค้า 501-

1,500 บาทต่อครั้ง (ร้อยละ 40.50) ใช้บริการศูนย์การค้าโดยเฉลี่ย 1 - 2 ครั้ง/เดือน (ร้อยละ 75.25) ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าในด่านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านกระวนการ และด้านกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด

1. ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์ COVID-19

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ และปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ปัจจัยประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และรายได้มากกว่า 50,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาและด้านลักษณะทางกายภาพ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์นั้นสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยแสดงแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19

Model	Unstandardized Coefficients		t	Sig.	Collinearity Statistics
	B	Std. Error			VIF
(Constant)	-3394.758	974.497	-3.484	.001**	
เพศ	-612.436	197.765	-3.097	.002**	1.023
อายุ	41.092	13.619	3.017	.003**	1.174
ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี	613.441	268.551	2.284	.023*	1.164
รายได้ มากกว่า 50,000 บาท	4505.940	465.035	9.689	.000**	1.028
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	605.696	183.852	3.294	.001**	1.293
ปัจจัยด้านราคา	-451.437	147.537	-3.060	.002**	1.174
ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ	666.816	186.697	3.572	.000**	1.087
R^2 = 0.335, Adjust R^2 = 0.323, F = 28.180, Sig. of F = 0.000*					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง พบว่า เพศ มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 โดยผลการคาดประมาณพบว่า หากผู้บริโภคเป็นเพศชายจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 น้อยกว่าเพศหญิงอยู่ 612.436 บาทต่อครั้ง

อายุ ผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 โดยผลการคาดประมาณพบว่า เมื่อผู้บริโภคมีอายุเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะทำให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์ โควิด-19 เพิ่มขึ้น 41.092 บาทต่อครั้ง

ระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 หมายความว่า หากผู้บริโภคมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 โดยเฉลี่ยมากว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ เฉลี่ยที่ 613.441 บาท

ผู้บริโภคที่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท ผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 หากผู้บริโภคมีรายได้ มากกว่า 50,000 บาท จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าโดยเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่มีรายได้อื่นๆ โดยเฉลี่ย 4,505.940 บาท

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-199 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 605.696 หมายความว่า หากผู้บริโภคให้ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โควิด 19 เปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยเท่ากับ 605.696 บาทโดยมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน

ปัจจัยด้านราคามีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ -451.437 หมายความว่า หากผู้บริโภคให้ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคาเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โควิด 19 เปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยเท่ากับ -451.437 บาท โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม

ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 666.816 หมายความว่า หากผู้บริโภคให้ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านลักษณธทางกายภาพเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โควิด 19 เปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยเท่ากับ 666.816 บาทโดยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ หากผู้บริโภคเป็นเพศชายจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 น้อยกว่าเพศหญิง อายุ ระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี และมีรายได้มากกว่า 50,000 บาท นั้นส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 หากผู้บริโภคเป็นเพศชายจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 น้อยกว่าเพศหญิง หากอายุของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ สุขสมัย (2560) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า โดยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีเพียงเพศเท่านั้นที่มีผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเพศเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้า เพศหญิงเป็นเพศที่มีการใช้บริการร้านอาหารและนัดพบปะสังสรรค์ ซื้อของใช้ต่างๆ แต่งตัวตามเทรนแฟชั่น รวมถึงซื้อผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือนมากกว่าเพศชาย

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ อายุ พบว่าอายุผู้บริโภคมีผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 หากอายุเปลี่ยนแปลงไป 1 ปี จะทำให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติกานต์ หลิมไชยกุล (2557) พบว่าอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านค้าปลีกประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ต และช่วงอายุ 20-30ปี เป็นช่วงอายุที่มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำสูงสุด อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริโภคสมัยใหม่มีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่

ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 โดยเฉลี่ย มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ละออทิพย์ เกิดน้อย (2555) ได้ทำการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคที่มาใช้บริการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ ขจรเทวาวงศ์ (2558) ที่พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของทางประชากรผู้บริโภคคนไทยมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนตราสินค้าจีนแตกต่างกัน และงานวิจัยของ การะเกด แก้มมรกต (2554) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมแตกต่างกัน

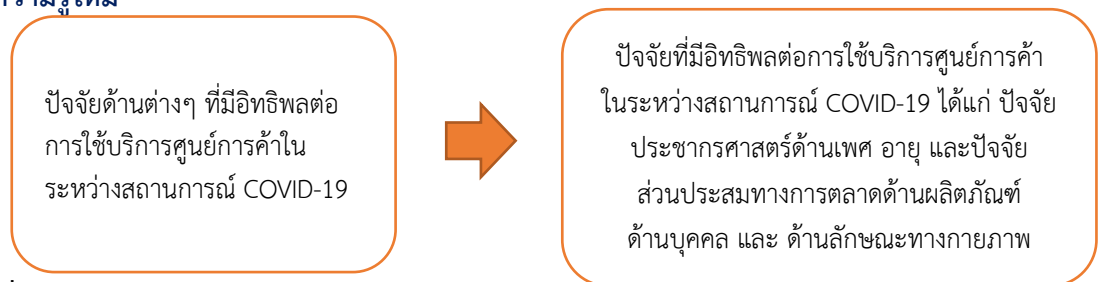
และหากผู้บริโภคมีรายได้ มากกว่า 50,000 บาท จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าโดยเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่มีรายได้อื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศนีย์ และคณะ (2558) ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการห้างสรรพสินค้าของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา โดยพบว่า รายได้ของผู้ใช้บริการมีอิทธิพลต่อจำนวนครั้งที่มาใช้บริการห้างสรรพสินค้า หากผู้ใช้บริการมีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวนครั้งในการมาใช้บริการห้างสรรพสินค้าเพิ่มขึ้น ในทิศทางเดียวกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 หากผู้บริโภคให้ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์ COVID-19 เปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยเท่ากับ 605.696 บาทโดยมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ สุขสมัย (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลตาอการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า ซึ่งประกอบด้วย การตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคจะคำนึงถึงการที่ศูนย์การค้านั้นๆ มีชื่อเสียง โดยจะต้องมีร้านค้าที่หลากหลาย ซึ่งร้านค้าเหล่านั้นจะต้องมีสินค้าที่นำเทรนด์และทันสมัย ให้เลือกหลากหลายด้วย มีความสะดวกสบาย ครบครัน ง่ายต่อการใช้บริการต่างๆ เพื่อซื้อผลิตภัณฑ์และของใช้ต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน ปัจจัยด้านราคามีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ -451.437 หมายความว่า หากผู้บริโภคให้ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคาเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โควิด 19 เปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยเท่ากับ -451.437 บาท โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภามาศ เกาะแก้ว (2564) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยของผู้บริโภค ณ ศูนย์การค้าในพื้นที่กรุงเทพมหานครภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด – 19 พบว่า ราคาของสินค้าขายดีช่วงสถานการณ์โควิด-19 ในแผนกจำหน่ายสินค้าต่างๆในศูนย์การค้า เช่น อุปกรณ์ทำอาหาร อุปกรณ์กีฬา ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดร่างกาย ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดบ้านและผลิตภัณฑ์อาหารเสริม/วิตามิน จำหน่ายด้วยราคาที่เหมาะสม มีความคุ้มค่า คุ้มราคา เนื่องจากว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในปัจจุบันส่งผลให้เศรษฐกิจเกิดความซบเซา ประชาชนส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญในความคุ้มค่าของราคาที่จะต้องจ่ายมากขึ้น จึงมีความสนใจรายการลดราคาสินค้าเป็นพิเศษ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 หากผู้บริโภคให้ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โควิด 19 เปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยเท่ากับ 666.816 บาทโดยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสริญา ชลารัตน (2566) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเลือกใช้บริการห้างสรรพสินค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ มีผลในเชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการห้างสรรพสินค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้บริโภคจะคำนึงถึงการตกแต่งที่สวยงาม มีการจัดวางสินค้าที่สะดวกต่อการซื้อการมีพื้นที่ให้พักผ่อนนั่งเล่น หรือที่ทำงานชั่วคราว มีเสียง กลิ่น บรรยากาศที่เหมาะกับการบริการได้อย่างครบถ้วน

และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และกระบวนการ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 ซึ่งขัดแย้งกับผลงานวิจัยของ วิชชารียา เรืองไพธิ์ (2553) พบว่า ว่าปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย โดยรวมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการมาที่สุด และงานวิจัยงานวิจัยของ จิรวรรณ ดีประเสริฐ และคณะ (2552) พบว่า ปัจจัยทางด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านกระบวนการ ขัดแย้งกับงานวิจัยของ ปิจิตร และคณะ (2559) พบว่า การที่สถานที่เย็นสบาย มีแสงสว่างเพียงพอ มีความสะอาดเป็นระเบียบ การจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่นตะกร้า หรือรถเข็น ที่เพียงพอส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ และสร้างความประทับใจต่อการใช้บริการของผู้บริโภค รวมถึงงานวิจัยของ ทนัชพร เลิศธนะโภค (2550) พบว่าความพึงพอใจของลูกค้า เป็นผลอันเนื่องมาจาก มีบรรยากาศและการจัดเรียงสินค้าที่ดี ประกอบกับความรวดเร็วและถูกต้องในการให้บริการทางการเงิน ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้บริโภครู้สึกมีความสนใจต่อการเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ และปัจจัยการส่งเสริมการตลาด ไม่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วง

สถานการณ์ COVID-19 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลวรรณ สุขสมัย (2560) พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า หมายความว่าผู้บริโภคไม่ได้ตัดสินใจมาใช้บริการศูนย์การค้าจากการที่มีการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ การลดราคา หรือกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับร้านค้า หรือการได้สัมผัสหรือลองสินค้าได้จริง ซึ่งผู้บริโภคมองว่าการแข่งขันของศูนย์การค้าต่างๆ มีการส่งเสริมการตลาดที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่ได้ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 พบว่าผู้ใช้บริการศูนย์การค้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.25 มีอายุ 21-30 ปี ร้อยละ 63.75 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.25 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 29.75 จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ใช้ศูนย์การค้าในเครือเซ็นทรัล ร้อยละ 31.00 สาเหตุเนื่องจากเป็นศูนย์การค้าที่ใกล้บ้านและใกล้ที่ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ทั้งนี้สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า หากผู้บริโภคเป็นเพศชายจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในใช้บริการศูนย์การค้าในระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 น้อยกว่าเพศหญิง อายุของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี และมีรายได้มากกว่า 50,000 บาท ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19

2. ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพนั้นส่งผลต่อต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าระหว่างช่วงสถานการณ์ COVID-19 กล่าวคือ เมื่อปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพมีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 ของผู้ใช้บริการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน และหากปัจจัยด้านราคาเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่ศูนย์การค้าระหว่างสถานการณ์โรค COVID-19 ของผู้ใช้บริการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาซึ่งพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ดังนั้น ผู้ประกอบการค้าปลีกควรปรับเปลี่ยนให้ศูนย์การค้ามีร้านค้าหลากหลายให้เลือก เพื่อเป็นการดึงดูดผู้บริโภคมาใช้บริการและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

1.2 จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคที่ใช้บริการศูนย์การค้าในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ส่วนใหญ่เป็นผู้บริโภคเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ดังนั้น ผู้ประกอบการค้าปลีกควรมีการจัดกิจกรรมให้ความสำคัญหรือส่งเสริมการขายที่สามารถ

ดึงดูดผู้ใช้บริการที่เป็นเพศชาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและกระตุ้นความต้องการเข้าใช้บริการศูนย์การค้าของผู้บริโภคเพศชายมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ เช่น คุณภาพการให้บริการ การรับรู้ตราสินค้า ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าระหว่างสถานการณ์ COVID-19 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยทางหลากหลายมิติ ทำให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนกระตุ้นเศรษฐกิจให้ประชาชนมาใช้จ่ายกันได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุและปัญหาที่แท้จริง โดยไม่มีกรอบความคิดที่จำกัด ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงทัศนออกมาได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้รับทราบข้อมูลและสามารถนำไปพัฒนาได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็นมากที่สุด

2.3 ควรมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์การค้าก่อนการระบาด COVID-19 ระหว่างการระบาด COVID-19 และหลังการระบาดของ COVID-19 ศึกษาเพื่อการปรับกลยุทธ์ในการให้บริการของห้างสรรพสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ สุขสมัย. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการศูนย์การค้า*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวประจำเดือน ธันวาคม 2563*. สืบค้น 8 สิงหาคม 2565. จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20210217155048.pdf.

จิตรกมล สังข์เพชร และ สุพิศ ฤทธิ์แก้ว. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า สาขาสุราษฎร์ธานี. *WMS Journal of Management, 5*(3), 70-81.

ธีรวุฒิ เอกะกลุ. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

วิชชารียา เรื่องไพธิ์. (2553). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าสยามพารากอน*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

วรฤทัย สุภัทรเกียรติ. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของลูกค้าในศูนย์การค้าเซ็นทรัล พลาซ่า รัชดา – พระราม 3*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

ศศิธร คุรุวาณิชย์. (2559). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์การค้าเดอะมอลล์บางแค*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม).

โสริญา ชลารัตน. (2566). *พฤติกรรมการเลือกใช้บริการห้างสรรพสินค้าของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

โสภามาศ เกาะแก้ว. (2564). *พฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยของผู้บริโภค ณ ศูนย์การค้าในพื้นที่กรุงเทพมหานครภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด – 19*. (บริหาธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

อาริชย์ สุรพลชัย. (2553). *การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาใช้บริการของผู้มาใช้บริการศูนย์การค้า กรณีศึกษา ศูนย์การค้าเดอะสแควร์ บางใหญ่*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

Cheung, E. (2020). *Thailand confirms first case of Wuhan virus outside China*. South China Morning Post.

Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control*. (8th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice – Hall.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 351-362.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Guideline of Personel Administration by Using School Database in The Digital Age in Suratthani 2 Consortium Under The Secondary Educational Service Area Office Suratthani Chumphon

Kittima Suksiri[1*] Samit Onkong[1] and Maliwan Yotharak[1]

[1] *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: 6403202006@mcu.ac.th*

ABSTRACT

This article aimed to study (1) the condition of the personnel administration of schools in Suratthani 2 consortium under the secondary educational service area office suratthani Chumphon, (2) the approachs and present personnel administration with database in the digital age of schools in Suratthani 2 consortium under secondary educational service area Suratthani Chumphon, This research is a qualitative research. Data were collected by in-depth interviews interviewed 15 key informants, 5 experts interviewed guidelines and 7 experts in focus group discussion. The findings of study were found that: The condition of the personnel administration of schools in Suratthani 2 consortium under the secondary educational service area office suratthani Chumphon and found that has a scope of operation in 5 sections, consisting of 1) the system management and making the service record 2) the performance evaluation 3) processing on the promoted salary 4) all kinds of leaves 5) making the account name list for giving opinion on purposing the royal decoration. The approachs for and present for personnel administration with database in the digital age of schools in Suratthani 2 consortium under secondary educational service area Suratthani Chumphon consist of 5 sections according to the personnel administration which are as follows 1) the system management and making the service record 2) the performance evaluation 3) processing on the promoted salary 4) all kinds of leaves 5) making the account name list for giving opinion on purposing the royal decoration, having 4 types of the system database in the digital age which are 1) Google Site 2) Google Data Studio 3) Google Sheets 4) Google Forms. The experts checked the approachs for personnel administration with database in the digital age of schools in Suratthani 2 consortium under secondary educational service area Suratthani Chumphon and found that regarding the focus group discussion, the guidelines have suitability, possibility and usefulness which can be applicable.

Keywords: Personnel Administration, Database in The Digital Age, Secondary Schools

Received: 8 January 2023;
Revised: 17 June 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

แนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

กิตติมา สุขศิริ[1*] สามิตร อ่อนคง[1] และ มะลิวัลย์ โยธารักษ์[1]

[1] *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: 6403202006@mcu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร (2) ศึกษาแนวทางและข้อสนอแนะการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ขั้นศึกษาแนวทางสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และขั้นตอนการสนทนากลุ่มมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีการบริหารงานบุคคลประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ 2) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน 4) ด้านการลาทุกประเภท และ 5) ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แนวทางและข้อสนอแนะการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มี 5 ด้านตามขอบข่ายการบริหารงานบุคคลประกอบด้วย 1) ด้านการจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ 2) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน 4) ด้านการลาทุกประเภท และ 5) ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งมีระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล 4 รูปแบบ คือ 1) Google Sites 2) Google Data Studio 3) Google Sheets 4) Google Forms ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, ระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล, โรงเรียนมัธยมศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ได้กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงมีผลให้ภารกิจอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ปรับเปลี่ยนไปประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา จากกระทรวงสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามบทบัญญัติมาตรา 39 ทั้งด้านงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรงเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระรวดเร็ว และมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้แก่สมาชิกทางสังคมโดยการใช้ทรัพยากรการบริหารในการดำเนินการ ซึ่งทรัพยากรการบริหารที่มีความสำคัญ คือ บุคคล ด้านการบริหารงานบุคคลได้กำหนดกรอบการบริหารงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการ ได้คล่องตัว เป็นอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบ ตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2550) โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการตามภารกิจหลัก คือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุ แต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัยและการออกจากราชการ ซึ่งผู้บริหารต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ในการบริหารงานบุคคล ดังนั้นการจัดเก็บฐานข้อมูลของบุคคลในสถานศึกษาให้เป็นระบบระเบียบและเป็นปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่ง โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย เพื่อตอบสนองงานแต่ละด้านของสถานศึกษา (สมพงศ์ อาดำ, 2557)

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาททางการศึกษา การติดต่อสื่อสาร การดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอินเตอร์เน็ต (Internet) ได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน (กิตติวรรธน์ กิตติวรรธนา, 2557) จนเรียกสังคมในยุคปัจจุบันว่า สังคมยุคดิจิทัล (Digital Society) การเก็บข้อมูลและการค้นหาข้อมูลจากเครือข่ายอินเตอร์เน็ต การนำข้อมูลต่างๆ มาจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูล เพื่อง่ายต่อการใช้งาน โดยเชื่อมฐานข้อมูลเข้ากับเว็บไซต์ที่จะสามารถเรียกข้อมูลที่ถูกจัดเก็บอยู่ในฐานข้อมูลออกมาใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ผู้ใช้สามารถใช้งาน ปรับปรุง แก้ไขและดูแลรักษาป้องกันข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้โปรแกรมต่างๆ มีหน้าที่ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายสะดวกและมีประสิทธิภาพ สามารถรวบรวมข้อมูลต่างๆ ให้เป็นระบบ รวมไปถึงการจัดเก็บและค้นหาข้อมูลสารสนเทศบนเครือข่าย ซึ่งทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงานและเข้าถึงทุกๆ คนในองค์กร

การบริหารงานบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดระบบการศึกษาของสถานศึกษา เพราะบุคคลถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงต้องมีการจัดระบบงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลบุคคล เพื่อให้การบริหารงานได้ง่ายและไม่ซ้ำซ้อน แต่จากสภาพปัจจุบันการปฏิบัติงานการบริหารงานบุคคลในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ยังอยู่ในรูปแบบเอกสาร มีการจัดเก็บเป็นแฟ้มข้อมูล ในโปรแกรมสำเร็จรูปไมโครซอฟต์เอ็กซ์เซล (Microsoft Excel) และไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) ทำให้ยากต่อการจัดเก็บ การสืบค้น ครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานทะเบียนของบุคลากรยังขาดทักษะความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีในการนำระบบฐานข้อมูลของบุคลากรมาใช้ โดยยังคงเก็บข้อมูลไว้ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูล และยังไม่มีผู้ที่รับผิดชอบในการทำระบบฐานข้อมูลโดยตรงของบุคลากรภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ทั้งนั้นสมาชิกในกลุ่มบริหารงานบุคคลยังต้องรับผิดชอบภาระงานอีกหลายด้าน ทั้งงานด้านการสอนและงานสนับสนุนการสอน จึงทำให้การสืบค้นข้อมูลล่าช้า ไม่สะดวก ไม่สามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ตามความต้องการและทันต่อเวลา ทำให้มีข้อผิดพลาดในการรายงานข้อมูลต่อผู้ใช้บริการโดยตรง (นิตยปภา จันทะปัสสา, 2562) และยังมีความซ้ำซ้อนก่อให้เกิดปัญหาในการบริการข้อมูลต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาการประสานงานด้านข้อมูลภายในสถานศึกษา และไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจในการบริหารได้ทันเวลา จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานด้านอื่นๆ ของสถานศึกษา

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน ซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยประกอบไปด้วยโรงเรียนในเครือข่ายเดียวกัน 17 แห่งและมีขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกันออกไปทั้งขนาดใหญ่ขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในการเก็บข้อมูลของบุคลากร และการค้นหา สืบค้น ก็จะแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เพื่อจะได้นำแนวทางจากการวิจัยไปใช้พัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2. เพื่อศึกษาแนวทางและเสนอแนะการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิจัยใน 3 ลักษณะ คือ การศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนในการบริหารงานส่วนบุคคลของสถานศึกษา จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน ตัวแทนครู

1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวนการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคล และผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งเลือกจากกลุ่มบุคคลที่มีประสบการณ์บริหารงานบุคคลมากกว่า 10 ปี

1.3 ขั้นตอนการนำเสนอ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้ร่วมประชุมกลุ่มสนทนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) ในการเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร คือ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคลในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร และนักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการกลุ่มส่งเสริมทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ในขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3. การเก็บรวมรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ (4) สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแนวทางการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน

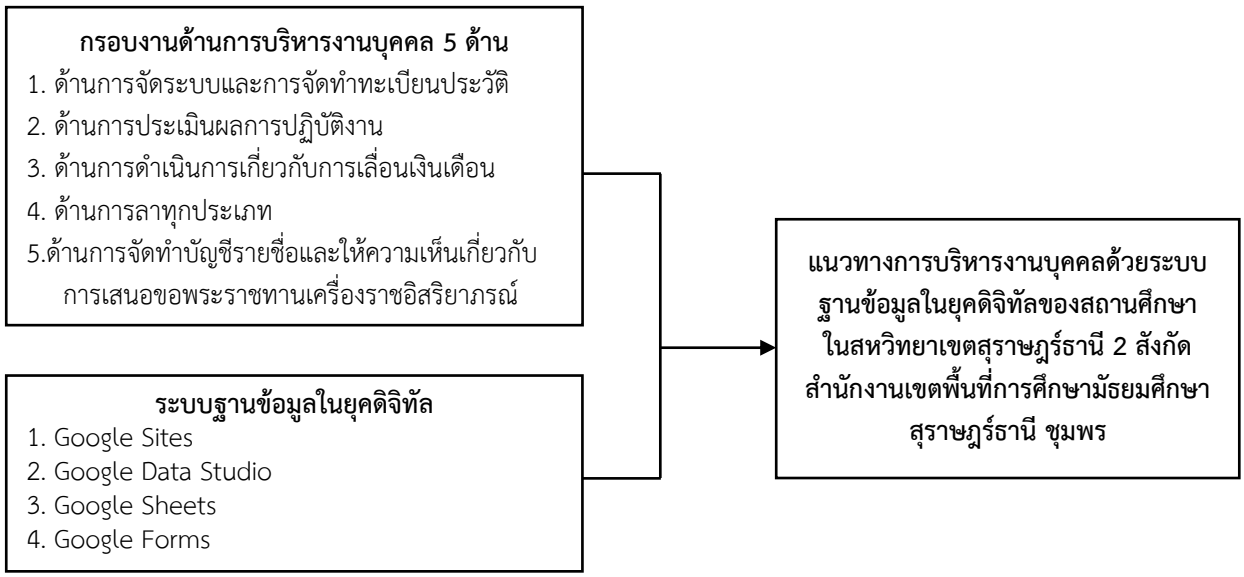
3.2 ขั้นตอนการศึกษาและนำเสนอแนวทาง 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการสามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ 3) ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ 4) สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มุ่งหาข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน 5) ขั้นตอนการนำเสนอ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมารวบรวมเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล และได้กำหนดกรอบงานด้านบริหารงานบุคคล โดยใช้ขอบข่ายงานจากคู่มือการบริหารรูปแบบนิติบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสังเคราะห์จนได้กรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล 5 ด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 ด้านการจัดระบบและการจัดทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา โดยฝ่ายบริหารงานบุคคลดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติตั้งแต่วันที่เริ่มปฏิบัติราชการในสถานศึกษาทั้งระบบเอกสารและระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารและพัฒนาองค์กร พร้อมอำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลต่อการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ สถานศึกษาได้ดำเนินงานด้านการจัดระบบและการจัดทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยการบันทึกข้อมูลในแฟ้มเอกสารทะเบียนประวัติ ซึ่งทำให้ฝ่ายบริหารงานบุคคลต้องเก็บเอกสารเป็นจำนวนมาก ยากต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ทำให้งานในสถานศึกษาเกิดความล่าช้า ข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน

1.2 ด้านการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและแจ้งภาระงาน มาตรฐานคุณภาพงาน มาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ เกณฑ์การประเมินผลงานให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนมีการมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา สถานศึกษาจัดทำข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาบุคลากร และส่งเสริมให้บุคลากรขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ สถานศึกษาดำเนินงานด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาโดยใช้เกณฑ์ผลงานและรางวัลที่ได้รับเป็นสำคัญ ทำให้ผลการประเมินไม่ยุติธรรมต่อบุคลากรในสถานศึกษา สถานศึกษามีข้อจำกัดในการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณและการดำเนินงานตามนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร ฝ่ายบริหารงานบุคคลควรมีการจัดการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ วราพร พรมแก้วพันธ์ ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอมายอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารบุคลากรในสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการดำเนินการด้านการศึกษา ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานได้ตามเป้าหมายขององค์การ

1.3 ด้านการเลื่อนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ฝ่ายบริหารงานบุคคลต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน และการจัดทำข้อตกลงปฏิบัติราชการให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงมีข้อมูลการมาปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นสารสนเทศในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน

1.4 ด้านการลาทุกประเภทของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ฝ่ายบริหารงานบุคคลดำเนินการจัดทำสถิติการลาและแจ้งให้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบข้อมูลการลาของตนเอง และดำเนินการเกี่ยวกับการลาทุกประเภท ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการลาทุกประเภท การดำเนินการลาทุกประเภทในสถานศึกษาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังไม่ปฏิบัติตามระเบียบการลาและยื่นใบลาไม่ตรงตามเวลาที่กำหนดทำให้ฝ่ายบริหารงานบุคคลจัดทำสถิติในการสรุปวันลาไม่เป็นข้อมูลปัจจุบัน

1.5 ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ศึกษาหลักเกณฑ์ รวมถึงอธิบายวิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินการเตรียมเอกสารและข้อมูลเฉพาะของบุคลากรในการดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อเพื่อการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และดำเนินการตรวจสอบผู้มีคุณสมบัติให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำข้อมูลมาประกอบการใช้งานในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในปีถัดไปอย่างเป็นระบบขั้นตอน การจัดเก็บบัญชีรายชื่อและข้อมูลของบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่สามารถเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วยการเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร อาจนำมาซึ่งการชำรุด ฉีกขาด

และสูญหายได้ จะทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนได้เกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และตระหนักในการดำเนินงานบริหารงานบุคคล ด้านดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพื่อให้เกิดระบบขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม มีการปรับปรุง ติดตามข้อมูลและส่งเสริมให้บุคลากรให้ความสำคัญในการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์

2. ผลการศึกษาและเสนอแนะแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

แนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพรทำให้มีกระบวนการดำเนินงานที่มีคุณภาพ ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ ฝ่ายบริหารงานบุคคลจัดทำระบบทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเก็บข้อมูลบุคลากรของสถานศึกษา โดยเริ่มจัดทำทะเบียนประวัติตั้งแต่วันที่เริ่มปฏิบัติราชการในสถานศึกษา ทั้งในระบบเอกสารและระบบอิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชัน ในการปฏิบัติงานด้านงานทะเบียนประวัติของสถานศึกษา จัดเก็บข้อมูล และแปลงข้อมูลต่างๆ ไปสู่รูปแบบการรายงานผล รวมทั้งการกำกับ ติดตามการทำงานด้านเอกสารและการจัดทำระบบให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรรับทราบทั้งยังสามารถดาวน์โหลดไฟล์เพื่อนำข้อมูลไปใช้ได้ต่อไป (Google Forms, Google Data Studio)

2.2 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน สถานศึกษามอบหมายงาน การดำเนินการประเมินผลและการปฏิบัติงานของบุคลากรให้กับกลุ่มบริหารงานบุคคล ในการดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความถนัดในการจัดเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานต่างๆ ของข้าราชการครูและบุคลาการทางการศึกษาไว้ประกอบการประเมินผล เช่น ข้อมูลการอบรม ข้อมูลการรับรางวัล และอื่นๆ สถานศึกษาจัดทำข้อมูลการพัฒนาบุคลากร ดำเนินการสำรวจความสนใจหลักสูตรในการพัฒนาบุคลากร ติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร ใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จัดเรียงข้อมูล รายงานผลข้อมูลในรูปแบบต่างๆ (Google forms , Google Sheets, Google Sites)

2.3 ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน ฝ่ายบริหารงานบุคคลมีข้อมูลสารสนเทศในการอ้างอิงในการเลื่อนเงินเดือน สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวปฏิบัติในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน สถานศึกษาดำเนินการในการเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาจะต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ บุคลากรรับทราบผลการเลื่อนเงินเดือนได้ สามารถนำข้อมูลไปใช้และรายงานผลต่อผู้บังคับบัญชา (Google forms , Google Sheets, Google Sites, Google Data Studio)

2.4 ด้านการลาทุกประเภท ฝ่ายบริหารงานบุคคลได้ยึดตามระเบียบการลาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเผยแพร่เอกสารระเบียบการลา สถานศึกษาดำเนินการบันทึกสถิติการลาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้บุคลากรทราบข้อมูลและสามารถนำไปใช้ในการประกอบและอ้างอิงในการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ โดยการแสดงผลของข้อมูลนั้นมีหลากหลายรูปแบบทำให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ (Google Sheets, Google Sites)

2.5 ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สถานศึกษาให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในกลุ่มงานบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการตามภารกิจ หน้าที่ และขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลด้านงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่างเป็นรูปธรรม มีระบบ ขั้นตอนอย่างถูกต้อง เหมาะสม สถานศึกษาสามารถดำเนินการตรวจสอบผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน สมควรได้รับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีข้อมูลสารสนเทศประกอบที่สอดคล้องและถูกต้องตามเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด วิเคราะห์และจัดเรียงข้อมูลผู้มีคุณสมบัติและแสดงผล (Google forms , Google Sheets, Google Sites)

ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อสรุปว่า มีความเป็นไปได้ ที่มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาใน สหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีกรอบแนวการปฏิบัติในการบริหารงานบุคคล 5 ด้านต่อไป

ซึ่งทั้ง 5 ด้านนี้ต้องจัดเก็บในระบบฐานข้อมูลตามความเหมาะสมของข้อมูลแต่ละประเภท โดยมีระบบการจัดเก็บ 4 ระบบ ดังนี้ 1) Google Sites 2) Google Sheets 3) Google Data Studio 4) Google Forms

อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า การดำเนินการจัดระบบและการจัดทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา โดยฝ่ายบริหารงานบุคคลดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติตั้งแต่วันที่เริ่มปฏิบัติราชการในสถานศึกษาทั้งระบบเอกสารและระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารและพัฒนาองค์กร พร้อมอำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลต่อการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ การดำเนินงานของฝ่ายบริหารงานบุคคลในการจัดระบบและการจัดทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำข้อมูลของบุคลากรมาใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็วและง่ายต่อการสืบค้นเพื่อนำไปปฏิบัติงานด้านต่างๆ สถานศึกษาได้ดำเนินงานด้านการจัดระบบและการจัดทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยการบันทึกข้อมูลในแฟ้มเอกสารทะเบียนประวัติ ซึ่งทำให้ฝ่ายบริหารงานบุคคลต้องเก็บเอกสารเป็นจำนวนมาก ยากต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ทำให้งานในสถานศึกษาเกิดความล่าช้าข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน

สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาด้านการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและแจ้งภาระงาน มาตรฐานคุณภาพงาน มาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ เกณฑ์การประเมินผลงานให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนมีการมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งมีการดำเนินการส่งเสริมสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ ทั้งความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานด้วยการส่งเสริมให้บุคลากรของสถานศึกษาได้เข้ารับการอบรม สัมมนาและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่บุคลากร สถานศึกษาจัดทำข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาบุคลากร และส่งเสริมให้บุคลากรขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ สถานศึกษาดำเนินงานด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาโดยใช้เกณฑ์ผลงานและรางวัลที่ได้รับเป็นสำคัญ ทำให้ผลการประเมินไม่ยุติธรรมต่อบุคลากรในสถานศึกษา สถานศึกษามีข้อจำกัดในการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณและการดำเนินงานตามนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร ฝ่ายบริหารงานบุคคลควรมีการจัดการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารขาดความตระหนักรู้ในความสำคัญของการบริหารงานบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ วราพร พรมแก้วพันธ์ (2557) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอมายอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารบุคลากรในสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการดำเนินการด้านการศึกษา ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานได้ตามเป้าหมายขององค์การ รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไป

การดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ดำเนินการด้วยความเป็นธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยการพิจารณาเลื่อนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ทั้งยังต้องยึดระเบียบและกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติราชการ ซึ่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางคนขาดการปฏิบัติตามข้อตกลงการปฏิบัติราชการและขาดการศึกษาแนวปฏิบัติตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฝ่ายบริหารงานบุคคลต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน และการจัดทำข้อตกลงปฏิบัติราชการให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงมีข้อมูลการมาปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นสารสนเทศในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน

การดำเนินการลาทุกประเภทของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปตามระเบียบหลักเกณฑ์และสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับการลาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ฝ่ายบริหารงานบุคคลดำเนินการจัดทำสถิติการลาและแจ้งให้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบข้อมูลการลาของตนเอง และดำเนินการเกี่ยวกับการลาทุกประเภทของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจระเบียบข้อบังคับ แนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการลาทุกประเภท การดำเนินการลาทุกประเภทในสถานศึกษาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังไม่ปฏิบัติตามระเบียบการลา และยื่นใบลาไม่ตรงตามเวลาที่กำหนดทำให้ฝ่ายบริหารงานบุคคลจัดทำสถิติในการสรุปวันลาไม่เป็นข้อมูลปัจจุบัน ฝ่ายบริหารงานบุคคลควรมีการจัดทำคู่มือการลาทุกประเภท เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และแจ้งหลักเกณฑ์ในการยื่นใบลาของฝ่ายบริหารงานบุคคลให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบ เพื่อฝ่ายบริหารงานบุคคลได้จัดทำสถิติการลาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นปัจจุบัน

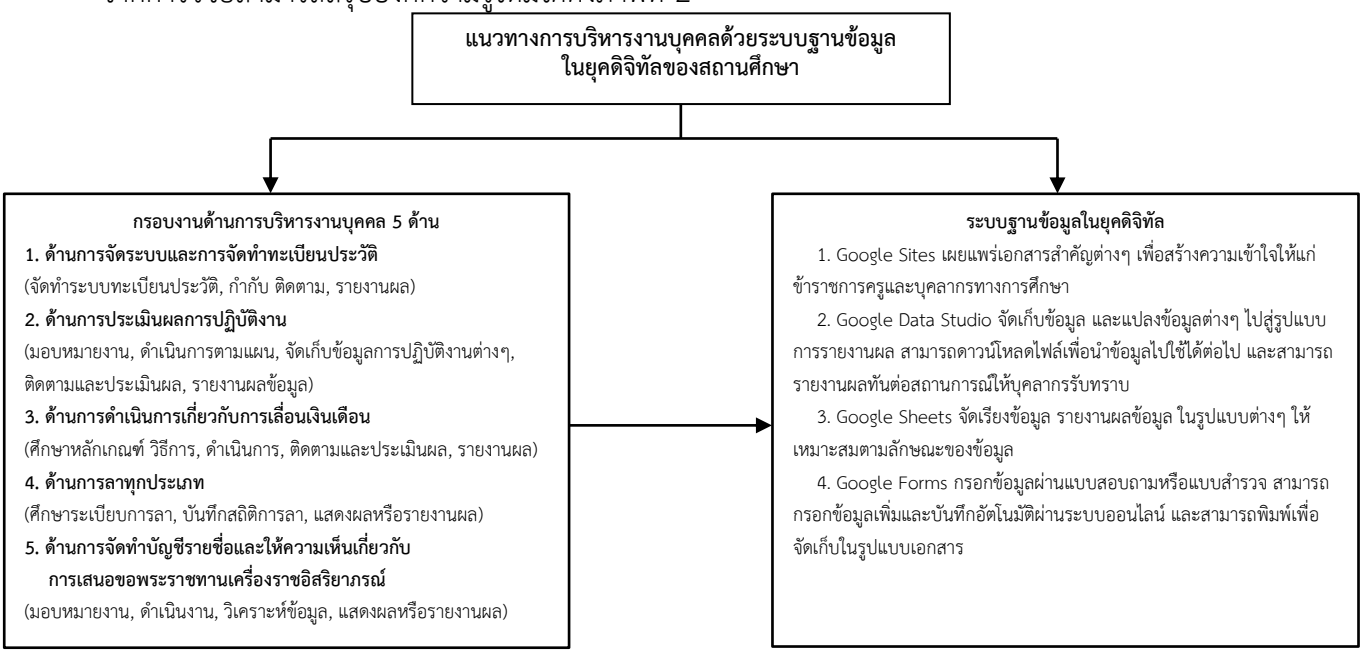
สถานศึกษาดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามบริบทด้านบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา และศึกษาหลักเกณฑ์รวมถึงอธิบายวิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินการเตรียมเอกสารและข้อมูลเฉพาะของบุคลากรในการดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อเพื่อการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และดำเนินการตรวจสอบผู้มีคุณสมบัติให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำข้อมูลมาประกอบการใช้งานในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในปีถัดไปอย่างเป็นระบบขั้นตอน การจัดเก็บบัญชีรายชื่อและข้อมูลของบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่สามารถเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วยการเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร อาจนำมาซึ่งการชำรุด ฉีกขาดและสูญหายได้ จะทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนได้เกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และตระหนักในการดำเนินงานบริหารงานบุคคล ด้านดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพื่อให้เกิดระบบขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม มีการปรับปรุง ติดตามข้อมูลและส่งเสริมให้บุคลากรให้ความสำคัญในการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรออกแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่รองรับการจัดเก็บข้อมูลด้านการดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารจะต้องมีความรอบครอบตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สีวรรณ์ ไชยกุล (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารบุคคล หมายถึง การเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในทุกๆ ด้าน ต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเทคโนโลยี การแข่งขันในสังคม ความซับซ้อนขององค์การและที่สำคัญ ผลกระทบในด้านต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อันเป็นปัจจัยที่ก่อให้บุคคลเกิดความภักดีต่อองค์การและทำให้เกิดการบริหารงานบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อสรุปว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ และได้มีการปรับรายละเอียดแนวทางให้ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนตามคำแนะนำ ได้แก่ ด้าน 1 การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ ฝ่ายบริหารงานบุคคลจัดทำระบบทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเก็บข้อมูลบุคลากรของสถานศึกษา โดยเริ่มจัดทำทะเบียนประวัติตั้งแต่วันที่เริ่มปฏิบัติราชการในสถานศึกษา ทั้งในระบบเอกสารและระบบอิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชัน ในการปฏิบัติงานด้านงานทะเบียนประวัติของสถานศึกษา จัดเก็บข้อมูล และแปลงข้อมูลต่างๆ ไปสู่รูปแบบการรายงานผล รวมทั้งการกำกับ ติดตามการทำงานด้านเอกสารและการจัดทำระบบให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรรับทราบทั้งยังสามารถดาวน์โหลดไฟล์เพื่อนำข้อมูลไปใช้ได้ต่อไป (Google Forms,Google Data Studio) ด้าน 2 การประเมินผลการปฏิบัติงาน สถานศึกษามอบหมายงาน การดำเนินการประเมินผลและการปฏิบัติงานของบุคลากรให้กับกลุ่มบริหารงานบุคคล ในการดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความถนัดในการจัดเก็บข้อมูล

การปฏิบัติงานต่างๆ ของข้าราชการครูและบุคลาการทางการศึกษาไว้ประกอบการประเมินผล เช่น ข้อมูลการอบรม ข้อมูลการรับรางวัล และอื่นๆ สถานศึกษาจัดทำข้อมูลการพัฒนาบุคลากร ดำเนินการสำรวจความสนใจหลักสูตรในการพัฒนาบุคลากร ติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร ใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จัดเรียงข้อมูล รายงานผลข้อมูลในรูปแบบต่างๆ (Google forms , Google Sheets, Google Sites) ด้าน 3 การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน ฝ่ายบริหารงานบุคคลมีข้อมูลสารสนเทศในการอ้างอิงในการเลื่อนเงินเดือน สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวปฏิบัติในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน สถานศึกษาดำเนินการในการเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาจะต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ บุคลากรรับทราบผลการเลื่อนเงินเดือนได้ สามารถนำข้อมูลไปใช้และรายงานผลต่อผู้บังคับบัญชา (Google forms , Google Sheets, Google Sites, Google Data Studio) ด้าน 4 การลาทุกประเภท ฝ่ายบริหารงานบุคคลได้ยึดตามระเบียบการลาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เผยแพร่เอกสารระเบียบการลา สถานศึกษาดำเนินการบันทึกสถิติการลาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้บุคลากรทราบข้อมูลและสามารถนำไปใช้ในการประกอบและอ้างอิงในการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ โดยการแสดงผลของข้อมูลนั้นมีหลากหลายรูปแบบทำให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ (Google Sheets, Google Sites) ด้าน 5 การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สถานศึกษาให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในกลุ่มงานบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการตามภารกิจ หน้าที่ และขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลด้านงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่างเป็นรูปธรรม มีระบบ ขั้นตอนอย่างถูกต้อง เหมาะสม สถานศึกษาสามารถดำเนินการตรวจสอบผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน สมควรได้รับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีข้อมูลสารสนเทศประกอบที่สอดคล้องและถูกต้องตามเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด วิเคราะห์และจัดเรียงข้อมูลผู้มีคุณสมบัติและแสดงผล (Google forms , Google Sheets, Google Sites) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทาโก สกี) ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์และการเลือกระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่าองค์กรที่ต้องการจะประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมปัจจุบันต้องใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลอยางมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลมากต่อระบบทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน เนื่องจาก เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้บริษัทสามารถจัดเก็บ และเรียกใช้ข้อมูลปริมาณมหาศาลได้อยางรวดเร็ว ลดการทำงานซ้ำซ้อน และช่วยจัดระบบงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล สามารถลดเวลาด้านธุรการ ลงได้มาก และมีเวลาสำหรับการวางแผน และการตัดสินใจสำคัญๆ แต่ถึงแม้วาจะมีการพัฒนาไปมากในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และสอดคล้องกับ พนิดา พานิชกุล (2552) ศึกษาเรื่อง การออกแบบพัฒนา และดูแลระบบฐานข้อมูล พบว่า ระบบฐานข้อมูลเป็นระบบที่มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล โดยมีซอฟแวร์ หรือโปรแกรมช่วยในการจัดการข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้ ให้คำอธิบายถึงระบบฐานข้อมูลว่า ระบบฐานข้อมูลต้องอาศัยการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบหลายอย่างดังนี้ 1) ข้อมูล 2) ฮาร์ดแวร์ 3) ซอฟต์แวร์ 4) ผู้ใช้ 5) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. แนวทางการบริหารงานบุคคล 5 ด้าน ดังนี้ ได้แก่ การดำเนินการจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน การลาทุกประเภท การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์

2. การบริหารงานบุคคลทั้ง 5 ด้านต้องจัดเก็บในระบบฐานข้อมูลตามความเหมาะสมของข้อมูลแต่ละประเภท โดยมีระบบการจัดเก็บ 4 ระบบ ดังนี้ Google Sites, Google Sheets, Google Data Studio, Google Forms

สรุปผลการวิจัย

สภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีการบริหารงานบุคคล 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน ด้านการลาทุกประเภท ด้านการจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา โดยมีระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล 4 รูปแบบ คือ Google Sites Google Data Studio Google Sheets และ Google Forms ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อสรุปว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ในการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรมีนโยบายส่งเสริมให้มีการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล อย่างเป็นรูปธรรมตามความพร้อมและบริบทของสถานศึกษา

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและผู้ที่รับผิดชอบงานบริหารงานบุคคลปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมชัดเจน และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรส่งเสริมสนับสนุนและแต่งตั้งให้มีคณะกรรมการ กำกับ และติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา เพื่อสร้างประสิทธิภาพความยั่งยืนและความทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสะดวก ต่อการจัดเก็บข้อมูลของบุคลากรในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการนำเสนอผลการวิจัยแนวทางการบริหารงานบุคคลด้วยระบบฐานข้อมูลในยุคดิจิทัล ไปศึกษาในเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงสถิติ เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานบุคคลในการนำแอปพลิเคชันมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ในการเก็บข้อมูลของบุคลากรเป็นสารสนเทศโดยการใช้รูปแบบแอปพลิเคชันที่ทันสมัยและใช้ได้ในระยะยาว เพื่อตอบสนองงานแต่ละด้านของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

_____. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2546 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

กิตติวรรธน์ กิตติวรรธนา. (2557). *การพัฒนาระบบข้อมูลวิจัยโรงเรียนนายสิบทหารบก* (รายงานวิจัย). ประจวบคีรีขันธ์: โรงเรียนนายสิบทหารบก.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส.

นิตยปภา จันทะปัสสา. (2562). การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานบุคคลโรงเรียนบ้านดอนตูมดอนโดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9*(1), 82-89.

พนิดา พานิชกุล. (2552). *การออกแบบพัฒนา และดูแลระบบฐานข้อมูล*. กรุงเทพฯ: เคทีพีคอมพ์แอนด์คอนซัลท์.

วราพร พรมแก้วพันธ์. (2557). *การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอมายอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

สมพงศ์ อาดำ. (2557). *สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้*. (คุรุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สีวรรณ์ ไชยกุล. (2562). *การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 363-372.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Results of Survey Problems Teacher Students during Teaching Practicum at Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education Ramkhamhaeng University

Khanchai Athikiate[1*] and Thanarak Santhuenkaew[2]

[1] *Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[2] *Department of Educational Technology, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: khanchai2545@hotmail.com*

ABSTRACT

The purpose of this research is to explore problems during teaching professional training of students in the Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education Ramkhamhaeng University, 2nd semester, academic year 2023. Population is students practicing teaching professional experience, Faculty of Education Ramkhamhaeng University, a total of 365 people. The sample group in this research includes teaching professional training students, semester 2, academic year 2023, using Yamane's calculation formula at a confidence level of 95%, resulting in a sample size of 365 people, no less than 191 people using purposive sampling, resulting in 193 complete respondents. The research instrument was a questionnaire regarding general information about students and problems in teaching professional training. Data analysis used frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results are summarized as follows. Most of the teaching students are of the opinion that 1. They have sufficient funds during their teaching training. 2. They have family members to give advice and solve problems. 3. They have a place of residence during their teaching training. 4. They have some problems or obstacles during their teaching training. 5. Have friends or acquaintances available to give advice and support. 6. Able to prepare teaching plans successfully. 7. Able to work as assigned on time. 8. Have mentors to give advice during training. 9. Duration of the training is sufficient to understand the role and duties of the teacher. 10. Able to control the classroom and deal with student problems. 11. The training sessions are in accordance with the study plan in the curriculum. 12. The knowledge gained during the course is beneficial to the training. 13. University, There are personnel available to support the training. 14. University activities or projects do not hinder the training. When sorting problems, it was found that most students had problems or obstacles during teaching practice at a moderate level, followed by financial problems at a moderate level, and family or close people who would provide advice and consultation at a moderate level. As for other problems, there were problems at a low level.

Keywords: Problem Survey, Teaching Students, Teaching Professional Experience Training

Received: 11 April 2024;
Revised: 6 June 2024;
Accepted: 9 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลการสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ[1*] และ ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว[2]

[1] *ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: khanchai2545@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ประชากร คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 365 คน กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 191 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ผู้ตอบแบบสอบถามที่ครบถ้วนจำนวน 193 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาและปัญหาการฝึกประการณ์วิชาชีพครู การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า 1. มีทุนทรัพย์เพียงพอระหว่างฝึกสอน 2. มีคนในครอบครัวคอยให้คำแนะนำและแก้ปัญหา 3. มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งระหว่างฝึกสอน 4. มีปัญหาหรืออุปสรรคอยู่บ้างในระหว่างฝึกสอน 5. มีเพื่อนหรือคนรู้จักคอยให้คำปรึกษาและสนับสนุน 6. สามารถจัดทำแผนการสอนได้สำเร็จ 7. สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายทันตามกำหนดเวลา 8. มีครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในระหว่างการฝึกสอน 9. ระยะเวลาของการฝึกสอนเพียงพอให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครู 10. สามารถควบคุมชั้นเรียนและจัดการกับปัญหานักเรียนได้ 11. ช่วงของการฝึกสอนเป็นไปตามแผนการศึกษาในหลักสูตร 12. ความรู้ในระหว่างเรียนเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอน 13. มหาวิทยาลัยมีบุคลากรคอยให้การสนับสนุนในการฝึกสอน 14. กิจกรรมหรือโครงการของมหาวิทยาลัยไม่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกสอน เมื่อเรียงลำดับปัญหาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างฝึกสอน อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ปัญหาด้านทุนทรัพย์ระดับปานกลาง และด้านครอบครัวหรือคนใกล้ชิดที่จะคอยให้คำแนะนำและปรึกษา ระดับปานกลาง ส่วนปัญหาด้านอื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

คำสำคัญ: สำรวจปัญหา, นักศึกษาฝึกสอน, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การปฏิบัติหน้าที่ครูนั้น ถือเป็นวิชาชีพชั้นสูงซึ่งผู้ที่จะประกอบวิชาชีพดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นอย่างดี ซึ่งการจะสำเร็จการศึกษาจนกระทั่งมาปฏิบัติหน้าที่ครูนั้นจำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียนและฝึกปฏิบัติการสอนให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 นั้นได้กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตนไว้ โดยในมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพได้กำหนดว่า นักศึกษาในหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาจะต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะคุรุสภากำหนด ทั้งในการปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนและการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะก่อน จึงจะมีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจากคุรุสภาซึ่งเป็นสถาบันสภาวิชาชีพต่อไปได้ การฝึกประสบการณ์

วิชาชีพครูในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เนื่องจากเป็นขั้นตอนสำคัญของการประเมินให้ตรงตามข้อบังคับดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นย่อมต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคในหลายด้านทั้งจากการสอนโดยตรง ปัญหาเกี่ยวกับการสอน ปัญหานักเรียน ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานในโรงเรียน มีทั้งปัญหาส่วนตัว ได้แก่ ปัญหาด้านครอบครัว ด้านค่าใช้จ่าย การเดินทาง และปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา เช่น ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาด้านภาระงาน หรือปัญหาการเข้าถึงหรือใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งปัญหาที่เกิดกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับการฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษาโดยทั่วไป (มณีภรณ์ ทฤษณาวดี, 2555; เมธาวี ศรีสิงห์ และศราวุธ อินทรเทศ. 2562; อำนวย มหาวีโรและริศร พงศ์สุวรรณ, 2562; สโรชา คล้ายพันธุ์, 2557) จากการสำรวจปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในบางหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ก็พบว่า มีปัญหาหลายด้านที่คล้ายกันและมีปัญหาหลายด้านที่นักศึกษาบางคนได้ประสบ มีทั้งที่แก้ปัญหาได้ลุล่วงและที่อาจจะยังไม่ได้รับการแก้ไขทั้งหมด (กิตติมา เก่งเขตรกิจ และคณะ, 2563; ผกามาศ รัตนบุษย์, 2566); วนิดา ฉัตรวิราคม และคณะ, 2565) แม้ว่าในการฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้น ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบจะมีการเตรียมระบบการช่วยเหลือหรือเตรียมบุคลากรสำรับให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์หรืออาจารย์ที่ปรึกษาประจำวิชาเอก เป็นต้น (คณะกรรมการศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, 2562)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับสภาพปัญหาเพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้สำหรับการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเพื่อสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 365 คน

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 191 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ผู้ตอบแบบสอบถามที่ครบถ้วนจำนวน 193 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้สำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาและการแก้ปัญหาในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ผ่านมา มีคำถามลักษณะเชิงนิมาน (Positive) ทั้งหมด มีจำนวน 14 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นคำตอบแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประเมิน ผู้วิจัยนำผลการประเมินมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) และใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า (IOC) ตั้งแต่ 0.5-1.0 ไว้ใช้ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.94

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอนของการวิจัย โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) คณะผู้วิจัยทำหนังสือแจ้งผู้บริหารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อขอเก็บข้อมูลการทำวิจัยและทดลองใช้โปรแกรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2) ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ หัวหน้าภาควิชา ประธานคณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และคณะกรรมการแต่ละสาขาวิชาเอก เพื่อขอเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

3) เก็บข้อมูลแบบออนไลน์เกี่ยวกับการสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กับกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในแต่ละวิชาเอก ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

4) ในการตอบแบบสอบถามนักศึกษาใช้อีเมลล์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องกรอกรหัสส่วนตัวในการเข้าระบบและในการนำข้อมูลจากระบบมาวิเคราะห์คณะผู้วิจัยกรอกข้อมูลรหัสส่วนตัวในการเข้าถึงข้อมูล

5) นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่อไปนี้

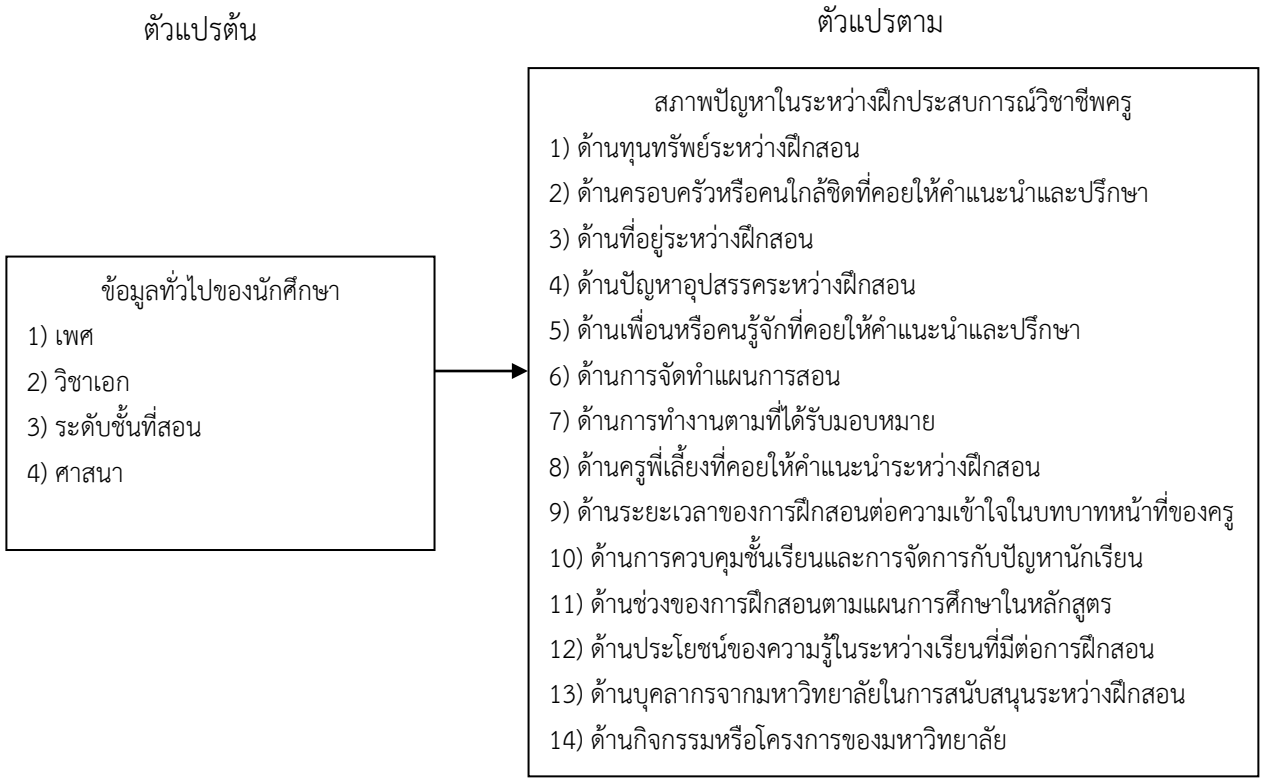
วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ดังแสดงในภาพ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลสำรวจปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

1.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนรวม 193 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 19.69 และเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 80.31

1.2 จำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็นวิชาเอก ได้แก่ การปฐมวัย จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35, การประถมศึกษา จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10.88, คณิตศาสตร์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.66, คอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.15, ภาษาจีน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.03, ภาษาไทย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26.94, ภาษาอังกฤษ จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 3.11, วิทยาศาสตร์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70, สังคมศึกษา จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10, และศิลปศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.07

1.3 นักศึกษาที่สอนระดับชั้นปฐมวัย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.83, สอนระดับชั้น ป.1 - ป.3 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6.74, สอนระดับชั้น ป.4 - ป.6 จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7.25, สอนระดับชั้น ม.1 - ม.3 จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 44.04 และสอนระดับชั้น ม.4 - ม.6 จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 18.13

1.4 นักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 72.54, นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.07, นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35, ไม่ได้นับถือศาสนา 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04

2. สภาพปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 มีทุนทรัพย์เพียงพอระหว่างฝึกสอน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ ปานกลาง

2) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 27.46 มีคนในครอบครัวคอยให้คำแนะนำและแก้ปัญหา มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ ปานกลาง

3) นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 58.55 มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งระหว่างฝึกสอน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด

4) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 36.27 มีปัญหาหรืออุปสรรคอยู่บ้างในระหว่างฝึกสอน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ ปานกลาง

5) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 29.53 มีเพื่อนหรือคนรู้จักคอยให้คำปรึกษาและสนับสนุน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก

6) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 37.31 สามารถจัดทำแผนการสอนได้สำเร็จ มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก

7) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 38.34 สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายทันตามกำหนดเวลา มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก

8) นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 59.07 มีครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในระหว่างการฝึกสอน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด

9) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 46.11 เห็นว่าระยะเวลาของการฝึกสอน เพียงพอให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครู มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด

10) นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 50.26 สามารถควบคุมชั้นเรียนและจัดการกับปัญหานักเรียนได้ มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก

11) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 เห็นว่า ช่วงของการฝึกสอนเป็นไปตามแผนการศึกษาในหลักสูตร มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก

12) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 49.22 เห็นว่า ความรู้ในระหว่างเรียนเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด

13) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 39.38 เห็นว่า มหาวิทยาลัยมีบุคลากรคอยให้การสนับสนุนในการฝึกสอน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก

14) นักศึกษาฝึกสอน จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 35.23 เห็นว่า กิจกรรมหรือโครงการของมหาวิทยาลัยไม่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกสอน มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ ปานกลาง

เมื่อวิเคราะห์ระดับปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างฝึกสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ปัญหาด้านทุนทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และด้านครอบครัวหรือคนใกล้ชิดที่จะคอยให้คำแนะนำและปรึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาด้านอื่นๆ มีมีค่าเฉลี่ยของปัญหาอยู่ในระดับน้อย

อภิปรายผล

1. จากปัญหาลำดับแรก นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างฝึกสอน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น นักศึกษายังมีปัญหาอยู่บ้าง ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจปัญหาของนักศึกษาสาขาอื่น ๆ ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ดังเช่นงานวิจัยของ กิตติมา เก่งเขตรกิจ เกียรติศักดิ์ ล้วนมงคล และอรอุมา สอนง่าย (2563) ผลการศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้น นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีปัญหาด้านภาระงานในการปฏิบัติ

หน้าที่ในโรงเรียนนอกเหนืองานสอน เนื่องจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีภาระงานเช่นเดียวกันกับครูประจำการ ทำให้มีภาระงานอื่นมากและส่งผลต่องานสอน หรือการศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ของ ผกามาศ รัตนบุษย์ (2566) ก็พบว่า สภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีสภาพปัญหามากที่สุด คือด้านการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และด้านภาระงานและความรับผิดชอบ ทั้งนี้ สาเหตุอาจเนื่องมาจากนักศึกษาแต่ละสาขาวิชาต่างก็มีงานหลายด้าน แม้ภาระงานสอนจะเป็นภาระหลัก แต่ก็ยังมีภาระงานและกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องเรียนรู้และรับผิดชอบ ได้แก่ ด้านงานวิชาการ, ด้านงานทะเบียน, ด้านกิจการนักเรียน และกิจกรรมอื่น ๆ (คณะกรรมการศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, 2562) ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพฯ, 2562) อีกทั้ง นักศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวหลายด้านเนื่องจากเป็นการฝึกปฏิบัติในโรงเรียนฝึกสอน ซึ่งแตกต่างจากการฝึกปฏิบัติเมื่ออยู่มหาวิทยาลัย อันมีปัจจัยด้านการเตรียมการและปฏิบัติการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน การสร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งกับนักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ ฯลฯ เพราะแม้แต่การสำรวจสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันอื่นก็มีสภาพปัญหาเช่นเดียวกัน เช่น การสำรวจของ มณีภรณ์ ทฤษณาวดี (2555) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้ข้อมูลว่า กิจกรรมของโรงเรียนมีจำนวนมาก และภาระงานนอกเหนือจากภาระงานสอนที่มีมากจนเกินความจำเป็น ทำให้การเรียนการสอนของนักเรียนไม่ตรงตามแผนการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ หรือการศึกษาเรื่องสภาพปัญหาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด (พระมหาอำนวย มหาวีโรและริศร พงศ์สุวรรณ, 2562) ผลการสำรวจวิจัยก็พบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปัญหาด้านอาจารย์พี่เลี้ยง รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และด้านการดำเนินการสอน ตามลำดับ

2. ปัญหาด้านทุนทรัพย์ เป็นปัญหาลำดับรองลงมาที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยรามคำแหงประสบอยู่ ซึ่งจากการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดที่อยู่ของนักศึกษาใน “แบบแสดงความจำนงขอออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู” (คณะกรรมการศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, 2566) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และที่อยู่ปัจจุบันในระหว่างศึกษาก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น เป็นที่พักชั่วคราวหรือการเช่าอยู่ชั่วคราว ได้แก่ บ้านญาติ หอพัก อพาร์ตเมนต์ ซึ่งจากการสุ่มสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับกลุ่มตัวอย่างประชากรนั้น พบข้อมูลว่าในการจัดโรงเรียนสำหรับการฝึกสอนนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องย้ายที่พักใหม่เพื่อความสะดวกเดินทางไปโรงเรียนที่เป็นสถานที่ฝึกสอน ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม เช่น การวางเงินค่ามัดจำ หรือค่าใช้จ่ายต่อคนเมื่อเช่าพักคนเดียวซึ่งจะแพงกว่าจากเดิมที่อาจจะมีเพื่อนร่วมหอพักช่วยแบ่งค่าเช่าพัก หรือค่าวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสื่อการสอนหรือจัดกิจกรรมซึ่งมีหลายรายการที่ไม่สามารถเบิกได้จากโรงเรียน รวมไปถึง ค่าเดินทางที่ต้องกลับมาร่วมกิจกรรมในรายวิชาการสัมมนาการสอนทุกสัปดาห์ ซึ่งเป็นวิชาที่ลงทะเบียนเรียนคู่กับวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ตามเงื่อนไขซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรของแต่ละวิชาเอกในภาควิชาฯ)

3. ด้านครอบครัวหรือคนใกล้ชิดที่คอยให้คำแนะนำและปรึกษา ซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากข้อ 2. เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น บุคคลที่สามารถให้คำปรึกษาได้จึงมีเพียงเพื่อนร่วมสถาบันที่ฝึกสอนในโรงเรียนเดียวกัน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ดังนั้น ครูพี่เลี้ยงหรืออาจารย์นิเทศก์จึงเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และแก้ปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังที่ สโรชา คล้ายพันธุ์ (2557) ที่ได้สำรวจปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา พบว่า อาจารย์นิเทศก์นั้นมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือนักศึกษาได้อย่างเต็มที่ทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของนักศึกษานั้น อยู่ในระดับน้อย และพระมหาอำนวย มหาวีโรและริศร พงศ์สุวรรณ (2562) ที่ ศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา พบว่า ในด้านอาจารย์พี่เลี้ยงนั้น พบปัญหาการฝึกประสบการณ์

วิชาชีพครูของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ครูบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยง รองลงมาคือ การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะของอาจารย์พี่เลี้ยงวิชาเอก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การศึกษาและสังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง ทั้งนี้ มนัสวี ศรีนนท์ (2562) ยังได้เสนอแนะเกี่ยวกับครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ว่า เป็นหน้าที่ของสถาบันที่จะต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ปัญหานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครูพี่เลี้ยงจึงต้องมีประสบการณ์ในการให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอน และปกป้องดูแลนักศึกษาอย่างถูกต้อง เรียกว่าต้องมีพรหมวิหารธรรม 4 ประการ ประกอบไปด้วยเมตตา (ความรักใคร่) กรุณา (ความสงสาร) มุทิตา (ความยินดี) และอุเบกขา (ความวางเฉย)

4. นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาน้อยหรือมีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในระดับน้อย ได้แก่ 8) มีครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในระหว่างการฝึกสอน, 9) เห็นว่าระยะเวลาของการฝึกสอน เพียงพอให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครู และ 12) เห็นว่าความรู้ในระหว่างเรียนเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การมีครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในระหว่างการฝึกสอนเกิดจากการควบคุมมาตรฐานการผลิตและการปฏิบัติงานตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพฯ, 2562) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติและประสบการณ์ของครูพี่เลี้ยง คณะกรรมการศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ปฏิบัติตามและควบคุมดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานดังกล่าว นักศึกษาจึงไม่พบปัญหาดังกล่าวมากนัก

4.2 การกำหนดระยะเวลาของการฝึกสอนของ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำหรับหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (4 ปี) มีความแตกต่างจากสถาบันอื่นอยู่บ้าง เนื่องจากกำหนดระยะเวลาของการฝึกสอนในชั้นปีที่ 4 เต็มเวลา 2 ภาคเรียน ในขณะที่บางมหาวิทยาลัยมีฝึกประสบการณ์วิชาชีพแบบไม่เต็มเวลาในชั้นปีที่ 1-3 และฝึกสอนเต็มเวลา 1 ภาคเรียน ในชั้นปีที่ 4 ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้นักศึกษามีเวลาของการฝึกสอนอย่างเต็มที่ เช่น ได้ดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 2 ภาคเรียน ได้ปฏิบัติการสอนอย่างต่อเนื่องเป็นต้น

4.3 ความรู้ในระหว่างเรียนเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอน เนื่องด้วยหลักสูตรและกิจกรรมของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้จัดให้มีการนำความรู้ไปใช้ในการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีกิจกรรมเสริมความเป็นครู (คณะกรรมการศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, 2562) จึงทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติงานด้านความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้ใหม่

ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในแต่ละวิชาเอก ของภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมีรายละเอียดของปัญหาที่ชัดเจนและใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความพร้อม ความมั่นใจแก่นักศึกษา ผู้จัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังที่ค้นพบในการวิจัย และควรนำปัจจัยต่างๆ มาเตรียมความพร้อมนักศึกษา 3 ระยะ ก่อนฝึกประสบการณวิชาชีพ ระหว่างฝึก และหลังฝึกประสบการณ์ และใช้ประเมินการจัดการเรียนการสอนระหว่างชั้นปี การจัดระบบการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการกำกับดูแลในระหว่างที่นักศึกษาปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา รวมไปถึง สามารถนำข้อมูลมาแก้ไข ปรับปรุงและวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรการผลิตครูของสถาบันรวมถึงการประสานการร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการผลิตครูและสอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน อันจะทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสรุปผลการวิจัยดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา พบว่า 1) จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนรวม 193 คน จำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิง 2) จำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

แบ่งเป็นวิชาเอก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ภาษาไทย, การปฐมวัย, สังคมศึกษา, การประถมศึกษา, วิทยาศาสตร์, คณิตศาสตร์, คอมพิวเตอร์ศึกษา, ภาษาอังกฤษ, ศิลปศึกษา และ ภาษาจีน 3) ระดับชั้นที่สอนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สอนระดับชั้น ม.1 - ม.3, นักศึกษาที่สอนระดับชั้นปฐมวัย, สอนระดับชั้น ม.4 - ม.6, สอนระดับชั้น ป.4 - ป.6, และสอนระดับชั้น ป.1 - ป.3 4) ศาสนาที่นับถือเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธ, นับถือศาสนาอิสลาม, นับถือศาสนาคริสต์ และไม่ได้นับถือศาสนา

สภาพปัญหาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่วนใหญ่ 1. มีทุนทรัพย์เพียงพอระหว่างฝึกสอน 2. มีคนในครอบครัวคอยให้คำแนะนำและแก้ปัญหา 3. มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งระหว่างฝึกสอน 4. มีปัญหาหรืออุปสรรคอยู่บ้างในระหว่างฝึกสอน 5. มีเพื่อนหรือคนรู้จักคอยให้คำปรึกษาและสนับสนุน 6. สามารถจัดทำแผนการสอนได้สำเร็จ 7. สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายทันตามกำหนดเวลา 8. มีครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในระหว่างการฝึกสอน 9. มีความเห็นว่าระยะเวลาของการฝึกสอนเพียงพอให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครู 10. สามารถควบคุมชั้นเรียนและจัดการกับปัญหานักเรียนได้ 11. มีความเห็นว่า ช่วงของการฝึกสอนเป็นไปตามแผนการศึกษาในหลักสูตร 12. มีความเห็นว่า ความรู้ในระหว่างเรียนเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอน 13. มีความเห็นว่า มหาวิทยาลัยมีบุคลากรคอยให้การสนับสนุนในการฝึกสอน 14. มีความเห็นว่า กิจกรรมหรือโครงการของมหาวิทยาลัยไม่เป็นอุปสรรคต่อการฝึกสอน เมื่อเรียงลำดับปัญหา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างฝึกสอน อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ปัญหาด้านทุนทรัพย์ ระดับปานกลาง และด้านครอบครัวหรือคนใกล้ชิดที่จะคอยให้คำแนะนำและปรึกษา ระดับปานกลาง ส่วนปัญหาด้านอื่นๆ มีปัญหา อยู่ในระดับน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการเตรียมความพร้อมนักศึกษาที่จะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน และคอยกำกับติดตามปัญหาในระหว่างการฝึกประสบการณ์ และมีการสำรวจสภาพปัญหาของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

1.2 ควรมีแนวทางช่วยเหลือนักศึกษาเพื่อลดปัญหาด้านทุนทรัพย์ เช่น มีการจัดหาข้อมูลแหล่งที่พักราคาย่อมเยา โดยรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาที่เคยฝึกสอนของแต่ละโรงเรียน หรือขอความร่วมมือโรงเรียนฝึกสอนให้ช่วยสำรวจที่พักรอบบริเวณโรงเรียน ส่วนในการลดค่าเดินทางเพื่อกลับมาสัมมนาที่มหาวิทยาลัยนั้น อาจมีการจัดการสัมมนาแบบออนไลน์ในบางสัปดาห์ เพื่อช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของนักศึกษา

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรจัดระบบช่วยเหลือนักศึกษาให้มากขึ้น เช่น มีการจับคู่นักศึกษา เพื่อให้นักศึกษามีเพื่อนที่สนิทร่วมสอนในโรงเรียนเดียวกันหรือสามารถจับคู่เช่าพักอาศัย เพื่อให้นักศึกษามีบุคคลร่วมปรึกษาหารือและช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.2 ควรมีการจัดอบรมและสัมมนาครูพี่เลี้ยงหรืออาจารย์นิเทศก์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับทราบปัญหา ร่วมมือแก้ปัญหา และสร้างความเข้าใจอันดี โดยเฉพาะการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งอาจมีอัตลักษณ์ ข้อจำกัดหรือพื้นฐานบางประการแตกต่างจากนักศึกษาจากสถาบันอื่น เพื่อให้การนิเทศและการกำกับดูแลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาสำรวจสภาพปัญหาเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินการของหลักสูตรการผลิตครูและการบริหารจัดการการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา และนำข้อมูลดังกล่าวมาแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

3.2 ควรมีการสำรวจหรือศึกษาสภาพปัญหาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแต่ละด้านในเชิงลึกขึ้น เช่น สาเหตุของปัญหา ผลกระทบของปัญหา หรือวิธีแก้ปัญหาที่เคยใช้แล้วได้ผลหรือไม่ได้ผล หรือเพิ่มกลุ่มตัวอย่างประชากรของผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ฯลฯ เพื่อความชัดเจนในการวิเคราะห์ข้อมูล การระบุถึงสาเหตุและวิธีแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติมา เก่งเขตรกิจ, เกียรติศักดิ์ ล้วนมงคล และ อรอุมา สอนง่าย. (2563). การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 23*(1), 1-10.

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 20 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง. หน้า 18 – 20.

คณะกรรมการศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2562). *คู่มืออาจารย์นิเทศก์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี)*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. (2566). *“ข้อมูลประวัตินักศึกษา” จาก แบบแสดงความจำนงขอออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ผกามาศ รัตนบุษย์. (2566). การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 13*(3), 1-14.

ผ่องศรี วาณิชย์ศุภวงศ์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

พระมหาอำนวย มหาวีโร และ ริศร พงศ์สุวรรณ. (2562). สภาพปัญหาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตเอเชีย, 9*(2), 99-105.

มณีภรณ์ ทฤษณาวดี. (2555). ทัศนคติของนิสิตที่มีต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16*, 1-18.

มนัสวี ศรีนนท์. (2562). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารพุทธมัคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 4*(1), 15-22.

เมธาวี ศรีสิงห์ และ ศราวุธ อินทรเทศ. (2562). ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18*(3), 1-14.

วนิดา ฉัตรวิราคม, วีระพงษ์ แสงชูโต, ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ และ วิชาญ เลิศลพ. (2565). ปัญหาการสอนออนไลน์ของนักศึกษาวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 14*(2), 94-108.

สโรชา คล้ายพันธุ์. (2557). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตชลบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 8*(1), 63-76.

สุวิมล ติรกานันท์. (2546). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 373-384.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Participatory Administration that Affects the Effectiveness of the School, The Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2

Mali Aksorn[1*] **and Kris Kittitanus**[1]

[1] *Thonburi University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: aksornmali1703@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the level of participatory administration in schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, (2) to study investigate the level of effectiveness of schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, and (3) to study examine the participatory administration that influences the effectiveness of schools under the Primary Educational Services Office. The population is administrators and teachers in schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, 1,633 persons (data as of 2565). The sample group includes 321 drawn by Taro Yamane's A tool used for data collection was a questionnaire. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation, and Simple Regression Analysis. The findings include: The level of participatory administration in schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, is generally high. Overall, the highest average is in goal-setting, followed by involvement in solving problems, and the lowest is in decision-making. The overall effectiveness of schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, is at a high level. When categorized by effectiveness aspects, the highest average is in the ability to adapt to the environment, followed by problem-solving ability, and the lowest is the ability to develop positive attitudes in students. Participatory administration that influences the effectiveness of schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, is statistically significant at the 0.01 level.

Keywords: Participatory Administration, School Effectiveness, Primary School

Received: 27 November 2023;
Revised: 20 April 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

มะลิ อักษร[1*] และ กฤตฎ์ กิตติฐานัส[1]

[1] *มหาวิทยาลัยธนบุรี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: aksornmali1703@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 (2) ศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 และ (3) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,633 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro - Yamane จำนวน 321 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson’s correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ในการตั้งเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการศึกษาทั้งทางแนวคิดและแนวปฏิบัติ จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในหลายๆ ด้าน มีเทคนิคและวิธีการบริหารหลากหลายรูปแบบ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่ การที่จะเป็นผู้บริหารมืออาชีพต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะเฉพาะตน และอาศัยทักษะกระบวนการบริหารที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น เน้นการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีของบุคลากร ทุกฝ่าย ทุกสถาบัน ทุกองค์กร ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้สัมฤทธิ์ผล ทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมและเป้าประสงค์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคนแสดงออกถึงแนวคิดต่างๆ เปิดรับฟังทุกความคิดเห็น เพราะทุกเสียงของบุคลากรในองค์กรนั้นมีความหมายที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี การเปิดใจรับฟังจะช่วยให้ผู้ร่วมงานกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ทำให้ได้รับรู้และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด สามารถดำเนินงานตามความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง มีความเห็นพ้องต้องกันแต่คงไว้ซึ่งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2546)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารสถานศึกษารูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานโดยให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมร่วมกันจัดการศึกษา ตัดสินใจเรื่องสำคัญของสถานศึกษา เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Marshall Sashkin (Sashkin ,1982) การที่จะบริหารงานโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรได้นำหลักการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายโดยเฉพาะครูผู้สอน ร่วมตระหนักรู้รับรู้มีโอกาสเข้ามาแสดงบทบาท มีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรทุกคนในองค์กร ช่วยผลักดันให้เกิดความมุ่งมั่นกับงานที่ทำอยู่ให้เกิดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในองค์กร ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานร่วมกัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายนั้น เครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินว่า การบริหารของหน่วยงานหรือองค์ใดองค์กรหนึ่ง สามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใดก็คือ ประสิทธิผลองค์กร ประสิทธิผลองค์กรมีความสำคัญยิ่งในศาสตร์ทางการบริหาร การบริหารองค์กรจะประสบความสำเร็จการที่จะตัดสินใจว่าองค์กรจะอยู่รอดหรือไม่จะมีประสิทธิผลขององค์กรเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ แต่การที่จะทำให้ประสิทธิผลบังเกิดขึ้นได้อาจต้องอาศัยกระบวนการที่ชัดเจน ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายและการที่จะสามารถทำให้บุคลากรในองค์กรทำงาน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สิ่งสำคัญคือ ผู้บริหารโรงเรียนที่จะใช้หลักการแบบมีส่วนร่วมเข้าสนับสนุนประสิทธิผลจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์การในการกระทำสิ่งต่างๆ ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหารครูที่สามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการ เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีความสามารถในการปฏิบัติงานจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามแนวคิดของ Paul E.Mott (Mott, 1972) ทั้งในเรื่องความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน หากบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้นไปกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของโรงเรียนก็จะทำให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย (วิบูลอร นิลพิบูลย์, 2563)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 120 โรงเรียน ถือว่ามีการเปลี่ยนแปลงในสายการบริหารหลายด้าน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา มีการโอนย้ายตำแหน่ง หรือในบางสถานศึกษาขาดตำแหน่งผู้บริหาร ยังไม่ได้รับการจัดสรร ปัญหาที่พบหลังจากมีการเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่อาจจะมีช่วงเปลี่ยนผ่านในแต่ละโรงเรียน อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลที่ตั้งไว้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 นั้นมีปัญหาในด้านประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดอยู่หลายประการ สิ่งหนึ่งที่สามารถยืนยันประสิทธิผลของโรงเรียนได้ ก็คือ ความสามารถของแต่ละโรงเรียนในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่เป็นที่พึงพอใจ จากข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 ถึงปีการศึกษา 2564 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของแต่ละปีการศึกษาแล้ว พบว่า บางกลุ่มสาระการเรียนรู้คะแนนเฉลี่ยลดลงทุกปี

ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังกล่าว สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563-2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ที่พยายามจะพลักดันและส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยกล่าวว่าปัญหาความล้มเหลวในการบริหารยุทธศาสตร์ เป็นผลมาจากการที่องค์กรมีรูปแบบการบริหารงานในแบบแยกส่วน มีขั้นตอนการทำงานที่ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างรายงานตรงต่อผู้บังคับบัญชา ตามสายบังคับบัญชาของตัวเอง ซึ่งเมื่อมีการนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติแล้ว มักพบว่าไม่สามารถทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ได้ เนื่องจากภายในองค์กรประกอบไปด้วยหน่วยงานและสมาชิกที่หลากหลายทำหน้าที่แตกต่างกัน โดยไม่มีแนวทางหรือการบูรณาการในการใช้ยุทธศาสตร์ร่วมกัน การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ประสบผลสำเร็จต้องประกอบไปด้วยการกำหนดกลยุทธ์ การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ การประเมินหรือการควบคุมกลยุทธ์ องค์กรมักจะประสบปัญหาของการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ภายในองค์กรที่ยังขาดความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งหลักการของ

การบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาหลักการของการบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา มีแนวทางการดำเนินการที่สำคัญอีกหนึ่งประการคือ การขับเคลื่อนสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมการบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาจะขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายในจังหวัดนครปฐมและตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งแสวงหาและประสานเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานนอกจังหวัด ในกลุ่มจังหวัด ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการศึกษาในจังหวัด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2, 2563)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผู้วิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ได้เล็งเห็นว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสนับสนุนและผลักดันให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด และการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านใดที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งนี้การได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงานในระดับปฏิบัติการต้องอาศัยความเห็นที่ตรงกัน สามารถทำงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมาย เกิดประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลของสถานศึกษาที่ดียิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
3. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 120 โรง จำนวนผู้บริหาร150 คน และครูผู้สอน 1,483 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,633 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในปีการศึกษา 2565 คน จำนวน 321 คน โดยได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro- Yamane (1973, อ้างถึงใน สิน พันธุ์พินิจ, 2553) และใช้เทคนิคการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจำแนกตามอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งและวิทยฐานะ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ซึ่งกำหนดคะแนนแบ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert. 1993, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2560)

5 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ซึ่งกำหนดคะแนนแบ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert, 1993 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. สมมติฐานการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 แต่ละแห่งด้วยตนเอง

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามผ่าน QR CODE ในแพลตฟอร์ม Google From

4.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 321 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

4.5 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

5.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

5.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Confficient) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมเท่ากับ .948 และด้านประสิทธิผลของสถานศึกษาเท่ากับ .955

5.2 สถิติพื้นฐาน

5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าร้อยละ

5.2.2 การวิเคราะห์เพื่อหาระดับการบริหารแบบส่วนร่วมและประสิทธิผลของสถานศึกษา สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ในการวิเคราะห์หาว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

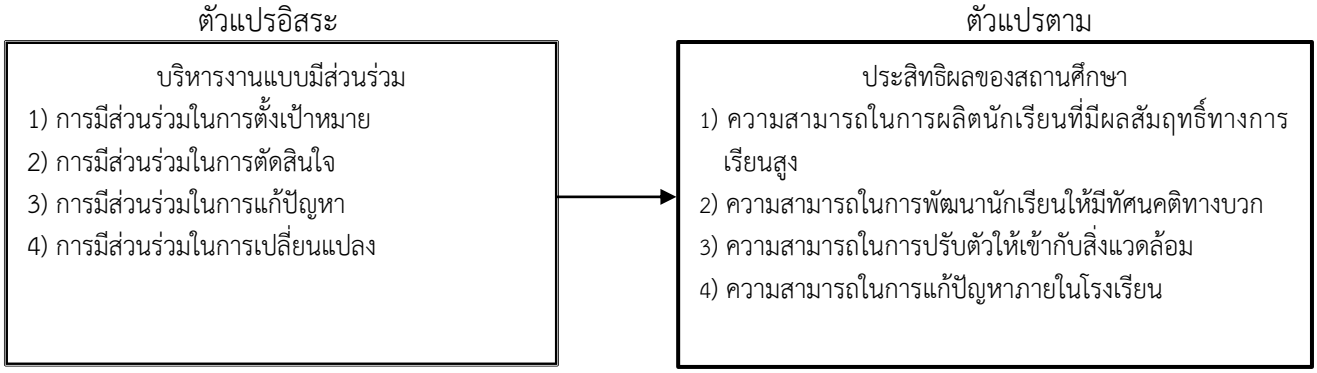
0.91-1.00	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงมาก
0.71-0.90	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูง

0.51-0.70	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปานกลาง
0.31-0.50	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำ
0.00-0.30	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำมาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 การวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ตามแนวคิดของ ซัชคิน (Sashkin, 1982) ซึ่งมี 4 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมี ส่วนร่วมในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง

ส่วนการศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาตามแนวคิดมอทท์ (Mott, 1972) อ้างถึงใน ฮอย และ มิสเกล (Hoy & Miskel, 1991) ซึ่งมี 4 ประการ คือ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนาทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาในโรงเรียน ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.39 ,S.D. =0.57) เมื่อพิจารณาตามตาราง เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$=4.41, S.D.=0.60) รองลงมาได้แก่ ด้านการ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ($\bar{X}$= 4.40, S.D. = 0.59) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$= 4.36, S.D. = 0.64)

2. ผลการศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.41, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ =4.47, S.D. = 0.63) รองลงมาได้แก่ ด้านความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ =4.45, S.D. = 0.64) ส่วนด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.63)

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง

ตัวแปร	(X_1)	(X_2)	(X_3)	(X_4)	(X_{tot})
การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย (X_1)	1	.862**	.824**	.806**	.858**
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_2)	-	1	.869**	.846**	.891**
การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา (X_3)	-	-	-	.904**	.887**
การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง (X_4)	-	-	-	1	.898**
(Y)	.858**	.891**	.887**	.898**	.937**

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่าค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตั้งแต่ .806 – .898

3.2 ผลการวิเคราะห์หาอำนาจการทำนายของ การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ได้รูปแบบของการวิเคราะห์ 1 รูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

รูปแบบ	ตัวแปรทำนาย	R	R^2	R^2_{adj}	R^2_{change}	$SE_{est.}$	F_{change}	P
1.	SumX	.937	.878	.878	.878	.20526	2303.193	.001

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .937 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .878 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R^2_{adj}) เท่ากับ .878 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ .20526 สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 87.80

การบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา แสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
การบริหารแบบมีส่วนร่วม	.958	.937	47.992	.001
ค่าคงที่ (Constant)	.230		2.282	.023
$R = .937, R^2 = .878, R^2_{adj} = .878, F = 2303.193,$ $df1 = 1, df2 = 319, Sig. < 0.01, SE_{est.} = .20526, a = .230$				

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม สามารถร่วมกันทำนายตัวประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 87.80 (R^2 = .878) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ .20526 (SE_{est} = .20526) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ถึงร้อยละ 87.80 (R^2_{adj} = .878) ส่วนอีกร้อยละ 12.20 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีอิทธิพลในการทำนายเท่ากับ .937 (β = .937) ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปของคะแนนดิบและสมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ สมการทำนายในรูปของคะแนนดิบ ได้แก่

$$Y' = .230 + .958 (X)$$

อภิปรายผล

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ที่พยายามจะพลักดันและส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในองค์กร แนวทางการดำเนินการที่สำคัญอีกหนึ่งประการคือ การขับเคลื่อนสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักในการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารงานในสถานศึกษา ตลอดจนมีการติดตามผลการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563-2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม (2559) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การมีส่วนร่วมในการดำเนินการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทับทิม แสงอินทร์ (2559) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและทันสมัยต่อทุกคนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านความเป็นอิสระที่จะรับผิดชอบและสามารถดูแลตนเองได้ และด้านความไว้วางใจกันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาปรับเปลี่ยนการดำเนินงานในสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายต่างๆ ของสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และมีเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม ทำให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรชนก แย้มอุทัย (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลสถานศึกษาตามทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พบว่า ประสิทธิผลสถานศึกษาตามทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ ในระดับมาก โดยพัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลอร นิลพิบูลย์ (2563) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 ทั้งภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

และการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ได้ร้อยละ 88.20 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันเสนอแนวคิด วิธีการใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการบริหารงาน มีการปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสภาพและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยสถานศึกษามีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างทั่วถึง รวมถึงมีการร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ ร่วมกันหาทางเลือก ร่วมกันตัดสินใจและเสนอแนะในการเลือกแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อค้นพบแนวทางการปฏิบัติงานที่ดีสำหรับสถานศึกษา และให้บุคลากรทุกฝ่ายได้ปฏิบัติหน้าที่ตามความรู้ ความสามารถ ตามความถนัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โศภิดา คล้ายหนองสรวง (2558) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามี ความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรี แสงอุไร (2559) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้ร้อยละ 57.60 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลอร นิลพิบูลย์ (2563) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 พบว่า การบริหารแบบ มีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะผลส่งต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับมาก คือผู้บริหารต้องนำการบริหารมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เข้าปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษานำแนวทางที่ได้จากการเสนอความคิดจากฝ่ายต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ และบริหารทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากร มีส่วนร่วมในการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารด้านการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการติดตามผลการกำหนดนโยบาย และปรับปรุงให้มีความเหมาะสม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบ วางแผน วางแนวทาง วิธีการทางเลือกใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน โดยนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงเพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ตามรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ส่วนด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผลการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ .878 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ได้ร้อยละ 87.80

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพื่อระดมความคิดที่เป็นประโยชน์และสามารถนำมาพัฒนาการศึกษา พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ได้รับการยอมรับและถูกนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาอย่างแท้จริงต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาให้บุคลากรทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ ความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถและตามความถนัด พร้อมทั้งประเมินความสามารถของบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของนักเรียนสถานศึกษา โดยสร้างทัศนคติทางบวกให้นักเรียนมีความรู้สึกและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาเล่าเรียน มีระเบียบวินัย ความประพฤติเรียบร้อย มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทำให้นักเรียนรู้จักพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสม

1.4 ผู้บริหารควรส่งเสริมนักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้เกิดจินตนาการ เรียนรู้ด้วยการ กระทำจริง โดยฝึกปฏิบัติจริงและการระดมสมอง เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างอิสระและรู้จักการประมวลความคิดที่หลากหลาย รวมถึงการตัดสินใจให้คุณค่าแก่ความคิดนั้นๆ

2. ข้อเสนอแนะในทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ดังนั้น จึงควรศึกษากลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เช่น ระดับมัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา หรือเปรียบเทียบกับสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่เพื่อสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรชนก แย้มอุทัย. (2557). *ประสิทธิผลสถานศึกษาตามทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษา*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ทับทิม แสงอินทร์. (2559). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ธีระ รุญเจริญ. (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

นิสราพร แช่มชูงาม. (2561). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 4*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*.กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม. (2559). *การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).

วิบูลอร นิลพิบูลย์. (2563). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

โศภิดา คล้ายหนองสรวง. (2558*). การบริหารแบบมีส่วนร่วมทีส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563-2565.* นครปฐม: กลุ่มแผนและนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2.

สิน พันธุ์พินิจ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สุนทรี แสงอุไร. (2559). *เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์).

Hoy, W.K., & Miskel, C.G. (1991). *Educational administration:Theory, research and practice*. (4th ed). New York: McGraw- Hill.

Mott, P. E. (1972). *The characteristic of effective organization*. New York: Harper and Row

Sashkin, M. (1982). *A manager's guide to participative management*. New York: American Management Associations.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 385-394.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Development of Cooperative Learning Activities with LT Technique on Democratic Processes for Prathomsuksa 3 Students

Premrudee Srisaard[1*] Chanachai Uanwung[2] and Tatchawat Laosuwan[1]

[1] *Education Program in Social Studies, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand*

[2] *Faculty of Information Technology, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: premrudee029@gmail.com*

ABSTRACT

The objectives of this research article were to (1) develop participatory learning activities using LT on the topic of democratic processes of Prathomsuksa 3 students with the set efficiency criterion of 85/85, (2) compare analytical thinking ability between before and after learning of Prathomsuksa 3 students received learning management LT on the topic of democratic processes, (3) study group work behavior of Prathomsuksa 3 students received collaborative learning management LT on the topic of democratic processes, and (4) study the satisfaction of Prathomsuksa 3 students to collaborative learning management LT research is a quasi-experimental research. The sample was Prathomsuksa 3 students at Prakuman Maha Sarakham School Maha Sarakham Province, 40 Obtained by random sampling They were selected by cluster random sampling method. The instrument for collecting data were 1) the lesson plans collaborative LT, 2) an analytical ability test, and 3) group work behavior observation form and 4) satisfaction questionnaire. The data were analyzed by finding the Percentage, Mean, Standard deviation, and test statistics (t-test dependent). The results showed that 1) Development of cooperative learning activities using LT techniques on the topic of democratic processes Prathomsuksa 3 efficiency of 85.24/88.67. 2) The analytical thinking ability of students who received LT cooperative learning activities after class was significantly higher than before class at the .05 level. 3) Group work behavior of students, who received the 1st LT technique cooperative learning activity, students had group work behavior scores At the improved level for 5 groups and at the fair level for 3 groups. The 2nd time, 7 groups of students had group work behavior scores at a fair level and 1 group at a good level. And the 3rd time, all groups had group work behavior scores at a good level. 4) Student satisfaction with learning activities, collaborative knowledge. Overall LT techniques are at a high level.

Keywords: Collaborative Learning Activities, Learning Together Techniques, Analytical Thinking Ability, Group Work Behavior

Received: 13 February 2024;
Revised: 2 May 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เปรมฤดี ศรีสอาด[1*] ชนะชัย อวนวัง[2] และ ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ[1]

[1] *สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย*

[2] *คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: premrudee029@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 (2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT (3) ศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT (4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LTการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคLT แบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐานใช้ t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.24/88.67 2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ครั้งที่ 1 นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม อยู่ระดับปรับปรุง จำนวน 5 กลุ่ม และอยู่ระดับพอใช้ จำนวน 3 กลุ่ม ครั้งที่ 2 นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ระดับพอใช้ จำนวน 7 กลุ่ม และ อยู่ระดับดี จำนวน 1 กลุ่ม และครั้งที่ 3 ทุกกลุ่ม มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ระดับดี และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิค LT, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน โรงเรียนต้องเตรียมพร้อมผู้เรียนสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 โดยการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนตั้งแต่ในห้องเรียน เป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การอยู่ร่วมกันในสังคมเมื่อผู้เรียนออกจากห้องเรียน การปลูกฝังประชาธิปไตยจะทำให้ผู้เรียน มีทัศนคติที่ดีต่อคนในสังคม ไม่มีการบลูลี่ สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เกิดการสำนึกในบทบาทหน้าที่ของพลเมืองอย่างถูกต้อง และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญดังนี้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การทำงานกลุ่มและการคิดวิเคราะห์ เป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพราะในปัจจุบันเด็กขาดทักษะในการทำงานกลุ่มและการคิดวิเคราะห์ ซึ่งการทำงานกลุ่ม เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เพราะทุกคนต้องการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ร่วมกับผู้อื่น การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มต้องพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน การทำงานเป็นกลุ่มจึงช่วยให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วอิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อตัวบุคคลนั้นสามารถสร้างทัศนคติให้สมาชิกคล้อยตามได้ จึงเกิดเป็นการทำงานแบบประชาธิปไตยสร้างความสามัคคีและสร้างพลังในการต่อรองในเรื่องต่างๆ (จริยา ปัดถาเดช และอรัญ ซุยกระเดื่อง, 2566) และการคิดวิเคราะห์ก็เป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำรงชีวิตที่ถูกต้องในสังคมปัจจุบัน คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ทำให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผล เข้าใจสิ่งต่างๆ เป็นฐานความรู้สำหรับการประเมินตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (ชนนิกานต์ กองแก้วและสุวรรณา จุ้ยทอง, 2561)

สภาพการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ในฐานะผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษาและจากการสอบถามครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ผู้เรียนยังขาดทักษะในการทำงานกลุ่ม และการคิดวิเคราะห์ อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียน ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่ม กลุ่มเก่ง จะมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน ส่วนกลุ่มปานกลางและอ่อนจะมีสมาชิกบางคนที่ลงมือทำงานและมีสมาชิกบางคนละเลยหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม ซึ่งจากสภาพดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับ การพัฒนาพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และทักษะในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดรับกับสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง เด็กไทยในสายตาประชาชน กลุ่มตัวอย่าง 1,377 คน สำรวจวันที่4 – 8 มกราคม 2564 พบว่า ประชาชนมองว่าเด็กไทยมีความมั่นใจ เชื่อมั่นในตัวเองสูง ร้อยละ 36.35 จุดเด่น คือ เก่งเทคโนโลยี ร้อยละ 80.64 อยากให้เด็กพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ร้อยละ 66.52 (คมชัดลึก, 2564)

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลายวิธี และการเรียนรู้แบบร่วมมือก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดของ Johnson And Johnson (1994 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2564) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาปัจจุบันมักส่งเสริมการเรียนรู้แบบแข่งขัน ซึ่งอาจมีผลทำให้ผู้เรียนเคยชินกับการแข่งขันเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์มากกว่าการร่วมมือกันแก้ปัญหา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหันมาส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี รวมทั้งได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต การเรียนรู้แบบร่วมมือมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) การพึ่งพาเกื้อกูลกัน (Positive -Interdependence) 2) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face-To-Face Promotive Interaction) 3) ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability) 4) การใช้ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานของกลุ่มย่อย (Interpersonal And Small - Group Skill) 5) การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เป็นการจัดการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งในรูปแบบกลุ่ม ผู้เรียนต้องทำงานร่วมกันเพื่อทำงานหรืองานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสิ้น การแบ่งหน้าที่กันทำงานตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มและหมุนเวียนหน้าที่ความรับผิดชอบ ภายในกลุ่มจนครบทุกคน นอกจากผู้เรียนจะได้เรียนรู้ ในเนื้อหาสาระยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางสังคม อารมณ์ และฝึกฝนทักษะต่างๆ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ง่ายไม่ซับซ้อน ดังนี้ 1) จัดกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน คละความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) 2) กลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 คน ศึกษาเนื้อหาร่วมกันและแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ เช่น คนที่ 1 อ่านคำสั่ง คนที่ 2 คนที่ 3 ช่วยกันหาคำตอบ คนที่ 4 เขียนและตรวจคำตอบ 3) กลุ่มสรุปคำตอบและคำตอบนั้นเป็นผลงานกลุ่ม และ 4) ผลงานกลุ่มได้คะแนนเท่าไรทุกคนในกลุ่มจะได้คะแนนเท่ากันทุกคน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT จะส่งผลให้ผู้เรียนมความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนใส่ใจในผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น (ทิศนา แขมมณี, 2564)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้าง ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะพัฒนาจัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนและผู้สนใจทั่วไปในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design (อรัญ ซุยกระเดื่อง, 2557) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มี 3 ห้องเรียนคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 120 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวนนักเรียน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผล ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินค่าความเหมาะสมและพิจารณาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.72-4.84 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2. แบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย เป็นแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยอิงเนื้อหาแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 24 ข้อ ต้องการใช้จริง 15 ข้อ ซึ่งมี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำคัญ 2) ด้านความสัมพันธ์ และ 3) ด้านหลักการ โดยนำแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้วิจัยเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 – 1.00 พบว่า ข้อสอบทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 -1.00 จากนั้นนำแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน แล้วนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ทำการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.43–0.75 และค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง 0.27-0.58 จากนั้นนำแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่คัดเลือกไว้ มาวิเคราะห์มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตร (Lovett) ผลพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

2.3. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ โดยแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง การให้ความร่วมมือกันในการทำงานและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กัน และการแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม โดยนำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านแล้วนำคะแนนจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความสอดคล้อง นำข้อมูลที่รวบรวมได้จาก

การประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า (IOC) พบว่า แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกข้อ และนำแบบสังเกตไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ โดยกำหนดประเด็นคำถามแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจำนวน 10 ข้อ นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านแล้วนำคะแนนจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยยึดเกณฑ์ของค่า (IOC) ตั้งแต่ 0.50-1.00 ขึ้นไป ได้ผล พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามความพึงพอใจอยู่ในช่วง 0.6-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย มาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับจริง จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจเป็นฉบับจริงเพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

4.2 ชี้แจงเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงวิธีการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย โดยแจ้งจุดประสงค์ การเรียนรู้ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานกระบวนการกลุ่ม วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และข้อตกลงในการทำกิจกรรมและแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre–test) โดยใช้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 15 ข้อ เก็บคะแนนก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน จากนั้นทำการตรวจให้ คะแนนแล้วบันทึกคะแนน

4.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กับกลุ่มตัวอย่างโดยการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย จำนวน10 แผนๆ ละ 1 ชั่วโมงรวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง ทั้งนี้ไม่ร่วมเวลาทดสอบก่อนและหลังเรียน จากนั้นบันทึกพร้อมเก็บคะแนนใบงาน และสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยบันทึกวีดีโอ จนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้

4.4 เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียน (Post–test) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน (ชุดเดิม) กับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนแต่สลับข้อและตัวเลือกเพื่อป้องกันการจำข้อสอบได้ของนักเรียนจากนั้นทำการตรวจให้คะแนนแล้วบันทึกคะแนนเก็บไว้ใช้วิเคราะห์ ข้อมูลต่อไป

4.5 ดำเนินการวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตยด้วยแบบสอบถามที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากนั้นทำการตรวจให้คะแนนแล้วบันทึกคะแนนเก็บไว้ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.6 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตามวัตถุประสงค์ การวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สูตร E1/E2

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งใช้สถิติทดสอบ t -test แบบ Dependent

5.3 วิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนจากวีดีโอที่บันทึก จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ร้อยละ 67-100 หรือ คะแนน 7-9 หมายถึง พฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ ดี

ร้อยละ 34-66 หรือ คะแนน 4-6 หมายถึง พฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ พอใช้

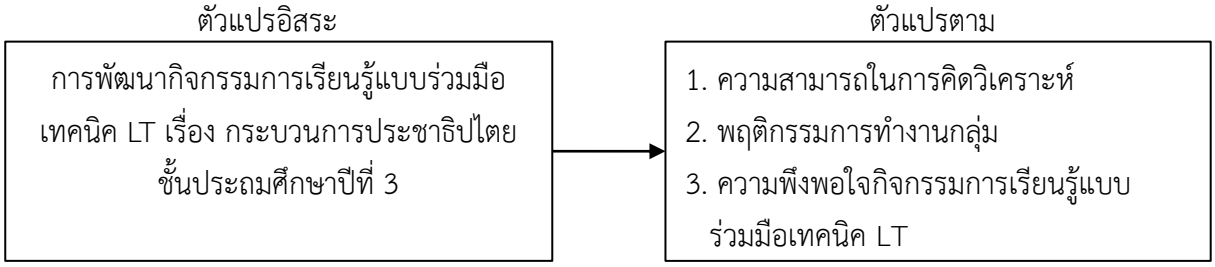
ร้อยละ 1-33 หรือ คะแนน 1-3 หมายถึง พฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ ปรับปรุง

5.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย		ระดับความพึงพอใจ
2.51-3.00	หมายความว่า	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
1.51-2.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.00-1.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลวิเคราะห์ประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 85/85

การหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เกิดจากการให้คะแนนระหว่างที่มีกิจกรรมการเรียน รวมเป็น 300 คะแนน และทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 15 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิภาพ พบว่า คะแนนจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างเรียน (E1) เท่ากับ 255.73 คิดเป็นร้อยละ 85.24 และคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียน (E2) เท่ากับ 13.30 คิดเป็นร้อยละ 88.67 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 85.24/88.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 85/85

2. ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย

ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยมีการแจกแจงของคะแนนผลต่างหลังเรียนกับก่อนเรียน (S.W. = .961, sig. = .187) จากนั้นจึงทำการทดสอบสถิติ t-test แบบ Dependent ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	sig
ก่อนเรียน	40	15	13.30	1.28	39	23.00	.000*
หลังเรียน	40	15	6.03	1.18			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย

การศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตทั้งหมด 3 ครั้ง แบ่งนักเรียนออกเป็น 8 กลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ครั้งที่1 มีนักเรียนจำนวน 5 กลุ่ม มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ ปรับปรุง และมีนักเรียนจำนวน 3 กลุ่ม มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ พอใช้ ส่วนครั้งที่2 มีนักเรียนจำนวน 7 กลุ่ม มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ พอใช้ และ มีนักเรียนจำนวน 1 กลุ่มอยู่ในระดับ ดี และครั้งที่3 มีนักเรียนทุกกลุ่ม มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ ดี

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ปรากฏผลตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	ข้าพเจ้าชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT	2.90	0.30	มาก
2	ข้าพเจ้าชอบที่ได้ฝึกอ่าน เขียนและคิดวิเคราะห์สิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา	2.93	0.27	มาก
3	ข้าพเจ้าพอใจที่ได้มีส่วนร่วมในการหาคำตอบในกลุ่มกับเพื่อน	2.95	0.22	มาก
4	ข้าพเจ้าชอบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม	2.93	0.27	มาก
5	ข้าพเจ้าได้รับความรู้ ประสบการณ์ที่มากขึ้นจากการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือเทคนิค LT	2.93	0.27	มาก
6	ข้าพเจ้าชอบที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนในกลุ่มและเพื่อนในห้อง	2.93	0.27	มาก
7	ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกสนานและมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค LT	2.93	0.27	มาก
8	ข้าพเจ้าพอใจที่ ครูคอยให้คำปรึกษา ให้คำชี้แนะ คำแนะนำในการทำกิจกรรม	2.95	0.22	มาก
9	ข้าพเจ้าชอบที่ ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆมากขึ้นจากกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค LT	2.88	0.33	มาก
10	ครูผู้สอนมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจ ก่อให้เกิดความสุขแก่ข้าพเจ้า	2.93	0.27	มาก
รวม		2.92	0.28	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 2.92 , S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 3 ข้าพเจ้าพอใจที่ได้มีส่วนร่วมในการหาคำตอบในกลุ่มกับเพื่อนและข้อ 8 ข้าพเจ้าพอใจที่ ครูคอยให้คำปรึกษา ให้คำชี้แนะ คำแนะนำในการทำกิจกรรม ($\bar{X}$ = 2.95 , S.D. = 0.22) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือข้อ 9 ข้าพเจ้าชอบที่ ได้รับความรู้แลประสบการณ์ใหม่ๆมากขึ้นจากกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค LT ($\bar{X}$ = 2.88 , S.D. = 0.33)

อภิปรายผล

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.24/88.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้85/85 ทั้งนี้เนื่องจาก แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยวิธีการที่ถูกต้องครบถ้วนโดยได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงและยังเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน การทำงานและช่วยเหลือกันภายในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุปรียา ไผ่ล้อม (2562) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พลเมืองต้นแบบโดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือรูปแบบร่วมเรียนรู้ (Learning Together : LT)ผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องพลเมืองต้นแบบ โดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ (Learning Together : LT) มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.93/82.3

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย มีการจัดการเรียนรู้โดยฝึกความสามารถในการคิดวิเคราะห์และยังเน้นกระบวนการเรียนแบบกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ฝึกความรับผิดชอบโดยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามจริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร ดวงศรี และอรัญ ซุยกระเดื่อง (2566) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบแผนผังความคิด เรื่อง อยุธยาและธนบุรีเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบแผนผังความคิด เรื่องอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี และคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ครั้งที่1 มีจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม อยู่ในระดับ ปรับปรุง จำนวน 5 กลุ่ม และอยู่ในระดับ พอใช้ จำนวน 3 กลุ่ม ครั้งที่2 มีจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ พอใช้ จำนวน 7 กลุ่ม และ อยู่ในระดับ ดี จำนวน 1 กลุ่ม และครั้งที่3 ทุกกลุ่ม มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ ดี ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค LT พฤติกรรมการทำงานกลุ่มช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทางความสามารถได้เรียนรู้ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มเกิดการผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมทักษะการสื่อสารทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเป็นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ จะส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย จริยา ปัดถาเดช และอรัญ ซุยกระเดื่อง (2566) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง ระบบเศรษฐกิจ มัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มเรื่องระบบเศรษฐกิจ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT แผนที่ 1-3 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง แผนที่ 4-6พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนอยู่ในระดับ พอใช้ และแผนที่ 7-10 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนอยู่ในระดับ ดี

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมืออีกรูปแบบหนึ่งเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนความรู้และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ จึงส่งผลให้มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปรียา ไผ่ล้อม (2562) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พลเมืองต้นแบบ โดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือ (Learning Together : LT) โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64 สรุปโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและในส่วนความพึงใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนแบบร่วมมือ รูปแบบร่วมเรียนร่วมรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เป็นการเน้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกันกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในการทำงานกลุ่มนั้นสมาชิกแต่ละกลุ่มจะคละความสามารถของนักเรียน เก่ง กลาง อ่อน เข้าอยู่กลุ่มเดียวกันเพื่อให้สนับสนุนด้านการเรียนรู้ ซึ่งบทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกัน และแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นตอนการทบทวนเนื้อหาเพื่อเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาใหม่ ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และกฎกติกาการทำงานกลุ่ม 2) ขั้นสอน เป็นขั้นตอนการสอนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำลังจัดกิจกรรม โดยครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ซึ่งในการแบ่งกลุ่มครูจะดูคะแนนจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา โดยคละนักเรียนเก่ง 1 คนนักเรียนปานกลาง 2 คน และนักเรียนอ่อน 2 คน ศึกษาเนื้อหาร่วมกัน โดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ สมาชิกในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันดังนี้นักเรียนคนที่ 1 อ่านคำสั่งหรือคำชี้แจง นักเรียนคนที่ 2 หาคำตอบนักเรียนคนที่ 3 หาคำตอบ นักเรียนคนที่ 4 และคนที่ 5 ตรวจสอบเนื้อหาสรุปเนื้อหาหรือคำตอบร่วมกันเพื่อเป็นคำตอบของกลุ่มและนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นผลงานของกลุ่ม 3) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมตรวจคำตอบหรือผลงานให้คะแนนเป็นกลุ่มกลุ่มใดได้คะแนนสูงสุดจะได้รับรางวัลหรือติดประกาศผลงานที่ป้ายนิเทศ 4) ขั้นสรุป เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาที่เรียนมา อาจใช้กิจกรรมต่างๆ เช่นจดบันทึกลงในสมุดทำแผนภาพความคิดหรือวิธีการต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหา

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ข้างต้น ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันและแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ ทำให้เกิดการช่วยเหลือกัน เกิดกระบวนการคิดที่เป็นลำดับขั้นตอน ทำความเข้าใจกับสิ่งที่เรียนรู้ได้ดี ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานเป็นกลุ่มที่ดีและสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.24/88.67 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่องกระบวนการประชาธิปไตย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ครั้งที่1 มีจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม อยู่ในระดับปรับปรุง จำนวน 5 กลุ่ม และอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 3 กลุ่ม ครั้งที่2 มีจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ พอใช้ จำนวน 7 กลุ่ม และ อยู่ในระดับ ดี จำนวน 1 กลุ่ม และครั้งที่3 ทุกกลุ่ม มีคะแนนพฤติกรรมการ

ทำงานกลุ่มอยู่ในระดับดี ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง กระบวนการประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นำเสนอผลการวิจัยต่อคณะกรรมการฝ่ายวิชาการเพื่อเสนอเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active learning ที่นำไปขยายผลใช้ในหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ

1.2 ในการนำวิธีสอนแบบร่วมมือเทคนิค LT ไปใช้ครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนในการจัดกิจกรรมให้ชัดเจน เตรียมสื่อการสอนให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการเรียนร่วมกัน LT ครูผู้สอนควรชี้แจงให้นักเรียนเห็นคุณค่าเห็นความสำคัญของตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มเพราะถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือหรือขาดเรียนจะส่งผลต่อการทำกิจกรรมและคะแนนของกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT โดยศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความสามารถในการสื่อสาร การคิดแก้ปัญหา เป็นต้น เพื่อนนำข้อมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนรู้

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT กับเทคนิคการเรียนรู้แบบอื่น เช่น ศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คมชัดลึก.(2564). *สวนดุสิตโพล เผยเด็กไทยเก่งโซเชียล เชื่อมั่นในตัวเองสูงแต่ขาดทักษะคิดวิเคราะห์.* สืบค้น 5 มกราคม 2566. จาก https://www.komchadluek.net/news/454603.

จตุพร ดวงศรี และอรัญ ซุยกระเดื่อง. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบแผนผังความคิด เรื่อง อยุธยาและธนบุรี เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, *17*(1), 102-113.

จริยา ปัดถาเดช และ อรัญ ซุยกระเดื่อง. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เรื่อง ระบบเศรษฐกิจ มัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17*(1), 55-65.

ชนนิกานต์ กองแก้ว และ สุวรรณา จุ้ยทอง. (2561). การศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับเทคนิค LT. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *6*(2), 94-103.

ณัฐชา บุบผามะโล. (2563). *การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการร่วมกันเรียนร่วมกับสื่อสังคมเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการคิดวิเคราะห์วิชาฟิสิกส์ เรื่องสมดุลกล.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ทิศนา แขมมณี. (2564).*ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: จุฬากรณ์มหาวิทยาลัย.

สุปรียา ไผ่ล้อม. (2562). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4เรื่องพลเมืองต้นแบบ โดยใช้วิธีสอนแบบร่วมมือรูปแบบร่วมเรียนรู้ (Learning Together : LT). *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, *3*(7), 131-134.

อรัญ ซุยกระเดื่อง. (2557). *การวิจัยทางการศึกษา.* มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 395-404.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Guidelines for Developing Teachers' Professionalism in the Digital Age under The Phichit Primary Educational Service Area Office 1

Pensuda Hirankerd[1*] Samran Mejang[2] and Sathiraporn Chaowacha[2]

[1] *M.Ed. (Educational Administration) program, Faculty of Education Naresuan University, Thailand*

[2] *Department of Educational Administration and Development, Faculty of Education Naresuan University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: p.d.hirankerd@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aims to (1) study teachers' professionalism in the digital age, and (2) guidelines for teachers' professional development in the digital age under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1. The teachers under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1, in the academic year 2023, there were 930 people population. The sample size was determined using the Krejcie & Morgan tables to be 274 people, and the sample was selected using stratified random sampling, according to the proportion of teachers in each district. The instrument used in the research are Questionnaire on teachers' professionalism in the digital age under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1. Data was analyzed using mean and standard deviation. The key informant was composed of 5 experts who had knowledge and expertise in educational technology. Interviews were used to collect data that was analyzed using content analysis. According to the research, 1) teachers' professionalism in the digital age has been found. There is a high level overall. In regard to professional ethics, it is at the highest level. Information technology has the lowest average. However, it remains at a high level. 2) Guidelines for developing teachers as professional teachers in the digital age. Educational Service Area Office and school directors must focus on assisting teachers in developing their knowledge and skills. By promoting changes in concepts from the original framework and promoting thinking skills which must rely on policies from executives and related agencies, in addition, teachers are encouraged to access digital technology for use in organizing learning. Promoting media application skills and creating a digitally supportive learning environment is important for both teachers and learners, and cultivating morality and ethics to be able to live happily and sustainably in society.

Keywords: Development Guidelines, Teacher Professionalism, Digital Age

Received: 8 March 2024;
Revised: 15 June 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

เพ็ญสุดา หิรัญเกิด[1*] สำราญ มีแจ้ง[2] และ สถิรพร เชาวน์ชัย[2]

[1] *หลักสูตร กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: p.d.hirankerd@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู และ (2) แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 930 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 274 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของครูแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมุ่งทำให้ครูพัฒนาตนเองในด้านความรู้และทักษะ โดยการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดจากกรอบเดิม และการส่งเสริมทักษะการคิด อีกทั้งยังต้องส่งเสริมให้ครูเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะการประยุกต์ใช้สื่อ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนที่สนับสนุนดิจิทัล นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ครูและผู้เรียน และการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืนเช่นกัน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ความเป็นครูมืออาชีพ, ยุคดิจิทัล

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน มีความผันผวนความไม่แน่นอนความซับซ้อนและความคุ้มเครืออย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองที่เรียกกันว่า โลกยุคพลิกผัน จึงเป็นความท้าทายของการจัดการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้สามารถรับมือกับความพลิกผันของโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตได้ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างเดียวคงไม่พอ การจัดการศึกษาควรเป็นการบ่มเพาะทักษะ สมรรถนะ หรือผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่สำคัญในโลกยุคพลิกผัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ (สุกัญญา แช่มช้อย, 2565) อาจกล่าวได้ว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อน มีบทบาทที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ โดยครูเป็นทั้งผู้ให้ที่ทำหน้าที่ในการให้ความรัก ให้โอกาส ให้ความรู้ อบรมสั่งสอน รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ศิษย์เป็นคนดี คนเก่ง ถึงแม้ว่าปัจจุบันในสภาพสังคมจะเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยบริบทต่างๆ มากมาย ครูยังคงเป็นสัญลักษณ์ปูชนียบุคคลที่สำคัญในการเป็นผู้ให้ความรู้ประสิทธิ์ประสาทสรรพมวลวิชาให้แก่ศิษย์เสมอมา (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และ นักรบ หมื่แสน, 2561) ความเป็นครูมืออาชีพตามเกณฑ์การปฏิบัติงานประกอบด้วยความเป็นครูมืออาชีพ การสอน ความรู้และความสามารถ การปรับตัวและมีมนุษย์สัมพันธ์ ความรับผิดชอบ

การรักษาวินัยในตนเอง นอกจากนี้ต้องมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความเชื่อ ความคิดที่ถูกต้อง ดีงาม และสร้างสรรค์เกี่ยวกับมนุษย์และการเรียนรู้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในผู้เรียนและสังคม และตามที่ Sharma (2018) กล่าวว่าองค์ประกอบของความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล จากการศึกษา Teacher in a Digital Era ว่าประกอบด้วย 6 ด้าน และดังที่ (ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย, 2563) ได้กล่าวว่า การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องอาศัยระยะเวลา เพื่อให้เกิดประสบการณ์จากการถ่ายทอด เกิดจากการเลียนแบบ การทำซ้ำ การคิดใหม่จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง หรือเป็นกลุ่มคณะที่สามารถขยายออกได้เป็นวงกว้าง ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น มีการสร้างมิติใหม่ ที่สามารถสะท้อนความคิดองค์ความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน หรือแม้แต่ผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องมีความเป็นมืออาชีพในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (สถิรพร เชาวน์ชัย, 2566) อีกทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญของการขยายโอกาส และสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาให้เกิดขึ้นได้ ผ่านแนวคิด (Open Education) เช่น ระบบคลังบทเรียนออนไลน์แบบเปิด หรือ (Massive Open Online Courses) (MOOC) ซึ่งสามารถเรียนรู้ออนไลน์ผ่านบทเรียนต่างๆ ทั่วโลกได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลอาจกลายเป็นตัวแปรสำคัญของการเปลี่ยนแปลงโลกการศึกษาได้ เพราะฉะนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะทางดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนบ่มเพาะสมรรถนะด้านดิจิทัลที่จำเป็นให้กับผู้เรียน ให้สามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัลได้อย่างเท่าทัน ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาในพันธกิจที่ 3 พัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีความต้องการที่จะให้ครูมีความเป็นครูมืออาชีพ และพันธกิจที่ 4 ประสานส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สู่เป้าหมายคุณภาพสู่วิถีอนาคต และจากผลการวิจัยของ (ชานนท์ คำปิวทา และ คณะ, 2566) พบว่า ครูก็ยังเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน ถ้าครูมีความเป็นครูมืออาชีพคือมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลแล้ว ก็จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ได้

จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาความเป็น “ครูมืออาชีพ” จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถในวิชาชีพและวิชาที่จะสอนอย่างถ่องแท้ เชี่ยวชาญและเหนือสิ่งอื่นใดต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องธรรมชาติและพัฒนาการของมนุษย์เป็นอย่างดี เพราะการรู้จักและเข้าใจผู้เรียนจะช่วยให้ครูสามารถเลือกเทคนิควิธีการสอนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนอันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อค้นพบข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาแนวทางความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ให้เหมาะสมกับบริบทของภารกิจที่มีความจำเป็นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 และนำผลวิจัยไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนาครูให้มีความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method) เป็นการนำวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 930 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 274 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูแต่อำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในขั้นตอนนี้ เป็นแบบสอบถามความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา กลุ่มอำเภอ ประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งปัจจุบัน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 35 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha-Coefficient) เท่ากับ .97

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบสอบถามของพฤติกรรมความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู เป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 ความหมาย มีความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู อยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 ความหมาย มีความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู อยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 ความหมาย มีความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู อยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 ความหมาย มีความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู อยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 ความหมาย มีความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีผลงานเชิงประจักษ์ในด้านเทคโนโลยี จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน โดยมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีวิทยฐานะระดับชำนาญการขึ้นไป ซึ่งมีประสบการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลหรือเทคโนโลยีทางการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

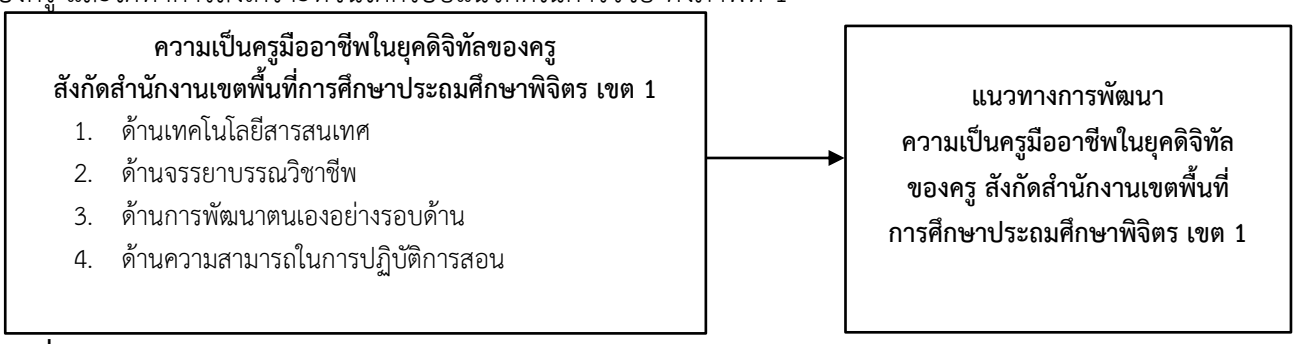
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยเลือกจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของแต่ละด้าน ในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จำนวน 4 ข้อ และข้อเสนอแนะอื่นๆ อีก 1 ข้อ

3. การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ผ่านทางโปรแกรมออนไลน์และโทรศัพท์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู และได้ทำการสังเคราะห์จนได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.27 ± 0.27) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.62 ± 0.36) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.22 ± 0.33) และด้านการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.15 ± 0.35) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.09 ± 0.39)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ผลการศึกษาในตอนนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน ทั้ง 4 ด้าน โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อใช้ในการอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ โปรแกรม พื้นที่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับครู เนื่องจากทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศต้องอาศัยอุปกรณ์ ความสามารถของโปรแกรม เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงการให้คำปรึกษาเมื่อครู หรือนักเรียน พบปัญหาทางด้านเทคนิคในการพัฒนาตนเองและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการสอน และจัดการห้องเรียนเช่นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอพพลิเคชั่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน การใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและแบ่งปันประสบการณ์ ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

ครูต้องร่วมสร้างชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างครูในโรงเรียน ครูในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน หรือต่างพื้นที่กัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครู สร้างพื้นที่ในการแบ่งปันความคิดสร้างสรรค์ ในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผสานในการจัดการเรียนการสอน การสร้างสภาพแวดล้อมใน

โรงเรียนเพื่อสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ การใช้นวัตกรรม เช่น การให้โจทย์ปัญหาที่ต้องการแก้ไขปัญหาด้วยแนวคิดทางนวัตกรรม การเปิดโอกาสในการทดลองและลองผิด ลองถูก

2.2 ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม ในรูปแบบของการสร้างความรู้และความเข้าใจผ่านกิจกรรม การสัมมนา การศึกษาดูงานศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม การสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนภายในโรงเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนการสร้างแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคมและการจัดกิจกรรมผ่านกิจกรรมของโรงเรียน การบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน โดยการเปิดโอกาสให้ครูนำความรู้การศึกษาค้นคว้า หรือการรวบรวมแหล่งความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม มาสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ภายในโรงเรียน

ครูต้องเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในชุมชน สร้างเครือข่ายกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยให้ครูและนักเรียนได้มีประสบการณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

2.3 ด้านการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องสนับสนุนกลุ่มครูที่มีความเป็นนวัตกร เป็นกลุ่มแรกที่ถูกเลือกให้มาร่วมเป็นต้นแบบในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเพื่อนครู และมีทัศนคติต่อการพัฒนาตนเองในทางบวก และเปิดโอกาสให้ครูมีกิจกรรมที่สนับสนุนการแบ่งปันประสบการณ์และไอเดียทางการสอน รวมถึงสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำกับติดตามจากผู้บริหาร โดยประเมินจากตัวชี้วัดความสำเร็จ การเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของตนเอง ของผู้เรียน หรืองานที่ได้รับการพัฒนา แล้วนำผลนั้นมาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนางานของตนเอง

ครูเตรียมความพร้อมของตนเองทั้งทางด้านการ Reskill, Up skill และการสร้างทักษะใหม่ New Skill ให้กับตนเอง และยังต้องเปิดโอกาสให้ครูได้ลงมือทำ ได้รับประสบการณ์แห่งความสำเร็จ และมีผู้ให้คำปรึกษาช่วยเหลือเมื่อพบปัญหา

2.4 ด้านความสามารถในการปฏิบัติการสอน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อบริหารจัดการและช่วยในการป้อนกลับที่เหมาะสมในยุคดิจิทัล ผ่านนวัตกรรมการสอน แอปพลิเคชัน หรือช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวก หรือเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว ลดความผิดพลาด ต้องคำนึงถึงระดับการเข้าถึงข้อมูล การเคารพสิทธิ์และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องประสานงาน แลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง ระหว่างครูภายในโรงเรียน การพัฒนาตนเองทางการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมและนำมาขยายผลในโรงเรียน

ครูต้องสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการให้และรับข้อมูลป้อนกลับในทั้งห้องเรียน โดยผ่าน การตั้งเป้าหมายของการเรียน การให้ข้อมูลป้อนกลับในระยะเวลาที่เหมาะสม นอกจากนั้นครูผู้สอนต้องพร้อมยอมรับข้อคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อครู และนำไปใช้พัฒนาตนเองให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 1 ในภาพรวม พบว่า ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูและนำมาใช้นั้นมุ่งหมายให้ครอบคลุมทั้งผู้เรียนวิชาชีพครูและผู้ประกอบวิชาชีพครูในปี พ.ศ. 2562 นั้นมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านความรู้และการปฏิบัติตนด้วยเหตุเพราะการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธวัชชัย สุนทรนนท์ (2565) กล่าวว่า ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพราะไม่ว่าครูยุคใดก็ควรยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมและ

จรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงหลากหลายด้าน ยิ่งต้องยึดถือจรรณยาบรรณวิชาชีพเพื่อที่จะเป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริง

2. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้การส่งเสริมให้ครู ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการสอนและการจัดการห้องเรียน เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชั่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน การใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและแบ่งปันประสบการณ์การใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูยังไม่มีความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับแนวคิดของภาณุมาศ เกสรสุริวงค์ และสถิรพร เชาวน์ชัย (2566) นอกจากรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายตามยุคที่เปลี่ยนไปแล้ว สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนที่ใช้ในยุคดิจิทัลก็เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมากขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ (Massive Open Online Course), การจัดการเรียนการสอนโดย (Mobile learning) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ซึ่งตัวผู้สอนเองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ ปรับตัว ปรับแนวคิดทัศนคติของตัวผู้สอนเองและเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอน ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้ทันกับยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วให้ได้ แต่มนุษย์ก็ยังเป็นหัวใจสำคัญหลักในการจัดการเรียนการสอน ยังเป็นผู้สอนให้ผู้เรียนรู้จักถึงคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม สอนให้มีทักษะชีวิตที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตเอาตัวรอดอยู่ในยุคดิจิทัลนั่นเอง

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 พบว่า มีแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ ดังนี้

1. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการสอน และจัดการห้องเรียนเช่นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอพพลิเคชั่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน การใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและแบ่งปันประสบการณ์ ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ บงกช ทองเอี่ยม (2562) กล่าวว่า ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศสื่อดิจิทัล ท่านว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์โดยนำมาใช้ในการศึกษา สื่อสารผ่านสื่อที่ท่านเข้าใจ โดยสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านสื่อที่ท่านสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ คือ ลดอักษรดัดแปลงใช้ภาษาใช้ในการสร้าง การเรียนรู้แทนการสร้างเครือข่ายแบ่งปันเพราะ ข้อมูลความรู้ผ่านสื่อสารสนเทศดิจิตอล มีสารสนเทศดิจิทัล สามารถสะท้อนกลับเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมและชุมชนได้

2. ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการสร้างแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม และการจัดกิจกรรมผ่านกิจกรรมของโรงเรียน การบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน โดยการเปิดโอกาสให้ครูนำความรู้ การศึกษาค้นคว้า หรือการรวบรวมแหล่งความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม มาสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ภายในโรงเรียน การออกแบบกิจกรรมที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม การให้โอกาส ครู และนักเรียนสร้างผลงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาความเข้าใจและรักษาค่านิยมของตนเองและชุมชนได้ ครูเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในชุมชน สร้างเครือข่ายกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยให้ครูและนักเรียนได้มีประสบการณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีส่วนร่วมในชุมชน สังคม จะช่วยให้ครูสามารถนำความรู้นี้กลับไปสู่ห้องเรียนได้ รวมถึงการสร้างความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทัศนีย์ เหล่าบุราณ (2563) กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนรุ่นใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรักศรัทธา มีเมตตากรุณาเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ มีจริยธรรม มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย วางตนอยู่ในศีลธรรมอันดีเปี่ยมด้วยคุณธรรม ฝึกหัดปฏิบัติตนยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยชี้แนะทางถูกต้องแก้ไขสิ่งผิดและยึดมั่นตามหลักศาสนา มีบุคลิกภาพดีเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กและสาธารณะชน ในด้านคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมและการดำรงชีวิต

3. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำกับติดตามจากสิ่งที่ตนเองได้กำหนดแนวทางการดำเนินการ โดยประเมินจากตัวชี้วัดความสำเร็จ การเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของตนเอง ของผู้เรียน หรืองานที่ได้รับการพัฒนา แล้วนำผลนั้นมาวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่า ข้อดี และข้อควรแก้ไข ครูเตรียมความพร้อมของตนเองทั้งทางด้าน

การปรับปรุงทักษะ (Re-skills) การเพิ่มทักษะ (Up-skills) และการสร้างทักษะใหม่ (New Skills) ให้กับตนเอง รวมถึงความเข้าใจในผู้เรียนยุคดิจิทัลที่มีความแตกต่างจากยุคเดิม และความเหมาะสม ข้อจำกัด บริบทของโรงเรียน สอดคล้องกับ จิราธร โหมดสุวรรณ (2560) ที่ค้นพบว่า การพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน จากการศึกษาความต้องการของการพัฒนาตนเองและความสามารถในการเผชิญฝ่าฟันอุปสรรค โดยภาพรวมดังนี้อาชีพของตนเองควรมีการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอทั้งความรู้ทักษะความชำนาญการในด้านต่างๆ เพื่อให้ได้รับความก้าวหน้าในวิชาชีพ การเลื่อนขั้นเงินเดือนการศึกษาดูงานจากหน่วยงานภายนอก การฝึกอบรมพัฒนาวิชาชีพเป็นสิ่งที่บุคลากรทุกคนต้องตระหนักถึงตลอดเวลาความรู้เป็นสิ่งที่เรียนได้ตลอดเวลาและความรู้ใหม่ๆ ในอาชีพของตนเองนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการแข่งขันของยุคสมัยและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น

4. ด้านความสามารถในการปฏิบัติการสอนพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานงาน แลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง ระหว่างครูภายในโรงเรียน การร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของผู้เรียนพร้อมกันของครูที่รับผิดชอบในการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกันเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างผู้เรียน สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมและนำมาขยายผลในโรงเรียน นอกจากนั้นครูผู้สอนต้องพร้อมยอมรับข้อคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อครูและนำไปพัฒนาตนเองให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการค้นพบของ สมัครสมร ภักดีเทวา (2564) ว่าการปรับแนวทางการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้แบบผสมผสานครูต้องปรับการเรียนการสอนการบริหาร และวิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มิติแบบใหม่ครูต้องพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาแนวคิดแบบใหม่ การพัฒนาทักษะชีวิตในภาวะวิกฤตที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตในด้านความรู้ทักษะและกระบวนการทางความคิด

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ โดยสรุปแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) ด้านการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน 4) ด้านความสามารถในการปฏิบัติการสอน

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่แนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวม พบว่า ความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 สรุปได้ว่ามี 4 องค์ประกอบคือ 1) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ โปรแกรม พื้นที่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับครูเนื่องจากทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศต้องอาศัยอุปกรณ์ 2) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ต้องสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม ในรูปแบบของการสร้างความรู้และความเข้าใจผ่านกิจกรรม การสัมมนา การศึกษาดูงานศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม เน้นการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนภายในโรงเรียน 3) ด้านการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน ควรสนับสนุนครูที่มีความเป็นนวัตกรชอบนวัตกรรม กล้าที่จะลงมือปฏิบัติ พร้อมในการทำในสิ่งที่ท้าทาย เป็นกลุ่มแรกที่ถูกเลือกให้มาร่วมเป็นต้นแบบในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเพื่อนครู และมีทัศนคติต่อการพัฒนาตนเองในทางบวก ส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันความรู้ภายในกลุ่มครูนวัตกร โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีกิจกรรมที่สนับสนุนการแบ่งปันประสบการณ์และไอเดียทางการสอน ในห้องเรียนหรือในทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความร่วมมือและครูท่านอื่นมองเห็นประสบการณ์แห่งความสำเร็จของคุณครูกลุ่มนวัตกร รวมถึงสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ 4) ด้านความสามารถในการปฏิบัติการสอน การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อบริหารจัดการและช่วยในการป้อนกลับที่เหมาะสมในยุคดิจิทัล ผ่านนวัตกรรมการสอน แอปพลิเคชัน หรือช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวก หรือเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว ลดความผิดพลาด ซึ่งผู้บริหารต้องคำนึงถึงระดับการเข้าถึงข้อมูล การเคารพสิทธิ์และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ควรมีความตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม ในรูปแบบของการสร้างความรู้และความเข้าใจผ่านกิจกรรม การสัมมนา การศึกษาดูงานศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของสังคม เน้นการสร้างอัตลักษณ์เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนภายในโรงเรียน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ควรสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ โปรแกรม พื้นที่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับครูเนื่องจากทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศต้องอาศัยอุปกรณ์ ความสามารถของโปรแกรม เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงการให้คำปรึกษาเมื่อครู หรือนักเรียน พบปัญหาทางด้านเทคนิคในการพัฒนาตนเองและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

2.2 ควรศึกษาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิราธร โหมดสุวรรณ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการพัฒนาตนเองและความสามารถในการเผชิญฝ่าฟันอุปสรรคของบุคลากรครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย (กศน.) กลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 10*(3), 270-285.

ชานนท์ คำปิวทา, สถิรพร เชาวน์ชัย, วิทยา จันทร์ศิลา และ ฉลอง ชาตรูปะชีวิน. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12*(5), 139-150.

ทัศนีย์ เหล่าบุราณ. (2563). *การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูสังคมศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7.* (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

ธวัชชัย สุนทรนนท์. (2565). *องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.* (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย. (2563). *ความเป็นครูแนวทางการพัฒนาเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บงกช ทองเอี่ยม. (2562). การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครูในมหาวิทยาลัย แบบไม่จำกัดรับ. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),* 4(1), 291-302.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และ นักรบ หมื่แสน. (2561). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาณุมาศ เกษรสุริวงค์ และ สถิรพร เชาวน์ชัย. (2566). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, *14*(1), 81-97.

สถิรพร เชาวน์ชัย. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *25*(4), 317-326.

สมัครสมร ภักดีเทวา. (2564). การเรียนรู้ยุคใหม่กับการเรียนการสอนออนไลน์ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 34*(1), 1-18.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). *การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. *30*(3), 607–610.

Sharma, M. (2017). Teacher in a Digital Era. *Global Journal of Computer Science and Technology*, *17*(3), 10-14.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 405-420.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting Purchase Decision of Hydroponic Vegetables via Online in Bangkok and Vicinity

Vorathorn Siriwan[1*] and Saksit Budsayaplakorn[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: vorathorn.si@ku.th*

ABSTRACT

The purposes of this research are (1) to examine general information about personal factors and consumer purchase behavior of hydroponic vegetables via online, (2) to study the relationship between personal factors and marketing mix factors of buyers of hydroponic vegetables via online in Bangkok and vicinity, and (3) to investigate the factors affecting purchase decision of hydroponic vegetables via online in Bangkok and vicinity. This study is conducted through quantitative research. A questionnaire is used as a research instrument for data collection. The sample consists of 400 people who have bought and those who have never bought but are interested in purchasing hydroponic vegetables via online in Bangkok and vicinity. The data are analyzed using descriptive statistics, Chi-square Test and Binary logistic regression and Binary probit regression. The results of this study reveal that most of the respondents are female, aged between 18–34 years old, graduated with a bachelor's degree, and earn an average monthly income between 15,001 - 40,000 Bath. They have the purchase behavior for fresh vegetables for consumption. The sample places a purchase hydroponics vegetable via Facebook and GrabFood and each purchase costs between 150–300 Baht. The results of testing the relationship between personal factors and marketing mix factors indicate that gender, occupation, monthly income, education level, and family status are related with marketing mix factors with a statistical significance at the 0.05 level. Furthermore, from the analysis of factors affecting purchase decision of hydroponic vegetables via online in Bangkok and vicinity, age, education level, social media channels, website channels, product, and promotion have a positive relationship with the purchase decision of hydroponic vegetables via online. However, gender, payment method, purchase cost, online purchase timing, and physical evidence are negatively related to the purchase decision.

Keywords: Purchase Decision, Hydroponics Vegetable, Online Channels

Received: 5 November 2023;
Revised: 15 February 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วรธร ศิริวรรณ[1*] และ ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร[2]

[1] สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[2] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: vorathorn.si@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามจากประชากรที่เคยซื้อและผู้ที่ไม่เคยซื้อแต่สนใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไคสแควร์ และการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกแบบทวิและแบบจำลองโพรบิทแบบทวิ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 18 - 34 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 40,000 บาท ซึ่งมีพฤติกรรมซื้อผักประเภทบริโภคสด ซื้อผ่านช่องทาง Facebook และ Grabfood และมีค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง 150 - 300 บาท ทั้งนี้จากผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา และสถานภาพครอบครัวมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ด้านช่องทาง Social Media ด้านช่องทาง Website และช่องทางออนไลน์อื่นๆ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านเพศ ด้านช่องทางชำระเงิน ด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อ ด้านช่วงเวลาที่ซื้อทางออนไลน์ และด้านลักษณะกายภาพส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในทิศทางตรงข้ามกัน

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, ผักไฮโดรพอนิกส์, ช่องทางออนไลน์

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

กระแสรักสุขภาพในปัจจุบันทำให้คนหันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น เพื่อชีวิตที่มีความสุขโดยไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งกระแสรักสุขภาพที่เพิ่มขึ้นเกิดจากหลายปัจจัย เช่น การตามกระแสสังคม การหันมาดูแลสุขภาพเพื่อตนเอง และ การรู้ภัยจากสารพิษปนเปื้อนที่อยู่ในอาหารและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อร่างกาย นอกจากการออกกำลังกายแล้วการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และมีความปลอดภัยก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะผักและผลไม้ที่ไม่มีสารพิษตกค้าง (วิชชุพงศ์ ชัยวิชยานันท์, 2564) ซึ่งการรับประทานอาหารก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยในการป้องกันโรคต่างๆ ทำให้อาหารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพ อาหารสุขภาพที่นิยมรับประทานมีมากมายหลายชนิด เช่น ผัก ผลไม้ ธัญพืช เป็นต้น แต่อาหารเพื่อสุขภาพที่นิยมมากที่สุด คือ กลุ่มผักปลอดสารพิษ (ศิริรัตน์ สารแสง และคณะ, 2562) ซึ่งสาเหตุที่ทำให้คนหันมาสนใจเรื่องผักปลอดสารพิษมากขึ้น เนื่องจากปัญหาเรื่องสารพิษตกค้างในพืชผักที่ผู้บริโภครับประทานเข้าไป ที่เกิดจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่ปริมาณเกินมาตรฐานและไม่ได้ทิ้งระยะเวลาให้สารเคมีสลายตัวก่อนการเก็บเกี่ยว

ทำให้เกิดสารพิษตกค้างในผัก ซึ่งหากได้รับสารเคมีที่ปริมาณน้อยแต่บ่อยครั้งจะแสดงอาการในระยะยาวเป็นเดือนหรือเป็นปี เช่น อาจทำให้เกิดผิวแห้งตกสะเก็ด ความจำเสื่อม เป็นหมัน แท้งบุตร และมะเร็งลำไส้ได้ แต่ถ้าได้รับสารเคมีในปริมาณมาก จะแสดงอาการภายใน 2 ถึง 3 ชั่วโมง โดยจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดศีรษะ กล้ามเนื้อกระตุก ท้องร่วง ไม่มีแรง หายใจลำบาก ชัก หมดสติ และถ้ามีการสะสมสารพิษในร่างกายเป็นเวลานานอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคมะเร็งได้ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากระทรวงสาธารณสุข, 2558)

จากการที่ผู้บริโภคทราบถึงปัญหาการเจ็บป่วยจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัย ส่งผลให้ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงทัศนคติและให้ความสำคัญต่อการบริโภคและเรื่องสุขภาพมากขึ้น โดยจากผลสำรวจเฉพาะผู้บริโภคคนไทย พบว่า มีจำนวนคนที่ต้องการรับประทานผักและผลไม้ให้มากขึ้น เท่ากับ ร้อยละ 90 คนที่ต้องการซื้ออาหารและเครื่องดื่มที่ดีต่อสุขภาพ เท่ากับ ร้อยละ 89 และคนที่ต้องการอาหารที่ไม่มีสารเคมีตกค้าง เท่ากับ ร้อยละ 84 (BLTbangkok, 2561) ส่งผลให้ผักไฮโดรพอนิกส์เป็นอีกทางเลือกที่สำคัญที่ผู้บริโภคต้องการซื้อและเป็นแนวทางเลือกใหม่ในอนาคตของเกษตรกรไทย เนื่องจากผักไฮโดรพอนิกส์จัดเป็นผักที่อยู่กลุ่มผักปลอดสารพิษ ไม่มีสารพิษตกค้างในผัก ผักมีความสด สะอาด และคุณภาพที่ดี มีระบบการปลูกที่ควบคุมได้ง่ายในการป้องกันโรคและแมลง ทำให้ไม่ต้องใช้สารเคมีกำจัดแมลงในกระบวนการปลูก (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี, 2563) ส่งผลให้ธุรกิจการผลิตผักไฮโดรพอนิกส์เติบโตอย่างรวดเร็วมีการวางจำหน่ายอยู่หลายแห่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านขายของฝาก และหน้าฟาร์มหลัก เป็นต้น แต่ปัจจุบันนี้พฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าเริ่มเปลี่ยนไปจากการที่สั่งซื้อหน้าร้านเพียงอย่างเดียว มาเป็นสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคมีความสะดวกและรวดเร็วในการเลือกซื้อสินค้า (วานิสา บำรุงธรรม, 2560) โดยช่องทางออนไลน์ที่คนไทยใช้มากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ Facebook โดยมีจำนวนบัญชี เท่ากับ 61 ล้านบัญชี รองลงมาเป็น Line มี จำนวนบัญชี เท่ากับ 47 ล้านบัญชี (ETDA, 2564) นอกจากนี้จากผลสำรวจของกรมส่งเสริมการเกษตรจากเกษตรกร 234 ราย สำรวจ 57 จังหวัด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้าเกษตรรูปแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Line มากที่สุด ร้อยละ 79 รองลงมาคือ Facebook ร้อยละ 78 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563)

จากปัญหาสารพิษตกค้างในผักทำให้ผู้บริโภครักสุขภาพมากขึ้น ส่งผลให้ผักไฮโดรพอนิกส์มีความต้องการเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกระแสการซื้อของออนไลน์ที่ขยายตัวขึ้น ทำให้การตลาดรูปแบบออนไลน์เข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมการซื้อขายผักไฮโดรพอนิกส์และเข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อแผนธุรกิจของเกษตรกรที่ต้องการขายผักไฮโดรพอนิกส์รูปแบบออนไลน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์และที่ไม่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์แต่มีความสนใจที่จะซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์ภายในเวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2565 ถึง 31 มกราคม 2566 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดของตัวอย่างจึงคำนวณจากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran

โดยจะกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2549) โดยสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

เมื่อ

n คือ ขนาดของกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ต้องการ

e คือ ค่าระดับความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

Z คือ ค่าระดับความเชื่อมันที่กำหนดไว้ โดยที่ Z มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ระดับ 0.05)

$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.05)^2}$$

$$n = 384.16 \approx 384$$

จากกรณีในการคำนวณที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง ในระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมได้เท่ากับ 385 คน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากจำนวนดังกล่าวเพื่อความสะดวกในการคำนวนและสามารถเป็นตัวแทนของประชากรที่สมบูรณ์มากขึ้นจึงมีกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามออนไลน์ ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิดแบบแสดงความคิดเห็น ประกอบด้วย 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรอง เป็นคำถามคัดกรองคุณสมบัติผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับผู้ที่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์และผู้ที่ไม่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์แต่มีความสนใจที่จะซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีคำถามแบบให้เลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียวระหว่าง "ใช่" หรือ "ไม่ใช่"

ส่วนที่ 2 คำถามด้านส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา และสถานภาพครอบครัว เป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิดหลายตัวเลือก จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ ประเภทผักที่ซื้อ สาเหตุในการซื้อ กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ช่วงเวลาในการซื้อ ช่องทางออนไลน์ในการซื้อ ช่องทางการชำระเงิน ความถี่ในการซื้อ ค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง โอกาสในการซื้อ ช่องทางที่ทราบข้อมูลข่าวสารในการซื้อและเหตุผลที่สนใจซื้อ

ส่วนที่ 4 คำถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะกายภาพ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด

3.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยตรง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ในการสำรวจข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้แบ่งการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ โดยจะวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งนำมาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาโดยนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยศึกษาจากแบบสอบถามด้านลักษณะส่วนบุคคลนำมาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และแบบสอบถามด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ในรูปแบบของการใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งระดับความเห็นออกเป็น 5 ระดับ และมาวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ไคสแควร์ (Chi-square Test)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การศึกษาในครั้งนี้ทดสอบด้วย 2 แบบจำลอง คือ แบบจำลองโลจิทที่เป็นแบบทวิ และแบบจำลองโพรบิทที่เป็นแบบทวิ โดยวิเคราะห์จากแบบสอบถามด้านลักษณะส่วนบุคคล แบบสอบถามด้านพฤติกรรมผู้บริโภค และ แบบสอบถามด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ จากนั้นมาวิเคราะห์เลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยโลจิสติกและสมการถดถอยโพรบิท ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Backward Stepwise เป็นซึ่งเป็นวิธีย่อยของ Backward Method ซึ่งเป็นการนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการพร้อมกัน จากนั้นจึงพิจารณาระดับนัยสำคัญของตัวแปรอิสระทุกตัวโดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยจะตัดตัวแปรอิสระที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากสมการกระบวนการในการพิจารณาตัวแปรจะสิ้นสุดลงเหลือตัวแปรอิสระในสมการที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติทุกด้านของตัวแปรอิสระ และในการพิจารณาตัวที่แปรที่ได้จากสมการจะพิจารณาจากค่าอัตราส่วนความเป็นไปได้ หรือจากการเปลี่ยนแปลงของ -2LL (-2 Likelihood Ratio) ถ้าค่า -2LL ลดลง แสดงว่าตัวแปรอิสระควรคงอยู่ในสมการและพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกตัวแบบโดยข้อสนเทศของอาไคเคะ Akaike's Information Criterion (AIC) ที่ค่าต่ำสุดจะเป็นตัวแบบจำลองที่ให้ค่าพยากรณ์แม่นยำและถูกต้องมากที่สุด แล้วนำตัวแปรอิสระที่ได้จากสมการ Backward Stepwise มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิทและแบบจำลองการถดถอยโพรบิท โดยกำหนดให้ตัวแปรอิสระ (X) คือ เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ในขณะที่ตัวแปรตาม (Y) ของการศึกษา คือ การตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามคัดกรองคุณสมบัติผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งทางเลือกของตัวแปรตามเป็น 2 ทางเลือก กำหนดให้ $Y_i = 1$ คือ ผู้ที่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ และ $Y_i = 0$ คือ ผู้ที่ไม่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์แต่มีความสนใจที่จะซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ภายใน 1 ปี

กำหนดสมการโลจิตได้ดังนี้

$$\ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) = \beta_0 + \beta_1 \text{AGE}_i + \beta_2 \text{OCCUPATION1}_i + \beta_3 \text{OCCUPATION2}_i + \beta_4 \text{SALARTY}_i$$
$$+\beta_5 \text{EDUCATION1}_i + \beta_6 \text{STATUS1}_i + \beta_7 \text{STATUS2}_i + \beta_8 \text{TYPE1}_i + \beta_9 \text{TYPE2}_i + \beta_{10} \text{CAUSE1}_i$$
$$+\beta_{11} \text{CAUSE2}_i + \beta_{12} \text{CAUSE3}_i + \beta_{13} \text{EFFECT1}_i + \beta_{14} \text{EFFECT2}_i + \beta_{15} \text{EFFECT3}_i + \beta_{16} \text{TIME1}_i$$
$$+\beta_{17} \text{TIME2}_i + \beta_{18} \text{TIME3}_i + \beta_{19} \text{WAYOTHER}_i + \beta_{20} \text{FACEBOOK}_i + \beta_{21} \text{INSTAGRAM}_i$$
$$+\beta_{22} \text{LINE}_i + \beta_{23} \text{GRABFOOD}_i + \beta_{24} \text{LINEMAN}_i + \beta_{25} \text{ROBINHOOD}_i + \beta_{26} \text{WAYPAY1}_i$$
$$+\beta_{27} \text{WAYPAY2}_i + \beta_{28} \text{WAYPAY3}_i + \beta_{29} \text{FREQUENCY1}_i + \beta_{30} \text{FREQUENCY2}_i + \beta_{31} \text{PAY1}_i$$
$$+\beta_{32} \text{PAY2}_i + \beta_{33} \text{PAY3}_i + \beta_{34} \text{OCCASION1}_i + \beta_{35} \text{OCCASION2}_i + \beta_{36} \text{MESSAGE1}_i$$
$$+\beta_{37} \text{MESSAGE2}_i + \beta_{38} \text{MESSAGE3}_i + \beta_{39} \text{PRODUCT1}_i + \beta_{40} \text{PRODUCT2}_i + \beta_{41} \text{PRODUCT3}_i$$

$$+\beta_{42}\text{PRODUCT4}_i+\beta_{43}\text{PRODUCT5}_i+\beta_{44}\text{PRODUCT6}_i+\beta_{45}\text{PRICE1}_i+\beta_{46}\text{PRICE2}_i$$
$$+\beta_{47}\text{PRICE3}_i+\beta_{48}\text{PLACE1}_i+\beta_{49}\text{PLACE2}_i+\beta_{50}\text{PLACE3}_i+\beta_{51}\text{PLACE4}_i+\beta_{52}\text{PLACE5}_i$$
$$+\beta_{53}\text{PLACE6}_i+\beta_{54}\text{PROMOTION1}_i+\beta_{55}\text{PROMOTION2}_i+\beta_{56}\text{PROMOTION3}_i$$
$$+\beta_{57}\text{PROMOTION4}_i+\beta_{58}\text{PROMOTION5}_i+\beta_{59}\text{PEOPLE1}_i+\beta_{60}\text{PEOPLE2}_i+\beta_{61}\text{PEOPLE3}_i$$
$$+\beta_{62}\text{PROCESS1}_i+\beta_{63}\text{PROCESS2}_i+\beta_{64}\text{PROCESS3}_i+\beta_{65}\text{PROCESS4}_i+\beta_{66}\text{PHYSICAL1}_i$$
$$+\beta_{67}\text{PHYSICAL2}_i+\beta_{68}\text{PHYSICAL3}_i+\beta_{69}\text{PHYSICAL4}_i+\beta_{70}\text{PHYSICAL5}_i+\beta_{71}\text{PHYSICAL6}_i$$
$$+\varepsilon$$

การทดสอบแบบจำลองโลจิทและแบบจำลองโพรบิทข้างต้นนั้นค่าสัมประสิทธิ์ (b_j) ของตัวแปรอิสระแต่ตัวแปรจากแบบจำลองไม่สามารถนำมาอธิบายถึงอิทธิผลต่อตัวแปรตามได้โดยตรง ดังนั้นจึงได้เปลี่ยนรูปแบบให้อยู่ในรูปของผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อนำมาใช้อธิบายทิศทางผลกระทบของตัวแปรอิสระ มีสูตรดังนี้

$$\text{Marginal Effect} = P_i *(1-p_i)*b_j$$

$$\text{โดยที่ } P_i = \frac{1}{1+e^{-y}}$$

กำหนดให้

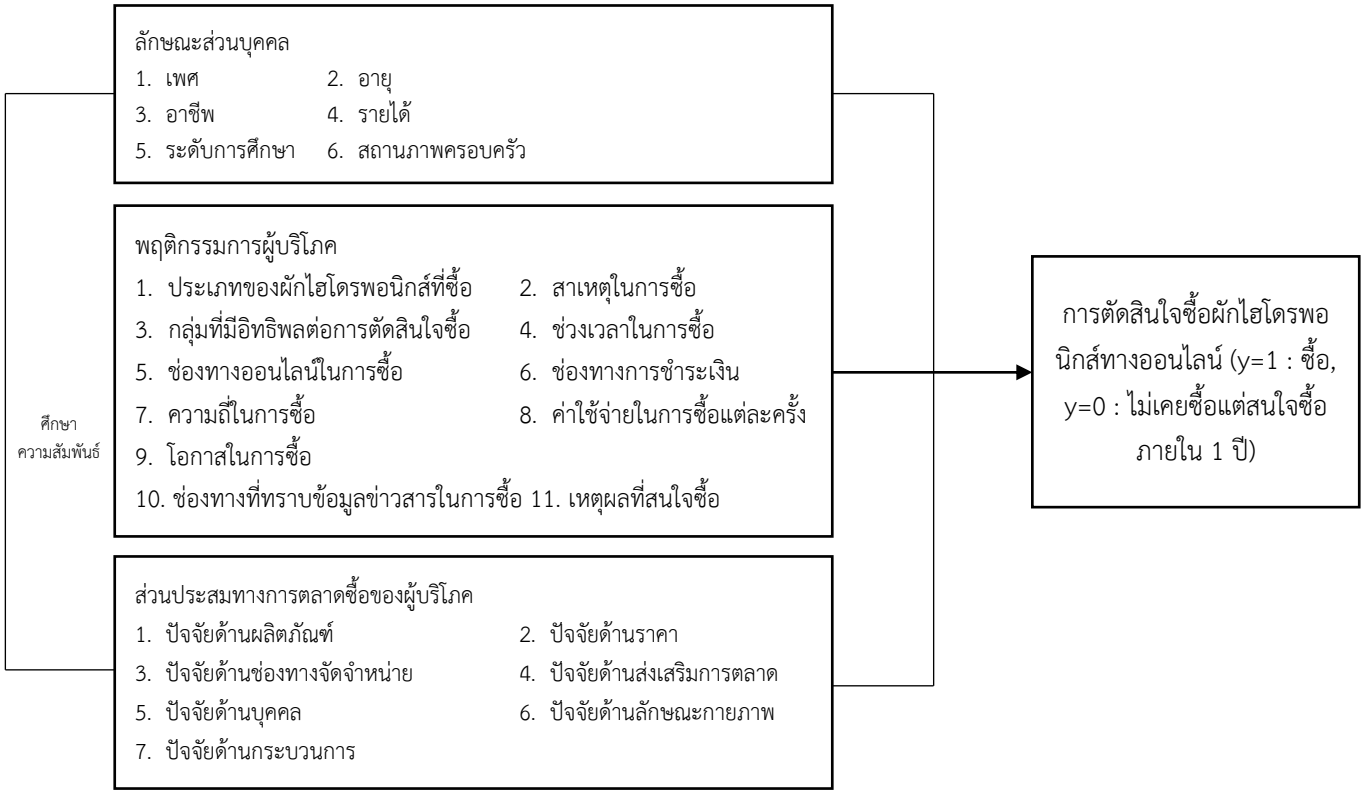
P_i คือ ความน่าจะเป็นที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์

Y คือ ผลการคำนวนตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อแบบจำลองการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์

b_j คือ ค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อแบบจำลองการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์

e คือ ค่าคงตัวทางคณิตศาสตร์ที่ค่าประมาณ 2.71828

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์

จากผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยซื้อหรือผู้ที่สนใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้ที่เคยซื้อหรือสนใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 73.5) มีอายุเท่ากับ 18 – 34 ปี (ร้อยละ 80.71) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน (ร้อยละ 73.57) โดยมีรายได้เฉลี่ย 15,001 - 40,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 85.00) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 85.00) และมีสถานภาพโสด (ร้อยละ 64.29)

จากผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้ที่เคยซื้อหรือสนใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ส่วนใหญ่เลือกระดับซื้อมากที่สุด คือ ผักประเภทบริโภคสด (ร้อยละ 76.15) โดยมีสาเหตุที่จะซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ คือ สะดวกในการเลือกซื้อสินค้า (ร้อยละ 24.75) มีผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ คือ ตัวท่านเอง (ร้อยละ 30.75) มีช่วงเวลาที่จะสั่งซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในช่วงเวลา 12:01 - 16:00 น. (ร้อยละ 40.00) โดยมีการเลือกช่องทาง Social Media ในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ผ่านช่องทาง Facebook (ร้อยละ 36.10) และเลือกช่องทาง Website และ ช่องทางออนไลน์อื่นๆ ผ่านช่องทาง Grabfood (ร้อยละ 41.43) ส่วนใหญ่ชำระเงินผ่านช่องทางการโอนและชำระผ่านธนาคาร (ร้อยละ 40.71) ซึ่งมีความถี่ในการซื้อ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 80.71) มีค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง 150 - 300 บาท (ร้อยละ 71.43) มีโอกาสในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์เมื่อมีการบริโภคทั่วไป (ร้อยละ 54.23) โดยมีการทราบข้อมูลข่าวสารในการซื้อขายผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ผ่านช่องทาง Facebook (ร้อยละ 58.50) และมีเหตุผลที่สนใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ คือ ความสะดวกในการซื้อผ่านทางออนไลน์ (ร้อยละ 35.71)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า เพศ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา และสถานภาพครอบครัว มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลโดยจำแนกตามเพศ โดยรวมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์

ปัจจัยส่วนบุคคลโดยจำแนกตามอายุ โดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ปัจจัยส่วนบุคคลโดยจำแนกตามอาชีพ โดยรวมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะกายภาพ

ปัจจัยส่วนบุคคลโดยจำแนกตามรายได้ โดยรวมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะกายภาพ

ปัจจัยส่วนบุคคลโดยจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะกายภาพ

ปัจจัยส่วนบุคคลโดยจำแนกตามสถานภาพครอบครัว โดยรวมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร และด้านลักษณะกายภาพ

3. ปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การศึกษาครั้งนี้มีการเลือกตัวแปรทำนายเข้าวิเคราะห์โดยใช้วิธี Backward Stepwise พบว่า ตัวแปรอิสระที่เหมาะสมเหลืออยู่ในสมการมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน ที่ค่า -2LL ลดลง (Loglikelihood = -207.5022) และค่า AIC ต่ำสุด (AIC = 1.10251) หมายความว่าตัวแบบจำลองนี้ให้ค่าพยากรณ์แม่นยำและถูกต้องมากที่สุด ซึ่งตัวแปรอิสระที่เหมาะสมคงอยู่ในสมการ ได้แก่ SEX, AGE, EDUCATION1, FACEBOOK, GRAPFOOD, WAYPAY1, PAY1, PAY2, TIME1, PRODUCT4, PROMOTION1, PROMOTION3 และ PHYSICAL3 ซึ่งตัวแปรอิสระที่เหลืออยู่ในสมการมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้านของตัวแปรอิสระ เพื่อนำไปประมาณค่าแบบจำลองโลจิทและโพรบิท (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการโดยวิธีการ *Backward Stepwise*

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.*
SEX	-0.1034	0.0470	-2.1995	0.0284
AGE	0.0124	0.0029	4.2613	0.0000
EDUCATION1	0.1992	0.0585	3.4019	0.0007
FACEBOOK	0.2615	0.0501	5.2236	0.0000
GRAPFOOD	0.1293	0.0490	2.6363	0.0087
WAYPAY1	-0.1564	0.0508	-3.0814	0.0022
PAY1	-0.2769	0.0719	-3.8509	0.0001
PAY2	-0.2625	0.0644	-4.0725	0.0001
TIME1	0.1293	0.0496	2.6070	0.0095
PRODUCT4	0.1247	0.0293	4.2528	0.0000
PROMOTION1	-0.0641	0.0304	-2.1075	0.0357
PROMOTION3	0.0799	0.0279	2.8665	0.0044
PHYSICAL3	-0.0997	0.0320	-3.1151	0.0020
R-squared = 0.273678, Adjusted R-squared = 0.251156, Akaike info criterion = 1.102511 , Log likelihood = -207.5022				

หมายเหตุ: * แสดงถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบจำลอง โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกแบบจำลองที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการทดสอบจากค่าความเหมาะสมของแบบจำลอง ได้แก่ ค่า Log Likelihood ทั้งนี้แบบจำลองที่มีค่าสัมบูรณ์ของ Log Likelihood เข้าใกล้ 0 เป็นแบบจำลองที่มีความเหมาะสมมากกว่า การทดสอบความน่าเชื่อถือจากค่าการประเมินของแบบจำลอง ได้แก่ ค่าสถิติ R^2 ซึ่งในการศึกษาจะเลือกแบบจำลองที่มีค่า R^2สูงที่สุด เพราะแบบจำลองนั้นจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าแบบจำลองที่มีค่าต่ำ และการคัดเลือกตัวแบบโดยข้อสนเทศของอาไคเคะ Akaike's Information Criterion (AIC) ของแบบจำลองที่มีค่าต่ำสุดจะเป็นตัวแบบจำลองที่ให้ค่าพยากรณ์แม่นยำ และถูกต้องมากที่สุด จากการวิเคราะห์ พบว่า แบบจำลองโลจิสติกที่เป็นแบบทวิ มีค่า Log Likelihood เท่ากับ -195.724 มีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.2442 และค่า Akaike info criterion เท่ากับ 1.04862 โดยแบบจำลองโพรบิทที่เป็นแบบทวิ มีค่า Log Likelihood เท่ากับ -196.033 มีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.2431 และค่า Akaike info criterion เท่ากับ 1.050165 ดังนั้นจึงสามารถอธิบายได้ว่าแบบจำลองโลจิทที่เป็นแบบทวิมีความเหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าแบบจำลองโพรบิท (ดังตารางที่2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลการประเมินความน่าเชื่อถือและความเหมาะสมของแบบจำลองสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติ	แบบจำลองโลจิทที่เป็นแบบทวิ	แบบจำลองโพรบิทที่เป็นแบบทวิ
Log Likelihood	-195.7240	-196.0330
Pseudo R^2	0.2442	0.2431
Akaike info criterion	1.0486	1.0501

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้วยแบบจำลองโลจิทที่เป็นแบบทวิ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้าน ช่องทางในการซื้อทาง Social media ช่องทางซื้อผ่านทาง Website online และช่องทางออนไลน์อื่นๆ ช่องทางชำระเงิน ค่าใช้จ่ายในการซื้อทางออนไลน์ ช่วงเวลาในการซื้อทางออนไลน์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาต และด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบแบบจำลองโลจิสติกที่เป็นแบบทวิ (Binary Logistic Regression)

Variables	B	S.E.	Z	P > |Z|	Marginal Effect	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
SEX	-0.604	0.296	-2.040	0.041*	-0.116	-1.185	-0.024
AGE	0.086	0.024	3.510	0.000*	0.017	0.038	0.133
EDUCATION1	1.197	0.391	3.060	0.002*	0.276	0.430	1.964
FACEBOOK	1.496	0.305	4.900	0.000*	0.321	0.898	2.094
GRAPFOOD	0.701	0.285	2.460	0.014*	0.152	0.142	1.260
WAYPAY1	-0.834	0.291	-2.870	0.004*	-0.183	-1.403	-0.264
PAY1	-2.123	0.604	-3.510	0.000*	-0.469	-3.307	-0.938
PAY2	-1.967	0.558	-3.520	0.000*	-0.362	-3.062	-0.873
TIME1	0.834	0.316	2.640	0.008*	0.153	0.216	1.453
PRODUCT4	0.782	0.185	4.230	0.000*	0.160	0.420	1.144
PROMOTION1	-0.343	0.196	-1.750	0.080**	-0.070	-0.727	0.040
PROMOTION3	0.453	0.166	2.730	0.006*	0.093	0.127	0.779
PHYSICAL3	-0.483	0.207	-2.330	0.020*	-0.099	-0.888	-0.077
cons	-3.664	1.817	-2.020	0.044		-7.225	-0.102

หมายเหตุ: * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ที่มา: จากการสรุปข้อมูลโดยผู้วิจัย

การวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกที่เป็นแบบทวิ สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์มีทั้งหมด 12 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้าน ช่องทางในการซื้อทาง Social media ช่องทางซื้อผ่านทาง Website online และช่องทางออนไลน์อื่นๆ ช่องทางชำระเงิน ค่าใช้จ่ายในการซื้อทางออนไลน์ ช่วงเวลาในการซื้อทางออนไลน์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาต และด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตาม ค่าสัมประสิทธิ์ไม่สามารถแปรผลได้โดยตรงจึงต้องคำนวณค่าผลกระทบ

ส่วนเพิ่มเพื่อแสดงถึงการประมาณค่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระต่างๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ (SEX) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ -0.116 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศหญิง มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ลดลงร้อยละ 11.6

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ (AGE) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ 0.017 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 31 ปี มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.7

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา (EDUCATION) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ 0.276 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาเท่ากับปริญญาตรี มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.6

ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านช่องทางในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ผ่านทาง Social Media ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ 0.321 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกช่องทางในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ผ่านทาง Facebook มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.1

ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านช่องทางในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ผ่านทาง เว็บไซต์และช่องทางออนไลน์อื่นๆ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ 0.152 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกช่องทางในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ผ่านทาง GrabFood มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.2

ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านช่องทางชำระเงิน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ -0.183 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกช่องทางในการชำระเงินผ่านทางบัตรเครดิต/บัตรเดบิต มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ลดลงร้อยละ 18.3

ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ -0.469 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในแต่ละครั้ง น้อยกว่า 150 บาท มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ลดลงร้อยละ 46.9

ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อทางออนไลน์ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ -0.362 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในแต่ละครั้ง เท่ากับ 150-300 บาท มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ลดลงร้อยละ 36.2

ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านช่วงเวลาในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ

0.153 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในช่วงเวลา 08:01-12:00 น. มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.3

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ (PRODUCT) เรื่องบรรจุภัณฑ์มีความเรียบร้อย ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ 0.160 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีมุมมองว่า ถ้าบรรจุภัณฑ์มีความเรียบร้อย เช่น บรรจุภัณฑ์มีการใส่ผักไฮโดรพอนิกส์ที่เป็นระเบียบ ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.0

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาต (PROMOTION1) มีการลดราคา เมื่อซื้อทางออนไลน์ เช่น มีส่วนลดราคาพิเศษ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีมุมมองว่า ถ้ามีการลดราคา เมื่อซื้อทางออนไลน์ เช่น มีส่วนลดราคาพิเศษ ไม่มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาต (PROMOTION3) เรื่องมีการสะสมแต้มหรือสะสมยอดในการซื้อ เพื่อแลกสินค้าในการสั่งซื้อครั้งต่อไป ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ 0.093 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีมุมมองว่า ถ้ามีการสะสมแต้มหรือสะสมยอดในการซื้อ เพื่อแลกสินค้าในการสั่งซื้อครั้งต่อไป ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.3

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านกายภาพ (PHYSICAL) เรื่องมีข้อมูลยืนยันการได้รับการชำระเงินที่ชัดเจน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ -0.099 กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีมุมมองว่า ถ้ามีข้อมูลยืนยันการได้รับการชำระเงินที่ชัดเจน ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ลดลงร้อยละ 9.9 (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้วยแบบจำลองโลจิสติกที่เป็นแบบทวิ

ลำดับ	ตัวแปรอิสระ	สัญลักษณ์	ความหมายของตัวแปร	ทิศทาง	กลุ่มอ้างอิง
1.ปัจจัยส่วนบุคคล					
1.1	เพศ	SEX	เพศหญิง	-	เพศชาย
1.2	อายุ	AGE	อายุเฉลี่ย 31 ปี	+	อายุน้อยกว่า 31 ปี อายุมากกว่า 31 ปี
1.3	ระดับการศึกษา	EDUCATION1	ปริญญาตรี	+	สูงกว่าปริญญาตรี
2.ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค					
2.1	ช่องทาง Social Media	FACEBOOK	ช่องทางFacebook	+	ช่องทางอื่นๆ
2.2	ช่องทางWebsiteและช่องทางออนไลน์อื่นๆ	GRABFOOD	ช่องทาง Grabfood	+	ช่องทางอื่นๆ
2.3	ช่องทางชำระเงิน	WAYPAY1	บัตรเครดิต/บัตรเดบิต	-	ชำระผ่านผู้ให้บริการออนไลน์ จ่ายเงินสด/เก็บเงินปลายทาง
2.4	ค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง	PAY1	น้อยกว่า 150 บาท	-	301-600 บาท 600 บาทขึ้นไป
2.5	ค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้ง	PAY2	150-300 บาท	-	301-600 บาท 600 บาทขึ้นไป
2.6	ช่วงเวลาที่ซื้อทางออนไลน์	TIME1	08:01-12:00 น.	+	ช่วงเวลาอื่นๆ

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้วยแบบจำลองโลจิสติกที่เป็นแบบทวิ (ต่อ)

ลำดับ	ตัวแปรอิสระ	สัญลักษณ์	ความหมายของตัวแปร	ทิศทาง	กลุ่มอ้างอิง
3.ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด					
3.1	ด้านผลิตภัณฑ์	PRODUCT4	บรรจุภัณฑ์มีความเรียบร้อย	+	
3.2	ด้านส่งเสริมการตลาด	PROMOTION1	มีการลดราคา เมื่อซื้อทางออนไลน์ เช่น มี ส่วนลดราคาพิเศษ		
3.3	ด้านส่งเสริมการตลาด	PROMOTION3	มีการสะสมแต้ม เพื่อแลกสินค้าในการสั่งซื้อครั้งต่อไป	+	
3.4	ด้านกายภาพ	PHYSICAL3	มีข้อมูลยืนยันการได้รับการชำระเงินที่ชัดเจน	-	

ที่มา: จากการสรุปข้อมูลโดยผู้วิจัย

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดของผู้ที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ พบว่า เพศ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา และสถานภาพครอบครัว มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้บริโภคที่มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน อาจจะมีเพื่อร่วมงานรักสุขภาพช่วยแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นตัวช่วยในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ และ ผู้ที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ต้องคำนึงถึงรายได้ของตัวเอง ซึ่งผู้ที่มีรายได้ประมาณ 15,000 – 40,000 บาท สามารถซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์มารับประทานได้โดยไม่ต้องกังวลและง่ายต่อการตัดสินใจซื้อ เนื่องจากผักไฮโดรพอนิกส์มีราคาที่ค่อนข้างสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญาพรรณ (2563) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัติที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัติที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพศหญิง มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลน้อยกว่าเพศชาย ซึ่งไม่สอดคล้องงานวิจัยของวิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย (2564) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ตอบแบบสอบถามในการตัดสินใจซื้อสินค้าผักปลอดภัยผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการตลาดหลากช่องทาง พบว่า เพศหญิงเป็นผู้ที่ซื้อผักปลอดภัยผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มากกว่าเพศชาย เท่ากับ ร้อยละ 68 เนื่องจากเพศหญิงส่วนใหญ่มีหน้าที่ในการจับจ่ายสำหรับครอบครัวมากกว่าเพศชาย ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ คือ อายุเฉลี่ย 31 ปี และระดับการศึกษาเท่ากับปริญญาตรี มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับจารุวรรณ บุญเหมาะ และคณะ (2562) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ของผู้บริโภคในเขตนครปฐม พบว่า ผู้ที่ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี เท่ากับ ร้อยละ 50.8 และอายุ 17-20 ปี ร้อยละ 31.3 เนื่องจากอายุที่ต่างกันมีการรับรู้ถึงปัญหาในการซื้อสินค้าต่างกันโดยผู้ที่มีอายุที่น้อยจะตระหนึกถึงปัญหาในการซื้อสินค้ามากกว่าผู้ที่มีอายุมาก และงานวิจัยของทิพวรรณ สะท้าน และคณะ (2564) ศึกษาการตัดสินใจของผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าเกษตรออนไลน์ พบว่า ผู้ที่ซื้อสินค้าเกษตรออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66 เนื่องจาก ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีการวิเคราะห์ทางเลือกในการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจซื้อที่มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่น้อยกว่า

ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านช่องทางในการซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ผ่านทาง Facebook มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นช่องทาง social media ที่คนซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากและสามารถเข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับวิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย (2564) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ตอบแบบสอบถามในการตัดสินใจซื้อสินค้าผักปลอดภัยผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และ

การตลาดหลากช่องทาง พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามในการตัดสินใจซื้อสินค้าผักปลอดภัยผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการตลาดหลากช่องทางส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผักปลอดภัยผ่านช่องทาง Facebook ร้อยละ 66.33 และช่องทาง Grabfood มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ เพิ่มขึ้น เนื่องจาก เป็นแอปพลิเคชันที่เกี่ยวกับการขายอาหาร และมีโปรโมชั่นส่วนลดต่างๆ รวมถึงบริการจัดส่งสินค้าและการเก็บเงินปลายทาง ทำผู้บริโภคมีความสะดวกสบายในการสั่งซื้ออาหาร (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563) สอดคล้องกับรุ่งนภา ชัยธนฤทธิ์ (2563) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนทางช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้ออาหารคลีนผ่านช่องทางออนไลน์ โดนผ่านช่องทาง Grabfood จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 ในส่วนของช่วงเวลาที่ซื้อทางออนไลน์ 08:01-12:00 น. มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับmarketingoops (2564) เรื่องเผยอินไซต์ Food delivery ช่วงโควิดระลอก 3 ‘ใครคือลูกค้าหลัก-เมนูไหนฮิต-ช่วงใดขายดีสุด’ และ ‘ร้านอาหารควรปรับตัวอย่างไร พบว่า ช่วงเวลาที่มีการสั่งซื้ออาหารผ่านทางแอปพลิเคชันสั่งขายอาหาร (Food delivery) ช่วงเวลาที่มีสั่งซื้อสูงที่สุดคือ 11:00 - 12:00 น. และ 12:00 - 13:00 น. เนื่องจากไม่ต้องเดินทางไปกินที่ร้านและไม่ต้องต่อคิวในการซื้ออาหารในช่วงเวลาตอนเที่ยงวัน (ETDA, 2563)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาต (PROMOTION) เรื่องมีการสะสมแต้มหรือสะสมยอดในการซื้อ เพื่อแลกสินค้าในการสั่งซื้อครั้งต่อไป มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับจักรพันธ์ อันสน (2566) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์กลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดในเรื่องโปรโมชั่นส่วนลด และการสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัล มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์กลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากผู้บริโภคมีความต้องการที่จะได้รับโปรโมชั่นส่วนลดและการสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัลในการซื้อครั้งต่อไป ซึ่งเป็นกลยุทธทางการตลาดที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกอยากกลับมาซื้อสินค้าของเราอีกครั้ง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ด้านอายุเฉลี่ย 31 ปี และด้านระดับการศึกษาเท่ากับปริญญาตรี มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มขึ้น เนื่องจาก กลุ่มคนอายุเฉลี่ย 31 ปี เป็นช่วงกลุ่มคนวัยทำงาน ทำให้แต่ละวันส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการทำงาน ส่งผลให้ไม่มีเวลาออกไปซื้ออาหารเพื่อสุขภาพด้วยตนเองจึงเปลี่ยนมาซื้อช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้นเนื่องจากมีความสะดวกในการเลือกซื้อสินค้ามากกว่า และเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วสามารถหาข้อมูลที่เกี่ยวกับอาหารที่เป็นประโยชน์ทางออนไลน์ให้กับตัวเองได้ ในส่วนผู้ที่มีระดับการศึกษาเท่ากับปริญญาตรีนั้นเป็นกลุ่มคนที่ผ่านการศึกษาเรียนรู้แล้ว ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในประโยชน์ของการรับประทานผักเพื่อสุขภาพและการสั่งซื้อสินค้าทางออนไลน์มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า

2. ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ผู้ที่ซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทาง Facebook และ Grabfood และผู้ที่ซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา 08:01-12:00 น. มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มขึ้น เนื่องจาก ช่องทาง Facebook เป็นช่องทาง social media ที่คนซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากและสามารถเข้าถึงได้ง่าย และ Grabfood เป็นแอปพลิเคชันที่เกี่ยวกับการขายอาหารและมีบริการจัดส่งที่รวดเร็ว ทำให้มีความสะดวกในการสั่งซื้อทางออนไลน์ ในส่วนช่วงเวลา 08:01-12:00 น. มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อเพิ่มขึ้นเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นช่วงเวลาที่ร้านค้าเริ่มเปิดให้บริการขายทางออนไลน์และสามารถใช้ส่วนลดต่างๆ ได้ก่อนคนอื่น รวมถึงได้สั่งซื้อผักที่มีความสดในช่วงเช้าในแต่ละวัน

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ในเรื่องบรรจุภัณฑ์มีความเรียบร้อย และด้านการส่งเสริมการตลาตในเรื่องมีการสะสมแต้มหรือสะสมยอดในการซื้อ เพื่อแลกสินค้าในการสั่งซื้อครั้ง

ต่อไปมีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มขึ้น เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ที่มีความเรียบร้อยและสวยงามทำให้มีความน่าสนใจและดึงดูดให้ซื้อมากขึ้น และการสะสมแต้มหรือสะสมยอดในการซื้อ ส่งผลให้ผู้บริโภคที่เคยซื้อสินค้าไปแล้วนั้นกลับมาซื้อสินค้าเพิ่มอีกเพื่อสะสมแต้มในการซื้อสินค้าครั้งต่อไป ซึ่งเป็นกลยุทธการตลาดเพื่อดึงดูดผู้บริโภคกลับมาซื้อสินค้าอีกครั้งและผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจธุรกิจผักไฮโดรพอนิกส์จำหน่ายทางออนไลน์นำไปใช้ต่อยอดต่อไปได้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดของผู้ซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Chi-Square Test ระดับนัยสำคัญสถิติ 0.05 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ด้านอาชีพ ด้านรายได้ ด้านระดับการศึกษา และด้านสถานภาพครอบครัว มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากนั้นวิเคราะห์เลือกตัวแปรอิสระในการเข้าสมการถดถอยโลจิทและสมการถดถอยโพรบิท โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Backward Stepwise ซึ่งเป็นวิธีย่อยของ Backward Method แล้วนำตัวแปรอิสระที่ได้จากสมการ Backward Stepwise มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิทที่เป็นแบบทวิ เนื่องจากมีความเหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าแบบจำลองโพรบิทที่เป็นแบบทวิ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Y) ในกรณีที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า โดยกำหนดให้ Y = 1 คือ ผู้ที่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ และ Y = 0 คือ ผู้ที่ไม่เคยซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์แต่มีความสนใจที่จะซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ภายใน 1 ปี และมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 12 ตัวแปร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านอายุเฉลี่ย 31 ปี ปัจจัยด้านระดับการศึกษาปริญญาตรี ปัจจัยด้านช่องทาง Social Media ผ่านทาง Facebook ปัจจัยด้านช่องทาง Website และช่องทางออนไลน์อื่นๆ ผ่านทาง Grabfood ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เรื่องบรรจุภัณฑ์มีความเรียบร้อย และปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) เรื่องมีการสะสมแต้ม เพื่อแลกสินค้าในการสั่งซื้อครั้งต่อไป มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มขึ้น

ส่วนในของปัจจัยด้านเพศหญิง ปัจจัยด้านช่องทางชำระเงินผ่านทางบัตรเครดิต/บัตรเดบิต ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้งจำนวนน้อยกว่า 150 บาท และ 150-300 บาท ปัจจัยด้านช่วงเวลาที่ซื้อทางออนไลน์ในช่วงเวลา 08:01-12:00 น. และปัจจัยด้านลักษณะกายภาพ (Physical) เรื่องมีข้อมูลยืนยันการได้รับการชำระเงินที่ชัดเจน มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพมากที่สุด ดังนั้นเมื่อลูกค้าสั่งซื้อสินค้าทางออนไลน์ ผู้ประกอบการควรมีการแสดงข้อมูลยืนยันการชำระเงินที่ชัดเจนให้กับลูกค้า มีขั้นตอนการสั่งซื้อที่สะดวก และมีการจัดส่งสินค้าที่รวดเร็ว เช่น การแสดงข้อมูลชื่อร้านค้า รายการอาหารที่สั่งซื้อ และจำนวนเงินที่ชำระเงินเรียบร้อยแล้วให้ชัดเจน อีกทั้งขั้นตอนการสั่งซื้อทางออนไลน์ควรมีความสะดวกรวดเร็วมีการบันทึกข้อมูลที่เคยสั่งซื้อไปแล้วทั้งข้อมูลติดต่อและที่อยู่จัดส่งเพื่อลูกค้าจะได้ไม่ต้องกรอกข้อซ้ำอีก และมีการจัดส่งสินค้าที่รวดเร็วเนื่องจากสินค้าประเภทผักจะมีเรื่องความสดของผักมาเกี่ยวข้อง ทำให้การส่งผักที่มีความรวดเร็วสามารถคงสภาพความสดของผักให้กับลูกค้าได้มากขึ้น

1.2 การผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุเฉลี่ย 31 ปี ด้านระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลในทิศทางเดียวกัน โดยผู้ประกอบการควรให้ความสนใจกับกลุ่มลูกค้าที่มีอายุเฉลี่ย 31 ปี เนื่องกลุ่มลูกค้าที่เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว สามารถค้นหาข้อมูลผักเพื่อสุขภาพและการตัดสินใจสั่งซื้อของออนไลน์ด้วยตนเองได้ รวมทั้งกลุ่มลูกค้าที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นกลุ่มที่มีรายได้ที่มั่นคง ซึ่งมีรายได้ประมาณ 15,001 – 40,000 บาท ทำให้สามารถซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ได้โดยไม่ต้องกังวลเนื่องจากผักไฮโดรพอนิกส์มีราคาที่สูงกว่าผักทั่วไป

1.3 การผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านช่องทาง Social Media ผ่านทาง Facebook และด้านช่องทาง Website และช่องทางออนไลน์อื่นๆ ผ่านทาง Grabfood ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลในทิศทางเดียวกัน โดยผู้ประกอบการควรเน้นขายสินค้าผ่านทางช่องทาง Facebook และ Grabfood ให้มากยิ่งขึ้น เช่น การทำโฆษณาประชาสัมพันธ์และโปรโมชันต่างๆ ในช่องทาง Facebook และ Grabfood เพื่อดึงดูดลูกค้าให้ตัดสินใจซื้อมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน ไม่ได้แบ่งแยกกลุ่มในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแต่ละจังหวัดออกจากกัน ในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะมีแบ่งแยกเก็บกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่แต่ละเขตเพิ่มเติมเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งผลการศึกษาที่มีความละเอียดและเข้าถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละเขตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจธุรกิจผักไฮโดรพอนิกส์จำหน่ายทางออนไลน์ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษาในเชิงปริมาณโดยวิธีการเก็บแบบสอบถามทางออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและเหตุผลของการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ด้านอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาเพิ่มขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ทางออนไลน์ จากงานวิจัยนี้ที่ใช้แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกและโพรบิท ควรเพิ่มเครื่องมือ อาทิ แบบจำลองการถดถอยเชิงพหุคูณ หรือ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธ์ อันสน. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์กลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 22 มีนาคม 2566. จาก https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/vlt16/6414991218.pdf.

จารุวรรณ บุญเหมาะ, ประวีร์โคกเกษม, ฐิติวัฒน์คล้ายจันทร์พงศ์ และ สุชาดา แสงดวงดี. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรพอนิกส์ของผู้บริโภคในเขตนครปฐม. ใน *งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 11 – 12 กรกฎาคม 2562* (น. 774-784). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ทิพวรรณ สะท้าน, พนามาศ ตรีวรรณกุล และ เมตตา เร่งขวนขวาย. (2564). การตัดสินใจของผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าเกษตรออนไลน์. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 52*(1), 11-19.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2549). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซทการพิมพ์.

พิชญาพรรณ วงศ์สุวรรณ์. (2563). *พฤติกรรมการบริโภคที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและ มังสวิรัติที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์*. สืบค้น 22 กันยายน 2565. จาก http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/7504.

รุ่งนภา ชัยธนฤทธิ์. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนทางช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

วานิสา บำรุงธรรม. (2560). *แผนธุรกิจร้านไอรินฟาร์มไฮโดรพอนิกส์ผ่านช่องทางออนไลน์*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

วิชชุพงศ์ ชัยวิชยานันท์. (2564). *แผนธุรกิจฟาร์มผักไฮโดรพอนิกส์.* (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย. (2564). พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผักปลอดภัยผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการตลาดหลากช่องทางของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *RMUTT Global Business and Economics Review, 16*(2), 141-154.

ศิริรัตน์ สารแสง, กิตติศักดิ์ รสโสดา, กัญญารัตน์ โคตรชมพู และ อรรถศาสตร์ วิเศียรศาสตร์. (2562). พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคผักไฮโดรพอนิกส์ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานีจังหวัดอุดรธานี. *วารสารเกษตรพระวรุณ , 16*(1), 129-141.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี. (2563). *การปลูกพืชไร้ดินด้วยระบบไฮโดรพอนิกส์ (Hydroponics).* สืบค้น 20 สิงหาคม 2565. จาก https://www.opsmoac.go.th/saraburi-article_prov-preview-421691791815.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากระทรวงสาธารณสุข. (2558). *ลด เลี่ยง อย่างไร สารพิษตกค้างในผักผลไม้*. สืบค้น 21 สิงหาคม 2565. จาก https://www.db.oryor.com/databank/data/radio/documentary_text.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). *ETDA เผย คน Gen -Y สั่งอาหารออนไลน์มากสุด และกว่า 40% สั่งเพราะหวั่นโควิด-19.* สืบค้น 12 มีนาคม 2563. จาก https://www.etda.or.th/content/online-food-delivery-survey-during-the-prevention-of-covid-19.html.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *โควิดดันผู้บริโภคจ่ายผ่านตลาดออนไลน์เพิ่ม มีนาคม ยอดขายสินค้าเกษตร พุ่งกว่า 45 ล้านบาท*. สืบค้น 26 ตุลาคม 2565. จาก https://www.oae.go.th/.

BLTbangkok. (2561). *เทรนด์สุขภาพมาแรง คนเมืองยุคใหม่ตั้งเป้าชีวิตดีมีสุข*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2565. จาก https://www.bltbangkok.com/bangkok-update/4405.

ETDA. (2563). *ETDA เผยคน Gen -Y สั่งอาหารออนไลน์มากสุด และกว่า 40% สั่งเพราะหวั่นโควิด-19*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2566. จาก https://www.etda.or.th/th/https/www-etda-or-th/th/newsevents/pr-news/Online-Food-Delivery-Survey-2020.aspx.

ETDA. (2564). *ETDA เผยผลสำรวจ IUB 63 คนไทยใช้เน็ตปังไม่ไหว เกือบครึ่งวัน โควิด-19 มีส่วน*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2565. จาก https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx.

Marketingoops. (2564). เผยอินไซต์ Food delivery ช่วงโควิดระลอก 3 ‘ใครคือลูกค้าหลัก-เมนูไหนฮิต-ช่วงใดขายดีสุด’ และ ‘ร้านอาหารควรปรับตัวอย่างไร. สืบค้น 3 ตุลาคม 2566. จาก https://www.marketingoops.com/news/insight-food-delivery-covid-19/.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 421-432.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Huai Kha Khaeng buffer zone: The dynamics of human and forest

Parinya Nikorunkul[1] and Samoechai Phlusuwan[2]

[1] *Doctor of Philosophy (Interdisciplinary Science) College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University Thailand*

[2] *Advisor, Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: parinya.nik@mcu.ac.th*

ABSTRACT

This study aims to study the coexistence dynamics of state, community and forest in Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary from 1972 - 2020, with research methods, namely, this research is qualitative. Gather information by researching documents, field research contains in-depth interviews, non-participant observation and group chat the key informants used in the study were 48 figures/person. Triangulation was used for data collection methods. Data were analyzed by content analysis method and explains in a descriptive way emphasizing on the criticism of the structure that affects the villagers. The results showed that 1. Villages adjacent to the buffer line of Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary (Khlong Salao), 2. Villages that are in the evacuation plan or push out, but the community can negotiate to stay in the area, originally (Khao Khiao), 3. Communities that have been pushed and the state has allocated space for the community to establish villages (E Phuong Yai), so communities that can live in the forest must rely on the power of the state, allowing the government agencies to cross their own power. Villagers could not live by necessity, conditions of suitability of oneself and shows all 3 strategies as follows: 1) concur with the Royal Forest Department for the Department to maintain its own area at the same time, the community has acquired the community forest area. 2) The villagers can preserve the community forest because of the military, therefore made an agreement to make the area occupied by the military as a community forest. 3) Community forests occur under the Little House in the Big Forest policy, which also has to be based on the military. The villagers are the defendants because to survive they have to agree with a bigger power.

Keywords: Buffer Zone, Huai Kha Khaeng, Dynamics, Man and Forest

Received: 14 May 2024;
Revised: 21 June 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

แนวกันชนห้วยขาแข้ง: พลวัตของคนกับป่า

ปริญญา นิกรกุล[1] และ เสมอชัย พลูสุวรรณ[2]

[1] *นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *อาจารย์ที่ปรึกษา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: parinya.nik@mcu.ac.th*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตการอยู่ร่วมกันของรัฐ ชุมชน และป่า บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ตั้งแต่ปี 2515 - 2563 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วน และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 48 รูป/คน ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และอธิบายด้วยวิธีพรรณนาโดยเน้นวิพากษ์โครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า 1. หมู่บ้านที่อยู่ติดกับแนวกันชนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งศูนย์กิโลเมตร (คลองเสลา) 2. หมู่บ้านที่อยู่ในแผนการอพยพหรือผลักดันออกแต่ชุมชนสามารถต่อรองที่จะอยู่ในพื้นที่เดิมได้ (เขาเขียว) 3. ชุมชนดั่งเดิมที่ถูกผลักดันและรัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้ใหม่ (อีพุ่งใหญ่) ดังนั้นชุมชนที่จะอยู่กับป่าได้ต้องพึ่งพิงอำนาจรัฐให้หน่วยงานของรัฐคานอำนาจกันเอง ชาวบ้านไม่สามารถอยู่ได้ด้วยความจำเป็น เงื่อนไขความเหมาะสมของตนเอง และแสดงให้เห็นกลยุทธ์ทั้งหมด 3 แบบดังนี้ 1) สมยอมกับกรมป่าไม้ ให้กรมได้รักษาพื้นที่ของตนเอง ขณะเดียวกับชุมชนได้พื้นที่ป่าชุมชนมา 2) ชาวบ้านรักษาป่าชุมชนได้เพราะทหาร จึงทำข้อตกลงให้เขตครอบครองของทหารเป็นป่าชุมชน 3) ป่าชุมชนเกิดขึ้นภายใต้นโยบายบ้านเล็กในป่าใหญ่ซึ่งต้องอิงทหารเช่นเดียวกัน ชาวบ้านมีสภาพเป็นจำเลยเพราะการอยู่ได้คือต้องสมยอมกับอำนาจที่ใหญ่กว่า

คำสำคัญ: แนวกันชน, ห้วยขาแข้ง, พลวัต, คนกับป่า

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ*

มีความพยายามเพื่อออกพระราชบัญญัติและแบ่งเขตรับผิดชอบเพื่อควบคุมกิจการการป่าไม้ของราษฎรของกระทรวงมหาดไทยมีความประสงค์ให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ 2456 ในมณฑลนครสวรรค์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2460 ผู้สำเร็จราชการมณฑลและมีหน้าที่ดูแลควบคุมการงานของ 3 จังหวัด คือ นครสวรรค์ ชัยนาท อุทัยธานี ซึ่งป่าห้วยขาแข้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี พระยาพนานุจร (2513) คำว่า “ห้วยขาแข้ง” ปรากฏอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรในครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2498 โดยปรากฏอยู่ในเอกสารอนุมัติสัมปทานของกรมป่าไม้ให้แก่บริษัทไม้อัดไทยตามโครงการไม้กระยาเลยห้วยทับเสลา-ห้วยขาแข้ง ซึ่งในยุคนั้นมีเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เข้าสำรวจพื้นที่เพื่อกำหนดแปลงสัมปทานผ่านทาง “บ้านกรึงไกร” ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ชุมชนชาวโผล่วขนาดใหญ่ตอนใต้สุดติดลำขาแข้งและน่าจะอ้างชื่อตามคำเรียกของชาวโผล่วว่า ทีขะไค่ หรือ ทีขะเข้ อย่างไรก็ตามในแถบถิ่นนี้มีชื่อในท้องถิ่นที่มาจากภาษาโผล่วหรือภาษาอื่นๆ ได้แก่ กรึงไกร เป็นคำในภาษามอญที่ผู้รู้ในท้องถิ่นอธิบายว่าหมายถึงต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นกลางลำห้วยที่มีกระแสน้ำไหลแรงมีใบแหลมเนื้อเหนียวคนไทยเรียกต้นไคร้น้ำ หรือคำว่า “แก่นมะกรูด” ที่เป็นชื่อตำบลก็มาจากภาษาของชาวโผล่วเช่นกัน กฤษกร วงค์กรวุฒิ (2562) และในความตอนหนึ่งในหนังสืออักขรานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2507 รวบรวมหลักฐานการเขียนแผนที่จากแผนที่ของกรมแผนที่ทหาร เส้นทางรถยนต์และหมายเลขประจำถนน แผนที่ของกรมทางหลวงแผ่นดินเส้นแบ่งเขตการปกครอง แผนที่ของกระทรวงมหาดไทย โดยเริ่มเขียน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “แนวกันชน” ห้วยขาแข้ง: โจทย์ท้าทายการอยู่ร่วมกันของรัฐ ชุมชน และป่า หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รวบรวมตั้งแต่เดือนตุลาคม 2506 ถึงเดือนมิถุนายน 2507 พบว่ามีปรากฏภาพภูเขาและแม่น้ำในแผนที่ดังกล่าวเขียนว่า “ห้วยขาแข้ง” หน่วยวิจัยแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2565) คนทั่วโลกรู้จัก “ห้วยขาแข้ง” ว่ามีควายป่าเหลืออยู่เป็นแหล่งสุดท้ายของโลกจากปากและข้อเขียนของหมอบุญส่ง เลขะกุล ซึ่งทำให้เชื่ออีกว่าป่าห้วยขาแข้งผืนนี้เป็นป่าที่หมอบุญส่ง เลขะกุล ได้เคยสำรวจมาก่อนการสำรวจห้วยขาแข้งครั้งนั้นนายแพทย์ดักลาส เอม เบินส์ ได้เขียนเล่าเรื่องไว้ว่า ในเดือนตุลาคม 2511 แต่ชาวอุทัยธานีรู้เรื่องนี้มานานแล้วและครั้งสุดท้ายประมาณ พ.ศ. 2498 ได้มีคณะพิเศษของกรมป่าไม้และศึกษาธิการจังหวัดอุทัยธานี ออกสำรวจควายป่าพร้อมกับติดตามร่องรอยสัตว์ป่าในเขตป่าห้วยขาแข้ง อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล (2535)

เขตกันชน (Buffer Zone) หมายถึง เขตหรือพื้นที่ใด ๆ ที่อยู่ติดกับหรือข้างเคียงพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งเมื่อมีการดำเนินกิจกรรมใด ๆ แล้ว อาจจะส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์สำหรับเขตกันชน ในพื้นที่เฉพาะจะมีความหมายแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศ สภาวะทางเศรษฐกิจสังคมและ สภาพแวดล้อมอื่นๆ จึงอาจมีความหมายแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจและการ ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น การจัดการเขตกันชน Buffer zone management การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางด้านบริหาร ด้านการอนุรักษ์ และด้านการพัฒนา ซึ่งมีผลต่อการ เสริมคุณค่าทางด้านอนุรักษ์ของพื้นที่อนุรักษ์ ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชยแปซิฟิกมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2536)

ปัจจุบันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลระบำ ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต และตำบลคอกควาย ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และบางส่วนครอบคลุมพื้นที่ ตำบลแม่ละมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก รวมมีพื้นที่ทั้งหมด 1,737,587 ไร่ (2,780.14 ตารางกิโลเมตร)เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง - ทุ่งใหญ่นเรศวร เป็นผืนป่าอนุรักษ์ที่มีพื้นที่รวม 4,017,087 ไร่ มีความต่อเนื่องและเป็นแกนกลางของผืนป่าตะวันตก ครอบคลุมในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดตาก องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้พิจารณาประกาศขึ้นทะเบียนผืนป่านี้ให้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ (Natural World Heritage) เมื่อวันที่ 9 – 13 ธันวาคม 2534 ณ ประเทศตูนีเซีย สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (ม.ป.ป.) หนึ่งในแผนการจัดการพื้นที่ก็ปรากฏแผนการจัดการพื้นที่แนวกันชนอยู่ด้วย

เขตกันชน (Buffer Zone) องค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงได้จัดทำโปรแกรมที่เรียกว่า “คนกับ ชีวลัย” (Man and Biophere) ขึ้น เพื่อศึกษาหารูปแบบและแนวทางในการแก้ปัญหาการทำลายคุณค่าของพื้นที่คุ้มครอง หรือพื้นที่อนุรักษ์ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปว่า แนวทางในการคุ้มครองป่าอนุรักษ์ที่น่าจะมีประสิทธิภาพที่สุด คือการจัดการเขตกันชน (Buffer Zone) และแนวคิดนี้ก็ได้ขยายตัวเข้าสู่ประเทศในเขตร้อน พัฒนา เป็นยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์ป่า โดยการสร้างกฎเกณฑ์และมาตรการเพื่อควบคุมคน ในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องชดเชยบางอย่าง ทดแทนการเสียโอกาสของคนที่อาศัยอยู่ในป่าด้วย

เขตกันชนมีเป้าหมาย 2 ประการ คือ 1. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด 2. ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดีในพื้นที่เขตกันชนจึงอนุญาตให้คนในท้องถิ่นใช้ประโยชน์ได้ แต่ต้องมีกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ วีรวัธน์ ธีรประสาธน์ (2538) “เมื่อใดที่เขตกันชนมุ่งจะอนุรักษ์แต่เพียงอย่างเดียว กิจกรรมทุกอย่างก็ต้องตอบสนองต่อการอนุรักษ์เท่านั้น ทำให้เราไม่สามารถพัฒนาเขตกันชนให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพได้ เพราะลืมไปว่าโดยหน้าที่ของเขตกันชน ต้องพัฒนาปากท้องและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย” ดร. สมศักดิ์ สุขวงศ์ กล่าวว่า สาเหตุหลักที่ทำให้การพัฒนาเขตกันชนทั่วโลกไม่ประสบผลสำเร็จไว้ 3 ประการ คือ ประการแรก อันนับเป็นเหตุผลใหญ่ เกิดจากการที่รัฐไม่ไว้วางใจชาวบ้าน และไม่ยอมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การตัดสินใจอย่างแท้จริง ประการที่ 2 การขาดซึ่งการสนับสนุนทางตัวบทกฎหมายอย่างจริงจัง ประการที่ 3 เกิดจากการไม่เข้าใจโครงสร้าง และวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เข้ามาร่วมทำโครงการ พัฒนาแนวเขตกันชนนั้น ๆ การจัดการเขตกันชน (Buffer Zone) เป็นรูปแบบหนึ่งที่ทั่วโลกนำมาใช้ เพื่อลดความขัดแย้งเรื่อง “คนกับป่า” อารมณ์ เคนหล้า (2544) เขตกันชนที่ใช้อยู่ Ebregt and de Greve (2000) และได้รับความสนใจ ในโลกในปัจจุบันคือ 1) เขตกันชนที่ประชาชนได้ใช้ ประโยชน์แบบดั้งเดิม (Traditional Use zone) เช่น ป่าชุมชน จะอยู่ในหรือ อยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ก็ได้ 2) เขตกันชนในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Buffer Zone) เช่น สวนป่า สวนผลไม้ สวนสมรม สวนชา

สวนเมี่ยง สวนยาง มักอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ 3) เขตกันชนทางวัฒนธรรม (Cultural Buffer Zone) ขนาดเท่าไรก็ได้ อาจเป็นป่าที่รักษาตามจารีต เช่น ป่าของวัด ป่าช้า ดอนปู่ตา หากวัฒนธรรมล่มสลาย เขตกันชนชนิดนี้อาจเสื่อมได้ แนวคิดเรื่องเขตกันชนยังเป็นที่ยอมรับว่ามีศักยภาพสูงที่ช่วยในการจัดการทรัพยากรชีวภาพได้อย่างยั่งยืน ความสำเร็จของการทำเขตกันชนขึ้นอยู่กับการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) การจัดการทรัพยากรในวันข้างหน้าจะต้องร่วมกันจัดการ (Co-management) ระหว่างรัฐกับชุมชน เขตกันชนนั้นซับซ้อนต้องใช้กระบวนการและเวลาแนวคิดเรื่องเขตกันชนเป็นที่ยอมรับกันในแวดวงอนุรักษ์ทั่วโลก แต่ไม่มีใครพูดถึงเรื่องเขตกันชนกันในระดับนโยบายและแม้กระทั่งในระดับท้องถิ่น เขตกันชนยังเป็นเรื่องที่มีศักยภาพสูงเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ เป็นเครื่องมือที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้าถึงทรัพยากรได้ สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2545) 4) เขตกันชนกายภาพ เขตกันชนประเภทนี้ได้แก่ รั้ว คู กำแพง คลอง พันธุ์ไม้หนาม ฯลฯ โดยสร้างขึ้นตามแนวเขตพื้นที่อนุรักษ์ จากการตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนกับรัฐบาล เขตกันชนกายภาพอาจกลายเป็นสาเหตุ ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ได้ง่าย ชุมชนถูกขวางกั้น ไม่ให้เข้าไปยังพื้นที่อนุรักษ์ ความรู้สึกที่ตนเคยใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่แล้ว ภายหลังถูกตัดสิทธิไป ชุมชนย่อมเกิดปฏิกิริยาต่อต้านและอาจกลายเป็นผู้ทำลายพื้นที่อนุรักษ์เสียเองในที่สุด รั้ว คู กำแพง คลอง หรือพันธุ์ไม้หนาม ฯลฯ ไม่ถือว่าเป็นเขตกันชน ทั้งนี้เพราะ สิ่งเหล่านี้ไม่มีความสัมพันธ์กับชุมชน และยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน กับพื้นที่อนุรักษ์ถูกตัดขาดด้วย วีรวัธน์ ธีรประสาธน์ (2538)

นำมาสู่การกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่กันชนอันหมายถึงเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่อื่นๆ รอบแนวเขตซีกตะวันออกของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในรัศมี 5 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนนี้ต้องอนุรักษ์ไว้เป็นพื้นที่ป่าผลิตผล สวนป่า แหล่งน้ำ และพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบพื้นที่ เช่นป่าไม้จังหวัดและป่าไม้เขต กรมชลประทาน บริษัทไม้อัดไทย และกรมทรัพยากรธรณี จะต้องจัดการพื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง สืบ นาคะเสถียร, Belinda Stewart-Cox (2533) การจัดการเขตกันชนจะประสบผลสำเร็จ ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อจัดการพื้นที่อนุรักษ์และเขตกันชน บนพื้นฐานของความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน การแยกคนออกจากป่าอนุรักษ์อย่างเด็ดขาด ไม่ใช่หลักประกันความอยู่รอดของป่าอนุรักษ์ ซ้ำร้ายปัญหาที่ติดตามมาคือ ความขัดแย้งของคนในชาติ เขตกันชนจึงเป็นเรื่องของคนกับป่า บนสายใยแห่งความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน วีรวัธน์ ธีรประสาธน์ (2538) แต่ก็ยังมีการนำแนวความคิดแนวกันชนถูกนำไปใช้ในมิติอื่นๆ เช่น การวางแผนและการจัดการแนวกันชนชายฝั่งในไต้หวัน โดย Yuan-Jyh Lan และ Tai-Wen Hau (2021) กิจกรรมต่าง ๆ บริเวณพื้นที่แนวชายฝั่งมีผลทำให้เกิดการกัดเซาะอย่างมากได้ เนื่องจากการรบกวนธรรมชาติ และยังมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและทรัพยากรตามแนวชายฝั่งเช่นกัน การศึกษานี้ได้มองถึงการแก้ปัญหานั้น เพื่อให้การใช้ชีวิตของผู้คนเป็นไปอย่างเดิมและเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรที่สำคัญบนพื้นที่แนวชายฝั่ง โดยการดำเนินการสร้างแนวกันชนที่เป็นไปตามหลักการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ การวางแผนและการจัดการตามนโยบาย ที่สามารถรักษาพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อลดข้อขัดแย้งของประชาชนที่อาจจะเกิดขึ้นภายหลัง การปรับตัวเชิงพื้นที่ของพื้นที่แนวกันชนของเขตพื้นที่คุ้มครองในชุมชนเมือง ผลกระทบของมนุษย์กับระเบียบการอนุรักษ์ของ Ahmad, C. B., Abdullah, J., Jaafar, J., & Anuar, A. N. A. (2017) การสร้างแนวกันชนรอบพื้นที่อนุรักษ์ในชุมชนเมืองเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างมาก เนื่องจากผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างพื้นที่อนุรักษ์กับความก้าวหน้า สิ่งที่สำคัญของปัญหานี้คือการจัดการแบบได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยที่มนุษย์ไม่ได้สูญเสียพื้นที่ในการดำรงชีวิตและพื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติก็ยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งสรุปได้ว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประโยชน์ของเศรษฐกิจสังคมคือจุดประสงค์หลักที่ควรนำมาผสมผสานการจัดการเพื่อลดปัญหาได้ เป็นต้น

ชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้กับห้วยขาแข้งสามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มตามระยะทาง ได้แก่ ชุมชนที่อยู่ห่างจากห้วยขาแข้ง 0-2 กิโลเมตร และชุมชนที่อยู่ในระยะ 2-5 กิโลเมตร การอยู่ใกล้ชิดระหว่างป่าและชุมชนนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งปีตามฤดูกาล เช่น การป้องกันไฟป่าของชุมชน และการเก็บเกี่ยวทรัพยากร ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้าง ทำให้ชุมชนไม่สามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างราบรื่น หรืออยู่ร่วมได้แต่มีปัญหา ชุมชนบางแห่งทำหน้าที่เป็นรั้วป้องกัน แม้จะผิดกฎหมายก็ตาม รัฐบาลได้ออกกฎหมายที่เอื้ออำนวยให้ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา การจัดการพื้นที่ภายใต้การควบคุมของรัฐส่งผลกระทบต่อชุมชนและที่อยู่อาศัย พลวัตของคนในชุมชนมีการพัฒนาด้านชาติพันธุ์ ภาษา

วิถีชีวิต และการใช้ประโยชน์จากป่าแตกต่างกันไป โครงสร้างหลักของกฎหมายและพื้นฐานความเป็นมา รวมถึงกระแสการอนุรักษ์ และเครื่องมือทางกฎหมายที่สนับสนุนแนวทางการอนุรักษ์ต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและป่า แนวกันชนห้วยขาแข้งมีปฏิบัติการต่างๆ ที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนและป่า ซึ่งเป็นปราการสำคัญในการจัดการ “ไข่แดง” (ห้วยขาแข้ง) ที่เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติในพื้นที่นี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพลวัตการอยู่ร่วมกันของรัฐ ชุมชน และป่า บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ตั้งแต่ปี 2515[†] - 2563

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนามโดยใช้กรณีศึกษา 3 ชุมชนประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การสนทนากลุ่มในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

การสัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าหน้าที่รัฐ ระดับนโยบาย 1 คน ระดับปฏิบัติการ 5 คน ผู้นำชุม 6 คน ภาคประชาสังคม 4 คน ประชาชน 9 คน รวม 25 คน

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่ อดีตผู้ใหญ่บ้าน ประธานป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน จำนวน 13 คน

และการสนทนากลุ่ม ๆ คนที่เคยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ก่อนประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พ.ศ. 2515 กลุ่มคนที่เคยอยู่ในพื้นที่และถูกรัฐย้ายออกมาจากพื้นที่ก่อนขยายแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ในปี พ.ศ. 2529 กลุ่มคนที่เคยอยู่ในพื้นที่และถูกรัฐย้ายออกมาจากพื้นที่ก่อนขยายแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ในปี พ.ศ. 2535 กลุ่มคนที่เคยอยู่ในพื้นที่และถูกรัฐย้ายออกมาจากพื้นที่ก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำทับเสลา จำนวน 10 คน

รวมทั้งสิ้น 48 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริงและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและวิธีการสร้างเครื่องมือ พร้อมทั้งการหาคุณภาพ เครื่องมือดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) โดยการสัมภาษณ์ รัฐ/ผู้นำชุมชน ในประเด็น พื้นที่บริบทความเป็นมา การทำความเข้าใจชุมชน ประเด็นหลัก ข้อเสนอแนะ ประชาสังคม ในประเด็น ปูพื้นฐาน (ประวัติความเป็นมาแนวกันชนห้วยขาแข้ง) สภาพปัญหาโดยภาพรวม สนาม/ประเด็นที่ศึกษา สิ่งที่คาดว่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษา คำถามรัฐและกฎหมาย สถานการณ์การจัดการ เปรียบเทียบ (ป่าในแต่ละป่าต่างกันอย่างไร) ปัญหาร่วม รูปแบบการจัดการ ทำไมถึงยินยอมให้เป็นป่าชุมชน ข้อเสนอแนะ ประชาชน ในประเด็น พื้นฐานทางความคิด งานสนาม ข้อเสนอการผลักดัน เป็นต้น

2.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ในประเด็นการกระทำ (กิจกรรมในการจัดการแนวกันชนของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำกลุ่ม ประชาชนผู้แทนจากภาคเอกชน) แบบแผนการกระทำ (การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการมีขั้นมีตอนและมีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผนของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำกลุ่ม ประชาชนผู้แทนผู้แทนจากภาคเอกชน) ความหมาย (จากการกระทำและแบบแผนการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐผู้นำกลุ่ม ประชาชน) ความสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำกลุ่ม ประชาชน) การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการแนวกันชนของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำกลุ่ม ประชาชน และสภาพสังคม (สภาพสังคมในพื้นที่) ของภาครัฐ ผู้นำกลุ่ม ประชาชนทั่วไป

[†] หมายเหตุที่เลือกปี 2515 เพราะเป็นปีที่มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 201 เล่ม 89 ตอนที่ 132 ราชกิจจา-นุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 3 4 กันยายน 2515 โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้ป่าห้วยขาแข้ง ในท้องที่ตำบลแม่ละมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และตำบลลานสัก ตำบลคอกควาย และตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ประกาศ ณ วันที่ 26 สิงหาคม พุทธศักราช 2515 จอมพล ถ. กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ

2.3 แบบสนทนากลุ่ม ในประเด็น การอยู่ร่วมกันในอนาคต ตัวแบบในการอยู่ร่วมกันที่เป็นแบบอย่างในพื้นที่อื่นๆ รูปแบบที่เหมาะสมหรือประสบผลสำเร็จ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรจะเป็น เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in depth interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน ภาคประชาสังคม และประชาชน

3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตปฏิกิริยาผู้ให้ข้อมูลสำคัญขณะสัมภาษณ์ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด และความร่วมมือของบุคคลทั่วไป (เช่นยิ้มแย้มแจ่มใส กระตือรือร้น เต็มใจ ไม่หวาดกลัว เป็นต้น) โดยใช้แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง (structured observation)

3.3 การสนทนากลุ่ม เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดสนทนากลุ่มจำนวน 2 ครั้ง ๆ 5 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องเดียวกันมาพบปะและพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายใต้การนำของผู้วิจัย

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตใช้โทรศัพท์ทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ครบถ้วน นอกจากการบันทึกในแบบแบบสัมภาษณ์ การขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปบันทึกภาพขณะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และบันทึกภาพการสังเกตการณ์ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำมาเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งของการวิจัยในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสาร มาประกอบกับข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตปฏิกิริยาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงอธิบายข้อมูลที่รวบรวมได้ดังกล่าวด้วยวิธีการพรรณนาเชิงประวัติศาสตร์โดยเน้น แนวคิด Buffer Zones สิทธิชุมชน เศรษฐศาสตร์การเมืองและสถาบัน บนพื้นฐานการเคารพสิทธิของชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้**แนวคิดของ Buffer Zone** มองการบริหารจัดการในพื้นที่ของรัฐ จากการนิยามหรือให้ความหมายอย่างหลากหลาย ส่งผลให้มีการจัดการพื้นที่แตกต่างกัน เช่น “เขตกันชน” “พื้นที่กันชน” หรือ “แนวกันชน” ผู้วิจัยจึงขอนิยามหรือเรียกโดยรวมว่า **แนวกันชนห้วยขาแข้ง** ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเฉพาะ สัมพันธ์กับรัฐและชุมชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และพื้นที่ของป่าสงวนแห่งชาติ อันหมายรวมถึงพื้นที่ของกรมชลประทาน พื้นที่ของกองทัพภาคที่ 3 ที่ขอใช้จากป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ของ ส.ป.ก. เป็นต้น โดยรวมแล้ว Buffer Zone คือ พื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวป้องกันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้านใน แต่*ประชาชนในพื้นที่ต้องได้ประโยชน์จากการบริหารจัดการพื้นที่ของรัฐ*และไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนดั้งเดิมหรือชุมชนที่เข้าไปตั้งหมู่บ้านใหม่

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการเผยพลวัตการอยู่ร่วมกันของรัฐ ประชาชน และป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 ที่ประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งจนถึงปัจจุบัน**บนพื้นฐานการเคารพสิทธิของชุมชน** ในเชิงพื้นที่ที่เรียกตัวเองว่า *แนวกันชนห้วยขาแข้ง* ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดแนวกันชนสิทธิชุมชน เศรษฐศาสตร์การเมืองและสถาบัน ส่งผลต่อนโยบาย กฎหมายในเรื่องของการบริหารจัดการพื้นที่ผ่านตัวละครหลัก ๆ คือ **รัฐและประชาชน** ผ่านเส้นที่เรียกว่าแนวกันชนห้วยขาแข้งกับการอยู่ร่วมกัน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พลวัตการอยู่ร่วมกันของรัฐ ชุมชน และป่า บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ตั้งแต่ปี 2515 - 2563

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ หมู่บ้านที่อยู่ติดกับแนวกันชนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งศูนย์กิโลเมตร (คลองเสลา) หมู่บ้านที่อยู่ในแผนการอพยพหรือผลักดันออกแต่ชุมชนสามารถต่อรองที่จะอยู่ใน

พื้นที่เดิมได้ (เขาเขียว) ชุมชนที่ถูกผลักดันและรัฐจัดสรรพื้นที่ให้ชุมชนก่อตั้งหมู่บ้าน (อีพุ่งใหญ่) เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์และปฏิบัติการของรัฐต่อชุมชนต่างๆ ที่ถูกนำเสนอเพื่อเผยให้เห็นถึงเงื่อนไข ข้อจำกัด อันเป็นผลมาจากปัญหาในเชิงโครงสร้างที่ไม่ได้ถูกแก้ไขที่ผลักดันปัญหามาแก้ไขในขั้นปฏิบัติการและชุมชน

1.1 กรณีศึกษาบ้านคลองเสลา หมู่ที่ 2 ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ชุมชนกะเหรี่ยงในตำบลแก่นมะกรูด ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำห้วยขาแข้ง ไม่ปรากฏปี พ.ศ. แน่ชัด ภูมิหลังของชุมชนนี้ตั้งอยู่ที่ล้ำห้วยขาแข้ง ตั้งแต่บ้านเก่าต้นตาลลงมาจนถึงปากลำขาแข้ง หลังจากนั้น หมู่บ้านเวียงสะละใน ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ได้สร้างหมู่บ้านให้เป็นหย่อม ๆ มีจำนวนมากตามตำบลแก่นมะกรูดในอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยมีทั้งหมด 4 หมู่ ได้แก่ บ้านกรึงไกร (หมู่ที่ 1) บ้านตะละเชิง (หมู่ที่ 2) บ้านหนองม้า (หมู่ที่ 3) และบ้านอีมาดอีทราย (หมู่ที่ 4) ในชุมชนนี้ผู้คนใช้เวลาในการทำไร่และสวนเพื่อเลี้ยงชีพและอาหารของตนเอง ไม่มีการค้าขายในสมัยนั้น อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีและนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ยึดมั่นต่อประเพณีอย่างเคร่งครัด ซึ่งประกอบไปด้วย 2 รูปแบบหลัก รูปแบบแรกคือหัวหน้าเผ่าที่รู้จักกันว่า “เจ้าวัด” โดยมีพิธีกรรมผูกแขนด้วยด้ายเหลืองที่เรียกว่า “เจ้าวัดด้ายเหลือง” รูปแบบที่สองคือการเลือกเจ้าวัดโดยไม่ต้องผูกแขน แต่จะต้องต้มน้ำให้สุกแล้วนำเข้าสู่พิธีกรรม เพื่อการล้างความลำบากใจและเพิ่มความเชื่อมั่นแก่ตนเองและครอบครัว โดยทั้งสองรูปแบบนี้มีความเชื่อเดียวกัน

หมู่บ้านคลองเสลาในหมู่ที่ 2 ของตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ตั้งอยู่บนภูเขาและอยู่ใกล้เคียงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ใกล้หมู่ที่ 1 ของตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ปัจจุบันมีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 136 หลังคาเรือน และมีประชากรรวมทั้งสิ้น 498 คน โดยเป็นผู้อพยพเข้ามาใหม่ในช่วงเริ่มต้นและมาจากบริเวณลำห้วยกรึงไกรซึ่งอยู่ในบริเวณกลางของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง การอพยพในสมัยนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในพื้นที่และสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน จึงถูกผลักดันออกมาอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันจึงทำให้วิถี/วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

1.2 กรณีศึกษาบ้านเขาเขียว หมู่ที่ 14 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ชุมชนบ้านเขาเขียวมีการปกป้องตนเองโดยอาศัยอำนาจรัฐคล้ายกับบ้านคลองเสลาที่นำกรมป่าไม้มาเป็นแนวร่วม จึงเกิดการจัดตั้งป่าชุมชนขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ขาดพลังจำเป็นต้องอาศัยอำนาจรัฐ โดยในครั้งแรกพื้นที่แนวกันชนถูกกั้นรั้วจนพื้นที่เหลือเพียงเล็กน้อย และต่อมามีนโยบายทวงคืนพื้นป่าส่งผลให้พื้นที่ถูกยึดหายไปโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม หมู่บ้านนี้ยังสามารถรักษาป่าชุมชนไว้ได้ซึ่งอยู่เหนือพื้นที่แนวกันชน เมื่อมีการกั้นรั้วจึงทำให้ทั้งคนและสัตว์ป่าแบ่งแยกกันโดยสิ้นเชิง อันเป็นผลมาจากวาทกรรมที่หน่วยงานสร้างขึ้นให้ชาวบ้านเป็นผู้ทำลายป่า ทว่ามูลเหตุแท้จริงที่ทำลายป่าคือ การให้สัมปทานของรัฐ ชาวบ้านเป็นเพียงผู้เข้ามาอยู่ภายหลังจากที่ป่าโล่งเตียนไปแล้ว เมื่อพื้นที่ได้รับการกำหนดให้เป็นป่าชุมชน จึงไม่ถูกผนวกรวมเข้ากับนโยบายทวงคืนผืนป่าเพื่อจัดตั้งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

หมู่บ้านเขาเขียวเป็นตัวอย่างที่ดีในการอยู่ร่วมกับป่าได้ ภายใต้กฎกติกา ป่าชุมชน โดยความเคร่งครัดในการบังคับใช้นั้นขึ้นอยู่กับคณะกรรมการป่าชุมชนและฤดูกาลเป็นตัวกำหนด เพื่อให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ ดัชนีชี้วัดที่ใช้มีการสำรวจพบขี้วัวแดงและบริเวณโป่งในพื้นที่ป่าชุมชน รวมถึงการพบรอยเท้าหมูป่าและสัตว์อื่น ๆ มากินดินโป่ง นอกจากนี้ยังมีการพบเสืออกมาหากินและกัดหมาของชาวบ้าน ซึ่งเป็นการแสดงว่าป่าชุมชนหรือป่ากันชนของหมู่บ้านได้รับผลสำเร็จในการคืนความสมดุลของธรรมชาติ

ปัจจุบันชาวบ้านยังสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ อย่างไรก็ตาม หากในอนาคตมีการผนวกรวมบางส่วนของพื้นที่เข้ากับเขตรัฐ ชาวบ้านจะมีความสุ่มเสี่ยงต่อการใช้ประโยชน์และอาจส่งผลต่อความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐได้ กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อรักษาป่าชุมชนคือ การมีกฎกติกาอย่างชัดเจน การประสานงานกับป่าชุมชนอื่น ๆ ในรูปแบบเครือข่ายในจังหวัดและนอกจังหวัด และการมีกรรมการในการช่วยดูแลป่า

แต่ละชุมชนมีศักยภาพและเงื่อนไขเฉพาะตัวในการปรับตัวที่แตกต่างกันอย่างมาก บางหมู่บ้านที่สมทบกับภาครัฐอาจมีเกณฑ์และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน หรือป่าชุมชนที่เชื่อถือในสิทธิ์ของกรมป่าไม้ในพื้นที่ดินของตน ในขณะที่ชาวบ้านก็อาจมีป่าชุมชนของตนเอง การบูรณาการแนวคิดเรื่องป่าชุมชนและแนวคิดเรื่องแนวกันชนจึงมีความคล้ายคลึงกันในระดับหนึ่ง แต่ก็มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในรายละเอียดของเงื่อนไขและการปรับตัวของแต่ละชุมชน

พัฒนาการของพื้นที่และการใช้งานพื้นที่แนวกันชนมีความหลากหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในช่วงเวลาที่ทรัพยากรป่ายังสมบูรณ์ ผู้คนในเขตอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี ได้อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่บ้านเขาเขียว ในอดีตพื้นที่นี้เป็นป่าไผ่ ผู้ที่เข้ามาอาศัยในระยะแรกได้สร้างทางเข้าสู่เขื่อนระบำที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการตัดไม้ ซึ่งทำให้การเข้าออกป่าสะดวกขึ้น จากนั้นก็มีการอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่อง มีการใช้ประโยชน์จากป่ามากขึ้น มีการซื้อขายที่ดินและปลูกพืชเพื่อการบริโภค เช่น กล้วย มันสำปะหลัง และมะพร้าว อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันจำนวนผู้ที่อาศัยในป่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการนำทรัพยากรในป่าไปใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย

1.3 กรณีศึกษาบ้านอีพุ่งใหญ่ หมู่ที่ 4 ตำบลเจ้าวัด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

บ้านอีพุ่งใหญ่เป็นที่อยู่ของชนเผ่ากะเหรี่ยงในอดีต ภายหลังนั้นผู้หญิงชื่อ พุ่ม ได้พาครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งทำกินของครอบครัว พื้นที่ในบริเวณนี้จึงเรียกว่า “บ้านอีพุ่ม” เมื่อญาติพี่น้องเห็นความอุดมสมบูรณ์ของบ้านอีพุ่มจึงเลือกอพยพเข้ามาอาศัยในบริเวณนี้ประมาณ 10 ถึง 20 ครัวเรือน ซึ่งเป็นเชื้อสายลาวครั่งหรือลาวกา (เรียกว่าลาวกาเนื่องจากการพูดมีเสียงต่อท้ายว่า “กาล่ะ” หรือ “กอล่ะ”) ตามประวัติศาสตร์ ชาวลาวครั่งหรือลาวกาอพยพมาจากเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์ ในประเทศลาวปัจจุบัน เนื่องจากเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์พ่ายแพ้สงคราม จึงถูกต้อนรับในฐานะผู้ชนะสงครามในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ร. 1) ระหว่าง พ.ศ. 2321 ถึง 2334 ในปัจจุบันชื่อบ้านอีพุ่งใหญ่จะเป็นบ้านอีพุ่ง ส่วนครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในทิศตะวันออกของลำห้วยกระเสียวมีจำนวนน้อยกว่าจึงเรียกบ้านอีพุ่งน้อย และครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในทิศตะวันตกของลำห้วยกระเสียวมีจำนวนมากกว่าจึงเรียกบ้านอีพุ่งใหญ่ ในปี พ.ศ. 2536 กระทรวงมหาดไทยได้แยกตำบลห้วยแห้งออกเป็นตำบลเจ้าวัด โดยบ้านอีพุ่งกลายเป็นหมู่ที่ 4 ในตำบลเจ้าวัด และมีผู้ใหญ่บ้านดำเนินการบริหารส่วนท้องถิ่นตั้งแต่นายแหวง บุญเกิด ถึงนายสังวาล ฤทธิ์สำแดง

การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในอดีตในพื้นที่ของทหารกองทัพภาคที่ 3 ซึ่งขอใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้ เป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านและทำไร่ข้าวโพด มีหลักฐานการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยให้เห็น เช่น “เสาเถียงนา” และ “เสาฮ่างนา” คณะกรรมการป่าชุมชนท่านหนึ่ง (2561) เดิมทีบริเวณนี้มีคนอาศัยทำไร่กัน ผมเป็นคนแรก ๆ ที่มารับจ้างไถที่ปลูกข้าวโพดและมีคนหนึ่งในกลุ่มเราเป็นทหารมาปักแนวเขตสำหรับพื้นที่ที่ทหารขอใช้ และมาได้ภรรยาที่นี่ ปัจจุบันลูกโตแล้ว” จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยในปัจจุบัน หลังจากที่มีการผลักดันชุมชนออกจากพื้นที่ พบว่าสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น เสาเหล็กและรั้วลวดหนามที่ทหารทำไว้ยังคงหลงเหลืออยู่ ถนนที่ชาวบ้านใช้สัญจรในการหาเห็ดและหน่อไม้ก็เป็นเส้นทางในการสัมปทานป่าไม้ในอดีต คนในชุมชนยังเสริมอีกว่า “พวกตัดไม้ เวลามันไม่มีที่ลากต้นไม้ก็เอาลวดหนามนี่แหละลาก”

อภิปรายผล

จากการศึกษาพลวัตการอยู่ร่วมกันของรัฐ ชุมชน และป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2563 พบว่าการเลือกชุมชนทั้ง 3 แห่ง ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ที่หลากหลายในการเลือกเพื่อเปรียบเทียบปรากฏการณ์ภาคปฏิบัติการของรัฐและชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การเลือกหมู่บ้านที่อยู่ติดกับแนวกันชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในระยะศูนย์กิโลเมตร และหมู่บ้านที่อยู่ในแผนการอพยพหรือผลักดันออก แต่ชุมชนสามารถต่อรองให้อยู่ในพื้นที่เดิมได้ เพื่อให้เข้าใจห้วยขาแข้ง ป่ากันชน และป่าชุมชนในบริบทที่ถูกต้อง ควรมองในสายตาของประชาชนในชุมชน และทราบถึงความสำคัญของการปรับตัวและการอยู่อาศัยที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่แนวกันชนนี้ นอกจากนี้ควรเข้าใจถึงความหมายและคุณค่าของป่ากันชนและป่าชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่อาศัยอยู่ โดยต้องพิจารณาถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นในระยะยาวและความสัมพันธ์กับการอยู่อาศัยและการปรับตัวของชุมชนในพื้นที่

การปรับตัวของชุมชนในบริบทเฉพาะตัวภายใต้กลยุทธ์ต่างๆ ส่งผลให้เห็นว่าภาครัฐมีนโยบายที่ไม่คงเส้นคงวาในการรักษาแนวพื้นที่กันชนของผืนป่าห้วยขาแข้ง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเป็นมรดกโลก การปฏิบัติที่ผ่านมาได้ทำให้ห้วยขาแข้งอยู่ในสถานะสุ่มเสี่ยงต่อการถูกถอดถอนจากมรดกโลก ชุมชนแสดงให้เห็นถึงพลวัตของพื้นที่ภายใต้ความพยายามที่จะทำให้ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาล แม้ว่าจะมีความสุ่มเสี่ยง แต่พื้นที่นี้มีประวัติเป็นพื้นที่กันชนมาตั้งแต่เดิม ซึ่งอาจช่วยปกป้องได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ความเป็นพื้นที่กันชนไม่ได้มีความหมายและไม่สามารถใช้เป็น

ข้ออ้างในการต่อสู้กับภาครัฐได้ ทั้งที่การกระทำของภาครัฐเป็นการละเมิดกติกาของการเป็นมรดกโลกและผลักดันพื้นที่ป่าให้สุ่มเสี่ยงต่อการถูกถอดถอน แม้ชุมชนจะร่วมมือกับกรมป่าไม้ในการสร้างป่าชุมชน แต่สิ่งนี้ก็แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวในหลากหลายรูปแบบของชุมชน การปรับตัวของชุมชนเหมือนกับการเดินบนเส้นด้าย ที่ขึ้นอยู่กับโชคชะตาจะผลักดันไปทางซ้ายหรือขวา ถ้ามีเทวดามาช่วยก็อาจรอดตัวได้ แต่ถ้าไม่มีเทวดามาก็ขึ้นอยู่กับชะตากรรมโดยสิ้นเชิง ชุมชนต้องตะเกียกตะกายหาที่พึ่งพิงต่างๆ การแก้ปัญหาของชุมชนล้วนเป็นการแก้ปัญหาบนพื้นฐานของการปฏิบัติไม่มีการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง

ดังนั้น พลวัตของพื้นที่แสดงให้เห็นถึงการรุกคืบของภาครัฐที่ทำให้เกิดความสูญเสียต่อคุณสมบัติในการเป็นมรดกโลก การปรับตัวของชุมชนแสดงให้เห็นว่ารัฐไม่ได้มีการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง แต่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในทางปฏิบัติ ซึ่งปัญหาเชิงโครงสร้างยังคงอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

หมู่บ้านบ้านคลองเสลา (อยู่ด้านใต้) กับหมู่บ้านบ้านเขาเขียว (อยู่บนสุด) ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ระยะทาง 0 กิโลเมตร ส่วนหมู่บ้านบ้านอีพุ่งใหญ่ อยู่ตรงกลาง แนวกันชนถูกกันออกไป ประกาศเป็นป่าชุมชน 6,000 กว่าไร่ โดยไม่กลายเป็น Buffer Zone ซึ่งกรมป่าไม้ (รัฐ) กับกรมอุทยาน (รัฐ) ต่อสู้กันในเรื่องนี้ โดยเงื่อนไขการผนวก คือถ้าพื้นที่ใดไม่มีภาระผูกพันหรือไม่มีใครไปทำอะไรสามารถนำมาเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ แต่ถ้าพื้นที่ใดมีภาระผูกพันจะไม่สามารถนำมาเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าได้ กรมป่าไม้จึงไปคุยกับชาวบ้านว่าจะประกาศเป็นป่าชุมชนเพื่อไม่ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ในแง่ของการทำงานระหว่างป่าชุมชนกับแนวกันชนคือการรักษาสภาพป่าให้ดำรงอยู่ในขณะเดียวกับชาวบ้านสามารถเข้าไปทำมาหาอยู่หากินได้ กรมป่าไม้กังวลว่าส่วนนี้จะถูกผนวกไปเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จึงทำการตกลงกับชาวบ้าน และนำไปยึดโยงกับชุมชนให้ปลอดภัยอีกชั้นหนึ่ง

บ้านเขาเขียว

บ้านเขาเขียวอยู่ติดแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและไม่มี Buffer Zone ซึ่งมีป่าชุมชนพันกว่าไร่ อยู่นอกแนวกันชน ได้รับผลกระทบจากนโยบายทวงคืนผืนป่า คือ แนวกันชนถูกรวมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ก่อนปี พ.ศ. 2535 หมู่บ้านจะถูกย้ายออก จึงนำทหารมาเป็นพันธมิตรและเกิดโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โดยมีการรวมตัวในชุมชนไม่ขอย้ายออก หากย้ายออกต้องมีที่ดินที่อุดมสมบูรณ์เท่ากับที่อยู่ปัจจุบัน กระทั่งนำทหารมาตั้งกฎกติกาว่า ไม่กิน ไม่ค้า ไม่ล่าสัตว์ป่า จึงอยู่ได้มาถึงปัจจุบัน

บ้านอีพุ่งใหญ่

บ้านอีพุ่งใหญ่ มี 2 ความหมาย คือ มีป่าชุมชนห้าร้อยกว่าไร่ และพื้นที่ทหารขอใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้ โดยชาวบ้านนำทหารมาเป็นพันธมิตร พึ่งพาอาศัยกัน และนำกฎกติกาป่าชุมชนมาบังคับใช้ในพื้นที่ ในทางกลับกัน หากทหารเป็นเจ้าของพื้นที่ จะไม่มีใครมารบกวนได้ทั้งกรมป่าไม้และกรมอุทยาน บริเวณนี้จึงมีความเสถียรสูงมาก จะไม่มีการถูกผนวกหรือรบกวนด้วยนโยบายทวงคืนผืนป่า แม้จะอยู่ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็ตาม แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเพียงแค่ขอเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย โดยอาศัยอยู่หากินและใช้กฎกติกาป่าชุมชนมาบังคับเพื่อรักษาสภาพของพื้นที่ เมื่อมีประกาศนโยบายทวงคืนผืนป่ามาจนถึงปัจจุบัน บ้านอีพุ่งใหญ่จึงไม่ได้รับผลกระทบ เนื่องจากมีการสนับสนุนของฝ่ายทหาร

ซึ่งไม่สอดคล้องกับ นโยบายทวงคืนผืนป่า (2557) ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (14 มิถุนายน 2557) คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (17 มิถุนายน 2557) เนื่องจากแนวกันชนห้วยขาแข้งแต่เดิมสืบ นาคะเสถียร ได้กำหนดไว้และเมื่อมีการนำเสนอต่อมรดกโลกดังนั้น***แนวกันชนจึงมีสถานะล่อแหลมต่อการถูกถอนจากความเป็นมรดกโลก*** **เพราะมรดกโลกถูกรบกวนพื้นที่แนวกันชนแต่เดิม และภาครัฐละเมิดมรดกโลก** จากการขอใช้พื้นที่ของทหารจากกรมป่าไม้ในปี 2533 และการขยายพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าครั้งที่ 2 ในปี 2535 พร้อมกันนี้มีการเตรียมนำเอาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติไปเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยกระเวน จำนวนเนื้อที่ 34,729.49 ไร่ เมื่อมีการพิจารณาข้อมูลพื้นที่ภาระผูกพันของกรมป่าไม้ พื้นที่มีสภาพป่าที่มีความสมบูรณ์ที่ติดกับแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของส่วนราชการ ในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พื้นที่เตรียมจะผนวกเป็นครั้งที่ 3 จำนวน

เนื้อที่ 91,761 ไร่ และยังมีการนำเอาพื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่ที่เคยทำกินของชาวบ้านนำไปประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยทับเสลา-ห้วยระบำ จำนวนเนื้อที่ 16,207 ไร่ และยังมีการเตรียมการนำเอาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติไปเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยกระเวน จำนวนเนื้อที่ 34,729.49 ไร่ รวมจำนวนพื้นที่ป่ากันชนที่หายไปจำนวน 142,697.49 ไร่ จากข้อมูลเบื้องต้นนี้ทำให้การตัดขาดกันระหว่างคนกับป่าทั้งในมิติของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การพึ่งพา การใช้ประโยชน์ลบเลื่อนจากจากปฏิบัติการของภาครัฐอันเป็นผลมาจากนโยบายทวงคืนผืนป่านั้นเอง

ซึ่งสอดคล้อง ภูมินทร์ พาลุสุข และ อลงกรณ์ อรรคแสง (2562) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากนโยบายทวงคืนผืนป่า ที่มีต่อชาวบ้านในภาคอีสาน : กรณีศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า สภาวะการใช้อำนาจกีดกันชาวบ้านออกจากที่ดินทำกินของตนเองมี 4 รูปแบบ คือ การกีดกันโดยใช้กฎหมาย การกีดกันโดยใช้กำลังและการข่มขู่ การกีดกันโดยตลาด การสร้างความชอบธรรมโดยเจ้าหน้าที่รัฐ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านทั้งก่อนและหลังการประกาศนโยบายทวงคืนผืนป่า ได้แก่ ชาวบ้านไม่มีความสุขในการทำงานหลังจากมีการประกาศนโยบายทวงคืนผืนป่า เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในชุมชนหลังจากมีข้อพิพาทเรื่องที่ดิน สถานะทางการเงินของชาวบ้านย่ำแย่ ต้องกู้เงินและขายทรัพย์สินบางส่วนเพื่อสู้คดี สุขภาพของชาวบ้านแย่ลงหลังการประกาศนโยบายทวงคืนผืนป่าและการดำเนินคดีกับชาวบ้าน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

หมู่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แนวกันชนห้วยขาแข้ง ได้ร่วมมือกับทหารและกรมป่าไม้เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ของตนถูกผนวกเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ชุมชนต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้พื้นที่อนุรักษ์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล แม้ว่าจะมีความสุ่มเสี่ยง แต่ด้วยประวัติความเป็นมาของพื้นที่ที่เป็นพื้นที่แนวกันชนห้วยขาแข้งมาตั้งแต่เดิม ทำให้มีตราภูมิคุ้มครองในระดับหนึ่ง สถานภาพของพื้นที่แนวกันชนห้วยขาแข้งซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการประกาศมรดกโลกยังคงไม่ได้รับการรับรู้จากหน่วยงานภาครัฐหรือระดับนโยบาย หากยังได้รับการรับรู้ชุมชนสามารถใช้เงื่อนไขนี้ในการต่อสู้โดยอ้างว่าชุมชนอยู่ในพื้นที่แนวกันชนห้วยขาแข้ง และตามเงื่อนไขของมรดกโลกจำเป็นต้องรักษาพื้นที่นี้ไว้ เพื่อให้คนและป่าอยู่ร่วมกัน

หมู่บ้านบ้านคลองเสลามีสถานภาพเป็นป่าสงวนแห่งชาติจึงมีความสุ่มเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะถูกนโยบายทวงคืนผืนป่านำไปเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้จึงร่วมมือกับชาวบ้านทำให้บริเวณนี้เป็นป่าชุมชน จำนวน 8,620 ไร่ เพราะฉะนั้นบ้านคลองเสลากับกรมป่าไม้จึงสมประโยชน์กัน

หมู่บ้านเขาเขียว อยู่ติดแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีป่าชุมชนจำนวน 1,952 ไร่ อยู่ด้านนอก Buffer Zone ได้รับผลกระทบจากนโยบายทวงคืนผืนป่า คือ แนวกันชนหายไป เพราะไปรวมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในปี พ.ศ. 2534 ชาวบ้านจึงนำทหารมาเป็นพันธมิตร พร้อมทั้งได้มีการทำโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ และรวมตัวกันในชุมชนว่าไม่ขอย้ายออก หากย้ายออกรัฐต้องมอบที่ดินที่อุดมสมบูรณ์เท่ากับที่อยู่ปัจจุบัน ซึ่งรัฐไม่สามารถหาที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ได้ จึงได้นำทหารมาตั้งกฎกติกาในชุมชนว่า ไม่กิน ไม่ค้า ไม่ล่าสัตว์ป่าส่งผลให้ดำรงอยู่ได้มาจนถึงปัจจุบัน

หมู่บ้านอีพุ่งใหญ่มีป่าชุมชนจำนวน 528 ไร่ และพื้นที่ส่วนมากบริเวณชุมชนเป็นพื้นที่ทหารขอใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้ โดยไม่มีใครมารบกวนได้ทั้งกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ เพราะฉะนั้นบริเวณนี้จึงมีความเสถียรสูงมาก อีกทั้งจะไม่มีการถูกผนวกหรือรบกวนด้วยนโยบายทวงคืนผืนป่า โดยมีกฎกติกาป่าชุมชนมาบังคับทำให้สามารถรักษาสภาพของพื้นที่ได้

สรุปผลการวิจัย

หมู่บ้านทั้งสามที่อยู่ในพื้นที่แนวกันชนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนและการพึ่งพิงอำนาจของรัฐ เพื่อให้หน่วยงานรัฐคานอำนาจกันเองและสะท้อนกลยุทธ์ที่ชุมชนแต่ละแห่งใช้ในการดำรงชีวิตดังนี้

1. ร่วมมือกับกรมป่าไม้โดยให้กรมป่าไม้ได้รักษาพื้นที่ของตนเอง ขณะที่ชุมชนได้รับพื้นที่ป่าชุมชน
2. ร่วมมือกับทหารโดยทำข้อตกลงให้เขตครอบครองของทหารเป็นป่าชุมชน
3. ร่วมมือกับทหารในการรักษาป่าชุมชนภายใต้นโยบายบ้านเล็กในป่าใหญ่

ทั้งสามชุมชนแสดงให้เห็นถึงลักษณะของป่าชุมชนที่เกิดขึ้นและเป็นฐานการดำรงชีวิตของชุมชน ซึ่งการดำรงอยู่ได้ต้องใช้กลยุทธ์อย่างมากและพึ่งพิงหน่วยราชการ แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีสภาพเป็นจำเลย ต้องสมยอมกับอำนาจที่ใหญ่กว่าในการอยู่ร่วมกับป่า

การที่ชุมชนต้องใช้กลยุทธ์และพึ่งพิงหน่วยงานรัฐเช่นนี้ สะท้อนถึงการต่อสู้และการคานอำนาจระหว่างชุมชนและรัฐ ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้เป็นแบบแผนที่ตายตัว แต่เป็นการเจรจาต่อรองและปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดและรักษาทรัพยากรของตนเอง การที่ชุมชนต้องสมยอมกับอำนาจรัฐยังแสดงให้เห็นถึงความไม่สมดุลของอำนาจที่ชุมชนต้องเผชิญ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายทวงคืนผืนป่าได้ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติการของภาครัฐและข้อตกลงในเชิงพื้นที่ระหว่างภาครัฐและชุมชนซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในอนาคตได้

1.2 ปัญหาในเชิงโครงสร้างได้เกิดขึ้นอันเกิดจากนโยบาย กฎหมาย แต่การแก้ปัญหาจึงถูกผลักให้ระดับปฏิบัติการในเชิงพื้นที่จึงมีกฎกติการะหว่างผู้ปฏิบัติการและชุมชน แต่ปัญหาในเชิงโครงสร้างไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใดตั้งแต่ดีตจนถึงปัจจุบัน

1.3 แนวกันชนห้วยขาแข้งควรที่จะดำรงสถานะเป็นแนวกันชนเช่นเดียวกับในอดีตที่รัฐบาลยื่นขอให้เป็นมรดกโลก เพื่อช่วยลดความเสี่ยงต่อการถูกถอนสถานะมรดกโลกของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งและรักษาคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่นี้ให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

2.1 รัฐควรคำนึงถึงชุมชนในการเป็นสมการสำหรับการตัดสินใจ การที่รัฐวางสถานภาพตนเองอยู่เหนือชุมชนและกำหนดความเหมาะสมสิ่งที่ผิดที่ถูกทุกอย่างรัฐต้องปรับทัศนะท่าทีของตนเองต่อการอยู่ร่วมกันกับชุมชน

2.2 การอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติจากชุมชนทั้งที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ และแนวกันชน ตราบใดที่ชุมชนยังไม่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินนั้นก็จะเกิดนโยบายที่ไม่คงเส้นคงวาต่อชุมชนในอนาคตได้

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของรัฐและชุมชนอันเกิดจากนโยบายของคนกับป่า

3.2 การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินจากนโยบายทวงคืนผืนป่า

เอกสารอ้างอิง

กฤษกร วงค์กรวุฒิ. (2562). *50 ปี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง: ประวัติศาสตร์สู่อนาคต.* กรุงเทพฯ: ซันต้าการพิมพ์.

คณะกรรมการป่าชุมชนท่านหนึ่ง. (2561). คณะกรรมการป่าชุมชน. *สัมภาษณ์.* 4 มีนาคม.

คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (14 มิถุนายน 2557) *ที่ 64/2557 เรื่อง การปราบปรามและการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้.*

_____. (17 มิถุนายน 2557) *ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสภาวการณ์ปัจจุบัน.*

พระยาพนานุจร. (2513). *พระยาพนานุจรในวงการป่าไม้.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.

ภูมินทร์ พาลุสุข และ อลงกรณ์ อรรคแสง. (2562). การศึกษาผลกระทบจากนโยบายทวงคืนผืนป่าที่มีต่อชาวบ้านในภาคอีสาน: กรณีศึกษาในจังหวัดสกลนคร. *วารสารการบริหารปกครอง, 8*(2), 185-202.

วีรวัธน์ ธีรประสาธน์. (2538). *เขตกันชน คนกับป่า (2). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 41*(34), 38-39.

วีรวัธน์ ธีรประสาธน์. (2538). *เขตกันชนคนกับป่า (5). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 41*(37), 33.

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก. (2536). *การจัดการเขตกันชนในประเทศไทย รายงานการประชุมโดย ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ สุขวงศ์. (2545). เขตกันชนกับภาคีอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ. *ชีวปริทรรศน์, 4*(5), 71–74.

สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.) *ข้อมูลพื้นฐานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง.* ตู้ ปณ.7 อำลานสัก จังหวัดอุทัยธานี 61160

สืบ นาคะเสถียร, Belinda Stewart-Cox. (2533). *การเสนอชื่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่ - ห้วยขาแข้งเพื่อเข้าร่วมเป็นมรดกโลกกับ U.N.E.S.C.O.* กรุงเทพฯ: สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้.

หน่วยวิจัยแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2565). *จังหวัดอุทัยธานี. หน่วยวิจัยแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม*. สืบค้น 3 มีนาคม 2566**.** จาก https://web.facebook.com.

อารมณ์ เคนหล้า. (2544) เขตกันชน ทางออกใกล้ตัวเรื่อง “คน” กับ “ป่า”. *นิตยสารโลกสีเขียว, 10*(2), 61–69.

Ahmad, C. B., Abdullah, J., Jaafar, J., & Anuar, A. N. A. (2017). Spatial Adaptation of Protected Area Buffer Zones in Urban Setting: Impact on human and conservation agenda. *Environment-Behaviour Proceedings Journal, 2*(5), 65-69.

Ebregt, A., & Greve, P. D. (2000). *Buffer zones and their management. Policy and best practices for terrestrial ecosystems in developing countries. Theme Studies Series, 5*. Amsterdam: EC-LNV & IAC The Netherlands.

Lan, Y. J., & Hsu, T. W. (2021). Planning and management of coastal buffer zones in Taiwan. *Water, 13*(20), 2925.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 433-446.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Relationship between Academic Leadership Status of Administrators and Internal Supervision within Educational Institutions under the Primary Educational Service Office, Nakhon Pathom Area 2

Niramol Kaewsri[1*] and Kris Kittitanus[1]

[1] *Thonburi University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: yayeeyajai@gmail.com*

ABSTRACT

This Article aimed (1) to study the level of academic leadership status of school administrators under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2; (2) to study the level of internal supervision within schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2; and (3) to study the relationship between the academic leadership status of administrators and internal supervision within schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2. The population used in this research includes teachers and educational personnel of schools under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office, Area 2, academic year 2022, totaling 1,633 people.The sample group for this research includes 321 teachers and education personnel of schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2. This research tool was a questionnaire. Data analyses involved statistical programs, including frequency, percentage, standard deviation, and Pearson Product-Moment Correlation Coefficient. The findings were as follows: The overall level of academic leadership status of administrators under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, is high. When examining individual aspects, the aspects of communication and reflection of behavior towards teachers had the highest average, while the aspect of supporting professional development had the lowest average. The overall level of internal supervision within schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, is high, when examining individual aspects, providing alternatives, prioritizing work importance, and planning supervision had the highest average, followed by evaluating supervision outcomes and reporting, while current situation assessment and needs had the lowest average. The relationship between the academic leadership of administrators and internal supervision within schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2—the coefficient between academic leadership of administrators (X) and the internal supervision (Y) was significantly positive at the 0.01 level. The Pearson correlation coefficient is .881**.

Keywords: Academic Leadership, Schools Administrators, Internal Supervision

Received: 28 November 2023;
Revised: 9 May 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

นิรมล แก้วศรี[1*] และ กฤตฎ์ กิตติฐานัส[1]

[1] *มหาวิทยาลัยธนบุรี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: yayeeyajai@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 (2) ศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,633 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 การคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 321 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ ระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกำหนดทางเลือก จัดลำดับความสำคัญของงานและวางแผนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลการนิเทศและการรายงาน ส่วนด้านการประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .881**

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การนิเทศภายในสถานศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ ที่ครูควรมีทักษะ และคุณลักษณะที่รองรับเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กระบวนการนิเทศการศึกษาจึงถือเป็นภารกิจจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เป็นเป้าหมาย

สุดท้าย บุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดการศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะ และพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จ ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือ สนับสนุนให้กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการนิเทศภายในโรงเรียนและความสำเร็จของกิจการองค์การ เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อบทบาทผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคตนั้น จะต้องสร้างทั้งองค์การและปรับปรุงระบบใหม่ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของโครงสร้างสังคมใหม่ เปลี่ยนความรู้ในการสอนและหลักสูตร โดยจะต้องเน้นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ร่วมสร้างความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจ และประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อบรรลุตามเป้าหมาย มีการยอมรับฟังจากผู้ร่วมงาน และช่วยในการกำหนดทิศทางภายในโรงเรียนและยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นจะต้องมองการศึกษาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการบริหารเพื่อต่อสู้กับปัญหาที่จะต้องไม่ให้นักเรียนเผชิญหน้าอย่างโดดเดี่ยว

ภาวะผู้นำทางวิชาการและการนิเทศภายในโรงเรียนจึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะเป็นการช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะปรับปรุง การเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การนิเทศภายในโรงเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการนิเทศภายในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อดำเนินการสนับสนุน ช่วยเหลือโดยจะต้องมีขั้นตอน และกระบวนการภายใต้การประสานสัมพันธ์อันดีมีความร่วมมือต่อกันที่จะขับเคลื่อน โดยบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นหลัก อันได้แก่ ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครู ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อการเรียนของนักเรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาให้เต็มตามวัยและศักยภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา และการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญของผู้บริหาร ภายใต้ระบบและกลไกที่หลากหลายที่มีผลคุณภาพภายในของโรงเรียน ประกอบกับการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ บุญสุพร เพ็งทา ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 (12 มีนาคม 2565) ทำให้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในงานนิเทศคือ การนิเทศไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้สาเหตุเพราะ กำหนดการนิเทศไม่เป็นไปตามปฏิทินการนิเทศ เนื่องจากมีภาระงานอื่นเร่งด่วนเข้ามาแทรก ทำให้ไม่สามารถนิเทศได้ตามปฏิทิน จึงต้องมีความยืดหยุ่นในการกำหนดเวลาในปฏิทิน และเรื่องที่กำหนดไว้เพื่อเข้านิเทศต้องมีการปรับเปลี่ยนและบูรณาการเพราะเมื่อเข้านิเทศภายในโรงเรียน ทางโรงเรียนมีเรื่องอื่นที่เร่งด่วนและต้องการปรึกษาหารือจึงไม่สามารถนิเทศในเรื่องที่เตรียมไว้ได้ครบ ทำให้ต้องมีการสอบถามและพูดคุยเพิ่มเติมทางโทรศัพท์และไลน์ ส่วนในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19; โควิด-19) ส่งผลให้ไม่สามารถลงพื้นที่และเห็นสภาพจริงของการบริหารจัดการชั้นเรียน ทำให้การสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์กับครูลดน้อยลง ส่วนข้อดีคือทำให้การนิเทศออนไลน์เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น

จากสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียนที่มีหน้าที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศการสอน ได้เห็นถึงความสำคัญที่จะต้องมีการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งจะต้องส่งผลสัมฤทธิ์ต่อตัวผู้เรียนและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,633 คน ประกอบด้วย จำนวนผู้บริหารสถานศึกษา 150 คน และ ครูผู้สอนในสถานศึกษา 1,483 คน (ข้อมูล วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 120 โรงเรียน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 321 คน และทำการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยมีลักษณะเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยให้ผู้ตอบให้ ค่าคะแนนแต่ละระดับดังนี้

5 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการมากที่สุด
4 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการมาก
3 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการปานกลาง
2 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการน้อย
1 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยให้ผู้ตอบให้ค่าคะแนนแต่ละระดับดังนี้

5 หมายถึง การนิเทศมีการปฏิบัติตามมากที่สุด
4 หมายถึง การนิเทศมีการปฏิบัติตามมาก
3 หมายถึง การนิเทศมีการปฏิบัติตามปานกลาง
2 หมายถึง การนิเทศมีการปฏิบัติตามน้อย
1 หมายถึง การนิเทศมีการปฏิบัติตามน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนพิจารณาตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขหลังจากนั้นผู้วิจัยนำผลการตรวจสอบไปหาค่า

ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามหรือ IOC (Index of item Objective Congruence) หรือค่าดัชนีความสอดคล้องมาคำนวณเพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะที่ต้องการวัด

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

∑R หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยได้ค่าตามความสอดคล้องมีค่า (IOC : Index of Item – objective Congruence) อยู่ในช่วง 0.50 ขึ้นไป ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินค่าความเชื่อมั่น ถ้ามีค่า 0.75 ขึ้นไป แสดงว่า แบบสอบถามนั้นถือว่าใช้ได้ โดยค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเท่ากับ .986 และแบบสอบถามเรื่องการนิเทศภายในสถานศึกษา เท่ากับ .972

3. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) โดยค่า Reliability

3. สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรีถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์ในรูปแบบของ Google Form พร้อมหนังสือแนะนำตัวไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

4.3 ผู้วิจัยตรวจสอบแบบประเมินที่รับกลับคืนแล้วคัดเลือกเฉพาะแบบประเมินที่มีความสมบูรณ์ ที่สุดเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าร้อยละ (Percentage = %)

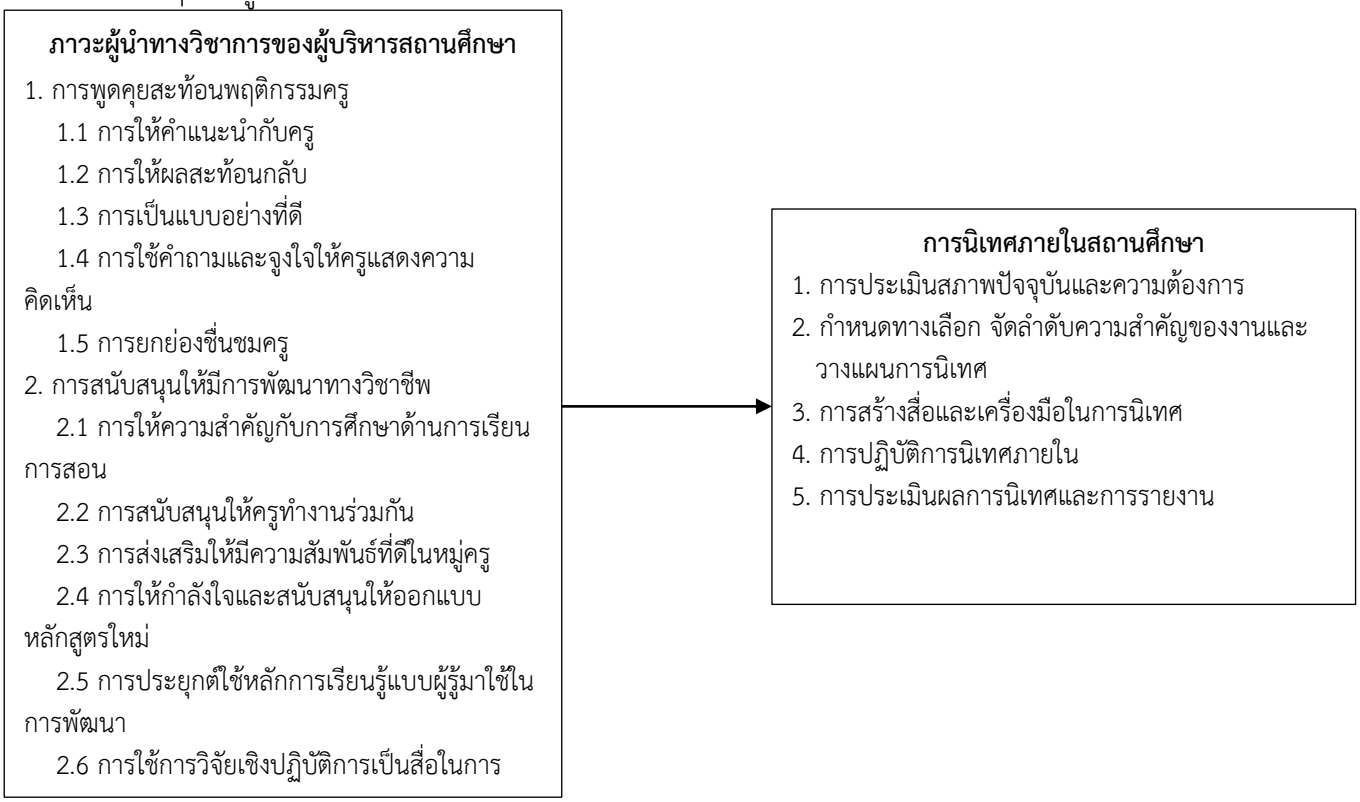
5.1.2 วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและวิเคราะห์การนิเทศภายในสถานศึกษาใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

5.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ในการวิเคราะห์หาว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับของความสัมพันธ์
0.90 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
0.70 - 0.90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
0.50 - 0.70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
0.30 - 0.50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
0.00 - 0.30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการตามทฤษฎีของ บลาสและบลาส (Blase and Blase, 2004) สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในผู้วิจัยได้ทำการการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยของนักการศึกษาและนักวิชาการต่างๆ ของผู้วิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	การพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครู	4.170	.457	มาก	1
2.	การสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ	3.996	.697	มาก	2
	รวม	4.083	.558	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.170, S.D. = .457) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การให้ผลสะท้อนกลับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.717, S.D. = .420) รองลงมาได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{x}$ = 4.108, S.D. = .600) ส่วนการยกย่องชื่นชมครู มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 3.927, S.D. = .567)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครู

	ผู้บริหารการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครู	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	การให้คำแนะนำกับครู	4.080	.514	มาก	3
2.	การให้ผลสะท้อนกลับ	4.717	.420	มาก	1
3.	การเป็นแบบอย่างที่ดี	4.108	.600	มาก	2
4.	การใช้คำถามและจูงใจให้ครูแสดงความคิดเห็น	4.020	.585	มาก	4
5.	การยกย่องชื่นชมครู	3.927	.567	มาก	5
	รวม	4.170	.457	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.170, S.D. = .457)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การให้ผลสะท้อนกลับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.717, S.D. = .420) รองลงมาได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{x}$ = 4.108, S.D. = .600), การให้คำแนะนำกับครู ($\bar{x}$ = 4.080, S.D. = .514) และการใช้คำถามและจูงใจให้ครูแสดงความคิดเห็น ($\bar{x}$ = 4.020, S.D. = .585) ส่วนการยกย่องชื่นชมครู มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = 3.927, S.D. = .567)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำทางวิชาการสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ

	การสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	การให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการเรียนการสอน	4.192	.672	มาก	2
2.	การสนับสนุน ให้ครูทำงานร่วมกัน	4.282	.711	มาก	1
3.	การส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ครู	4.115	.729	มาก	4
4.	การให้กำลังใจและสนับสนุนให้ออกแบบหลักสูตร	4.124	.835	มาก	3
5.	การประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้รู้มาใช้ในการพัฒนา	4.016	.784	มาก	5
6.	การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสื่อในการตัดสินใจด้านการเรียนการสอน	3.245	.737	มาก	6
รวม		3.996	.697	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.996, S.D. = .697)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการสนับสนุน ให้ครูทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.282, S.D. = .711) รองลงมาได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.192, S.D. = .672), การให้กำลังใจและสนับสนุนให้ออกแบบหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.124, S.D. = .835), การส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ครู ($\bar{X}$ = 4.115, S.D. = .729) และการประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้รู้มาใช้ในการพัฒนา ($\bar{X}$ = 4.016, S.D. = .784) ส่วนการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสื่อในการตัดสินใจด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.245, S.D. = .737)

2. ระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

ผลการศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

	การนิเทศภายในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	การประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการ	4.136	.687	มาก	5
2.	กำหนดทางเลือก จัดลำดับความสำคัญของงานและวางแผนการนิเทศ	4.304	.585	มาก	1
3.	การสร้างสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ	4.189	.723	มาก	3
4.	การปฏิบัติการนิเทศภายใน	4.172	.625	มาก	4
5.	การประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล	4.189	.695	มาก	2
	รวม	**4.198**	**.608**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.198, S.D. = .608) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกำหนดทางเลือก จัดลำดับความสำคัญของงานและวางแผนการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.304, S.D. = .585) รองลงมาได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล ($\bar{X}$ = 4.189, S.D. =.695), การสร้างสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ($\bar{X}$ = 4.189, S.D. =.723), และการปฏิบัติการนิเทศภายใน ($\bar{X}$ = 4.172, S.D. =.625), ส่วนด้านการประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.136, S.D. = .687)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

	X1	X2	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Xtotal	Ytotal
X1	1								
X2	.867**	1							
Y1	.748**	.790**	1						
Y2	.792**	.715**	.794**	1					

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 (ต่อ)

	X1	X2	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Xtotal	Ytotal
Y3	.808**	.885**	.735**	.712**	1				
Y4	.780**	.807**	.838**	.852**	.869**	1			
Y5	.697**	.762**	.853**	.704**	.785**	.892**	1		
Xtotal	.950**	.979**	.799**	.770**	.883**	.823**	.761**	1	
Ytotal	.832**	.866**	.920**	.877**	.898**	.968**	.926**	.881**	1

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .881^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r\ X_2 : Y = .886^{**}$) รองลงมาได้แก่ ด้านผู้บริหารการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครู ($r\ X_1 : Y = .832^{**}$)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 มีการพัฒนาผู้บริหารในสังกัดให้มีความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และวิสัยทัศน์ การเป็นผู้นำและการบริหารทางวิชาการ ที่สามารถนำบุคลากรภายในสถานศึกษาให้ดำเนินการจัดการศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสบความสำเร็จในการสอนและการเรียนรู้ ส่วนการให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการเรียนการสอน มีผลในการพัฒนาบุคลากรที่ตอบสนองความต้องการของครู การให้ความสำคัญในส่วนนี้จะทำให้ครูได้เรียนรู้ กลยุทธ์ใหม่และเทคนิคการเรียนรู้ใหม่ และการสนับสนุนการพัฒนาจะผลักดันให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่งคือ เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกทำให้มีประสบการณ์ในการทำงานที่หลากหลาย จึงสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ กลยุทธ์และเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านต่างๆ มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่จะคอยส่งเสริมและสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เข้าใจและเข้าถึงครูมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครูมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการให้ความสนใจ ใส่ใจด้านวิชาการสูง มีการใช้กระบวนการ PLC อย่างต่อเนื่อง มีทักษะการโค้ช (Coaching Skill) ที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดึงศักยภาพและประสิทธิภาพจากผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ทักษะการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา (Rapport Building for Coaching) ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ทักษะการถาม (Questioning skill for coach) ทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การเล่าเรื่อง (Story telling) การจูงใจ (Motivation) และการสื่อสาร (Communication) มีความเป็นผู้นำทางวิชาการในการแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูในด้านการให้ผลสะท้อนกลับ คือมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนของครูภายในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย การเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารต้นแบบโดยร่วมปฏิบัติงานกับครูทุกขั้นตอน ทำให้ครูมีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของงาน สามารถแก้ไขปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา การให้คำแนะนำกับครูเพื่อชี้แนะถึงพฤติกรรมที่

ควรแก้ไขของครู มีการรับฟังและแบ่งบันประสบการณ์ การใช้คำถามและจูงใจให้ครูแสดงความคิดเห็น เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างอิสระ และมีการยกย่องชื่นชมครู การเสริมแรง เสริมกำลังใจในการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมโครงการวิชาการ โดยส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการยกย่องชื่นชม ให้รางวัลและสร้างแรงจูงใจ จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรองกาญจน์ อรุณเมฆ (2564) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการพูดคุยสะท้อน พฤติกรรมครู และด้านการสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ ตามลำดับ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการสอน ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการวางแผนกำหนดภารกิจ และด้านการจัดหลักสูตรและการสอน ตามลำดับ

ผลการศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดทางเลือก จัดลำดับความสำคัญของงานและวางแผนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศและการรายงาน ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศและการปฏิบัติการนิเทศภายใน ส่วนด้านการประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีการส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารหลักสูตร มีการจัดกระบวนการเรียน มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา พัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา พัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาได้อย่างมี คุณภาพ ตามนโยบาย Future Classroom ภายในสถานศึกษามีรูปแบบของการพัฒนาองค์กร (Organization Development) อย่างหนึ่งซึ่งถือว่าการนิเทศการศึกษา เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงการดำเนินการสนับสนุน ช่วยเหลือที่จะต้องมีขั้นตอน และกระบวนการภายใต้การประสานความสัมพันธ์อันดีมีความร่วมมือต่อกันที่จะขับเคลื่อน โดยบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นหลัก อันได้แก่ ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครู เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อการเรียนของนักเรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาให้เต็มตามวัยและศักยภาพ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชคระวี เจียมพุก (2563) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลนครปฐม พบว่า กระบวนการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลนครปฐม โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงมัชฌิมเลข คณิตจากมากไปหาน้อยดังนี้ การอำนวยการ การประสานงาน การออกแบบวิธีการทำงาน การประเมินสภาพงาน การจัดลำดับความสำคัญของงาน และการจัดสรรทรัพยากร ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร วัตถุ (2560) ได้วิจัยเรื่องการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียง ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล

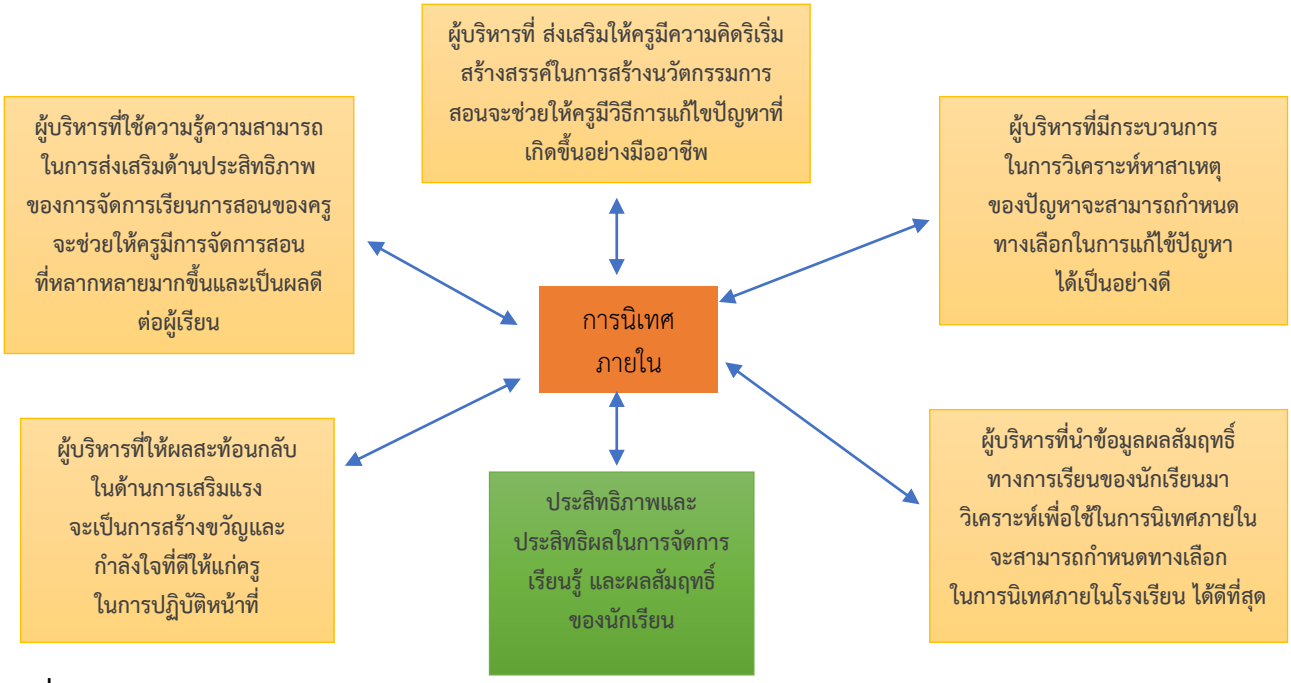
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .881** ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้นจะช่วยให้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำจึงจำเป็นที่

จะต้องมีความสามารถในการบริหารงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา อันได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพ พัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการบริหารการศึกษาและหลักสูตรการสอน จัดให้มีการวัดและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญที่จะบังคับบัญชาครูและบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาพึงถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะกำกับการนิเทศ ติดตามการสอนของบุคลากรครูและจำเป็นที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาภรณ์ เรืองเจริญ (2560) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการใช้โอกาสใช้ความเป็นผู้นำอย่างเต็มศักยภาพและหันมาทุ่มเทให้กับงานบริหารโรงเรียนเป็นหลัก ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ ส่วนแนวคิดของ เพ็ญนภา พลับฉิม (2559) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการเน้นกิจกรรมการเรียนการสอน แก้ไขการจัดการเรียนการสอนเป็นความสามารถโน้มน้าวจูงใจหรือชี้นำบุคคลในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นำความรู้ทักษะต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ กำกับติดตามให้บุคคลทำงานเป็นระบบ แนะแนวประสานงานให้ความสะดวก สร้างความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจและความอบอุ่นในการร่วมงาน ดูแลให้ความช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญของผู้บริหาร ภายใต้ระบบและกลไกที่หลากหลายที่มีผลต่อคุณภาพภายในของโรงเรียน กระบวนการนิเทศการศึกษา จึงถือเป็นภารกิจจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจาก บุคลากรหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เป็นเป้าหมายสุดท้าย บุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดการศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะและพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จ ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือ สนับสนุนให้กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ทั้งยังเป็น ส่วนสำคัญในการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของภัททิยา ชื่นวิเศษ (2560) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำการทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ด้านวัดประเมินผลและวิจัย การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามลำดับและความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงาอยู่ในระดับสูง (r =0.575) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันสุไลมาน แวสุหลง (2564) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานีพบว่า ภาพรวมภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรินทร์ อุตสาหะ (2564) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศ ภายในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมากและมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์มากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือ รองลงมา คือ ด้านการยอมรับนับถือและด้านการประสานงาน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 ครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารจะ

มีความสัมพันธ์อย่างมากกับการนิเทศภายในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารจะต้องมีการพูดคุยและสะท้อนพฤติกรรมกับครู โดยจะต้องให้ผลสะท้อนกลับ ในด้านการเสริมแรง เสริมกำลังใจให้แก่ครูในการปฏิบัติหน้าที่ ยกย่องชื่นชมครูที่ปฏิบัติการสอนดีเด่น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนของครูภายในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย การตรียมแผนการสอนที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้ครูมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมการสอน ร่วมแนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมืออาชีพ และหากผู้บริหารมีการประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการในสถานศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องใช้กระบวนการในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาเพื่อจะกำหนดทางเลือกในการแก้ไข้ปัญหา นำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการนิเทศภายในและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในโรงเรียน จะส่งให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของครูและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ รายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับการนิเทศภายในสถานศึกษา (Y) มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .881**

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 ซึ่งภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลจากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่แท้จริงที่ต้อง พิจารณารายด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด 3 ลำดับ ได้ดังนี้

1.1 การสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ

1.1.1 การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสื่อในการตัดสินใจด้านการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 ควรมีนโยบายขับเคลื่อนหรือโครงการเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการให้เกิดการวิจัยอย่างมีคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจปัญหาและแก้ปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนได้มากขึ้น และส่งเสริมให้งานวิจัยมีผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเพิ่มขึ้นตามลำดับ

1.1.2 การประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้รู้มาใช้ในการพัฒนาสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 ควรจัดทำยุทธศาสตร์การอบรมเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ตระหนักถึง ความสำคัญของการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่มาใช้ในการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมการทดลองการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ในชั้นเรียน โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้นำที่สร้างวัฒนธรรมของการร่วมมือ การส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของครู

1.1.3 การส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ครู ผู้บริหารควรใช้ทักษะการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา (Rapport Building for Coaching) การสร้างความสัมพันธ์เป็นกระบวนที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะเป็นกระบวนการแรกที่จะทำให้ คนสองคนไว้วางใจกัน แล้วมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างคน 2 คน จุดประสงค์ของการสร้างความสัมพันธ์ เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับผู้ที่พูดคุยด้วย พร้อมเชื่อใจและเปิดใจให้ความร่วมมือในการโค้ชการคิด หรือการพูดคุยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพูดคุย ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนของครูเกิดเป็นแรงบันดาลใจต่อเพื่อนครูด้วยกัน มีการจัดครูเป็นโค้ชร่วมกันเพื่อสังเกตการสอนในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ครูร่วมกันวางแผนและจัดเตรียมการเรียนการสอนมากขึ้น โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความมั่นใจในตัวเองในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู้เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ใช้วิธีการเสริมแรงให้ครูมีความพยายามในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้คำแนะนำการเตรียมการสอนที่หลากหลาย สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับครูและครูกับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนางานต่อไป

1.2 การนิเทศภายในสถานศึกษา

1.2.1 การประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดการประชุมเพื่อทำการประเมินสภาพปัจจุบันและความต้องการเพราะ สามารถนำไปกำหนดแผนงานที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน และมีความชัดเจนในการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสำรวจและประเมินความต้องการของครูด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพ สำรวจและประเมินความต้องการของครูด้านการพัฒนาโรงเรียน เน้นใช้กระบวนการในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาเพื่อจะกำหนดทางเลือกในการแก้ไข้ปัญหา กำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในโรงเรียน จัดทำเครื่องมือต่างๆ เพื่อใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานการนิเทศภายใน และจัดทำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการนิเทศภายใน

1.2.2 การปฏิบัติการนิเทศภายใน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมปรึกษาหารือหลังจากจัดกิจกรรมการนิเทศเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีกิจกรรมการนิเทศโดยอ้อม เช่น การให้ศึกษาเอกสาร การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้คณะครูเข้าใจบทบาทของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อดำเนินกิจกรรมการนิเทศโดยตรง เช่น การสังเกต การสอน การสาธิตการสอน การสนทนาทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องร่วมกันกำหนดปฏิทินการนิเทศการศึกษา มีการกำกับติดตามการปฏิบัติงานสนับสนุนการนิเทศภายในโรงเรียน มีการประชุมสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน และแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในเพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 การสร้างสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้ครูทดลองใช้สื่อและเครื่องมือก่อนนำสื่อ เครื่องมือไปใช้ มีการจัดเตรียมสื่อ โสตทัศนูปกรณ์ หรือสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการนิเทศภายใน เช่น อินเตอร์เน็ต วีดีทัศน์ วีซีดี ชุดการเรียน จะต้องดำเนินการสร้างเครื่องมือการนิเทศโดยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์และ

รูปแบบที่กำหนดไว้ สนับสนุนงบประมาณอุปกรณ์เพื่อปรับปรุงสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และพิจารณาข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเลือกสื่อและเครื่องมือเพื่อตรวจคุณภาพการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

2.2 ควรทำการศึกษาในสถานที่แตกต่างกัน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้มีความครอบคลุมของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

กรองกาญจน์ อรุณเมฆ. (2564*). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.

_____. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

จรินทร์ อุตสาหะ.(2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

โชคระวี เจียมพุก. (2563). *กระบวนการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลนครปฐม*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ณัฐพร วัตถุ (2560). *การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).

เพ็ญนภา พลับฉิม. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).

ภัททิยา ชื่นวิเศษ (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการ ดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพังงา.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

วันสุไลมาน แวสุหลง. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุพล วังสินธ์. (2551). การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา*. วารสารวิชาการ, 5*(6), 29-30.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 447-458.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Utilization of The Financial Statement Information for The Administration of The Agricultural Cooperative Administration Department

Napanun Srichaichana[1*] and Nakhun Thoraneenitiyan[2]

[1] *Master of Arts (Cooperative Economics), Department of Cooperatives, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Cooperatives, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: napanun.s@ku.th*

ABSTRACT

This research article has the objectives (1) to study the utilization of financial statements in the administration of agricultural cooperatives management, and (2) to study the limitations arising from the use of financial statements by agricultural cooperatives management. This research is quantitative. The sample consists of 349 agricultural cooperative managements. Questionnaires were used as the data collection tool. The statistics used for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation. The study findings indicate that first, most agricultural cooperative management utilizes financial data for management, including planning, directing, decision-making, and controlling. Overall, the utilization of financial data is at a high level, especially in the controlling aspect. They normally use financial data for procurement and credit management in the merchandising business. Furthermore, the management also used the financial data in the decision-making and directing process for financial business. Second, most agricultural cooperative management has problems or limitations in utilizing financial data, particularly related to the quality of information. These include completeness, neutrality, free from error, comparability, verifiability, timeliness, and understandability. Overall, the level of problems or limitations is relatively low.

Keywords: Financial Statement Information, Administration, Agricultural Cooperative, Agricultural Cooperative Administration Department

Received: 21 November 2023;
Revised: 6 May 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร

นภานันท์ ศรีชัยชนะ[1*] และ ณคุณ ธรณีนิติญาณ[2]

[1] *ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ภาควิชาสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: napanun.s@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินที่ใช้ในการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร และ (2) เพื่อศึกษาข้อจำกัดจากการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตร จำนวน 349 ราย เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารทั้งด้านการวางแผน การควบคุม การสั่งการและการตัดสินใจ โดยรวมการใช้ประโยชน์อยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงาน ด้านการควบคุมมากที่สุดสำหรับบริหารจัดการในธุรกิจด้านจัดหาสินค้ามาจำหน่าย และด้านสินเชื่อ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงาน ด้านการตัดสินใจและสั่งการมากที่สุดสำหรับบริหารจัดการในธุรกิจด้านสินเชื่อ ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินตามลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ ประกอบด้วยด้านการแสดงข้อมูลครบถ้วน การแสดงข้อมูลด้วยความเป็นกลาง การแสดงข้อมูลปราศจากข้อผิดพลาด การแสดงข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้ การแสดงข้อมูลสามารถยืนยันได้ การแสดงข้อมูลทันเวลา และการแสดงข้อมูลสามารถเข้าใจได้ ซึ่งมีระดับของปัญหาหรือข้อจำกัดโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

คำสำคัญ: ข้อมูลงบการเงิน, การบริหารงาน, สหกรณ์การเกษตร, ฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2564 มีพื้นที่ทั้งหมด 320.70 ล้านไร่ จัดเป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรจำนวน 149.24 ล้านไร่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จากข้อมูลสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ณ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 เกษตรกร มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร จำนวน 4,139 แห่งมีสมาชิกจำนวน 12.04 ล้านคน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของสมาชิกที่ประกอบอาชีพเกษตรกรด้วยกันตามหลักการสหกรณ์คือการช่วยเหลือตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2550) มีหน่วยงานจากภาครัฐให้คำแนะนำและควบคุมกำกับดูแล คือกรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้การรวมกลุ่มกันดำเนินการเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ พร้อมสนับสนุนและส่งเสริม ช่วยพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ โดยการเผยแพร่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ให้แก่บุคลากรสหกรณ์ และประชาชนทั่วไป เพื่อสหกรณ์ทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สหกรณ์การเกษตรนับได้ว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ มีลักษณะเฉพาะ ทั้งในด้านของความซับซ้อนของผลิตภัณฑ์และบริการ ความรู้ สมรรถนะ การตลาด และเทคโนโลยี การบริหารสหกรณ์การเกษตรให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสหกรณ์การเกษตรนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย มีการ

เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้บริหารงานแทนสมาชิก มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการทั้งปวง และเพื่อให้สหกรณ์ดำเนินการบริการแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง คณะกรรมการดำเนินการจัดจ้างผู้จัดการและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานของสหกรณ์ โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้สั่งการพร้อมทั้งควบคุมให้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายที่วางแผนไว้ ฝ่ายจัดการจะต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกเดือนต่อคณะกรรมการและจัดทำงบการเงินทุกสิ้นรอบปีบัญชี เพื่อแสดงฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของสหกรณ์ งบการเงินนั้นเป็นรายงานที่สหกรณ์นำเสนอให้แก่สมาชิกในรูปแบบรายงานประจำปี ต้องเป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผ่านการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชี คณะกรรมการดำเนินการของหสกรณ์จะเรียกประชุมใหญ่สามัญประจำปี ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ และต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดหรือไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน ซึ่งสมาชิกในที่ประชุมใหญ่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเรื่องทั้งปวงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของสหกรณ์ และต้องเสนอรายการหรือรายงานของสหกรณ์ต่อทางราชการตามแบบและระยะเวลาที่ทางราชการกำหนด (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2550) ซึ่งงบการเงินจะแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นต่อสินทรัพย์ กำไร และเงินปันผลในอดีตที่ผ่านมา หากผู้บริหารทำความเข้าใจคำว่าบัญชีเกิดขึ้นได้อย่างไร และการใช้ประโยชน์จากงบการเงิน ก็จะสามารถเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นและความสำคัญของข้อมูลทางบัญชี (เอนจีน เอฟ. บริกแฮม, โจเอล เอฟ. ฮูสตัน, 2544) คณะกรรมการจำเป็นต้องนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อสร้างผลตอบแทนจากการลงทุน สร้างความพึงพอใจในผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น และธุรกิจยังมีความจำเป็นที่จะต้องป้องกันความเสี่ยงอาจเกิดขึ้น ที่จะส่งผลให้ธุรกิจสหกรณ์สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้การแข่งขันกับธุรกิจอื่นๆ ที่มีการดำเนินลักษณะประเภทธุรกิจเดียวกัน (วิบูล จารุวงศ์วณิชย์, 2548) หากผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการเงินมาใช้ในการบริหารงาน ทั้งด้านการวางแผน การควบคุม การตัดสินใจและสั่งการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2563) จะส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ และด้วยปัญหาหรือข้อจำกัดของข้อมูลงบการเงินตามลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมป์, 2564) ประกอบกับคณะกรรมการที่เลือกตั้งมาจากกลุ่มสมาชิกด้วยกันนั้น ดำรงตำแหน่งวาระหนึ่งได้ไม่เกิน 2 ปี และไม่สามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ ต้องเว้นช่วงเพื่อให้สมาชิกทำการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่มาบริหารงานต่อ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2550) อาจทำให้มีปัญหาในการดำเนินงานต่อเนื่องของการดำเนินงานตามแผนนโยบายเดิม และอาจทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันเวลาได้ ส่งผลต่อการเติบโตของสหกรณ์ และคุณภาพชีวิตของสมาชิก

จากปัญหาข้างต้นผู้ทำการศึกษาจึงต้องการค้นคว้าการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน พร้อมทั้งศึกษาถึงปัญหาหรือข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำไปสู่การวางแผนพิจารณาส่งเสริมจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ความสามารถของฝ่ายบริหาร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงเศรษฐกิจได้ และส่งผลต่อการเติบโตของสหกรณ์การเกษตรในอนาคตควบคู่กับคุณภาพชีวิตของสมาชิกที่เป็นเกษตรกรให้ดีขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินที่ใช้ในการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร
2. เพื่อศึกษาปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินที่ใช้ในการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารในสหกรณ์การเกษตร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 จำนวน 4,139 คน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565) จากสหกรณ์การเกษตรทั่วประเทศกลุ่มตัวอย่าง หาด้วยสูตร Taro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) ได้จำนวนตัวอย่าง 365 คน และคัดเลือกการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตามการแบ่งส่วนกำกับดูแลของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามการแบ่งส่วนกำกับดูแลของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์

ส่วนภาคของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์	ประชากรที่ใช้ในการศึกษา		กลุ่มตัวอย่าง
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1	262	6.33	23
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 2	262	6.33	23
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 3	462	11.16	41
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4	491	11.86	43
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 5	617	14.91	54
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 6	446	10.78	39
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7	493	11.91	44
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 8	387	9.35	34
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 9	436	10.53	39
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10	283	6.84	25
รวมทั้งประเทศ	4,139	100	365

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2565)

จากกลุ่มตัวอย่างแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตารางที่ 1 แล้วผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบ่งตามชั้นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่าเทียมกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยมีการสอบถามฝ่ายบริหารในสหกรณ์การเกษตร ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารในสหกรณ์การเกษตร ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจสหกรณ์การเกษตร (ข้อมูลปีงบประมาณ 2565) พิจารณาการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงาน ของฝ่ายบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร และพิจารณาการมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้ข้อมูลงบการเงิน ของฝ่ายบริหารงานของสหกรณ์การเกษตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

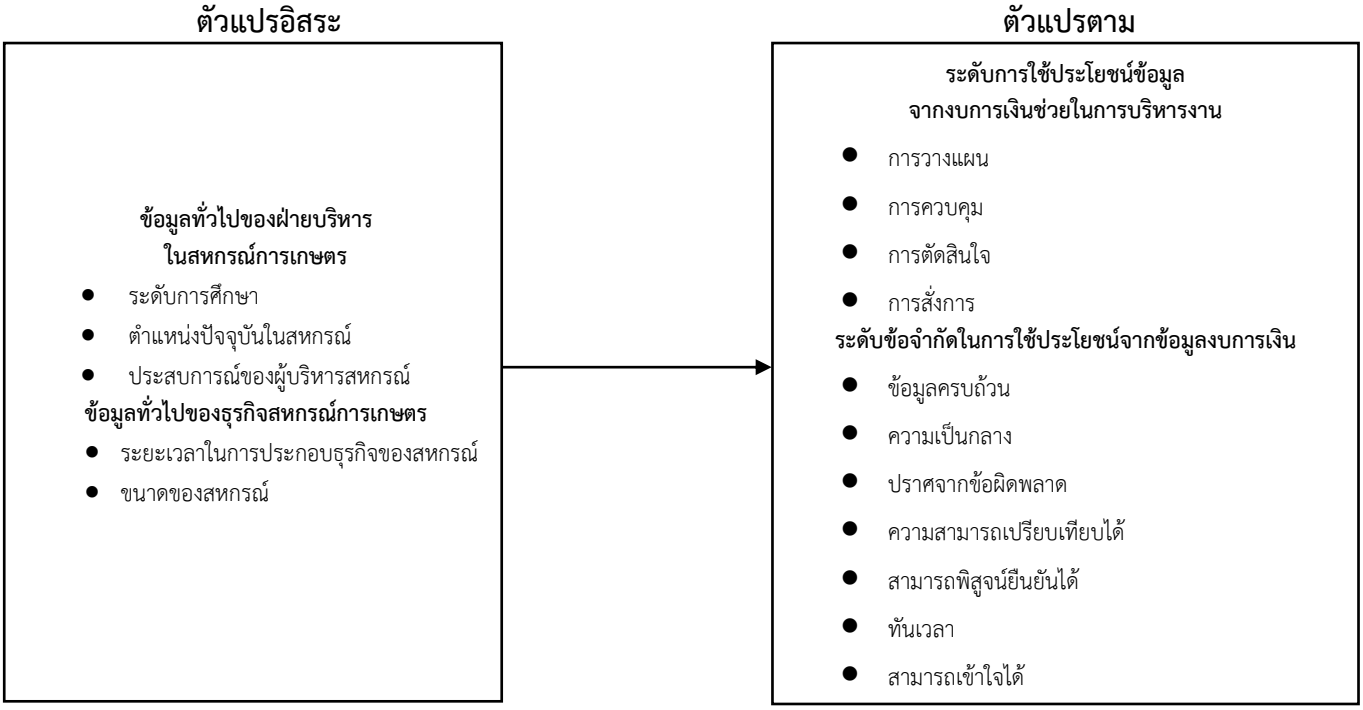
3.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด จัดส่งแก่สหกรณ์การเกษตรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 365 แห่ง โดยผู้ศึกษาได้แนบซองตอบกลับมายังผู้ศึกษาหรือตอบกลับผ่านแอพพลิเคชั่นไลน์มายังผู้ศึกษาโดยตรง ซึ่งผู้ศึกษาได้รับแบบสอบถามตอบกลับมาจำนวน 349 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 95.62 ของประชากรตัวอย่าง และแบบสอบถามตีกลับเนื่องจากเลิกสหกรณ์ในปีที่ทำการศึกษา จำนวน 16 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 4.38 ของประชากรตัวอย่าง

3.2 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้ทำการศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ตำรา รายงานการวิจัย บทความในวารสารทางวิชาการ และแหล่งข้อมูลในระบบสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ของเว็บไซต์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่นที่ต้องการศึกษา เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูล ในเชิงพรรณนา ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย จะเห็นได้ว่าเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของฝ่ายบริหารในสหกรณ์การเกษตร และข้อมูลทั่วไปของธุรกิจสหกรณ์การเกษตร จะส่งผลต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลจากงบการเงิน เพื่อช่วยในการบริหารงาน ตามทฤษฎีของ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2563) เพื่อการบริหารงาน ในด้านการวางแผน การควบคุม การตัดสินใจและสั่งการ และการศึกษาข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร ตามลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินทั้งเชิงคุณภาพเชิงพื้นฐาน และลักษณะเชิงคุณภาพเสริมของข้อมูล และจากแนวคิดของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมป์ (2558) ให้คำนิยามของลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินคือประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ประกอบด้วยลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐาน เป็นข้อมูลทางการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้ เมื่อข้อมูลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม โดยพิจารณาจากความครบถ้วน ความเป็นกลาง การปราศจากข้อผิดพลาด และลักษณะเชิงคุณภาพเสริมคือเป็นข้อมูลทางการเงินที่สามารถเพิ่มประโยชน์ได้ด้วยลักษณะคุณภาพเสริม ประกอบด้วย ความสามารถเปรียบเทียบได้ ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความทันเวลา และความสามารถเข้าใจได้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร

ผลการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารในตำแหน่งผู้จัดการสหกรณ์ วิเคราะห์ได้ว่าส่วนใหญ่ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงาน เรียงตามลำดับการเลือกใช้ประโยชน์จากงบการเงินเพื่อการบริหารงานได้

ดังนี้ ด้านการวางแผน ร้อยละ 66.20 มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจและสั่งการ ร้อยละ 65.90 และด้านการควบคุม ร้อยละ 65.30 โดยการจัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อวางแผนมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเกี่ยวกับการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายมากที่สุด ร้อยละ 89.40 รองลงมาคือธุรกิจสินเชื่อ ร้อยละ 87.70 การจัดการการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการควบคุมมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเกี่ยวกับการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายมากที่สุด ร้อยละ 90.00 รองลงมาคือธุรกิจสินเชื่อ ร้อยละ 87.10 และการจัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการการตัดสินใจและสั่งการมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเกี่ยวกับการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายมากที่สุด ร้อยละ 87.10 รองลงมาคือธุรกิจสินเชื่อ ร้อยละ 85.70 เมื่อวิเคราะห์ระดับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตรรายด้าน พบว่าระดับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินมากที่สุดในด้านการควบคุมสำหรับการดำเนินงานจัดหาสินค้ามาจำหน่ายและการดำเนินงานสินเชื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.30 (SD=0.78) และ 4.27 (SD=0.81) และระดับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินมากที่สุดในด้านการตัดสินใจและสั่งการการดำเนินงานด้านสินเชื่อมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 (SD=0.79) ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร

n = 349

ด้านการจัดการ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน	ไม่ใช้		ใช้		ระดับการใช้ประโยชน์ (คำนวณเฉพาะที่เลือก “ใช้”)		
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ %	จำนวน (ราย)	ร้อยละ %	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
เพื่อการวางแผน							
การเงิน	65	18.60	284	81.40	3.84	0.94	มาก
สินเชื่อ	43	12.30	306	87.70	4.15	0.77	มาก
การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	37	10.60	312	89.40	4.17	0.87	มาก
การรวบรวมผลิตผล/ผลิตผลแปรรูป	134	38.40	215	61.60	4.00	0.90	มาก
การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	176	50.40	173	49.60	4.10	0.88	มาก
การใช้ประโยชน์จากข้อมูลการเงิน เพื่อการวางแผน	**118**	**33.80**	**231**	**66.20**	**4.07**	**0.72**	**มาก**
เพื่อการควบคุม							
การเงิน	69	19.80	280	80.20	4.12	0.89	มาก
สินเชื่อ	45	12.90	304	87.10	4.27	0.81	มากที่สุด
จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	35	10.00	314	90.00	4.30	0.78	มากที่สุด
การรวบรวมผลิตผล/ผลิตผลแปรรูป	127	36.40	222	63.60	4.11	0.84	มาก
การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	173	49.60	176	50.40	4.05	0.99	มาก
การใช้ประโยชน์จากข้อมูลการเงิน เพื่อการควบคุม	**121**	**34.70**	**228**	**65.30**	**4.17**	**0.75**	**มาก**
เพื่อการตัดสินใจและสั่งการ							
การเงิน	64	18.30	285	81.70	3.83	0.97	มาก
สินเชื่อ	50	14.30	299	85.70	4.26	0.79	มากที่สุด
จัดหาสินค้ามาจำหน่าย	45	12.90	304	87.10	4.10	0.80	มาก
การรวบรวมผลิตผล/ผลิตผลแปรรูป	122	35.00	227	65.00	3.95	0.91	มาก
ด้านการจัดการ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน	**ไม่ใช้**		**ใช้**		**ระดับการใช้ประโยชน์ (คำนวณเฉพาะที่เลือก “ใช้”)**		
	จำนวน (ราย)	**ร้อยละ %**	**จำนวน (ราย)**	**ร้อยละ %**	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	181	51.90	168	48.10	3.98	0.89	มาก
การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการตัดสินใจและสั่งการ	**119**	**34.10**	**230**	**65.90**	**4.08**	**0.74**	**มาก**

หมายเหตุ: สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งสามารถดำเนินธุรกิจได้หลายด้าน

ที่มา: การคำนวณของผู้วิจัย

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร

ผลของการศึกษาปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร วิเคราะห์ได้ว่าส่วนใหญ่ผู้บริหารมีปัญหาจากการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินตามลักษณะเชิงคุณภาพ ซึ่งทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ปัญหาหรือข้อจำกัดอยู่ระดับน้อย โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ด้านการแสดงข้อมูลสามารถเข้าใจได้ คิดเป็นอัตราร้อยละ 73.90 มีค่าเฉลี่ย 2.30 (SD=1.08) รองลงมาคือด้านการแสดงข้อมูลสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ คิดเป็นอัตราร้อยละ 72.20 มีค่าเฉลี่ย 2.08 (SD=1.13) ด้านการแสดงข้อมูลปราศจากข้อผิดพลาด คิดเป็นอัตราร้อยละ 69.90 มีค่าเฉลี่ย 2.08 (SD=1.11) ด้านการแสดงข้อมูลครบถ้วน คิดเป็นอัตราร้อยละ 68.20 มีค่าเฉลี่ย 2.12 (SD=1.14) ด้านการแสดงข้อมูลด้วยความเป็นกลาง คิดเป็นอัตราร้อยละ 67.90 มีค่าเฉลี่ย 2.13 (SD=1.04) ด้านการแสดงข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้ คิดเป็นอัตราร้อยละ 65.90 มีค่าเฉลี่ย 2.12 (SD=1.09) และด้านการแสดงข้อมูลทันเวลา คิดเป็นอัตราร้อยละ 60.50 มีค่าเฉลี่ย 2.22 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.09 เกณฑ์ปัญหาหรือข้อจำกัดอยู่ระดับน้อย ตามลำดับแสดงในตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร

n = 349

ประเด็นปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน	ไม่มี		มี		ระดับปัญหาหรือข้อจำกัด (คำนวณเฉพาะที่เลือก “มี”)		
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ %	จำนวน (ราย)	ร้อยละ %	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การแสดงข้อมูลครบถ้วน							
1 .การบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วน	103	29.50	246	70.50	2.22	1.22	น้อย
2. การบันทึกบัญชีไม่เป็นไปตามเกณฑ์คงค้าง	109	31.20	240	68.80	2.02	1.14	น้อย
รวมปัญหาหรือข้อจำกัดการแสดงข้อมูลครบถ้วน	**111**	**31.80**	**238**	**68.20**	**2.12**	**1.14**	**น้อย**
การแสดงข้อมูลด้วยความเป็นกลาง							
3. การตัดสินใจข้อมูลในงบการเงินขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง	100	28.70	249	71.30	2.06	1.09	**น้อย**
4. ไม่มีการตีราคาทุนใหม่ของทรัพย์สิน ผลิตผลหรือ ผลิตภัณฑ์ตามราคาตลาด	99	28.40	250	71.60	2.11	1.15	**น้อย**
5. ความต่อเนื่องของการบริหารงาน	85	24.40	264	75.60	2.12	1.13	**น้อย**
ประเด็นปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน	**ไม่มี**		**มี**		**ระดับปัญหาหรือข้อจำกัด (คำนวณเฉพาะที่เลือก “มี”)**		
	จำนวน (ราย)	**ร้อยละ %**	**จำนวน (ราย)**	**ร้อยละ %**	**$\bar{X}$**	**S.D.**	**ระดับ**
รวมปัญหาหรือข้อจำกัดการแสดงข้อมูลด้วยความเป็นกลาง	**112**	**32.10**	**237**	**67.90**	**2.13**	**1.04**	**น้อย**
การแสดงข้อมูลปราศจากข้อผิดพลาด							
6. การบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องตามลักการบัญชีสหกรณ์	103	29.50	246	70.50	2.06	1.17	น้อย
7. เจ้าหน้าที่บัญชีขาดความเชี่ยวชาญ	93	26.60	256	73.40	2.07	1.13	น้อย
รวมปัญหาหรือข้อจำกัดการแสดงข้อมูลปราศจากข้อผิดพลาด	**105**	**30.10**	**244**	**69.90**	**2.08**	**1.11**	**น้อย**
การแสดงข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้							

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร (ต่อ)

n = 349

ประเด็นปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน	ไม่มี		มี		ระดับปัญหาหรือข้อจำกัด (คำนวณเฉพาะที่เลือก “มี”)		
	จำนวน (ราย)	%	จำนวน (ราย)	%	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
8. เปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี	106	30.40	243	69.60	2.17	1.17	น้อย
9.เปลี่ยนประเภทสินค้าหรือผลิตผหรือผลิตภัณฑ์แปรรูป	106	30.40	243	69.60	1.98	1.06	น้อย
รวมปัญหาหรือข้อจำกัดการแสดงข้อมูลสามารถเปรียบเทียบได้	**119**	**34.10**	**230**	**65.90**	**2.12**	**1.09**	**น้อย**
การแสดงข้อมูลสามารถพิสูจน์ยืนยันได้							
10. ของรายการปรับปรุงรอตรวจสอบคงค้างบัญชี	93	26.10	258	73.90	2.09	1.16	น้อย
11. การประมาณการตัวเลขทางบัญชี	91	26.10	258	73.90	2.07	1.15	น้อย
รวมปัญหาหรือข้อจำกัดการแสดงข้อมูลสามารถพิสูจน์ยืนยันได้	**97**	**27.80**	**252**	**72.20**	**2.08**	**1.13**	**น้อย**
การแสดงข้อมูลทันเวลา							
12. ไม่สามารถปิดงบการเงินได้ทันเวลาตามแผนงานที่กำหนด	133	38.10	216	61.90	1.99	1.122	น้อย
13. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ	108	30.90	241	69.10	2.15	1.21	น้อย
14. มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่	82	23.50	267	76.50	2.35	1.18	น้อย
15. เจ้าหน้าที่ขาดความชำนาญในการใช้ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ	82	23.50	267	76.50	2.21	1.12	น้อย
รวมปัญหาหรือข้อจำกัดการแสดงข้อมูลทันเวลา	**138**	**39.50**	**211**	**60.50**	**2.22**	**1.09**	**น้อย**
ประเด็นปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน	**ไม่มี**		**มี**		**ระดับปัญหาหรือข้อจำกัด (คำนวณเฉพาะที่เลือก “มี”)**		
	จำนวน (ราย)	**%**	**จำนวน (ราย)**	**%**	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
การแสดงข้อมูลสามารถเข้าใจได้							
16. ระบบบัญชีของสหกรณ์มีลักษณะเฉพาะ	87	24.90	262	75.10	2.26	1.11	น้อย
17. ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดประเภทข้อมูลงบการเงิน	89	25.50	260	74.50	2.27	1.09	น้อย
18. ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลงบการเงิน	84	24.10	265	75.90	2.34	1.16	น้อย
รวมปัญหาหรือข้อจำกัดการแสดงข้อมูลสามารถเข้าใจได้	**91**	**26.10**	**258**	**73.90**	**2.30**	**1.08**	**น้อย**

หมายเหตุ: สหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่งสามารถดำเนินธุรกิจได้หลายด้าน

ที่มา: การคำนวณของผู้วิจัย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายสหกรณ์การเกษตร พบว่าผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2563) เพื่อการบริหารงาน ในด้านการวางแผน การควบคุม การตัดสินใจและสั่งการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2550)ในการดำเนินงานตามธุรกิจหลักด้านการเงิน ด้านสินเชื่อ ด้านการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ด้านรวบรวมผลผลิต การแปรรูปผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ และด้านการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีความเข้าใจว่ารายงานทางการเงินเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับเจ้าของกิจการ (วิบูล จารุวงศ์วาณิชย์, 2548) ในการวางแผนตัดสินใจเรื่องกำลังการผลิตที่มีผลต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร (วิลเลียม เจ.สตีเวนสัน, 2554) ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาของ ปวริศา คล้ายคลึง (2562) ที่ศึกษาการใช้ประโยชน์ของข้อมูลในรายงานทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีผลการศึกษาว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่มีการนำข้อมูลในรายงานทางการ

เงินไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานในด้านการดำเนินงาน ด้านบุคคล ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านคลังสินค้า ด้านการลงทุน และด้านอื่นๆ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชรี พระสงฆ์, เฉลิมเกียรติ ร่างเล็กและอรัญญา จินาชาญ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าการใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงานส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

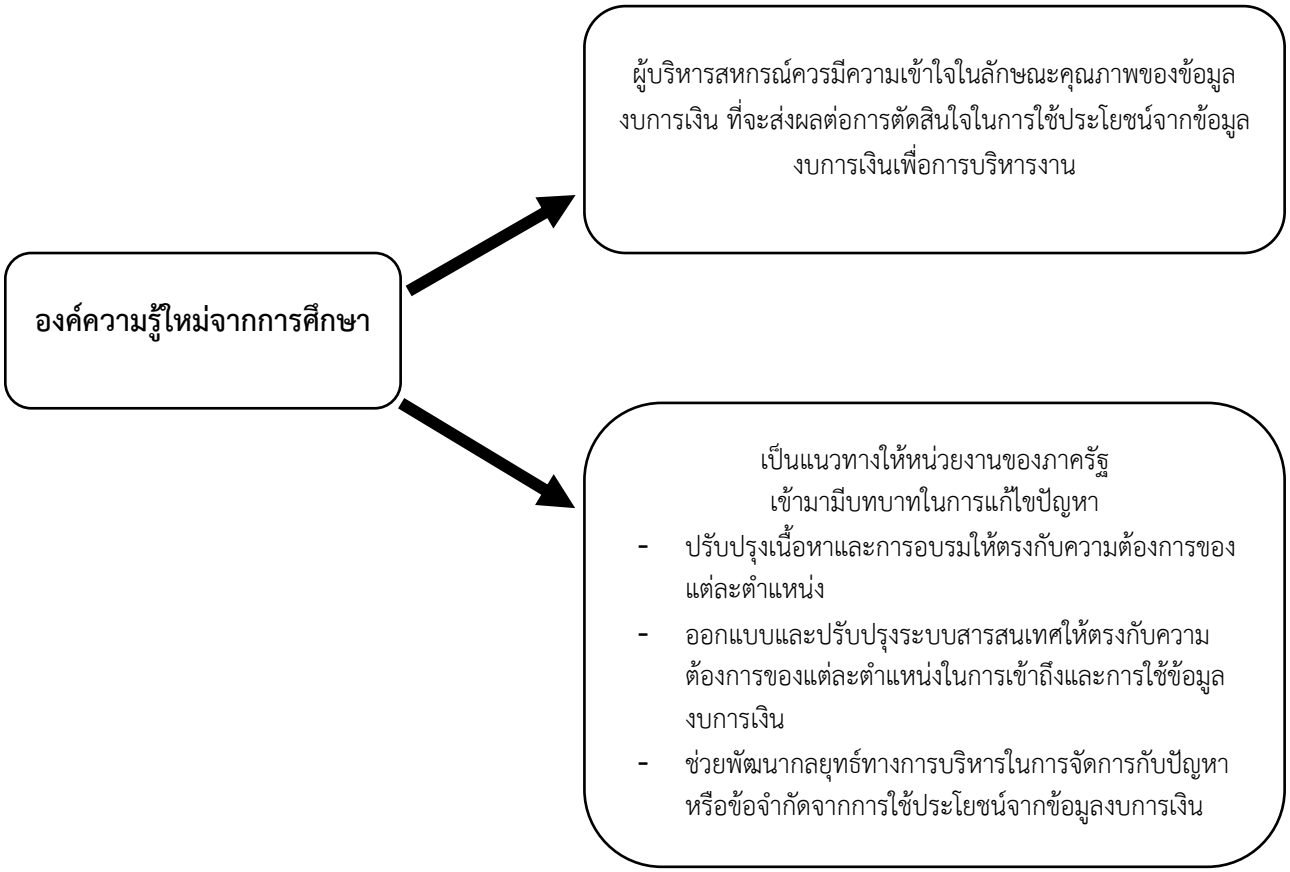
นอกจากนี้ระดับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินมากที่สุด ในด้านการควบคุม ในการจัดการด้านจัดหาสินค้ามาจำหน่ายกับการจัดการด้านสินเชื่อ และมีระดับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อการบริหารงานมากที่สุดในด้านการตัดสินใจและการสั่งการ ในการจัดการด้านสินเชื่อ สอดคล้องแนวคิดของ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2563) ที่กล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารกับความต้องการข้อมูลการบัญชีบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีหน้าที่ในการสั่งการ โดยมอบหมายงานตามการตัดสินใจเพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกันทั้งด้านเป้าหมายและการใช้ทรัพยากร และมีหน้าที่ในการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ให้ได้รับประโยชน์สูงสุด รวมถึงแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และหน้าที่ในการตัดสินใจ เพื่อการวิเคราะห์เลือกให้เหมาะสมที่สุด ทั้งในเชิงต้นทุนและประโยชน์ รวมถึงวิธีที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

ผลการวิจัยปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตร พบว่าผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีปัญหาหรือข้อจำกัดจากการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงาน ซึ่งระดับปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจากประเด็นการศึกษาตามลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลทางการเงินที่มีประโยชน์ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน คุณภาพเชิงพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม และข้อมูลทางการเงินที่สามารถเพิ่มประโยชน์ด้วยลักษณะคุณภาพเสริม (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมป์, 2564) สอดคล้องกับผลการศึกษาของณัชชา อาแล (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทางบัญชีและส่งผลต่อคุณภาพงบการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่าทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ และด้านความชำนาญในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศทางบัญชี ด้านการใช้ระบบ GFMIS และการประมวลผลข้อมูลทางบัญชี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ และด้านความละเอียดรอบคอบในการทำรายงานส่งผลต่อคุณภาพงบการเงิน ด้านความทันต่อเวลา ด้านความเปรียบเทียบได้ ด้านความพิสูจน์ยืนยันได้ และด้านความเข้าใจ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานของฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตรนั้น พบว่าผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงาน ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจในกิจการทั้งปวงแทนสมาชิก ให้สหกรณ์ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของสมาชิกที่ประกอบอาชีพเกษตรกรด้วยกันนั้น ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรควรมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะคุณภาพของข้อมูลงบการเงิน ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงาน และเป็นแนวทางให้หน่วยงานของภาครัฐ คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การรวมกลุ่มกันดำเนินการเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ โดยสามารถปรับปรุงเนื้อหาและแนวทางการอบรมให้ตรงกับความต้องการเฉพาะของแต่ละตำแหน่งได้ อีกทั้งยังสามารถออกแบบและปรับปรุงระบบสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของแต่ละตำแหน่งในการเข้าถึงและการใช้ข้อมูลงบการเงินได้ และช่วยพัฒนากลยุทธ์ทางการบริหารในการจัดการกับปัญหาหรือข้อจำกัดจากการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผล

ต่อการเติบโตของธุรกิจสหกรณ์การเกษตร และส่งผลให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อช่วยในการบริหารงาน ในด้านการวางแผน การควบคุม การตัดสินใจและสั่งการ แต่ยังมีปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงิน เพื่อการบริหารงาน ระดับปัญหาหรือข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินอยู่ในระดับน้อย จากแนวคิดและผลการศึกษาข้างต้นข้อมูลงบการเงินที่มีประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ หากมีข้อผิดพลาดในประเด็นที่ศึกษาในลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินที่เป็นประโยชน์ อาจเป็นสาเหตุให้ข้อมูลงบการเงินที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการบริหารงานนั้นขาดความน่าเชื่อถือ และผู้บริหารไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินนั้นช่วยในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การเตรียมความพร้อมสำหรับคณะกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาบริหารงาน ควรวางแผนจัดส่งคณะกรรมการดำเนินงานเข้าร่วมอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เช่นด้านบริหารงานทั่วไป ด้านการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อช่วยในการบริหารงาน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้บริหารนำข้อมูลงบการเงินมาใช้ประโยชน์ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์การเกษตร

1.2 คณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรดำรงตำแหน่งวาระหนึ่งได้ไม่เกิน 2 ปี และต้องเว้นช่วงเพื่อให้สมาชิกทำการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่มาบริหารงานต่อ ซึ่งอาจทำให้มีปัญหาในการดำเนินงานต่อเนื่องของการดำเนินงานตามแผนนโยบายเดิม ดังนั้นควรจัดทำระเบียบข้อบังคับเป็นแนวปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง และควบคุมการ

ดำเนินงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยยึดหลักตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ ประกาศ คำสั่ง คำแนะนำ แนวปฏิบัติของอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.3 เจ้าหน้าที่บัญชีมีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลทางบัญชีเพื่อนำมาประมวลผลเป็นข้อมูลงบการเงินแล้วรายงานให้แก่ผู้บริหารทราบ ดังนั้นควรจัดส่งเจ้าหน้าที่บัญชีศึกษาอบรมเพิ่มเติมความรู้ความสามารถ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งระบบบัญชี ระบบสารสนเทศ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ประกอบกับบัญชีเป็นวิชาชีพเฉพาะทาง จึงจำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่บัญชีมีความเชี่ยวชาญในด้านวิชาชีพบัญชี

1.4 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ในงานสหกรณ์ เพื่อที่จะสามารถเรียกดูข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ดังนั้นควรวางแผนจัดส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าอบรมการใช้โปรแกรมให้มีประสิทธิภาพจากการปฏิบัติงานประกอบกับเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และธุรกิจสหกรณ์การเกษตรมีความซับซ้อน จึงจำเป็นต้องเลือกเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับธุรกิจที่ดำเนินงานอยู่ และวางแผนเข้าเยี่ยมชมการทำงานของธุรกิจอื่นที่ดำเนินธุรกิจลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อศึกษาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือพิจารณาเปลี่ยนแปลงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสม

1.5 การใช้ประโยชน์จากข้อมูลงบการเงินเพื่อช่วยในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้ข้อมูลงบการเงินครบทุกองค์ประกอบคืองบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน ที่แสดงรายการตามลักษณะเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจ และงบกระแสเงินสดที่แสดงถึงรายการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลการดำเนินงานในงบกำไรขาดทุน และการเปลี่ยนแปลงรายการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับฐานะทางการเงินในงบแสดงฐานะการเงิน ช่วยในการบริหารในการจัดหาแหล่งเงินของสหกรณ์และบริหารในการนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรจากใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางเงินเพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และตามหลักการบริหารที่ถูกต้อง

2.2 ควรศึกษาการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน เพื่อศึกษาปัญหาหรือข้อจำกัดในการบริหารงาน และนำมาพัฒนาระบบของสหกรณ์การเกษตร

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2550). *คู่มือระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2566. จาก https://www.cad.go.th/ewt_dl_link.php?nid=35047.

_____. (2565). *จำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทุกประเภท*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2566. จาก https://www.cad.go.th/download/cad_recordinfo2022/dec_2022.htm.

ณัชชา อาแล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทางบัญชีและคุณภาพงบการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. (บัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: บิส ซิเนสอาร์แอนด์ดี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปวริศา คล้ายคลึง. (2562). *การใช้ประโยชน์ของข้อมูลในรายงานทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).

พัชรี พระสงฆ์, เฉลิมเกียรติ ร่างเล็ก และ อรัญญา จินาชาญ. (2565). การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 1*(1), 39-55.

วิบูลย์ จารุวงศ์วณิชย์. (2548). *การจัดการทางการเงินสำหรับ SMEs*. กรุงเทพฯ: ธรรกมลการพิมพ์.

วิลเลียม เจ.สตีเวนสัน. (2554). *การจัดการ การดำเนินงาน* (มนตรี จังธนสมบัติ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมป์. (2564). *คู่มืออธิบายกรอบแนวคิดสาหรับการรายงานทางการเงิน(ฉบับปรับปรุงใหม่)*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2566. จาก https://acpro-std.tfac.or.th/standard/22/คู่มืออธิบายมาตรฐานการรายงานทางการเงิน.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2563). *การบัญชีบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กรีนไลฟ์ พริ้นติ้งเฮ้าส์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สถิติการใช้ที่ดิน จำแนกเป็นรายภาค และจังหวัด พ.ศ.2555 - 2564*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2566. จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/11.aspx.

เอนจีน เอฟ. บริกแฮม และ โจเอล เอฟ. ฮูสตัน. (2544). *การจัดการการเงิน* (การจัดการการเงิน, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ท.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 459-468.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Development of Cooperative Learning Activities with Jigsaw Technique on Civic duties for Prathomsuksa 4 students

Rattikan Piansamer[1*] and Tatchawat Laosuwan[1]

[1] *Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: oyrattikan@gmail.com*

ABSTRACT

The objectives of this research article were to (1) develop cooperative learning activities using the jigsaw technique on Civic duties Prathomsuksa 4 students following efficiency criteria 80/80, (2) compare learning achievement before and after learning of students who received cooperative learning activities using the jigsaw technique Civic duties Grade 4 students, (3) study behavior in working as a team of students who received cooperative learning activities using the jigsaw technique Civic duties Prathomsuksa 4 students, and (4) study the satisfaction of Prathomsuksa students forward cooperative learning activities using the jigsaw technique. The sample was 29 Prathomsuksa 4 students, Pathummas Witthaya school. The research tools include a cooperative learning plan using the jigsaw technique, learning achievement, behavioral test for working as a team and questionnaires on student satisfaction forward cooperative learning activities using the jigsaw technique. Statistics used in data analysis include percentage, mean, and standard deviation, and statistical testing of hypotheses with dependent t-tests. The results of the research found that: development cooperative learning activities using the jigsaw technique on Civic duties Prathomsuksa 4 students had efficiency equal to 81.37/82.07. Learning achievement between before and after school of students who received cooperative learning activities using the jigsaw technique Civic duties Prathomsuksa 4 students after studying were significantly higher than before studying at the 0.5 level. Teamwork behavior of students who received cooperative learning activities using the jigsaw technique Civic duties Prathomsuksa 4 students are overall at a good level. Satisfaction of Prathomsuksa 4 students forward cooperative learning activities using the jigsaw technique, it is at the highest level.

Keywords: Cooperative Learning, Jigsaw Technique, Teamwork Behavior

Received: 4 March 2024;
Revised: 9 May 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รัตติกาล เพียรเสมอ[1*] และ ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ[1]

[1] *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: oyrattikan@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง (3) ศึกษาพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง และ (4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปทุมมาศวิทยา จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ แบบวัดพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐานใช้ t-test แบบ dependent ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.37/82.07 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ครั้งที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนครั้งที่ 3 และ 4 นักเรียนมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดี และ ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคจิ๊กซอว์, พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีมีความสำคัญและความจำเป็นต่อสังคมไทยในปัจจุบัน จะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ล้วนให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองดี โดยมุ่งหวังให้เยาวชนของประเทศเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ในอนาคตและเพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็น “สังคมพลเมือง” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) ประกอบกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก(กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของโรงเรียนปทุมมาศวิทยา ปีการศึกษา 2564 ปรากฏว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ ร้อยละ 80 (โรงเรียนปทุมมาศวิทยา, 2564) ซึ่งสาเหตุสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการบรรยายเป็นหลัก รวมถึงผู้เรียนยังขาดความสนใจในเนื้อหาของวิชาสังคมศึกษาที่มีเนื้อหามาก ไม่สนใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการทำงานกลุ่ม ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น แนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รวมถึงการรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมนั้น จะต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้ปฏิบัติ การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่มีการจัดกลุ่มการทำงาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มพูนแรงจูงใจทางการเรียน โดยให้สมาชิกในทีมแต่ละคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการเรียนรู้ และสมาชิกทุกคนจะได้รับการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะช่วยเหลือและเพิ่มพูนการเรียนรู้ของสมาชิกในทีม เทคนิคจิ๊กซอว์ถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการสอนที่อาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรูปแบบนี้ ผู้สอนจะแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยคละตามความสามารถ 3-4 คน สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนจะถูกกำหนดให้ศึกษาเนื้อหาคนละตอนแตกต่างกันไป หลังจากนั้นสมาชิกแต่ละกลุ่มที่ศึกษาหัวข้อเดียวกันก็จะรวมกลุ่มกันเรียกว่า “กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ” เพื่อปรึกษาและอภิปรายร่วมกัน หลักจากการปรึกษาสิ้นสุดลง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็จะกลับไปยังกลุ่มของตนเอง หรือที่เรียกว่า “กลุ่มบ้าน” เพื่อสรุปหรือถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิก (ทิศนา แขมมณี, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ศึกษาพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม รวมถึงความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental) จึงใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design (อรัญ ซุยกระเดื่อง, 2557) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนในเครือข่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 9 โรงเรียน จำนวน 119 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนปทุมมาศวิทยา อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 29 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 เป็น 9 กลุ่มตามจำนวนโรงเรียนเครือข่าย 9 โรงเรียน 2) สุ่มห้องเรียนมา 1 ห้อง ได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปทุมมาศวิทยา ด้วยวิธีการจับสลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มี 4 ชนิด คือ

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 14101 สาระหน้าที่พลเมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ใช้วัดก่อนและหลังการทดลอง จำนวน 25 ข้อ

2.3 แบบวัดพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า ตามแบบของ Likert มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

3. สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมมาศวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อขอให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นกลุ่มทดลองในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง

4.2 ปฐมนิเทศนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ วิชาหน้าที่พลเมืองและให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

4.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ กับกลุ่มทดลองและการสอนแบบปกติกับกลุ่มควบคุม ในสาระที่ 2 วิชาหน้าที่พลเมืองฯ จำนวน 12 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง

4.4 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ชุดเดียวกับก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4.5 ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สูตร E1/E2

5.2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent

5.3 วิเคราะห์พฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม ดังนี้

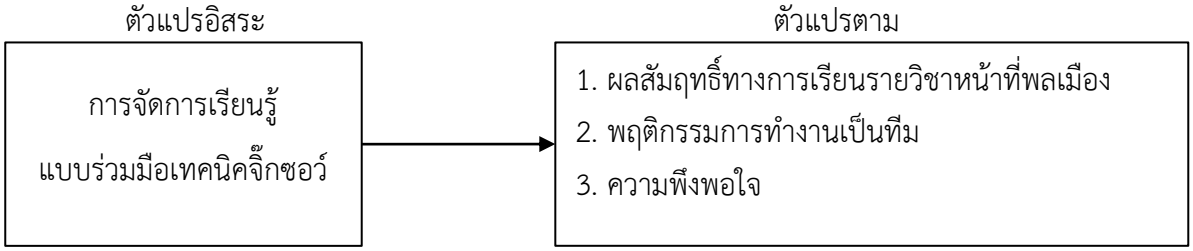
ค่าเฉลี่ย	แปลผล	
2.51-3.00	หมายความว่า	ระดับดี
1.51-2.50	หมายความว่า	ระดับพอใช้
1.00-1.50	หมายความว่า	ระดับปรับปรุง

5.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง ระดับพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง ระดับพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง ระดับพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง ระดับพึงพอใจน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมืองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80 เกิดจากการให้คะแนนระหว่างเรียนที่มีกิจกรรมการเรียน รวมเป็น 300 คะแนน และคะแนนทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 25 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิภาพ พบว่า คะแนนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ระหว่าง เรียน (E1) เท่ากับ 244.10 คิดเป็นร้อยละ 81.37 และคะแนนจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน (E2) เท่ากับ 20.52 คิดเป็นร้อยละ 82.07 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมืองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.37/82.07 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง ได้ทำการตรวจสอบการแจกแจงข้อมูล พบว่ามีการแจกแจงแบบปกติของคะแนนผลต่างหลังเรียนและก่อนเรียน (S.W. = .951, Sig. = .193) จึงทำการทดสอบสถิติ t-test Dependent ผลปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	Sig
ก่อนเรียน	29	25	15.10	2.16	28	11.94	.000
หลังเรียน	29	25	20.52	1.77			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. พฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การศึกษาพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง แบ่งการสังเกตออกเป็น 4 ครั้ง แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประเมินจำนวน 4 ครั้ง พบว่า ในครั้งที่ 1 นักเรียนทั้ง 5 กลุ่มมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับพอใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.30 ครั้งที่ 2 นักเรียนทั้ง 5 กลุ่มมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับพอใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.40 ส่วนในครั้งที่ 3 นักเรียนทั้ง 5 กลุ่มมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.65 และครั้งที่ 4 นักเรียนทั้ง 5 กลุ่มมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดีโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.90

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง ปรากฏผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง

ข้อที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่แบ่งกลุ่มทำงานแบบคละความสามารถ	4.33	0.51	มาก
2	นักเรียนชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิดการต่อภาพ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม	4.00	0.75	มาก
3	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ครูผู้สอนมอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มศึกษาเนื้อหาที่กำหนดให้	4.43	0.57	มาก
4	นักเรียนยินดีที่ผู้สอนมอบหมายให้ทุกกลุ่มทำกิจกรรมเดียวกัน	4.60	0.49	มากที่สุด
5	นักเรียนพอใจที่ผู้สอนแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะให้เรียนรู้ออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่ม	4.60	0.50	มากที่สุด
6	นักเรียนชอบที่ผู้สอนกำหนดให้สมาชิกแต่ละกลุ่มทำการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน	4.63	0.50	มากที่สุด
7	นักเรียนพอใจที่สมาชิกกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้เนื้อหาสาระที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง	4.63	0.51	มากที่สุด
8	นักเรียนชอบวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานแบบร่วมมือซึ่งกันและกัน	4.63	0.51	มากที่สุด
9	นักเรียนพอวิธีการประเมินผลแบบรวมคะแนนของทุกคนเป็นคะแนนของกลุ่ม	4.70	0.51	มากที่สุด
10	นักเรียนพอใจวิธีเสริมแรงโดยการให้รางวัลหรือชมเชยเมื่อเสร็จสิ้นการประเมินผล	4.77	0.50	มากที่สุด
รวม		4.53	0.08	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D = 0.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 10 นักเรียนพอใจวิธีเสริมแรงโดยการให้รางวัลหรือชมเชยเมื่อเสร็จสิ้นการประเมินผล มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ข้อ 9 นักเรียนพอวิธีการประเมินผลแบบรวมคะแนนของทุกคนเป็นคะแนนของกลุ่ม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.51) และสุดท้าย มีจำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 6 นักเรียนชอบที่ผู้สอนกำหนดให้สมาชิกแต่ละกลุ่มทำการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.50) ข้อ 7 นักเรียนพอใจที่สมาชิกกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้เนื้อหาสาระที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.51) และข้อ 8 นักเรียนชอบวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานแบบร่วมมือซึ่งกันและกัน ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.51)

อภิปรายผล

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.37/82.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ มีการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมเนื้อหา ขั้นที่ 2 ขั้นแบ่งกลุ่มการเรียน ขั้นที่ 3 ขั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 4 ขั้นผู้เชี่ยวชาญเสนอความรู้ ขั้นที่ 5 ขั้นทดสอบความรู้ และขั้นที่ 6 ขั้นมอบรางวัล เป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการคิด และมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ สุพัตรา สมสุข และอาลัย จันทร์พาณิชย์ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหัวพลวง (รัฐพรมมณีอุทิศ) อำเภอท่าตะโกจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผลการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีประสิทธิภาพโดยรวม (E1/E2) เท่ากับ 83.45/82.27 และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญชิดา สายวันดี (2563) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ jigsaw เรื่อง กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค jigsaw เรื่อง กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 82.25/80.33 ซึ่งเป็นไป ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพด้านสติปัญหาของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ขั้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ์ สลีอ่อน รพีพัฒน์ เดือนเพ็ญศรี และสิราวรรณ จรัสรวีวัฒน์ (2562) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ 2 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา สมสุข และอาลัย จันทร์พาณิชย์ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหัวพลวง (รัฐพรมมณีอุทิศ) อำเภอท่าตะโกจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อชุดเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวรรณ ศิลาเลิศ ธงไชย สุขแสวง และสิริพัฒถ์ ลาภจิตร (2566) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ พบว่า นักเรียนมีคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ครั้ง พบว่า ในครั้งที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนครั้งที่ 3 และ 4 นักเรียนมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาศให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในกลุ่ม และยังส่งเสริมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัญชิดา สายวันดี (2563) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ jigsaw เรื่อง กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค jigsaw เรื่อง กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน ทำให้บรรยากาศการจัดการเรียนการสอนน่าเรียนมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน นักเรียนมีความพร้อมที่จะรับการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา สมสุข และอาลัย จันทร์พาณิชย์ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหัวพลวง (รัฐพรมมณีอุทิศ) อำเภอท่าตะโกจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.80

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริม การเรียนรู้แบบร่วมมือ มีวิธีการหลักๆ ประกอบไปด้วย การจัดกลุ่ม การศึกษาเนื้อหาสาระ การทดสอบ การคิดคะแนน และระบบการให้รางวัล เพื่อสนองวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งใช้หลักการ เรียนรู้แบบร่วมมือ 6 ประการ และมีวัตถุประสงค์มุ่งตรงไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่ศึกษาอย่างมากที่สุดโดยอาศัยการร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มผู้เรียน ด้วยกัน มีวิธีการเสริมแรงและการให้รางวัล ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาสาระหรือเรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยแบ่งเนื้อหาหรือหัวข้อที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับจานวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม

2. ผู้สอนจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้มีสมาชิกที่มีความสามารถคละกันเป็นกลุ่มบ้าน (Home Group) แล้วมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนศึกษาหัวข้อที่แตกต่างกัน โดยจะแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 คน ต่อ 3 กลุ่ม และ 5 คน ต่อ 2 กลุ่ม

3. ผู้สอนแจกเอกสาร อุปกรณ์หรือสื่อการเรียนรู้ให้กลุ่มละ 1 ชุด หรือให้สมาชิกคนละ 1 ชุดก็ได้ (ทุกกลุ่มจะศึกษาในเรื่องเดียวกัน) มอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบศึกษาค้นคว้าเพียงคนละ 1 ส่วน

4. ผู้เรียนที่ได้รับหัวข้อเดียวกันจากแต่ละกลุ่มมานั่งด้วยกัน เพื่อทางาน และศึกษาร่วมกันในหัวข้อดังกล่าว เรียกว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group)

5. ผู้เชี่ยวชาญของแต่ละกลุ่มกลับกลุ่มเดิมของตนแล้วผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน อธิบายให้ความรู้สมาชิกในกลุ่มทีละคนจนครบ มีการซักถามข้อสงสัย ตอบปัญหา ทบทวน ให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

6. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนทาการทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ที่ครอบคลุมทุกหัวข้อที่เรียนรู้แล้วนาคะแนนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม มอบรางวัลหรือคาชื่นชมกลุ่มที่มีคะแนนรวมสูงสุด

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ข้างต้น ทำให้แต่ละคน มีบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและวางแผนการทำงาน ยอมรับ ความแตกต่างของสมาชิกในทีมและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความ

รับผิดชอบต่องานที่ทำ และดึงศักยภาพของแต่ละคนในทีมออกมาเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย มีองค์ประกอบได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน 2) ความรับผิดชอบ 3) การยอมรับฟังความคิดเห็น และ 4) ผลสำเร็จของงาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมืองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.37/82.07 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 80/80

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการศึกษาพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ สาระหน้าที่พลเมือง โดยทำการประเมิน 4 ครั้ง พบว่า ครั้งที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนครั้งที่ 3 และ 4 นักเรียนมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับดี

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. ครูผู้สอนต้องมีการอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ให้กับผู้เรียนได้รับทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ รวมทั้งอธิบายถึงความสำคัญ หรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนในแต่ขั้นตอนของการสอนได้

1.2. การดำเนินการสอน เป็นการสอนแบบแบ่งกลุ่ม ซึ่งครูผู้สอนควรให้ความเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนที่อยู่ในระดับอ่อน โดยครูต้องช่วยให้กระตุ้นคนเก่งและคนปานกลางช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ในรายวิชาอื่น หรือเนื้อหาอื่น และระดับชั้นอื่นๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนปทุมมาศวิทยาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อที่จะเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชนัญชิดา สายวันดี. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ jigsaw เรื่อง กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

ทิพวรรณ์ สลีอ่อน, รพีพัฒน์ เดือนเพ็ญศรี และ สิราวรรณ จรัสรวีวัฒน์ (2562) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ 2 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6. *HRD JOURNAL, 2*(1), 42-55.

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะวรรณ ศิลาเลิศ, ธงไชย สุขแสวง และ สิริพัฒถ์ ลาภจิตร. (2566). การจัดการเรียนรู้เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์. *วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์, 8*(3), 320-330.

โรงเรียนปทุมมาศวิทยา. (2564). *รายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR)*. สุรินทร์: โรงเรียนปทุมมาศวิทยา.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สุพัตรา สมสุข และ อาลัย จันทร์พาณิชย์. (2567). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านหัวพลวง (รัฐพรมมณีอุทิศ) อำเภอท่าตะโกจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, *2*(1), 1-17.

อรัญ ซุยกระเดื่อง. (2557). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 469-480.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Relationship between The Role of Administrators and The Use of Information and Communication Technology in Schools under The Primary Educational Services Office, Samut Sakhon Province

Thanapol Wannasopha[1*] and Supattarasak Khumsamart[1]

[1] *Thonburi University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: pompam723@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed (1) study the level of the role of school administrators under the Primary Educational Services Office, Samut Sakhon Province, (2) study the level of the use of information and communication technology (ICT) in schools under the Primary Educational Services Office, Samut Sakhon Province, and (3) study the relationship between the role of administrators and the use of information technology in schools under the Primary Educational Services Office, Samut Sakhon Province. The Population is administrators and teachers in schools under the Primary Educational Services Office, Samut Sakhon province, (2,273 person, data as of 2565). The sample group includes 340 drawn by Taro Yamane's a tool used for data collection was a questionnaire. The research utilized a questionnaire for data collection, and statistical analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. The findings were as follows: The overall role of school administrators under the Primary Educational Services Office, Samut Sakhon Province, is at a high level. When inspecting individual aspects, the role of being a public relations officer has the highest average, followed by the role of negotiator, while the role of organizational leader has the lowest average. The overall use of information and communication technology (ICT) in schools under the Primary Educational Services Office, Samut Sakhon Province, is at the highest level. When inspecting individual aspects, the curriculum has the highest average, followed by the use of ICT as the basis for learning, while the personnel development aspect has the lowest average. The relationship between the role of school administrators and the use of information and communication technology (ICT) in schools under the Primary Educational Services Office, Samut Sakhon Province, is statistically significant at the .05 level, with a correlation coefficient of .979.

Keywords: Role of Administrators, Use of Information and Communication Technology, Primary School

Received: 27 November 2023;
Revised: 19 April 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ธนพล วรรณโสภา[1*] และ สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ[1]

[1] *มหาวิทยาลัยธนบุรี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: pompam723@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร (2) ศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,273 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro - Yamane จำนวน 340 คน เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีของเพียสัน การวิเคราะห์โดยใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านบทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง ส่วนด้านบทบาทเป็นผู้นำองค์การ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการใช้ ICT เป็นฐานในการเรียนรู้ ส่วนด้านด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .979

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหาร, การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, โรงเรียนประถมศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

โลกยุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมากมาย ทำให้ปัจจุบันนั้นเทคโนโลยีส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการทุกๆ ด้าน เทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาทในใช้ชีวิตประจำวันของคนเราอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะเห็นได้จากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานต่างๆ ของแต่ละหน่วยงาน โดยเฉพาะในวงการการศึกษา ซึ่งทางภาครัฐพยายามจะนำเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าและทันสมัยด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ เพื่อช่วยส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษา ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านเพื่อเป็นการเตรียมพัฒนาบุคลากรภายในประเทศให้พร้อมทั้งทางด้านความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ผู้บริหารเป็นผู้นำทางการศึกษาที่สำคัญยิ่ง ต้องเป็นนักพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จะก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการแสดงบทบาทที่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้บริหาร และแสดงให้เหมาะสมกับตำแหน่งของผู้นำสูงสุด ในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง ตลอดจนมีความรู้ ความสามารถที่จะ

ก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของชุมชน ของสังคมและของโลก ผู้บริหารจึงต้องใช้ทั้งวิชาความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ และหลักที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ มากมาย เป็นกลยุทธ์ในการบริหารงานให้บรรลุความสำเร็จดังกล่าว ซึ่งถือเป็นบทบาทอันสำคัญของผู้บริหาร ตามแนวคิดบทบาทของ Farren, Caela & Beverly L. Kaye (Farren, Caela & Beverly L. Kaye, 1996) ไม่ว่าจะเป็น บทบาทผู้อำนวยความสะดวก บทบาทผู้ประเมิน บทบาทผู้คาดการณ์ บทบาทผู้ให้คำปรึกษา และบทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน

ปัจจุบันความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology - ICT) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การศึกษาในอุดมคติเป็นจริงได้ และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศซึ่งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะให้ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคในการเข้าถึงไอซีที โดยเฉพาะการพัฒนาความสามารถในการใช้ไอซีทีด้านการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งมีโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีทีที่เพียงพอในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการนำไอซีทีมาใช้เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเอื้อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใช้บริการทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึงในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านความรู้และด้านเทคโนโลยีนั้น สถานศึกษาถือว่า เป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดหน่วยงานหนึ่งในการพัฒนาและหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ความคาดหวังที่สังคมมีต่อโรงเรียน เป็นผลให้โรงเรียนอยู่ในสายตาของชุมชนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเพื่อความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการปรับปรุง ดูแล และพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

บทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัจจุบันมีผู้บริหารจำนวนมากประสบปัญหาด้านนี้อยู่บ่อยครั้ง เช่น การเตรียมข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไว้เพื่อที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือแจ้งข่าวให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาได้รับทราบ แต่ไม่มีการดำเนินการจัดเก็บสารสนเทศอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ข้อมูลที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนั้นสูญหาย สารสนเทศที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารออกไปจึงไม่ได้แจ้งให้ครูและบุคลากรสถานศึกษาได้ทราบ บางครั้งมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปแต่เกิดการล้าช้าของสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสถานศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาสถานศึกษาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ICT ช่วยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเข้าถึงสารสนเทศได้สะดวก สามารถค้นคว้า และแสวงหาความรู้ได้กว้างขวางขึ้น ซึ่งบทบาทของผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคดิจิทัลนอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พัวพันวัฒนะ (2564) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา

ปีการศึกษา 2564 จังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่เสี่ยงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า ทำให้การเรียนการสอน ไม่สามารถดำเนินไปได้ในรูปแบบปกติโรงเรียนทุกโรงเรียนในจังหวัดสมุทรสาครต้องใช้ การเรียนการสอนแบบออนไลน์ ดังนั้นบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ จึงมีมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครได้ออกติดตามและรณรงค์นโยบายต่างๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ออกนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษาติดตามกำกับดูแลการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ตามกลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา เป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา มีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร, 2565)

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้กำหนดทิศทางทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม รวมถึงเพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองท่ามกระแสแห่งกลางการเปลี่ยนแปลง และการขยายตัวของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่างๆ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำผลจากการวิจัยใน

ครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริม ปรับปรุง การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาของตนเองให้เป็นที่ยอมรับต่อครูผู้สอน ซึ่งส่งผลให้การบริหารทั้ง 4 ฝ่าย ภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2565 ซึ่งมี จำนวน 102 โรงเรียน ผู้บริหาร จำนวน 126 คน ครู จำนวน 2,147 คน รวมทั้งสิ้น 2,273 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 102 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณ โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงใน สิน พันธุ์พินิจ, 2553) และใช้เทคนิคการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจำแนกตามอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งและวิทยฐานะ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งกำหนดคะแนนแบ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert. 1993, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งกำหนดคะแนนแบ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ท (Likert. 1993, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. สมมติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แต่ละแห่งด้วยตนเอง

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามผ่าน QR CODE ในแพลตฟอร์ม Google From

4.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 340 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

4.5 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าร้อยละ

5.1.2 การวิเคราะห์เพื่อหาระดับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

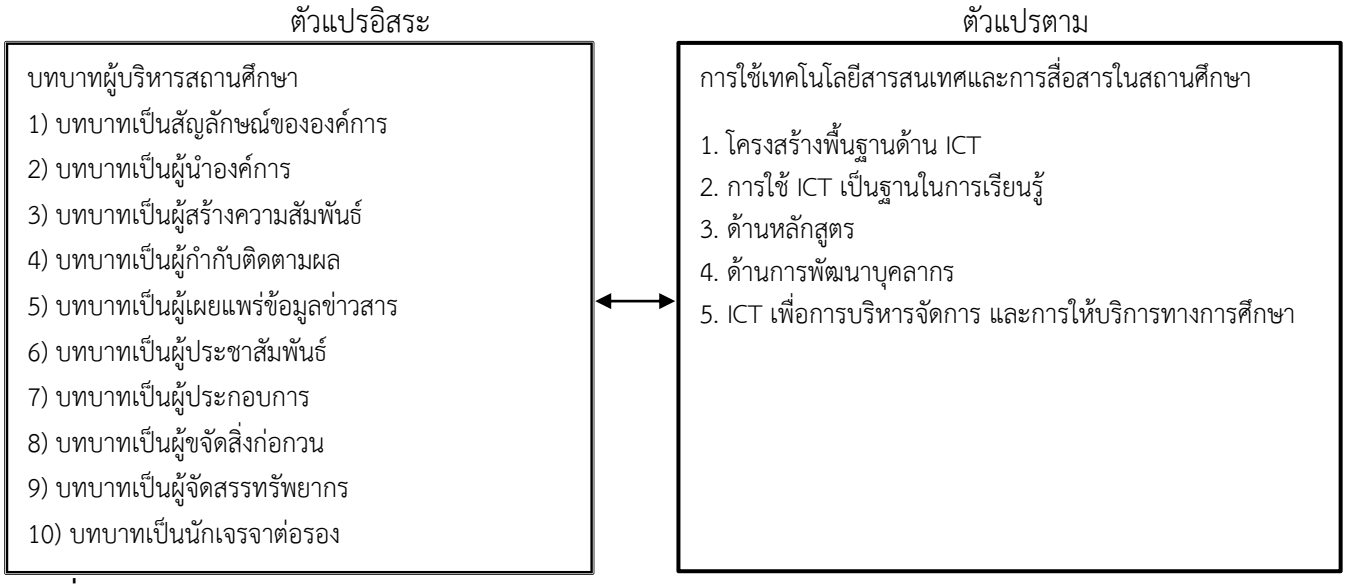
สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ในการวิเคราะห์หาว่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้วิธีวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient)

0.91-1.00	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงมาก
0.71-0.90	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูง
0.51-0.70	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปานกลาง
0.31-0.50	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำ
0.00-0.30	หมายถึง	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำมาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารตามแนวคิดของมินทซ์เบิร์ก (Mintzberg, 1983) 10 บทบาทของผู้บริหารได้แก่ 1) บทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์การ 2) บทบาทเป็นผู้นำองค์การ 3) บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ 4) บทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผล 5) บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 6) บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ 7) บทบาทเป็นผู้ประกอบการ 8) บทบาทเป็นผู้ขจัดสิ่งก่อกวน 9) บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร 10) บทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง

ส่วนการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา ตามแนวคิดของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, สำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา พ.ศ. 2551 ซึ่งมี 5 ประการดังนี้ 1) โครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT 2) การใช้ ICT เป็นฐานในการเรียนรู้ 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร 5) ICT เพื่อการบริหารจัดการ และการให้บริการทางการศึกษา ซึ่งสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

พบว่า ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.= 0.60) รองลงมาได้แก่ ด้านบทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.60) ส่วนด้านบทบาทเป็นผู้นำองค์การ ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.62)

2. ผลการศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

พบว่า ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.61) รองลงมาได้แก่ ด้านการใช้ ICT เป็นฐานในการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.61) ส่วนด้านด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.63)

3. ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา (Y_{tot})มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .979*

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา					
	โครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT (Y_1)	การใช้ ICT เป็นฐานในการเรียนรู้ (Y_2)	หลักสูตร(Y_3)	การพัฒนาบุคลากร (Y_4)	ICT เพื่อการบริหารจัดการ และการให้บริการทางการศึกษา (Y_5)	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาโดยรวม (Y_{tt})
บทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์การ (X_1)	.903*	.918*	.912*	.879*	.919*	.937*
บทบาทเป็นผู้นำองค์การ (X_2)	.844*	.930*	.921*	.852*	.953*	.930*
บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ (X_3)	.856*	.925*	.910*	.881*	.891*	.923*
บทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผล (X_4)	.872*	.963*	.914*	.911*	.978*	.959*
บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (X_5)	.891*	.928*	.955*	.909*	.922*	.952*
บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ (X_6)	.883*	.958*	.965*	.906*	.959*	.966*
บทบาทเป็นผู้ประกอบการ (X_7)	.775*	.939*	.878*	.899*	.869*	.902*
บทบาทเป็นผู้ขจัดสิ่งก่อกวน (X_8)	.914*	.951*	.965*	.953*	.940*	.977*
บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร (X_9)	.891*	.942*	.906*	.898*	.940*	.946*
บทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง (X_{10})	.931*	.910*	.942*	.914*	.914*	.953*
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม(X_{tt})	.908*	.971*	.961*	.934*	.963*	.979*

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภายนอก สามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาสู่หน่วยงานภายนอกเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชราภรณ์ คงเกิด (2561) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์ (2563) บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี บทบาทผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยบทบาทในการเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ บทบาทในการเผยแพร่ข้อมูล บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล (2561) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ

ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมบทบาทอยู่ในระดับมาก

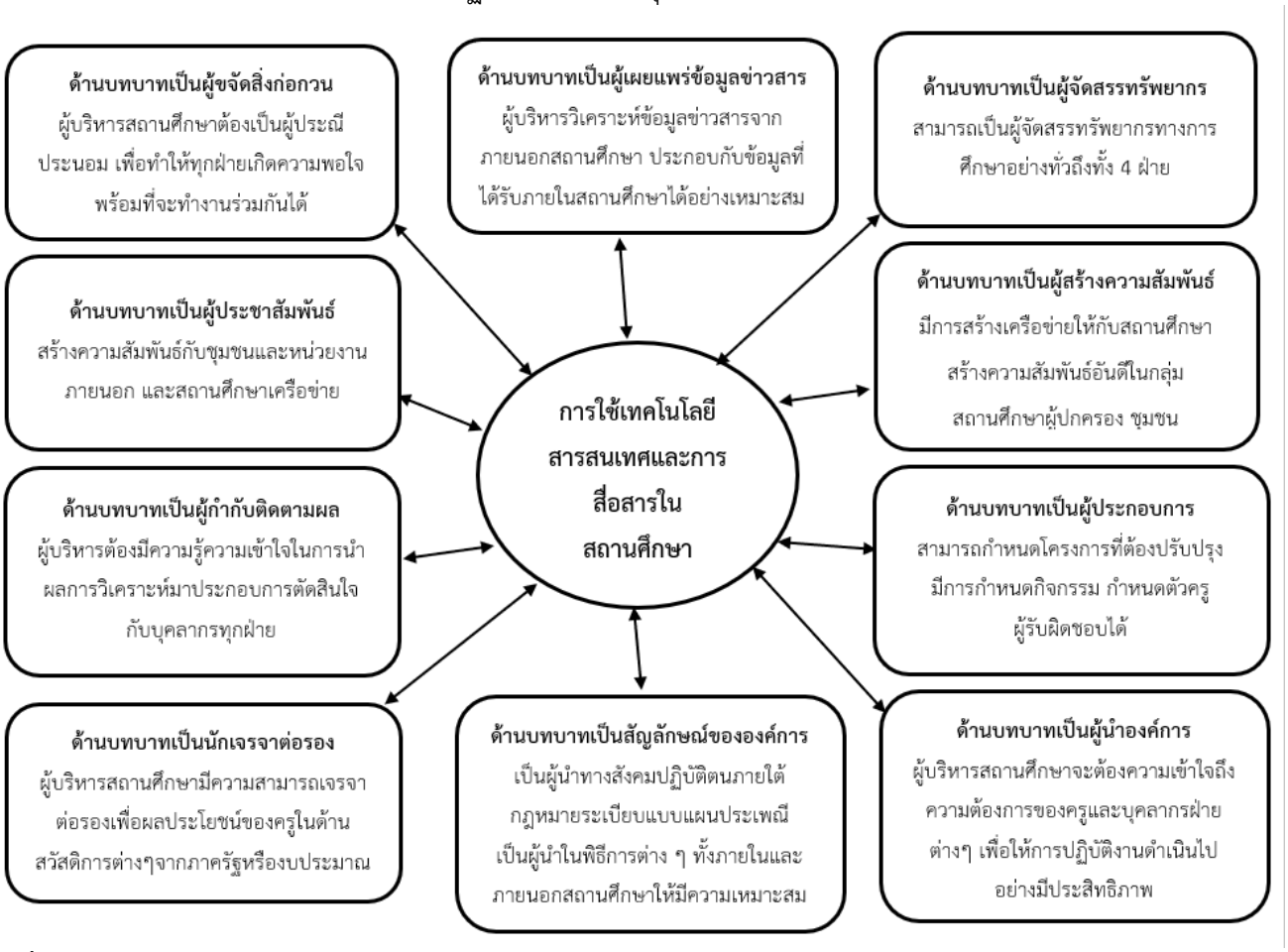
2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับประยุกต์กับชีวิตประจำวันได้อย่างพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พัวพันวัฒนะ (2564) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนชัย บุญสนอง (2560) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ตามการรับรู้ของครู ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสนับสนุนด้านทรัพยากรการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของครู มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ ด้านบทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง ด้านบทบาทเป็นผู้ขจัดสิ่งก่อกวน ด้านบทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ด้านบทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผล ด้านบทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ ด้านบทบาทเป็นผู้ประกอบการ ด้านบทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร ด้านบทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์การ ด้านบทบาทเป็นผู้นำองค์การ ทุกๆ ด้าน ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พัวพันวัฒนะ (2564) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกรณ์ หิรัญชาติ (2556) บทบาทผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 8 ด้าน 2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ครั้งนี้สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาจะอยู่ในระดับมากที่สุด คือผู้บริหารต้องมีบทบาทหลายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านบทบาทเป็นผู้ขจัดสิ่งก่อกวน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ประณีประนอม เพื่อทำให้ทุกฝ่ายเกิดความพอใจ พร้อมที่จะทำงานร่วมกันได้ ด้านบทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงาน

ภายนอก และสถานศึกษาเครือข่าย ด้านบทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผล ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในการนำผลการวิเคราะห์มาประกอบการตัดสินใจกับบุคลากรทุกฝ่าย ทำให้การกำกับติดตามผลของผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความเชื่อมั่นสร้างคุณค่าให้กับบุคลากรทุกฝ่าย ด้านบทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของครูในด้านสวัสดิการต่างๆจากภาครัฐหรืองบประมาณ หรือต่อรองกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา ด้านบทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผู้บริหารวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกสถานศึกษา ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ด้านบทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร สามารถเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างทั่วถึงทั้ง 4 ฝ่าย ด้านบทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์การ เป็นผู้นำทางสังคมปฏิบัติตนภายใต้กฎหมายระเบียบแบบแผนประเพณี เป็นผู้นำในพิธีการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม ด้านบทบาทเป็นผู้นำองค์การ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องความเข้าใจถึงความต้องการของครูและบุคลากรฝ่ายต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงบทบาทในฐานะผู้นำของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอให้บรรลุตามเป้าหมาย ด้านบทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ มีการสร้างเครือข่ายให้กับสถานศึกษา สร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มสถานศึกษาผู้ปกครอง ชุมชน และด้านบทบาทเป็นผู้ประกอบการสามารถกำหนดโครงการที่ต้องปรับปรุง มีการกำหนดกิจกรรม กำหนดตัวครูผู้รับผิดชอบได้ อีกทั้งให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด และติดตามผลการปฏิบัติงาน ให้บรรลุตามเป้าหมาย ดังรายละเอียดภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านบทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษานำแนวคิดเรื่องการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในสถานศึกษา เพื่อรายงานผล แผนงาน นโยบายของโรงเรียน ประสิทธิภาพและประมิทธิผล เพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น

ให้แก่ผู้ปกครอง ในการนำบุตรหลานมาเรียน นอกจากนี้ยังประชาสัมพันธ์สร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานอื่นๆ สถานศึกษาเครือข่าย

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักสูตร

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผลจากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่แท้จริงที่ต้องแก้ไข และเป็นแนวทางการบริหารการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษายิ่งขึ้น พิจารณารายด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้ดังนี้

1.1 บทบาทของผู้บริหาร หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบทบาทของผู้บริหารอย่างรอบด้าน มีการกำหนดนโยบายกระตุ้นการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมครูให้มีการใช้สื่อผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาพัฒนางานด้านการบริหารงานบุคคล มีการเก็บข้อมูลด้านบุคคลอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมภายในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่เพื่อสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากกว่าเดิม

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *“แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12” 2560 ฉบับที่ 12 (2560).* กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ณัฐกรณ์ หิรัญชาติ .(2556). *บทบาทผู้บริหารกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่10), กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรนิดา กีรติวิทยาภรณ์. (2554). *การบริหารของผู้บริหารกับมาตรฐานด้านกระบวนการทาง การศึกษาของสถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ลัดดาวัลย์ พัวพันวัฒนะ. (2564). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี***.** (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).

วริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์. (2563). *บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

วัชราภรณ์ คงเกิด. (2561). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

ศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล. (2561). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ*. สมุทรสาคร: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร.

Farren, C., & Kaye, B. L. (1996). New skills for new leadership roles. In The leader of the future, (pp. 175-187). New York: The Drucker Foundation.

Likert, R. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago: Read Mc. Nally.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper. & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 481-488.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Development of Cooperative Learning Activities Using Jigsaw Technique on The Good Community Members and Local Culture for Prathom Suksa 4 Students

Duangprasuk Sonkhunkaew[1*] Chanachai Uanwung[2] and Tatchawat Laosuwan[1]

[1] *Department of Social Studies, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand*

[2] *Department of Geo-Informatics, Faculty of Information Technology, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: dungprasuk19@gmail.com*

ABSTRACT

This research aims to (1) develop collaborative learning activities using the Jigsaw technique on the topic of community members and local culture for Prathomsuksa 4 students, with an effectiveness criterion of 80/80, (2) compare the analytical thinking abilities of students before and after who participated in collaborative learning activities using the Jigsaw, (3) study the desirable characteristics related to the enthusiasm for learning among students who participated in collaborative learning activities using the Jigsaw, and (4) study the satisfaction of students toward collaborative learning activities using the Jigsaw technique. The population is 200 students in Grade 4, Semester 1, Academic Year 2023, Phra Kumara Maha Sarakham School. The sample group consists of 40 Prathomsuksa 4/1 students selected through group randomization. Research tools include plans for collaborative learning activities, analytical thinking abilities test, measures of desirable characteristics related to learning enthusiasm, and satisfaction questionnaires. Statistical methods employed in the research include percentages, averages, standard deviations, and dependent sample t-test. The research findings indicate that; Development collaborative learning using the Jigsaw technique on the topic of community members and local culture for Prathomsuksa 4 students was effective as 82.98/85.83. Critical thinking ability of students who participated in cooperative learning activities using the Jigsaw technique after school was statistically significantly higher than before at a level of .05. Desirable characteristics related to the enthusiasm for learning of who participated in collaborative learning activities using the Jigsaw scored at a good level for all students. The overall satisfaction of students with collaborative learning activities using the Jigsaw is at the highest level.

Keywords: Cooperative Learning Activities, Jigsaw Technique, Analytical Thinking Abilities, Desirable Characteristics

Received: 3 February 2024;
Revised: 3 May 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ดวงพระศุกร์ ศรคุณแก้ว[1*] ชนะชัย อวนวัง[2] และ ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ[1]

[1] *สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย*

[2] *สาขาวิชาภูมิสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: dungprasuk19@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิ๊กซอว์ (3) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียน ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอว์ และ (4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอว์ ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม จำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 40 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบแบบ dependent sample t-test ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.98/85.83 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียน ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอว์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียน ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ มีคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ อยู่ในระดับ ดี ทุกคน และความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอว์ โดยรวมระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคจิ๊กซอว์, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยมีเป้าหมายในการพัฒนาประชากรในชาติ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยทำงานให้เป็นพลเมืองที่พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มีเป้าหมายพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของ คนในชาติ ให้เป็นสมาชิกที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม เป็นผู้มีเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับมติของเสียงส่วนใหญ่ เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมือง การปกครอง มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามหลักธรรม มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุและผล รวมไปถึงยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาในระยะ 20 ปี ต้องการให้ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเรียน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ มุ่งหวังให้นักเรียนมีทักษะ ความสามารถและการเติบโตที่มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อ

การเติบโตของผู้เรียนในอนาคต โรงเรียนต้องให้ความสำคัญโดยเน้นกระบวนการและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นต่อผู้เรียนให้มากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะเรื่องความรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่เป็นเรื่องของการคิดและทักษะ จุดเน้นต้องเปลี่ยนจากการสอนของครูไปสู่การเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือการเรียนที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด กระบวนการคิด (ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้า สู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้ผู้เรียนและผู้สอนก้าวเข้าสู่การเรียนรู้ในอนาคตไปพร้อมๆ กัน โดยควรออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกนักเรียนให้เป็นนักคิดวิเคราะห์ เป็นนักแก้ปัญหา มีทักษะในการสื่อสารที่ดีประสานความร่วมมือในการทำงานเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้ทันสื่อและสารสนเทศ และรู้ทันเรื่องการเงินและเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวเข้าสู่โลกอนาคตโดยสมบูรณ์

จากการศึกษาสภาพปัญหาด้านการคิดวิเคราะห์และการใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและผลการบันทึกการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนการสอน ได้พบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนการสอนคือ นักเรียนยังความกระตือรือร้นในการเรียน บางรายวิชาก็ขาดความสนใจใฝ่เรียนรู้ นักเรียนบางคนไม่มีสมาธิในการเรียน และอีกปัญหาหนึ่งที่พบ คือ นักเรียนยังขาดความสนใจที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ ดังจะเห็นได้จากเมื่อมีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ ณ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น ห้องสมุด นักเรียนกลับจับกลุ่มเล่นและคุยกัน ไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมแต่อย่างใด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้หากไม่ได้รับการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา อาจส่งผลต่อผลการสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะในด้านต่างๆ เช่น ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ รวมถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ก็อาจจะไม่บรรลุเท่าที่ควร โดยเฉพาะคุณลักษณะด้านใฝ่เรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต่อผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ดังที่วัฒนา พาผล (2551) ได้กล่าวถึงว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้นั้นจะต้องมีปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและสนใจแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมถึงการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ในการตอบคำถามหรือการทำแบบฝึกหัด ดังจะเห็นจากการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสังเกตได้จาก การที่นักเรียนมักจะตอบคำถามที่ให้ยกตัวอย่างมาเพียงหนึ่งตัวเลือก และบางส่วนยังขาดการเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่ได้เรียนไปก่อนหน้า (ดารารัตน์ วงศ์เรืองศักดิ์ เกศินี ครุณาสวัสดิ์ และแจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัศมี, 2566)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดและปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ และรู้จักแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ทางการเรียนที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental) จึงใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design (อรัญ ซุยกระเดื่อง, 2557) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2566 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 200 คน ซึ่งจัดนักเรียนแบบคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 ห้องเรียน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 11 แผน 11 ชั่วโมง

2.2 แบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบทดสอบ ชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 24 ข้อ

2.3 .แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้ เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3. สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

4.2 ปฐมนิเทศนักเรียนและชี้แจงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ และแจ้งเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้นักเรียนทราบ

4.3 ทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 24 ข้อ แล้วตรวจแบบทดสอบและเก็บคะแนนไว้

4.4 ดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 11 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1 ชั่วโมง ทั้งหมด 11 ชั่วโมง ทั้งนี้ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนและหลังเรียน จากนั้นบันทึกพร้อมเก็บคะแนนใบงาน และสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ จนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้

4.5 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรูปโดยใช้สูตร E1/E2

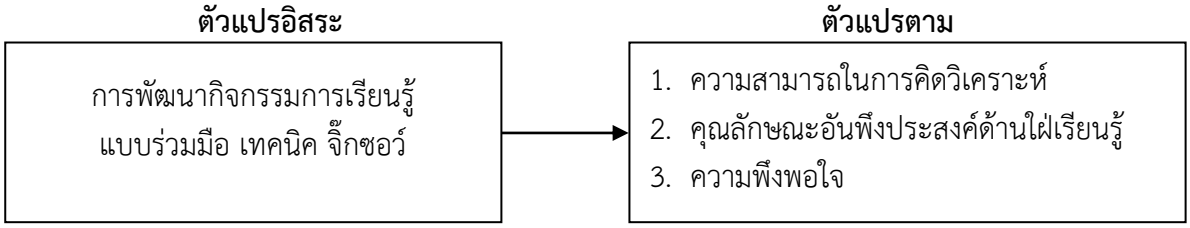
5.2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ ทดสอบค่าที (Dependent Sample t-test)

5.3 วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วเทียบกับเกณฑ์

5.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรูปแบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

การหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 เกิดจากการให้คะแนนระหว่างที่มีกิจกรรมการเรียน รวมเป็น 330 คะแนน และทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 24 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิภาพ พบว่า คะแนนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ ระหว่างเรียน (E_1) เท่ากับ 534.34 คิดเป็นร้อยละ 82.98 และคะแนนจากการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน หลังเรียน (E_2) เท่ากับ 20.60 คิดเป็นร้อยละ 85.83 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.98 / 85.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	n (จำนวน น.ร)	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$) ค่าเฉลี่ย	S.D.	df	t	sig
ก่อนเรียน	40	24	13.03	1.85	39	29.28	.000*
หลังเรียน	40	24	20.60	1.01			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ อยู่ในระดับดีทุกคน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.13 หรือคิดเป็นร้อยละ 89.17

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปรากฏตามตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอร์ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64 , S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 9 นักเรียนดีใจมากที่ได้สนทนากับเพื่อนๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติตน เป็นพลเมืองที่ดี ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) รองลงมา มีจำนวน 3 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ข้อ 1 นักเรียนชอบการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งก่อให้เกิดความสุขแก่ผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.36) ข้อ 3 นักเรียนสนุกกับการทำงานเป็นกลุ่ม ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.36) และ ข้อ 5 นักเรียนได้รับความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.36) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือข้อ 2 นักเรียนชอบเนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. =0.36)

อภิปรายผล

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.98/85.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้80/80 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยวิธีการที่ถูกต้องครบถ้วนโดยได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงและยังเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงจากสถานการณ์แวดล้อมในชีวิตปัจจุบัน อีกทั้งยังมีการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าอย่างกระตือรือร้นโดยมีการเสริมแรงทางบวก ส่งผลให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วรรณภา ภูแข่งหมอก สุวัฒสัน รักขันโท และ สมชัย ศรีนอก (2565) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพุทธประวัติ โดยใช้เทคนิคแบบจิกซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคแบบจิกซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านบึง เป็นไปตาม เกณฑ์ 80/80

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น ได้ผ่านการวางแผนบทเรียนให้ถูกต้อง มีระบบ โดยมีการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และดำเนินตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอว์ อย่างมีระบบ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนฝึกการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และยังเน้นกระบวนการเรียนแบบกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ฝึกความรับผิดชอบ สามารถแบ่งหน้าที่กันเองได้ โดยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามจริง ซึ่งผู้เรียนมีผลงานที่

น่ายอมรับและบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกรัตน์ ธนะชัย ปริญญา ทองสอน และสมศิริ สิงห์ลพ (2565) ได้วิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง ภูมิศาสตร์ไทย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเทคนิคจิ๊กซอว์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้อยู่ในระดับ ดีทุกคน ทั้งนี้เนื่องจาก การพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ ได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคจิ๊กซอว์ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนให้รู้จักการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดและลงมือปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งทำให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ และรู้จักแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นทีม ที่สำคัญทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ทางการเรียนที่ดีขึ้นดังผลการวิจัยในครั้งนี้

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอว์ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน เพื่อให้ได้ฝึกทักษะการคิด ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นตลอดจนมีทักษะการสื่อสารที่ดี ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณภา ภูแข่งหมอก สุวัฒสัน รักขันโท และสมชัย ศรีนอก (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพุทธประวัติ โดยใช้เทคนิค แบบจิกซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง พุทธประวัติ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม และกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ของตนเองมาถ่ายทอดและเชื่อมต่อกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม จนกลายเป็นองค์ความรู้ที่ครบถ้วนและหลากหลายมุมมอง

การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) ช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้และร่วมกิจกรรมของกลุ่ม เอาใจใส่ต่อหน้าที่ของตนเองและผลสำเร็จของส่วนรวม ช่วยฝึกทักษะทางสังคม การเป็นผู้นำผู้ตามในกลุ่มผู้ร่วมงานที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย รวมทั้งได้ฝึกทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะการถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักการและการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจเนื้อหาที่กำลังถ่ายทอดได้มากขึ้น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและไว้วางใจผู้อื่น

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือเทคนิค จิ๊กซอว์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.98/85.83 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ อยู่ในระดับดี ทุกคน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค จิ๊กซอร์ เรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ความเสียสละเพื่อให้นักเรียนในกลุ่มมีความเห็นอกเห็นใจต่อสมาชิกในกลุ่มเป็นการสร้างสัมพันธไมตรีสำหรับสมาชิกในกลุ่ม

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนเรื่อง สมาชิกที่ดีของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ครูผู้สอนต้องดูบริบทของโรงเรียนและห้องเรียนว่าสามารถจัดกิจกรรมได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เพื่อสามารถ ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องและนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

2.2 ควรทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เปรียบเทียบ เทคนิคอื่นได้เพื่อจะได้เห็นความต่างว่าเทคนิคใดดีกว่ากันและสามารถเห็นความหลากหลายของงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ ธนะชัย, ปริญญา ทองสอน และ สมศิริ สิงห์ลพ (2565) ได้วิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนแบบเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง ภูมิศาสตร์ไทย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ*, *9*(2), 186-196.

ดารารัตน์ วงศ์เรืองศักดิ์, เกศินี ครุณาสวัสดิ์ และ แจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัศมี. (2566). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับ เทคโนโลยีความจริงเสริมที่มีต่อการคิดวิเคราะห์และความใฝ่เรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร, 8*(1), 55-68.

รัชนี ทาเหล็ก. (2556). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่องเส้นขนาน ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

วรรณภา ภูแข่งหมอก. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพุทธประวัติ โดยใช้เทคนิคแบบจิกซอว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *8*(7),120-133.

วัฒนา พาผล. (2551). *การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2558). *วิธีสอนทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรัญ ซุยกระเดื่อง. (2557). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 489-498.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Guidelines to Develop The Digital Leadership for Teachers under Phichit Primary Educational Service Area Office 1

Monthira Chanchur[1*] Samran Mejang[2] and Sathiraporn Chaowacha[2]

[1] *M.Ed. (Educational Administration) program, Faculty of Education Naresuan University, Thailand*

[2] *Department of Educational Administration and Development, Faculty of Education Naresuan University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: daomonthira.dave@gmail.com*

ABSTRACT

This research aims to (1) study the digital leadership of teachers under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1, and (2) develop guidelines for enhancing the digital leadership of teachers in this area. The population consists of 930 individuals, including teachers in educational institutions under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1 during the 2023 academic year. The sample group, consisting of 274 participants, was determined by stratified random sampling according to the proportion of teachers in each district. Data collection involved 5 experts. The research tools included a digital leadership questionnaire with a 5-point rating scale. Statistical analysis methods used frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. Additionally, an interview form was used to gather guidelines for leadership development. Content analysis by 5 experts in digital leadership was conducted. The research findings indicated that the overall digital leadership level of teachers under the Phichit Primary Educational Service Area Office 1 was high. When considering each aspect, it was found that the highest average was in digital communication, while the lowest was in digital citizenship. The study of digital leadership development guidelines suggested that the Phichit Primary Educational Service Area Office 1 should organize workshops to provide knowledge about essential skills for adapting to the modern world. This includes preventing problems and using technology to benefit daily life, thereby enhancing the abilities of personnel to integrate and utilize digital technology efficiently.

Keywords: Development Guidelines, Digital Leadership, Teacher

Received: 3 March 2024;
Revised: 12 June 2024;
Accepted: 27 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

มนธิรา จันทร์เชื้อ[1*] สำราญ มีแจ้ง[2] และ สถิรพร เชาวน์ชัย[2]

[1] *หลักสูตร กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: daomonthira.dave@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 และ (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประชากร 930 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 274 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 43) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของครูในแต่ละอำเภอ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ การป้องกันปัญหาและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาตามความสามารถของบุคลากรเพื่อให้สามารถบูรณาการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำดิจิทัล, ครู

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมากขึ้น ทุกคนอาศัยอยู่ท่ามกลางความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล มีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย โลกในยุคดิจิทัลนี้ การใช้ชีวิตของทุกคนอยู่บนความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเนื่องมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตและสร้างความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ในทางกลับกันเทคโนโลยีดิจิทัลกลับมาทำให้มีความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือแม้แต่เสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายดิจิทัลอย่างง่ายดาย โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์โดยเฉพาะเยาวชนในวัยเรียน ซึ่งเกิดและเติบโตในยุคดิจิทัลสามารถพัฒนาทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลกลุ่มอื่น แต่การใช้งานที่ปราศจากการแนะนำหรือการสร้างความรู้ความเข้าใจอาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและถูกต้อง (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2558)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดการศึกษา จะทำให้ผู้เรียน มีแหล่งเรียนรู้ที่กว้างใหญ่ มีความรู้มากมายให้ศึกษาเรียนรู้สามารถศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองแต่การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกต้องนั้นจะต้องอาศัยผู้สอนที่เข้าใจและมีความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยเช่นกัน (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2564) ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็น

เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับครูไม่ใช่สิ่งที่ครูควรรู้แต่เป็นสิ่งที่ครูต้องรู้ เพื่อสามารถเท่าทันผู้เรียนยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเนื่องจากครูมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนสามารถ เข้าใจ นำไปใช้และสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดการพัฒนาและเจริญรุ่งเรืองที่เกิดขึ้นได้ในสังคม ในส่วนของการเรียนรู้แบบผสมผสาน เทคโนโลยี ทักษะความฉลาดทางดิจิทัลที่ครูควรจะมีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนบ่มเพาะ สมรรถนะด้านดิจิทัลที่จำเป็นให้กับนักเรียน ให้สามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัลได้อย่างเท่าทัน ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาวะผู้นำที่มีความสำคัญและสอดคล้องกับการศึกษา ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนั่นคือ ภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งเป็นรูปแบบพฤติกรรม การจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นให้เกิดการเข้าถึงและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มีการจัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งาน เพื่อสร้างโอกาส ในการเข้าถึงเทคโนโลยี พร้อมทั้งส่งเสริม อำนวยความสะดวก ผลักดัน และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติเรียนและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองให้พร้อมรับความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอยู่เสมอ ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของครูในยุคปัจจุบัน และมีความจำเป็นที่จะต้องการการยกระดับและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน สามารถทำให้นักเรียนได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสาร เกิดทักษะการใช้เทคโนโลยีมีความพร้อมที่จะก้าวสู่การเป็นพลโลกที่มีคุณภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ได้ให้ความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต1 และกำหนดมาตรการและแนวทางการดำเนินการ ข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความต้องการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีแนวทางยกระดับ พัฒนาทักษะการสอนทักษะดิจิทัลสำหรับครูอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะ 5 ปี พ.ศ.2566–2570 สพป.พิจิตรเขต1) โดยทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่และยังมีการจัดอบรมมอบความรู้ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในสถานศึกษาสำหรับงานต่าง ๆ จากการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report) ปีการศึกษา 2565 ของกลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาและกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า จุดที่ควรพัฒนามากที่สุดคือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในเรื่องของการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 นำไปใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูในสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method) เป็นการนำวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 930 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 274 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูแต่อำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วิทยฐานะ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบและแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล 2) ด้านการสื่อสารทางดิจิทัล 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนบูรณาการดิจิทัล 4) ด้านการบริหารทรัพยากรดิจิทัล โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัล สังเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัล แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล (2) ด้านการสื่อสารทางดิจิทัล (3) ด้านการจัดการเรียนการสอนบูรณาการดิจิทัล (4) ด้านการบริหารทรัพยากรดิจิทัลและกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมความสอดคล้อง ความครอบคลุมเนื้อหา ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อคำถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะโดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จะนำไปเป็นเครื่องมือวิจัยหรือไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8-1.0

4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข ไปทดลองใช้ (try-out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต1 จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .95 กำหนดการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด,2560)

5) ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วจัดทำแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนซึ่งวิธีการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในสังกัด

3.2 การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยวิธีดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและเก็บข้อมูลด้วยวิธีการกรอกแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลข้อคำถามเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ดำเนินการวิเคราะห์สถิติโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มาเป็นกรอบในการศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือมีผลงานเชิงประจักษ์ในด้านเทคโนโลยี โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารการศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษและมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการบริหารการศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษและมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการบริหารการศึกษา

1.3 ศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษและมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท

1.4 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

1.5 ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษและมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยเลือกจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดของแต่ละด้าน ในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 4 ข้อ

2.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 จากข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์ นำประเด็นในการสัมภาษณ์มากำหนดเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนา

ภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 และนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

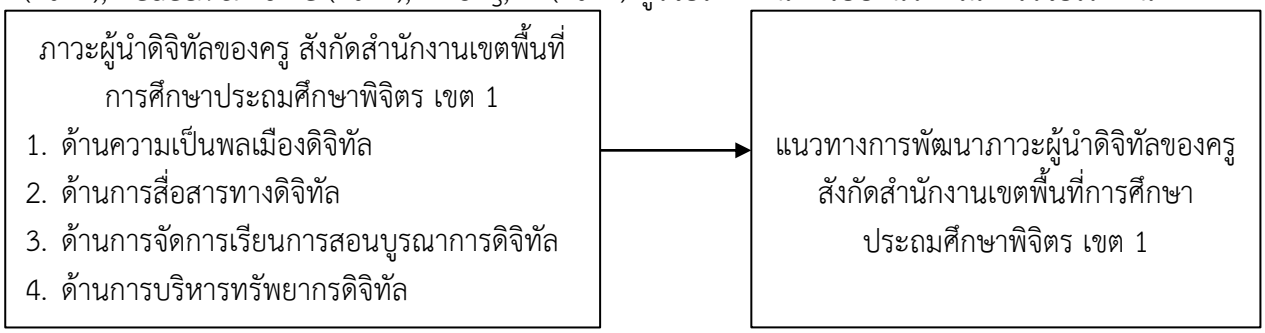
ผู้วิจัยติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ โดยนัดวัน เวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณน แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดของ ณัฐยาภรณ์ เล็กสิงโต (2561), ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย (2562), สุชญา โกมลวานิช และคณะ (2563), ดาวรุวรรณ ถวิลการ (2564), วัชราภรณ์ แสงทิตย์ (2565), Meister (2010), Tran (2017), Redeck & Punie (2017), Zhong, L. (2017) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.16) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.24) รองลงมา คือ ด้านการบริหารทรัพยากรดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}$=4.11) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ในภาพรวมด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล แนวทางการพัฒนา คือควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ การป้องกันปัญหาและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาตามความสามารถของบุคลากรโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล แนวทางการพัฒนา คือ สำนักงานเขตพื้นการศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ การป้องกันปัญหาและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาตามความสามารถของบุคลากรนอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความเข้าใจให้ครูเห็นความสำคัญและตระหนักในความจำเป็นในการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเข้า

สู่การเรียนการสอนและนิเทศ ติดตามการสอนว่ามีการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่การเรียนการรู้อย่างไรและครูต้องหมั่นแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สม่ำเสมอและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าทันและปลอดภัยด้วยตนเอง

2.2 ด้านการสื่อสารทางดิจิทัล แนวทางการพัฒนาคือ สำนักงานเขตพื้นการศึกษาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้โปรแกรมพื้นฐานในการสื่อสาร ให้ครูมีความรู้สามารถใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการสื่อสารได้และจัดประชุมหรืออบรมออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเข้าร่วมประชุมเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านระบบออนไลน์

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนบูรณาการดิจิทัล แนวทางการพัฒนา คือ สำนักงานเขตพื้นการศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในการให้องค์ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ครูสามารถบูรณาการ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการครูจะต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยโดยนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการออกแบบจัดการเรียนรู้ ใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆได้ และใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล

2.4 ด้านการบริหารทรัพยากรดิจิทัล แนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูได้ไปศึกษาดูงาน การสร้างสื่อและใช้สื่อดิจิทัลรวมถึงนวัตกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาจากโรงเรียนต้นแบบหรือหน่วยงานอื่นทั้งของรัฐและเอกชนที่เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีดิจิทัลพร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและนำมาขยายผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโรงเรียนให้ครูได้แสดงความสามารถหรือสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูสร้างสื่อดิจิทัลและสร้างห้องเรียนออนไลน์เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้และข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา

อภิปรายผล

ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 1 ในภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ได้ให้ความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต1 และกำหนดมาตรการและแนวทางการดำเนินการ ข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความต้องการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีแนวทางยกระดับพัฒนาทักษะการสอนทักษะดิจิทัลสำหรับครูอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะ 5 ปี พ.ศ.2566–2570 สพป.พิจิตรเขต1) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ SIYU DU และ ชัชชญา พีระธรณิศร์ (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารทางดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน สามารถสื่อสารให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการทำงาน สื่อสารอย่างตรงประเด็น ตรงไปตรงมา ใช้ภาษาและถ้อยคำที่เข้าใจง่ายชัดเจน มีทัศนคติเชิงบวกต่อการสื่อสารดิจิทัล ใช้ข้อความที่ชัดเจนในการมอบหมายงานผ่านดิจิทัล นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อการสื่อสารอย่างมีเหตุผล สามารถสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดาวรุวรรณ ถวิลการ (2564) ที่กล่าวว่า การสื่อสารเชิงดิจิทัลเป็นการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการสื่อสารอย่างทั่วถึงโดยใช้เครือข่ายที่ทันสมัยทั้งเครือข่ายภายในและภายนอกในการผสมผสานช่องทางการสื่อสารหลายๆ ช่องทาง เพื่อสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับองค์กรให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษาไปในทิศทางและจุดมุ่งหมายเดียวกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์พิมล สุนทะวงศ์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษามหาสารคาม ที่กล่าวว่า ด้านการสื่อสาร พบว่า ต้องการให้ครูสามารถสื่อสารกันอย่างชัดเจนก่อให้เกิด ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ทบทวนสารที่สื่อออกไปกับเพื่อนร่วมงานเพื่อความถูกต้องชัดเจน และมี ทัศนคติเชิงบวกต่อการสื่อสารด้วยสื่อดิจิทัลการสื่อสารด้วยสื่อดิจิทัล

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 1 พบว่า มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สำนักงานเขตพื้นการศึกษาควรสร้างความเข้าใจ ให้ครูเห็นความสำคัญและตระหนักในความจำเป็นในการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าทันและปลอดภัยด้วยตนเอง โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ การป้องกันปัญหาและการนำเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาตามความสามารถของบุคลากร มีการนิเทศ ติดตาม การนำความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทต่อการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก การนำอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีมาใช้ทำให้ง่ายต่อการสื่อการ สามารถค้นคว้าข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะต้องใช้งานอย่างมีวิจารณญาณถูกกฎหมายและปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Zhong, L. (2017) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลคือครูทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียม ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัลที่ปลอดภัยและถูกกฎหมาย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยวรรธน์ ตะเภาทอง, สถิรพร เชาวน์ชัย และ วิทยา จันทร์ศิลา (2565) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้กล่าวว่า ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล ผู้บริหารจะต้องเป็นต้นแบบของการใช้เทคโนโลยีอย่าง มีจริยธรรม มีการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ทำร้ายหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น เคารพกฎระเบียบ กติกามารยาทในการใช้สื่อและส่งเสริมให้ครูรู้เท่าทันสื่อข้อมูลต่างๆ สามารถ กลั่นกรองความจริงที่เป็นสาระสำคัญมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนบูรณาการดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำรองลงมา ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นการศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการให้องค์ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ครูสามารถบูรณาการ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูจะต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยโดยนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการออกแบบจัดการเรียนรู้ ใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้และใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของวัชราภรณ์ แสงทิตย์ (2565) ที่กล่าวว่า การเรียนจัดการเรียนการสอนบูรณาการดิจิทัลเป็นการส่งเสริมความสามารถของนักเรียน และการจัดกิจกรรมทางการเรียนตามสภาพการณ์ของบริบททางการศึกษายุคใหม่ที่ต้องเตรียมการและสร้างความพร้อมให้เกิดขึ้นทั้งกับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อส่งผลต่อการสร้างประสิทธิภาพสูงสุดทางการเรียนภายใต้สังคมแห่งโลกยุคดิจิทัล การสอนบูรณาการดิจิทัลมี ตัวบ่งชี้ คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลและบูรณาการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐยาภรณ์ เล็กสิงโต (2564) ที่กล่าวว่า ความรู้ความสามารถในการสอนเป็นความสามารถในการเลือกวิธีการปฏิบัติงานที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะและเจตคติ ดังที่ระบุไว้ในจุดประสงค์การสอน มีการฝึกฝนด้านการสอนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ต้องมีมาตรฐานของวิชาชีพสามารถปฏิบัติงานสอนได้ดีสามารถผสมผสานศาสตร์ว่าด้วยการสอนกับศิลปะของการสอนเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการสอนสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชานนท์ คำปิวทา (2565) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู

โรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ผสานเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า มีคุณลักษณะของครูที่ระบุถึงการใช้งานโปรแกรมหรือแอพลิเคชันออนไลน์ที่ช่วยในกระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดและการประเมินผล

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ โดยสรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล 2) ด้านการสื่อสารทางดิจิทัล 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนบูรณาการดิจิทัล 4) ด้านการบริหารทรัพยากรดิจิทัล

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 1 ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควรส่งเสริมครูแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สม่ำเสมอและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ รู้เท่าทันสื่อต่างๆ และสามารถนำมาใช้ได้อย่างปลอดภัย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ การป้องกันปัญหาและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2) ด้านการจัดการเรียนการสอนบูรณาการดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำรองลงมา สำนักงานเขตพื้นการศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการให้องค์ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ครูสามารถบูรณาการ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และนิเทศติดตามประเมินผลการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของของครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านความเป็นพลเมืองทางดิจิทัลด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นการศึกษาควรพัฒนาครูให้มีความรู้และคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านพลเมืองดิจิทัลเพื่อให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของครูกับประสิทธิผลในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง และ สถิรพร เชาวน์ชัย. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต1. *Journal of Modern Learning Development, 7*(2), 41-55.

ชานนท์ คำปิวทา. (2565). *รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา*. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย. (2562). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิตอลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

ณัฐยาภรณ์ เล็กสิงโต. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยภัฏสกลนคร).

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2564). *ภาวะผู้นำดิจิทัล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิชญ์พิมล สุนทะวงศ์. (2565).*แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม.* (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

วัชราภรณ์ แสงทิตย์. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชศรีมา.* (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

สถิรพร เชาวน์ชัย. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง. *The Journal of Education Naresuan University*, *25*(4), 317-326.

สุชญา โกมลวานิช, สิทธิชัย สอนสุภี, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์ และ เกื้อจิตต์ ฉิมทิม. (2563). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23. ใน *การประชุมวิชาการผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21 มหาวิทยาลัยขอนแก่น* (น. 67-73). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

SIYU DU และ ชัชชญา พีระธรณิศร์. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(2),* 1061-1072.

Zhong, L. (2017). Indicators of Digital Leadership in the Context of K-12 Education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange, 10*(1), 27-40.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 499-508.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Operational of The Student Care and Support System by Quality Cycle of Bangsawan - Saisopha School Cluster Under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3

Nathapon Rawiwong[1*] Phrakhru Khemathammakhosit[1] and Boonlert Weeraponkan[1]

[1] *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nathapon3012@gmail.com*

ABSTRACT

This research has the following objectives to (1) study the operation of the student care and support system, (2) study operational guidelines and propose systematically of the student care and support system through the lens of the quality cycle. Data was collected through the qualitative research methodology and in-depth interviews, 15 participants and 7 group experts. Data were analyzed by using content analysis. The findings indicate that existing operation of the student care and support system of Bang Sawan-Sai Sopha school cluster operates as follows: 1) knowing students individually, 2) screening student, 3) student promotion and development, 4) prevention and problem solving, and 5) referral. Guidelines for operation of the student care and support system of Bang Sawan-Sai Sopha school cluster using quality cycle including 1) P – PLAN, 2) D – DO, 3) C – Check, 4) A – Act. From the presentation of guidelines for operating the student care and support system by quality cycle of Bang Sawan-Sai Sopha school cluster, experts assessed these guidelines as feasible, appropriate, and beneficial.

Keywords: Student Care and Support System, Quality Cycle, School Cluster

Received: 25 March 2024;
Revised: 9 June 2024;
Accepted: 10 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ณัฐพล ระวิวงศ์[1*] พระครูเขมธรรมโฆษิต[1] และ บุญเลิศ วีระพรกานต์[1]

[1] *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nathapon3012@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และ (2) ศึกษาแนวทางและนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่าย บางสวรรค์-ไทรโสภา มีการดำเนินงานดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ (2) แนวทางและการนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา ใช้แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วิธีดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ ได้แก่ 1) การประชุมวางแผน (P =PLAN) 2) การดำเนินการตามแผน (D= DO) 3) การตรวจสอบ (C = Check) และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (A = Act) โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อสรุปว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, วงจรคุณภาพ, สถานศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์รวมถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและแรงกดดันจากภายในจากสภาวการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากรสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจสังคมและการเมืองซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าวนอกจากนี้ระบบการศึกษาเองก็มีปัญหาหลายประการที่เกิดจากวงจรคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษากฎระเบียบและการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมรวมทั้งการดำเนินการจัดการศึกษาที่ไม่สนองตอบเป้าหมายการพัฒนาของประเทศแม้ว่าตลอดระยะเวลาของการพัฒนาการศึกษาจะมีภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาปรากฏให้เห็นแต่ส่วนใหญ่เป็นผลสำเร็จในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพอาทิการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่าระดับสากลจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาผ่านนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางที่เชื่อมโยงกับตลาดงานผ่านระบบการศึกษาแบบทวิภาคีโดยภาพรวมระบบการศึกษายังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะกำลังคนตามความต้องการของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคมทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างกันไปจากเด็กและเยาวชนในอดีตแม้ว่าผู้ปกครองครู อาจารย์และคนทำงานด้านเด็กจะใช้ความรักความปรารถนาดีอย่างมากมายเพียงใดก็ตามก็ไม่อาจพิทักษ์ปกป้องและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัยหรือมี

พฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังได้จากการประมวลสถิติข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าเด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอื่น ๆ ส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อาทิตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นหมกมุ่นและเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกมจนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคมนิยมประลองความเร็วมีพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมายใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้งทะเลาะวิวาทเข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนาค่านิยมความเป็นไทยความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างเปราะบางติดเพื่อนติดสื่อและให้ความสัมพันธ์กับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรมน้ำใจการพัฒนาผู้เรียนและแก้ไขปัญหาสังคมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมีการเรียนรู้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตลอดชีวิตมีวิธีคิดอย่างมีเหตุผลทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานให้เกิดความสมดุลในการยกระดับคุณภาพชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

สถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีนักเรียนจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและทางอ้อมจากปัญหาดังกล่าวในการสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนพบข้อมูลนักเรียนมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัว บิดามารดาหย่าร้างแยกกันอยู่ปัญหาด้านเศรษฐกิจ บิดามารดาอยู่ต่างจังหวัด นักเรียนต้องอาศัยอยู่ กับญาติพี่น้องหรืออยู่กันตามลำพังสภาพเช่นนี้ทำให้นักเรียนมีจิตใจว้าเหว่ มีความรู้สึกขาดความอบอุ่นมีผลกระทบต่อด้านการเรียนมาโรงเรียนอย่างไม่มีความสุขส่งผลให้ไม่มีสมาธิในการเรียนบางครั้งตื่นสายมาโรงเรียนไม่ทันบางคนขาดเรียน หนีเรียน ผลการเรียนตกต่ำ นักเรียนเหล่านี้หากถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีเช่น การใช้สารเสพติดหรือไปเที่ยวเตร่มั่วสุมอาจคล้อยตามได้ง่าย จากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะช่วยเหลือและป้องกันปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุขประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2564)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้นงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เป็นระบบเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผู้วิจัยซึ่งผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเป็นครูที่ปรึกษาจึงมีความสนใจศึกษาปัญหาและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของในเครือข่ายบางสวรรค์ -ไทรโสภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 รวมทั้งสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพและประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดรวมทั้งแก้ปัญหาที่เกิดในสภาพแวดล้อมของชุมชนสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางและนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต3 ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษาผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัดมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อนเพื่อที่จะได้ตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นได้สำหรับแนวคิดจุดมุ่งหมายและ

วัตถุประสงค์ของการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลตัวอย่างที่เลือกมีลักษณะเป็น "Information-rich case" คือ มีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มากและสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุดซึ่งจะมีความหมายต่อจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาเพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุดโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ตัวแทนครู จำนวน 5 คนตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 1 คน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 2 คนตัวแทนนักเรียนจำนวน 2 คน

1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางและนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้ร่วมประชุมกลุ่มสนทนา คือ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 4 คน หัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำนวน 1 คนนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 1 คนหัวหน้างานฝ่ายงานกิจการนักเรียนจำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1ขั้นตอนการศึกษาสภาพในขั้นตอนการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) กำหนดประเด็นการร่างแบบสัมภาษณ์สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยทางโรงเรียนจัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบ 3) นำร่างแบบสัมภาษณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ4)ปรับร่างแบบสัมภาษณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางและนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบร่างแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และแบบประเมินความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้1) ร่างแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) จัดทำเป็นแบบประเมินความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยความครอบคลุมขององค์ความรู้ทั้งแบบการศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5) แบบสนทนากลุ่มใช้ร่างการศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนตั้งแต่ (1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (2) ทำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ขั้นแนะนำตัวและกำหนดบทสัมภาษณ์ (4) สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแนวทางการ

ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมโดยติดต่อทางโทรศัพท์ในกรณีของการศึกษาเพื่อเป็นการเติมเต็มข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้นการรวบรวมข้อมูลประกอบเพิ่มเติมรวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึกและถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางและนำเสนอ 1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเพิ่มเติมและร่างแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภากับอาจารย์ที่ปรึกษา 2) ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน เพื่อขออนุญาตในการจัดประชุมกลุ่มสนทนาเรื่องแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 3) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อประเมินขอความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ตามวันเวลาและสถานที่กำหนด 3) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

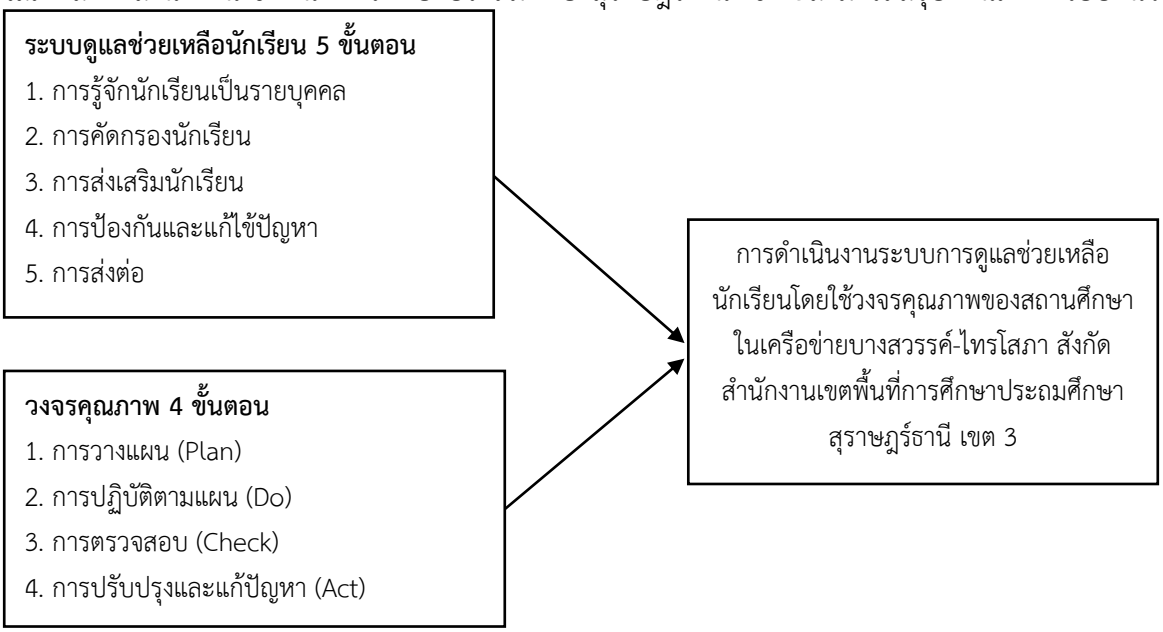
4.1 การศึกษาขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น 3) ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในผลการศึกษาสภาพ

4.2 การศึกษาขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นศึกษาแนวทางและนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้1) ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ 2) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น 3) ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม 4) การนำเสนอแนวทางจากการสนทนากลุ่มนำความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 ฉบับสมบูรณ์สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจัดทำแนวทางวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ โดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 ได้แก่ 1) การวางแผน

(Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การปรับปรุงและแก้ปัญหา (Act) เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3สามารถสรุปแผนภาพกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการตั้งแต่เยี่ยมบ้านนักเรียน สังเกตพฤติกรรมสัมภาษณ์และการประเมินในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อจัดทำข้อมูลสารสนเทศและแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ซึ่งผลการดำเนินการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลทำให้ครูมีข้อมูลพื้นฐานนักเรียนแต่ละบุคคลและสามารถทราบ ข้อมูลสำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง 2) การคัดกรองนักเรียนของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาจะมีการสำรวจข้อมูลในด้านต่าง ๆ จากนั้นนำข้อมูลมาแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ เช่น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาและกลุ่มพิเศษ เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาดูแลนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผลการคัดกรองนักเรียนทำให้สามารถทราบข้อมูลของนักเรียน แบ่งนักเรียนได้ออกเป็นกลุ่ม และดูแลนักเรียนได้อย่างตรงจุด ถูกต้องและเหมาะสม 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนของโรงเรียนจะมีการจัดทำโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในแต่ละด้าน ทั้งทางด้านวิชาการและทักษะกีฬา มีการแนะแนวนักเรียนและส่งเสริมตามความถนัดของแต่ละบุคคล เพื่อให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งผลการดำเนินการทำให้นักเรียนมีองค์ความรู้ สามารถรู้ถึงความถนัดของตนเองมีการทำกิจกรรมและเผยแพร่ผลงานของตนเอง นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมมีจิตสำนึกที่ดีและมีความสามารถตามสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาจะมีการร่วมมือกันระหว่างครูผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมทั้งกิจกรรมภายในและกิจกรรมภายนอกโรงเรียนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนให้ตรงจุด ซึ่งผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาจะต้องมีการประสานระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้สามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ทันท่วงทีนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นและมีปัญหาลดน้อยลง 5) การส่งต่อของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาจะมีการส่งต่อทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาการส่งต่อภายในกรณีครูที่ปรึกษาไม่สามารถ

ดูแลได้ ส่งต่อไปยังหน้าระดับ ฝ่ายกิจการนักเรียน และฝ่ายแนะแนว ส่วนการส่งต่อภายนอกต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุข และสถานีตำรวจเป็นต้น เพื่อสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ตรงจุด ซึ่งผลการดำเนินงานส่งผลให้ผู้บริหารครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความตระหนักถึงการส่งต่อนักเรียนทำให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือตรงตามสภาพปัญหาและนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

2. แนวทางและผลการนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อสรุปว่ามีความเป็นไปได้ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีกรอบแนวการปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ5) การส่งต่อ โดยใช้วิธีดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) คือ 1) การประชุมวางแผน (P = Plan) 2)การดำเนินการตามแผน (D = Do) 3) การตรวจสอบ (C = Check) และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (A = Act) โดยมีข้อเสนอแนะ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล นอกจากครูที่ปรึกษาแล้วที่จะดำเนินการจะต้องมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีข้อมูลที่เป็นระบบ 2) การคัดกรองนักเรียนนอกจากครูที่ปรึกษาแล้วที่จะดำเนินการจะต้องมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บและคัดกรองข้อมูลของนักเรียนเพื่อความสะดวกและได้ข้อมูลที่รวดเร็วและเป็นปัจจุบัน 3) ในการเสริมและพัฒนานักเรียนจะต้องมีการร่วมมือกันระหว่างครูผู้บริหาร ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่นักเรียนและนำเข้ามาช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ4) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา จะต้องใช้ความร่วมมือจากครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา หัวหน้าหน่วยงาน และผู้นำท้องถิ่น เพื่อช่วยป้องกันการเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะดูและนักเรียนได้อย่างตรงจุดโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา และ 5) การส่งต่อ จะต้องปฏิบัติตามกระบวนการส่งต่อภายนอกซึ่งการส่งต่อภายในจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาในการให้คำปรึกษาและแนะนำนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ส่วนการส่งต่อภายนอกจะต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา หัวหน้าหน่วยงาน สถานพยาบาล สถานีตำรวจเพื่อส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาให้ได้รับการดูแลอย่างตรงจุดและเหมาะสม

อภิปรายผล

สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการศึกษา พบว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการและแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม จากนั้นคัดกรองนักเรียนโดยจะมีการสำรวจข้อมูลในด้านต่าง ๆ นำข้อมูลมาแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มพิเศษ เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาดูแลนักเรียนได้อย่างเหมาะสมในด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนจะมีการจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในแต่ละด้านทั้งทางด้านวิชาการและทักษะกีฬามีการแนะนำนักเรียนและส่งเสริมตามความถนัดของแต่ละบุคคลเพื่อให้นักเรียนพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาจะมีความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม ทั้งกิจกรรมภายในและกิจกรรมนอกโรงเรียน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนให้ตรงจุด ส่วนการส่งต่อของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภาจะมีการส่งต่อทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาการส่งต่อภายในกรณีครูที่ปรึกษาไม่สามารถดูแลได้ส่งต่อไปยังหัวหน้าระดับ ฝ่ายกิจการนักเรียนและฝ่ายแนะแนว ส่วนการส่งต่อภายนอกต้องประสาน

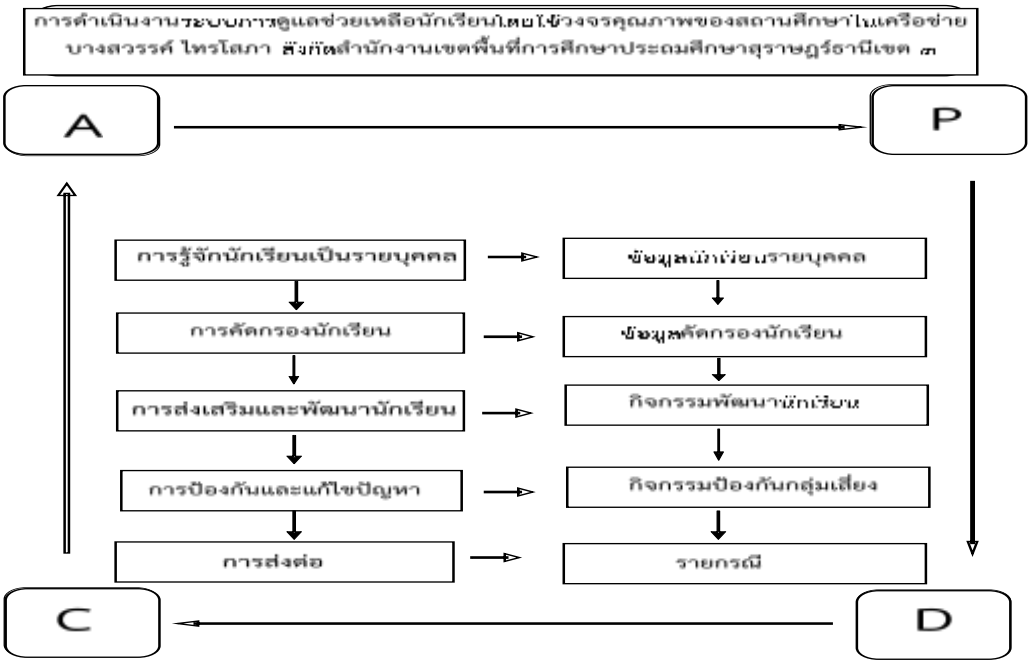
ความร่วมมือกับหน่วยงานในการดูแลช่วยนักเรียน เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุข และสถานีตำรวจ เป็นต้น เพื่อสามารดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ตรงจุด ซึ่งผลการดำเนินงานส่งผลให้ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความตระหนักส่งต่อนักเรียนทำให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือตรงตามสภาพปัญหาและนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภามีการดำเนินงานตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและมีการแต่งตั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมกันดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ตามขั้นตอนและตรงกับสภาพปัญหาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรวรรณ แสนเยีย (2558) ได้ศึกษาปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สอดคล้องกันโดยมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบกิจกรรม โครงการ ที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการรายงานผลการบริหารจัดการที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ อรุจิวัฒน์ วิระคำ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2โดยรวมและรายด้านอยู่ในขั้นตระหนักถึงปัญหา (Awareness-A1) ขาดการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและไม่มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

แนวทางและนำเสนอการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการดำเนินงานโดยใช้วงจรคุณภาพดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) คัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การประชุมวางแผนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) มีการตรวจสอบเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักเรียนในทุกขั้นตอน และ 4) ปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการให้เหมาะสมมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นวงจรที่มีการดำเนินงานที่มีขั้นตอนมีคุณภาพที่หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ นำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อทำให้งานนั้นมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประนอม แก้วสวัสดิ์ (2558) ได้วิจัย เรื่องแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ดีเป็นระบบ มีการแต่งตั้งคำสั่งผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนฝ่ายบริหารควรให้ความสำคัญกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรดำเนินการควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน มีการประสานงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินการในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรมาภรณ์ สนธิ (2560) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า สถานศึกษามีการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบว่า มีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสถานศึกษามีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิดและด้านส่งต่อนักเรียน พบว่า นักเรียนที่ส่งต่อได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและรวดเร็ว

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย เรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ขั้นตอนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ เป็นขั้นตอนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง

2) การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการดำเนินการให้เหมาะสม ซึ่งเมื่อดำเนินงานตามวงจรคุณภาพสามารถที่จะดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นขั้นตอน ตรงจุด ทั่วถึง เสมอภาคและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ซึ่งการดำเนินการมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานทำให้การดำเนินงานทุกขั้นตอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพตั้งแต่1) การประชุมวางแผน (P = Plan) 2)การดำเนินการตามแผน (D =

Do) 3) การตรวจสอบ (C = Check) และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (A = Act) ซึ่งเมื่อดำเนินงานตามวงจรคุณภาพสามารถที่จะดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นขั้นตอน ตรงจุด ทั่วถึง เสมอภาคและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน ดังนั้น เมื่อนำแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ ทำให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน ในการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อสรุปว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีนโยบายในการพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกปีการศึกษา

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาครูและบุคลากรในสังกัดเกี่ยวกับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ใช้การดำเนินงานตามบริบทของสถานศึกษา

1.3 สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประเภทต่าง ๆ

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ปรมาภรณ์ สนธิ. (2560). *แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กาศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).

ประนอม แก้วสวัสดิ์. (2558). *สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเครือข่ายบางสวรรค์-ไทรโสภา*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.

อรวรรณ แสนเยีย. (2558) *ปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

อรุจิวัฒน์ วิระคำ. (2558). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง).

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Relationship between Leadership of Administrators and School Effectiveness under Samut Sakhon, Samut Songkhram Secondary Educational Service Area Office

Somying Chantaruthai[1*] and Prapot Yamtim[1]

[1] *Department of Educational Administration, Faculty of Education, Bangkok Thonburi University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: somyingsport75906@gmail.com*

ABSTRACT

This research article objectives were: (1) to study leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Office Samut Sakhon, Samut Songkram; (2) to study effectiveness of school under the Secondary Educational Service Office, Samut Sakhon, Samut Songkram; (3) to study relationship between leadership of administrators and effectiveness of school under the Secondary Educational Service Office Samut Sakhon, Samut Songkram. This research was a survey research. The population consisted of 1,049 teachers in school under the Secondary Educational Service Office Samut Sakhon, Samut Songkram. The sample was 138 teachers in school under the Secondary Educational Service Office Samut Sakhon, Samut Songkram. The sample size was determined by packaged program G Power 3.1 and obtained by stratified random sampling technique. The instrument used for data collection was a questionnaire about leadership of school administrators and effectiveness of school. The statistics used for data analysis were mean, Standard Deviation, and hypothesis testing by Pearson product-moment correlation coefficient. The research results were found that: Leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Office Samut Sakhon, Samut Songkram in the overall and all aspects were at high level. Effectiveness of school under the Secondary Educational Service Office Samut Sakhon, Samut Songkram in the overall and all aspects were at high level. Relationship between leadership of administrators and effectiveness of school under the Secondary Educational Service Office Samut Sakhon, Samut Songkram was positive moderate level at .01 statistical significant.

Keywords: Leadership, School Effectiveness, School Administrators

Received: 30 November 2023;
Revised: 12 June 2024;
Accepted: 25 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

สมหญิง จันทรุไทย[1*] และ ประพจน์ แย้มทิม[1]

[1] สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: somyingsport75906@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม (2) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม จำนวน 1,049 คน กลุ่มตัวอย่างคือครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม จำนวน 138 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป จี พาวเวอร์ 3.1 และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของโรงเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ประสิทธิผลโรงเรียน, ผู้บริหารสถานศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่ต้องการนั้นผู้บริหารสถานศึกษาถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในกรอบภารกิจของงานในสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีวิสัยทัศน์ มีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพ มีความคิดริเริ่ม รู้จักปรับปรุงแก้ไขงาน มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจ มีความรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ประสานงานได้ดีมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและยอมรับนับถือเห็นคุณค่าของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาบุคลากรในองค์กรให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่จะปฏิบัติงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญของผู้บริหารและผู้นำที่เป็นนักบริหารมืออาชีพ ที่สามารถสร้างการชักนำและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นซึ่งเกณฑ์พิจารณาความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาจะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ความสำเร็จและประสิทธิภาพของงาน ซึ่งสอดคล้องกับภารดี อนันต์นาวี (2557) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับองค์กรทุกประเภทไม่ว่าองค์กรของรัฐหรือเอกชน เพราะองค์กรจะมีความเจริญรุ่งเรืองหรือตกต่ำหรือไม่เพียงใดนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ผู้บริหารในองค์กรนั้นมีภาวะผู้นำเพียงพอที่จะโน้มน้าวให้บุคลากรทำงานให้แก่องค์กรตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่นั่นเอง ผู้บริหารจึงนับว่ามีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาและส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของธร สุนทรายุทธ (2556) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้นำ

เป็นศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่มเป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง มีบุคลิกภาพ ความสามารถเหนือบุคคลทั่วไป สามารถชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่ต้องการได้ใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้เขามีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การมองปัญหาและเผชิญกับสถานการณ์เก่าๆ ด้วยวิธีการใหม่ๆ มีการให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา

อย่างไรก็ตามเป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นประเด็นที่ท้าทายคือประสิทธิผลของโรงเรียนที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมคาดหวังจะให้สถานศึกษาดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมซึ่งพิจารณาหรือประเมินได้จากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง พัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่มีความกดดันได้ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดีก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของครูความมีประสิทธิผลการปฏิบัติงานนั้นเป็นผลผลิตของการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดีซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อความสำเร็จและความรุ่งเรืองขององค์กร

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาเพียงไม่กี่ปี หลายคนที่ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโดยไม่ผ่านการเป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ขาดการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเน้นการบริหารจัดการโดยยึดกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดและไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเท่าที่ควร (มณูญ เพชรมีแก้ว 2566) กลับไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านอาคารสถานที่เป็นลำดับต้นๆ ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้คุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวมไม่เป็นไปตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ประกอบกับมีการโยกย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเพื่อไปสู่โรงเรียนที่ใหญ่ขึ้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขาดความต่อเนื่อง

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 โรงเรียน 1,049 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power 3.1 ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) เป็นขนาดปานกลางเท่ากับ 0.3 ค่าความน่าจะเป็นของความคาดเคลื่อนในการทดสอบ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ

เท่ากับ 0.95 และกำหนดค่า ρ สำหรับสมมติฐานหลัก เท่ากับ 0 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 138 คน และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่มตามสัดส่วน จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความตรง (Validity) เท่ากับ 1 ทุกข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ .94

3. สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยส่งมอบแบบสอบถามให้ครูพร้อมทั้งกำหนดนัดหมาย วัน เวลาเพื่อขอรับคืนและติดตามด้วยตนเองได้แบบสอบถามกลับคืนมา 138 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร – สมุทรสงคราม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารประยุกต์ใช้แนวคิดของดูบริน (Dubrin, 2007) กล่าวว่าภาวะผู้นำที่ผู้บริหารจะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับตนเองประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความรู้รวบยอดและพฤติกรรมชี้นำ 2) ความรู้จากการเห็นตัวอย่างบทบาทภาวะผู้นำของคนอื่น 3) การแสวงหาประสบการณ์จากการฝึกฝน 4)การได้รับทักษะที่เป็นประโยชน์หรือสมรรถนะจากที่อื่นๆ และ 5)การนำไปปฏิบัติจริง

ประสิทธิผลของโรงเรียนผู้วิจัยได้ปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของมอทท์ (Mott, 1972 cite by Hoy and Miskel, 2001) ใน 4 ด้าน 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3)ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = .42) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความรู้จากการเห็นตัวอย่างบทบาทภาวะผู้นำของคนอื่น ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = .43) รองลงมาด้านความรู้รวบยอดและพฤติกรรมชี้นำ ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .43) ด้านการได้รับทักษะที่เป็นประโยชน์ หรือสมรรถนะจากที่อื่น ($\bar{X}$ = 4.17,

S.D. =.47) ด้านการแสวงหาประสบการณ์จากการฝึกฝน ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = .51) และ ด้านการนำไปปฏิบัติจริง ($\bar{X}$ = 4.04, S.D.= .58) ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = .34) โดยด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = .49) รองลงมาด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .52) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = .50) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = .64) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (X) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน (Y) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .526 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Y1) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก (Y2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .841, .749 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ในขณะเดียวกันมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา (Y4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.188 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามได้ตระหนักเห็นความสำคัญปรับตัวพร้อมทั้งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรอบรู้ในการบริหารงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงการแข่งขันกันพัฒนาและยกระดับคุณ ภาพการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ในขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายเร่งรัดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำจะเห็นได้ว่าการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการอบรมพัฒนาอย่างเข้มก่อนที่จะไปปฏิบัติงานจริงทั้งในด้านของความรู้ การปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างต่อผู้ร่วมงาน จรรยาบรรณ การบริหารแบบมุ่งผลสำเร็จ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญเพาะเชื่อว่าผู้บริหารเป็นบุคลากรสำคัญในการที่จะนำนโยบายของต้นสังกัดไปสู่การขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำหรือความสามารถของผู้นำในการใช้ศิลปะ อิทธิพล อำนาจหน้าที่และพลังอำนาจที่มีอยู่เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดำเนินงานในหน้าที่รับผิดชอบให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างไรก็ตามข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธรรมรัตน์ บุปผาชาติ และคณะ (2565) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุเมธ งามกนก (2560) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบริษัทไทยกสิกรสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนบริษัทไทยกสิกรสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ากระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายที่

ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการขับเคลื่อนผ่านกลไกของผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้กระจายอำนาจทางการศึกษาที่ต้องการจะให้สถานศึกษามีอิสระมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) กับทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรงประกอบกับกระแสความตื่นตัวในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพผู้เรียนซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จแต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารจะดำเนินการแต่เพียงลำพังคงเป็นไปได้ยากจำเป็นต้องให้ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับเชื่อมั่นศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับ ปฏิมา คำชมภู (2560) กล่าวว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นผลที่เกิดจากความสามารถในการดำเนินการบริหารความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปหรือบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ในหน่วยงานของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภกร อินทร์คล้า (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำที่จำเป็นต่อการบริหารโรงเรียนเพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งที่สำคัญที่สามารถทำให้องค์กรมั่นใจได้ว่าเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่องค์กรต้องการจะมีแนวโน้มเป็นไปตามที่คาดหวังทำให้หลายๆองค์กรมุ่งเน้นการพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำ ทำนองเดียวกันผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิผลในการบริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับนฤมล สุวรรณรงค์ (2564) กล่าวว่า ประสิทธิผลเป็นความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ขององค์การทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธรรมรัตน์ บุปผาชาติ และคณะ (2565) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทนัฏดา ว่องประจันทร์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงครามทำให้เกิดองค์ความรู้ดังนี้

1. ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำโดยพัฒนาตนเองใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) พัฒนาให้มีความรู้รวบยอดและพฤติกรรมชี้นำ 2) พัฒนาให้มีความรู้จากการเห็นตัวอย่างบทบาทภาวะผู้นำของคนอื่น 3) พัฒนาด้วยการแสวงหาประสบการณ์จากการฝึกฝน 4) พัฒนาให้ตนเองมีทักษะที่เป็นประโยชน์หรือสมรรถนะจากที่อื่นๆ และ 5) นำองค์ความรู้ประสบการณ์เพื่อไปปฏิบัติจริง

2. เกณฑ์หรือตัวชี้วัดของการพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา 4) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความรู้จากการเห็นตัวอย่างบทบาทภาวะผู้นำของคนอื่นรองลงมาด้านความรู้รวบยอดและพฤติกรรมชี้นำ ด้านการได้รับทักษะที่เป็นประโยชน์ หรือสมรรถนะจากที่อื่น ด้านการแสวงหาประสบการณ์จากการฝึกฝน และด้านการนำไปปฏิบัติจริง ตามลำดับ

ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา รองลงมาด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงในขณะเดียวกันมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นผู้บริหารจึงควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้มากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการสรุปประเด็นและสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและตรงประเด็น ดังนั้นผู้บริหารจึงควรพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการสรุปประเด็นและสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและตรงประเด็นให้มากยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถอยู่ด้วยกันและมีเจตคติที่ดีต่อกัน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถอยู่ด้วยกันและมีเจตคติที่ดีต่อกันให้มากยิ่งขึ้น

1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทันกับเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปดังนั้นผู้บริหารจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทันกับเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

2.2 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

2.3 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม

เอกสารอ้างอิง

ธร สุนทรายุทธ. (2556). *ทฤษฎีองค์กรและพฤติกรรม: หลักการ ทฤษฎี การวิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

ธรรมรัตน์ บุปผาชาติ, มิตภาณี พุ่มกล่อม และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10*(40), 198-206.

นนทนัฎดา ว่องประจันทร์. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์).

นฤมล สุวรรณรงค์. (2564) *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

ปฏิมา คำชมภู. (2560) *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับ ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนในเขตอำเภอวังสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ภารดี อนันต์นาวี. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ฉบับปรับปรุง.* ชลบุรี: มนตรีการพิมพ์.

มณูญ เพชรมีแก้ว (2566) *การสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม.*

ศุภกร อินทร์คล้า (2556). *ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570)* กลุ่มนโยบายและแผน. สมุทรสาคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สุเมธ งามกนก. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนบริษัทไทยกสิกรสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3.* (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 517-528.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Competence of Administrators and its Impact on the Academic Performance of Schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2

Pranida Rattanasaensri[1*] and Kris Kittitanus[1]

[1] *Thonburi University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Pranida.mai@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed (1) study the level of competence of school administrators under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, (2) study the level of academic performance of schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, and (3) study the competence of administrators that influences the academic performance of schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2. The sample group includes teachers and educational personnel of schools under the Primary Educational Service Office, Nakhon Pathom Area 2, totaling 321 people from a total number of 1,633, calculated using Taro Yamane's formula using stratified random sampling classified by district. The tools used to collect data are questionnaires and academic achievement records. Statistical analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation, and stepwise multiple regression analysis. The findings are as follows. (1) The level of competence of school administrators under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, is generally high. When examined in detail, the highest average is in strategic management competence, followed by globalization awareness competence, and the lowest is teamwork competence. (2) The overall academic performance of students in schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, is at an improving level. When categorized by learning domains, the highest average is in the Thai language learning domain at a satisfactory level, followed by the foreign language (English) learning domain at an improving level, and the mathematics learning domain has the lowest average at an improving level. (3) The analysis of the competence of administrators influencing the academic performance of schools under the Primary Educational Services Office, Nakhon Pathom Area 2, With statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Competence of School Administrators, Academic Performance, Elementary Schools

Received: 27 November 2023;
Revised: 20 April 2024;
Accepted: 28 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ประนิดา รัตนแสนศรี[1*] และ กฤตภู กิตติฐานัส[1]

[1] *มหาวิทยาลัยธนบุรี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Pranida.mai@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 (2) เพื่อศึกษาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 และ (3) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 1,633 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 321 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจำแนกตามอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ และลำดับสุดท้าย คือ สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ (2) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปรับปรุง เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เรียงลำดับคะแนนค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับพอใช้ รองลงมาได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับปรับปรุง และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับปรับปรุง (3) ผลการวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหาร, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, โรงเรียนประถมศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันจากความก้าวหน้าและการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีทำให้เกิดการสื่อสารไร้พรมแดน หรือยุคของข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาต่างๆมุ่งพัฒนาไปในทางทักษะชีวิตรวมถึงการเจริญเติบโตในด้านต่างๆอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้บุคคลต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับยุคและสมัย การที่บุคคลจะเรียนรู้และปรับตัวได้ดีอันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่คุณภาพ และการศึกษาที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องมีระบบการศึกษาและการจัดการระบบที่ดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพในทุกๆด้าน ตั้งแต่ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาครู การพัฒนาสื่อ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนสร้างความร่วมมือและประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรต่างๆเพื่อหาวิธีการทำให้การจัด

การศึกษามีคุณภาพได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กระบวนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำหน้าที่สร้างและพัฒนาคนที่ดีมี ดังนั้นโรงเรียนจะต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนพัฒนาผู้เรียนให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาในสถานศึกษาประสบความสำเร็จและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของชาติ การบริหารจัดการศึกษาภายในโรงเรียนของตนด้วยวิธีการบริหารจัดการที่หลากหลายจากสภาพในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากผลที่เกิดจากความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี ข่าวสาร ผู้บริหารที่มีสมรรถนะจะสามารถทำให้การดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ (สำนักงานสภาการศึกษา, 2553) สมรรถนะของผู้บริหารเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการทำงาน และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้ บุคลากรในองค์การสามารถปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดัน อุปนิสัย ภาพลักษณ์ภายใน และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคมที่แตกต่างกันประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะการสื่อสาร 2) สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ 3)สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม 4) สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 5) สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ และ 6) สมรรถนะในการบริหารตนเอง การศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งดังจะได้เห็นจากงานวิจัยที่หลากหลาย เช่น พิชามญชุ์ ลาวชัย (2562) ได้ทำการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมรรถนะผู้บริหารมีความจำเป็นในการบริหารงานสถานศึกษา ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ นโยบาย วางแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักการได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ให้เกิดความคุ้มค่า ความสามารถในการทำงานต่างๆ เหล่านี้ และวิไลพร ศรีอนันต์ (2559) ได้ทำการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาสมรรถนะผู้บริหารเป็นรายด้านพบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ สมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการบริหารตนเอง สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม สมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์และสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ จะเห็นได้ว่าการศึกษาดังกล่าวทำให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในระยะที่ผ่านมาพบว่า ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลการสอบ O-NET ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 ใน 5 วิชาหลักตลอด 5 ปีที่ผ่านมาไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ส่วนใหญ่ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 วิชาที่นักเรียนทำคะแนนได้ต่ำที่สุดทุกระดับชั้น คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะชั้น ม.6 ทำคะแนนวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ได้เพียงร้อยละ 20 กว่าเท่านั้น ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา (พ.ศ.2554-2558) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ได้สังเคราะห์การรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปี 63 ตามแนวทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจุดที่ควรพัฒนา ด้านคุณภาพผู้เรียนความสามารถในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา (ร้อยละ 95.44) รองลงมา คือ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดวิจารญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา (ร้อยละ 85.74) และความสามารถในการสร้างนวัตกรรม (ร้อยละ 64.10) ตามลำดับ การสังเคราะห์การรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปี 63 ตามแนวทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2, 2564)

จากข้อมูลดังกล่าวชี้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ยังอยู่ในระดับที่ต้องเร่งปรับปรุงพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการแก้ปัญหาเหล่านี้ สมรรถนะของผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารในการบริหารจัดการองค์การให้ประสบผลสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนที่สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 120 โรง จำนวนผู้บริหาร 150 คน และครูผู้สอน 1,483 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,633 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในปีการศึกษา 2565 คน จำนวน 321 คน โดยได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) และใช้เทคนิคการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจำแนกตามอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) หรือค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม อยู่ในช่วง 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าเท่ากับ 1 ทุกข้อ แบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหาร เท่ากับ .769 มี 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งและวิทยฐานะ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 ด้านสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา จากทฤษฎีของ Don Hellriegel, Susan E. Jackson, and John W. Slocum, Jr (2005) สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนด ค่าคะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ให้คะแนนของช่วงน้ำหนักคะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ ของ Likert,R. (1967) (Likert's five Rating Scale) มีความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง สมรรถนะผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง สมรรถนะผู้บริหารอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง สมรรถนะผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง สมรรถนะผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง สมรรถนะผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยระบุคะแนนค่าเฉลี่ย มาแปลผลตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาของ สทศ. โดยดูจากร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการทดสอบอยู่ในระดับ ดี ดังนี้

มากกว่าร้อยละ 90	หมายถึง	มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับ ดีมาก
ร้อยละ 65-89	หมายถึง	มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับ ดี
ร้อยละ 50-64	หมายถึง	มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับ พอใช้
ต่ำกว่าร้อยละ 50	หมายถึง	มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับ ปรับปรุง

3. สมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1.1 ขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

4.1.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 แต่ละแห่งด้วยตนเอง

4.1.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามผ่าน qr code ในเพลตฟอร์ม (platform) google form

4.1.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืน จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

4.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.2.1 ขอความร่วมมือไปยังสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัย

4.2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

4.2.3 เมื่อได้แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลับคืน จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน

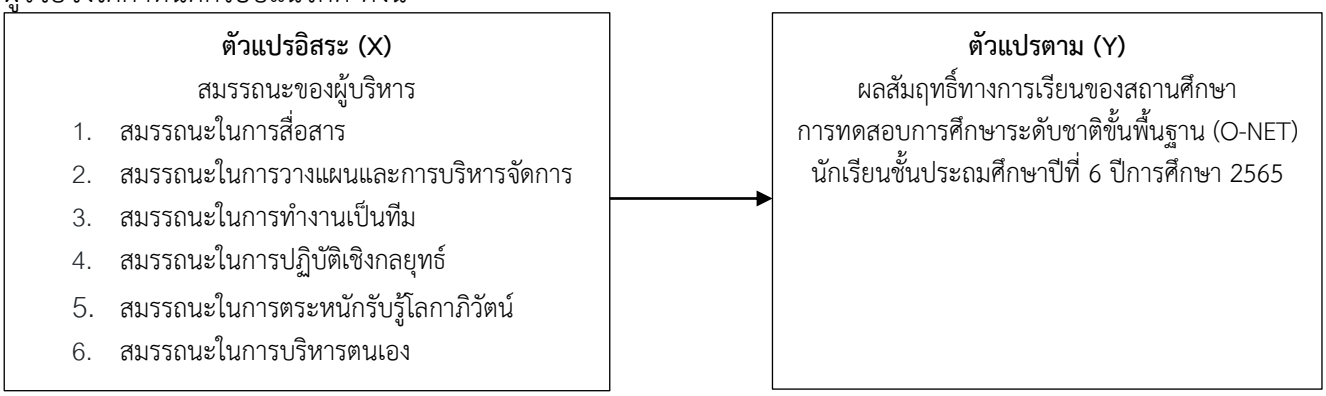
5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าร้อยละ

5.1.2 การวิเคราะห์เพื่อหาระดับสมรรถนะของผู้บริหารและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.1.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ในการวิเคราะห์หาว่าสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สมรรถนะของผู้บริหารตามแนวคิดของเฮลรีเกล, แจ็คสัน และสโลคัม, Hellriegel, D., Jackson, S. E., & Slocum, J. W. (2005). ได้แบ่งสมรรถนะของผู้บริหาร ออกเป็น 6 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา คือการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ คือผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับปรุงโครงสร้างการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติประจำปีของสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษานำหลักการทางการบริหารมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา รองลงมาได้แก่ สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจถึงสถานการณ์ของโลกที่มีผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ส่วนสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้มีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปรับปรุง เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เรียงลำดับคะแนนค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ($\bar{X}$ = 56.05) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ($\bar{X}$ = 39.36) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ($\bar{X}$ = 34.43) และ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ($\bar{X}$ = 28.40) ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอยู่ในระดับพอใช้

3. สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ สมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ สมรรถนะในการบริหารตนเอง

ตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Xtotal
1.สมรรถนะในการสื่อสาร (X_1)	-	.935**	.891**	.851**	.818**	.889**	.965**
2.สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ (X_2)	-	-	.894**	.907**	.760**	.920**	.968**
3.สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม (X_3)	-	-	-	.825**	.795**	.906**	.949**
4.สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (X_4)	-	-	-	-	.673**	.860**	.915**
5.สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ (X_5)	-	-	-	-	-	.751**	.853**
6.สมรรถนะในการบริหารตนเอง(X_6)	-	-	-	-	-	-	.951**
7.ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา (Ytotal)	.105	.139*	.038	.124*	.181**	.160**	.132*

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ สมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ สมรรถนะในการบริหารตนเอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.673 -0.968

3.2 ผลการวิเคราะห์หาอำนาจการทำนายของ สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์หาอำนาจการทำนายของ สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ได้รูปแบบของการวิเคราะห์ 1 รูปแบบ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา

รูปแบบ	ตัวแปรทำนาย	R	R^2	R^2_{adj}	R^2_{change}	$SE_{est.}$	F_{change}	sig
1	sumX	0.132	0.017	0.014	0.017	6.454	5.662	0.018

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.132 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.017 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R^2_{adj}) เท่ากับ 0.014 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ 6.454 สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 1.70

3.3 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ สมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ สมรรถนะในการบริหารตนเองแสดงได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2

ตัวแปรทำนาย		b	β	t	sig
1. สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา		1.314	0.132	2.379	0.018
2. ค่าคงที่ (Constant)		32.767	-	13.914	0.000

R = 0.132, R2 = 0.017, R^2adj = 0.014 , F = 5.662, df1 = 1, df2 = 319, Sig. < 0.018 , SE est. = 6.454, a = 32.767

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สามารถร่วมกันทำนายตัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 1.70 (R^2 = 0.017) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 6.454 (SE_{est} =6.454) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา ได้ถึงร้อยละ 1.40 (R^2_{adj} = 0.014) ส่วนอีกร้อยละ 98.60 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลในการทำนาย เท่ากับ 0.132 (β =0.132) ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปของคะแนนดิบและสมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการทำนายในรูปของคะแนนดิบ ได้แก่

$$Y' = 32.767 + 1.314\ (X)$$

หรือ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา = 32.767+1.314 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา

การสมการทำนายผล ผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีการใช้สมรรถนะของผู้บริหาร (X=0) คาดว่าจะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา เท่ากับ 32.767

แต่ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาใช้สมรรถนะของผู้บริหาร เพิ่มขึ้น 1 ส่วน จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา เพิ่มขึ้น 1.314 ส่วน

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการววิจัยดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 อาจเป็นเพราะผู้บริหารต้องมองบริบทอย่างกว้างไกล และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารอย่างถูกต้อง มีทักษะในการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน กำหนดนโยบายและวิธีการทำงานที่ชัดเจน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดาวนภา หัทยานนท์ (2557) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคใต้ พบว่า สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคใต้ ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้สามารถปรับตัวอย่างทันท่วงที สามารถกำหนดแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์การ และสามารถปรับโครงสร้างการทำงานของบุคลากรและวัฒนธรรมองค์การได้อย่างเหมาะสม

สมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 2 อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของประเทศ ยิ่งในยุคของการแข่งขันและเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า เปลี่ยนแปลงอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารการศึกษาจึงต้องมีสมรรถนะแห่งความเป็นมืออาชีพในการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและมุ่งสู่ความมีคุณภาพของการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับดาวนภา หัทยานนท์ (2557) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาสมรรถนะการ บริหารของผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคใต้ พบว่า สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการบริหารฯ พบว่า สมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ มีความสำคัญลำดับที่ 1 สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ และสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ มีความสำคัญลำดับที่ 2 เท่ากัน

ส่วนสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 6 อาจเป็นเพราะผู้บริหารใช้กระบวนการในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ โดยการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เน้นที่การทำงานเป็นทีมเป็นหลัก แต่ด้วยบุคคลแต่ละบุคคลมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถรอบรู้เรื่องทุกเรื่องได้ ในการทำงานจึงต้อง อาศัยผู้เชี่ยวชาญในงานแต่ละด้านมาทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งผู้บริหารต้องตระหนักถึงบทบาทที่ต้องพึ่งพากันในการปฏิบัติงาน และทราบว่าจะใช้ความสามารถที่มีอยู่ของแต่ละคนให้สัมพันธ์กันอย่างไร จึงจะนำความสำเร็จมาสู่องค์การได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลพร ศรีอนันต์ (2559) ได้ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐม ด้านสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มี 2 ข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมาย บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของทีมได้อย่างชัดเจน และผู้บริหารมีภาวะผู้นำสามารถสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ส่วนอีก 4 ข้อ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่า มัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย คือ ผู้บริหารสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองด้านการบริหารจนเป็นที่ยอมรับผู้บริหารสามารถมอบหมายงานให้สมาชิกในทีมได้อย่างเหมาะสมผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในทีมเกิดความรักในงาน เกิดความ สามัคคี และร่วมกันทำงานให้สำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และผู้บริหาร สามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

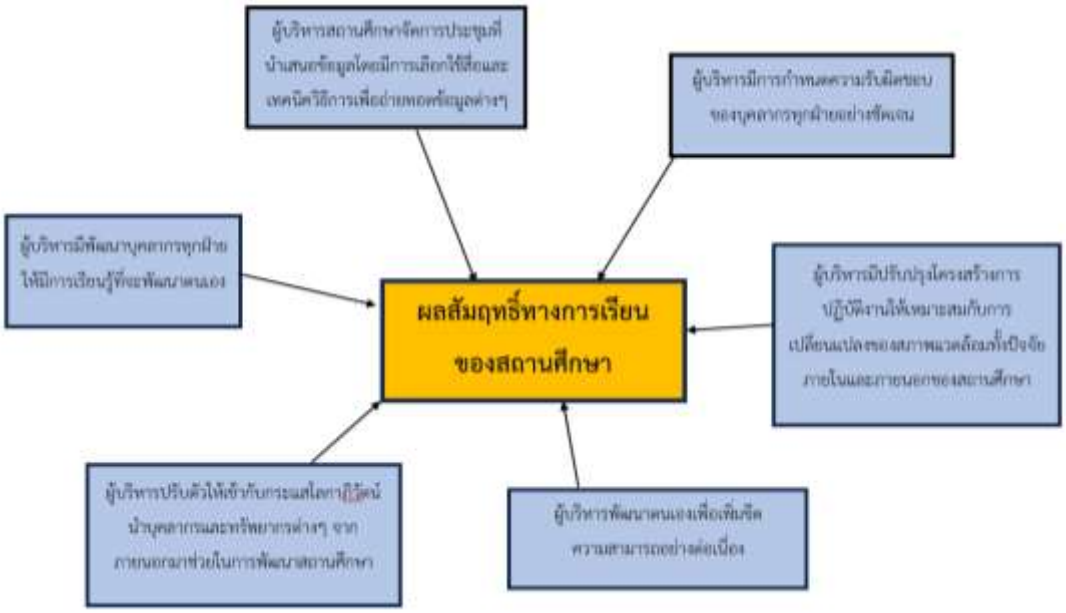
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปรับปรุง เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า คะแนนแต่กลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่ในระดับปรับปรุงและระดับพอใช้ แสดงให้เห็นว่าเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ควรได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน เพราะว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุงต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งกลุ่มสาระภาษาไทยที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้เพียงกลุ่มสาระเดียว สอดคล้องกับกับงานวิจัยของ ภควัต เทศน์ธรรม ได้ศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เกิดจากการทำแบบทดสอบระดับชาติ (O-NET) ใน 5 กลุ่มสาระวิชาหลัก ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษาฯ และวิชาภาษาอังกฤษ ในปีการศึกษา 2551 โดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปรับปรุง รายวิชาที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ ภาษาอังกฤษ ตามลำดับ และสอดคล้องดังที่สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2556) ได้กำหนดมาตรฐานที่ควรปรับปรุงเร่งด่วน ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับกระทรวง เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษารวมไปถึงหน่วยย่อยๆ ในชั้นเรียนตระหนักถึงวิกฤตการณ์ดังกล่าวในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารวิชาการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างแท้จริงเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล โดยต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดยกำหนดให้การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการ สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติผู้สอนต้องพยายามคัดสรร

กระบวนการเรียนรู้จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝัง เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิด แก่ผู้เรียน

สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารมีคุณลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการทำงาน และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์การสามารถปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดัน อุปนิสัย ภาพลักษณ์ภายใน และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคมที่แตกต่างกันทำให้ส่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา จึงสอดคล้องกับงานวิจัย ธชวรรณ สุทธาธาร (2556) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงโดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ร้อยละ 1.70 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาไม่ได้มีปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหารอย่างเดียวที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ยังมีปัจจัยอื่น ปัจจัยด้านครู ด้านหลักสูตร ด้านสภาพแวดล้อม ด้านผู้เรียน ด้านชุมชน จึงสอดคล้องกับงานวิจัย มะลิวรรณ ระฆังทอง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียน คือ ปัจจัยด้านครู สามารถพยากรณ์ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียนได้ร้อยละ 40.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจัดการประชุมที่นำเสนอข้อมูลโดยมีการเลือกใช้สื่อและเทคนิควิธีการเพื่อถ่ายทอดข้อมูลต่างๆไปยังบุคลากรทุกฝ่าย มีการกำหนดความรับผิดชอบของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างชัดเจน พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้มีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง ปรับปรุงโครงสร้างการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกของสถานศึกษา ปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ และพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มขีดความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตามรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการศึกษาสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ และลำดับสุดท้าย คือ สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปรับปรุง เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เรียงลำดับคะแนนค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามลำดับ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอยู่ในระดับพอใช้

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาได้ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มทักษะด้านการพูดและการตอบคำถามที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน หาความรู้ความสามารถในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆภายในสถานศึกษา สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน นำหลักการทางการบริหารมาใช้ในการปฏิบัติงาน หาแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคให้หลุดพ้นจากความล้มเหลว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ เช่น ปัจจัยครู ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนกัเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ดาวนภา หัทยานนท์ .(2557). *การศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคใต้.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ธชวรรณ สุทธาธาร. (2556). *สมรรถนะผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมศึกษา เขต2*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

นลพรรณ ศรีสุข. (2558). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).

ปาริฉัตร ช่อชิต. (2559). *สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

พิชามญชุ์ ลาวชัย. (2562). *สมรรถนะผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

มะลิวรรณ ระฆังทอง. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลการทดอสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์).

วิไลพร ศรีอนันต์. (2559). *สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเอกชนจังหวัด นครปฐม.* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. (2564). *รายงานผลการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2564.* นครปฐม: ทองบุญการพิมพ์.

_____. (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน.* นครปฐม: ทองบุญการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2551).* กรุงเทพฯ: วีทีซีคอมมิวเนเคชั่น.

สำนักงานสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Hellriegel, D., Jackson, S. E., & Slocum, J. W. (2005). *Management: A competency-based approach*. (10th ed.). South-Western: Thomson Learning.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In *Attitude Theory and Measurement*. (pp.90-95). New York: Wiley & Son.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper. & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 529-540.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Operations of Measurement and Evaluation of Learning Results with Quality Cycles of Phrasaengvittaya School under the Secondary Educational Service Area Office Surat Thani, Chumphon

Picha Wannakong[1*] Samit Onkong[1] and Boonlert Weeraponkan[1]

[1] *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Gingthong17@gmail.com*

ABSTRACT

This article aimed to (1) study the operational conditions of measurement and evaluation of learning results of Phrasaengvittaya School under the Secondary Educational Service Area Office Surat Thani, Chumphon, 2) study, present, and evaluate the process of measurement and evaluation of learning results with quality cycles of Phrasaengvittaya School. This research is a qualitative research. Data were collected by in-depth interviews interviewed 15 key informants and 7 experts in focus group discussion. The result of the study found that: (1) Operational conditions of measurement and evaluation of learning results of Phrasaengvittaya School. There are 6 tasks of learning measurement and evaluation as follows: 1) judging academic results 2) grading academic results 3) reporting academic results 4) graduation criteria 5) preparing educational evidence documents and 6) transfer of academic results. (2) The processes of measurement and evaluation of learning results of Phrasaengvittaya School. Using the quality cycle (PDCA) were as follows: 1) There was a planning meeting (P = Plan). 2) Carrying out according to plan (D = Do). 3) Checking (C = Check). 4) Action to observe (A = Action). Presentation and evaluation of the processes all experts agreed that it was appropriateness, possibility.

Keywords: Measurement, Evaluation of Learning Results, Quality Cycles

Received: 25 March 2024;
Revised: 9 June 2024;
Accepted: 28 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

พิชา วรรณคง[1*] สามิตร อ่อนคง[1] และ บุญเลิศ วีระพรกานต์[1]

[1] *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Gingthong17@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร (2) ศึกษา นำเสนอและประเมินกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 15 คน ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีองค์ประกอบของงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 6 งาน ดังนี้ 1) การตัดสินผลการเรียน 2) การให้ระดับผลการเรียน 3) การรายงานผลการเรียน 4) เกณฑ์การจบการศึกษา 5) การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา และ 6) การเทียบโอนผลการเรียน (2) กระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีการดำเนินงานโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) 3) การตรวจสอบ (C = Check) 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) ส่วนการนำเสนอและประเมินผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การวัดผล, การประเมินผลการเรียนรู้, วงจรคุณภาพ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และมีแนวทางการประเมินผล คือ มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษา การวัดผล และประเมินผล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานบริหารวิชาการจะต้องมีกระบวนการจัดการให้เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ไม่เป็นระบบ จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา นอกจากนี้การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นงานที่ต้องอยู่บนพื้นฐานหลักวิชาการและหลักธรรมาภิบาล สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้ง กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กคณะกรรมการต่าง ๆ อาจแต่งตั้งตามความเหมาะสม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน และตัดสินว่าผู้เรียนมีความรู้ทักษะความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดในระดับ

ใด สามารถที่จะได้รับการเลื่อนชั้น หรือ จบการศึกษาได้หรือไม่ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้น หากครูผู้สอนมีการจัดทำทะเบียนวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักเกณฑ์ได้อย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในแต่ละด้าน ทั้งด้าน การตัดสินผลการเรียน การให้ระดับผลการเรียน การรายงานผลการเรียน เกณฑ์การจบการศึกษา เอกสารหลักฐานการศึกษา การเทียบโอนผลการเรียน ยังไม่มีระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้กระบวนการในแต่ละด้านไม่สามารถที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องด้วยบริบทของโรงเรียน บริบทของนักเรียน และบริบทอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบกับผู้เรียน ครูผู้สอน และครูที่ทำหน้าที่งานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยตรง เนื่องจากครูงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และผู้เรียนเป็นผู้ที่จะต้องได้รับการวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนอย่างถูกต้องตามกระบวนการขั้นตอน ดังนั้น โรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพรจะต้องมีการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบ เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาได้ตามเกณฑ์ ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จึงมีความสนใจในการศึกษาการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เพื่อสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อศึกษา นำเสนอและประเมินกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบเจาะจง จำนวน 15 คน

1.2 ขั้นตอนการศึกษา การนำเสนอและประเมินกระบวนการการดำเนินงาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในขั้นตอนการศึกษาสภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2.2 ขั้นตอนการศึกษากระบวนการดำเนินงานและนำเสนอการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบร่างกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของ

โรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร และแบบประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้ 1) ร่างกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) จัดทำเป็นแบบประเมินความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยความครอบคลุมขององค์ความรู้ทั้งแบบการศึกษาแนวทางการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5) แบบสนทนากลุ่มใช้ร่างกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานสภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (2) ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ (4) สัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล

3.2 ขั้นตอนการศึกษา การนำเสนอและประเมินกระบวนการการดำเนินงาน (1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเพิ่มเติมและร่างกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา (2) จัดทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน เพื่อขออนุญาตในการจัดประชุมกลุ่มสนทนา เรื่อง การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา พร้อมด้วยร่างกระบวนการการดำเนินงาน เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ (3) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะตามวันเวลา และสถานที่กำหนด (4) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

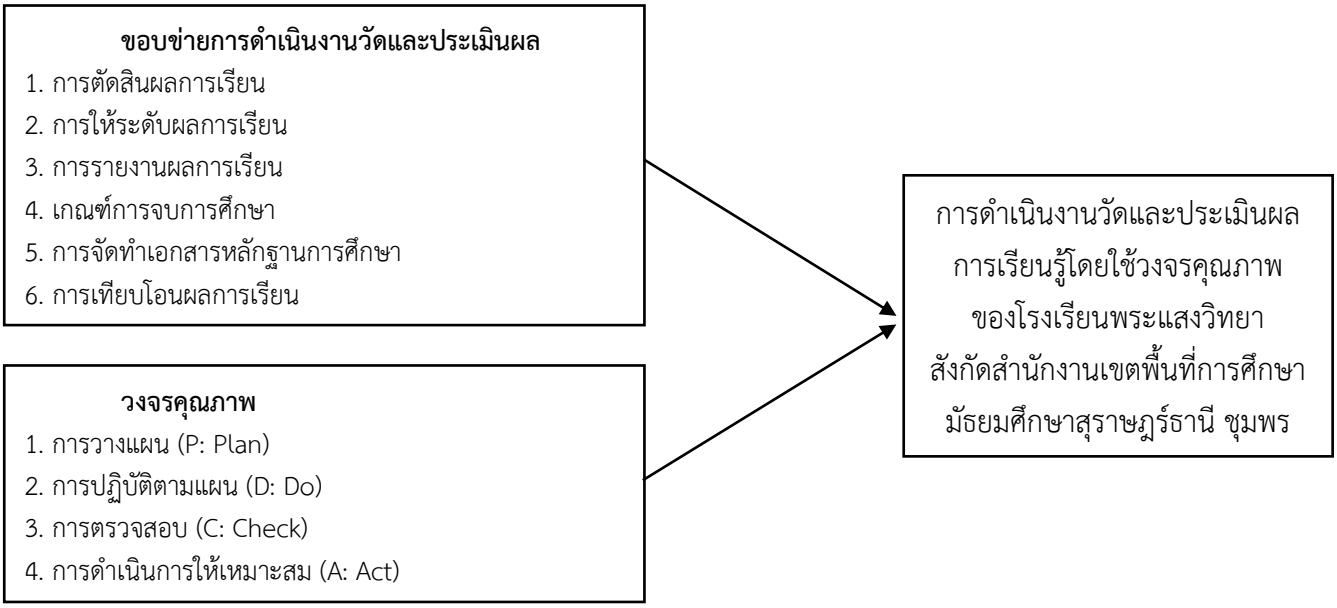
การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ การศึกษาขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการศึกษาสภาพร่างการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มารวบรวม เรียบเรียง แยกประเภท แล้วจัดทำรายงานการศึกษาสภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา 2) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น 3) ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอรายงานการศึกษาสภาพ

4.2 ขั้นตอนการศึกษา การนำเสนอและประเมินกระบวนการการดำเนินงาน การศึกษาขั้นวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ ทำตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในแบบประเมินต่าง ๆ สร้างเป็นการดำเนินงานตามผลการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิตามกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น 3) ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการประชุมกลุ่ม 3) นำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข - ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำ การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา ฉบับสมบูรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวัดและประเมินผล โดยมีขอบข่ายการดำเนินงานวัดและประเมินผล ได้แก่ 1) การตัดสินผลการเรียน 2) การให้ระดับผลการเรียน 3) การรายงานผลการเรียน 4) เกณฑ์การจบการศึกษา 5) การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา และ 6) การเทียบโอนผลการเรียน มีการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (Act) นำไปสู่การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สามารถสังเคราะห์จนได้กรอบแนวคิดในการการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

สภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า 1) การตัดสินผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยามีครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ตัดสินผลการเรียนตามสัดส่วนของการประเมินระหว่างภาคและปลายภาค มีการเก็บคะแนนของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะใช้วิธีการตัดสินผลการเรียนโดยยึดหลักตามหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอิงตามเกณฑ์มาตรฐานของเขตพื้นที่และโรงเรียน มีการบันทึก วิเคราะห์ เพื่อนำผลการเรียนนั้นจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ 2) การให้ระดับผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยา ครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ให้ระดับผลการเรียน ซึ่งมีการให้ระดับผลการเรียน 8 ระดับ คือ 0, 1, 1.5, 2, 2.5, 3, 3.5, 4 กรณีไม่สามารถให้ระดับผลการเรียนใน 8 ระดับนั้นได้ ให้ใช้ ร., มส. อีกทั้งยังมีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ระดับผลการประเมิน คือ ดีเยี่ยม ดี และผ่าน การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ระดับผลการประเมิน คือ ผ., และ มผ. 3) การรายงานผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีการรายงานผลให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบผ่านระบบ SGS จำนวน 2 ครั้งต่อภาคเรียน ซึ่งผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าตรวจสอบผลการเรียนได้ด้วยตนเองผ่านระบบ SGS ส่วนการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบในวันประชุมผู้ปกครองจำนวน 1 ครั้งต่อภาคเรียน ยังมีการรายงานผลการเรียนในรูปแบบเอกสารหลักฐานการศึกษา ปพ. 1, ปพ. 2, ปพ. 3 รวมถึงระเบียนสะสม เป็นต้น 4) เกณฑ์การจบการศึกษา

ของโรงเรียนพระแสงวิทยา คือ ผู้เรียนจะต้องไม่มีผลการเรียน 0, ร., มส. หรือ มผ. มีผลการเรียนครบทุกหน่วยกิตในทุกรายวิชา มีเวลาเรียนครบ และผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมตามเกณฑ์ โดยให้สอดคล้องกับเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักเกณฑ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 5) การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีการศึกษาและจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาให้กับผู้เรียนปัจจุบันและผู้เรียนที่ได้จบการศึกษาไปแล้ว ซึ่งจะจัดทำเอกสารหลักฐานตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด และมีการจัดทำเอกสารเพื่อบันทึกการวัดและประเมินผลเกี่ยวกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยจัดทำเอกสารหลักฐานเป็นระบบระเบียบ เพื่อสะดวกต่อการสืบค้นและนำข้อมูลไปใช้ต่อไป และ 6) การเทียบโอนผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยา ได้ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของนักเรียนที่ประสงค์เข้าศึกษาต่อ โดยมีคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนจะนำรายวิชาหรือหน่วยกิตของนักเรียนที่มีตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาที่สอดคล้องกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 มาเทียบโอนผลการเรียนและพิจารณาให้ระดับผลการเรียน และสอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียน มีการเทียบโอนผลการเรียนในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ การย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคัน และการขอกลับเข้าศึกษาต่อ

2. กระบวนการ ผลการนำเสนอและประเมินการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

1) การตัดสินผลการเรียน ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) มีกิจกรรมดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) โดยฝ่ายบริหารวิชาการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานการตัดสินผลการเรียนให้ครูผู้สอนประจำวิชาทุกท่านทราบ 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) คือ ครูผู้สอนแต่ละวิชาดำเนินการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยนำข้อมูลคะแนนที่ได้มาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามชี้วัดและโครงสร้างรายวิชา จากนั้นรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล 3) การตรวจสอบ (C = Check) คือ มีการตรวจสอบข้อมูลการเก็บคะแนนของผู้เรียน และนำมาตัดสินผลการเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อทราบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถติดตามดูแลได้อย่างใกล้ชิด 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) คือ เมื่อทราบข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้ว สามารถที่จะดูแลผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม หากคะแนนยังไม่ดีพอก็ให้มีการติดตามส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

2) การให้ระดับผลการเรียน ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) มีกิจกรรมดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) โดยประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ระดับผลการเรียน 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) คือ ครูผู้สอนแต่ละวิชาดำเนินการให้ระดับผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยนำคะแนนที่ได้มาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชานั้น ๆ จากนั้นรวบรวมข้อมูลข้อมูลเป็นรายบุคคล 3) การตรวจสอบ (C = Check) คือ มีการตรวจสอบข้อมูลการเก็บคะแนนของนักเรียน และนำมาให้ระดับผลการเรียนเป็นรายบุคคล โดยให้ระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ กรณีไม่สามารถให้ระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับได้ให้ใช้ ร., มส. และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ให้ระดับการประเมิน ดีเยี่ยม ดี และผ่าน และการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการให้ผลกิจกรรมเป็นผ่านและไม่ผ่าน 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) คือ เมื่อทราบข้อมูลของผู้เรียนแล้ว สามารถที่จะดูแลผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม หากระดับผลการเรียนยังไม่ดีพอก็ให้ครูผู้สอนติดตามส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

3) การรายงานผลการเรียน ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) มีกิจกรรมดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) โดยประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการรายงานผลการเรียน โดยครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการติดตามผลการเรียนของผู้เรียน 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) คือ ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการรายงานผลการเรียนให้ผู้เรียน และผู้ปกครองทราบ ได้แก่ ประชุมผู้ปกครอง และรายงานผลการเรียนผ่านช่องทางต่าง ๆ ตามความเหมาะสม 3) การตรวจสอบ (C = Check) คือ ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถตรวจสอบการรายงานผลการเรียนได้ 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) คือ เมื่อผู้ปกครองทราบผลการเรียนของผู้เรียนก็ควรส่งเสริมและติดตามผลการเรียนของผู้เรียนในระดับต่อไปด้วย

4) เกณฑ์การจบการศึกษา ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) มีกิจกรรมดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) โดยประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับเกณฑ์การจบการศึกษา โดยครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา และผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้องในการอนุมัติจบการศึกษาของผู้เรียน 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) คือ ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุมัติจบการศึกษาของนักเรียน ดำเนินการโดยมีหลักเกณฑ์การจบการศึกษาที่ชัดเจน กำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสม และมีแนวทางการดำเนินการของผู้เรียน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และกำหนดรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม โดยให้สอดคล้องกับเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักเกณฑ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3) การตรวจสอบ (C = Check) คือ มีการตรวจสอบการดำเนินการอนุมัติจบการศึกษาตามเกณฑ์การจบการศึกษาของแต่ละปีการศึกษา 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) คือ เมื่อดำเนินการอนุมัติจบการศึกษาตามเกณฑ์การจบการศึกษาเสร็จสิ้นแล้ว ให้ติดตามผลการอนุมัติจบตามเกณฑ์การจบการศึกษาว่าปัญหาหรือไม่ หากไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม จะต้องมีการปรับปรุงวางแผน หาวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม และดำเนินการไปตามลำดับขั้นตอน

5) การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) มีกิจกรรมดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) โดยประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา โดยครูที่ทำหน้าที่งานวัดและประเมินผล ครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลและจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้กับผู้เรียน 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) คือ มีการศึกษาและจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3) การตรวจสอบ (C = Check) คือ มีการตรวจสอบการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และการนำเอกสารไปใช้ในกรณีต่าง ๆ ว่ามีความเหมาะสมและดำเนินการเป็นอย่างไร 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) คือ มีการจัดทำและออกหลักฐานทางการศึกษา ทั้งเอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และเอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม จะต้องมีการปรับปรุง วางแผนเพื่อนำเอกสารหลักฐานนี้ในการติดต่อหน่วยงานอื่นต่อไป

6) การเทียบโอนผลการเรียน ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) มีกิจกรรมดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) โดยประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียน โดยครูที่ทำหน้าที่งานวัดและประเมินผล เป็นผู้ดูแลและจัดทำการเทียบโอนผลการเรียนให้กับผู้เรียน 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) คือ หากมีผู้เรียนที่ย้ายเข้ามาศึกษาต่อในสถานศึกษา ครูวัดและประเมินทำหน้าที่ในการเทียบโอนผลการเรียนจากสถานศึกษาเก่าให้สอดคล้องกับหลักสูตรและรายวิชาของสถานศึกษาใหม่ 3) การตรวจสอบ (C = Check) คือ มีการตรวจสอบการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อติดตามความถูกต้องและความสดคล้องของผลการเรียนที่ได้ทำการเทียบโอนว่ามีความเหมาะสมและมีผลดำเนินการเป็นอย่างไร 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) คือ ติดตามวิธีการเทียบโอนผลการเรียน ถ้าสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนได้ก็ให้ดำเนินการต่อไป หากยังไม่สามารถดำเนินการนักเรียนได้อย่างเหมาะสม จะต้องมีการปรับปรุงวางแผนในการติดต่อหน่วยงานอื่นต่อไป เพื่อให้การเทียบโอนผลการเรียนมีความสอดคล้องกับหลักสูตรและรายวิชาของสถานศึกษาที่ต้องการย้ายเข้า

โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

สภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า 1) การตัดสินผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยามีครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ตัดสินผลการเรียนตามสัดส่วนของการประเมินระหว่างภาคและปลายภาค มีการบันทึก วิเคราะห์ เพื่อนำผลการเรียนนั้นจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ 2) การให้ระดับผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยา ครูผู้สอนประจำวิชาเป็นผู้ให้ระดับผลการเรียน 3) การรายงานผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีการรายงานผลให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบผ่านระบบ SGS และช่องทางอื่นๆ 4) เกณฑ์การจบการศึกษาของโรงเรียนพระแสงวิทยา คือ ผู้เรียนจะต้องผ่านทุกรายวิชา มีผลการเรียนครบทุกหน่วยกิตในทุกรายวิชา มีเวลาเรียนครบ และผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาของโรงเรียนพระแสงวิทยา จัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษา และมีการจัดทำเอกสารเพื่อบันทึกการวัดและประเมินผล

เกี่ยวกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อสะดวกต่อการสืบค้นและนำข้อมูลไปใช้ต่อไป และ 6) การเทียบโอนผลการเรียนของโรงเรียนพระแสงวิทยา ได้ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของนักเรียนที่ประสงค์เข้าศึกษาต่อ และสอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียน การดำเนินการตามกระบวนการของงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้นี้ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีการดำเนินงานตามกระบวนการ 6 งาน สามารถดำเนินงานได้ตามขั้นตอน สามารถช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานวัดและผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามกระบวนการของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ มีสง่า และอิศรา รุ่งทวีชัย (2561) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพและปัญหาการวัดและประเมินผลทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่21 ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 และ ศศิธร บัวทอง (2560) ได้ศึกษาการวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นการวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริงของนักเรียนเป็นพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญและสัมพันธ์กับการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เน้นการปฏิบัติจริง บูรณาการวิธีการประเมิน และใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานของ ผู้เรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดและประเมินผล และนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน

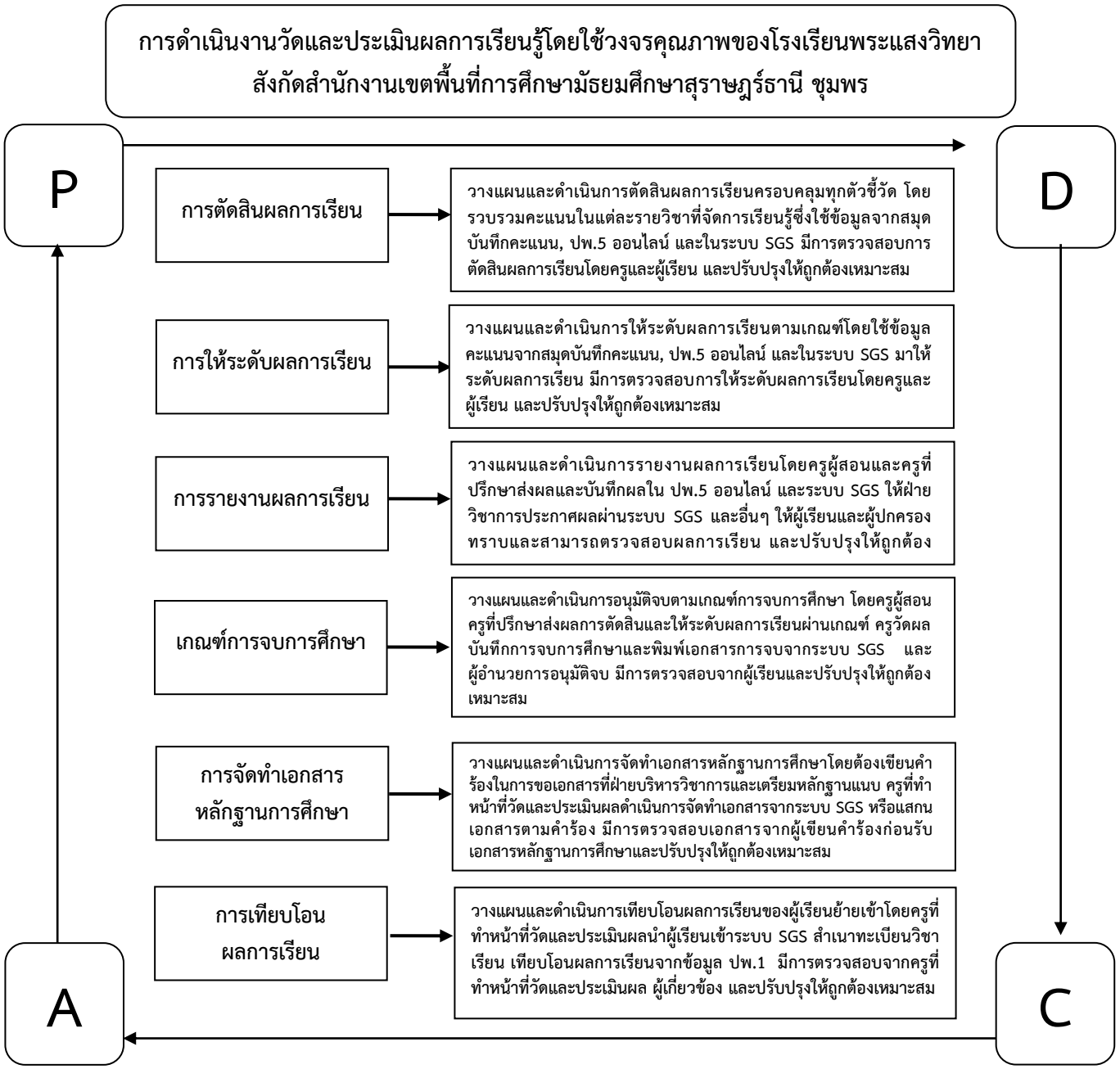
ผลการศึกษา นำเสนอและประเมินกระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา พบว่า กระบวนการการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการดำเนินงานโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ทั้ง 6 งาน โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การประชุมวางแผนในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของแต่ละปีการศึกษา 2) ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้แต่บางครั้งอาจจะทำให้การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ล่าช้าเนื่องจากสาเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละปีการศึกษา 3) มีการตรวจสอบเกี่ยวกับงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกขั้นตอน และอาจจะมีการตรวจสอบที่ล่าช้าหากไม่ได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และ 4) ปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการให้เหมาะสม มีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นวงจรที่มีการดำเนินงานที่มีขั้นตอน มีคุณภาพ ที่หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ นำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อทำให้งานนั้นมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณภา ใหญ่มาก และคณะ (2561) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการประคุณภาพการศึกษาภายในด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ผลการวิจัยพบว่า กลุมตัวอย่างเห็นด้วยระดับมากเกี่ยวกับการมีสวนร่วมในการกำหนด นโยบายกลยุทธและแผนงาน, ด้านการมีสวนร่วมในการดำเนินงานเป็นการปฏิบัติงานโดยอาศัยแนวทางตาม แผนการประกันคุณภาพของหน่วยงาน ปญหาที่พบ ด้านการวางแผน (P) พบวา ยัง ไม่ได้ให้ความสำคัญด้านการนำผลการตรวจประเมินมาเป็นสวนประกอบในการจัดทำแผนเพื่อแกไขปรับปรุงให เกิดประสิทธิภาพ ด้านการปฏิบัติ (D) พบวา การกำกับและการติดตามยังดำเนินการไม่เป็นไปตามที่กำหนดใน บางขั้นตอน ด้านการตรวจสอบและประเมินผล (C) พบวา การให้ความสำคัญในการกำกับ ติดตามของ มหาวิทยาลัยยังขาดความต่อเนื่อง ด้านการปรับปรุง (A) พบวา การกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นเชิงปริมาณขาดความชัดเจน จะเห็นได้ว่าวงจรคุณภาพ (PDCA) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลายด้าน การนำเสนอและประเมินการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจร PDCA โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้ เหมาะสมและเป็นประโยชน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 6 งาน ทำให้โรงเรียนพระแสงวิทยามีขั้นตอนการดำเนินงานที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกงานจะส่งผลให้การดำเนินงานนั้นมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

1) ขั้นตอนในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 6 งาน ได้แก่ การตัดสินผลการเรียน การให้ระดับผลการเรียน การรายงานผลการเรียน เกณฑ์การจบการศึกษา การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา และการเทียบโอนผลการเรียน เป็นการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งมีครูที่ทำหน้าที่งานวัดและประเมินผล และครูผู้สอนประจำวิชาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูที่ปรึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้การสนับสนุนเพื่อให้กระบวนการการดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบ

2) การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาเป็นกระบวนการในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการดำเนินการให้เหมาะสม ซึ่งเมื่อดำเนินงานตามวงจรคุณภาพสามารถที่จะทำให้การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นไปอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานีชุมพร

สรุปผลการวิจัย

สภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีองค์ประกอบของงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 6 งาน ดังนี้ 1) การตัดสินผลการเรียน ทุกรายวิชาต้องมีการตัดสินผลการเรียนตามตัวชี้วัด มีการเก็บคะแนนตามสัดส่วนที่โรงเรียนกำหนดและมีการจัดเก็บข้อมูลในแต่ละรายวิชาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) การให้ระดับผลการเรียน มีการให้ระดับผลการเรียน 8 ระดับ ร., มส. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ให้ระดับการประเมิน ดีเยี่ยม ดี และผ่าน และการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการให้ผลกิจกรรมเป็นผ่านและไม่ผ่าน 3) การรายงานผลการเรียน จะมีการรายงานผลการเรียนผ่านระบบ SGS และผ่านช่องทางอื่นๆ 4) เกณฑ์การจบการศึกษา ผู้เรียนจะต้องมีผลการเรียนครบทุกหน่วยกิตในทุกรายวิชา มีเวลาเรียนครบ และผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามเกณฑ์ 5) การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา มีการจัดทำเอกสารสำคัญทางการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลการเรียนของผู้เรียน มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อให้สะดวกต่อการสืบค้นข้อมูล และ 6) การเทียบโอนผลการเรียน มีการเทียบโอนผลการเรียนในรายวิชาเรียนที่มีหน่วยกิต เนื้อหาที่ตรงกัน หรือหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกันจากสถานศึกษาอื่นก่อนหน้ามายังสถานศึกษาที่ต้องการเข้าศึกษาต่อ

กระบวนการ การนำเสนอและประเมินการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา มีการดำเนินงานโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ 1) มีการประชุมวางแผน (P = Plan) ชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครูผู้สอนประจำวิชาทุกท่านทราบ 2) ดำเนินการตามแผน (D = Do) ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 3) การตรวจสอบ (C = Check) ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบเกี่ยวกับงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกขั้นตอน 4) การดำเนินการให้เหมาะสม (A = Action) เมื่อได้ทำการตรวจสอบแล้วหากพบข้อผิดพลาดต้องปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการให้ถูกต้องเหมาะสม การนำเสนอและประเมินกระบวนการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพโรงเรียนพระแสงวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ ในการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนพระแสงวิทยา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาครูและบุคลากรในสังกัดเกี่ยวกับงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ใช้การดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA

1.3 สถานศึกษาควรพัฒนางานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กับประสิทธิผลของการเรียนรู้

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จิราภรณ์ มีสง่า และ อิศรา รุ่งทวีชัย. (2561). การศึกษาสภาพและปัญหาการวัดและประเมินผลทักษะผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 5*(2), 93-100.

วรรณภา ใหญ่มาก, ภัทร์ฐิตา สุภาโสต และ เอกชัย นาคถนอม. (2561). *การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 541-552.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting Effective Risk Management: A Case Study of Industrial Estate Authority of Thailand

Jitsinee Markthong[1*] and Teerasak Sapwarobol[2]

[1] *Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Jitsinee.mar@ku.th*

ABSTRACT

This study aims to examine the factors that affect the Industrial Estate Authority of Thailand's effective risk management based on the COSO ERM 2017 framework. Primary data collected from 250 questionnaires was analyzed using descriptive statistics, such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. Multiple regression model and logit model were also utilized in order to examine the factors that affect the Industrial Estate Authority of Thailand's effective risk management. The overall result showed that when using a regression analysis, the factors that positively affect the Industrial Estate Authority of Thailand's effective risk management include (1) good governance and culture, (2) strategy and objective-setting, (3) performance, (4) review and revision, as well as (5) information, communication and reporting. These findings in fact, line with the predetermined hypotheses, on the other hand, when using the logit model, the factors that positively affect the Industrial Estate Authority of Thailand's effective risk management include (1) review and revision and information and (2) communication and reporting.

Keywords: Risk Management, Industrial Estate Authority of Thailand, COSO ERM 2017 Framework

Received: 20 November 2023;
Revised: 8 March 2024;
Accepted: 28 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

จิตรสินี มากทอง[1*] และ ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล[2]

[1] *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Jitsinee.mar@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตามกรอบแนวคิดของ COSO 2017 โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการเก็บแบบสอบถามจำนวน 250 ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานโดยใช้ แบบจำลองถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Model) และแบบจำลองโลจิต (Logit Model) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีขององค์กรในภาพรวม พบว่า จากการวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ทุกปัจจัยตามกรอบแนวคิดของ COSO 2017 ได้แก่ การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร การจัดการความเสี่ยง การทบทวนและการปรับปรุง และข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แต่หากวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Model) พบว่า มีเพียงการทบทวนและการปรับปรุง และข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, กรอบแนวคิดของการบริหารความเสี่ยงตาม COSO ERM 2017

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในอดีตธุรกิจจำนวนมากได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่มีลักษณะเข้าข่าย Black Swan ที่กล่าวว่าสิ่งที่เราไม่เคยเจอ ไม่ได้แปลว่าไม่มี สิ่งที่ไม่คาดฝันนั้นเกิดขึ้นได้เสมอ โดยลักษณะของ Black Swan คือ เหตุการณ์เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันที่มีผลกระทบอย่างมหาศาลเมื่อเกิดขึ้น และหลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นจะมีเหตุผลมาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น โดยตัวอย่างกรณีที่เข้าข่ายทฤษฎี Black Swan และส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ได้แก่ วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย พ.ศ. 2540 หรือที่รู้จักกันในชื่อ วิกฤตต้มยำกุ้ง เกิดจากการตัดสินใจลอยตัวค่าเงินบาทของรัฐบาลไทย เมื่อวิกฤตดังกล่าวขยายออกนอกประเทศ ค่าเงินของประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และญี่ปุ่นก็ได้ทรุดตัวลงเช่นกัน วิกฤตต้มยำกุ้งส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างมาก โดยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่าเศรษฐกิจหดตัวในปี 2540 และ 2541 เท่ากับร้อยละ 2.8 และร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ปี 2540-2541 หนี้ต่างประเทศรวมสูงกว่าทุนสำรองระหว่างประเทศ 3.8 เท่า โดยคิดเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือ GDP ปี 2540 และ 2541 เท่ากับร้อยละ 72.8 และร้อยละ 92.5 สัดส่วนของหนี้เสีย (NPL) ต่อสินเชื่อรวมช่วงปลายปี 2540 สูงถึงร้อยละ 52 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2565) ประกอบกับข้อมูลจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าในช่วงก่อนวิกฤตต้มยำกุ้ง ดัชนี SET Index ในเดือนมกราคมได้ทำจุดสูงสุดนับตั้งแต่ตลาดหลักทรัพย์ก่อตั้ง เท่ากับ 1,789.16 จุด และหลังจากเกิดวิกฤตต้มยำกุ้งช่วงเดือนกรกฎาคม 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนจากอัตราแลกเปลี่ยนคงที่เป็นอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ส่งผลให้ ดัชนี SET Index ลงสู่จุดต่ำสุดในเดือนดังกล่าวจากดัชนี 696.22 จุด เป็น 204.59 จุด ในเดือนกันยายน 2541 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) จากวิกฤตการณ์ดังกล่าวที่ไม่คาดฝัน ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบ โดยองค์กรที่มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงที่ไม่

เพียงพอ ทั้งธุรกิจของเอกชน สถาบันการเงิน ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ต่างพากันปิดกิจการลง พนักงานถูกปลดออก และมีหนี้สินเพิ่มสูงขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีความท้าทายจากความเสี่ยงรูปแบบใหม่ๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพราะโลกในปัจจุบันมีลักษณะ “VUCA” คือ ผันผวนสูง (Volatility) ไม่แน่นอนและคาดเดายาก (Uncertainty) เชื่อมโยงซับซ้อน (Complexity) และไม่ชัดเจนในผลลัพธ์ต่างๆ (Ambiguity) ทำให้ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันธุรกิจคงต้องประสบกับความเสี่ยงในมิติต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (สภาเศรษฐกิจโลก, 2565) นอกจากนี้ธุรกิจยังต้องเผชิญกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งธุรกิจไม่มีความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และการบริหารความเสี่ยงที่ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอจะส่งผลให้ประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจจนถึงขั้นล้มละลายได้เหมือนหลายๆธุรกิจที่ผ่านมาในอดีต การเตรียมพร้อมรับมือกับความเสี่ยงแบบเชิงรุก หรือการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรจึงเริ่มมีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความเสี่ยงและลดผลกระทบความรุนแรงจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ทำให้ธุรกิจเริ่มให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลการดำเนินงานขององค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เชื่อถือได้ และมีระบบการป้องกันต่างๆ เพื่อลดความผิดพลาดจากความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ อีกทั้งความเสี่ยงทางธุรกิจมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อผลตอบแทนจากการลงทุน กล่าวคือ การดำเนินธุรกิจยิ่งมีความเสี่ยงมากเท่าใด ก็ยิ่งมีแนวโน้มทำให้องค์กรได้มาซึ่งผลตอบแทนที่สูงขึ้น ดังนั้นองค์กรควรพิจารณานำการบริหารความเสี่ยงผนวกกับการดำเนินงานของหน่วยงานทั่วทั้งองค์กรมาประยุกต์ใช้

สำหรับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม จัดตั้งขึ้นตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 339 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเป็นกลไกของภาครัฐในการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ด้วยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม เพื่อการเพิ่มมูลค่าการลงทุนของภาคอุตสาหกรรม และรองรับการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนควบคู่กับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งหวังก่อให้เกิดการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไปสู่ทุกภูมิภาคของประเทศอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังวิสัยทัศน์ “นำนิคมอุตสาหกรรมสู่มาตรฐานสากล ด้วยนวัตกรรมอย่างยั่งยืน” (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2565) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้คำนึงถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อองค์กร เพื่อให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งได้ การนิคมอุตสาหกรรมต้องตระหนักถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงภายใต้การดำเนินธุรกิจทั้งความเสี่ยงของโลกที่อาจเป็นภัยคุกคาม สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนความต้องการความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจึงต้องนำการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (Enterprise Risk Management : ERM) มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงองค์กร โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เลือกใช้การบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร ตามกรอบของ The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission ซึ่งได้กำหนด ERM conceptual framework ที่มีการปรับปรุงใหม่ในปี 2017 หรือ COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงขององค์กร ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งทางด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรม ความเสี่ยงองค์กร การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ทางธุรกิจขององค์กร การจัดการความเสี่ยงองค์กร การทบทวนและการปรับปรุงแก้ไข และข้อมูลการสื่อสารสารสนเทศและการรายงานผล (The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission, 2017)

จากวิกฤตการณ์ในอดีต ความเสี่ยงที่กำลังเป็นความท้าทายของโลกและส่งผลกระทบต่อการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยว่าจะสามารถบริหารความเสี่ยงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีประสิทธิผล สามารถลดผลกระทบ เพิ่มโอกาสในการบรรลุเป้าหมายของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่วางไว้ได้ และก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่องค์กรอย่างแท้จริง การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจึงต้องมีการบริหารความเสี่ยงที่ดี ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีตามกรอบแนวคิดการบริหารความเสี่ยงองค์กรตาม COSO เพื่อ

ทราบถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญ และนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินกิจกรรมการบริหารความเสี่ยงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามกรอบแนวคิดของ COSO 2017

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้บริหารและพนักงานของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ทั้งสำนักงานใหญ่ ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด และนิคมอุตสาหกรรมที่การนิคมอุตสาหกรรมดำเนินการเอง ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรมบางชัน นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ นิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ นิคมอุตสาหกรรมพิจิตร นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาคร นิคมอุตสาหกรรมแก่งคอย นิคมอุตสาหกรรมนครหลวง นิคมอุตสาหกรรมสงขลา นิคมอุตสาหกรรมบางพลี นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง นิคมอุตสาหกรรมบางปู นิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว และนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จำนวนทั้งสิ้น 632 คน ซึ่งทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นจึงใช้สูตรการคำนวณตามงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 กลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 244.96 คน หรือประมาณ 245 คน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนาจากทฤษฎี หนังสือ เอกสารต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความสำคัญของการนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามวัดระดับการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการบริหารความเสี่ยงของการนิคมแห่งประเทศไทยและในแต่ละประเภทของความเสี่ยง

ส่วนที่ 4 ข้อคำถามวัดความเพียงพอของการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในภาพรวม

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการบริหารความเสี่ยงองค์กรของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่ดีต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร การจัดการความเสี่ยง การทบทวนและการปรับปรุง และข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

3.2 การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร การจัดการความเสี่ยง การทบทวนและการปรับปรุง และข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผลมีผลเชิงบวกต่อความเพียงพอของการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสำรวจผ่านแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน

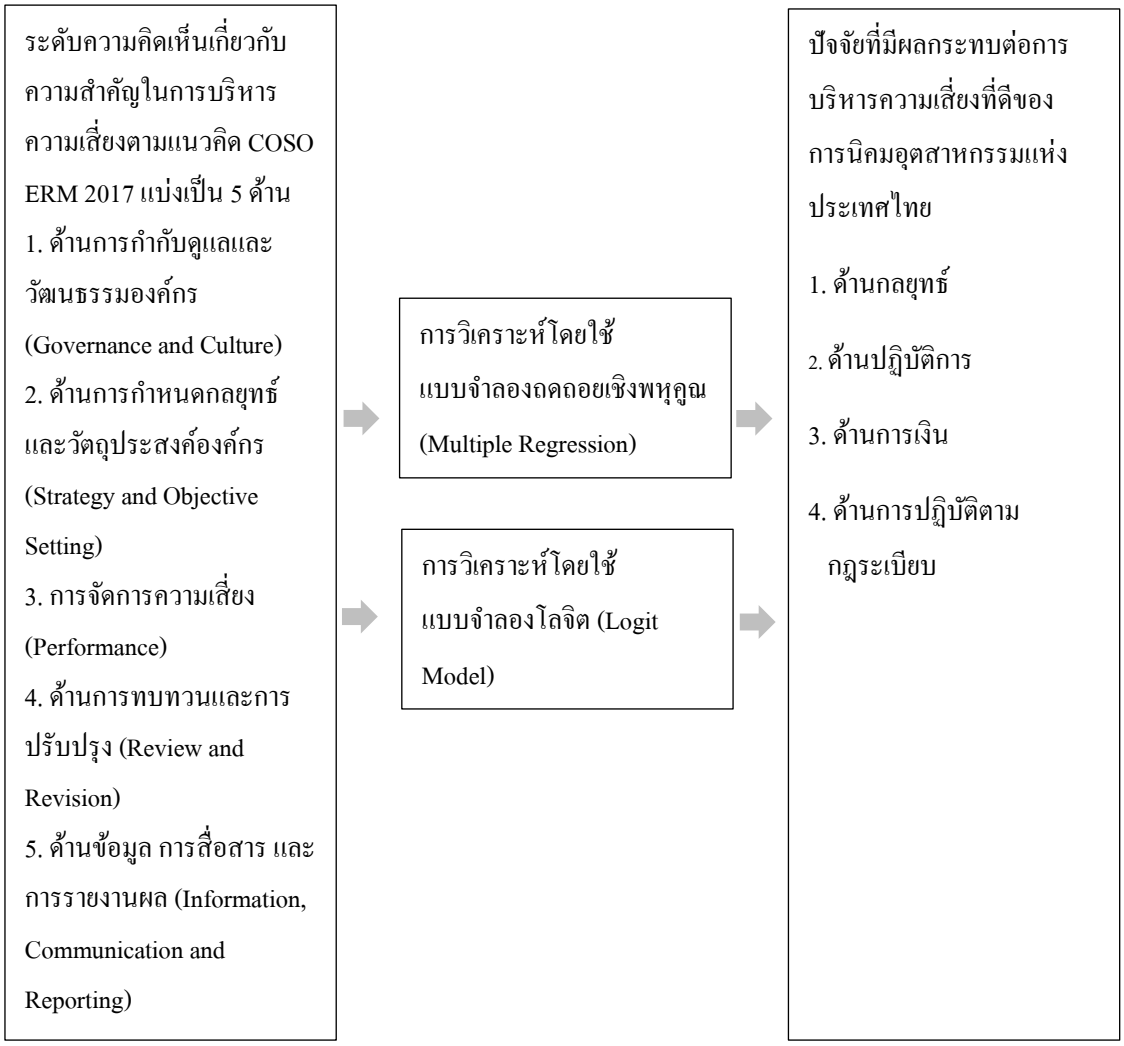
4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแผนวิสาหกิจ แผนการบริหารความเสี่ยง และคู่มือการบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายในของการนิคมอุตสาหกรรม พร้อมทั้งศึกษาการบริหารความเสี่ยงที่ดีตามแนวทางของ COSO และประยุกต์ใช้ในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแผนวิสาหกิจ แผนการบริหารความเสี่ยง และคู่มือการบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายในของการนิคมอุตสาหกรรม พร้อมทั้งศึกษาการบริหารความเสี่ยงที่ดีตามแนวทางของ COSO และประยุกต์ใช้ในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

5.2 ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจผ่านแบบสอบถาม เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับความสำคัญของการนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กับตัวแปรตาม คือระดับการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในแบบจำลองถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) และความเพียงพอของการบริหารความเสี่ยงปัจจุบันในแบบจำลองโลจิต (Logit Model)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความสำคัญของการนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1 ความสำคัญของการนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยง

ความสำคัญของการนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลงค่า
การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร	4.15	0.49	มาก
การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร	4.13	0.55	มาก
การจัดการความเสี่ยง	4.17	0.50	มาก
การทบทวนและการปรับปรุง	4.01	0.57	มาก
ข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล	4.02	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 การบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยง ทุกด้านในระดับมาก โดยการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร ให้ความสำคัญ 4.15 การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร 4.13 การจัดการความเสี่ยง 4.17 การทบทวนและการปรับปรุง 4.01 และข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล 4.02

2. ข้อมูลระดับการบริหารความเสี่ยงที่ดี และความเพียงพอของการบริหารความเสี่ยง

ตารางที่ 2 แสดงระดับการบริหารความเสี่ยงที่ดี และความเพียงพอของการบริหารความเสี่ยง

ระดับการบริหารความเสี่ยงที่ดี	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลงค่า	ความเพียงพอของการบริหารความเสี่ยง	
				เพียงพอ (ร้อยละ)	ไม่เพียงพอ (ร้อยละ)
การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์	4.16	0.64	มาก	93.60	6.40
การบริหารความเสี่ยง ด้านปฏิบัติการ	4.07	0.72	มาก	85.20	14.80
การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน	4.03	0.75	มาก	84.40	15.60
การบริหารความเสี่ยง ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ	4.14	0.69	มาก	90.40	9.60
การบริหารความเสี่ยงภาพรวม	4.00	0.45	มาก	92.40	7.60

จากตารางที่ 2 การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีระดับค่าเฉลี่ยการบริหารความเสี่ยงที่ดี 4.00 ซึ่งอยู่ในระดับดี และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 92.40 โดยหากแบ่งตามประเภทของความเสี่ยง พบว่า ทุกประเภทความเสี่ยงสามารถบริหารได้ในระดับดี โดยการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ 4.16 และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 93.60 การบริหารความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ 4.07 และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 85.20 การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน 4.03 และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 84.40 การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ 4.14 และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 90.40

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามกรอบแนวคิดของ COSO 2017

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านกลยุทธ์ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กรและการจัดการความเสี่ยง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยโลจิต (Logit Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล โดยเมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.042 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผลและนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านกลยุทธ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.2 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านกลยุทธ์

ตัวแปร	Multiple Regression		Logit Model		
	Coefficient	P-value	Coefficient	P-value	Marginal Effect
ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร	0.28 (0.07)	0.000	0.38 (0.67)	0.570	0.009
ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร	0.31 (0.07)	0.000	0.86 (0.64)	0.182	0.021
ด้านการจัดการความเสี่ยง	0.27 (0.08)	0.001	0.65 (0.72)	0.366	0.016
ด้านการทบทวนและการปรับปรุง	0.08 (0.06)	0.211	-0.22 (0.61)	0.712	-0.005
ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล	0.17 (0.07)	0.018	1.76 (0.63)	0.005	0.042
R Square = 0.49, Pseudo R2 = 0.27					

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านปฏิบัติการของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร การทบทวนและการปรับปรุง และด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยโลจิต (Logit Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล เมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.107 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผลและนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านปฏิบัติการเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.7 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในขณะที่ด้านการจัดการความเสี่ยง เมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.069 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้านการจัดการความเสี่ยง และนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านปฏิบัติการเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.9 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านปฏิบัติการ

ตัวแปร	Multiple Regression		Logit Model		
	Coefficient	P-value	Coefficient	P-value	Marginal Effect
ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร	0.32 (0.09)	0.000	0.82 (0.50)	0.103	0.061
ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร	0.02 (0.08)	0.792	0.10 (0.46)	0.837	0.007
ด้านการจัดการความเสี่ยง	0.14 (0.09)	0.112	0.93 (0.51)	0.068	0.069
ด้านการทบทวนและการปรับปรุง	0.24 (0.07)	0.001	0.34 (0.41)	0.401	0.025
ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล	0.44 (0.08)	0.000	1.43 (0.48)	0.003	0.107
R Square = 0.46, Pseudo R2 = 0.26					

3.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการเงินของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร การจัดการความเสี่ยง และการทบทวนและการปรับปรุง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล และ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ได้แก่ การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยโลจิต (Logit Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การทบทวนและการปรับปรุง เมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.084 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้านการทบทวนและการปรับปรุงและนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.4 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการเงิน

ตัวแปร	Multiple Regression		Logit Model		
	Coefficient	P-value	Coefficient	P-value	Marginal Effect
ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร	0.17 (0.09)	0.060	0.72 (0.48)	0.128	0.060
ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร	0.32 (0.08)	0.000	0.27 (0.44)	0.534	0.023
ด้านการจัดการความเสี่ยง	0.31 (0.09)	0.001	0.79 (0.50)	0.113	0.066
ด้านการทบทวนและการปรับปรุง	0.25 (0.08)	0.001	1.00 (0.40)	0.012	0.084
ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล	0.20 (0.08)	0.017	0.74 (0.46)	0.106	0.062
R Square = 0.46, Pseudo R2 = 0.24					

3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ

ตัวแปร	Multiple Regression		Logit Model		
	Coefficient	P-value	Coefficient	P-value	Marginal Effect
ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร	0.03 (0.09)	0.725	-0.17 (0.54)	0.747	-0.009
ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร	0.36 (0.08)	0.000	0.99 (0.51)	0.050	0.049
ด้านการจัดการความเสี่ยง	0.11 (0.09)	0.260	0.64 (0.60)	0.280	0.032
ด้านการทบทวนและการปรับปรุง	0.31 (0.08)	0.000	1.26 (0.48)	0.008	0.062
ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล	0.16 (0.37)	0.058	0.29 (0.53)	0.587	0.014
R Square = 0.36, Pseudo R2 = 0.20					

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร และการทบทวนและการปรับปรุง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ได้แก่ ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยโลจิต (Logit Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การทบทวนและการปรับปรุง เมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.062 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้านการทบทวนและการปรับปรุงและนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.2 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร เมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.049 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้าน

การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กรและนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.9 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีในภาพรวมของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร และการทบทวนและการปรับปรุง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล และณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร และด้านการจัดการความเสี่ยง สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยโลจิต (Logit Analysis) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ การทบทวนและการปรับปรุง เมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.045 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้านการทบทวนและการปรับปรุงและนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีในภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในขณะที่ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล เมื่อพิจารณาค่า Marginal Effect พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.033 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากมีการให้ความสำคัญด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล และนำมาปฏิบัติใช้ในองค์กรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีโอกาสที่องค์กรมีผลการบริหารความเสี่ยงที่ดีในภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.3 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงที่ดีในภาพรวม

ตัวแปร	Multiple Regression		Logit Model		
	Coefficient	P-value	Coefficient	P-value	Marginal Effect
ด้านการกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร	0.20 (0.06)	0.001	0.35 (0.61)	0.571	0.011
ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร	0.09 (0.05)	0.099	0.70 (0.56)	0.210	0.023
ด้านการจัดการความเสี่ยง	0.11 (0.06)	0.064	-0.13 (0.68)	0.843	-0.004
ด้านการทบทวนและการปรับปรุง	0.19 (0.05)	0.000	1.39 (0.52)	0.008	0.045
ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล	0.11 (0.05)	0.044	1.02 (0.59)	0.085	0.033
R Square = 0.38, Pseudo R2 = 0.24					

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) มีผลการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยจากผลการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าข้อจำกัดบางประการของแบบจำลองถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) ในประเด็นของระดับการบริหารความเสี่ยงที่ดี เป็นการเก็บข้อมูลแบบทัศนคติในรูปแบบของระดับคะแนน ซึ่งข้อมูลอาจเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง (Bias) ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) ประกอบการศึกษาเพิ่มเติม โดยผู้ตอบแบบสอบถามจำเป็นต้องวิเคราะห์และตัดสินใจระหว่างการบริหารความเสี่ยงที่ดีกับการบริหารความเสี่ยงยังต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติม ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) จึงน่าจะสะท้อนมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามในบางมิติได้มากกว่าการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดี ได้แก่ 1) การทบทวนและการปรับปรุง อาจเป็นเพราะการทบทวน ปรับปรุงความเสี่ยง รวมทั้งมีประเมินการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลต่อกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กรอยู่เสมอ จะทำให้องค์กรสามารถระบุและประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรครบถ้วนมากยิ่งขึ้น และสามารถหามาตรการป้องกันหรือมาตรการจัดการความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับพิรุณ ภาสดา (2560) ที่ทำการศึกษาระดับของความมีประสิทธิผลของการบริหารความเสี่ยงตามกรอบ COSO ERM รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารความเสี่ยงในมุมมองของนักบัญชีการไฟฟ้านครหลวง พบว่าปัจจัยการทบทวนและการปรับปรุง มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการประเมินความเสี่ยง 2) ข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล อาจเป็นเพราะการที่องค์กร

มีฐานข้อมูลสารสนเทศจะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจในการเลือกมาตรการที่ใช้สำหรับป้องกันหรือจัดการความเสี่ยง ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร และสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น รวมถึงการที่มีการสื่อสารแผนการบริหารความเสี่ยงให้แก่บุคลากรในทุกระดับและรายงานผลการดำเนินงาน จะช่วยเพิ่มโอกาสให้มาตรการที่ใช้สำหรับป้องกันหรือจัดการความเสี่ยงสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูรพัศ ลิ้มธรรมมหิศร (2562) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) งานวิจัยของธัญญ์ ธรรมสุคติ (2556) ที่ศึกษานโยบายการบริหารความเสี่ยงกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารความเสี่ยง บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) งานวิจัยของสิริรัตน์ เกวียนเจริญกุล (2555) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย งานวิจัยของธีรพร เนาว์รุ่งโรจน์ (2554) ที่ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของระบบการบริหารความเสี่ยงของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และ งานวิจัยของ Prapawadee Na Ranong and Wariya Phuenngam (2009) ที่ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพของภาคการเงินของประเทศไทย ต่างก็พบว่าข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผลเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีขององค์กร

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ ได้แก่ การที่ผู้บริหารขององค์กรสามารถนำผลการศึกษาไปสู่การกำหนดนโยบาย วางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้มีการบริหารความเสี่ยงภายในองค์กรที่ดีขึ้น และด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรของบางองค์กรผลการศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้สามารถคัดเลือกและจัดลำดับของความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมในการบริหารความเสี่ยงให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรได้ โดยองค์กรจะต้องมีการวิเคราะห์หรือคัดเลือกประเภทความเสี่ยงที่เป็นจุดอ่อนหรือต้องการพัฒนาก่อน เนื่องจากแต่ละประเภทของความเสี่ยงนั้นจะมีกิจกรรมที่องค์กรควรดำเนินการที่แตกต่างกัน ซึ่งกิจกรรมที่องค์กรควรดำเนินการในแต่ละประเภท ดังนี้ 1) องค์กรที่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายในการบริหารงาน การนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถดำเนินการตามกลยุทธ์และนโยบายได้ตามเป้าหมาย หรือองค์กรที่ต้องการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ จะต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล 2) องค์กรที่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในทุกๆขั้นตอนตามภารกิจขององค์กร หรือองค์กรที่ต้องการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ จะต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยง และข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล 3) องค์กรที่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการเงิน ทั้งด้านสภาพคล่อง ด้านเครดิต ด้านเงินลงทุน การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน ความเสี่ยงที่คู่สัญญาไม่สามารถปฏิบัติตามภาระผูกพัน หรือองค์กรที่ต้องการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน จะต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทบทวนและการปรับปรุง และ 5) องค์กรที่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือความไม่เหมาะสมและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของกฎหมาย หรือองค์กรที่ต้องการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ จะต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กรและการทบทวนและการปรับปรุง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนน ดังนี้ ด้านการจัดการความเสี่ยง (4.17) ด้านการกำกับดูแล และวัฒนธรรมองค์กร (4.15) ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร (4.13) ด้านข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล (4.02) และอันดับที่ 5 การทบทวนและการปรับปรุง (4.01) และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีระดับค่าเฉลี่ยการบริหารความเสี่ยงที่ดี ในระดับดี (4.00) ซึ่งผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 92.40 โดยหากแบ่งตามประเภทของความเสี่ยง พบว่า ทุกประเภทความเสี่ยงสามารถบริหารได้ในระดับดี โดยเรียงตามลำดับคะแนน ดังนี้ การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (4.16) และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ

ร้อยละ 93.60 การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ (4.14) และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 90.40 การบริหารความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (4.07) และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 85.20 และการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน (4.03) และผู้ตอบแบบสอบมีความคิดเห็นว่าดีเพียงพอ ร้อยละ 84.40 สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีในภาพรวมของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยผลการศึกษา พบว่าหากวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่าทุกปัจจัยตามกรอบแนวคิดของ COSO 2017 ได้แก่ การกำกับดูแลและวัฒนธรรมองค์กร การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ขององค์กร การจัดการความเสี่ยง การทบทวนและการปรับปรุง และข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แต่หากวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Analysis) พบว่ามีเพียงการทบทวนและการปรับปรุงและข้อมูล การสื่อสาร และการรายงานผล ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง วางแผนในการบริหารความเสี่ยงของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่ดียิ่งขึ้น ดังนี้

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ควรนำกรอบการบริหารความเสี่ยงที่ดีตามแนวทาง COSO ERM 2017 มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรให้ครบถ้วนในทุกด้าน เนื่องจาก แต่ละด้านล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริหารความเสี่ยงที่ดี ทั้งนี้แตกต่างกันตามแต่ละประเภทของความเสี่ยง โดยผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงด้านการเงินของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นความเสี่ยงที่มีความสำคัญกับองค์กร และต้องมีการปรับปรุงมากที่สุดเมื่อเทียบกับความเสี่ยงประเภทอื่น และจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านการทบทวนและการปรับปรุง ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดีด้านการเงิน ดังนั้น การที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจะมีบริหารความเสี่ยงด้านการเงินให้ดียิ่งขึ้นนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการระบุและประเมินสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปที่อาจส่งผลกระทบต่อด้านการเงินขององค์กรอยู่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการเงินภายในองค์กรและปรับปรุงหรือเพิ่มเติมแผนจัดการความเสี่ยงทันทีเพื่อเตรียมรับมือกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงโดยตรงขององค์กรประกอบการเก็บแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2 ในการออกแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูล อาจเพิ่มประเด็นข้อคำถามเพื่อใช้ในการสร้าง Heat Map เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบตามแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่ดีของ COSO 2017 และผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการกำหนด และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหาความเสี่ยงที่ดีขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2565) *แผนวิสาหกิจการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ปีงบประมาณ 2566 - 2570* สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2565.จาก https://www.ieat.go.th/th/strategic-plan-enterprise-plan.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). *กางสถิติ SET Index ใช้เวลานานเท่าไหร่? กว่าจะฟื้นจากวิกฤต.* สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2565. จาก https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/82-investhow-setindex-rebound.

ธัญญ์ ธรรมสุคติ. (2556). *นโยบายการบริหารความเสี่ยงกับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารความเสี่ยง บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).* (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก).

ธีรพร เนาว์รุ่งโรจน์. (2554). *ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จที่นำไปสู่ความสำเร็จของระบบการบริหารความเสี่ยงของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.).* (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.)

ภูรพัศ ลิ้มธรรมมหิศร. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่ดี ตามแนวคิด COSO ERM 2017: กรณีศึกษา บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน).* (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ศูนย์วิจัยกสิกร. (2565). *25 ปี วิกฤติต้มยำกุ้ง...ไทยเข้มแข็งขึ้น เศรษฐกิจวันนี้ ไม่ย้อนรอยอดีต* สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2565. จาก https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Tom-Yum-FB-08-07-2022.aspx.

สภาเศรษฐกิจโลก. (2565) *The Global Risk Report*. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2565. จาก https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022.

สิริรัตน์ เกวียนเจริญกุล. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย.* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาอุบลราชธานี).

Committee of Sponsoring Organizations of Treadway Commission. (2017). *Enterprise Risk Management Integrating with Strategy and Performance*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2565. จาก https://www.coso.org/guidance-erm.

Na Ranong, P., & Phuenngam, W. (2009). *Critical success factors for effective risk management procedures in financial industries: A study from the perspectives of the financial institutions in Thailand*. (Master of Business Administration, Umeå University).

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 553-562.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Academic Leadership and Management Skills in 21st Century of School Administrators in Secondary Schools in Ang-Thong Province under Secondary Educational Service Area Office Singburi, Ang-Thong

Jutharat Nirundon[1] Phrompiriya Panarson[1*] and Praphot Yaemtim[1]

[1] *Department of Educational Faculty, Bangkokthonburi University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: phrompiriya.pan@bkkthon.ac.th*

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to study academic leadership of school administrators in secondary schools in Ang-Thong province; (2) to study 21st century management skills of school administrators in secondary schools in Ang-Thong province; and (3) to study relationship between academic leadership and 21st century management skills of school administrators in secondary schools in Ang-Thong province under Secondary Educational Service Area Office Singburi, Ang-Thong. This research was a survey research. The population consisted of 772 teachers in secondary schools in Ang-Thong province. The sample was 260 teachers in secondary schools in Ang-Thong province who were determined by Krejcie & Morgan Table and obtained by stratified random sampling technique. The instrument used for data collection was a five-point rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis were: Frequency, Percentage, Mean, standard deviation and hypothesis was tested by Pearson Product-Moment Correlation Coefficient. The research were found that: (1) academic leadership of school administrators in secondary schools in Ang-Thong province in the overall and all aspects were at high level; (2) 21st century management skills of school administrators in secondary schools group in Ang-Thong province in the overall and all aspects were at high level; and (3) relationship between academic leadership and 21st century management skills of school administrators in secondary schools group in Ang-Thong province under Secondary Educational Service Area Office Singburi, Ang-Thong was positive high level at .01 statistical significant.

Keywords: Academic Leadership, 21st Century Management Skills, School Administrators

Received: 18 December 2023;
Revised: 12 June 2024;
Accepted: 25 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

จุฑารัตน์ นิรันดร[1] พรหมพิริยะ พนาสนธิ์[1*] และ ประพจน์ แย้มทิม[1]

[1] *สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: phrompiriya.pan@bkkthon.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง (2) ศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรประกอบด้วยครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำนวน 772 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2) ทักษะการบริหารในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อผลงานโดยรวมทั้งหมดของสถานศึกษาและการทำงานของบุคลากร ทั้งนี้เพราะผู้บริหารนั้นเป็นผู้นำหรือผู้บริหารนั้นเป็นผู้ควบคุม ดูแล และมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน ซึ่งทำให้ผลการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือไม่ ผู้นำจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อประสิทธิผลของงาน ความสำเร็จของสถานศึกษาจะเกิดได้ขึ้นอยู่กับความตระหนักรู้ในความสำคัญของผู้นำว่าจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา การปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม สภาพชุมชน และทำให้สถานศึกษาสนองความต้องการทางการศึกษาของชุมชนได้มาน้อยเพียงใด (เพ็ญนภา ศรีแปลก, 2563) ซึ่งประเด็นของผู้นำในสถานศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือ “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” โดย Irfan and Usman (2017) กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับ การวางแผนหลักสูตร การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารและประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ การมีระบบเครือข่ายทางวิชาการ และมีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ผู้บริหารสร้างเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเองอย่างมีประสิทธิผล เพื่อสนับสนุนให้ศักยภาพการบริหารสถานศึกษาให้ประสพผลสำเร็จสูงขึ้น

นอกจากความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องได้รับการพัฒนาคือการมีทักษะการบริหารในยุคศตวรรษที่ 21 เพราะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยเฉพาะทักษะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยสถาบันและองค์กรชั้นนำ

ระดับโลก และจากการศึกษาของ ภารดี ชาวนรินทร์ (2565) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะพยาบาลศาสตร์ใน 4 องค์ประกอบ คือ (1) AS: Academic Skill (ทักษะด้านวิชาการ) คือ สามารถบริหารผลการปฏิบัติงานทุกด้านขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมีความสามารถในเชิงวิชาการ (2) IS: Innovative Skill (ทักษะด้านนวัตกรรม) คือ สร้างค่านิยมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนางานด้านต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานใหม่ มีความเชื่อมั่นตนเองพร้อมเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ และมีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3) SS: Soft Skill (ทักษะทางอารมณ์ และสังคม) คือ สามารถติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อมีความขัดแย้งสามารถวิเคราะห์สาเหตุและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ใช้การเจรจาโดยสันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สร้างสรรค์บรรยากาศในการทำงานร่วมกัน และสามารถแก้ ปัญหาบุคลากรได้ตรงประเด็นอัตราคงอยู่และคุณภาพเพิ่มขึ้น และ (4) TS: Technology digital Skill (ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล) คือ สร้างบรรยากาศการทำงานสนุกสนานไม่เครียดกับงาน มีการตั้งเป้าหมายการใช้เทคโนโลยีอย่างชัดเจนมีความรู้ความสามารถ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีช่วยลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ความสามารถด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ คือการยอมรับความสามารถและเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้ร่วมงาน การมีกลยุทธ์และเทคนิคในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และสามารถชี้นำให้บุคลากรกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆให้เป็นไปตามเป้าหมาย ตลอดจนมีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อผู้ร่วมงานและเป็นนักประสานงานที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในจังหวัดอ่างทอง มีเขตบริการการศึกษาครอบคลุมสถานศึกษา รวม 14 โรงเรียน ซึ่งสนับสนุนการบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ให้กับโรงเรียนภายใต้เขตบริการ โดยถ้าจะให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายนั้น ต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญในอาชีพ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีทักษะและความสามารถที่หลากหลาย เป็นนักบริหารมืออาชีพ เป็นผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำสูง ผู้บริหารต้องกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการบริหารการศึกษาที่ชัดเจนและเหมาะสม ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานและการผลิตผู้เรียน การมีเครื่องมือในการใช้การจัดการศึกษาที่เหมาะสม ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษา ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากรด้านต่าง ๆ ให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์และการจัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสมบูรณ์ (กนกพร มาอ้วน, 2564)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง
2. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวาง (Cross Sectional Design) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากร คือ ครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำนวน 772 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีและมีความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & D. W. Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจากครูในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยวิธีสุ่มแบบชั้นภูมิโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มีจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ (1) ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบตามรายการ (Check List) (2) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-Levels Rating Scale) และ (3) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยส่งร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบ แล้วนำผลการให้คะแนนมาคำนวนหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objectives Congruence: IOC) ในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ซึ่งค่า IOC ของแบบสอบถามทั้ง 2 ตอนมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 -1 ทุกข้อคำถามซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีค่าความตรงในระดับที่เหมาะสม

2.3 หลังจากแบบสอบถามมีค่า Content Validity อยู่ในระดับที่เหมาะสมแล้วผู้วิจัยจึงนำร่างแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่ลุ่มตัวอย่าง (Try Out) จำนวน 30 คน แล้วนำผลารทดลองใช้มาคำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2557) และแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α - Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.95 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงในระดับที่เหมาะสม

3. สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

4. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

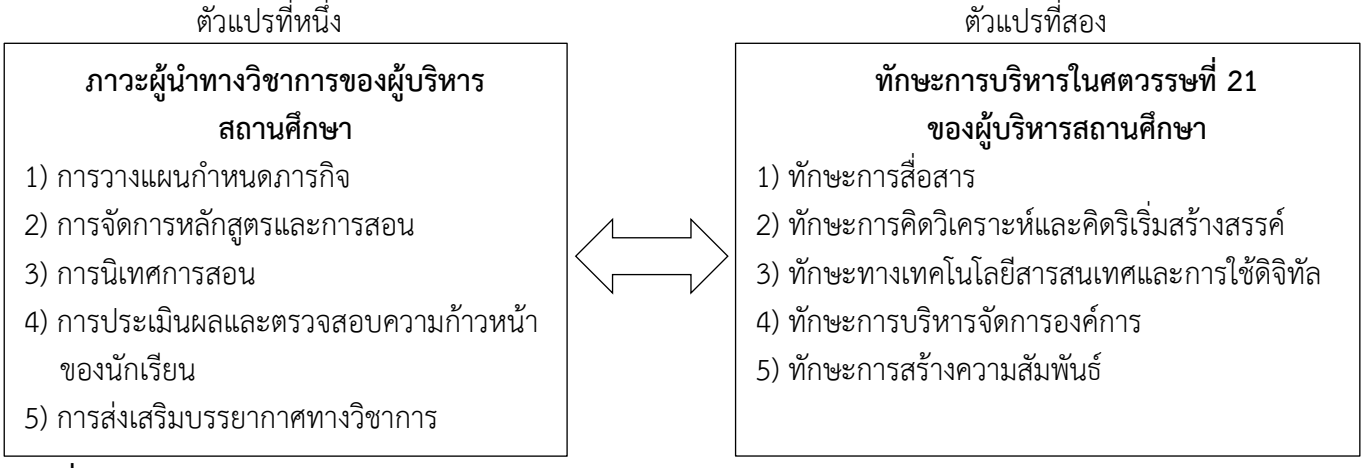
4.1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยได้รับคืน 260 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.2 ดำเนินการวิเคราะห์ตัวแปรที่หนึ่งคือระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง และตัวแปรที่สองคือระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่หนึ่งและตัวแปรที่สองไปแปลค่าตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.3 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสังเคราะห์งานวิจัยและบทความ ได้แก่ จาก พัชราภรณ์ จันทพล (2559); เพ็ญนภา พลับฉิม (2559); เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ (2560); Hallinger and Murphy (1985); Ubben and Hughes (1987); Krug (1992); McEwan (1998); Van & Kruger (2003) โดยใช้ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป และสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการวิจัย ซึ่งมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนกำหนดภารกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และวัดค่าตัวแปรเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วุฒิพงษ์ ศรีจันทร์, จำนง แจ่มจันทรวงษ์ และ วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์ (2561), อดุลย์พร ชุ่มชวย และ ธีระพงศ์ บุศรากูล (2562), วราพร บุญมี (2563), กมล คล้ำมณี, พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และ มิตภาณี พุ่มกล่อม (2564), โชษิตา ศิริมั่น (2564), ภารดี ชาวนรินทร์ และคณะ (2565), วิไลวรรณ พ่อค้าช้าง และ รัตนา กาญจนพันธุ์ (2564), สัตตบุษย์ โพธิรุท (2564), สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์ และวิชิต แสงสว่าง (2564: 77), อติกาญจน์ ศรีสังข์ (2564), พิทยา ดาคม, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส และพระฮอนด้า วาทสทฺโท (2565), Lee (2008, อ้างถึงใน กรรณิกา กันทำ, 2561), Weigel (2012, อ้างถึงใน ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสังเคราะห์ที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ซึ่งได้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ทักษะ ดังนี้ 1) ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Critical and creative thinking skill) 3) ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ดิจิทัล (Information technology and digital literacy skill) 4) ทักษะการบริหารจัดการองค์การ (Skill in organizational management) และ 5) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (Relations skill) และนำตัวแปรทั้งสองตัวมาหาค่าความสัมพันธ์ ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ (1) การนิเทศการสอน (2) การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน และ (3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ตามลำดับ

2. ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ (1) ทักษะการบริหารจัดการองค์การ (2) ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ดิจิทัล และ (3) ทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r_{AtotBtot}$ = .75)

อภิปรายผล

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ต้องปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และพยายามใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการมาเป็นกลวิธีในการบริหารสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนเองให้บรรลุผลสำเร็จเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง มีระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อหวังให้การบริหารโรงเรียนประสพผลสำเร็จตามแผนที่สำนักงานเขตคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jensen, M. C., & Murphy, K. J. (1990) ที่กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อบทบาทผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคตจะต้องสร้างทั้งองค์การและ ปรับปรุงระบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของโครงสร้างสังคมใหม่ ความรู้ในการสอนและหลักสูตรจะเน้นทักษะในการเป็นผู้นำ จากที่เคยมุ่งเน้นที่การสอนและการเรียนรู้จากด้านของจรรยาบรรณในการทำงาน มีการยอมรับฟังจากผู้ร่วมงาน และช่วยในการกำหนดทิศทางในโรงเรียนและยิ่งไปกว่านั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมองการศึกษาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการบริหารเพื่อต่อสู้กับปัญหาที่ไม่ต้องให้นักเรียนเผชิญหน้าอย่างโดดเดี่ยว

ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลของการพัฒนาศักยภาพตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทองก่อนเข้ารับตำแหน่งผู้อำนวยการ นอกจานั้นผู้อำนวยการในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทองยังได้รับการพัฒนาศักยภาพการบริหารอย่างต่อเนื่องทั้งจากสำนักงานเขตฯ ตามแผนปฏิบัติการการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 และจากการเรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเองเพื่อความก้าวหน้าของตนเองจึงส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสัตตบุษย์ โพธิรุท (2564) กล่าวว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญของผู้บริหารในการทำตามบทบาทหน้าที่ในโรงเรียนอย่างเหมาะสมเป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 5 ทักษะคือ (1) ทักษะการสื่อสาร (2) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (3) ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (4) ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ และ(5) ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์

ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีถึงความสำคัญของทั้งภาวะผู้นำทางวิชาการและทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 และพยายามพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อความสำเร็จและชื่อเสียงของโรงเรียนที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบ ส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกทั้งด้านภาวะผู้นำทางวิชาการและทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 มีความชัดเจน ทำให้เมื่อวัดค่าตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง และตัวแปรทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลจึงออกมาในทางมากทั้งสองตัวแปร และเมื่อนำค่าของตัวแปรทั้งสองมาหาค่าความสัมพันธ์ จึงได้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง มีความสัมพันธ์ในภาพรวมทางบวกระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ ไทรเมือง (2565) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ภาพรวมมี ความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

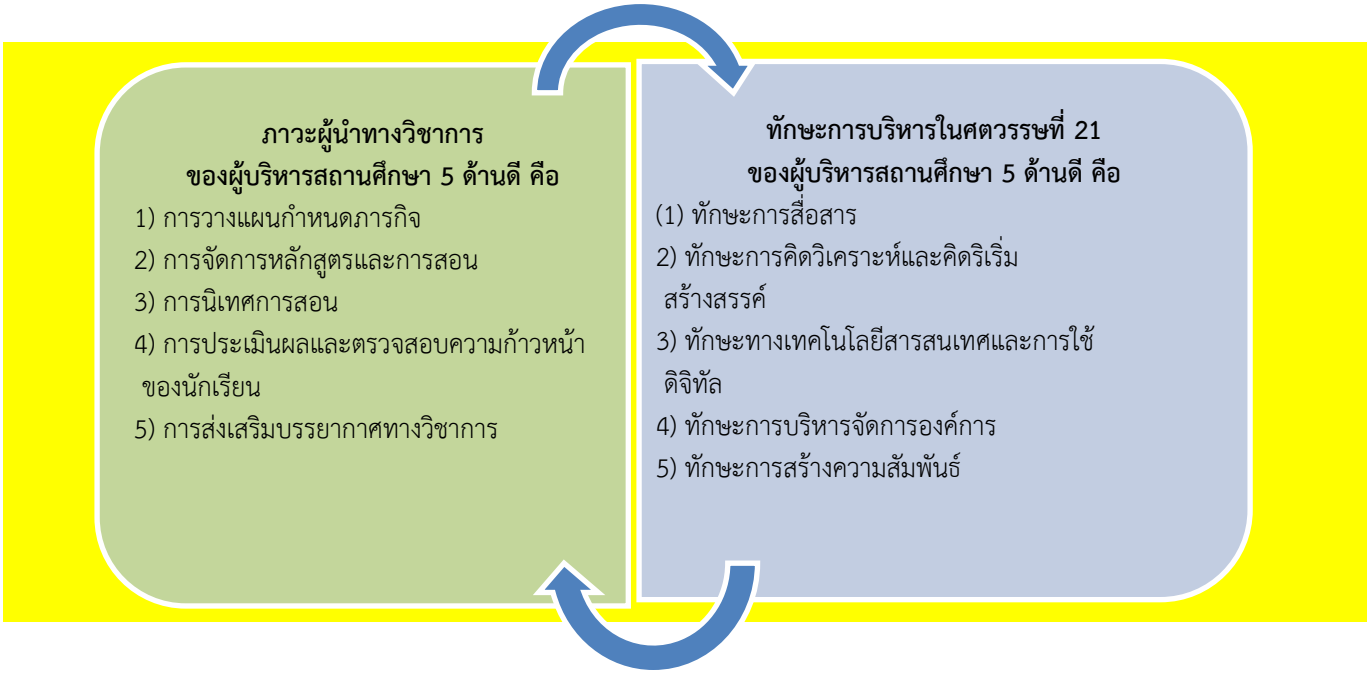
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้เป็นประเด็นของภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทองตามความคิดเห็นของครูผู้สอน เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 กล่าวคือ ถ้าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารดี ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาก็จะดีตามไปด้วย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการสัมพันธ์กับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21

2. ในปัจจุบันภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนกำหนดภารกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

3. ถ้าภาวะผู้นำทางวิชาการดี จะส่งผลให้ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ประการดีตามไปด้วย คือ (1) ทักษะการสื่อสาร (2) ทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (3) ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ดิจิทัล (4) ทักษะการบริหารจัดการองค์การ และ (5) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์

4. และถ้าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ประการดีก็จะส่งผลกลับให้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเช่นกัน

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวางแผนกำหนดภารกิจอยู่ในระดับมาก แต่ผู้บริหารควรวิเคราะห์สภาพงานวิชาการ และนำผลารวิเคราะห์มากำหนดภารกิจและขอบเขตของงานวิชาการของโรงเรียนที่รับผิดชอบเนื่องจากทั้งสองข้อในด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นๆโดยเปรียบเทียบกับข้ออื่นๆในด้านเดียวกัน

1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนอยู่ในระดับมาก แต่ผู้บริหารควรกำหนดสาระการเรียนรู้ตามมาตรฐานและดัชนีชี้วัดคุณภาพของแต่ละกลุ่มสาระ และผู้บริหารควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูในเรื่องการประเมินหลักสูตรเนื่องจากทั้งสองข้อนี้มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าอื่นๆในด้านเดียวกัน

1.3 ทักษะการบริหารในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับมาก แต่ผู้บริหารควรวิเคราะห์ ตีความหมาย แยกแยะเนื้อหาสาระข้อมูล ข้อเท็จจริงในประเด็นต่างๆ เพื่อให้การถ่ายทอดเป็นคำสั่งอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรสามารถทำได้อย่างถูกต้องเนื่องจากข้อนี้มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าอื่นๆในด้านเดียวกัน

1.4 ทักษะการบริหารในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก แต่ผู้บริหารควรสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาอยู่เสมอ และสนับสนุนให้เกิดการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ อย่างมีวิจารณญาณ จนบุคลากรคิดไตร่ตรองได้อย่างรอบคอบเนื่องจากทั้งสองข้อนี้มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าอื่นๆในด้านเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการการวิจัยในเชิงลึกเพื่อหาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง

เอกสารอ้างอิง

กนกพร มาอ้วน. (2564). การบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. ใน *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14*. (น. 1257-1261). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

กมล คล้ำมณี, พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และ มิตภาณี พุ่มกล่อม. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 7*(1), 64-76.

กรรณิกา กันทำ. (2561). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 12*(2), 18-29.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 หัวข้อ "การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21"*. (น. 301-313). กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

โชษิตา ศิริมั่น. (2564). ทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด-19 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. *วารสารสู่ชีวิตใหม่ ด้านงานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ, 12*(8), 407-416.

พัชราภรณ์ จันทพล. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

พิทยา ดาคม, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส และ พระฮอนด้า วาทสทฺโท. (2565). ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *Journal of Modern Learning Development, 7*(6), 223-235.

เพ็ญนภา พลับฉิม. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).

เพ็ญนภา ศรีแปลก. (2563). *การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

ภารดี ชาวนรินทร์, สมฤดี กีรตวนิชเสถียร, มยุรี กมลบุตร และ ปราชญา ศุภฤกษ์โยธิน. (2565). ซอล์ฟสกิล : ทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพพยาบาล. *วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ, 9*(1), 1-17.

วราพร บุญมี. (2563). *องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุตรดิตถ์*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).

วิไลวรรณ พ่อค้าช้าง และ รัตนา กาญจนพันธุ์. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสหวิทยาเขตปิยมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 6*(5), 14-28.

วุฒิพงษ์ ศรีจันทร์, จำนง แจ่มจันทรวงษ์ และ วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์. (2561). ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 6*(2), 124–139.

สัตตบุษย์ โพธิรุท. (2564). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์ และวิชิต แสงสว่าง. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10*(3), 68-80.

เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

อดุลย์พร ชุ่มชวย และ ธีระพงศ์ บุศรากูล. (2562). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. *ศึกษาศาสตร์ มมร, 7*(2), 175-186.

อติกาญจน์ ศรีสังข์. (2564). *ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

อมรรัตน์ ไทรเมือง. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principal. *The Elementary School Journal, 86*(2), 221-224.

Irfan, Bashir. & Usman, Khalil. (2017). Instructional Leadership at University Level in Pakistan: A Multi Variable Based Comparative Study of Leadership Styles of Heads of Academic Departments. *Bulletin of Education and Research, 39*(1), 175-186.

Jensen, M. C., & Murphy, K. J. (1990). Performance pay and top-management incentives. *Journal of political economy, 98*(2), 225-264.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Krug, R.E. (1992). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.

McEwan, E.K. (1998). *Seven step to Effective Instructional Leadership*. Thousand Oaks: Corwin Press.

Ubben, G. C & Hughes, L. W. (1987). *The principal : Creative Leadership for Effective Schools*. Boston: Allyn and Bacon.

Van Deventer, I & Kruger, A.G. (2003). *An Educator's guide to school management skills*. Pretoria: Van Schaik.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 563-576.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Civil Society Building Process by The Communities for Bargaining Power of State and Capitalists: A Case Study of Communities in Boonrueng's Wetland, Boonrueng Sub-District, Chiang Khong District, Chiang Rai Province

Thiti Sittisak[1*] and Kanlaya Saeoung[1]

[1] *Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: thitisittisak@gmail.com*

ABSTRACT

The objectives of this research are as follows: (1) to study the structure and process of building a civil society by communities in the Boonrueng wetlands in the Boonrueng sub-district in the Chiang Khong district of Chiang Rai province; and (2) to study the role of civil society in negotiating state power and capital through community forest conservation strategies. This was a qualitative study, and the key informants include community leaders, representatives of various groups involved in Bunrueang Forest Conservation Group by specifically selecting 20 people. The in-depth interviews was used as to collect data. Descriptive data analysis was performed using content analysis techniques. The findings indicate that: (1) Community-based civil society structure, consisting of 17 member organizations and classified into three main groups: community groups in the Bunrueang wetlands area, public sector organizations, non-governmental organizations (NGOs), and educational and institutional-academic groups related horizontally through organizational structure, based on job duties. The common main goal is to protect and preserve the rights of the community regarding important documents about the royal area. The civil society building process. The community relies on a community cultural base, community traditions, economic exchange and resource mobilization (2) The role of civil society in negotiating state power and capital through strategies for conserving community forest areas. It relies on the movement to complain to the government sector, monitoring the actions of government agencies and funds, including encroaching on space in the process of using power to manage community forest resources, for the Bunrueang wetlands forest to continue to be the wetlands of the forest Community.

Keywords: Civil Society, Boonrueng Wetlands, Bargaining Power State and Capitalists

Received: 6 April 2024;
Revised: 14 June 2024;
Accepted: 28 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

กระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชนเพื่อการต่อรองอำนาจรัฐและทุน กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ฐิติ สิทธิศักดิ์[1*] และ กัลยา แซ่อึ้ง[1]

[1] *คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Thitisittisak@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาโครงสร้างและกระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชนพื้นที่ป่าชุ่มน้ำ-บุญเรือง ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ (2) เพื่อศึกษาบทบาทของประชาสังคมในการต่อรองอำนาจรัฐและทุน ผ่านกลยุทธ์การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) โครงสร้างประชาสังคมโดยชุมชน ประกอบด้วยสมาชิก 17 องค์กร โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง กลุ่มองค์กรภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs), และกลุ่มสถาบันการศึกษา – นักวิชาการ สัมพันธ์กันในแนวราบโดยอาศัยการจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่การงาน มีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือการปกป้องและรักษาสิทธิของชุมชนในเรื่องหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) กระบวนการสร้างประชาสังคม ชุมชนได้อาศัยแกนหลักสำคัญคือ “ฐานวัฒนธรรมชุมชน” ประกอบด้วย การสร้างความเข้าใจและการรับรู้ร่วมกัน, ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน, ค่านิยมของชุมชน, และการแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจและระดมทรัพยากร 2) บทบาทของประชาสังคมในการต่อรองอำนาจรัฐและทุน ผ่านกลยุทธ์การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน อาศัยการเคลื่อนไหวร้องทุกข์ต่อภาครัฐ, ดำเนินการติดตามเฝ้าระวังการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและทุนในการรุกคืบเข้ามาในพื้นที่, รวมถึงการเบียดแย่งพื้นที่ในกระบวนการใช้อำนาจเพื่อจัดการทรัพยากรป่าชุมชน เพื่อให้ผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองให้ยังคงเป็นผืนป่าชุ่มน้ำของชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: ประชาสังคม, ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง, การต่อรองอำนาจรัฐและทุน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีพื้นที่กว่าสามพันไร่ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 5 หมู่บ้าน นับว่าเป็นผืนป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่สุดในลุ่มน้ำอิง ที่มีการไหลตั้งแต่ต้นน้ำจากจังหวัดพะเยาสู่ที่ราบลุ่มน้ำอิงตอนปลายชายฝั่งแม่น้ำโขงจังหวัดเชียงรายระยะทางกว่า 260 กิโลเมตร โดยผืนป่ามีลักษณะเป็นป่าชุ่มน้ำตามฤดูกาล (seasonal wetland) ในฤดูน้ำหลากทำหน้าที่เป็นแก้มลิงตามธรรมชาติ เป็นที่เก็บกักน้ำและรองรับน้ำหลากไม่ให้ท่วมพื้นที่เกษตรกรรมและหมู่บ้านโดยรอบ ทำหน้าที่เป็นฐานทรัพยากรของชุมชนในการพึ่งพาอาศัยผืนป่า ทั้งในด้านปัจจัย 4 ที่สำคัญและแหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ของชุมชน (สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง, 2563) ในปีพุทธศักราช 2548 อำนาจแห่งรัฐที่เข้ามาพร้อมกับการแฝงตัวมากับโรงงานอุตสาหกรรม โดยใช้แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ด้วยการใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เล็งเห็นพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองว่ามีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีความจำเป็นที่จะต้องเวนคืนที่ดิน สร้างความกังวลใจต่อชุมชนโดยรอบ ด้วยผืนป่าชุ่มน้ำแห่งนี้เปรียบเสมือนแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตของชุมชนมาอย่างยาวนาน อีกทั้งพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองแห่งนี้ยังได้รับการออกหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) จากกระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2510 “ให้พื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์” ซึ่งได้รับการดูแลและใช้สอยประโยชน์จากชุมชนเรื่อยมา (ฐิติพันธ์ พัฒนมงคล,

2563) ชุมชนพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองได้ร่วมกันรักษาสิทธิของตัวเองในเรื่องหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) พร้อมทั้งแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนที่จะทำให้วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนไปและอาจก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงโครงสร้างของระบบนิเวศ

โดยในวันที่ 8 สิงหาคม 2558 ชาวบ้านชุมชนบุญเรืองได้รวมกลุ่มเป็นทางการและมีปฏิบัติการร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ได้จัดตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” เพื่อสนับสนุนและสร้างกองทุนเพื่อการปกป้องป่าชุ่มน้ำบุญเรือง นำไปสู่การคัดค้านและประท้วงการเข้ามาของอำนาจรัฐและทุนที่ไม่เข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นในด้านคุณค่าและความสัมพันธ์ที่ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีต่อผืนป่าแห่งนี้มายาวนาน (วถิราพร ด่านศรีบูรณ์ และ ภนิตา พรหมประกาย, 2560) วันที่ 5 มิถุนายน 2563 โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้ประกาศให้ชุมชนบุญเรืองเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลอิเควเตอร์ (Equator Prize) ประจำปี ค.ศ. 2020 โดยคัดเลือกจากชุมชนที่ได้รับการเสนอชื่อกว่า 600 แห่งจาก 120 ประเทศทั่วโลก รางวัลนี้เป็นรางวัลที่มอบให้ชุมชนที่มีความพยายามและประสบความความสำเร็จในการฟื้นฟู ดูแล พิทักษ์ รักษาผืนป่าและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน (RECOFTC ประเทศไทย, 2563)

จากบริบทอำนาจของทั้งรัฐและทุนที่รุกคืบเข้ามาในพื้นที่ และการดำเนินการของชุมชนในการจัดการรับมือกับสภาพการณ์ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายนั้นมีศักยภาพที่โดดเด่นและน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาในเชิงถอดบทเรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตัวแบบ “ประชาสังคมโดยชุมชน” ที่มีลักษณะการดำเนินงานไปในทางปรับสมดุลอำนาจกับรัฐและทุน เพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ ที่กำลังเผชิญและต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงที่ภาครัฐและทุนพยายามมอบให้ ให้สามารถสร้างและใช้พลังประชาสังคมเพื่อการต่อรองอำนาจหรือการปรับสมดุลอำนาจรัฐและทุนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและกระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง
2. เพื่อศึกษาบทบาทของประชาสังคมในการต่อรองอำนาจรัฐและทุน ผ่านกลยุทธ์การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการสำรวจข้อมูลความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง พบว่ามีความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองเอง สถาบันการศึกษา – นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ส่งผลให้ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ ข้อมูลหลักคือผู้นำชุมชน - ตัวแทนชุมชน, ปราชญ์ชาวบ้าน, ตัวแทนกลุ่ม องค์กร หรือสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกและกำหนดตัวผู้ให้ข้อมูลคือ เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินการในการแสวงหาความร่วมมือ และเข้าร่วมประชาสังคมในครั้งนี้ เป็นบุคคลที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมของประชาสังคมหรือมีส่วนในการใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนเป็นธงนำเพื่อปรับเปลี่ยนสมดุลอำนาจกับรัฐและทุน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษามีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) ภายใต้เกณฑ์ดังที่กล่าวมา จำนวน 20 คน ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ดังนี้ นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง 1 คน ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง 1 คน กำนันตำบลบุญเรือง 1 คน ผู้ใหญ่บ้านภายในตำบลบุญเรือง 3 คน เลือกจากผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในปีที่ศึกษา ปราชญ์ชาวบ้านประจำตำบลบุญเรือง 3 คน เลือกจากผู้ที่มีความรู้ และเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน ตัวแทนชุมชนและคนในพื้นที่ 4 คน เลือกจากคนที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ป่า และใช้สอยประโยชน์จากป่า สถาบันความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและอาเซียน มรภ.เชียงราย 1 คน มูลนิธิแม่น้ำเพื่อชีวิต 1 คน กลุ่มอนุรักษ์เชียงของ/โฮงเฮียนแม่น้ำของ 1 คน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 1 คน สถาบันปวงผญาพยาว กองงานเลขาฯ สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง 1 คน ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC) 1 คน ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสังเกต ผู้วิจัยใช้แบบสังเกต (Observation Form) ในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่ในพื้นที่ศึกษา โดยการสังเกต การซักถาม การจดบันทึก โดยผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตบริบทของชุมชนทั่วไป

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทน กลุ่มหรือสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กร และกระบวนการในการสร้างประชาสังคมโดยชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research) การวิจัยครั้งนี้ ในส่วนของการวิจัยเอกสาร ประกอบด้วย

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ประชาสังคม ในประเด็นเกี่ยวกับฐานะและการก่อตั้งประชาสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมกับรัฐและทุน รวมถึงการประยุกต์ใช้ประชาสังคมในฐานะตัวแสดงและเป็นรูปแบบการรวมกลุ่มรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อนำมาอภิปรายถึงโครงสร้าง กระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชน ตลอดจนบทบาทและกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินงานของประชาสังคมในพื้นที่ป่าชุมน้ำบุญเรืองต่อไป

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ ของรัฐบาลและหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ รายงานการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ของบุคคล หรือกลุ่มจัดตั้งต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการ รวมตัว การประสานร่วมมือ การจัดตั้งกลุ่ม การขยายกลุ่ม หรือการสร้างความร่วมมือข้ามกลุ่มของ บรรดาบุคคล องค์กร หรือกลุ่มจัดตั้งอันเกิดขึ้นรอบ ๆ ประเด็นการใช้พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง เพื่อนำมาประกอบการศึกษากระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชน บทบาท และกลยุทธ์ของประชาสังคมที่ได้ใช้ต่อรองอำนาจกับรัฐและทุนต่อไป

3.2 การวิจัยภาคสนาม (Field research) ผู้วิจัยใช้การวิจัยภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเพิ่มเติมจากการสำรวจภาพกว้าง โดยกำหนดวิธีในการวิจัยสนามไว้ ประกอบด้วย 2 วิธี ดังนี้

3.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยเจาะจงไปที่ผู้นำกลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรชุมชนในประเด็น เกี่ยวกับลักษณะของสมาชิก เช่น สถานะทางสังคม บทบาททางสังคม เป็นต้น จำนวนสมาชิกหรือ ขนาดขององค์กร กระบวนการในการสร้างประชาสังคม เช่น การดำเนินกิจกรรม การดำเนินกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การสื่อสารกับชุมชน การประสานงานแนวร่วมหรือกลุ่มภาคีเครือข่าย การกระตุ้นความร่วมมือ เป็นต้น โดย

3.2.2 การรวบรวมข้อมูลเชิงปรากฏการณ์ ด้วยการลงพื้นที่กิจกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่มีการจัดทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลผลของข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน, ประชาธิปไตยภาคประชาชน, ประชาธิปไตยทางตรง, การมีส่วนร่วมของชุมชน, สิทธิชุมชน, ประชาสังคม, รวมถึงการระดมทรัพยากร เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างและกระบวนการสร้างประชาสังคม ที่ส่งผลและมีความสัมพันธ์กันกับบทบาทของประชาสังคมในการต่อรองอำนาจรัฐและทุน ดังแผนภาพกรอบแนวคิดที่แสดงดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. โครงสร้างและกระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

1.1 โครงสร้างประชาสังคม ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ สมาชิก โครงสร้างความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงสมาชิก และวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังต่อไปนี้

1.1.1 สมาชิก การศึกษาในเรื่องของ “สมาชิก” ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาใน 2 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะของสมาชิก และจำนวนสมาชิก โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงได้แก่ ช่วงการก่อรูปองค์กรชุมชนของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง และช่วงการขยายตัวของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองในการเข้าเป็นสมาชิกของสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง ได้ข้อค้นพบดังนี้

1) ช่วงการก่อรูปองค์กรชุมชนของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง การรวมตัวของชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง พบว่าสมาชิกที่เข้ามามีบทบาทในการสร้างความร่วมมือเพื่อการขับเคลื่อนงานด้านการปกป้องพื้นที่ชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง มีลักษณะเป็นกลุ่มคนของชุมชน ทั้งกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนและกลุ่มที่ออกไปทำงานต่างจังหวัดและต่างประเทศ เป็นลักษณะโดยคนสามวัย ทั้งผู้ อาวุโส วัยกลางคน และเยาวชน มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทั้งภาคส่วนเกษตรกร ข้าราชการ และหน่วยงานเอกชน มีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนงานด้านการปกป้องพื้นที่ชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองในชื่อ “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” และกลุ่มที่ทำหน้าที่สนับสนุนและหนุนเสริมอีก 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่ญิง และกลุ่มผู้สูงอายุ

2) ช่วงการขยายตัวของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองในการเข้าเป็นสมาชิกของ “สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง” จากการที่กลุ่มชุมชนหรือกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองได้เข้าเป็นสมาชิกของสภาประชาชนลุ่มน้ำอิงจนเกิดการระดมความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย กลุ่มองค์กรภาค ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ตลอดจนกลุ่มสถาบันการศึกษา – นักวิชาการ ที่มีประสบการณ์การประชาสังคมและทำงานร่วมกันอยู่แล้วตั้งแต่ต้น ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานด้านการปกป้องพื้นที่ชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองนั้นมี จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น มีลักษณะของสมาชิกที่เป็นองค์กรหรือหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น โดยสามารถจัดแบ่งสมาชิกตามลักษณะของสมาชิกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง, 2563)

ภาพที่ 2 สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง จากการเข้าเป็นสมาชิกของสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง

1.1.2 โครงสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กรและการเชื่อมโยงสมาชิก โดยแบ่งการศึกษาออกได้เป็น 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงการก่อรูปองค์กรชุมชนของ “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” และช่วงการขยายตัว ของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองในการเข้าเป็นสมาชิกของ “สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง” ดังนี้

1) ช่วงการก่อรูปองค์กรชุมชนของ “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” ในการจัดการโครงสร้างขององค์กรและการเชื่อมโยงสมาชิกในช่วงการก่อรูปองค์กรชุมชนของกลุ่มอนุรักษ์-ป่าบุญเรือง มีการจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่การงาน (Function Organization Structure) มีการแบ่งบทบาทในการทำงานโดยแบ่งออกเป็น 3 ทีม ได้แก่ ทีมยุทธศาสตร์ทำหน้าที่เป็นผู้ติดตาม วิเคราะห์สถานการณ์ และวางแผน ยุทธศาสตร์ ทีมปฏิบัติการ เป็นผู้ขับเคลื่อนงานภาคสนามตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และทีมสนับสนุน ในการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนงานของกลุ่ม ในการเชื่อมโยงสมาชิกอาศัยความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนทั้งสามวัย อันได้แก่ ผู้อาวุโส วัยกลางคน และเยาวชน ผ่านภูมิปัญญาที่ปลูกฝังความรัก ความผูกพัน และหวงแหนในผืนป่า รวมถึงข้อมูลคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ป่าที่ได้จากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลโดยตัวชุมชนเอง ประกอบกับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสารหลัก ใช้สื่อออนไลน์ในการระดมความคิดเห็นและส่งต่อข้อมูล ช่วยให้สามารถสื่อสารถึงกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้อย่างแม่นยำและรวดเร็วทันเหตุการณ์

2) ช่วงการขยายตัวของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองในการเข้าเป็นสมาชิกของ “สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง” โดยการประสานงานของนายนิวัต ร้อยแก้ว ประธานกลุ่มรักเชียงของ ส่งผลให้เกิดการระดมความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายกลุ่มองค์กรภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ตลอดจน กลุ่มสถาบันการศึกษา นักวิชาการ นำโดยสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง และเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง - ล้านนา รวมถึงกองงานเลขาฯ ของสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และร่วมดำเนินงานการขับเคลื่อนการปกป้องพื้นที่ชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง (สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง, 2563)

1.1.3 เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร จากการร่วมกันพัฒนาความร่วมมือของชุมชนจนเกิดกระบวนการขับเคลื่อนงานด้านการปกป้องพื้นที่ชุมชนภายใต้การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง จนก่อเกิดให้มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้นในชื่อ “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” โดยมีเป้าหมายหลักคือการร่วมกันปกป้องพื้นที่ป่าชุ่มน้ำของชุมชนผ่านการร่วมกันปกป้องและรักษาสิทธิของชุมชนในเรื่องหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) เพื่อป้องกันการนำพื้นที่ป่าชุ่มน้ำของชุมชนไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น รักษาผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองให้ยังคงเป็นผืนป่าชุ่มน้ำของชุมชนต่อไป ให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการดูแลรักษาป่าและสามารถใช้สอยประโยชน์จากป่าตามวิถีอัตลักษณ์ดั้งเดิมของคนในชุมชนต่อไป

1.2 กระบวนการสร้างประชาสังคม พบว่าชุมชนและกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองมีการดำเนินการในหลากหลายรูปแบบโดยมุ่งเน้นไปที่การตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมร่วมกันในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากผืนป่าชุ่มน้ำนี้อย่าง

ยั่งยืน โดยอิงอาศัยหลักของวิถีวัฒนธรรมมาปรับใช้ ผ่านกระบวนการของชุมชนในการสื่อสารสร้างความเข้าใจและการรับรู้ร่วมกัน ผ่านการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการตัดสินใจในเรื่องสาธารณะ ดำเนินงานด้วยการอิงอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนที่ก่อรูปขึ้นทีละเล็กทีละน้อยจากกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนจนก่อเกิดเป็นธรรมเนียมแห่งความร่วมไม้ร่วมมือกันทำงาน จนสามารถสร้างขนบแห่งการทำงานร่วมกัน ที่ส่งผลให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายนั้นค่อย ๆ สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ร่วมกันยึดมั่นในค่านิยมของชุมชนที่ต้องการให้พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองดังกล่าวเป็นพื้นที่ส่วนรวมสาธารณะของชุมชน ไม่ยอมให้แบ่งถือครองส่วนบุคคล มาเป็นหลักนำการปฏิบัติ (Guiding Principle) ในการแก้ไขปัญหาที่เข้ามาสู่ชุมชนที่กำลังจะส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรและวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งการสร้างการเสริมทัพด้วยการแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจและการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมขับเคลื่อนงานด้านการปกป้องพื้นที่ชุมชนภายใต้การอนุรักษ์ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง โดยมีการออกแบบการทำงานและกำหนดบทบาทคณะกรรมการในการทำงานอย่างชัดเจน พัฒนาศักยภาพในการทำงานของคณะทำงานให้เป็นนักวิจัยชุมชน มีการเรียนรู้ของค่ายเยาวชนผ่านเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยเฉพาะการใช้สื่อออนไลน์ที่กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองและชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น ซึ่งส่งผลให้คนรุ่นใหม่เกิดการตื่นตัวเป็นอย่างมากจนเกิดการระดมเพื่อการปกป้องผืนป่าสืบทอดแนวคิดจากคนรุ่นก่อน

2. บทบาทของประชาสังคมในการต่อรองอำนาจรัฐและทุน ผ่านกลยุทธ์การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

จากความพยายามของหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มทุนที่จะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้วยกระบวนการที่หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายพยายามดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เอื้อผลประโยชน์ต่อกลุ่มทุนมากกว่าชุมชนในพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนและกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองขึ้นมาเพื่อที่จะอนุรักษ์ผืนป่าแห่งนี้ให้ดีที่สุด มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และมีการศึกษาเรียนรู้ แสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันกำหนดอนาคตให้ผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองแห่งนี้ให้ดีที่สุด ด้วยบทบาทของประชาสังคมในการปกป้องผืนป่าด้วยการต่อรองอำนาจรัฐและกลุ่มทุน ได้อิงอาศัยหลักการสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ หลักสิทธิชุมชน คือ การแสดงออกและทวงคืนถึงสิทธิของตนเองตามจารีตประเพณีที่ชุมชนได้ร่วมกันดูแลป่ามาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน และการยึดหลักตามบทกฎหมายที่ว่าด้วยสำคัญที่หลวง (นสล.) ฉบับที่ 2540/2510 ในปี พ.ศ. 2510 ที่กำหนดให้ผืนป่าแห่งนี้เป็นทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์ของชุมชน และหลักการต่อสู้แบบ“อหิงสา สันติวิธี” ที่เน้นการให้ข้อมูล การเจรจาสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายผ่านข้อมูลที่ชุมชนได้ร่วมกันศึกษาโดยการอาศัยวิจัยไทบ้านในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าที่ส่งผลโดยตรงต่อวิถีของการพึ่งพิงของชุมชนโดยรอบ ผ่านการรณรงค์ด้านความเชื่อต่าง ๆ เช่น การบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น มีการเคลื่อนไหวร้องทุกข์ต่อภาครัฐ เช่น การขึ้นป้าย “ไม่เอานิคมอุตสาหกรรม” ปรากฏการณ์ “เสื้อเขียว” การยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจ การแสวงหาโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการยื่นแถลงการณ์ต่อผู้มีอำนาจของรัฐ เป็นต้น, มีการติดตามเฝ้าระวังการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและทุนในการรุกคืบเข้ามาในพื้นที่พร้อม ๆ กับการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ผืนป่าและฐานทรัพยากรของชุมชน, รวมถึงการเบียดแย่งพื้นที่ในกระบวนการการใช้อำนาจเพื่อจัดการทรัพยากรป่าชุมชนด้วยการสื่อสารเจตนารมณ์ของชุมชนที่ต้องการปกป้องผืนป่าให้ดำรงสืบต่อ ด้วยการนำเสนอข้อมูลด้านมูลค่าของป่าต่อวิถีชุมชนอันเปรียบเสมือน “หม้อแกงทอง” ของชุมชนที่ได้พึ่งพิงอาศัยเรื่อยมาต่อผู้มีอำนาจรัฐและสาธารณชน โดยท้ายที่สุดกรมธนารักษ์ซึ่งเป็นฝ่ายจัดหาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ โดยที่ประชุมมีมติว่า จะไม่นำพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองไปทำเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองได้รับการปกป้องเป็นรอบที่ 4 โดยยังมีความสำคัญ ทั้งในแง่เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นบ้านของสัตว์ป่า นกนานาชนิด แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่เติมความอุดมสมบูรณ์ให้แม่น้ำอิง เปรียบเสมือนมดลูกของแม่น้ำที่เอื้อประโยชน์ให้ชุมชน - ชาวบ้านได้หาอยู่หากิน เปรียบเสมือน “หม้อแกงทอง” ของคนในชุมชนบุญเรืองต่อไป

อภิปรายผล

1. โครงสร้างและกระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ได้ถูกริเริ่มโดยตัวชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองที่ได้ร่วมกันตระหนักถึงคุณค่า และความเป็น

เจ้าของผืนป่าตามหลักสิทธิชุมชนในการเป็นฐานทรัพยากรและวิถีชุมชน อาศัยการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชนที่มีความเข้มแข็งเพื่อที่จะต่อรอง ต่อต้าน คัดค้าน ขัดขืน หรือสร้างการเปลี่ยนแปลง สั่นสะเทือน ท้าทายผู้มีอำนาจ กลไกรัฐราชการและกลุ่มทุน โดยเป็นการเคลื่อนไหวและปฏิบัติการทางการเมืองอย่างมีสำนึก มีการเรียกร้องและการผลักดันเพื่อการทบทวน “นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ” ของหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มทุนที่จะส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรและวิถีของชุมชนป่าชุ่มน้ำบุญเรือง โดยเป็นการเคลื่อนไหวของพลังประชาธิปไตยในระดับรากหญ้าที่พยายามนิยามและสร้างรูปธรรมประชาธิปไตยแบบใหม่ เป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ในการบริหารจัดการฐานทรัพยากรและวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของประชาธิปไตยทางตรงที่ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2545) ที่กล่าวไว้ว่า “ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้ อำนาจอธิปไตยด้วยตนเอง หรือร่วมใช้อำนาจอธิปไตย ประชาธิปไตยทางตรงเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดของการเมืองภาคพลเมือง โดยหลักการสำคัญของประชาธิปไตยทางตรงคือ อำนาจเป็นของกลุ่มประชาชนที่เลือกแล้วว่าต้องการมีส่วนร่วมในการปกครอง”

และจากความมุ่งหมายของชุมชนที่จะร่วมกันปกป้องพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ก่อเกิดการรวมกลุ่มของชุมชนภายใต้ชื่อ “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการสื่อสาร จนภายหลังมีการขยายตัวองค์กรไปสู่ชุมชนโดยรอบทั้งตัวผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนและผู้คนที่อยู่นอกพื้นที่ชุมชน เป็นลูกหลานของชุมชนที่ศึกษาเล่าเรียนอยู่นอกพื้นที่ เป็นคนวัยทำงานที่ทำงานนอกพื้นที่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต่างมีการสื่อประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันปกป้องผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของประชาสังคมตามแนวคิดของ แลร์รี่ ไดม่อน (Diamond, 1996 อ้างถึงในสมบูรณ์ คำแหง, 2561) ซึ่งได้อธิบายว่า ประชาสังคม คือ อาณาบริเวณ (realm) ที่มีการจัดตั้งขึ้นทางสังคมที่มีลักษณะเป็นอาสาสมัคร มีการเติบโตอย่างเป็นอิสระจากรัฐ และอยู่ภายใต้กติการ่วมกันของสังคม รวมถึง เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543) ที่กล่าวว่า ประชาสังคมมิได้หมายถึงแค่ความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่กินความรวมไปถึงคนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็นแบบคุ้นหน้า (Face to Face Relationship) แต่เป็นความผูกพันของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนพื้นฐานแห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วมด้วยจิตสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง (Citizenship)

และแม้ว่าการปลุกเร้าและสามารถจัดตั้งองค์กรภายในชุมชนเพื่อร่วมกันปกป้องผืนป่าจะเป็นไปอย่างมุ่งมั่นเข้มแข็ง แต่ลำพังเพียงชุมชนก็นับว่าเป็นเรื่องยากที่จะต้านทานอำนาจทุนและองคาพยพของอำนาจรัฐได้ จึงเกิดยุทธศาสตร์การแสวงหาแนวร่วมเพื่อรวมพลังภาคประชาชนร่วมกันสู้ ด้วยการแสวงหาการสร้างความสัมพันธ์ในระดับองค์กรและเครือข่ายเพื่อการขยายความร่วมมือ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาองค์กรของชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยการเชื่อมร้อยกับภาคีเครือข่ายประชาสังคมใหม่เพื่อการขยายตัวที่ส่งผลให้การประชาสังคมของชุมชนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองมีจำนวนสมาชิกจากภาคีเครือข่ายที่ขยายเพิ่มขึ้น โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มชุมชนป่าชุ่มน้ำบุญเรือง กลุ่มองค์กรภาคประชาชน - องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และกลุ่มสถาบันการศึกษา – นักวิชาการ เป็นกลไกร่วมในการดำเนินงานเพื่อการปกป้องพื้นที่ชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์พื้นที่ป่าบุญเรือง ช่วยหนุนเสริมให้กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองเกิดความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการเป็นองค์กรภาคประชาชนที่จะสร้างให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองอันเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับคุณลักษณะของการเมืองภาคประชาชนตามแนวคิดของ ศรัณยุ หมั้นทรัพย์ (2562) ที่กล่าวว่าการเมืองภาคประชาชน (People’s politics) เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มุ่งเคลื่อนไหวสร้างจิตสำนึกในประเด็นผลประโยชน์ร่วมของมนุษยชาติเป็นการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม (civil society movement) หรือภาคพลเมือง มีองค์ประกอบสำคัญ คือ พลเมืองที่กระตือรือร้น (Active citizen) มุ่งปกป้องคุ้มครองสิทธิและมุ่งประโยชน์สาธารณะ (common good) เป็นพลังสำคัญ รวมถึง เสกสรร ประเสริฐกุล (2547) ที่ได้ให้นิยามการเมืองภาคประชาชนว่าหมายถึง การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชนเพื่อลดการครอบงำของรัฐ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนเพื่อใช้ดูแลชีวิตของตนเองโดยตรง โดยพบว่า การขยายตัวของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองและการประชาสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการประชาสังคมที่มีการ “ริเริ่มและเคลื่อนไหว” ด้วยชุมชนเป็นหลัก โดยที่ชุมชนมีองค์กร มีผู้นำ (นอกเหนือกลไกรัฐราชการ) มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตนเองในการตัดสินใจในกิจกรรมที่ดำเนิน มิใช่เพียงการเป็นตัวแสดงที่ “ถูก

ชักนำ” และถูกใช้ให้เป็นเครื่องมือของกลุ่มอำนาจใดอำนาจหนึ่ง ส่งผลให้กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองที่แม้จะเป็นเพียงองค์กรภาคประชาชนเล็ก ๆ แต่สามารถเชื่อมโยงประสานกับภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมกันบนฐานของความเชื่อถือ ความไว้วางใจกัน มีความเท่าเทียม มีความอดทนต่อความขัดแย้ง และเคารพในความหลากหลาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง อันได้แก่ การสร้างให้เกิดความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ - ราชการ ที่เป็นองค์กรหลักในด้านนโยบายและกฎหมาย องค์กร-สถาบัน รวมทั้งภาคประชาสังคมต่าง ๆ เพื่อการปกป้องพื้นที่ชุมชน ภายใต้การอนุรักษ์ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง จากลักษณะการประชาสังคมดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า **“ชุมชน” เป็นแกนกลางของประชาสังคม** และการประชาสังคมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในครั้งนี้ก็นับว่าเป็น**ภาพสะท้อนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน** เป็นพลังที่สามที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ที่ทุกฝ่ายเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกัน เพื่อการปกป้องพื้นที่ป่าชุ่มน้ำของชุมชนและรักษาสิทธิของชุมชนในเรื่องหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) ให้ผืนป่ายังคงเป็นผืนป่าชุ่มน้ำของชุมชน ที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการดูแลรักษาและการใช้สอยประโยชน์จากป่าตามวิถีอัตลักษณ์ดั้งเดิมของคนในชุมชนต่อไป รวมถึงการผลักดันให้มีการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำอิง ตามอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ (แรมซาร์ไซต์) ที่มีสถานะด้านการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยแกนหลักในกระบวนการสร้างประชาสังคมในครั้งนี้ ชุมชนอาศัย **ฐานวัฒนธรรมชุมชน** ที่ทุกฝ่ายต่างสำนึกร่วมกัน มีความยินยอมพร้อมใจปฏิบัติร่วมกันหรือไปในทิศทางเดียวกันมีลักษณะเป็นองค์รวม (holistic) และเป็นพลวัต (dynamic) ในการที่จะร่วมกันดำเนินงานเพื่อการปกป้องผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองอันเป็นฐานทรัพยากรของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนตามแนวคิดของ เวธกา เสวครบุรี (2554) ที่กล่าวถึง วัฒนธรรมชุมชนเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ว่าหมายถึง “เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่าง ๆ มีวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร” ผ่านกระบวนการของชุมชนในการสื่อสารสร้างความเข้าใจและการรับรู้ร่วมกัน ผ่านการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการตัดสินใจในเรื่องสาธารณะ อาศัยการเรียนรู้ของชุมชนให้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชน ในวิถีทางที่ทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ดำเนินงานด้วยการอิงอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ที่ก่อรูปขึ้นทีละเล็กทีละน้อยจากกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนจนก่อเกิดเป็นธรรมเนียมแห่งความร่วมไม้ร่วมมือกันทำงาน จนสามารถสร้างขนบแห่งการทำงานร่วมกัน ที่ส่งผลให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายนั้นค่อย ๆ สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ร่วมกันยึดมั่นในค่านิยมของชุมชนที่ต้องการให้พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองดังกล่าวเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชน ไม่ยอมให้แบ่งถือครองส่วนบุคคล มาเป็นหลักนำการปฏิบัติ (Guiding Principle) ในการแก้ไขปัญหาที่เข้ามาสู่ชุมชนที่กำลังจะส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรและวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งการสร้างการเสริมทัพด้วยการแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจและการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายที่เข้ามาร่วมขับเคลื่อนงานด้านการปกป้องพื้นที่ชุมชนภายใต้การอนุรักษ์ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาประชาชนลุ่มน้ำอิงที่มีแผนงานที่มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพขององค์กรของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง เพื่อให้กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองได้เกิดกระบวนการพัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้และบทเรียนที่ได้ไปพัฒนาองค์กรและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของการระดมทรัพยากรตามแนวคิดของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2552) กล่าวว่า การระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) เป็นทฤษฎีหนึ่งในการวิเคราะห์การเมืองของกระบวนการทางสังคม ที่องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นต้องมีทรัพยากรสนับสนุน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายได้ โดยทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมก็คือ ปัจเจกบุคคล และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกัน (Adherent) กล่าวคือ ปัจเจกบุคคล และกลุ่มองค์กรที่เชื่อในเป้าหมายร่วมของขบวนการทางสังคม และสมาชิกผู้สนับสนุน (Constituent) ที่หมายถึงปัจเจกบุคคลที่อุดหนุนทรัพยากรแก่องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม

2. บทบาทของประชาสังคมในการต่อรองอำนาจรัฐและทุน ผ่านกลยุทธ์การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน พบว่า ในการขับเคลื่อนของขบวนภาคประชาชนของชุมชนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองในการต่อรองหรือสมดุลอำนาจกับภาครัฐและกลุ่มทุนที่อาศัย **“หลักสิทธิชุมชน”** ซึ่งเป็นสิทธิตามจารีตประเพณี ในการที่ชุมชนได้ร่วมกันดูแลรักษาผืนป่าอันเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนมาตั้งแต่บรรพบุรุษกว่า 200 ปี และการยึดตามบทกฎหมายที่กำหนดให้พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์

สาธารณประโยชน์ ตามการออกหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) ฉบับที่ 2540/2510 ในปี พ.ศ. 2510 ผ่านการแสดงออกแห่งสิทธิของตนเองเป็น **“ปฏิบัติการแห่งสิทธิ”** โดยการแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อการปกป้องผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ยึดหลักการต่อสู้แบบ **“อหิงสา สันติวิธี”** ที่เน้นการให้ข้อมูล การเจรจา สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่าย ผ่านข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและรวบรวมด้วยกระบวนการวิจัยไทบ้านในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับป่า ทั้งในด้านผลผลิตที่เกิดจากป่าและมูลค่าในด้านอื่น ๆ ที่ได้รับจากป่าชุ่มน้ำบุญเรืองแห่งนี้ มีการทำงานในเชิงรุกด้วยการส่งตัวแทนเข้าร่วมในเวทีเสวนา การรวมกลุ่มยื่นหนังสือเรียกร้อง ตลอดจนการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการทบทวนนโยบายที่กำลังส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรและวิถี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิชุมชน ตามที่บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2545) อธิบายความหมายของสิทธิชุมชน ว่าเป็นสิทธิที่ชุมชนจะสามารถจัดการใช้ประโยชน์และมีหน้าที่ในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงในสังคมไทย โดยแสดงออกมาทางจารีตประเพณีที่สืบต่อกันมาจนทุกวันนี้ในรูปขององค์กรเหมืองฝาย หรือองค์กรป่าชุมชน เป็นต้น รวมถึง อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544) ที่อธิบายเพิ่มเติมว่า สิทธิชุมชนเป็นเสมือนคุณค่าที่ยอมรับสิทธิของกลุ่มชนใด ๆ ก็ตามในสังคมว่าจะไม่ถูกกีดกันออกไปจากการมีส่วนร่วมในอำนาจต่าง ๆ ของสังคมอย่างไม่เป็นธรรมนั้นก็คือการเคารพในการปฏิบัติต่อทุกกลุ่มชนอย่างเท่าเทียม และเมื่อเกิดกรณีของการ กีดกันกลุ่มชนใดขึ้นกลุ่มชนนั้นก็จะต่อสู้เพื่อให้สิทธิแก่กลุ่มของตนที่ถูกกีดกันได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดสถานภาพตนเองแทนที่จะให้ผู้อื่นมากำหนดสถานะและบทบาทให้ นอกจากนี้ยังพบว่า การรวมตัวของชุมชนจนก่อเกิด “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” ภายในชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมและสร้างชุมชนสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น มีการพัฒนาศักยภาพของชุมชน จัดสร้างผู้นำที่นอกเหนือจาก กลไกรัฐ ชุมชนกับภาคีเครือข่ายร่วมกันสร้างองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อใช้ในการเป็นฐานข้อมูลตั้งรับต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเข้ามา ชุมชนมีการสร้างความเข้มแข็งในสายธารขบวนการประชาชนเพื่อการปกป้องฐานทรัพยากรและวิถีชุมชนด้วยการเสวนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างชุมชน นักวิชาการ และบุคคลภายนอกอยู่เสมอ การปลุกเร้าชุมชนให้ตระหนักรู้ถึงสิทธิและอำนาจของประชาชน ตลอดจนการแสวงหาแนวร่วมและการสื่อสารสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ พร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า ผ่านกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เหล่านี้เป็นขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการปกป้องพื้นที่ชุมชนด้วยการสานพลังสร้างความร่วมมือของประชาชน พลเมืองและประชาสังคม ผ่านการเคลื่อนไหวติดตาม เฝ้าระวังต่อการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มทุนอย่างเป็นปฏิบัติการที่แข็งขันที่เป็นมากกว่าการคัดค้านเดินขบวนในมายาคติแบบเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนตามที่ วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน ไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนหมายถึง “กระบวนการที่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือ กลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยการร่วมคิด ร่วมลงมือ ปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามประเมินผล” รวมถึง ขนิษฐา ศรีนนท์ (2544) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าหมายถึง “การสร้างประชาธิปไตย คือ อำนาจแห่งการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน ในกระบวนการนี้อย่างน้อยที่สุดประชาชนต้องมีการกำหนด วางแผน และดำเนินการในเรื่องทั้งปวงอันมีผลต่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ และอนาคตของพวกเขาซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนได้อำนาจ ได้ทรัพยากรของพวกเขากลับคืนมา และนั่นย่อมหมายถึง กระบวนการทางประชาธิปไตยและการปกครองตนเอง”

องค์ความรู้ใหม่

อาจกล่าวได้ว่าประชาสังคมที่เกิดขึ้นกลางผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองนี้เป็นการตอกย้ำทฤษฎีประชาสังคมที่มีความหมายถึงการรวมกลุ่มของปัจเจกชนที่แยกออกจากภาคเอกชน เป็นภาคส่วนที่ 3 เป็นส่วนของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐที่ดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย และไม่ใช่ภาคธุรกิจที่ดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นสำคัญ โดยอยู่กึ่งกลางระหว่างรัฐและกลุ่มทุนเอกชน ที่เรียกว่า Mediating Structure โดยอยู่ในฐานะที่เป็นพื้นที่อิสระ ที่ไม่ใช่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นพื้นที่ใหม่เรียกว่า “ภาคประชาสังคม” เป็นอาณาบริเวณ (realm) ที่มีการจัดตั้งขึ้นของชีวิตทางสังคมที่มีลักษณะเป็นอาสาสมัคร มีการเติบโตอย่างเป็นอิสระจากรัฐและกลุ่มทุน กล่าวคือ ไม่อยู่ภายใต้ถูกกดดันอำนาจอิทธิพล บีบบังคับด้วยกฎหมาย หรือการล่อลวงด้วยผลประโยชน์ตอบแทนจากรัฐและกลุ่มทุนที่พยายามหยิบยื่นให้ โดยชุมชนมีความ

พยายามที่จะจัดวางความสัมพันธ์และฐานะตำแหน่งของภาคประชาสังคมนี้ให้อยู่ในที่ถูกที่ควร ด้วยการอาศัยกลไกการดำเนินงานแบบเครือข่ายเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง เสริมสร้างพลังเสียงของชุมชนให้มีพลังมากพอที่จะดึงให้ภาครัฐและกลุ่มทุนให้มาสนใจรับฟัง แทนการพึ่งพิงที่อยู่ในลักษณะการขึ้นต่อรัฐไปเรื่อย ๆ ซึ่งไม่ใช่วิธีที่จะทำให้ชุมชนสัมฤทธิ์ผลในเป้าหมายที่ต้องการที่หมายถึงการอยู่รอดปลอดภัยของผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองจากทั้งรัฐและกลุ่มทุน ประชาสังคมบ้านบุญเรืองอาศัยการปรับความสัมพันธ์ หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอำนาจ ผ่านการเรียนรู้การเคลื่อนไหวผ่านบทบาทใหม่ ๆ เพื่อการปรับสมดุลอำนาจระหว่างชุมชนกับรัฐและทุน ผ่านสิ่งที่จะมาให้ความชอบธรรมแก่ชุมชน ทั้งในระบบกฎหมายที่มีอยู่ เช่น สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ ที่นับว่าเป็นความฉลาดของชุมชนที่ตอกย้ำเรื่องของสิทธิ ด้วยสิทธิชุมชนเป็นคำที่อยู่ในรัฐธรรมนูญ มีฐานทางกฎหมายรองรับ เป็นภาษากฎหมายที่ทั้งภาครัฐและกลุ่มทุนก็เข้าใจและใช้ภาษานี้ แต่ชุมชนได้ใช้คำนี้ในแง่มุมที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนเอง กล่าวคือเอาภาษาที่รัฐและทุนชอบใช้นั่นคือ “กฎหมาย” มาเพิ่มอำนาจให้กับชุมชนอย่างชาญฉลาด เพื่อสร้างการ “ปรับสร้างดุลยภาพเพื่อการอยู่ร่วมกับรัฐและทุนอย่างมีตัวตน” ผ่านการเป็นภาคส่วนที่ 3 เป็นตัวแสดงหนึ่งในเกมในเรื่องของส่วนแบ่งทางอำนาจ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่า ประชาสังคมนี้จะมีความพยายามในการจำกัดอำนาจรัฐ หรือการหักล้างทำลายกลุ่มทุน แต่กลับทำหน้าที่เป็นพื้นที่ตรงกลาง (intermediary entity) ระหว่างพื้นที่ของเอกชนและภาครัฐ เป็นพื้นที่เชื่อมระหว่างประชาชนกับภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐ อยู่ภายใต้เงื่อนไขการยอมรับการมีอยู่ของรัฐและทุน เป็นพื้นที่สำหรับให้ความชอบธรรมแก่หน่วยงานภาครัฐและกลุ่มทุนที่กระทำการอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยรวมเป็นความต้องการอยู่ร่วมกับรัฐและทุนที่ผ่านการใช้เครื่องมือ “วัฒนธรรมชุมชน” และเครื่องมือต่าง ๆ ผ่านรูปแบบกลไกสมัยใหม่ สร้างการเรียนรู้ภายใน การใช้กลไกการดำเนินงานแบบเครือข่าย บนการยอมรับของขั้วตัวแสดงเดิมคือรัฐและทุน บนฐานความชอบธรรมของคำว่า “สิทธิชุมชน” อาศัยความเชี่ยวชาญในฐานะที่ชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ ประกอบกับการผลักดันและการหนุนเสริมจากเหล่าภาคีเครือข่ายในหลากหลายแขนง ที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และตกผลึกองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ จากการที่ชุมชนได้ศึกษาและวิจัยร่วมกับภาคีเครือข่าย ช่วยให้ชุมชนสามารถบอกเล่าเรื่องราวและความสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัตตวิถีชุมชนที่พึ่งพิงผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรืองได้เป็นอย่างดีที่สุด ในการแสวงหาจุดร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ หรือระหว่างชุมชนกับกลุ่มทุนในการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากร เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงเพื่อให้พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองของชุมชนยังคงอยู่เป็นฐานทรัพยากรและวิถีชุมชนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

โครงสร้างและกระบวนการสร้างประชาสังคมโดยชุมชน เป็นการรวมกลุ่มชุมชนในพื้นที่เพื่อการปกป้องพื้นที่ป่าชุ่มน้ำของชุมชนร่วมกัน ประกอบด้วยชุมชนทั้งสิ้น 5 หมู่บ้าน คิดเป็นจำนวนประชากรรวม 3,594 คนโดยมีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนในชื่อ “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” และการเข้าเป็นสมาชิกของสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง ที่ส่งผลให้มีจำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีลักษณะของสมาชิกที่เป็นองค์กรหรือหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น สามารถจัดแบ่งเป็นสมาชิก 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มชุมชนในพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง, กลุ่มองค์กรภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และกลุ่มสถาบันการศึกษา - นักวิชาการ รวมทั้งสิ้น 17 องค์กร อาศัยความสัมพันธ์ตามวิถีชาวบ้านที่ที่จะรักษาผืนป่าชุ่มน้ำของชุมชนไว้ดังที่ชุมชนได้ร่วมกันปกป้องและร่วมกันรักษาสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีส่วนเพิ่มเติมเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายกลุ่มองค์กรภาคประชาชน และองค์กรพัฒนา เอกชน (NGOs) ตลอดจน กลุ่มสถาบันการศึกษา – นักวิชาการ นำโดยสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง กองเลขานุการลุ่มน้ำอิง และเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ล้านนา เข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาในการวางแผนยุทธศาสตร์การ ดำเนินงานการขับเคลื่อนการปกป้องพื้นที่ชุมชนภายใต้การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง และมีกองงานเลขาฯ ของสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนยุทธศาสตร์ทางกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง และเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่น ส่งผลให้คุณค่าองค์ความรู้ของชุมชนมีความเชื่อถือได้มากขึ้น โดยเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของประชาสังคมครั้งนี้ คือการร่วมกันปกป้องพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองอันเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนผ่านการร่วมกันปกป้องและรักษาสิทธิของชุมชนในเรื่องหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) เพื่อป้องกันการนำพื้นที่ป่าชุ่มน้ำอันเป็นฐานทรัพยากรของชุมชนไปใช้ใน

วัตถุประสงค์อื่น และนอกจากนี้ชุมชนยังได้กำหนดเป้าหมายรอง คือมีแนวทางในการยกระดับพื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง เพื่อการปกป้องคุ้มครองพื้นที่ป่าชุ่มน้ำของชุมชนได้ต่อไปในระยะยาว ให้ผืนป่ามีความยั่งยืน เอื้อต่อการพัฒนาความเป็นอยู่เศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น โดยการกำหนดเป้าหมายรองไว้ 3 ประการ ได้แก่ การยกระดับและสร้างรูปธรรมการจัดการพื้นที่ป่าชุ่มน้ำอย่างมีส่วนร่วม, การพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายป่าชุ่มน้ำ และเครือข่ายชุมชนในลุ่มน้ำอิง, และ การขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

โดยในกระบวนการสร้างประชาสังคมในครั้งนี้ ชุมชนได้อาศัยแกนหลักสำคัญที่ถือว่าเป็น “ฐานวัฒนธรรมชุมชน” อันได้แก่ การสร้างความเข้าใจและการรับรู้ร่วมกันที่เกิดจากความสัมพันธ์อันดี รวมถึงการที่ชุมชนร่วมกันเรียนรู้และลงมือศึกษาพื้นที่ป่าชุ่มน้ำของชุมชนเองกับภาคีเครือข่ายในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่า เป็นจุดที่ทำให้ชุมชนและภาคีที่มาประชาสังคมกันสามารถรับรู้และเข้าใจร่วมกันได้ในประเด็นต่าง ๆ อีกทั้งยังใช้การสื่อสารออนไลน์ในการสื่อสาร และการใช้สื่อมวลชนกระแสหลักเข้ามาทำหน้าที่สื่อสารต่อสังคมสาธารณะ อาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ผ่านกระบวนการสร้างประชาสังคมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายที่ต้องการรักษาผืนป่าให้ดำรงคงอยู่ต่อไป เช่น การบวชป่า การปล่อยปลา การสืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น รวมถึงการแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจและระดมทรัพยากรที่ชุมชนอาศัยการร่วมกันระดมทุนทรัพย์ รวมถึงการระดมทรัพยากรในส่วนอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเงินตรา เช่น การระดม กำลังคน ภาคีเครือข่าย องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ กับสังคมอื่น ๆ ที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน

บทบาทของประชาสังคมในการต่อรองอำนาจรัฐและทุน ชุมชนอาศัย “หลักสิทธิชุมชน” และการยึดหลักตามบทกฎหมายที่พื้นที่ป่าแห่งนี้ได้รับการออกหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) ฉบับที่ 2540/2510 ในปี พ.ศ. 2510 ให้เป็นทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณประโยชน์ผ่านการแสดงออกแห่งสิทธิของตนเอง หรือเรียกว่า “ปฏิบัติการแห่งสิทธิ” ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยยึดหลักการต่อสู้แบบ “อหิงสา สันติวิธี” ที่เน้นการให้ข้อมูล การเจรจา สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายผ่านข้อมูลที่ได้การทำวิจัยไทบ้านในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่า สามารถจำแนกบทบาทออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) บทบาทการเคลื่อนไหวร้องทุกข์ต่อภาครัฐของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง โดยชุมชนได้แสดงเจตนารมณ์ที่ชัดเจนว่าชุมชนไม่ต้องการให้นำพื้นที่ป่าชุมชนไปเปลี่ยนแปลงเป็นนิคมอุตสาหกรรม ผ่านการร่วมกันขึ้นป้าย “ไม่เอานิคมอุตสาหกรรม” ในพื้นที่ชุมชน รวมถึงปรากฏการณ์ “เสื้อเขียว” ที่คนบุญเรืองร่วมกันสวมใส่เสื้อเขียวที่สกรีนข้อความ “ไม่เอานิคมอุตสาหกรรม” ในเข้าร่วมเวทีประชาคมเพื่อให้ข้อมูลฯ อาศัยการส่งหนังสือร้องทุกข์ถึงกรรมการสิทธิมนุษยชน และการได้เข้าพบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น รวมถึงการยื่นแถลงการณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง และสภาประชาชนลุ่มน้ำอิงต่อนายอำเภอเชียงของสื่อมวลชน ตัวแทนจังหวัดเชียงราย โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย เพื่อยุติการนำพื้นที่ป่าของชุมชนไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น 2) บทบาทการติดตามและเฝ้าระวังต่อการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐและทุนในการรุกคืบเข้ามาในพื้นที่ของชุมชน โดยชุมชนอาศัยการรวมตัวก่อตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรือง” ที่มีการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนและบุคคลภายนอกอย่างสม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า ผ่านกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การบวชป่า ปล่อยปลา สืบชะตาแม่น้ำ และมีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างชุมชน นักวิชาการ ในการดูแลรักษาป่า เพื่อใช้ในการเป็นฐานข้อมูลตั้งรับต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเข้ามา ชุมชนได้อาศัยการสื่อสารแลกเปลี่ยนกับบุคคลภายนอกด้วยการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ในเวทีเสวนาต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รู้จักป่าชุ่มน้ำบุญเรืองมากขึ้น และ 3) บทบาทการเบียดแย่งพื้นที่ในกระบวนการการใช้อำนาจเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน อาศัยการสื่อสารเจตนารมณ์ของชุมชนที่ต้องการปกป้องผืนป่าชุ่มน้ำที่ชุมชนได้ร่วมกันปกปักรักษามาตั้งแต่บรรพบุรุษ ตลอดจนการนำเสนอข้อมูลความอุดมสมบูรณ์ด้านพืชและสัตว์ของป่าชุ่มน้ำบุญเรือง ข้อมูลคุณค่าและความหลากหลายทางชีวภาพของป่าบุญเรืองต่อผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินการจัดหาที่ดินเพื่อดำเนินการตามแผนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อาทิ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นายอำเภอเชียงของ และผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด เพื่อการตัดสินใจยกเลิกในการใช้พื้นที่ป่าชุ่มน้ำบุญเรืองในการพัฒนาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมและมหาวิทยาลัย ตามแผนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนการรณรงค์ สื่อสารผ่านสื่อสาธารณะ และการนำเสนอแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านเวทีต่าง ๆ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ทำให้เกิดกระแสความเข้าใจป่าชุ่มน้ำอย่างเป็นวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐ เพื่อความสอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของสังคมท้องถิ่น มีความเหมาะสมกับฐานวัฒนธรรมชุมชน ต่อการกำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและสังคม หน่วยงานภาครัฐควรโดยบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนที่สาม อันได้แก่ “ภาคประชาสังคม” ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่มีความรู้และเข้าใจในฐานทรัพยากรเป็นอย่างดีด้วยในฐานะผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนานั้นด้วย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมชุมชน อันจะก่อเกิดการพัฒนาที่มั่นคงยืนยาวต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อาทิเช่น ในการส่งเสริมและการพัฒนาสินค้า การแปรรูป ผลิตผลจากการพึ่งพิงผืนป่าชุ่มน้ำบุญเรือง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา ศรีนนท์. (2544). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนย่อยต่อการวางแผนพัฒนา เทศบาลนครนนทบุรี*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ฐิติพันธ์ พัฒนมงคล. (2563). ป่าชุ่มน้ำบุญเรือง จากเขตเศรษฐกิจพิเศษ สู่รางวัล Equator Prize. *สัมภาษณ์.* 5 มิถุนายน.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2545). *การสร้างธรรมาภิบาล (good governance) ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). *การเมืองบนท้องถนน ภาคประชาชน/ประชาสังคม บนเส้นทางการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยไทย.* สืบค้น 17 ธันวาคม 2563. จาก https://waymagazine.org/prapart-pintobtang-interview/.

วถิราพร ด่านศรีบูรณ์ และ ภนิตา พรหมประกาย. (2560). *คุณค่าพื้นที่บุญเรือง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์. (2540). *ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแขเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร.* (สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

เวธกา เสวครบุรี. (2554). *โครงการวิจัยแนวทางการฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.

ศรัณยุ หมั้นทรัพย์. (2562). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองสายพันธุ์ใหม่ในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า.

สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง. (2563). *คุณค่าและความสำคัญของป่าชุ่มน้ำบ้านบุญเรือง*. สืบค้น 15 กันยายน 2563. จาก http://www.ingcouncil.org/index.php/hidemenu-sez/8-boonroung-wetland.

สมบูรณ์ คำแหง. (2561). *สภาประชาชนภาคใต้ ความท้าทายของภาคประชาสังคมในยุคเปลี่ยนผ่านของการเมืองปัจจุบัน หนังสือการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยในบทเรียนและประสบการณ์ของภาคประชาสังคม.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ. 2561-2580)*. สืบค้น 11 มกราคม 2563. จาก http://plan.bru.ac.th/ยุทธศาสตร์ชาติ-20-ปี-พ-ศ-2561-2580/.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาและการจัดการทรัพยากร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). *การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: คบไฟ.

RECOFTC ประเทศไทย. (2563). *กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองจากประเทศไทยได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมระดับโลก Equator Prize ประจำปี 2563*. สืบค้น 5 มิถุนายน 2563. จาก https://www.recoftc.org/thailand/news/กลุ่มอนุรักษ์ป่าบุญเรืองจากประเทศไทยได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมระดับโลก-equator-prize-ประจำปี-2563.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 577-590.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Feasibility Study of Alternatives for the Public Private Partnership for the New Bang Pakong Service Area

Purimprach Chanya[1*] and Kanokwan Chancharoenchai[2]

[1] *Master Student, Business economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*
[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: purim.c@msn.com*

ABSTRACT

This research aims to study the feasibility of the public private partnerships (PPP) models for the New Bang Pakong Service Area (new site). The study period is divided into two phases: an investment period of 2 years and a project management period of 30 years. From the income analysis throughout the project, the total revenue amounted to 4,941 million baht. The project management is undertaken PPP Net Cost which is separated into two models. Model 1 involves the government sector investing in the main construction, while the private sector is responsible for operating and maintaining the project. All income from project operation belongs to the private sector. The private sector, however, must pay remuneration back to the public sector. In Model 2, the private sector is responsible for all investment in construction, operation, and management of the project. Additionally, the government needs to pay compensation to the private sector. The feasibility study shows that Model 2 is the most feasible PPP model, as its costs and operation expenses amount to 2,529 million Baht. If the private sector receives compensation from the government, the project has a NPV of 583.69 million Baht, a B/C ratio of 1.43 and a payback period of 9.29 years, reaching acceptable criteria. Moreover, the financial sensitivity analysis and scenario analysis under various project situations show that this project could attract private companies interested in PPP investment. Therefore, allowing the private sector to invest in Model 2 is the most appropriate form for investment.

Keywords: Financial Feasibility, Public Private Partnership, Sensitivity Analysis

Received: 26 April 2024;
Revised: 17 June 2024;
Accepted: 28 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่)

ปุริมปรัชญ์ จรรยา[1*] และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย[2]

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[2] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[*] Corresponding author. E-mail: purim.c@msn.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) กำหนดระยะเวลาแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือการลงทุน 2 ปี และการบริหารโครงการ 30 ปี จากการวิเคราะห์รายได้ตลอดโครงการมีรายได้รวม 4,941 ล้านบาท ทั้งนี้การบริหารโครงการแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คือภาครัฐเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก และภาคเอกชนรับผิดชอบในการบริหารจัดการโครงการ การบำรุงรักษา รายได้ทั้งหมดเป็นของเอกชน และเอกชนจ่ายค่าตอบแทนแก่ทางภาครัฐ และรูปแบบที่ 2 คือเอกชนทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก พร้อมบริหารจัดการโครงการ การบำรุงรักษา ภาครัฐจ่ายค่าตอบแทนแก่ทางเอกชน โดยรูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบการร่วมลงทุนที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบนี้มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จำนวน 2,529 ล้านบาท ทั้งนี้หากเอกชนได้รับผลตอนแทนแก่ทางภาครัฐแล้ว โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 583.69 ล้านบาท และมีอัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุนอยู่ที่ 1.43 ระยะเวลาคืนทุนเท่ากับ 9.29 ปี ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ หากวิเคราะห์ความอ่อนไหวและวิเคราะห์ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ พบว่า โครงการยังคงมีความน่าดึงดูดต่อเอกชนที่สนใจเข้าร่วมลงทุน ดังนั้นการให้เอกชนร่วมลงทุนในรูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

คำสำคัญ: การร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน, การวิเคราะห์ความอ่อนไหว, ความเป็นไปได้ทางการเงิน

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 สายกรุงเทพมหานคร – บ้านฉาง ช่วงกรุงเทพมหานคร – มาบตาพุด เป็นทางหลวงพิเศษที่เชื่อมต่อจากกรุงเทพมหานครสู่จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ผ่านเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และมีปลายทางเป็นท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา โดยทางหลวงพิเศษเป็นสายทางที่มีการควบคุมการเข้า – ออกอย่างสมบูรณ์ มีรั้วกั้นถาวรตลอดแนวสายทาง หากผู้ใช้ทางต้องการแวะพักเพื่อผ่อนคลายอิริยาบถจากการเดินทาง ทำธุระส่วนตัว ขอรับความช่วยเหลือและบริการด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องออกจากระบบทางหลวงพิเศษ (กรมทางหลวง, 2564c) จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาที่พักริมทาง (Rest Area) เพื่อลดการเดินทางเข้าออกจากระบบทางหลวงพิเศษโดยไม่จำเป็น อีกทั้งที่พักริมทางเป็นองค์ประกอบสำคัญตามมาตรฐานของทางหลวงพิเศษ ดังนั้น กรมทางหลวงจึงมีแผนพัฒนาที่พักริมทางแห่งใหม่ คือ สถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) เพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้ทางหลวงพิเศษ พร้อมทั้งเกิดการกระจายตัวของผู้ใช้บริการ ลดความแออัดของปริมาณจราจรและปริมาณผู้ใช้บริการของสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง ที่เปิดให้บริการอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งการพัฒนาที่พักริมทางบริเวณดังกล่าวเป็นไปตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ในการพัฒนาที่พักริมทางบนทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 สายกรุงเทพฯ – บ้านฉาง (ช่วงกรุงเทพฯ – ชลบุรี – พัทยา – มาบตาพุด) พ.ศ. 2563 – 2567 ของกรมทางหลวง (กรมทางหลวง, 2564c)

ทั้งนี้การพัฒนาและบริหารจัดการโครงการสถานที่บริหารทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) บริเวณ กม.47+000 บนทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณและทรัพยากรในอนาคต รวมถึงยังเป็นภาระงานที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตสำหรับการดูแลบริหารจัดการที่พักริมทางให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับภาครัฐมีข้อจำกัด

ด้านความคล่องตัวและไม่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการพื้นที่เชิงพาณิชย์ เพื่อเป็นการลดภาระด้านงบประมาณและทรัพยากรของภาครัฐ รวมถึงเพื่อสนับสนุนให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ ตลอดจนส่งเสริมให้ภาคเอกชนใช้ศักยภาพและความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการพื้นที่เชิงพาณิชย์ และพัฒนาคุณภาพการให้บริการแก่ผู้ใช้ทางให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีแนวคิดให้เอกชนมาดำเนินการพัฒนาและบริหารจัดการในรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (Public Private Partnership: PPP) (กรมทางหลวง, 2564c)

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์สำหรับการประเมินผลประโยชน์และวิเคราะห์ความเหมาะสมความเป็นไปได้ของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน โครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) ทิศทางขาออกกรุงเทพมหานครฯ บริเวณ กม.47+000 บนทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 โดยนำแนวคิดการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนมาใช้สำหรับโครงการ ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่ช่วยให้ภาครัฐลดภาระค่าใช้จ่ายทางด้านงบประมาณ ลดความเสี่ยงจากการดำเนินงาน แต่ความหลากหลายของรูปแบบ PPP ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะของแต่ละรูปแบบว่ารูปแบบใดมีความเหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิภาพจากการลงทุนภายใต้ข้อจำกัดและสถานการณ์ที่ภาครัฐเผชิญอยู่ โดยภาครัฐจะต้องพิจารณาถึงต้นทุนและผลประโยชน์จากการลงทุน โดยผลประโยชน์ที่ได้จากลงทุนจะต้องมีค่ามากกว่าต้นทุนที่เสียไป ซึ่งสามารถหาได้จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนเมื่อมีการลงทุนในโครงการ และนำผลการวิจัยนำไปประกอบการตัดสินใจเบื้องต้นของผู้บริหารในการดำเนินโครงการรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์โครงการด้านเทคนิค ด้านตลาด ด้านการเงิน และความอ่อนไหวของโครงการ การร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนของโครงการสถานที่บริการทางหลวง บางปะกง (แห่งใหม่) ทิศทางขาออกกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ และประเมินโครงการ ประกอบด้วย

1. แหล่งข้อมูลและการเก็บข้อมูล

1.1 ข้อมูลสถิติการเดินทางบนทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่นำมาจากกรมทางหลวง โดยเป็นสถิติปริมาณจราจรบนทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 พ.ศ. 2556 ถึงปี พ.ศ. 2566

1.2 ข้อมูลต้นทุนในการก่อสร้างโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) เป็นข้อมูลทุติยภูมิโดยนำสัดส่วนต้นทุนต่อหน่วย ประกอบด้วย ต้นทุนราคาต่อหน่วยของค่าก่อสร้าง ค่าบำรุงรักษาและบูรณะ การออกแบบและค่าควบคุมงาน จากรายงานการใช้เอกชนร่วมลงทุนในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางละมุง

1.3 อัตราค่าเช่า เป็นข้อมูลทุติยภูมิ โดยนำอัตราค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์ อัตราค่าเช่าสถานที่สถานที่บริการน้ำมันเชื้อเพิงและสถานีประจุไฟฟ้า และอัตราค่าเช่าพื้นที่ป้ายโฆษณา จากรายงานการใช้เอกชนร่วมลงทุนในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางละมุง

1.4 รูปแบบการให้เอกชนร่วมลงทุน เป็นข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลจากรายงานการใช้เอกชนร่วมลงทุนในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางละมุง และศูนย์บริการทางหลวงศรีราชา ซึ่งกรมทางหลวงพิจารณารูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP) จำนวน 2 รูปแบบ โดยการวิจัยนี้ จะดำเนินการพิจารณาและเปรียบเทียบจำนวน 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 1 ภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักของโครงการและภาครัฐเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์โครงการ โดยภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินงานและบำรุงรักษาทรัพย์สินของโครงการ ซึ่งรายได้ทั้งหมดจากการดำเนินงานของโครงการเป็นของเอกชน และเอกชนเป็นผู้รับความเสี่ยงด้านรายได้ของโครงการพร้อมทั้งมีการรับหรือจ่ายค่าตอบแทนการดำเนินโครงการให้กับภาครัฐ และรูปแบบที่ 2 เอกชนเป็นผู้รับผิดชอบในการลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักของโครงการและโอนกรรมสิทธิ์ให้เป็นของภาครัฐ จากนั้นภาครัฐจึงมอบสิทธิในการบริหารจัดการโครงการ

ให้แก่เอกชน โดยเอกชนเป็นผู้รับความเสี่ยงทางด้านรายได้ของโครงการ และมีการรับหรือจ่ายค่าตอบแทนการดำเนินโครงการให้กับภาครัฐ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการดำเนินโครงการสำหรับการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP)

รูปแบบ	ลงทุนก่อสร้าง	การดำเนินงานและบำรุงรักษา	รายได้จากดำเนินโครงการ	ค่าตอบแทน
1	ภาครัฐลงทุนก่อสร้างทั้งหมดของโครงการ	เอกชนบำรุงรักษาทั้งหมดของโครงการ	เอกชนเป็นเจ้าของรายได้ทั้งหมดของโครงการ	เอกชนรับหรือจ่ายค่าตอบแทนจากภาครัฐ
2	เอกชนลงทุนก่อสร้างทั้งหมดของโครงการ	เอกชนบำรุงรักษาทั้งหมดของโครงการ	เอกชนเป็นเจ้าของรายได้ทั้งหมดของโครงการ	เอกชนรับหรือจ่ายค่าตอบแทนจากภาครัฐ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

2.1 การวิเคราะห์โครงการด้านการเงินจะกำหนดตัวชี้วัดทางการเงินจำนวน 5 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของโครงการในรูปแบบของมูลค่าผลตอบแทนสุทธิ (Net Present Value: NPV) คือ ผลต่างของผลรวมที่มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับ (หรือผลตอบแทนจากการดำเนินการ) และกระแสเงินสดจ่าย (หรือต้นทุนในการดำเนินงาน) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) เขียนได้เป็นสูตรคำนวณ

$$NPV = \sum_{t=1}^{n} \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t} = \sum_{t=1}^{n} \frac{B_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=1}^{n} \frac{C_t}{(1+r)^t}$$

โดยที่ NPV = มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิของโครงการ

B_t = ผลตอบแทนในปีที่ t

C_t = ค่าใช้จ่ายในปีที่ t

r = อัตราดอกเบี้ยหรือค่าเสียโอกาส (อัตราคิดลด)

t = ปีที่ของโครงการ

n = อายุของโครงการ

2) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Internal Rate of Return: IRR) คือ อัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าของกระแสเงินสดรับสุทธิรวมตลอดอายุโครงการมีค่าเท่ากับเงินลงทุนเริ่มแรกพอดี เขียนได้เป็นสูตรคำนวณ

$$IRR = \sum_{i=0}^{n} \frac{CF_t}{(1+WACC)^t}$$

โดยที่ CF_t = กระแสเงินสดรับสุทธิแต่ละปีของโครงการ (Cash Flow)

IRR = อัตราผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อมูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นศูนย์

t = ระยะเวลาของโครงการ

3) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio: B/C) คือ อัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนและต้นทุนที่จ่ายไปตลอดอายุของโครงการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) เขียนได้เป็นสูตรคำนวณ

$$B/C = \frac{PVB}{PVC} = \frac{\sum_{t=1}^{n} \frac{B_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^{n} \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

เมื่อ B/C = อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน

B_t = ผลตอบแทนจากโครงการในปีที่ t
C_t = ค่าใช้จ่ายของโครงการในปีที่ t
t = ปีของโครงการ มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง n
n = อายุของโครงการ
r = อัตราดอกเบี้ยหรือค่าเสียโอกาสหรืออัตราการคิดลด

4) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) คือ การคำนวณระยะเวลาคืนทุนหรือจำนวนปีในการดำเนินงานซึ่งจะทำให้มูลค่าการลงทุนสะสม (อย่างน้อยสุด) เท่ากับมูลค่าตอบแทนเงินสุทธิสะสม (ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ, 2542)

5) การจ่ายค่าผลประโยชน์ตอบแทน ทั้งนี้กำหนดอัตราผลตอบแทนทางการเงิน (IRR) เท่ากับร้อยละ 12 ตามลักษณะการดำเนินงานโครงการของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) เมื่อโครงการมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนมากกว่าร้อยละ 12 ภาครัฐจะกำหนดให้เอกชนเป็นผู้จ่ายค่าผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบของค่าสัมปทานแก่ภาครัฐ เพื่อให้อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับอัตราผลประโยชน์ของโครงการที่ร้อยละ 12 หากโครงการมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนน้อยละกว่าร้อยละ 12 ภาครัฐจำเป็นต้องสนับสนุนเงินร่วมลงทุนเพิ่มเติมให้แก่ภาคเอกชนเพื่อให้อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับอัตราผลประโยชน์ของโครงการที่ร้อยละ 12

นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานทางการเงินเพื่อประกอบการการเงินของโครงการฯ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สมมติฐานทางการเงินเพื่อประกอบการการเงินของโครงการฯ

รายการ	สมมติฐาน
1. เงินทุนสำรองหมุนเวียน	25 ล้านบาท
2. อัตราส่วนในการระดมทุนระหว่างการกู้เงินและการใช้เงินทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น	80:20
3. ระยะเวลาคืนเงินกู้	8 ปี
4. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (ระดมทุน)	ร้อยละ 5.80
5. ระยะเวลาปลอดหนี้	2 ปี
6. สมมติฐานอัตราคิดลด	ร้อยละ 6.11
7. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	ร้อยละ 20

1. เงินทุนสำรองหมุนเวียน กำหนดสมมติฐานให้มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้โครงการมีสภาพคล่องทางการเงิน โดยกำหนดให้เท่ากับ 25 ล้านบาท ตั้งแต่การระดมทุนในครั้งแรก ซึ่งเพิ่มเติมจากมูลค่าโครงการ เพื่อให้สามารถรองรับภาระทางการเงินในช่วงเริ่มดำเนินโครงการได้อย่างเหมาะสม

2. อัตราส่วนในการระดมทุนระหว่างการกู้เงินและการใช้เงินทุนในส่วนของผู้ถือหุ้น กำหนดให้โครงการมีการระดมทุนโดยใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อต้นทุนเท่ากับ 80:20 ซึ่งเป็นโครงสร้างการระดมทุนทั่วไปตามมาตรฐานของธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีค่าใช้จ่ายทางการลงทุนสูงโดยยังอยู่ในระดับความเสี่ยงที่สถาบันการเงินยอมรับได้

3. ระยะเวลาคืนเงินกู้ ภายใต้อัตราส่วนหนี้สินต่อต้นทุนข้างต้น การกู้เงินเพื่อนำมาลงทุนในโครงการนี้จึงเป็นวงเงินที่ค่อนข้างสูง ดังนั้น ระยะเวลาคืนเงินกู้จึงไม่ควรจำกัดระยะเวลาให้สั้นจนเกินไป เพราะอาจจะก่อให้เกิดปัญหาสภาพคล่องอย่างร้ายแรงได้ อีกทั้งแนวโน้มของธุรกิจประเภทนี้นิยมขอสินเชื่อในระยะยาว เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถปรับโครงสร้างหนี้ซึ่งได้ระบุระยะเวลาคืนเงินกู้ 8 ปี ว่าเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุด

4. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยของการลงทุนในกรณีการให้เอกชนร่วมลงทุน อ้างอิงจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ประเภทเงินกู้แบบมีระยะเวลา (Minimum Loan Rate: MLR) ซึ่งมีอัตราร้อยละ 5.80 โดยเป็นการเฉลี่ยจากอัตราดอกเบี้ย MLR ของธนาคารใหญ่ 3 แห่งได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกรุงเทพ

5. ระยะเวลาปลอดหนี้ โครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) ทิศทางขาออกกรุงเทพมหานคร กำหนดระยะเวลาชำระเงินต้นทั้งสิ้น 2 ปี เท่ากับระยะเวลาการก่อสร้างโครงการ เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่โครงการยังไม่สามารถสร้างรายได้เพื่อนำมาชำระหนี้ได้

6. สมมติฐานอัตราคิดลด ในกรณีการให้เอกชนร่วมลงทุน ประกอบไปด้วย 3 รายการ ดังนี้

6.1 ต้นทุนเงินทุนของภาครัฐ ต้นทุนเงินทุนของภาครัฐในโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) ทิศทางขาออกกรุงเทพมหานคร กำหนดสมมติฐานที่ร้อยละ 3 โดยเป็นการคิดลดเทียบเคียงจากอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลระยะยาว 30 ปี เฉลี่ยย้อนหลัง 2 ปี ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2561 ถึง ต้นปี พ.ศ. 2563 เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลระยะยาวปัจจุบันอยู่ในช่วงผันผวน โดยต้นทุนเงินทุนของรัฐที่ได้จากแนวทางการวิเคราะห์นี้ จะถูกนำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์กระแสเงินสดของภาครัฐภายใต้การลงทุนทุกรูปแบบ

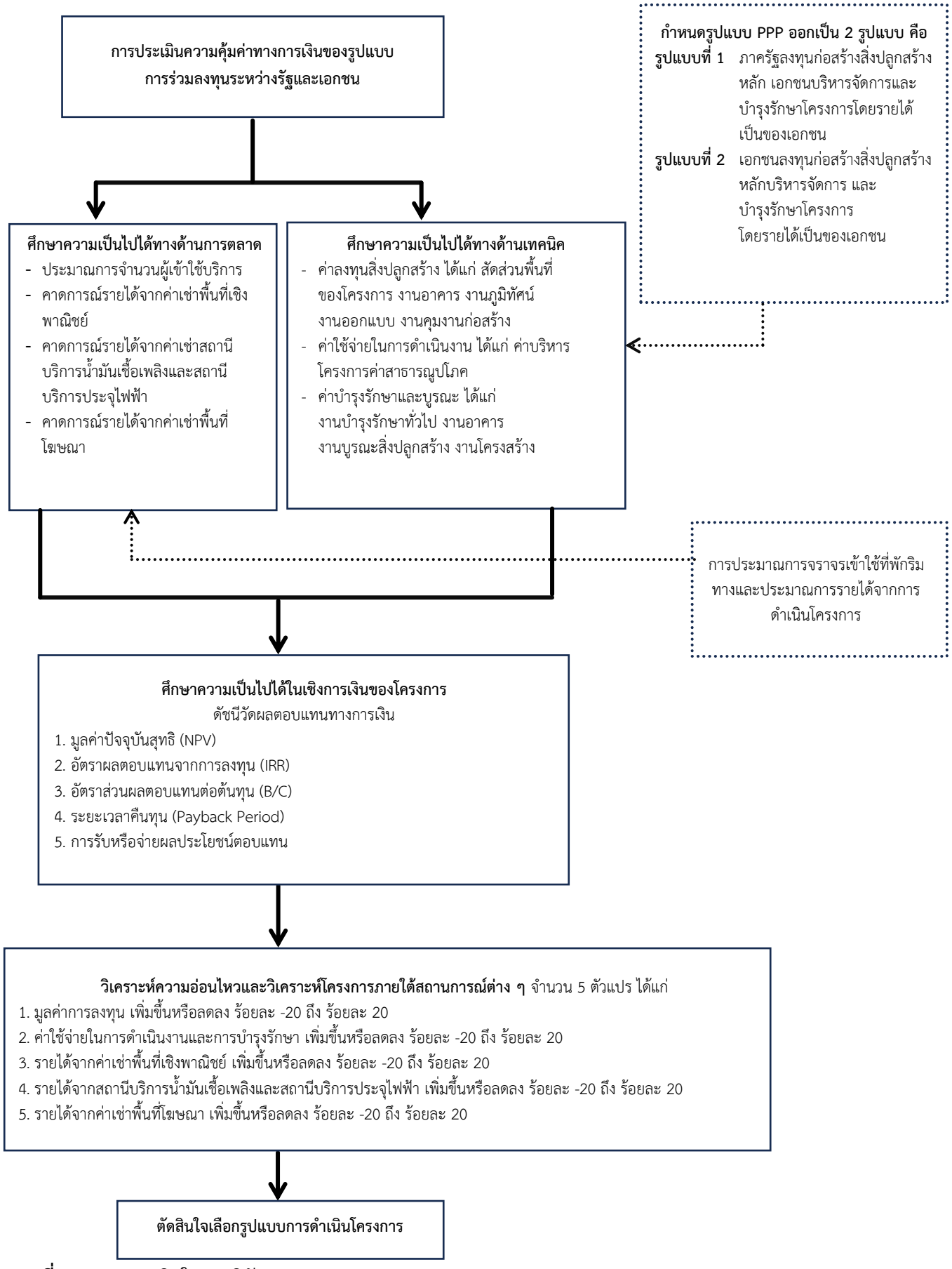
6.2 ต้นทุนเงินทุนของผู้ถือหุ้น (Cost of Equity) ต้นทุนเงินทุนของผู้ถือหุ้นจะอ้างอิงแนวทางการวิเคราะห์สมมติฐานจากผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ในทรัพย์สินที่มีลักษณะความเสี่ยงทางธุรกิจใกล้เคียงกัน มีสมมติฐานต้นทุนเงินทุนของผู้ถือหุ้นที่เหมาะสมอยู่ที่ร้อยละ 12

6.3 ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุน (Weighted Average Cost of Capital) ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินทุนนั้น ประกอบไปด้วยต้นทุนใน 2 ส่วน คือ ต้นทุนของผู้ถือหุ้น และต้นทุนกู้ยืมเงินหรือส่วนหนี้สิน ตามสมมติฐานข้างต้น โดยนำมาถัวเฉลี่ยในอัตราหนี้สินต่อทุนตามที่อธิบายข้างต้น โดยให้สมมติฐานอัตราภาษีที่ร้อยละ 20 จึงทำให้สมมติฐานต้นทุนถัวเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 6.11

7. ภาษีเงินได้นิติบุคคล ในกรณีการให้เอกชนร่วมลงทุน จะมีค่าใช้จ่ายในส่วนของภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากเอกชนต้องจ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลตามรายได้ที่ได้รับจากการบริหารโครงการหลังหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ โดยอัตราภาษีเงินได้คิดเป็นร้อยละ 20 ของรายได้สุทธิของโครงการ

2.2 การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ (Sensitivity Analysis) เป็นการทดสอบภายใต้การปรับค่าตัวแปรทีละตัวแปรในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อทราบถึงความรุนแรงของผลกระทบที่โครงการอาจต้องเผชิญหากเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือความผันผวนของตัวแปรต่าง ๆ ทั้งนี้การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ มีช่วงการเปลี่ยนแปลงตัวแปรต่าง ๆ เพิ่มขึ้นหรือลดลง ร้อยละ -20 ถึง ร้อยละ 20 โดยงานศึกษานี้กำหนดตัวแปรในการทดสอบ จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) มูลค่าการลงทุน 2) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและการบำรุงรักษา 3) รายได้จากค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์ 4) รายได้จากสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการประจุไฟฟ้า และ 5) รายได้จากค่าเช่าพื้นที่โฆษณา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ศึกษาและวิเคราะห์โครงการด้านเทคนิค ด้านตลาด ด้านการเงิน และความอ่อนไหวของโครงการ การร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนของโครงการสถานที่บริการทางหลวง บางปะกง (แห่งใหม่) ทิศทางขาออกกรุงเทพมหานคร

1.1 จากการวิเคราะห์ทางด้านเทคนิคพบว่า โครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) ทิศทางขาออกกรุงเทพมหานคร มีต้นทุนการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ ค่าลงทุนสิ่งปลูกสร้าง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ และค่าบำรุงรักษาและบูรณะ สำหรับการลงทุนการก่อสร้างโครงการประกอบด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการลงทุนสิ่งปลูกสร้างหลัก มีวงเงินลงทุนจำนวน 584 ล้านบาท และค่าใช้จ่ายการดำเนินโครงการและการบำรุงรักษาประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจำนวน 1,352 ล้านบาท และค่าบำรุงรักษาและบูรณะจำนวน 593 ล้านบาท มีวงเงินรวมทั้งสิ้น 2,529 ล้านบาท ทั้งนี้รายละเอียดสำหรับรูปแบบการดำเนินโครงการสำหรับการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP) ทั้ง 2 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก และเอกชนเป็นผู้ดำเนินงานโครงการและบำรุงรักษาทรัพย์สิน เมื่อเอกชนดำเนินโครงการตลอดระยะเวลา 30 ปี พบว่า มีค่าใช้จ่ายจำนวน 1,937.52 ล้านบาท

รูปแบบที่ 2 เอกชนเป็นผู้รับผิดชอบในการลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก และดำเนินงานบริหารและบำรุงรักษาทรัพย์สินของโครงการ จะมีค่าใช้จ่ายตลอดระยะเวลา 30 ปี พบว่ามีค่าใช้จ่ายจำนวน 2,521.56 ล้านบาท

1.2 จากการวิเคราะห์ทางด้านตลาดพบว่า ส่วนที่ 1 การคาดการณ์ปริมาณจราจรตามปีเป้าหมายต่าง ๆ ในปีแรกที่เปิดให้บริการเฉลี่ยวันละประมาณ 1,693 คัน และจะเพิ่มขึ้นเป็นวันละประมาณ 5,831 คันในปีที่ 30 ซึ่งปริมาณผู้ที่เข้าใช้บริการที่คาดการณ์ไว้ สะท้อนความเป็นไปได้ทางการตลาดเพื่อแสดงถึงรายได้ของโครงการ ส่วนที่ 2 กำหนดโครงการสามารถดำเนินกิจกรรมประกอบไปด้วย 3 กิจกรรม คือรายได้จากค่าเช่าพื้นที่เช่าเชิงพาณิชย์ รายได้จากสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการประจุไฟฟ้า และรายได้จากค่าเช่าพื้นที่ป้ายโฆษณา โดยมีรายละเอียดสำหรับรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในการหารายได้สำหรับโครงการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP) ทั้ง 2 รูปแบบ โดยทั้ง 2 รูปแบบมีกิจกรรมการหารายได้แบบเดียวกัน พบว่ารายได้จากการดำเนินโครงการตลอดระยะ 30 ปี เป็นเงิน 4,941.72 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นรายได้จากค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์ จำนวน 4,577.69 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 92.63 และรายได้จากค่าเช่าพื้นที่สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการอัดประจุไฟฟ้า จำนวน 347.06 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.02 และรายได้จากจากค่าเช่าพื้นที่ป้ายโฆษณามี จำนวน 16.96 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.34 ซึ่งในปีแรกจะมีรายได้ รวม 62.96 ล้านบาท และปีที่ 30 มีรายได้จำนวน 292.84 ล้านบาท

1.3 จากการวิเคราะห์ทางการเงิน โดยเปรียบเทียบกระแสเงินสดระหว่างกรณีภาคเอกชนไม่รับหรือไม่จ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐ กับกรณีภาคเอกชนรับหรือจ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐ เนื่องจากผู้ศึกษาปรับตัวชี้วัดอัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR) ให้เท่ากับร้อยละ 12 หากโครงการใดมีอัตราผลตอบแทนทางการเงินมากกว่าร้อยละ 12 จึงจำเป็นต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่ภาครัฐ หรือโครงการใดมีอัตราผลตอบแทนทางการเงินน้อยกว่าร้อยละ 12 จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนโครงการจากภาครัฐ ซึ่งจากการวิเคราะห์ทางการเงิน พบว่าการดำเนินโครงการทั้ง 2 รูปแบบมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 รูปแบบที่ 1 เปรียบเทียบกระแสเงินสดระหว่างกรณีภาคเอกชนไม่รับหรือไม่จ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐกับกรณีภาคเอกชนรับหรือจ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐ พบว่ากรณีภาคเอกชนไม่จ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 410.17 ล้านบาท อัตราผลตอบแทนทางการเงินเท่ากับร้อยละ 15.43 และมีอัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio) อยู่ที่ 1.34 นอกจากนี้ในส่วนของระยะเวลาคืนทุนมีค่าเท่ากับ 12.97 ปี ทั้งนี้อัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR) โครงการมากกว่าร้อยละ 12 ภาคเอกชนจึงต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่ทางภาครัฐเพื่อให้อัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR) เท่ากับร้อยละ 12 หากเอกชนจ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐแล้ว โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 278.66 ล้านบาท และมีอัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio) อยู่ที่ 1.21

นอกจากนี้ ในส่วนของระยะเวลาคืนทุนมีค่าเท่ากับ 15.22 ปี ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนั้นโครงการจึงมีความเหมาะสมต่อการลงทุน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทางการเงินของโครงการในรูปแบบที่ 1

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน	กรณีไม่จ่ายค่าตอบแทนแก่ภาครัฐ	กรณีจ่ายค่าตอบแทนแก่ภาครัฐ
1. มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราคิดลด (ร้อยละ 6.11)	410.17 ล้านบาท	278.66 ล้านบาท
2. อัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR)	ร้อยละ 15.43	ร้อยละ 12.00
3. อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio)	1.34	1.21
4. ระยะเวลาคืนทุน	12.97	15.22

1.3.2 รูปแบบที่ 2 ได้เปรียบเทียบกระแสเงินสดระหว่างกรณีภาคเอกชนไม่รับหรือจ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐกับกรณีภาคเอกชนรับหรือจ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐ พบว่ากรณีภาคเอกชนไม่รับผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 258.48 ล้านบาท อัตราผลตอบแทนทางการเงินเท่ากับร้อยละ 8.83 และมีอัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio) อยู่ที่ 1.19 นอกจากนี้ ในส่วนของระยะเวลาคืนทุนมีค่าเท่ากับ 12.97 ปี อัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR) โครงการน้อยกว่าร้อยละ 12 ภาครัฐจึงมีความจำเป็นต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่ทางภาคเอกชน เพื่อให้อัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR) เท่ากับร้อยละ 12 หากเอกชนได้รับผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐแล้ว โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 583.69 ล้านบาท และมีอัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อ เงินลงทุน (B/C Ratio) อยู่ที่ 1.43 นอกจากนี้ ในส่วนของระยะเวลาคืนทุนมีค่าเท่ากับ 9.29 ปี ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนั้นโครงการจึงมีความเหมาะสมต่อการลงทุน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทางการเงินของโครงการในรูปแบบที่ 2

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน	กรณีไม่รับค่าตอบแทนแก่ภาครัฐ	กรณีรับค่าตอบแทนจากภาครัฐ
1. มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราคิดลด (ร้อยละ 6.11)	258.48 ล้านบาท	583.96 ล้านบาท
2. อัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR)	ร้อยละ 8.83	ร้อยละ 12.00
3. อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio)	1.19	1.43
4. ระยะเวลาคืนทุน	12.97	9.29

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรูปแบบที่ 1 กรณีภาคเอกชนจ่ายผลตอบแทนแก่ทางภาครัฐ และรูปแบบที่ 2 กรณีเอกชนรับค่าตอบแทนจากภาครัฐ พบว่า รูปแบบที่ 1 ภาครัฐจำเป็นจัดจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักสำหรับโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันจำนวน 531.43 ล้านบาท และเอกชนจ่ายได้รับค่าตอบแทนแก่ทางภาครัฐคืนภายหลังตลอดระยะเวลา 30 ปี เมื่อครบตลอดระยะเวลาของโครงการภาครัฐจำต้องจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้จ่ายโครงการนี้จำนวน 20.17 ล้านบาท สำหรับภาคเอกชนมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 278.66 ล้านบาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio) เท่ากับ 1.21 และมีระยะเวลาคืนทุนที่ 15.22 ปี อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และมีความคุ้มต่อการลงทุน และรูปแบบที่ 2 ภาครัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการแก่ภาคเอกชน ที่ภาคเอกชนลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักไปแล้ว โดยภาครัฐจะจัดสรรงบประมาณตลอดระยะเวลา 30 ปี เป็นจำนวน 325.47 ล้านบาท สำหรับภาคเอกชนมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 583.96 ล้านบาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio) เท่ากับ 1.43 และมีระยะเวลาคืนทุน ที่ 9.29 ปี อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และมีความคุ้มต่อการลงทุน ทั้งนี้หากผลตอบแทนในการลงทุนสูง ทำให้โครงการมีความเสี่ยงสูง จึงต้องมีการ

ประเมินโครงการอย่างสม่ำเสมอและจำเป็นต้องทำการเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนและการลงทุนของภาคเอกชน ทั้งนี้ต้องพิจารณาควบคู่กับเครื่องมือทางการเงินแบบดังเดิม เช่น NPV / IRR / Payback Period (Mário Jorge Correia Fernandes, 2012) สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ทางการเงินของภาคเอกชนสำหรับโครงการในรูปแบบที่ 1 เปรียบเทียบกับรูปแบบที่ 2 กรณีเอกชนได้รับค่าตอบแทนจากภาครัฐ หรือจ่ายค่าตอบแทนแก่ภาครัฐ

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน	รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2
1. มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราคิดลด (ร้อยละ 6.11)	278.66 ล้านบาท	583.96 ล้านบาท
2. อัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR)	ร้อยละ 12.00	ร้อยละ 12.00
3. อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio)	1.21	1.43
4. ระยะเวลาคืนทุน	15.22	9.29

เมื่อพิจารณาการใช้จ่ายของภาครัฐ โดยภาครัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ภาคเอกชน พบว่าในรูปแบบที่ 1 ภาครัฐเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักของโครงการ ทำให้เอกชนมีอัตราผลตอบแทนทางการเงินเท่ากับร้อยละ 15.43 ดังนั้นเพื่อผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับอัตราผลประโยชน์ของโครงการที่ร้อยละ 12 ดังนั้นเอกชนจำเป็นต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่ทางภาครัฐสุทธิแล้วภาครัฐจะมีค่าใช้จ่ายจำนวน 20.17 ล้านบาท ในส่วนรูปแบบที่ 2 เอกชนเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก พบว่า เอกชนมีอัตราผลตอบแทนทางการเงินเท่ากับร้อยละ 8.83 ดังนั้นเพื่อผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับอัตราผลประโยชน์ของโครงการที่ร้อยละ 12 ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องสนับสนุนโครงการ โดยภาครัฐจะมีค่าใช้จ่าย 325.47 ล้านบาท แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การใช้จ่ายภาครัฐ กรณีเอกชนได้รับค่าตอบแทนจากภาครัฐ หรือจ่ายค่าตอบแทนแก่ภาครัฐ

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านการเงิน	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราคิดลด (ร้อยละ 6.11)	
	รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2
1. ภาครัฐลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก	(531.43) ล้านบาท	
2. ภาคเอกชนจ่ายค่าตอบแทนแก่ทางภาครัฐ	131.50 ล้านบาท	
3. ภาคเอกชนจ่ายค่าก่อสร้างคืนภาครัฐ	379.74 ล้านบาท	
4. ภาครัฐสนับสนุนโครงการแก่ทางเอกชน		(325.47) ล้านบาท
รวม	**(20.17) ล้านบาท**	**(325.47) ล้านบาท**

หมายเหตุ: ( ) แสดงมูลค่าเป็นลบ

การวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนของโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) ทิศทางขาออกกรุงเทพมหานครฯ จะเห็นว่าโครงการนี้มีผลตอบแทนการลงทุนที่คุ้มค่า อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนแล้ว การวิเคราะห์ด้านการเงินของโครงการจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความเสี่ยงของโครงการ โดยเนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการต่อปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความเสี่ยงทางด้านการเงินของโครงการที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งกรอบการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของผลตอบแทนทางการเงินดำเนินการวิเคราะห์ความผันผวนของผลตอบแทนทางการเงินของโครงการ ประกอบไปด้วยตัวแปรสำคัญ คือ ต้นทุนในลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและบำรุงรักษา รายได้จากค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์ รายได้จากสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการอัดประจุไฟฟ้า รายได้จากค่าเช่าพื้นที่โฆษณา ซึ่งจากการวิเคราะห์ความอ่อนไหว แสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ในส่วนของมูลค่าโครงการสุทธิ (NPV)

	กรณีร้ายแรงที่สุด		กรณีฐาน		กรณีดีที่สุด	
	รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2	รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2	รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2
1. การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการลงทุน	202.71	477.67	278.66	583.96	354.61	690.24
2. การเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและการบำรุงรักษา	182.37	487.67	278.66	583.96	374.95	680.25
3. การเปลี่ยนแปลงรายได้ค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์	(24.96)	280.32	278.66	583.96	582.29	887.59
4. การเปลี่ยนแปลงรายได้ค่าเช่าพื้นที่สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการอัดประจุไฟฟ้า	277.54	582.83	278.66	583.96	279.79	585.08
5. การเปลี่ยนแปลงรายได้ค่าเช่าพื้นที่ป้ายโฆษณา	259.13	564.4	278.66	583.96	298.19	603.48

หมายเหตุ: 1. ( ) แสดงมูลค่าเป็นลบ
2. หน่วย ล้านบาท

รูปแบบที่ 1 พบว่ากรณีที่ร้ายแรงที่สุด หากมูลค่าการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและการบำรุงรักษาเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 20 หรือ รายได้จากสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการอัดประจุไฟฟ้า รายได้จากกิจกรรมโฆษณาลดลงร้อยละ 20 โครงการยังมีความเหมาะสมต่อการลงทุน อย่างไรก็ตามเมื่อรายได้ค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 20 จะทำให้มูลค่าโครงการสุทธิ (NPV) มีค่าเป็นลบเท่ากับ (24.96) ล้านบาท จึงทำให้เกิดความเสี่ยงสูงขึ้นอาจทำให้โครงการไม่เป็นที่น่าดึงดูดต่อเอกชนที่สนใจเข้าร่วมลงทุน สำหรับกรณีดีที่สุด หากมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ พบว่า โครงการยังมีความเหมาะสมต่อการลงทุน และรูปแบบที่ 2 พบว่าไม่ว่าจะเป็นกรณีร้ายแรงที่สุดหรือกรณีดีที่สุด คือ ทางด้านรายจ่าย ประกอบด้วยมูลค่าการลงทุน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและการบำรุงรักษาเพิ่มขึ้นหรือลดลงร้อยละ 20 หรือทางด้านรายรับ ประกอบด้วย รายได้ค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์รายได้จากค่าเช่าพื้นที่สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการอัดประจุไฟฟ้า รายได้จากค่าเช่าพื้นที่ป้ายโฆษณาเพิ่มขึ้นหรือลดลงร้อยละ 20 โดยโครงการยังมีความเหมาะสมต่อการลงทุน

อภิปรายผล

จากผลจากการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบการดำเนินโครงการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนทั้ง 2 รูปแบบ หากพิจารณาในมุมมองของภาคเอกชน ดังนี้

ด้านเทคนิค พบว่า รูปแบบที่ 2 เอกชนต้องการลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักและดำเนินงานบริหารจัดการพร้อมบำรุงรักษาทรัพย์สิน จำนวน 2,521.56 ล้านบาท ซึ่งมากกว่ารูปแบบที่ 1 จำนวน 584.04 ล้านบาท อันเนื่องมาจากรูปแบบที่ 1 เอกชนไม่ได้ลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก ซึ่งอาจทำให้เอกชนไม่ต้องรับความเสี่ยงทางด้านการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักที่อาจมีความผันผวนของราคาวัตถุดิบหรือการก่อสร้างที่ล่าช้า แต่สำหรับรูปแบบที่ 2 เอกชนเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลัก รวมถึงการบริหารการดำเนินงานของโครงการ พร้อมทั้งการบำรุงรักษาของโครงการ เอกชนวางผังโครงการเพื่อให้การบริหารจัดการโครงการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งทราบถึงวัสดุที่ใช้ก่อสร้างเพื่อการบำรุงรักษาอย่างแม่นยำ

ด้านการตลาด พบว่า มีรถยนต์ที่เข้าใช้บริการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) จำนวน เฉลี่ยวันละประมาณ 1,693 คัน ทำให้คาดการณ์รายได้ตลอดระยะ 30 ปี เท่ากับ 4,941.72 ล้านบาท ทั้งนี้รายได้ทั้ง 2 รูปแบบ มีจำนวนเท่ากันเนื่องจากมีการดำเนินกิจกรรมการหารายได้เหมือนกัน โดยรายได้จากค่าเช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์มากที่สุด

รองลงมาคือ รายได้จากค่าเช่าพื้นที่สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานีบริการอัดประจุไฟฟ้า และรายได้จากจากค่าเช่าพื้นที่ป้ายโฆษณามีสัดส่วนน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนรายได้กับการศึกษาของกรมทางหลวง (2564a) การให้เอกชนร่วมลงทุนในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางละมุง และกรมทางหลวง. (2564b). การให้เอกชนร่วมลงทุนในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการศูนย์บริการทางหลวงศรีราชา

ด้านการเงิน เมื่อปรับอัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR) เท่ากับร้อยละ 12 พบว่า รูปแบบที่ 2 จะมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 583.96 ล้านบาท ซึ่งมากกว่ารูปแบบที่ 1 จำนวน 305.30 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 109.56 อีกทั้งอัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio) และ ระยะเวลาคืนทุน พบว่ารูปแบบที่ 2 จะมีสัดส่วน B/C Ratio ที่มากกว่า และระยะเวลาคืนทุนที่น้อยกว่า รูปแบบที่ 1 ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มากกว่าศูนย์ อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุนมากกว่า 1 ระยะเวลาคืนทุนอยู่ในช่วงเวลาที่ยอมรับได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุมนฑา เอี่ยมเจริญ (2557) แนวทางการจัดการขยะของจังหวัดสมุทรสาคร ในการมุ่งสู่ประชาคมเศรษฐกิจ (AEC) ภายใต้พระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556

สำหรับในมุมมองของภาครัฐ เมื่อปรับอัตราผลตอบแทนทางการเงิน (FIRR) เท่ากับร้อยละ 12 พบว่า รูปแบบที่ 1 ภาครัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายตลอดระยะเวลา 30 ปี จำนวน 20.14 ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่ารูปแบบที่ 2 ที่ภาครัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณจำนวน 325.47 ล้านบาท ทั้งนี้หากภาครัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายโครงการดังกล่าวทั้ง 2 รูปแบบยังคงใช้งบประมาณค่าน้อยกว่าที่ภาครัฐลงทุนก่อสร้างเอง คือ 531.43 ล้านบาท ดังนั้นเพื่อให้เกิดแรงจูงใจต่อภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมลงทุน และเกิดการแข่งขันของภาคเอกชน พบว่ารูปแบบที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิสูงที่สุด อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุนมากกว่า และระยะเวลาคืนที่ที่น้อยกว่า คือรูปแบบที่ 2 ดังนั้นรูปแบบที่ 2 จึงมีความเหมาะสมต่อการพิจารณาดำเนินโครงการรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน (PPP) ทั้งนี้ภาครัฐสามารถนำเครื่องมือทางการเงินข้างต้นที่ใช้ในการวิเคราะห์แนวทางสำหรับการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน นำไปเจรจาต่อรองกับถาคเอกชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพได้ (Ke Feng et al, 2017)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังต่อไปนี้

1. สถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) เป็นโครงการที่มีศักยภาพสามารถดำเนินโครงการก่อสร้างเป็นที่พักริมทางได้ จากผลการศึกษาพบว่าจะมีผู้เข้าใช้บริการที่พักริมทางแห่งนี้ประมาณ 1,693 คันต่อวันในปีแรกและจะเพิ่มขึ้นเป็นวันละประมาณ 5,831 คันในปีที่ 30 และสามารถสร้างรายได้ตลอดระยะเวลา 30 ปี จำนวน 4,941.72 ล้านบาท

2. การให้เอกชนร่วมลงทุนในโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) ไม่ว่าจะให้ภาคเอกชนดำเนินโครงการในรูปแบบที่ 1 หรือรูปแบบที่ 2 พบว่าเกณฑ์การประเมินทางด้านการเงินยังอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และมีความคุ้มค่าต่อการลงทุน เนื่องจากทางหลวงพิเศษเป็นทางหลวงที่เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ผู้ใช้ทางสามารถหยุดพักรถเพื่อผ่อนคลายอิริยาบถแล้วเข้าใช้บริการได้ตลอดเวลาซึ่งเป็นส่วนช่วยในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของโครงการได้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาจากการศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน โครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) พบว่าการให้เอกชนลงทุนในรูปแบบที่ 2 รูปแบบ PPP Net Cost คือ เอกชนเป็นผู้รับผิดชอบในการลงทุนก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างหลักของโครงการและโอนกรรมสิทธิ์ให้เป็นของภาครัฐ จากนั้นภาครัฐจึงมอบสิทธิในการบริหารจัดการโครงการให้แก่เอกชน ซึ่งเอกชนเป็นผู้รับความเสี่ยงทางด้านรายได้ของโครงการ ความเสี่ยงจากการบริหารโครงการ และความเสี่ยงด้านการลงทุนก่อสร้าง และมีการรับหรือจ่ายค่าตอบแทนการดำเนินโครงการจากทางภาครัฐมีความคุ้มค่ามากที่สุด เนื่องจากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางด้านการเงินแล้วพบว่ามีความเหมาะสมต่อการลงทุน คือ โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 583.96 ล้านบาท อัตราส่วนผลประโยชน์ตอบแทนต่อเงินลงทุน (B/C Ratio) เท่ากับ 1.43

และมีระยะเวลาคืนทุนที่ 9.29 ปี ประกอบกับการพิจารณาความอ่อนไหวทางการเงินและการวิเคราะห์ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ (Scenario Analysis) โครงการยังคงมีความเหมาะสมต่อการลงทุนด้วยเช่นกัน ถึงแม้ในรูปแบบที่ 1 ภาครัฐจะประหยัดงบประมาณได้น้อยกว่ารูปแบบที่ 2 ประหยัดไปได้จำนวน 305.30 ล้านบาท แต่ทั้งนี้เมื่อเทียบกับภาครัฐดำเนินการเองแล้ว รูปแบบที่ 2 ยังสามารถประหยัดงบประมาณจำนวน 205.96 ล้านบาท

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน โครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง (แห่งใหม่) เป็นการให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ ซึ่งภาคเอกชนสามารถนำเทคโนโลยี ระบบ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือมาใช้ อาจทำให้ต้นทุนในการก่อสร้าง หรือต้นทุนในการดำเนินงานมีมูลค่าที่ต่ำกว่า อีกทั้งในปีแรกภาคเอกชนที่ร่วมลงทุนสามารถเร่งรัดก่อสร้างเพื่อเปิดให้บริการบางส่วนก่อนเพื่อสามารถสร้างรายได้ให้กับภาคเอกชนส่งผลให้โครงการมีรายได้และมีระยะเวลาคืนทุนที่เร็วมากขึ้น อย่างไรก็ตามการก่อสร้างที่ล่าช้าจะส่งผลต่อการสร้างรายได้ที่ลดลงแก่ภาคเอกชนเช่นเดียวกัน ประกอบกับการเปิดล่าช้าภาครัฐอาจกำหนดค่าปรับในขั้นตอนการหาตัวเอกชนผู้ร่วมลงทุนได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์โครงการสถานที่บริการทางหลวงบางปะกง ทิศทางขาออกเพียงแห่งเดียว ซึ่งปกติแล้วที่พักริมทางบนทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองมักจะอยู่ทั้ง 2 ฝั่งของสายทาง ดังนั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการศึกษา อาจพิจารณารูปแบบการศึกษาโดยวิเคราะห์โครงการทั้ง 2 ฝั่งของสายทาง

2.2 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ความเหมาะสมต่อการลงทุนที่พักริมทาง แต่เนื่องจากโครงการที่พักริมทางเป็นโครงการของภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการศึกษา อาจวิเคราะห์ความเหมาะสมเพิ่มเติม เช่น การวิเคราะห์การจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้นจากการเดินทาง หรือ ความสะดวกสบายที่เพิ่มขึ้นจากการเดินทาง เป็นต้น ทำให้ต้องคำนึงถึงผลกระทบจาก การจ้างงาน ความปลอดภัยและความสะดวกสบายจากการเดินทาง ในเชิงสังคมจากการมีขึ้นของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

กรมทางหลวง. (2564a). *การให้เอกชนร่วมลงทุนในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการสถานที่บริการทางหลวงบางละมุง (Bang Bang Lamung Service Area) Service Area) Service Area) บนทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองหมายเลข 7 สายกรุงเทพมหานคร – บ้านฉาง ช่วงพัทยา – มาบตาพุด*. กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.

_____. (2564b). *การให้เอกชนร่วมลงทุนในการพัฒนาและบริหารจัดการโครงการศูนย์บริการทางหลวงศรีราช (Si Racha Racha Service Center) บนทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองหมายเลข 7 สายกรุงเทพมหานคร –บ้านฉาง ช่วงชลบุรี - พัทยา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.

_____. (2564c). แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ในการพัฒนาที่พักริมทางบนทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองหมายเลข 7 สายกรุงเทพฯ - บ้านฉาง (ช่วงกรุงเทพฯ - ชลบุรี - พัทยา - มาบตาพุด) พ.ศ. 2563 – 2567ของกรมทางหลวง. กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.

ชูชีพ พิพัฒน์ศิถี. (2544). *เศรษฐศาสตร์การวิเคราะห์โครงการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท เท็กซ์-แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.

ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ. (2542). *การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ปวเรศ ถาวรประเสริฐ. (2558). *การศึกษาความเป็นไปได้การลงทุนอาคารเขียวตามเกณฑ์ประเมินความยั่งยืนทางพลังงานและสิ่งแวดล้อมไทย*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พรนภา เมธาวีวงศ์. (2559). *ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์และประเมินโครงการ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

รัชพงษ์ กลิ่นศรีสุข และคณะ. (2561). *วิเคราะห์ผลตอบแทนของรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *คู่มือแนวทางและหลักเกณฑ์การวิเคราะห์โครงการ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุมนฑา เอี่ยมเจริญ. (2557). *แนวทางการจัดการขยะของจังหวัดสมุทรสาคร ในการมุ่งสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ภายใต้พระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556*. (วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Feng, K., Xiong, W., Wang, S., Wu, C., & Xue, Y. (2017). Optimizing an equity capital structure model for public–private partnership projects involved with public funds. *Journal of construction engineering and management, 143*(9), 04017067.

Fernandes, M. J. C. (2012). *Evaluating Risks in Public Private Partnerships: The Case of the Portuguese Road Sector*. (Doctoral dissertation, Universidade Tecnica de Lisboa (Portugal)).

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2024. 6(2): 591-602.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Guideline in Academic Administration toward Excellence School under The Secondary Educational Service Office Trang Krabi

Sirikon Hamtanon[1*] Boonlert Weeraponkan[1] and Pricha Samakkhi[1]

[1] *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: sirikon@ratsada.ac.th*

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the conditions of academic administration in educational institutions, (2) to study guidelines for academic administration towards excellence in educational institutions, and (3) to present and evaluate academic administration guidelines for educational institution excellence under the Secondary Educational Service Office Trang Krabi. This research studied the condition by conducting in-depth interviews with 15 people, drafting guidelines for interviewing 5 experts, and group discussions with 7 experts. The results of the study found that (1) the overall academic administration condition of educational institutions has the scope of academic administration according to the juristic person structure. 1) Development of school curriculum, there is development and improvement of the curriculum, 2) Teaching and learning arrangements in educational institutions. Not proactive in all learning subjects, 3) Measurement, analysis and knowledge management. Content is not covered in all learning groups, 4) Educational supervision, Does not follow the academic calendar, 5) Development of internal quality assurance systems and educational standards. There is a quality assurance system within the educational institution, but there is a lack of participation from all parties. (2) Guidelines for academic administration towards excellence in educational institutions. The scope of academic administration consists of 1) Developing educational institution curricula, 2) Organizing teaching and learning in educational institutions, 3) Measurement, analysis, and knowledge management, 4) Educational supervision, 5) Development of internal quality assurance systems and educational standards and academic administration towards excellence, consisting of 1) Leadership of academic administrators, 2) Academic strategy, 3) Management, 4) Setting up the atmosphere Environment and learning resources, 5) Student quality, each step must include a meeting, planning, operations, monitoring, evaluation, improvement, and development. (3) The results of the presentation and evaluation of academic administration guidelines for excellence in educational institutions found that in the group discussion, everyone agreed unanimously. That is appropriate, there is a possibility and is useful and can be used.

Keywords: Administration, Academic work, Towards Excellence

Received: 25 March 2024;
Revised: 12 June 2024;
Accepted: 28 June 2024

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

แนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

สิริกร เหมทานนท์[1*] บุญเลิศ วีระพรกานต์[1] และ ปรีชา สามัคคี[1]

[1] *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: E-mail: sirikon@ratsada.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา (2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงาน และ (3) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษาสภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 15 คน การร่างแนวทางสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยภาพรวม มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามโครงสร้างนิติบุคคล 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ไม่เป็นเชิงรุกทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ ไม่ครอบคลุมตามเนื้อหาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4) การนิเทศการศึกษา ไม่เป็นไปตามปฏิทินที่วิชาการกำหนด 5) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (2) แนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ 4) การนิเทศการศึกษา 5) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ 2) กลยุทธ์งานวิชาการ 3) การบริหารจัดการ 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน แต่ละขั้นตอนจะต้องมีการประชุม วางแผน การดำเนินงาน การติดตาม ประเมินผล การปรับปรุง พัฒนา (3) ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา พบว่า ในการสนทนากลุ่มทุกคนเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การบริหาร, งานวิชาการ, สู่ความเป็นเลิศ

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566-2570) โดยระบุทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ควรให้ความสำคัญในระยะ 5 ปี ภายใต้หลักการและแนวคิดสำคัญ 4 ประการ คือ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) แนวคิด “ล้มแล้วลุกไว” (Resilience) 3) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ และ 4) โมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) รวมทั้งคำนึงถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้วย สอดคล้องกับหลักการแผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ที่ว่าการที่จะพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการ ขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาวโดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และทักษะชีวิตที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างผาสุก

ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนางานวิชาการ เพราะวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 44 แห่ง มีการบริหารงานวิชาการให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ราชกิจจานุเบกษา ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2564) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ให้ความสำคัญ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เน้นงานด้านหลักสูตร งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง มีบางโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ที่ยังมีปัญหาในเรื่องหลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน เป็นหน้าที่หลักของโรงเรียน โรงเรียนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน

จากแนวคิดที่กล่าวมานี้ทำให้เห็นว่า การบริหารวิชาการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนในการส่งเสริมสร้างบุคคล ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่ประเทศชาติต้องการนั้น เกี่ยวข้องกับงานวิชาการโดยตรง จากปัญหาดังกล่าวที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยใน เรื่อง การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ในมุมมองของ ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ หัวหน้างานวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการด้านบริหารการศึกษา จะทำให้ได้ประโยชน์และแนวทางในการบริหารเพื่อพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ และหัวหน้างานวิชาการ รวมจำนวน 15 คน

1.2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ศึกษานิเทศก์ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการและ หัวหน้างานวิชาการ รวมจำนวน 5 คน

1.3 นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ศึกษานิเทศก์ หัวหน้างานวิชาการ อาจารย์ด้านบริหารการศึกษามีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ และครูผู้สอนที่มี Best Practice ด้านการเรียนการสอน รวมจำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงาน ในขั้นตอนการศึกษาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตรัง กระบี่

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงาน เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือการเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงาน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคลมุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงาน ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มและเก็บรวบรวมแบบประเมิน บันทึกผลการสนทนากลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล

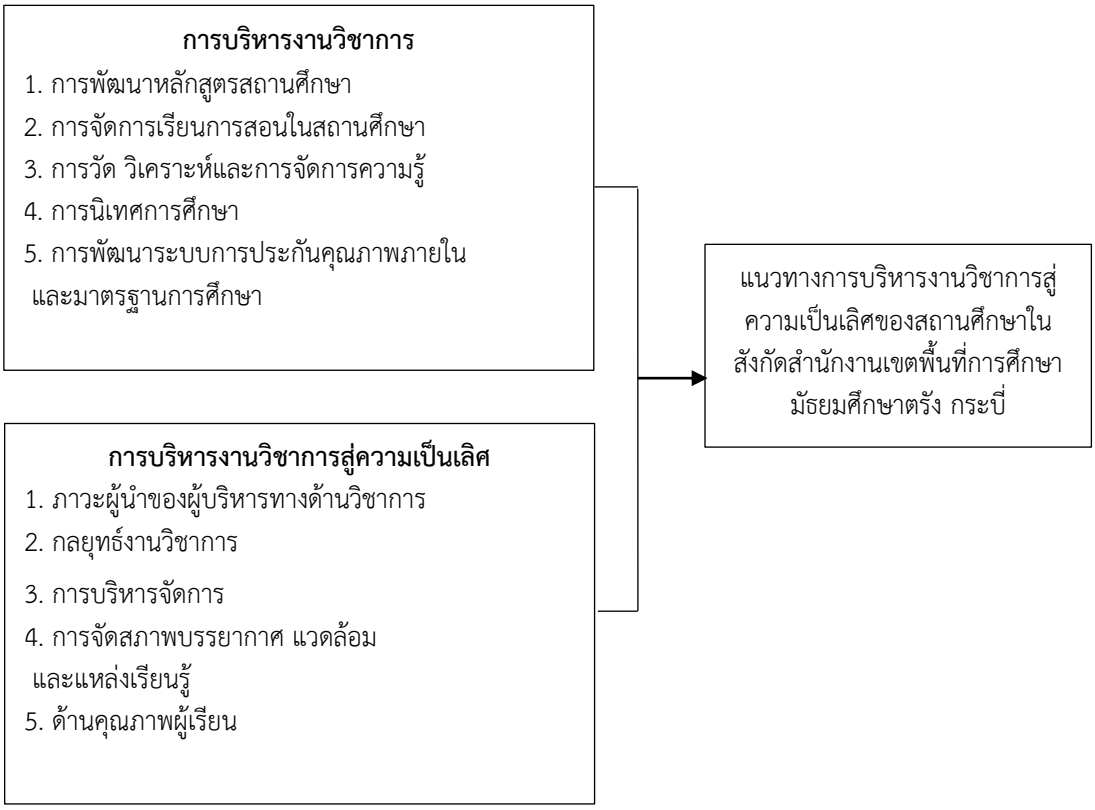
4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงาน ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดทำร่างการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ตรัง กระบี่นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงาน นำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข-ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ฉบับสมบูรณ์ สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎีต่างๆ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้ทำการสังเคราะห์โดยใช้ความถี่ 5 ขึ้นไป ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ พบว่า

ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สภาพปัจจุบันสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะผู้จัดทำหลักสูตรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน การขาดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาหรือการจัดกา รเรียนรู้สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ ครูผู้สอนบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่มีจุดมุ่งหมายของการสอนและการสอบให้ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการเรียนการสอน ไม่ประเมินผลตามสภาพจริง บางครั้งสถานศึกษารวบรวมข้อมูลสารสนเทศในการติดตามผลการเรียนไม่เป็นเป็นปัจจุบัน 4. การนิเทศการศึกษาไม่เป็นไปตามปฏิทินของวิชาการ บางครั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีเวลาว่างไม่ตรงกัน เนื่องจากติดภารกิจ 5. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการเรียนรู้ ยังขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา ขาดการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นหมวดหมู่ เพื่อการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่อย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังที่ผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยยอดได้กล่าวไว้ว่า “1) เริ่มตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การร่างหลักสูตร 3) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 4) การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง 5) รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตร ขั้นตอนเหล่านี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรที่สมบูรณ์ทำให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ” (นายสมปอง ห่วงจริง, 26 กันยายน 2566)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำทางด้านวิชาการจัดประชุมชี้แจงและพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) กลยุทธ์งานวิชาการมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ติดตามและประเมินผล 3) การบริหารจัดการ สถานศึกษาต้องมีการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา มีการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น สาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคเรียนได้อย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง และสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ครูวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา และวิเคราะห์ผู้เรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประเมินตามสภาพจริง 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตมีความงอกงามทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชา มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูและมีอิทธิพลต่อประสิทธิผล ของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา มีผลต่อคุณภาพการสอนของครูซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา เป็นหนทางอันนำไปสู่การสร้างความมีประสิทธิภาพและเป็นเลิศในสถานศึกษา 2) กลยุทธ์งานวิชาการ เป็นกระบวนการจัดการ การกำหนดทิศทางของงานวิชาการ ทำให้บุคลากรวางแผนการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงาน 3) การบริหารจัดการ การบริหารจัดการที่ดีมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ 4. การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ครูออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดโดยการประเมินตามสภาพจริง 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคี ได้กล่าวไว้ว่า “ครูสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้โดยการลงมือปฏิบัติ เช่นเดียวกับการเชิญชวนให้นักเรียนร่วมลงมือกับครูด้วยครูจะอาศัยโอกาสดังกล่าวนี้ในการสังเกตการณ์การทำงานและร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยกัน” (นางทัศนีย์ หนูจิตต์, 26 กันยายน 2566) 3. การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ สถานศึกษาจัดให้มีเอกสารและแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบและสะดวกในการนำไปใช้ ปรับปรุงให้เหมาะสม และทันสมัย 2) กลยุทธ์งานวิชาการ เป็นการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน รวบรวมระเบียบ เกี่ยวกับวัดผลและประเมินผลการเรียน 3) การบริหารจัดการ สร้างเครื่องมือในการวัดผลที่เป็นไปตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวัดผลทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ เป็นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียน ดังที่ ผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคี ได้กล่าวไว้ว่า “ครูวัดผลและประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง และมีความหลากหลาย จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในเรื่องการวัดผลประเมินผล” (นางทัศนีย์ หนูจิตต์, 26 กันยายน 2566) 5. ด้านคุณภาพผู้เรียน การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียน สร้างเครื่องมือในการวัดผลที่เป็นไปตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของการวัดผลการเรียนมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนา 4. การนิเทศการศึกษามีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ สถานศึกษาแต่งตั้งกรรมการนิเทศติดตาม โดยนำครูที่มีความรู้ความสามารถ เช่น ครูชำนาญการพิเศษมาช่วยกันออกแบบการนิเทศติดตาม ดังที่ รองผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยยอด ได้กล่าวไว้ว่า “การนิเทศการศึกษา คือ เป็นการจัดทำข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานรอบด้านทั้งของผู้บริหาร ครูและนักเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงานตามประเด็นการนิเทศ ได้แก่ 1) การพัฒนาและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 3) การจัดการเรียนรู้โดยสื่อเทคโนโลยีทางไกล 4) การอ่านออกเขียนได้ 5) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 6) การประกันคุณภาพการศึกษา” (นางโสลัดดา เศรษฐการ, 26 กันยายน

2566) 2) กลยุทธ์งานวิชาการ จัดกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยร่วมกับคณะกรรมการวิชาการวางแผนจัดกิจกรรมการนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ 3) การบริหารจัดการจัดกิจกรรมการนิเทศตรงกับความต้องการในการพัฒนาครูให้คำแนะนำและปรึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษาช่วยในเรื่องบรรยากาศของชั้นเรียนซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้เรียน สร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้ 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการงานของครู ช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการสอน และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ 5. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ ส่งเสริมให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสถานศึกษา ประกาศใช้มาตรฐานและเป้าหมาย การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาให้ครอบคลุมทุกระดับการศึกษาที่สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 2) กลยุทธ์งานวิชาการการบริหารสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเป็นฐาน ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง 3) การบริหารจัดการ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การนำแผนปฏิบัติการประจำปีสู่การปฏิบัติเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา ตามบทบาทและหน้าที่ที่แต่ละคนได้ถูกกำหนดไว้ 4) การจัดสภาพบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (SAR) รายงานประจำปีของสถานศึกษาที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน เป็นรายงานที่จัดทำขึ้นโดยสถานศึกษาร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ PDCA ขับเคลื่อนอย่างครบวงจร ส่งผลให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

3. ผลการวิจัยพบว่าผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

จากการนำเสนอร่างแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นเป็นเอกฉันท์ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ มีกระบวนการดำเนินการสรุปได้ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ จะต้องมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้เกิดผลดีต่อครูและผู้เรียน 2) กลยุทธ์งานวิชาการ ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา กลยุทธ์งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ 3) การบริหารจัดการ ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจการเรียนรู้ของนักเรียน 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียน มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ มีสมรรถนะสำคัญ และ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ พบว่า ปัจจุบันสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะผู้จัดทำหลักสูตรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน การขาดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ขาดการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน 2) การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน 3) การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ซึ่งสอดคล้อง งานวิจัยของ กุลธร ดอนแก้ว (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการโรงเรียนบนพื้นที่สูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3” พบว่า 1. สภาพปัญหาและความต้องการการบริหารงานวิชาการพบว่า สภาพปัญหางานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนความต้องการการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ 3. แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบนพื้นที่สูง 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ ครูผู้สอนบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่มีจุดมุ่งหมายของการสอนและการสอบให้ชัดเจน ไม่ประเมินผลตามสภาพจริง บางครั้งสถานศึกษารวบรวมข้อมูลสารสนเทศในการติดตามผลการเรียนไม่เป็นเป็นปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้อง งานวิจัยของ อาคม ยุพานิชย์และสุรางคนา มัณยานนท์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง“การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1”ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ 3. แนวทางพัฒนาการบริหารงานด้านวิชาการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ 4) การนิเทศการศึกษาไม่เป็นไปตามปฏิทินของวิชาการ บางครั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีเวลาว่างไม่ตรงกัน เนื่องจากติดภารกิจ 5) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการเรียนรู้ ยังขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา ขาดการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นหมวดหมู่ เพื่อการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่อย่างเป็นระบบ

แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ พบว่า มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ดังนี้ 1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำทางด้านวิชาการจัดประชุมชี้แจงและพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) กลยุทธ์งานวิชาการมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจัดการอบรมเรื่องหลักสูตรในสถานศึกษา วางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา นิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และการสรุปผล 3) การบริหารจัดการ สถานศึกษาต้องมีการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา มีการสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และจัดทำรายงาน 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ครูวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา และวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่ต้องรู้และควรรู้ ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด โดยการประเมินตามสภาพจริง 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการศึกษา เป็นหน้าที่โดยตรงของงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อร่าม วัฒนะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด” 1.การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดได้ 7 องค์ประกอบ 2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกอบด้วย 3 ส่วน 3. การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัด มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด 2. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งส่งผลต่อคุณภาพการสอนของครู ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา และความเป็นเลิศในสถานศึกษา 2) กลยุทธ์งานวิชาการ เป็นกระบวนการจัดการ การกำหนดทิศทาง เป้าหมายของงานวิชาการ ทำให้บุคลากรวางแผนการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงาน 3) การบริหารจัดการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การบริหารจัดการที่ดีมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ครูวิเคราะห์ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่ต้องรู้และควรรู้ ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดโดยการประเมินตามสภาพจริง จัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning โรงเรียนมีความปลอดภัย เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะ คุณลักษณะ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชา สถานศึกษาจัดให้มีเอกสารและแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล การจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบและสะดวกในการนำไปใช้ ปรับปรุงให้เหมาะสม และทันสมัย และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล 2) กลยุทธ์งานวิชาการเป็นการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน มีผลการปฏิบัติอย่างถูกต้อง ครบถ้วนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลการเรียน และมีการนำผลการประเมิน มาปรับปรุงการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน 3) การบริหารจัดการ นำผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของการวัดผลการเรียนมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะผู้เรียน 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ประเมินตามสภาพจริง สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัย 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียนสร้างเครื่องมือในการวัดผลที่เป็นไปตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาครบทุกรายวิชา วิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือในการวัดผลทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4. การนิเทศการศึกษา มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการสถานศึกษาแต่งตั้งกรรมการนิเทศติดตาม โดยนำครูที่มีความรู้ความสามารถ เช่น ครูชำนาญการพิเศษมาช่วยกันออกแบบการนิเทศติดตาม 2) กลยุทธ์งานวิชาการ จัดกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยร่วมกับคณะกรรมการวิชาการวางแผนจัดกิจกรรมการนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ควรมีคู่มือออกติดตามการนิเทศภายในสถานศึกษา 3) การบริหารจัดการ จัดกิจกรรมการนิเทศตรงกับความต้องการในการพัฒนาครูให้คำแนะนำและปรึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ส่งเสริมและแนะนำให้การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และบันทึกหลังสอน การจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อความก้าวหน้าของครู 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา ช่วยในเรื่องบรรยากาศของชั้นเรียนซึ่งมีอิทธิต่อผู้เรียน สร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้ เจตคติ ต่อการเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 5) ด้านคุณภาพผู้เรียนการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการงานของครู การนิเทศการศึกษาเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการสอน การทำงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคาดหวังไว้ การนิเทศติดตามทั้งระบบเพื่อพัฒนางานวิชาการสู่ความเป็นเลิศและประสานงานกับฝ่ายนิเทศติดตามของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ เพื่อพัฒนาด้านวิชาการต่อไป 5. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องจัดทำแผน 2 ประเภท ดังนี้ 1. แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นแผนระยะกลาง 3 – 5 ปี และ 2. แผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) 2) กลยุทธ์งานวิชาการ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศการบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ต้องกำหนดให้เป็นแบบแผน สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง 3) การบริหารจัดการ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การนำแผนปฏิบัติการประจำปีสู่การปฏิบัติเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา ตาม

บทบาทและหน้าที่ที่แต่ละคนได้ถูกกำหนดไว้ 4) การจัดสภาพบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (SAR) รายงานประจำปีของสถานศึกษาที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน เป็นรายงานที่จัดทำขึ้นโดยสถานศึกษาร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อนำเสนอการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ PDCA

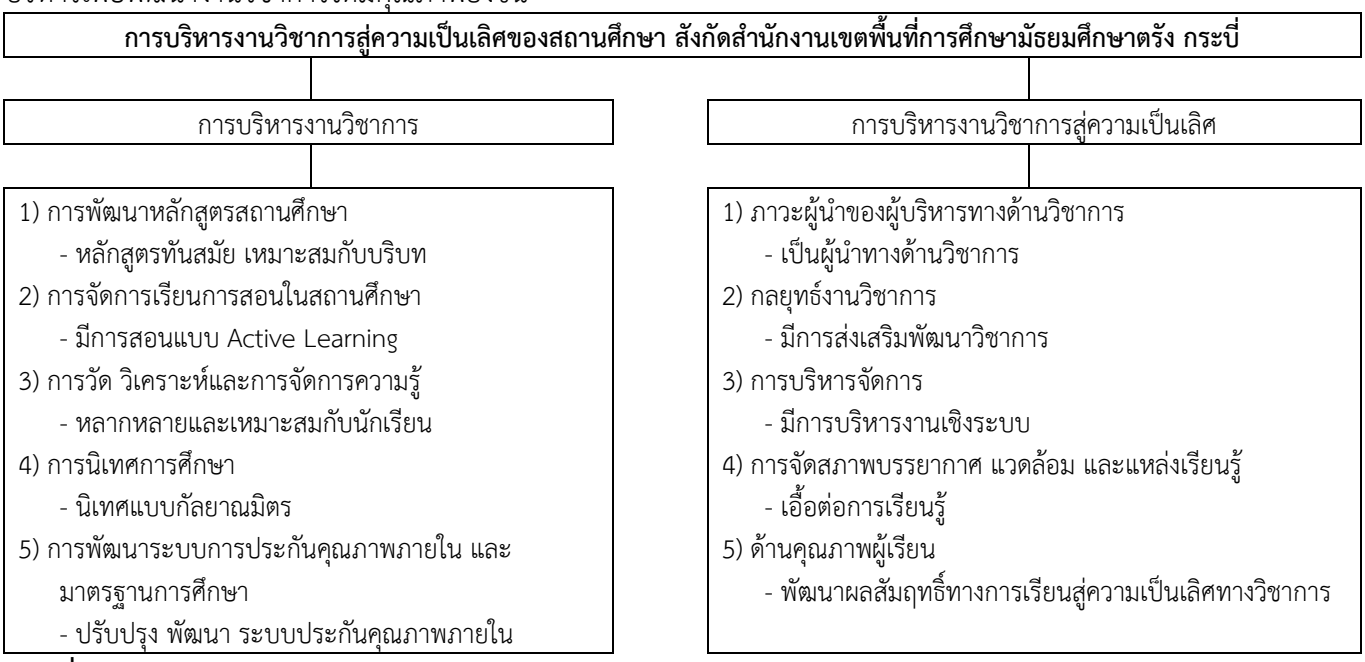
ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรังกระบี่ พบว่า มีกระบวนการดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ จะต้องมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้เกิดผลดีต่อครูและผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปริศนา สีเงิน (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นทีการศึกษาประถมศึกษาตราด” พบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 . การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามตำแหน่งหน้าทีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทีระดับ.05 3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทีระดับ .05 2) กลยุทธ์งานวิชาการ ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา กลยุทธ์งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ 3) การบริหารจัดการ ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่ง 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การจัดสภาพบรรยากาศแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจการเรียนรู้ของผู้เรียน การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้ถูกต้องเหมาะสมนั้นนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นมากในการจัดการศึกษา 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ มีสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

ในขั้นตอนการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ซึ่งมีขอบเขตการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ 4) การนิเทศการศึกษา 5) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา และการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็น

เลิศ ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ 2) กลยุทธ์งานวิชาการ 3) การบริหารจัดการ 4) การจัดสภาพบรรยากาศ แวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ และ 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน ซึ่งทุกขั้นตอนในการดำเนินการจะต้องมีการประชุม วางแผน การดำเนินการ การติดตาม ประเมินผล การปรับปรุง และพัฒนา โดยการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ จะทำให้ได้ประโยชน์และแนวทางในการบริหารเพื่อพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ พบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สภาพปัจจุบันสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะผู้จัดทำหลักสูตรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่ชัดเจน การขาดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ ครูผู้สอนบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่มีจุดมุ่งหมายของการสอนและการสอบให้ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการเรียนการสอน ไม่ประเมินผลตามสภาพจริง บางครั้งสถานศึกษารวบรวมข้อมูลสารสนเทศในการติดตามผลการเรียนไม่เป็นเป็นปัจจุบัน 4. การนิเทศการศึกษาไม่เป็นไปตามปฏิทินของวิชาการ บางครั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีเวลาว่างไม่ตรงกัน เนื่องจากติดภารกิจ 5. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการเรียนรู้ ยังขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา ขาดการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นหมวดหมู่ เพื่อการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่อย่างเป็นระบบ

แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ พบว่า แนวทางมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารทางด้านวิชาการ ในการใช้กลยุทธ์ทางการเป็นผู้นำ และการบริหารให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ กำหนดการดำเนินงานและเหมาะสมที่สุดเพื่อสร้างกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงป้องกัน กลยุทธ์เชิงแก้ไข และกลยุทธ์เชิงรับ เพื่อนำกลยุทธ์ไปใช้ในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการ 3) การบริหารจัดการงานวิชาการ เพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานที่ดี มีคุณภาพการศึกษาที่สูง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีหลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างทันสมัยและมีประสิทธิภาพ 4) การจัดสภาพบรรยากาศแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน มีความปลอดภัยที่เหมาะสมกับวัยและระดับ

ของผู้เรียนจะเป็นสิ่งที่พึงพอใจในการเรียนทำให้เกิดสมาธิและปัญญา 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร การมีความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ 4) การนิเทศการศึกษา 5) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่าแนวทางทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ ทุกองค์ประกอบ และมีข้อเสนอแนะรายละเอียดแต่ละประเด็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมในการดำเนินงานบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาที่ชัดเจน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ควรมีกลยุทธ์ในการส่งเสริมการพัฒนางานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิผล

1.3 สถานศึกษา ควรร่วมกันวางแผนและพัฒนางานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาวิจัยกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาวิจัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กุลธร ดอนแก้ว. (2562). *การบริหารงานวิชาการโรงเรียนบนพื้นที่สูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

ปริศนา สีเงิน. (2559). *สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ราชกิจจาฯ ประกาศกระทรวงฯ. (2564). การกำหนดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *เป้าหมายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อร่าม วัฒนะ. (2561). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด*. (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

อาคม ยุพานิชย์ และ สุรางคนา มัณยานนท์. (2565). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2*(1), 137-150.

คำแนะนำผู้นิพนธ์บทความ

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์นี้ เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 หลังจากได้รับการพิจารณาจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ให้อยู่ในกลุ่ม 2 กองบรรณาธิการได้ขออนุญาตปรับวารสารจากปีละ 2 ฉบับ เป็น 4 ฉบับต่อปี โดยเริ่มจากฉบับ กรกฎาคม-กันยายน 2565 เป็นต้นไป

1. การจัดเตรียมต้นฉบับบทความ

ต้นฉบับบทความจะต้องเป็นบทความที่พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word ตัวอักษร TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขนาด A4 โดยให้ห่างจากขอบบน 1 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว เซนติเมตร ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา 1 นิ้ว และระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1.08 โดยส่วนประกอบหลักต้องประกอบด้วย

1) ชื่อเรื่องภาษาไทย (ตัวหนา ขนาด 18) และ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ (ตัวหนา ขนาด 16) จัดชิดซ้าย
2) ชื่อผู้นิพนธ์บทความภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 14) เว้นระยะห่าง 1.08 บรรทัดจากชื่อเรื่องลงมา จัดชิดซ้าย
3) บทคัดย่อภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 16) จัดให้อยู่ในกรอบที่เทมเพลตวารสารจัดไว้เท่านั้น โดยไม่เกิน 350 คำ
4) คำสำคัญภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ ให้มี 3-5 คำ และจัดอยู่ในส่วนที่วารสารกำหนดไว้ในเทมเพลตของวารสาร
5) เนื้อหา การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
6) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)
7) เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th edition)

ในการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ ให้ผู้นิพนธ์จัดเตรียมต้นฉบับบทความซึ่งจะต้องมีส่วนประกอบตามประเภทต่าง ๆ ของบทความเรียงลำดับดังนี้

1.1 บทความวิจัย

บทความวิจัยคือบทความที่ได้จากการทำวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายเนื้อหาที่ทางวารสารเปิดรับ ซึ่งบทความวิจัยจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบเรียงลำดับดังนี้

1) **ชื่อเรื่อง** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

2) **ชื่อผู้แต่งและสังกัด** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
3) **บทคัดย่อ** ความยาวไม่เกิน 350 คำ
4) **คำสำคัญ** 3-5 คำ
5) **บทนำ** เป็นส่วนของที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย ในส่วนนี้จะต้องเขียนแสดงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาในส่วนเดียวกันนี้เลย รวมถึงคำถามของการวิจัยด้วย
6) **วัตถุประสงค์ของการวิจัย** เป็นส่วนเขียนแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย อาจจะเขียนโดยรวมหรือเขียนแยกเป็นข้อ ๆ ก็ได้
7) **วิธีดำเนินการวิจัย** ประกอบด้วยรูปแบบของการวิจัย การดำเนินการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย กลุ่มประชากรและตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุป และในส่วนนี้อาจจะเขียนกรอบแนวคิดของการวิจัยด้วย (ถ้ามี)
8) **ผลการวิจัย** แสดงผลการวิจัยตามที่ผู้วิจัยค้นพบ
9) **อภิปรายผล** เขียนอภิปรายผลการวิจัยให้ละเอียด นำเสนอถกเถียง โต้แย้งอย่างลุ่มลึกและครอบคลุม
10) **องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
11) **สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ** สรุปผลการวิจัยอย่างครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และเขียนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย
12) **เอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

1.2 บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์

บทความวิชาการคือบทความที่เขียนขึ้นซึ่งได้มาจากประสบการณ์วิจัยอันเป็นเวลายาวนานของผู้วิจัย หรือเป็นบทความที่นำเสนอข้อถกเถียง แนวคิด หรือกรอบการศึกษาใหม่ ๆ ในวงการวิชาการ ส่วนบทความปริทรรศน์คือบทความที่เขียนขึ้นแสดงถึงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของการวิจัยประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากอดีตถึงปัจจุบัน รวบรวมแล้วนำเสนอเพื่อนำไปสู่ปัญหาใหม่ในการวิจัย โดยมีส่วนประกอบดังนี้

1) **ชื่อเรื่อง** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
2) **ชื่อผู้แต่งและสังกัด** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
3) **บทคัดย่อ** ความยาวไม่เกิน 250 คำ
4) **คำสำคัญ** 3-5 คำ
5) **บทนำ**
6) **เนื้อหา** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามสำดับ
7) **บทสรุป**

8) **เอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

1.3 บทวิจารณ์หนังสือ

เป็นการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ ทั้งนี้จะต้องแสดงจุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะต่อหนังสือที่นำมาวิจารณ์ ส่วนประกอบมีดังนี้คือ

1) **ชื่อเรื่อง** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
2) **ชื่อผู้วิจารณ์และสังกัด** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
3) **เนื้อหา** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
4) **บทสรุป**
5) **เอกสารอ้างอิง**

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

2. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการพร้อมตัวอย่างประกอบ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเตอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

2.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใต้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ข้อเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/20/12/50), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/18/100)

2) ผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (เด่นพงษ์ แสนคำ, 2562, น. 20)

3) ผู้แต่งสองคนให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองคนเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (บัวพันธ์ พรหมพักพิง และ สุวิทย์ ธีร

ศาศวัต, 2563, น. 32) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระพรหมบัณฑิต ประยูรธมฺมจิตฺโต, 2550, น. 45; ป.อ. ปยุตฺโต, 2560, น. 52)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (สังเวียน สาผาง และคณะ, 2558, น. 36)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

6) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์) เช่น (หลวงพ่อปราโมทย์ ปาโมชฺโช, 2562, ออนไลน์)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Rawls, 1999, p. 16)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Barry & Larope, 2010, p. 46) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Rawls, 1999, p. 87; Barry & Larope, 2010, p. 78)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง (Rawls et al., 2008, p. 95)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

5) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์) เช่น (Doyle, M. W., 2004, Online)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด ใช้ นานมีบุ๊คส์

2) สำนักพิมพ์เทียนวรรณ ใช้ เทียนวรรณ

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.2 เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อหนังสือ.*/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2516). *ประวัติพระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อภิธรรมมูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย.

Coady, D. (2012). *What to believe now: Applying Epistemology to Contemporary Issues*. Oxford: Blackwell.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),/*ชื่อเรื่อง.*/(เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ดำคง คงเดช. (2560). การสร้างความปรองดองในสังคมไทยด้วยหลักพุทธศาสนา ใน อนันต์ แจ่มชื่น (บรรณาธิการ), *ธรรมโอสถกับการเยียวยาสังคม.* (น. 112-125). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

Greco, J. (1999). Introduction What is Epistemology?. In Greco, J. & Sosa, E. (Eds.). *The Blackwell Guide to Epistemology*. (pp. 1 – 32) Oxford: Blackwell.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร./ปีที่*(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมภาร พรมทา. (2539). มนุษย์กับการแสวงหาความรู้: ข้อเสนอจากพุทธปรัชญาว่าด้วยธรรมชาติและบทบาทของความรู้. *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา, 3*(2), 5–28.

Hernon, P. (1995). Disinformation and misinformation through the Internet: Findings of an exploratory study. *Government Information Quarterly, 12*(2), 133-139.

(5) หนังสือแปล

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่องที่แปล*/[ชื่อต้นฉบับ]/(ชื่อผู้แปล, ผู้แปล)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปาร์กเกอร์, อาร์. บี. (2552). *ศพคนดัง* [High profile] (อิสริยา ชมภูผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: นกฮูก พับลิชชิ่ง.

บริกแฮม, อี. เอฟ., และฮุสตัน, เจ. เอฟ. (2544). *การจัดการการเงิน* [Fundamentals of financial management] (เริงรัก จำปาเงิน, ผู้แปลและเรียบเรียง). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ท.

(6) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, น. เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ไพฑูรย์ นามวิจิต. (2540). ช้าง ม้า วัว ควาย. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน*, (น. 200-215). กรุงเทพฯ: เสริมสร้างความรู้.

Landesman, C. (1967). Consciousness. In *The Encyclopedia of Philosophy*, (Vol. 2, pp.191-195).

(7) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

อเนก พูลทรัพย์. (10 สิงหาคม 2560). ปัญหาการเมืองไทย. *มติชน*, น. 10.

(8) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./(ปีพิมพ์)./*ชื่อวิทยานิพนธ์./*(ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ,/ชื่อมหาวิทยาลัย)

ตัวอย่าง:

อัญชลี ปิยปัญญาวงศ์. (2547). *มโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์อัศจรรย์ของเดวิด ฮูม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

(9) รายงานการวิจัย

รูปแบบ:

ชื่อผู้เขียน./(ปีพิมพ์)./*ชื่อวิจัย/*(รายงานวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

(10) เอกสารการประชุมทางวิชาการ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/*ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ หรือ Ed. หรือ Eds.),/ชื่อการประชุม/*(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

นัฏนนท์ เขียวขำ และธิดาทิพย์ ปานโรจน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ กลุ่มขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ. ตรัง วิจัย ประจำปี 2561 สาขาวิชาการบัญชี/การเงิน "วิจัยก้าวใหม่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน"* (น. 59-68). ตรัง: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

(11) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปี)./ตำแหน่ง./*สัมภาษณ์*./วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระมหาวสันต์ ญาณเมธี, ดร.. (2558). เจ้าอาวาส วัดศรีศาสดา. *สัมภาษณ์*. 5 มีนาคม.

(12) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้น วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

หลวงพ่อปราโมทย์ ปาโมชฺโช. (2562). *มิจฉาทิฏฐิ*. สืบค้น 4 สิงหาคม 2563. จาก https://www.dhamma.com/download/micchaditthi.

Doyle, M. W.. (2004). *Liberal Internationalism:Peace, War and Democracy*. Retrieved 2 September 2013. from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html.